Hoffmann I.
rézm.
Kolozsvár 1695 Eörül

lásd Bielz Graphik
12, 28. l.

Utiszámla.

43

zágos Bizottsága

rány { száma: 53.107/1943.III. 19
kelte: 4.21. 1943
beérkezése: 41.10. 1943

tek száma:

elintézett szám:

száma:

száma:

asta:

Hoffmann és Schott

nagyszombati rézm

nincs
céd

l.

a) -

Drescher rézm - el

55. l

[illegible]
1937

Hoffmann
nagyszombati rézm.

lásd.

Drescher Pál
A régi magyar könyv.
Officina képes könyv
18. l.
36. l.

194. kép. *Thuribulum, XII. század*

TÁL,
a Bűnbeesés trébelt jelenetével és köriratt
Nürnbergi munka, 1500 körül.
Réz, átm. 29·5 cm.
Gerevich PA, 260. l. — Egyhmű
1930., 401. szám.

TÁL,
Ádám és Éva trébelt alakjával.
Nürnbergi munka, 1500 körül.
Réz, átm. 29 cm.
Gerevich PA, 260. l.

TÁL,
Agnus Dei trébelt képével és felirattal.
Nürnbergi munka, 1500 körül.
Réz, átm. 39 cm.
Gerevich PA, 260. l.

TÁL,
Szent György trébelt képével és feliratta

Hoffmann

rézm.

XVII. n

l.

Mak Vásár Kolozsvár

130. l.

MÜEMLÉNEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
314 1926 szám
Ér. 1926 év aug. hó 24 n.

1926.évi augusztus hó 6-án. A

s.k. h.államtitkár.

Hoffman

1700.

l.

Rath. I. 490.
497

Bilágyi István: Adalék a magyarországi képzőművészek névsorához. Tört. Tár. 1880. 1611.

M. kir. állampénztár Szegzárd
Érk 1904 MÁJ. 12
4729. szám.

Hoffmann

vezm. XVIII. sz

kiszitette a vezkarcokat
a következo mu vezere

Ungaricae Sanctitatis
Indicia ... Tyrnaviae,
1737.

repr.

Vargha Damjan dr
Szent Mór emlékkönyv.
Pécs, 1936. 278. l.

A főtartó 1/2 hosszmez

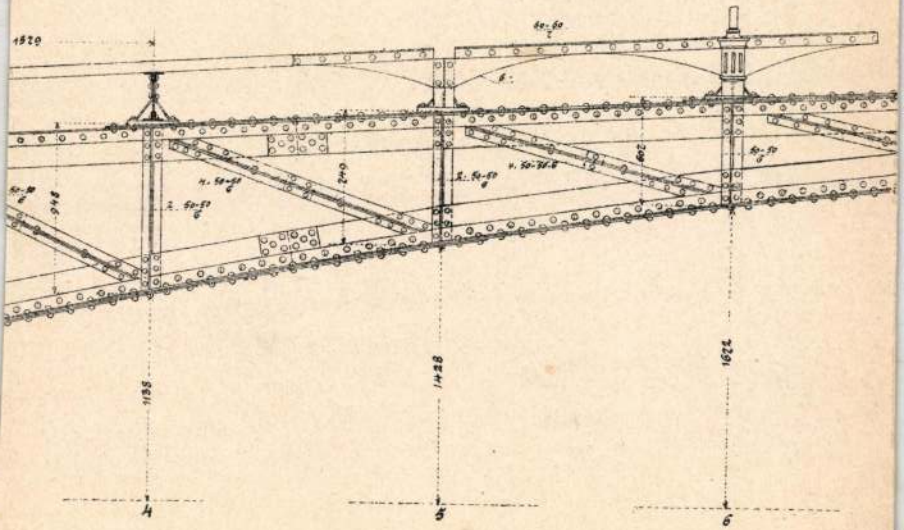

$F = 50,00$
$F_c = 40,80$

$F = 100,00$
$F_g = 88,00$

$F = 75,00$
$F_g = 65,80$

Hoffman II./ 1737. Művei: rézbe metszett képei Sz. Günther, sz. Dávid, skót kir., sz. Kálmán, sz. Buld, b. Eusebius, sz. Zoerárd, b. Szadok, sz. Thomasius Péter, b. János magyar szentekmek. Aláírás Hoffman sc. Találhatók ebben a könyvben: Ungaricae Sanctitatis Indicia stb Editio secunda. Tyrnaviae 1737. 1)

24090 Községi nyomda Budapest

Hofmann Adolf

kisplanztikus

1890 – 1891

Einisk 1930. 84 l.

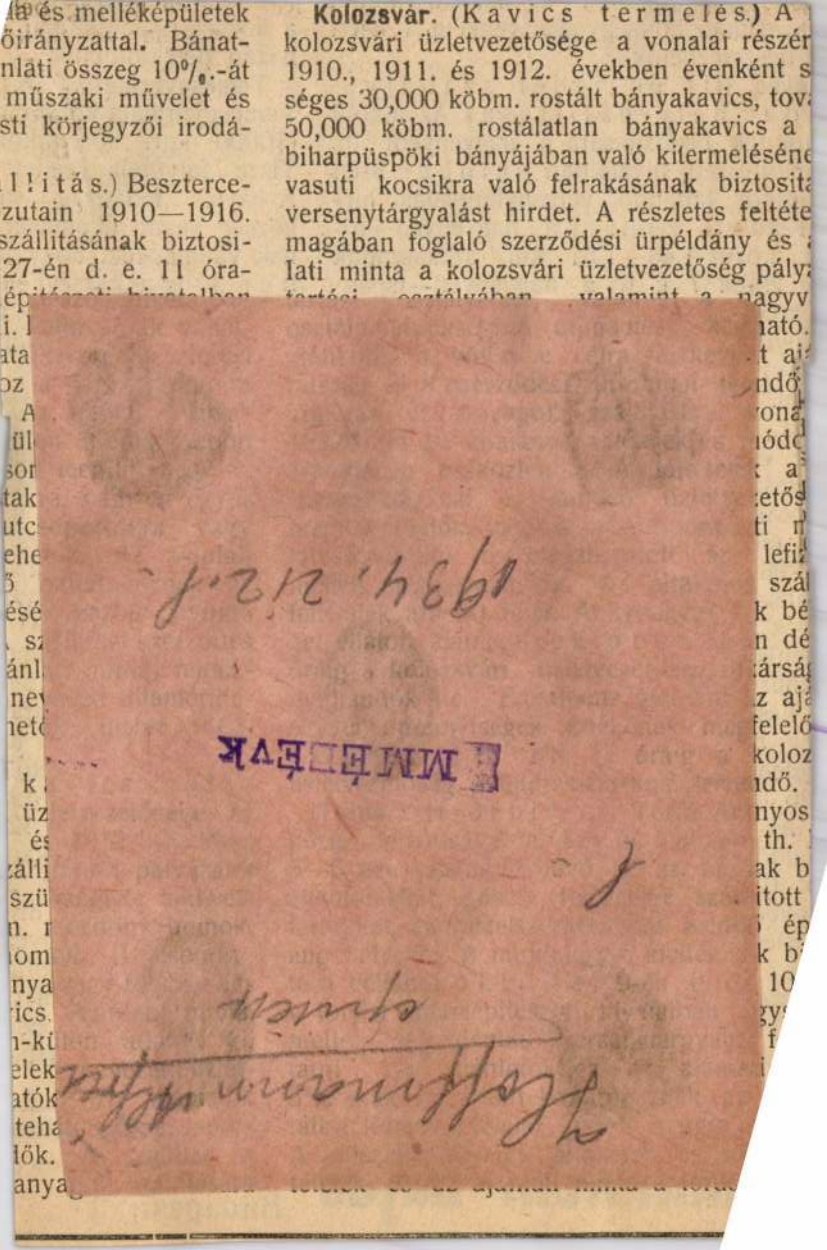

z ajánlati költségvetés ivenként 1 k-ért beszerezhetők.

nyed. (Ut és meder szabályozadak helyreállitása.) Az alábbi toknak biztositására a nagyenyedi m. népitészeti hivatalban október 9-én órakor tartandó versenytárgyalás hir- Kiadásra kerül: a) a nagyenyed—to- 1. közut 1.48—1.51 km. szakaszának e 2999:37 k, b) a nagyenyed—ispán- közut 13—14 km. szakaszán fekvő nyilásu fahid felszerkezete kiváltása , c) a mihálcfalva—vizaknai th. közut m. szakaszán fekvő Taporcse patakhid ja biztositására szolgáló mederfenék e és szabályozása 4063·52 k, d) a reszakai th. közut 0—1 km. szakaszán ncai négy nyilásu faszerkezetü Székás- l megerősitése és pályapallózata kivál- 5·98 k előirányzattal. Az előméret, terv- nűszaki leirás valamint szerződési minta lek nevezett államépitészeti hivatalnál letők. Az ajánlati minta 40 f-ért és költségvetési ürlapok ivenként 1 k-ért beszerezhetők. Az ajánlathoz az ajánleg 5%-át kitevő bánatpénznek valafófehérmegye területén levő adóhivaló letéteményezését igazoló nyugta csa- Az ajánlatok a munkálatokra különendők meg.

. (Óvoda épitése.) A barcaujfavoda felépitése 18.864 k 90 fillérrel tetvén, e munka biztositása céljából r 15-én d. e. 10 órakor a brassói eti hivatalban tartandó versenytárttetik. A munkálatok — a téli hóm számitásával — 6 hó alatt be-

a község szolgáltatja. házán betekinthetők.

Temesgyarmata. (K a Temesgyarmata községn (10000 kgr. kocsirakor Tisza folyóból szedett A kavics fedanyag va község vasuti állomásár nak vállalkozók, hogy a ber 30-ig a községi elé

Alpár. [Pest m.] (A r Az alpári gőzmalomtár belterületén létesitendő tóber 3 án d. u. 3 tart. Ajánlatok jelzett társaság cimére külde ugyanott beszerezhetők.

Székesfehérvár. (K u kesfehérvár sz. kir. vár det vizvezeték céljaira kut furására. Előirányz 350 nm. külső és 200 Az ajánlatok Székesfeh hivatalába október nyujtandók be Bánatpé veletek és részletes fe hivatalban betekinthetők

Győr. (Utkaparó pest—bécsi áll. közut 12 mentén tervezett utkap épitésére október győri államépitészeti hiv fog tartatni. Versenyez hogy ajánlataikat a kitü óráig adják be. Ajánlat hivatalnál megszerezhet vetési ürlapokon tehe

antstein Lajos
épület- és mű-bádo
vezetéki-szerelő és
Budapest, IV.,

MDK

Hoffmann Alajos

Karácsonyi kiáll. Magyar Iparművészet 1903. 15.l.

Hoffmann Antal festő

Kálvária tér 18. Mücsarnok

1930/31. jub. kiáll. – 282. l.

Japán kikötő

pasit

~~H. Tialou~~

~~193~~

Lovinusz

Hoffmann Antal

festő Műcsarnok

1931/32. téli kiáll. 369

orgona

part

N. Szelon → 1930. dec (MAPE) somoai konyhe virf

1932 ősz:

Erdőben
Csendélet | part

Hoffmann Antal

Kultuszminisztér 200

K államsegély

Érmisk 1914–15

83. l.

uz.Itsz. 3138. -

isztikus karikatura a Lánchid összeom-
éséről./ 47 x 33 cm. - Főv.Kvt.Bq.769/340

n Ansicht von Ofen und Pesth. Alulról
Sándor Ur Ő Exellentiájának,.....
e i s s e n b e r g I.G. Pesti egy
tója. /Németül is/. 520 x 318 mm.Főv.

n Ansicht von.....Felülről nézve. Nm.
ajánlja W e i s s e n b e r g I.G.
tsz.3782. -

n-Pest. Kőre rajz. K u w a s s e g

Hoffmann Antal

200 k államsegély

Éimisk 1915/16. 42 l

43

Az

EGYETEMES T

szerz

ALTHEIM FERENC, szül. 1898-ban Frankfurt-ban. A frankfurti egyetem m. tanára.

magántanára. 1913 a kolozsvári egyetemen a klaszszikus filológia rendes tanára, később a szegedi, 1926 a budapesti Pázmány Péter Tud. Egy. rendes tanára lett. Nagyon gazdag munkásságot fejtett ki, a klaszszikus filológia egyik legjobb és legalaposabb ismerője volt nálunk.

IVÁNYI-GRÜNWALD BÉLA IFJ. újkori történész, a budapesti egyetem magántanára, szül. Nagybányán 1902-ben. Tanulmányait a budapesti egyetemen végezte és két évig tagja volt a bécsi történeti intézetnek. A Magyar Történelmi Társulat megbízásából kiadta Széchenyi Hitel című munkáját, amelyhez írott történeti bevezetésben Széchenyi művének a XIX. sz. elejének szellemi és gazdasági jelenségeivel való összefüggését vizsgálja.

KAHRSTEDT ULRIK, a göttingai egyetem tanára, különösen Karthagóval, a makedon korral foglalkozik munkáiban és elsősorban a technikai haladás érdekli, amelynek történetét különösen a görög haditechnika fejlődésén át vizsgálja.

KERÉNYI KÁROLY ókortudós, szül. Te-

Hoffmann Antal

Vegbir. jó eredm.

Éinisk 1915/16. 43. l.

23. Fn.

I.
446.

23. Sano di Pietro di Mencio.

Szül. Sienában 1406-ban. † 1481-ben.

Salome táncza. (Máté 14. r. 11.)

Az oszlopokon nyugvó teremben balra fordulva és tamburáját verve tánczol a kék ruhát és piros övet viselő szőke Salome. A fehér kendővel leterített asztalnál Herodes Antipas, a koronás fejű Herodias és vendége ülnek. Mind a hárman bal felé néznek és kezeikkel meglepetést elárulo mozdulatot tesznek, mert a bakó aranytálczán keresztelő szent Jánosnak dicsfénytől körülvett fejét hozza. A háttérben ajtó és ablak van. A kép mindkét szélén kréta-alapon készített aranyos sáv látszik, melynek egyike ponczolással és másika szines festésekkel is diszített.

Fa, méretei 23·5 : 32·9 cm. — 1880 : IV. 2-iki jegyzék 42.

Ramboux J. A.: 136, pag. 27. Sano di Pietro: Das Haupt des heil. Johannes wird dem Herodes, welcher eben mit

... Herodias am Tische sitzt, von der tanzenden Tochter

Hoffmann Antal

festő

1913–15

Éimisk 1930. 84. d.

GOS BIZOTTSÁGÁTÓL
ÉNA ÚT 41. SZÁM.

Hoffmann Antal

Fogolytemetés c.
képe repr.

Rát Str 166 l.

DEUTSCH NOVEREN
SZOMBATHELY

„Europa"
Sek. Könyv és Lapterjesztő
Részvény Társaság
Budapest V

Hoffmann Antal

Ferto

l.

Kabad Müvészet

1948. 269. l.

rendkivül nehéz az összehasonlitó

olyan alak szerepel, melyet meg-
is./ Dániel, Zachariás, Izaiás, Ke-
és Jeremiás/. Ezek közül azonban ket-
miás, Izaiás/, s a maradék négy kö-
/ jóslata egyezik a Sermo szövegé-
legesen nemet mondani felelőtlen
zehasonlitás után ugyanis kitünik,
próféta szájába olyan szöveget ad,
Bibliában sem fordul elő: Cum vene-
unctio ezt a szöveget azonban ál-
i a Daniel IX. fejezet 24 versével, ami a
lete./ S, hogy ezt a szöveget igy
jó példa a jeruzsálemi Szent Sir
irata, mely megegyezik a porta specio-
olytatódik (40) / Et post hebdomadas
m venerit Scs Sanctorum Cessavit

~~de la Terre-Sainte p.192.~~

Hoffmann Antal

Szepelslex 166. l.

679

arch

Buda és Pest (délről nézve a XIX. század elején) Acélmetszet. 15 x 10 cm.
Honós O. tul.

Kremmer, (2). 214.

Hoffmann Antal

festō

Elektr. arck.

Szefelslex 679. l.

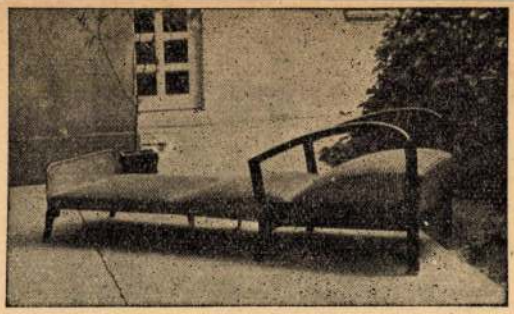

„Fidor“ fotel-ágy széjjelnyitva.
8 lábon nyugszik, ülés kivehető, egy kézmozdulattal ággyá alakitható. Kényelmes fekhely. **Féregmentes.**

Abszolut kényelmes fekhelyet nyujtanak.

„Fidor” fotel-ágy összecsukva.

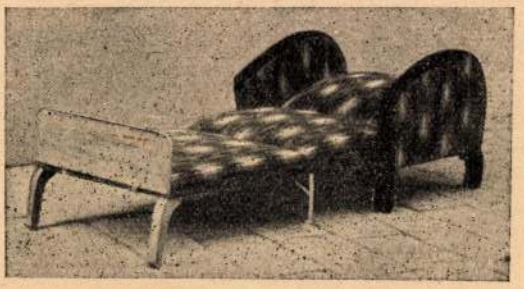

„Fidor” fotel-ágy széjjelnyitva.

Abszolut kényelmes fekhelyet nyujtanak.

Hoffmann Antal

festő

Világ, 1948. szept. 3.

A »KÖZSÉG MŰVÉSZÉVÉ« választotta Lajosmizse előljárósága Hoffmann Antal festőművészt és anyagilag is támogatja munkájában.

262. kép. *Telegdi János mellkeresztje, 1630 körül.*

TELEGDI JÁNOS MELLKERESZTJE, (262. kép)

rany, gyémánttal. Egyenlőszárú kereszt. Hátoldalt zománcos levelek, felnyitható. Rokon a Lósy mellkereszttel.
Nag. 5·4 cm.
Magyar munka, 1630 körül.
Telegdi János nyitrai püspök, majd kalocsai érsek ulajdonából. — Először az 1654-es leltárban.

Henszlmann: A bécsi 1873. évi világtárlatnak magyarországi kedvelőinek régészeti osztálya. Bp. 1875—1876., 190. és 224. l. — Cs-r-i.: Magyar műipar- és történeti kiállítás. AÉ, X., 1876., 156. l. — Esztergomi kincsek. Esztergom, III., 1876., 20. szám. — Árvízkárosultak, 1876., 45. l. 1496. szám. — I. A.: Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Századok, X., 1876., 511—512. l. — A műipari és történelmi kiállításból. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 519. l. — Dankó 81—82. l. (Képe XX. tábla.) — Irodalom. Egyházművészeti Lap. I., 1880., 362—363. l. — Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'Art Chrétien, XV., 1881., 197. l. — Tört. Főcsoport, 1208. szám. — Czobor:— Szalay, II. kötet. 311—312. l. (Képe LIV. tábla.) — Czobor: Egyházi emlékek a történelmi kiállításon. Bp. 1898., 103. l. — Forster:

Hoffmann Antal ifj

6 siketn. o. 3 iparr.
nyilv. rajztanf.
10 hónap, jeles eredm.

Tanár Csizik Gyula

Iparrajziskola 1904

er másik
lett

TORNA

Vár

Ruchiett Miklós: Bubek György tíremlé-
ke Görgön. VV 1866, 39 l.

Hoffmann Antal

Ötvös

Bécsből, 1793-ban szül.
1835 ben mester Pesten
1849-ben még emlitve -

Horváth Szentpéteri

253. l -

1793
23
1816

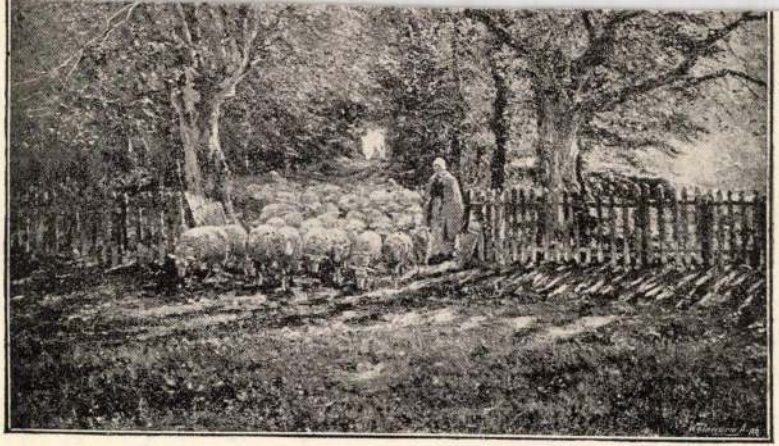

COURTENS FRANZ. Hazatérő nyáj.

Ø Hoffmann Antal

lakatos

1823-ban 23 éves,

vézm. nakoritály

lásd Fleischer Béer 51. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

DR. KISMARTY-LECHNER IENŐ
ÉPITÉSZ-TANÁR
BUDAPEST XI. MESZÖLY U. : SZ.

H O F H A U S E R A N T A L. Született 1859-ben Budapesten,régi budai családból.Középiskolai tanulmányait Budapesten végezte,innen kikerült a bécsi akadémiára,/ Akademie der Bildung und Künste/ ahol a világhirü Friedrich Schmidt tanár jeles tanitványa volt s igy alakalma nyilott mestere mellett a középkori müvészetet elsajátitani.Akadémiai tanulmányai befejeztével mestere meghivására részt vett több nagyarányu bécsi nyilvános épitkezés végrehajtásában,többek között a leégett Ringtheater helyén emelt Stiftungshaus és Fünfhausi Kirche ,stb.megépitésében,hol tehetségét világhirü mestere mellett érvényesithette.

Középkori stilushoz való szeretetét magával hozva,Budapesten is jelentős szerephez jutott,hol maradandó alkotásai dicsérik.Ő tervezte a Szent István Társulat székházát a Szentkirályi utcában,továbbá az angyalföldi Carmelitarend templomát és zárdáját,a Lazaristák Gyep-utcai templomát és zárdaépületét,ugyancsak a magyarországi Notre-Dame de Sion-rend Ménesi-uti rendházát,a szabadkai szt.György templomot, a báttaszéki r.k.templomot,Békécsabai r.k.templomot.

A háboru alatt az oroszok kiverése után a kárpátok községeiben feldult templomok helyreállitását a kultuszkormány az ő kezeire bizta,melyet azonban csak részben sikerült végrehajtani,mert további müködésében a cseh megszállás megakadályozta.Utolsó nagyobb müve a Thököly-uti szt.Domonkos-rendi szerzet temploma és rendháza volt,ezenkivül számos kisebb-nagyobb magánépületet tervezett,többek között Gr.Zichy Nándor Scitovszkiy-téri palotáját.

A székesfővárosi iparrajziskola tanára volt s mint ennek igazgatója vonult nyugalomba a zirci apátságba,ahol az apátsághoz tartozó müemlékek restaurálásával foglalkozott,mig rövid betegség után a Székesfőváros uj szt,János kórházában 64 éves korában meghalt.

Hoffmann Antal

épitéz

l

Lykanemzromantika

87. l. 129. l.

145. l.

Hoffmann · Antal

Múzeum 1912. 180

Ferry, Jules, francia közoktatási
miniszter V. 209.

Hoffmann Antal építész * 1833 Versecen. 1860.
a münchemi képzőműv. akadémián Lange építő-
iskolájában tanult.

~~Pest vármegye II. 133.~~

II. 1672. Hoffmann Antal, 27 éves, szül. Versecen, Magyarországon, atyja ácsmester, kath., Lange építőiskolája, 1860 máj. 18., 1861 máj. 21. megkapja a matrikelt.

Som 180 l

Hoffman

[illegible]

Laid

Mus. és Egypt. ét.

1911. 293.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Hoffmann Antal

építész

Versecről, 1858-ban

20 éves

Lásd Fleischer Béla 57. l

Hoffmann Antal, építész; szül. 1833-ban Versenyen, hol atyja ácsmester volt. 1860-ban a münchen-i képzőművészeti akadémián Lange építőiskolájában tanult.

Somogyi Miklós: Magyarok a münchení képzőművészeti akadémián. Művészet. 1912. 180. l.

Hoffmann Alfréd, építész M.D.K.

Fürst Ulrikkal közös tervve első díjat nyert a levai városi vigadó pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf. márc. 6. sz. 11. old.

K. D. K.

HOFFMANN Andreas

murariorum magister

Zombor

1952)

Művért. Kapossy János: Épitők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. 136.l.

MDK

Hoffmann Antal

vallás és közokt. minisztérium, államsegély

200 K

Minisk 1914-15. 83-84 l.

Hoffmann Antal

MDK

A Zsolnai gyárban dolgozott amint korongo-

neve nincs a könyvekben

75.o. 14. jegyzet.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

Hoffmann Antal

Japán kikötő, pasztell

Műcsarnok 1930/31 jubileumi kiállítás

Hoffmann Antal, festö MDK

Erdöben. Pasztell.
Csendélet. "

Nemzeti Szalon.-Őszi Tárlat. 1932. szept. Kat.

Hoffmann Antal

MDK

Orgona, pasztell

Miccarnok 1931/32 téli kiállitás

Hoffmann Antal, épitéz

E.D.K.

terwei szerint épült
szekesfehérvári röm. katt.
templomat ismerteti
a lap egy fényképpel.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

ápr. 4. sz. III. old.

MDK

Hoffmann Antal, festöm.

Orgona. Pastell.

Mács.-OMKT 1931-32 évi téli kiáll. dec.2o.-jan.17.
Kat. 22.1.

MDK

Hoffmann Béláné

Öreg füzfa tavasszal, vf.

Utca részlet

Soproni Képzőm. Kör 3o.kiáll. 194o. máj.

MDK

Hoffmann C. F.

Liszt a karmesteri pulpitus előtt. Fussrajz.
(Liszt-Zimmer)
Az eisenstadti Haydn-mnz.-ban vizfest.-el
vinczett fussrajz, valószínű ennek kópiája.
Lithographie Nr. 189.

Dr. André Csáthai: Versuch einer Franz Liszt
Ikonographie. - Sonderabdruck aus d. „Burgen-
ländischen Heimatblättern." Jahrg. 1936. Hft. 2.
S. 57.

MDR

Hofmann A.

festō

Pest. 1861.

Lásd: Wurzbach Biogr.

Lex. Wien. 1863. IX k.

167 l.

felhasználandó

MDK

Hoffmann Alfréd és Fürst Ulrik

Mérnök és Ép. Egylet lévai vigadóépület tervpályázaton looo K. I. dijat kapta.

Müvészet 1907, 134 l.

MOK

Hoffmann Alfréd, építészmérnök.

szül. 1915 Szombathely

okl. szerzett 1938-ban.

József nádor, 1938/39 208. l.

Heimatmuseum 1938/39 Zug 1

Hoffmann Alfréd

okl. építészmérnök

mil. Kombathely 1915

Veszprém 1938.

József nádor 1938/39

~~207~~. l.

208. l.

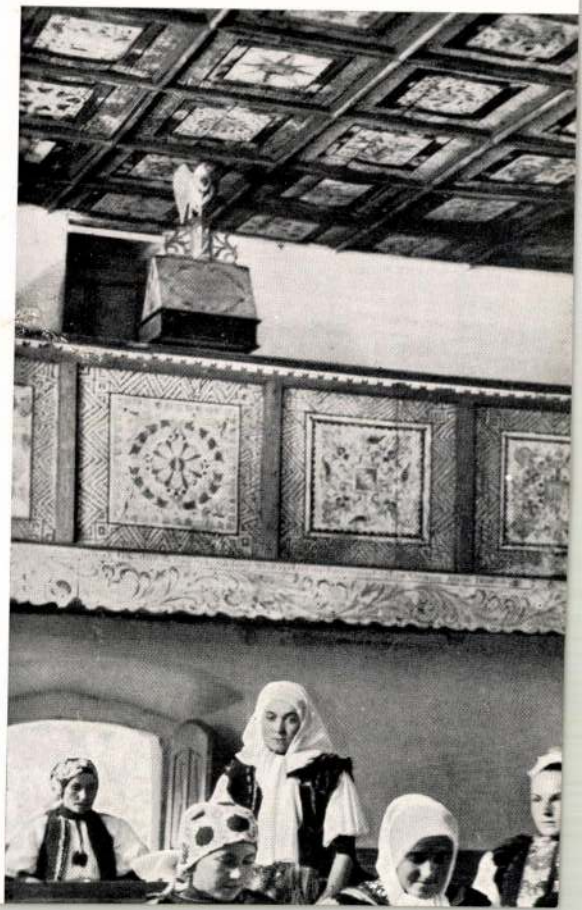

Hoffmann Alfréd

IV. éves épitész-hallgató. Kotsis Iván dr. növendéke
A magyar falu középületei. Orvosi lakóház
fentitől. Tavl. kép
és alapraj

Technika
1938. 15. l.

Vegyes

1 kötet, 8 ív

Nagy Géza

Magyarország története a népvándorlás korában.

(A „Magyar Nemzet Története" I. kötete.

Hoffmann Alfréd

Művészet 1907

134

A/1

Ullmann

3 de Řovesel

477 (1 Ar

Átv.

tozik

Átv.

Átv.

talék.

Köv

1928. nov.	31.	Eredménytől	1.		10 1	93
					10 1	93

Átv.

HOFFMANN ANTAL, gyári festő

Egyik legkorábbi adat róla 1847-ből van, amikor a festő megszökött Herendről A hatóságokat is foglalkoztatta az ügy, úgylátszik Fischert erősen érinthette festőjének t távozása. A távozás oka nem derült ki, de jelentős az a megjegyzés, hogy a nevezett felső Oberschodau-val állt kapcsolatban, ahol akkor porcelángyár vlot, és Hoffmann oda távozott. 121.old. 20-21.jegyz

KOLNAI LÁSZLÓ: A Herendi Porcelángyár művészeti tö-
rekvései 1825-1850 között. 113..old

A Veszprém Megyei Múzeumok közleményei, 9.
Veszprém, 1970

ANTON HOFFMANN, porcelánfestő

Herendi megjelenési idejét nem tudjuk, 1847-ben szökött meg Herendről. Azonos a Schlagenwaldi gyárAnton Hoffmann nevü"Buntmaler"-jével, aki ott 1835-36 közt dolgozott és az 1835. szept. havi fizetési jegyzék szerint havi 24 Gulden bért kapott. Ez az adat is elegendő ah oz, hogy a gyár festőinek és más szakképzett munkásainak bevándorlási irányát figyelemmel kisérhessük. 121. old. 22. jegyz

MOLNÁR LÁSZLÓ: A Herendi Porcelángyár művészeti törekvései 1825-1850 között. 111. old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 9.
Veszprém, 1970

Bibliothek

Hoffmann Antal festőművész

Somogyi konyha

A Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesülete
XVI. kiállitása. 1930. december N. Salon

Új Magyar Sion, X., 1879., 945—946. l. — Dankó 93—94. l. (Képe XXXI. táblán.) — Irodalom. Egyházművészeti Lap, I., 1880., 369. l. — Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'Art Chrétien. XV., 1881., 209—210. l. — Lepold—Homor 71. l. — Lepold Katalógus 209. sz.

SIMOR PRÍMÁS KELYHE,

arany, kék, vörös és zöld zománccal. Neogót stílű. Simor címerével és Joan. Card. Simor pro suo usu felirattal, bécsi hitelesítő bélyeggel és Anders mesterjeggyel.
Mag. 23 cm.
Lippert terve után Anders bécsi ötvöstől, 1880.
Paténa szintén Anderstől.
Simor prímás készíttette, 1880.

Simor János aranykelyhe. Egyházművészeti Lap, II., 1881., 215—217. l. — Radisics: A Simor-Múzeum. Művészi Ipar, II., 1887., 193. l. — Lepold Katalógus 116. sz.

SIMOR PRÍMÁS KELYHE,

aranyozott ezüst, drágakövekkel és zománcos medaillonokkal. Dianafejes bélyeggel és Anders mesterjeggyel.
Mag. 23·6 cm.
Anders bécsi ötvöstől, 1880 körül. Paténája szintén Anderstől.
Simor prímás az alcsuti kápolna felszentelése alkalmából kapta ajándékba.

Kehely, mint consecrationalis ajándék. Egyházművészeti Lap, III., 1882., 244—246. l. —

Hoffmann Árpád

festő

l.

Közlezrktáll

1396. l

Névelírás

lett!

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Hoffmann Rézsó

festő Sopronban.

A Soproni Képzőművészeti Kör 1942. évi (havasi) tárlatán a Kör festményeivel vett részt:

Tornalmi részlet, vízf. Mgt.
Napnyugta Rákoson,
vízf. Mgt.
Kecskepataki részlet,
vízf. Mgt.

Dr Csatkai Endre
közlése.

Hoffmann Béláné

mühedvelő festő
Sopronban

Csatkai Endre dr
körlése

Abart
resd
n Tatra
eil der
in far-
lt sind,
er Wacht
ns. Sie
ischen
inen
ischen
gerer
Renais-
ergyó-
rkaden-
übernom-
en Bur-

r hat
ahlin
ann

Hoffmann Béláné

festő

Hoffmann Béláné. Idén is hű a tárlathoz, hű a soproni környékhez és kedvelt festői eszközéhez, a vízfestéshez.

Csatkai Endre:

A [soproni] Képző-
művészeti Kör 33. kiállí-
tása.

Új Soproni Hírlap

1943. szept. 7.

Hoffmann Benedek

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 100, 105

Vró? festő? szobrász?

hiszsoda?

mikor élt?

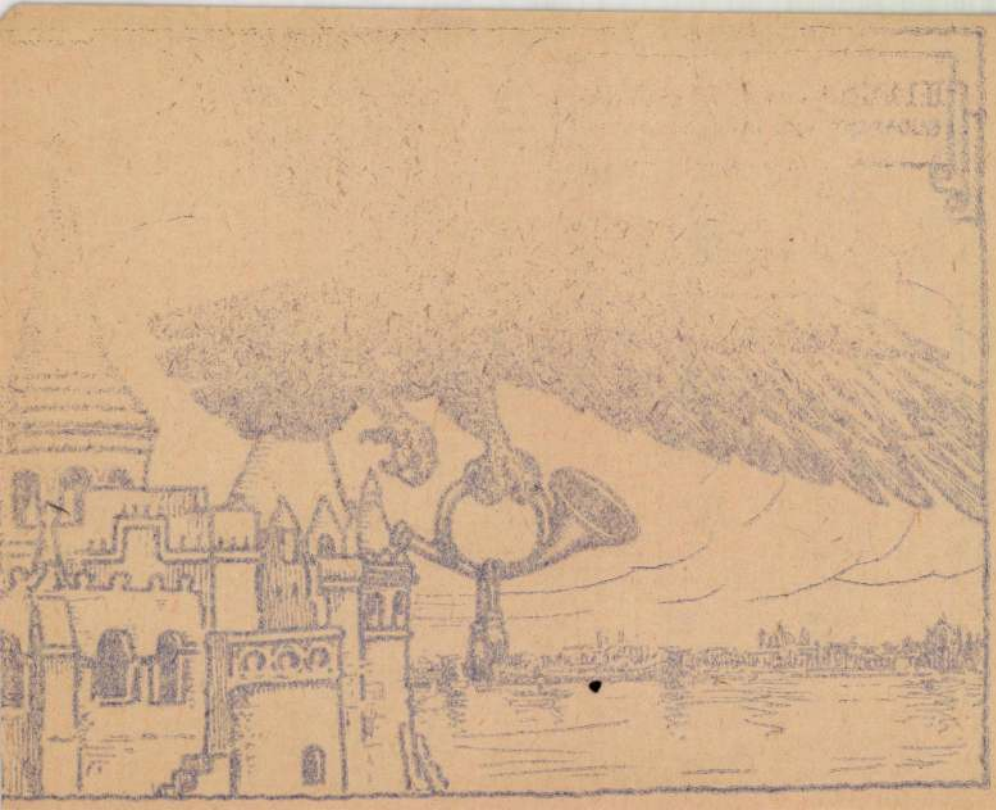

Ø Hoffmann Benedek

Magyar Tudomány

1926, 100, 105

Kurucz löporszaruk VI. 136.

HOFFMANN BORBELY JANOS, borbély

Unger Mihály gombkötőmester és Hoffmann Borbély János kihagást követtek el, mert a csői evang. predikator borát a varosba hoztak. 379.old. 12.jegyz

SZOVÉNYI ISTVÁN: Adalékok a kőszegi gombkötő céh történetéhez /1713-1763/ 377.old

SAVARIA? a Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

Hoffmann C. J

Gemvero

XVIII. 11

Eisenkiäll. Kat

1924 - 63. l.

Brons Karpeter VI 158

Hoffmann C. J.

1715–1722
ércnvero

laid

Cs. ércn 63. l.

MDK

Hoffmann C.F.

Térdkép, állva a Karmesteri pult elött.

Litogr.

Nyom.Bach, Peipzig.
Kuhn kiadó, Weimar.
Weimar, Mirus. /Liszt -Museum/
/ H.C.F. tusrajza ugyanez a téma./

Dr. André Csatkai: Versuch einer Franz Liszt Ikonographie. Sonderabdruck aus d. "Burgenländischen Heimat-Blättern"/ Jahrg.1936, Hft.2. S.61.

Hoffmann Dominicus

az 1774-ben megkötött szerződés értelmében a mester lakatos munkákat végzett a kolozsvári Bánffy palotában; utóbb Nagyszebenben dolgozhatott.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

2081

HOFFMANN, FRANZ ANTON

Mojžišová, Iva: Divadelní dekoratéri v Bratislave medzi barokom a romantizmom

Ars 1989, 2, 75-86

GALAMICS GÉZA
SZB - TITK.

Szakszervezete

ségének

A T A

ok politikai, szervezeti
SZOT határozatok végrehajtá —

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Christa és Günter Hoffmann gobelinművészek

PEST MEGYEI HÍRLAP

1984 JUL 28

1021

Christa és Günter Hoffmann gobelinjei

az aprora vagott petrezselyemzöldet,

tásból kiemeljük, lecsurgatjuk, és
ával. Kemencében, vagy sütőben a
tást leszűrjük, citromlével, fűszerek-
zeletelt húsokat tálra rakjuk, a már-
gonyapürét, rizst vagy krokettet ad-
k a főtt zöldségeket is.

liter bor, 25 dkg cukor, citromhéj,

eltesszük főni. Belerakjuk a fűsze-
ját. Mikor felforrt, belekeverjük a
addig keverjük, ameddig ismét fel-
cukor hozzáadásával habot verhe-
a borlevesbe. Ebben az esetben a
ggatjuk a galuskákat, majd kiszed-
hozzá a tojások sárgáját. Melegen

ÁLLÍTOTTA:

KATALIN

SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1984 JUL 28

PEST MEGYEI HÍRLAP

1984 JUL 28

Christa és Günter Kaufmann,
fafaragóművészek

1021 (Fordította: Grabócz Gábor)

előtt lefolyó jogi eljárás. 17. A bíróság
detű 1270 km hosszú szigetsor a Csendes-
óceánban. Kamcsatkától a japán Hokkai-
doig terjed. 20. Kis Olga. 21. Orosz és
bolgár uralkodók címe volt. 22. Sport-
fogadással foglalkozók.

FÜGGŐLEGES:

1. Cigánygyerek. 2. A kutya németül. 3. Egészen frisskeletű. 4. Szertehintő. 5. Brazília legnagyobb városa, egész Dél-Amerika legjelentősebb ipari központja. 6. Brazília lakosságának 21%-át ez a népfaj teszi ki (európai származású és indián szülők utóda). 7. A brazilok hivatalos pénzneme. 11. Fog és tojás is van ilyen. 13. Soós Józsi névbetűi. 14. Fogához veri a garast, fukar ember. 16. . . . and roll; divatos modern tánc. 18. A ritmus egyik fele! 19. A betegség jele.

Pajtások! A vastag betűkkel szedett sorok megfejtését, a többi júliusi megfejtéssel együtt — egy levelezőlapon — augusztus 10-ig küldjétek be a szerkesztőséghez. Már egyetlen heti helyes megfejtéssel is lehet nyerni!

A júniusi nyertesek névsora. Csányi Ildikó, Nagykőrös, Kecskeméti u. 3., 2750 — Tóth Roland, Kisnémedi, Kossuth L. u. 8., 2165 — Szabó Ildikó, Pécel, Kórányi u. 20., 2119 — Füle Zoltán, Vác, Kölcsey F. u. 19., 2600 — Hunyadi Mónika, Monor, Sallai Imre u. 5., 2200 — ifj. Tőrök Károly, Gödöllő, Városmajor u. 11., 2100 — Szabó Tibor és Károly, Táborfalva, Táncsics M. u. 33., 2331 — Braun Márta,

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

PEST MEGYEI HÍRLAP

1984 JÚL 28

Christa és Günter Hofmann gobelinművészek

9

1021

Megtréfál bennünket az idei nyár. Akik eddig nyaraltak, hol fáztak, hol nagyon melegük volt. Ilyenkor a legnehezebb a gyerekek öltöztetése. Reggel elkel még a harisnyanadrág is, napközben pedig már napozó kellene. Szabadságidő alatt valamivel kedvezőbb a helyzet, bár akkor sem kellemes az állandó öltöztetés. A nyarlás alatt a legtöbb esetben együtt a család. A kicsinyek nagy izgalommal készülődnek, s a szülőkön áll, hogyan töltik el a vakációt. Türelemmel és nem utolsósorban sok foglalkozással lehet a gyerekeket lekötni. Mindenki jól érzi magát, ha előre megtervezzük, mit csináljunk a napfényes és a borúsabb napokon.

Tényleg tehetetlen a szülő?

Ha ideges a gyere

1727. decz. 27

Hoffmann Anton Andreas K. Fabriker-Tischler

Baróti, Adattár V–IX. 435.

Herzog

Hoffmann Antal

Marcelo

Hofmann Edmund

budapesti születésű
bécsi szobrász, † 1930
márc. 30.

Révai X. és
XXI. K. 736 l.

Hoffmann Ede

bécsi szobrász

lásd

Berkeszi. Tem. mnv. 107.

Hoffmann Ede (Ödön)

Kobrán

l.

Lykanemzromantika

125. l.

Hoffmann Edit
Grafikus

Részt vett a tárlaton.

Kovács Gyula: I.Országos Zománcművészeti .....
Művészet, 1971.augusztus - 42.oldal

Hoffmann,rézmetsző,XVII.sz.vége

1."F.Mauritius Ungarus ex nobilissima et vetustissima Comitum Csáky familia..."Dedikáció:"fieri fecit et Mgris Philae dedic:Cassiviae 1693.Com Georg.Csáky Rhet" Jelezve:"Hoffmann sculp.".13.9+9.5.cm.Ltsz.59.70.Megjelent az RMK II.1736-ban.Rézlemez.Magy.Tört.Képcsarnok. 201.o.

ennerné Wilhelmb Gizella-Rózsa György: A Magyar Történeti Képcsarnok rézlemez gyüjteménye. 197.o.

olia Archaeologica.XI.1959.Bpest.Képzömüv.Alpp.Kiadóáll.Bp.

M. D. K.

HOFFMANN rézmetsző

magyarországi működése XVII. sz. végén

Szerencsi Gábriel: Hungaricae sanctitatis viridia c. könyvhöz 50 rézmetszetű szentkép Schotttal 1692.

Drescher P.: Bibl. Tájk. 8. füzet. 55. l.

Hoffmann Edith

Kedves Gentiványi –

Dr. Georg Perl né (német)

Benspur – u. 45

kéri, hogy kéjet restaurá-

lása végett keresse fel

valamely nap 3–4 között

Sok üdv Hoffm. Edith

KIADJA AZ „URMÁNCZY AKCIÓ"
BUDAPEST, VIII., ESZTERHÁZY-UTCA 4.

LEVELEZŐ-LAP.

Nagy.

Gentiványi Gyula

s. t. hír

Budapest I

Horthy Miklós út 104.

M. kir. Állami Térképészet. M. 661./927. m.

The thousand-years-old undivided Hungary

La Hongrie intègre de mille ans

Das tausendjährige einheitliche Ungarn

Unita Ungheria millenaria

Az ezeréves egységes Magyarország

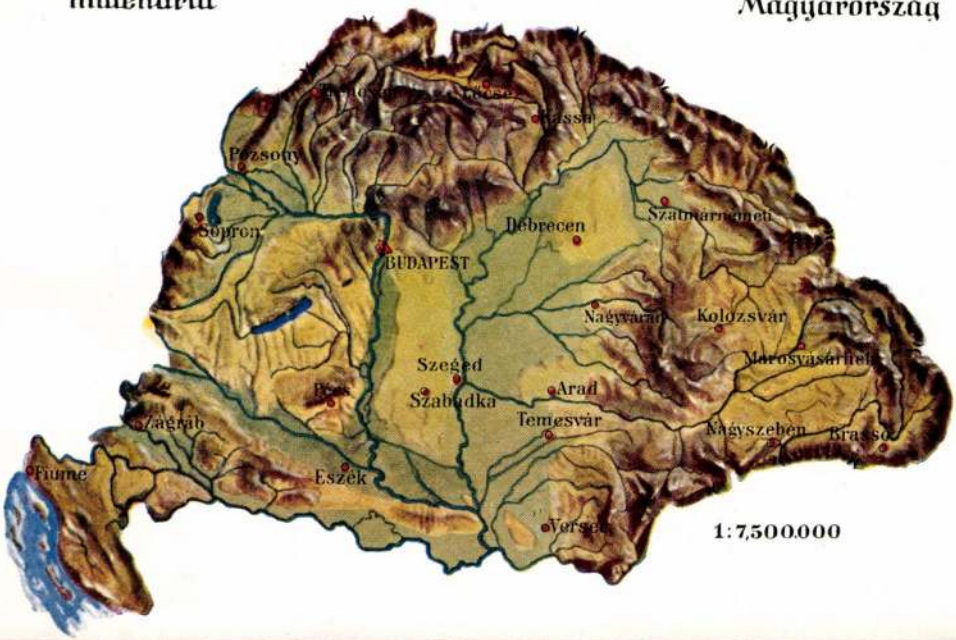

and the treaty-monster of Trianon.

et l'avorton de la Paix de Trianon.

und die Missgeburt von Trianon.

Il mostro di Trianon.

és a trianoni béke szörnyszülöttje.

Area. Aire. Bodenfläche. Area. Terület.	
Before- Avant- Vor- Avanti **Trianon** előtt **325.411 □Km.**	After- Après- Nach- Dopo **Trianon** után **91.114 □Km.**
Inhabitants. Habitant. Einwohner. Abitanti. Népesség.	
20,886.487.	**7,481.959.**

A COLOMBE-MŰHELY EGY ISMERETLEN IMÁDSÁGOS KÖNYVE A MAGY. TUD. AKADÉMIÁBAN.

A XV. sz. második felében, Közép-Franciaországban, a miniatür-festészet terén Jean Fouquet három kiváló követője veszi át a vezető szerepet: Jean Perréal, kinek egyetlen hiteles munkáját sem ismerjük, Jean Bourdichon és Jean Colombe. Bourdichonnak Toursban, Colombenak Bourgesban volt nagyhírű műhelye. Mind a két művésznek oklevelekkel hitelesített munkáit ismerjük, melyekből művészetüknek jellemző vonásai világosan felismerhetők. Mind a kettőnek művészete mélyen gyökerezik Fouquet művészetében, de egymástól mégis lényegesen eltér.

Fouquet Olaszországban járva, sok renaissance-elemmel gazdagította egyébként minden ízében északi, gótikus művészetét; ő az első francia művész, kinél ezt a két elemet világosan meg lehet különböztetni, az első, aki egyesíti magában a régi és új irányt s átmenetet képez a késő gótikából a renaissanceba.[1]

Bourdichon valószínűleg járt Olaszországban, mert az olasz renaissancenak hatása nála még erősebben mutatkozik, mint Fouquetnál. Renaissance-művész architekturában, formákban, felfogásban egyaránt, ki kompozicióinak egyes alakjait többször olasz képekből vette át. Formái és típusai nemesek és tiszták, mint Peruginoéi, de ép oly egyhangúak is.

Colombe valószínűleg sohasem járt Olaszországban, s így a renaissance formáit, architekturáját csak elvétve, mintegy kénytelen-kelletlen a divatnak engedve alkalmazza,[2] egyébként formaérzéke még teljesen gótikus. Ő a Fouquettól képviselt régi iránynak legnagyobb képviselője, mint ilyen egy kissé provinciális jellegű s hatása nem is sokkal terjed túl Bourges határain.

Kompozicióí erősen mutatják a Fouquet-iskolához való tartozását, csata-

[1] Fouquetnak ezt az átmeneti szerepét érdekesen fejtegeti *H. J. Hermann:* «Ein unbekanntes Gebetbuch von Jean Bourdichon» című értekezésében. Beiträge zur Kunstgeschichte. Franz Wickhoff gewidmet. Wien, 1903. p. 47.

[2] *Erbach* v. *Fürstenau* erősebbnek tartja ezt az olasz hatást, melyet az escuriali Apokalipszis lapjain «majd egy tucat tiszta olasz ábrázolásban» vél felismerni. La pittura e la miniatura a Napoli. L'arte 1905. p. 16.

jeleneteit pl. teljesen ugyanazon séma szerint komponálja: az előtérben szélesen kavargó, sűrű tömeg küzd, mely előtt egy-egy pompásan megrajzolt ló heves mozgása eleveníti meg a harc szenvedélyességét. Egyéb kompoziciói is sok, meglepő rokonságot tárnak föl. Fouquettől veszi át azt a kevés renaissance-elemet is, amit alkalmaz, iratszalagot tartó puttókat, nagy csarnokokat rózsaszínű és zöld pilaszterekkel, oszlopokkal, amelyeket Fouquet minden követőjének műveiben megtalálunk. Ugyancsak tőle tanulja meg azt, hogyan kell az egyes lapokat változatosabbá tenni azzal, hogy a nagy képek alatt kisebbeket helyez el. A fényproblémák, melyek Fouquet-t foglalkoztatták s melyeket Bourdichon nagy sikerrel fejlesztett tovább, Colombeot nem érdeklik. Azoknak szépségérzéke sincs meg benne; emberei inkább meglepően csúnyák, erősen felhúzott szemöldökkel, állatiasan hátracsapott homlokkal, lelógó orral és erősen csüngő, húsos szájjal. Mozdulataikban is van valami túlzott és esetlen. És ezekben a majdnem karikaturákul ható emberekben mégis több az érzés és kifejezés, több a lélek, mint Bourdichon ideálalakjaiban, melyeknek kiforgatott szemében sokszor csak valami vizenyős szentimentalizmus tükröződik. Mint az emberi típusok festésében, úgy a tájkép ábrázolásában is szemben állanak egymással Bourdichon és Colombe. Bourdichon nem sokat törődik a tájképpel, az előtérben álló alakok rendesen túlnagyok a csenevész tájképhez képest, amely mindig ideálformákat mutat. Colombe ellenben a Limbourgoktól megkezdett és Fouquettől folytatott jó realista tradiciót követi; mint ezeknél Berry herceg kastélyai, úgy szerepelnek az ő háttereiben I. Károly savoyai herceg kedvenc rezidenciája, a Château de Ripaille [1] a genfi tó partján és a bourgesi székesegyház.[2] Egy imádságos könyvben, mely az ő műhelyében készült, Jacques Coeur bourgesi palotájának hű képét találjuk.[3] Tájképei annál is természetesebbek, mert elhagyja azokat a különös és valószerűtlen formációjú hegyeket, melyeket Fouquet még a régi iskola hatása alatt megtart és melyeket ettől viszont a legtöbb követője átvesz.

Colombe előadása mindig ötletes és kedves, mindig eleven, míg Bourdichon gyenge elbeszélő.

Colombe életkörülményeiről nem sokat tudunk. Körülbelül 1467 óta dolgozott Bourgesban. 1470 körül savoyai Charlotte királyné foglalkoztatta,[4] akinek révén több megrendelést kapott a savoyai udvartól. Így pl. 1482-ben Károly herceg számára befejezett egy Apokalipszist, — ma a madridi Eskurialban, —

[1] *P. Durrieu:* «Les très riches heures de Jean de France, duc de Berry». Paris. 1904. p. 217. XL. IV. tábla.

[2] *Durrieu:* «Les très riches heures». XLVIII. tábla. *L. Gillet* ezt a szempontot egészen figyelmen kívül hagyja, amikor Colombeot mint tájképfestőt egészen elveti. Le paysage dans la miniature. Az «Histoire du paysage en France» c. többektől írott kötetben. Páris. 1908. p. 53—54. Egyedül *Jean Guiffrey* méltatta Colombe tájképeinek szépségét. Alcune note sulle miniature dell' Apocalisse dell' Escuriale. L'arte 1901. p. 197.

[3] *Dr. Franz Boll:* «Jacques Coeurs Gebetbuch in der Münchener Hof- und Staatsbibliothek». Zeitschrift für Bücherfreunde. 1902—1903. p. 59.

[4] *Louis Thuane:* «Note sur Jean Colombe enlumineur». Revue des Bibliothèques. Paris, 1904. p. 59—62.

melyet a XV. század elején Jean Bapteur és Perronet Lamy kezdtek meg.[1] 1485-ben ugyancsak Károly herceg számára fejezte be Berry herceg híres imádságos könyvét, a «Très riches heures»-t, melyet a század elején a Limbourg-testvérek kezdtek meg. 1486-ban megkapja Károly hercegtől a «familier et enlumineur de livres» címet. 1529-ben meghal Bourgesban.

Úgy látszik, erősen foglalkoztatott műhelye volt Bourgesban és valószínű, hogy a Durrieutől stilisztikai szempontokból neki tulajdonított művek között, melyekről oklevelek nem beszélnek, több olyan van, amely csak műhelytermék.

A Magy. Tud. Akadémia egy pergamentre írott, gazdagon illuminált imádságos könyvet őriz (kis 8-ad rét 8. szám 140×100 mm 149 lap),[2] melynek lapjai a Colombe-műhely legjobb termékei közé tartoznak s kiváló szépségük miatt megérdemlik a beható ismertetést. A könyv valamikor a lombardiai Pino vagy A Pino-család tulajdona volt. Erre mutat a legelső r lapon a nagyon elmosott és majdnem olvashatatlan feljegyzés: Ex Musaeo J. F. Apino és az utolsó v lapon a Pino-családnak fametszetes címere,[3] evvel a jelmondattal: Spes mea virescit Pinus dum celsa virescit. A könyv XVIII. századi kötése valószínűleg egyidejű ezekkel a bejegyzésekkel. Korábbi történetéről nem tudunk semmit, valamint arról sem, hogyan került az Akadémia könyvtárába.

Az imádságos könyv díszítése lapszélekből, iniciálékból, 24 kalendáriumi képből és 35 egész oldalas miniatürből áll. A lapszéldíszek teljesen magukon viselik a XV. század-végi francia iskolák stílusát. Geometrikus mezőkbe felosztott bordürök, kétszínű, kék és arany vagy kék és vörös akanthusfolyondárokkal és tarka virágokkal, melyek között könnyen felismerhetők a százszorszép, árvácska, eper, harangvirág, bogáncs, szőllő, rózsa és szekfű. Közbe-közbe kis groteszk figurák vannak elhelyezve, vagy madarak, pillangók stb. Egyes lapokon fél bourbon-liliomok töltik ki a bordürt teljes szélességben, más geometrikus mustrák helyett és azokkal vegyest. Az ily módon díszített bordürök a lapnak csak egyik szélét foglalják el és a recto és verso-oldalakon egymással pontosan megegyeznek.

Az iniciálék kék vagy vörös alapon álló arany betűk.

Az első 12 lapot a kalendárium foglalja el. Minden hónapnak két képecske jut a szöveg alatt: a lap r. felén az arra a hóra eső foglalkozást, v. oldalán a hónap csillagképét mutatja. Ezek a lapok egy alárendeltebb kéz gondatlan munkái, s egy-két kompozició rendkívüli bája sem a festő érdeme, hanem a műhelyé.

A 13. lapon kezdődnek az imádságok és a nagyobb miniatürök. Ezen utób-

[1] *A. Vesme és Fr. Carta:* I miniatori dell' Apocalisse dell Escuriale. L'Arte 1901. p. 35—42. Egy színes lap közölve belőle: *Don José Fernandez Montaña:* El apocalipsis de San Juan, Manuscrito precioso del Escurial. Museo español de Antiguëdades IV. 443. lap előtt. Madrid, 1875.

[2] A kódex az 1882-iki könyvkiállításon a 295. sz. alatt ki volt állítva. Kalauz az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum részéről rendezett könyvkiállításhoz. Budapest, 1882. 107. l.

[3] *Joh. Siebmachers* grosses Wappenbuch IV. rész. 24. tábla. A címer megfejtéseért Hóman Bálintnak tartozom köszönettel.

biakat mind a négy oldalról keret fogja körül, melynek sok esetben széles predelláján angyalok, próféták vagy a szentek életéből vett jelenetek láthatók. Kétoldalt vagy csúcsíves baldachin alatt próféták, szibillák, angyalok állanak, vagy csavart és díszes oszlopok szegik be a jelenetet. A képet a predellától a szöveg kezdősorai választják el, melyek több olyan esetben, midőn a kép egész oldalas, a képet magát is megszakítják.

A miniatürök stílusa, a kompoziciók s az azokat körülvevő keretek, a sajátszerű és nagyon jellemző arctípusok első pillanatra Colombera vallanak. Mindamellett nem tarthatjuk a miniatüröket Colombe sajátkezű munkáinak. Közelebbi vizsgálat után kiderül, hogy a típusok határozottan eltérnek Colombeéitól,[1] akinek elsőrangú segédei teljesen beleélték ugyan magukat mesterük modorába, azonban épen a típusokban kissé eltérnek tőle. Tanítványai kezében Colombe típusai vesztenek naiv rútságukból, de erejükből és meglepő originalitásukból is.

Az általános művészi benyomáson kívül a Colombe-műhelybe utalja ezt az imádságos könyvet erős összefüggése a Chantillyben levő «Très riches heures»-rel, Berry herceg imádságos könyvével, amelyet Colombe fejezett be. Egyezik vele nemcsak a képeket körülvevő keretek, architektura, tájkép, szóval külső járulékok dolgában, hanem az egyes jelenetek általános diszpoziciójában is. Sok kompozició a «Très riches heures» nagyobb lapjainak egyszerűbb redukciója kevesebb alakkal és szerényebb háttérrel. Ilyen pl. Krisztus felfeszítése (22. v. lap — Chantilly F. 152. v.), a Szentlélek eljövetele (25. r. l. — Chantilly F. 79. r.), Mária mennybemenetele (60. v. l. — Chantilly Krisztus mennybemenetele F. 186. r.), Krisztus keresztelése (113. r. l. — Chantilly F. 109 r.), a Mindenszentek (143. r. — Chantilly F. 126. r.) és a három élő és a három holt legendáját ábrázoló jelenet (145. v. l. — Chantilly F. 86. v., kis jelenet a Raymond Dioclès temetését ábrázoló nagy miniatür alatt.[2])

Van azonban az Akadémia könyvének olyan lapja is, mely az előbbi esetekkel szemben minden tekintetben gazdagabb. A «Très riches heures» 158. r. foliójára a karácsonyi misét festette a művész; a hozzátartozó szöveg P(uer natus est nobis) iniciáléja Jézus születését ábrázolja apró alakokkal.[3] Ezen kis jelenetet találjuk az akadémiai kódex 42. v. lapján pásztorokkal és tájképi háttérrel gazdagítva. (3. ábra.)

Valószínű, hogy kódexünknek még két lapja egyezik a «Très riches heures» képeivel, de ezeket csak leírásból ismerem;[4] azonosságukról a háború miatt nem tudtam meggyőződni. A 119. r. lapon Krisztus félalakja látható, áldásra emelt jobbkézzel, a 119. v. lapon pedig a Madonna imádkozó félalakja.

[1] A művész tipusainak csunyasága magyarázza a francia műtörténészek idegenkedését tőle. *P. Durrieu:* «Les Antiquités judaiques et le peintre Jean Fouquet. Paris. 1908. p. 72. és *Durrieu:* Manuscrits d'Espagne remarquables principalement par leurs peintures et par la beauté de leur execution. Bibliothèque de l'École des Chartes. 1893. Paris, p. 271.

[2] *P. Durrieu:* Les très riches heures. XLV. tábla.

[3] *P. Durrieu:* Les très riches heures. LVII. tábla.

[4] *Durrieu:* Les très riches heures. p. 127. és p. 128.

1. ábra. Krisztus.

2. ábra. Mária.

3. ábra. Jézus születése.

4. ábra. A Három királyok.

A «Három királyok mestere».

(1. és 2. ábra.) Ez a két kép valószínűleg egyezik a «Très riches heures» hasonló tárgyú kisebb fajta képeivel. (F. 188. és 191. v.).

Ezek a körülmények arra vallanak, hogy az Akadémia imádságos könyve nem keletkezhetett a «Très riches heures» azon lapjai előtt, melyeket Colombe festett, s miután okmányokból tudjuk, hogy ezen munkával a művész 1485-ben készült el, ebben körülbelül adva van a kis kézirat keletkezésének ideje is. Közvetlenül követte a chantillyi munkát, amelynek emléke még frissen élt a műhelyben, amit a régi, Limbourg-féle lapok hatása legjobban mutat.

Érdekes ebből a szempontból a Krisztus felfeszítését ábrázoló lapon (19. v. l.) a háttérben látható város képe. A házak, a templom, csupa tornyos, kastélyszerű épület, szaggatott tömbökben állanak egymás mellett, magasba nyúló, sima falaikkal. Önkénytelenül is a «Très riches heures» régebbi lapjai közül a «Halali a vincennesi erdőben» jut az eszünkbe[1] (F. 12. v.). A háttérben emelkedő vincennesi kastélyt jellemzik ezek a sajátságos, szaggatott, egyenes formák.

A párisi Bibliothèque Nationale őrzi Sebastien Mamerot Romuléonjának azon példányát, melyet Louis Malet de Graville számára írtak (ms. franç. 364.) és melyet Durrieu szerint Colombe illuminált. Sajnos, azt a kérdést, hogy ez valóban a mester sajátkezű munkája-e, most nem lehet tüzetesen megvizsgálni, de említésre méltó tény, hogy a Romuléonnak sok lapja szintén reminiszcencia a «Très riches heures» régibb és újabb lapjaira. A háttér egyes épületei egyszerűen le vannak másolva a Limbourg-testvérek lapjairól.[2] A kompozíciók ismétlése és az átvétel a «Très riches heures» régibb sorozatából tehát nem épen szokatlan jelenség a Colombe-műhelyben.

Mint már említettem, az imádságos könyv lapjain több kéz dolgozott. Hárman nagyobb sorozattal vannak képviselve s így ezekről bővebben kell szólanunk. Könnyebb tájékozódás kedvéért mindegyik mestert a legjellemzőbb képéről fogom elnevezni.

Az elsőtől, a *Három királyok mesterétől*, valók Jézus születése (3. ábra)[3], a Három királyok (4. ábra),[4] Márk apostol (5. ábra),[5] Krisztus félalakja (1. ábra), Mária félalakja (2. ábra), Krisztus keresztelése,[6] a könyv megrendelőjének és Jézusnak félalakja.[7] A művész minden kompozícióját nagy, ünnepélyes komolyság jellemzi. Kompozícióiban ő ragaszkodik leginkább a «Très riches heures» lapjaihoz. A Jézus születése pontos másolat, Krisztus és Mária félalakja valószínűleg szintén, Krisztus keresztelése redukált változat. Modora is leginkább közelíti meg Colombeét. Arctípusai rendkívül közel állanak az övéihez: ugyanazok a mélyen beesett arcok, lógó orrok és szájak és a halánték felé erősen felhúzott, húsos szemhéjak. Egyben azonban nagyon különbözik Colombetól. Krisztus és Mária arcán határozott törekvés vehető észre a vonások finomítására. A három királyoknál pl. Mária kétségtelenül magasabb szépség-

[1] *Durrieu:* Les très riches heures. XII. tábla.
[2] *Durrieu:* Les très riches heures. p. 112.
[3] 42. v. lap. — [4] 49. r. lap. — [5] 18. r. lap. — [6] 113. r. lap. — [7] 117. r. lap.

ideál szerint formálódott, mint a királyok. A tipusok eszményítése befészkelte magát Colombe műhelyébe is. Valóságos küzködés a Colombe-típussal látszik a könyv tulajdonosának az arcképén. A portré-festéshez egyébként magának Colombenak sem volt tehetsége. A festészetnek ez az ága nagy önmegtagadást kíván a művésztől, Colombe és tanítványai pedig nem rendelkeztek Fouquet vagy Bourdichon objektivitásával, s így az arckép ebben a műhelyben mindig

5. ábra. A «Három királyok mestere»: Szent Márk.

félszeg marad; a művész nem ragaszkodik a modellhez s az ábrázoltak félig mindig a szentek vonásait veszik fel. (V. ö. a «Très riches heures»-nek azon lapját, melyen a savoyai herceg és hercegnő a sebeit mutató Krisztust imádják.)

Ez a művész a kivitelben rendkívül gondos és aprólékos. A hajnak minden egyes szálát külön rajzolja és fürtökbe göndöríti. A húsrészeket roppant gondosan apró vonalkákkal festi, az aranyat a ruhákon apró vonalkákkal, pontocskákkal rakja föl. Legfinomabb munkájú e tekintetben Szent Márk ruhája, hol a redőket

nagyrészt csak ezek az aranyporszemek formálják. Aggodalmas gondossággal rajzolja az istálló fájának minden kis göbét, a tető léceit, szögeit, beszakadását, a vályút, kerítést, fákat, mindent. Színei mélyek és teltek.

A második művész munkája *Mária látogatása Erzsébetnél* (10. ábra),[1] Szent Genovéva,[2] az Ev. Szent János,[3] Szent Sebestyén (11. ábra),[4] Szent Jeromos,[5] Szent Borbála,[6] a három élő és a három holt legendájából[7] vett jelenetek és a Mindenszentek.[8] A művész szeret a nagy képek alatt még kis jeleneteket is alkalmazni. Előadása roppant kedves és telve van meleg, naiv érzéssel. Mária látogatása Erzsébetnél megkapóan közvetlen és gyöngéd. Típusai szelídebbek, mint a Három királyok mesterének típusai, munkája nem olyan gondos, mint azé és nem olyan aprólékos. Különösen feltünő ez a fáknál. Az előbbi művész tömör facsomókat fest s a sűrű, vastag festéket több rétegben, mindig világosabb pontokban rakja egymás fölé. A vizitáció mesterénél egészen laza koronájú fákat vagy bokrokat látunk könnyedén, vékonyabb festékkel odavetve. A szélső levelek csak mint világosabb színű, különálló, kis kampós vonalkák kisérik a fa koronáját vagy mint annak erősen eltörekvő szabad nyúlványai.

Feltünő, hogy ennek a művésznek semmi térérzéke sincs. A jelenetek kivétel nélkül mind teljesen az előtérben játszódnak le, két egymás mögött álló, mozgásban levő alakot nem képes elfogadható, egységes csoporttá összefogni. Így Szent Borbála vértanúságánál a térdelő szent és a mögötte álló, őt lefejező király csoportjában nem bírja az egymásmögöttiséget érzékeltetni. A király inkább látszik a szent körül repülni, mint mögötte állni. A tájképben sem képes visszaadni a mélységet, a legkülönfélébb színeket halmozza ugyan egymás mögé, hogy így mintegy a levegőperspektiva hatását keltse, de a színek egymásutánjában nincs semmi természetes logika, a zöld bokor mögött mindjárt narancssárga és aztán intenziv kék lesz a föld. Rendesen széles mezőket fest, de találunk hegyeket is, melyeknél nem riad vissza egészen valószínűtlen formációktól sem, aminő pl. Mária látogatásának két egész karcsú, oszlopszerű hegye, egy-egy túlságosan magas fával. Ezek a régi módszer szerint mint kulisszák vannak a képbe betolva, hogy a háttér problémájának további megoldása alól felmentsék a művészt.

A térmegoldás szempontjából leghaladottabb a harmadik, *az Angyali üdvözlet mestere,* kinek az Angyali üdvözletet (6. ábra),[9] Dávid és Bethsabét (8. ábra),[10] Ker. Szent János fejvételét (9. ábra),[11] Szent Annát,[12] Szent Appolónia vértanúságát[13] és a Myriai Szent Miklós,[14] Szent Ágoston (7. ábra),[15] és Szent Bernát[16] életéből vett jeleneteket tulajdonítjuk.

A művészt minden képén a tér megoldásának kérdése foglalkoztatja, akár belső teret ad, akár a szabadban játszik a jelenet. Szabadban játszódnak le a Szent Ágoston és Szent Bernát történetéből vett jelenetek s feladatát

[1] 33. v. l. — [2] 141. r. l. — [3] 132. r. l. — [4] 133. r. l. — [5] 135. r. l. — [6] 138. v. l. — [7] 145. v. l. — [8] 143. r. l. — [9] 25. r. l. — [10] 65. r. l. — [11] 131. v. l. — [12] 137. v. l. — [13] 142. r. l. — [14] 134. v. l. — [15] 136. v. l. — [16] 144. r. l.

6. ábra. Az angyali üdvözlet.

7. ábra. Szent Ágoston.

8. ábra. Dávid és Bethsabé.

9. ábra. Keresztelő szent János lefejeztetése.

Az «Angyali üdvözlet mestere».

mindkettőnél kitünően oldja meg a művész. Az imát kezdő szöveg sorai alatt nem egyszerű predellát vagy különálló jelenetet fest, hanem összefoglalja az egész lapot egy képpé, oly módon, hogy az írás alatti rész a tájkép előterét adja. Különösen tökéletes Szent Ágoston kompoziciója, melyen a tengert elől sziklák és bokrok zárják el; az írás fölötti bal előtérben áll a szent, hátrább jobbra térdel a gyermek Jézus, kinek alakja diagonális vonalba állítva a képsíkhoz, elvezet a háttér egyre halványodó dombjaihoz. A folyó és a dombok a végtelenbe vesznek. Ugyanilyen diagonális vonalú kompoziciója van Dávid és Bethsabénak. Az előtérben Bethsabé fürdik, hátrább a pázsiton egy kis ülő női alak, Bethsabé ruháival; a háttérben, a palota oszlopos folyosóján Dávid király könyökül.[1] Az egyre kisebbedő és hátráló alakok mutatják a művész élénk érdeklődését a térproblémákkal szemben. Ebből a szempontból érdekes az Angyali üdvözlet és Szent Anna: a kompozició mindkettőnél két egymást keresztező diagonálisból áll. Erre Fouquet még nem mert gondolni, Colombe egyszer tesz kisérletet vele a «Halál lovagja» című miniatürjén Berry herceg imádságos könyvében (F. 90. v.), de a mi mesterünk megoldása sokkal fejlettebb s már nem köti semmi sem a XV. századhoz. A művész alakjai feltünően törékenyek, a nők rendkívül bájosak és finomak, mint pl. Salome, a férfiaknál azonban ragaszkodik a Colombe-iskola rút formáihoz. Színeiben ragyogó pompára törekszik, ami a színeknek nem tarkaságát, hanem mélységét jelenti, kevés szín különféle árnyalatának gazdag skáláját. Ezt mutatja pl. az Angyali üdvözlet, hol az angyal szárnyainak pávakékje és Mária palástjának sötétebb kék tüze adják meg az egész kép színhangulatát.

A többi művészről, kik a kéziratban átlag csak egy-két lappal vannak képviselve, nem érdemes külön szólanunk. Ezek tömegéből csak azt a kis miniatürt emelem ki, mely Ev. Szent Jánost ábrázolja Pathmos szigetén. Felfogásban kissé régies, de igen kedves lap.

Említésreméltó még az az erős Fouquet-hatás, melyet ezeknél a kisebb művészeknél állapíthatunk meg, s mely itt erősebb, mint magánál Colombenál. Így pl. Szent Katalin mártiromsága (140. r. l.) a főjelenetet kisérő, apró, aranycamaïeuben festett, medaillon alakú predella-képeivel feltünően emlékeztet Fouquet hasonló tárgyú képére Etienne Chevalier imádságos könyvében.[2] Még szorosabban követi mintáját Mária halálának kompoziciója (55. r. l.), mely nagyjából megegyez Fouquetnek ugyanilyen tárgyú miniatürjével Etienne Chevalier imádságos könyvében.[3]

A nagy gondosság, mellyel a kis kézirat illuminálva van, azt mutatja, hogy a műhelyben nagy fontosságot tulajdonítottak neki; de mutatja ezt az a

[1] Ezt a jelenetet Mária elhagyásával megtaláljuk egy négyszögű camaïeuben, mely a szintén Colombenak tulajdonított «Livre des douze périls d'Enfer» című mű egy lapjának szélét díszíti. (Bibl. nat. ms. fr. 449.) Közölve *C. Couderc:* «Album de Portraits d'après les collections du Dèpartement des manuscrits». Paris, 1912. CXXXII. tábla.

[2] *Gruyer:* Id. m. XXXIV. tábla.

[3] *Gruyer:* Id. m. XXII. tábla.

körülmény is, hogy kompozicióban a többi ismert imádságos könyvek, melyek e műhelyben készültek, mind a mienknek hatása alatt állanak.

Röviden szólunk még egy-két imádságos könyvről, melyek a mi kódexünkkel szoros kapcsolatban állnak. Ilyen elsősorban a Jaques Rosenthal müncheni műkereskedő birtokában levő imádságos könyv, mely gyöngébb kéztől való ugyan, de műhelytanulmányi szempontból érdekes. A kódex 17 képe közül hét

10. ábra. A «Vizitácio mestere»: Mária látogatása Erzsébetnél.

majdnem tökéletesen egyezik az Akadémia kéziratának lapjaival, csakhogy a formátumuk sokkal kisebb. A hét között van három olyan, mely a Colombe műhelyből kikerült összes imakönyvekben azonos: Mária és Krisztus a trónon, a Szentlélek eljövetele és a Három élő és a három holt. A könyv datálásához fontos adalékot szolgáltat Szent Mihály arkangyalnak a 171. lapon látható képe, mely Jean Bourdichon egy kompoziciója nyomán készült. E kompoziciót Bourdichon két váriánsban is megfestette; először I. Ferdinánd nápolyi király imád-

ságos könyvében, az ú. n. Heures d'Aragonban (Paris. Bibl. Nat. ms. lat. 10532), másodszor VIII. Károly király imádságos könyvében (Bibl. Nat. m. l. 1370). Az első nem keletkezhetett 1494, a második 1498 után, mert akkor a tulajdonosok már nem éltek.[1] J. Rosenthal kódexét tehát eszerint a XV. század legutolsó éveire kell datálnunk.

11. ábra. A «Vizitácio mestere»: Szent Sebestyén.

Még későbbi keletű a műhely egy másik, a lainzi jezsuiták könyvtárában őrzött imádságos könyve (VIII. 137.), mely összefügg a Rosenthal-félével Dávid és Goliáth képének azonos ábrázolásában.[2] (R. 99. l. — Lainz 104. l.) A kódex

[1] *E. Mâle:* Trois oeuvres nouvelles de Jean Bourdichon, peintre de Charles VIII., de Louis XII. et de Francois I. Gazette des Beaux Arts. XXVII. 1902. p. 200. és 201.

[2] *H. Tietze:* «Die illuminierten Handschriften in Österreich. V. Rossiana». Wien—Linz. Leipzig 1911. p. 46.

többi képe közül 10 majdnem teljesen egyezik az Akadémia kéziratának lapjaival, csakhogy a kompoziciók, melyeknek festése meglehetősen hanyag és nyers, szabadabbak lettek és egy kissé széjjel tolódnak. Bizonyos, hogy keletkezésük már a XVI. század elejére esik.

Végül még egy-két szóban utalok egy, a müncheni állami könyvtárban levő imádságos könyvre (Cod. lat. 10103), mely valamikor az ifjabb Jacques Coeurnek, a VII. Károly korabeli híres kincstárnok unokájának tulajdonát képezte.[1] Durrieu fényképek alapján Colombenak tulajdonítja a munkát.[2] Ez ugyan tüzetesebb vizsgálat után meg nem állhat, de legalább közel jár az igazsághoz. Az imádságos könyv több kéztől, mindenesetre a Colombe műhelyben készült, amit világosan igazol az 57. v. lapon látható miniatür: a Pihenés a pusztában, mely a Très riches heures 57. lapjának csak redukált ismétlése. Egyéb lapjai is vagy a chantillyi kézirat vagy az Akadémia imádságos könyvének lapjait variálják s ez más stilisztikai okokon kívül világossá teszi, hogy a kézirat a XV. század legutolsó vagy a XVI. század első évei előtt nem keletkezhetett.[3]

HOFFMANN EDITH.

[1] *L. Delisle és Gauchery:* «Les heures de Jacques Coeur. Bibliothèque de l'École des Chartes». 1904. Paris. jan.—jun. p. 131.

[2] *H. Bouchot:* «Les primitifs français. Catalogue illustré». 1904. p. 41. No 116.

[3] Colombe műhelyéből való még néhány más imakönyv is, így az oxfordi Bodleian könyvtár, a frankfurti Baer-cég imakönyve és egy harmadik imakönyv, melynek egyik lapját Gélis-Didot minden további megjelölés nélkül közli. Ezeket azonban csak reprodukcióból ismerem és így tüzetes vizsgálatukba nem bocsátkozhattam. — *H. A Degener.* Die Bodleian Library in Oxford. Zeitschrift für Bücherfreunde. 1904—1905. I. p. 157. *Frankfurter Bücherfreund.* Mitteilungen aus dem Antiquariate von Jos. Baer et Co. 1919—20. Neue Folge. Nr. II. Heft. 1. p. 328. No. 655. — *P. Gélis-Didot* et *H. Laffillée.* La peinture décorative en France du XIe au XVIe siècle. Paris. p. III.

ID. PETER VISCHER SZENT KRISTÓF SZOBROCSKÁJA.

1912-ben, az Iparművészeti Múzeumban rendezett kisplasztikai kiállításon *Délnémet, XVI. sz.* elnevezés alatt (259. sz.) egy Szent Kristófot ábrázoló kisbronz került bemutatásra. A bronz a hires Marczibányi gyüjteményből származott s örökség útján jutott a gyüjtő távolabbi leszármazottjainak tulajdonába. A kiállítás után nemsokára egy külföldi műkereskedő vásárolta meg, a kivitel veszélyét azonban az utolsó percben dr. Delmár Emil ismert budapesti műgyüjtő hárította el, aki fejlett qualitásérzékével a darab művészi kiválóságát felismerte, s a kereskedőtől a kis remekművet plasztikai gyüjteménye számára megszerezte. Eközben napfényre került a szobor bal talpába karcolt 1497-es évszám s természetesen nyomban felmerült Peter Vischer szerzőségének hipotézise is. Ez esetben azonban nem indokolatlanul.

A kis szobor kétségtelenül id. Peter Vischer sajátkezű műve. A Morelli-féle külső jegyekkel való igazolást megnehezíti az a körülmény, hogy a mesternek más önálló kisbronzát nem ismerjük, s hogy a nagyobb művek, mint a magdeburgi Kurfürst-Ernst-síremlék vagy a nürnbergi Sebaldus-sír díszítő szobrocskái dekorativ feladatuknak megfelelően sokkal sommásabb kivitelűek, kevésbbé cizeláltak. De azért a Szent Kristóf balkeze, szétterpesztett, hosszu, lapos ujjaival ilyen külső bizonyítékul is szolgálhat, mert egészen hasonló formákat látunk a magdeburgi siremlék apostolain; a köpeny puha, hajlékony redőzete pedig — egyedülálló jelenség a német művészet ezen korszakában — világosan utal a Sebaldus-sír reliefjeinek fejlettebb drapériáira. A részletformák e külső egyezésénél azonban sokkal meggyőzőbb az a belső rokonság, mely a Szent Kristófot Vischer korábbi és későbbi alkotásaihoz fűzi, s az a szabatosság, mellyel az évszáma által kijelölt helyet a művész fejlődésében elfoglalja. Ha a magdeburgi sír apostolait a Sebaldus-síréival összevetjük, világosan látjuk, hogy a típusok, az arányok, a drapéria különbözősége ellenére is a két sorozat csak egy kéz műve lehet. Ép ily szembeötlő a vérrokonság a Szent Kristóf és Peter Vischer többi alkotásai, teszem a müncheni Ágtörő (1490), a magdeburgi sír Szent Mauritiusa (1495) vagy a Sebaldus-sír Szent Sebaldusa (1509) között. Ennek a lényegrokonságnak elemzése lesz a következő sorok feladata.

Szent Kristófot a művész a vándorlás hagyományos aktusában ábrázolta. A bozontos hajú, nagyszakállú alak botjára támaszkodva jobb lábával ép egy

HOFFMANN Edith

új írás

IRODALMI, MÜVÉSZETI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

XXVII. ÉVFOLYAM
1987. JÚLIUS

7

A borítón és a mellékleten Hoffmann Edith árnyképei (Borító: Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Szabó Lőrinc, Hoffmann Edith. Melléklet: Meller Simon, Petrovics Elek, Schöpflin Aladár, Nagy Endre, Gombocz Zoltán, Beck Ö. Fülöp, Sík Sándor, Bernáth Aurél, Hevesi András, Halász Gábor, Illyés Gyula, Sárközi György, Török Sophie, Szerb Antal, Jékely Zoltán, Tolnai Gábor).

Kosztolanyi Dersi
HE
1931.V.15

új írás

Ára: 17 Ft

HE
1920.
VII. 9
Habó Lőrincz

TOLNAI GÁBOR

Hoffmann Edithről

KÖRKÉP

és arról a körről, amely az ő vonzásában élt

1888-ban született Brassóban, és 1945-ben, az év elején, Budapesten halt meg, nem sokkal a főváros felszabadulása után. Mai szóhasználattal úgy fogalmaznánk: – Tragikus körülmények közt! – Halála többszörösen tragikus halál volt. Alig fejeződtek be Budapesten a harcok – s ő, akinek jellemző vonása volt az állandó sietés –, a Rózsadomb oldalán, a Buday László utca 14. alatt volt lakásukról nap mint nap sietve járt ki a Szépművészeti Múzeumba, romokat eltakarítani. Messze esett ekkor a Rózsadombtól, gyalogszerrel – hiszen csak így volt lehetséges – a *Manci hídon* át, a Szépművészeti Múzeum. Egy ilyen sietős rohanás során jobbrabalra se nézve lépett le a járdáról, s egy száguldó katonai autó elütötte. A kerekek alatt szörnyethalt.

Döbbenetes halálának híre lassan terjedt el a telefon és rádió nélküli, kifosztott, romos fővárosban. A Farkasréten volt temetésén nem sokan lehettek, széles körű baráti körének tagjai sorából – a két világháború közti írók, művészek, a tudomány embereinek legjobbjai voltak ezek – sem sokan. A kisszámú jelenlévők között – a nemcsak festőművésznek, írónak is kiváló barát – Bernáth Aurél mondott búcsúbeszédet. A szép és igaz szavakat idézem; egyaránt megelevenítik ezek a felszabadulás utáni lelkiállapotunkat, és ennek a nagyszerű asszonynak a személyiségét. Bernáth Aurélhoz hasonlóan tiszteltük Hoffmann Edithet, ugyanazt láttuk benne, amit a művészbarát felidézett:

„– A pusztulás körülöttünk szörnyű méretű. Házaink szétlőve, lakásaink, ha vannak, feldúlattak. Fáradtak s koldusok vagyunk. De van-e a pusztulásnak oly sötét képe, érezzük-e azt valahol oly kegyetlenül a maga teljes valóságában, mint most e drága barát sírja előtt?

A kemény sors, ami mindnyájunkat oly ostobán megtáncoltatott, most ijeszt meg minket igazán. Túléltük a borzalmakat. Szívünk oly elhasznált lett, hogy úgyszólván már részvétre sem telik. Süket fülekkel hallgatunk barátokat, szörnyű sorsokat, zokszóra, pokoli évszázadokra hangzó történetekre alig van időnk és türelmünk. De itt, e drága asszony sírjánál azt mondjuk: istenem, ez már sok, amit velünk teszel!

Elmúlt egy korszak, ahol alig tehette valaki azt, ami szíve szerint való, ahol alacsony szellem pöffeszkedett. S most e tisztítótűz után kezdtünk éppen szétnézni, hogy mi maradt, kezdtünk bízni, hogy legjobbjaink új munkára összefognak, s most itt kell őt látni a sír előtt, reménytelenül.

Reménytelenül – mondom, hogy ellentétet adjak, hogy jobban felélesszem

Előszó Hoffmann Edith árnyékrajzainak a Corvina Könyvkiadónál megjelenő gyűjteményéhez.

emlékezetünkben azt a bizakodást, ami benne lakott. Azt a sugárzó reményt, azt a tetterős élni vágyást, ami a lénye volt.

Újra és újra csak azt kérdezzük magunkban, hogy a halálnak ily ellentéte hogy került ide? Friss volt és erős, vidám és kitartó, egy boldog élet legszebb jeleivel ékes. S emellett tudós volt és megbízható. S van-e szebb emberi látvány, mint aki a tudást derűbe ágyazza? Mily ritka ez! Ritka akként, hogy közben a megbízhatóságon ne essen csorba. Szilárd pont volt ő a sok ferdítő és készületlen között.

Vidám nevetését hallom. A nagy, szürke múzeumi termek már szinte érezték, ha vele jártunk ott. Valami leányos kedvességet sugárzott mentében.

Nehéz őt itt látni. Újra és újra kérdezem magamban, hogy a halálnak ilyen ellentéte hogy kerül ide. Mily jó volt vele lenni, barátainak, kiknek gondterheltebb volt a homloka. Áramló életakarata, nagy tudása mind ebbe volt ágyazva. S van-e szebb látvány a világon, mint a derült tudás?

Még e sír előtt is ezzel ajánljuk be a nagy ismeretlennek, s hálánkkal, hogy lényével megörvendeztetett míg itt e földön élt, s végtelen fájdalmunkkal, hogy most hagyott itt bennünket, amikor minden vidámság eltűnt mellőlünk. –"[1]

Ki volt ez az ötvenhatodik esztendejét alig túllépte, fiatalos energiával teli, halálával oly sokunkat – bátran mondhatom –, műveltségünk egészét itthagyni kényszerült asszony? Lexikonok – ha szűkszavúan is – hitelesen írnak életútjának külső dolgairól, elsősorban művészettörténeti munkásságáról. Árnyékrajzainak kiadásakor nem az én feladatom, illetékes sem vagyok arra, hogy bemutassam, mit jelent tevékenysége művészettörténeti tudományunkban. Az én feladatom sokkal inkább az ő személyiségének megjelenítése, és ahhoz a széles, baráti körhöz, írókhoz, művészekhez, a tudomány embereihez és műpártolókhoz fűződő kapcsolatának felidézése, akikről árnyékrajzot is készített. Annál inkább ez a feladatom, mivel Hoffmann Edith baráti köre magába foglalta a két világháború közti kulturális élet legjobbjainak többségét. Kötelességem is ezekről szólnom, hiszen, „sors bona, nihil aliud", ma már én vagyok egyedül az írástudók közül, aki tagja lehetett annak a körnek, amely az ő vonzásában élt.

Hadd mondjam újra: Bernáth Aurélnak a Farkasréti temetőben elhangzott szavai, emberábrázolása telitalálatszámba megy. Hoffmann Edith minden helyzetben „bizakodó volt." – „...tetterős élni vágyás" jellemezte. „Friss volt és erős, vidám és kitartó, egy boldog élet legszebb jeleivel ékes"-nek látszott. „... tudós volt és megbízható". Megbízható volt nemcsak a tudományban, minden emberi tényekedésében az volt. A liberálisan értelmezett humánum tekintetében szintúgy, mint – német származása ellenére – a magyarsághoz való tartozás tekintetében. Emlékezve, most bennem is felvillan „derűs" lénye, s szinte hallom „vidám nevetését".

Róla és a vele kapcsolatos dolgokról szólva, utalni kell Hoffmann Edith szűkebb családjára. Édesapja Hoffmann Frigyes, a híressé vált Eötvös Kollégium német tanára volt. Bartoniek Gézának – akit „B. G. úr"-ként emlegettek –, az intézmény igazgatójának belső barátja. A német tanárnak négy gyermeke volt, mindnyájan lányok. Közülük Frida, felesége a szegedi egyetem germanisztikai tanszéke vezetőjének, Schmidt Henrik professzornak. A másik Hoffmann lánynak, Heddának magas rangú fővárosi bíró volt a férje. A négy közül, Edith mellett, Mária volt még literátus, „tudós nő". Ő a színikritikus, színháztörténész Rédey Tivadarnak lesz a felesége. Rédey különben vezetője volt az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptárának. Felesége ugyancsak a Könyvtárban dolgozott, korai nyugdíjaztatásáig, mégpedig annak Kézirattárában. Munkahelyi főnöke „B. G. úr" leánya, a középkori történész, kodikológus, Bartoniek Emma. Mária egyik hivatali munkaköre az irodalmi levelek feldolgozása volt. Az általa rendszerezett anyag katalógusát *Irodalmi Levelestár* címen nyomtatásban is megjelentették. Kezdetben R. Hoffmann Mária, majd Rédey Mária néven számos cikke, tanulmánya és könyve látott napvilágot, Munkái hivatott írói képességről tanúskodnak. Kiemelkedik közülük a Könyvtár

állományában található levelezés alapján készült *Kassainé ifjasszony* című, a fiatal Jászai Marit megelevenítő könyve. Legszebb írása azonban az a kilencvenhat oldalas alkotás, amit Edith húgával közös fiatalkori eszményképéről, a tudós tanárról, *Riedl Frigyesről* készített[2]. A nagyszámú Riedl-tanítványtól származó emlékezések, elemzések sorában az egyik legszebb emberi portré ez. Számunkra a jelen esetben nemcsak írói értéke folytán jelentős ez a mű. A Riedl-arcképből sok mindent megtudunk elsősorban Edithnek és Máriának, de nem keveset az egész Hoffmann családnak a világáról, gondolkozásáról.

Kiviláglik a *Riedl Frigyesről* című munkából – ami különben is sejthető –, hogy az Eötvös Kollégiumban tanító Hoffmann Frigyes leányai a kor kiemelkedő íróinak, művészeinek, tudósainak környezetében nőttek fel. Az egész életében magányos, nagy tudós arcképrajzában olvassuk: „Még gyermek voltam – írja Mária –, midőn egy Szilveszter éjszakán együtt jöttünk haza Péterfy Jenővel... s Péterfy hirtelen karon ragadott Frida nővéremmel és hárman vad iramban szaladtunk végig az egész Csillag utcán."[3] A fiatalkorukban mindenkinél jobban tisztelt, s rajongva szeretett Riedl is sokat tett annak érdekében, hogy megismerkedjenek a lányok a kor kiválóságaival. Ugyancsak Mária írásában olvassuk tanárukról, eszményképükről: „... kedves tanítványait szívesen elvitte Benczúr vagy Donáth műtermébe – vagy elküldte levéllel Gyulaihoz, csak azért, hogy megismerjék Gyulait –, az meg minket." – Kik voltak ezek a „kedves tanítványok"? – Azok közül a legjobbak, akik Gyulai Pál nyomában, annak katedrájára kinevezést nyert – sőt már korábban, az egyetemi magántanárként is – nagy tanáregyéniség hallgatói lehettek. Teljesség igénye nélkül a következők: Horváth János és Babits Mihály, Benedek Marcell és Juhász Gyula, Sík Sándor és Zolnai Béla, Oláh Gábor és Galamb Sándor, Kosztolányi Dezső és Mészöly Gedeon, Tóth Árpád és Rédey Tivadar, valamint négy leány: Hoffmann Mária és húga Edith, a filológusnak induló kitűnő költőnő Reichard Piroska, s egy Elefánt Olga nevezetű leány, akiről csupán annyit tudok, hogy Payr Sándornak lett a felesége.

Egyetemen – ekkor is a bölcsészettudományi karon – ez időben jelentek meg először nőhallgatók. Szenzációszámba menő újdonság volt ez. A nőhallgatók megjelenése vonzóvá, modernné tette a Pázmány Péter Tudományegyetemnek ezt a fakultását. Lányokkal való ismerkedés céljából más karok filoszérdeklődésű férfihallgatói is meg-megjelentek egy-egy előadáson. A szabályos kollégiumok mellett szívesen keresték fel Négyesy professzor úrnak híressé vált stílusgyakorlatait. Az író és műfordító Mohácsi Jenőtől – aki joghallgató volt – még a 30-as években hallottam, hogy a nőhallgatók között is különösen imponálóak voltak a magas termetű, fejedelmi jelenségeknek tűnő Hoffmann lányok.[4] A holtáig agglegény, édesanyjával együtt élő, konfliktusokkal küszködő tudós kedves tanítványai között is legkedvesebbek voltak a kiemelkedő képességű leányhallgatói. Híres teadélutánjain a Riedl mama mellett a négy emlegetett leány segítgetett a háziasszonykodásban. Mária írásából tudjuk, hogy nemcsak teadélutánok voltak az Andrássy úti Riedl-lakásban, hanem vacsorák, sőt a kedves tanítványok ki-kirándultak mesterükkel a Margitszigetre. De még külföldre is ugyancsak együtt utaztak a mesterrel közülük néhányan. Akkor a mainál sokkalta könnyebben megközelíthető Velencében szintén megfordultak együttesen. Ezeken a találkozásokon a műveltség dolgában egyedülálló tudós humorral, élcelődéssel igyekezett feloldani állandó konfliktusokat támasztó magányosságát. Élcelődése, humora, iróniája és önirónia – milyen sokat sejtet ez! – főként a leánytanítványok felé irányult. Újra csak Mária munkájából tudjuk, hogy efféle megnyilatkozásaikor szívből jövő kacagás tört fel belőle. Humora, kacagása közepette egyetlen tanítványa bírta véle a versenyt élcelődésben és nevetés dolgában, s ez a későbbi évtizedekben is túlszárnyalhatatlan jókedvet árasztó Hoffmann Edith volt. „Edith húgom – ahogy Mária írja – mindig ügyesen fogta fel és hegyke merészséggel dobta vissza a tréfát.

Az ő vidám nevetése feltépte az idők nehéz pántját, s a végén vele kacagott az egész ház."

Még valamit el kell mondani Riedlről. Annál inkább, mivel tanítványaira szintén jellemző lesz a mesternek ez a vonása. Ő, aki szívesen beszélt németül, miként a lángelmék sorába tartozó barátja, Péterfy Jenő és más kortársai is, nem a német műveltség felé tekintett, hanem a latin világra, az itáliaira és a franciára. Utódai, tanítványai gyakran szóltak és írtak erről; bántotta, hogy hazánkban nincs élénk társadalmi életünk. Kívánatosnak tartotta, hogy a jellegzetes magyar lakmározások helyett nálunk is jöjjenek létre szalonok, *jour fixe*-szel, délutáni vagy esti teákkal, mint Franciaországban. Az eddigiekből már kiderült; e hiányt ő maga Andrássy úti otthonában és más módon igyekezett pótolni. Példájának követésére biztatta tanítványait, akik tanítványai lettek ebben is. Ezeknek a Riedl Frigyesnél volt összejöveteleknek a jellege, tartalma ugyancsak úttörő volt. Nála, vele nem szónoklatok, prelegálások hangzottak el, mint a jellegzetes hazai lakmározásokon. Környezetében kispolgári pletykálkodásoknak sem volt helye. Egészen más volt az ő gondolkozási módszere. Ezt is Hoffmann Máriától tudjuk: „Ön nem mond pletykákat – mondotta Riedl nevetve egy asszonynak –, hanem pletykákban gondolkodik." Riedl társalgott. A hazai életben olyannyira hiányzó, a mondanivalóhoz, a jelenlévő, vagy jelenlévők mondandójához kapcsolódó, dialogikus beszélgetést képviselte. Nemcsak a társasági életben, az egyetemi előadásain sem a szónoklás, a prelegálás jellemezte Riedlt. Előadásai is szinte társalgások, csevegések voltak. Mondjuk ki végre, a kapitalizálódás, a polgárosodás – és ugyanakkor a teljes megmagyarosodás útján járni kezdő főváros világában – ennek a nagy egyéniségnek a környezetében teret kezdtek nyerni a polgári érintkezésnek, benne a magyar társalgásnak addig alig-alig létezett formái.

Személyes emlékeim alapján tanúsíthatom; hasonló légkör, hasonló társasági, társalgási szellem uralkodott a Hoffmann Edithék Buday László utca 14. II. emelet 2. alatti lakásán tartott összejöveteleken. Többes számban fogalmazva, Hoffmann Edithéket írtam. Ugyanis e nagy lakásban – ablakai a Buday László, részben a Kút utcára néztek – öten éltek együtt. Az idős Hoffmann Frigyes feleségével, Hoffmann Mária és férje, Rédey Tivadar, valamint a legfiatalabb köztük, Edith. A 30-as évek közepén, amikor először fordultam meg a Buday László utcában, a családfő Frici bácsi már súlyos beteg volt. Napjai nagy részét ágyban töltötte. Sohasem jelent meg a szomszéd szobákban zajló összejöveteleken. Jékely Zoltán – ki lett volna, ha nem ő? – az idős Hoffmannék szobájának kinyíló és becsukódó ajtaján belesve, eltorzult arcvonásokat, facies hippocraticát vélt felfedezni a fehér ágypárnán nyugvó férfifej ráncain. Felesége is csak pillanatokra jelent meg egyszer-másszor körünkben. Az igazi házigazda Edith asszony volt, aki férfias biztonsággal és ugyanakkor asszonyos kedvességgel, közvetlenséggel forgolódott a jelenlévők körében.

Nem állhatom meg – e körhöz fűződő személyességem okán –, hogy ne arról szóljak először, a három legfiatalabbnak, Jékely Zoltánnak, Ortutay Gyulának és jómagamnak, miként jött létre a kapcsolata ezzel a házzal? A magyarázat: 1934 márciusában elsőnek én, majd Ortutay, őt követően Jékely, ideiglenes, úgynevezett ÁDOBos gyakornoki kinevezést kaptunk, havi 74 pengő 62 filléres fizetéssel az Országos Széchényi Könyvtárban. Kezdetben mindhárman a Rédey Tivadar vezette Hírlaptárban dolgoztunk. Én magam elsősorban Halász Gábor javaslatának köszönhettem könyvtári munkahelyemet. Halász azonban nagyra becsülte Ortutayt is, az induló Jékelyt pedig – egy Nyugatban megjelent későbbi cikke tanúsítja – nemzedéke legnagyobb költőígéretének tartotta Weöres Sándorral, Vas Istvánnal, Radnótival és a többiekkel szemben. Maga Halász Gábor szinte házifiú volt a Buday László utcában. Ritkaságszámba ment ez, az akkori társadalmi érintkezés során, tegeződő viszonyban volt a sokkal öregebb Máriával és Edithtel is.

Ezek után nem kell mondani, Rédey és Halász vittek hármunkat Hoffmann Edithékhez. Személyes emlékeket idézve: Babits Mihállyal, a szerkesztővel már kapcsolatban voltam; Illés Endrétől recenzió, Schöpflin Aladártól terjedelmes cikk jelent meg *Erdély magyar irodalmi élete* című könyvemről, s írásom is napvilágot látott a Nyugatban. A Babits családhoz azonban ugyancsak a két Hoffmann lány vitt el először vacsora utáni feketére, az akkor Attila utca 95–97. alatti lakásukba. Ez esetben már Edith volt a kezdeményező, akit a háziasszonyhoz, Török Sophie-hoz belső barátság fűzött. Hozzánk, a három legfiatalabbhoz való kedves embersége, támogatókészsége hasonló szelleműnek tekintendő, mint mesterüknek, Riedl Frigyesnek a fiatal tanítványait minden téren segítő önzetlensége.

A két világháború közti kulturális életnek – az árnyékrajzokban is megörökített személyeinek sorában – persze nem mi, a legfiatalabb három voltunk a középponti személyek. Bár szavaink, gondolataink – hasonlóan, mint a Riedl-féle együttléteken, korábban hangoztatottak – az idősebbek részére meghallgatásra, visszhangra találtak. Az igazi középpont – jelenléte esetén – Babits Mihály volt. De hogyha fizikai értelemben nem is volt ott a Buday László utcában, ez esetben is az ő szelleme, liberális emberi személyisége, az életben és az irodalomban egyaránt megnyilatkozó következetessége, s ugyanakkor végtelen szerénysége járta át Hoffmann Edith baráti körének különböző csoportokban jelenlévő tagjait. A Hoffmann–Rédey családot bensőséges szálak fűzték Babitsékhoz. Tivadarnak és Mihálynak egyazon férfi, egy nyugalmazott honvédfőtörzsorvos volt a keresztapja. Kettejük édesanyja barátságban volt egymással. Ilyen módon – a nem sokkal, de – fiatalabb Tivadart kisgyerekkori emlékek is hozzákapcsolták a kis Babits Misihez. Igaz, éppen ebből az időszakból őrizett meg és hordozott magában a kiskorában is túlérzékeny Babits Rédeyvel szemben egy fájó emléket. Rédey írt is erről. Babits ugyancsak nem egyszer elmesélte. A két előadás nem teljesen azonos, de az érzékenyen visszhangzó későbbi költőben az eset kihatása azonos légkörű.

Rédey így írt: „Misi ‚csúnyán' evett, nem rossz nevelésből: szemmel láthatólag szórakozottságból. Anyja egyszer rá is pirított, nyilvánosság előtt, s még hozzá engem szemelt ki pedagógiai eszközül: – Nézd, milyen szépen eszik a kis Tivi, pedig ő a fiatalabb. – Ezt a kínos ‚esetet' én bizonyára el is felejtettem volna, ha Mihály még egynéhány évtizeddel utóbb is újra meg újra elő nem hozza; ilyenkor kedves, valóban ‚kisfiús' mosollyal azt is megvallotta, hogy akkoriban bizony csak nagysokára és nagynehezen bocsátotta meg nekem, amiért én voltam a – mintafiú."[5]

Babits ekként szokta volt elmondani a történetet: – Rédey jeles tanuló volt. A későbbi poeta doctusnak gyengébb osztályzatok is akadtak bizonyítványában. Mihály édesapja emiatt ekként szokta volt korholni fiát: „Bezzeg a Tivi!" Ennek folytán Mihály számára Rédey sok éven át a gúnyosan emlegetett „bezzeg a Tivi" volt. Tehát a költő előadta változat lényege szerint is Tivadar volt a „mintafiú". A két változatban elmondott eset előidézte visszás helyzeten az sem változtatott, hogy irodalmi tájékozódásuk, irányulásuk rokonságot tartott egymással.

A mondottakhoz tartozik még a következő. Babits Mihály az egyetem elvégzése után doktori értekezést tervezett az öreg Arany Jánosról, a Négyesy Lászlóhoz készített szakvizsgai dolgozatának továbbépítésével. Tervét azonban sohasem hozta tető alá. Ezzel szemben a szorgalmas Rédey meg is védte doktori disszertációját, mégpedig Péterfy Jenőről. A „bezzeg a Tivi" nyomtatásban is kiadott doktori dolgozatáról viszont Babits Mihály nem éppen udvarias hangvételű bírálatot írt a Nyugatban. A tanulmánnyá terebélyesedett bírálat különben az addigi Péterfy-irodalom legkiemelkedőbbjének tekinthető.[6]

A mindig végtelenül szerény, s választékos Rédey Tivadart nyilván bántotta a szigorú, s ugyanakkor Péterfy világába mélyen beleélő bírálat. Azonban ez sem csökkentette Babits iránti tiszteletét. Olyannyira nem, hogy amikor feleségül óhaj-

totta venni Máriát, őt kérte fel házassági tanúnak. Kapcsolatuk az idő múlásával mind felhőtlenebbé vált. Midőn a 30-as évek első felének végén megismerhettem őket, a két férfi közti megszólítás „kedves Tivadar" – „kedves Mihály" – „Mihálykám" volt. – De vajh, ki tudja? – Nem rejtőzött-é az ilyen megszólításban – Babits részéről – valami rejtett iróniának a megnyilvánulása is?!

Edith szép cikkben maga is beszámolt a költővel való megismerkedéséről, s barátságukról, mégpedig Babits nem könnyen megközelíthető emberi és költői világának átélésével.[7] A szép cikkben megfogalmazottakat kiegészítik számunkra a költőhöz írott levelek, s Edith belső világának kendőzetlen kifejezője, viszont az a sok-sok levél, amit Török Sophie-nak küldött itthonról és gyakori külföldi útjai során.[8]

Kapcsolatuk kezdetben egyoldalú. Nem több, mint az, hogy Edith, ahogy számos más diáklány, szerette a verseket. Ő szintúgy, miként társnői – hasonlóan a múlt századi biedermeier leánykákhoz – rendelkezett egy nagy könyvvel, amelybe bemásolta legkedvesebb verseit. Köztük a korai Babits-költeményeket. Személyes első találkozásuk 1915-ben zajlott le. Első hozzá írt levelében a megszólítás még így hangzik: „Igen tisztelt Tanár Úr", 1918-ban, amikor Mária és Tivadar már házasok –, nővérét és sógorát együtt hívja meg feketére a költővel.[9] A meghívólevél megszólítása ekkor már: „Kedves Babits!" Későbbi leveleiben, tegeződve, „Drága Mihály" megszólítás válik állandóvá. Érdekesek ezek a korai levelek, azonban nem ezekről óhajtok beszélni. Inkább arról, hogy már ekkor Edith előtt, a mindig zárkózott, önmagáról nem szívesen nyilatkozó költő kitárult, kifejezésre juttatta legbensőbb világát is.

Edith – újra mondom – meghívja Babitsot. A költő nem megy el, és kimentő levelet sem küld. Csak nagy sokára ír mentegetődzve. Néhány részlet a levélből: „...nem tudtam elmenni: olyan hangulati, érzelmi állapotban voltam, hogy lehetetlen volt az emberek közé mennem. Ez velem elég gyakran megtörténik... Engem elővett akkor másik nagy bajom, ami alkalmatlanná tesz a társas életre: az, hogy nem vagyok képes hazudni. Oly rettenetes érzés volt számomra valami mentséget kitalálni, hogy addig halogattam, míg teljesen elkéstem vele. Látja most már, milyen megbízhatatlan ember vagyok. Nem szabadna soha semmit sem ígérnem: de gyenge akaratom van, és Maga oly kedvesen hitt!" A bensőbaráttá lett művészettörténészt rendkívüli mértékben foglalkoztatja majd Babits Mihály komplikált személyisége. Érdekes megjegyzéseket olvashatunk erre nézve már idézett cikkében: „... sokszor próbáltam árnyképét megrajzolni, mert az volt a rögeszmém, hogy a sziluett mindennél jobban kihozza az igazi egyéniséget. De összes modelljeim közül neki volt a legnehezebben megrajzolható feje. Arcának nemes szépsége csak akkor bontakozott ki igazán, amikor sötét, komor szemeivel ránézett az emberre. Profilból a zárkózottság volt uralkodó vonása, a modellülés szükségszerű megmerevülése megkeményítette vonásait. Idegen úriemberré vált. Az arcán tükröződő folytonos belső lávaömlést nem lehetett egy percre merevíteni. Persze ez is jellemző volt rá. Nemcsak az én *árnyképeim, hanem nagy művészek komoly munkái* is ritkán voltak erre képesek."[10]

Igaza van Hoffmann Edithnek. Babits egyéniségének fő vonásait a profilt megörökítő árnyékrajz kevéssé fejezhette ki. Hiszen az ő jellemzői közül minden inkább sajátja volt, mint a mozdulatlanság. Költői, írói, gondolkodói életművének is legfőbb sajátosságai közé tartozott az állandó mozgás, ugyanúgy, mint az arcvonásokon kifejeződő személyiség esetében. Szép, sötét szemeinek változó ragyogása, arcának minutumonként alakuló rezdülései nélkül a kép nem teljes képe Babits Mihálynak. Az ő valóságos arcképe is kifejezte őt, mint versmondásának, hangjának kissé éneklő pátosza, máskor hétköznapi egyszerűsége. – De folytathatnám tovább: költészetében bravúros játéknak tűnő alliterációi, vagy az oly ellentétesnek tűnő, archaikusnak látszó egyszerűsége. – Tovább folytatva: élete

útolsó három-négy esztendejében a már el-eltűnő hangja és ugyanakkor a fokozottan vívódó, tépelődő, önemésztő gondolatvilága. Mindez, mindezek kifejeződtek az ő eleven arcán is. Az árnyékrajz eszközei persze hogy nem képesek ennek a sokrétűségnek a megjelenítésére. Azonban nemcsak a sziluett. Valóban, a nagy művészek közül is, egyik sem volt képes teljes összetettségében ábrázolni az ő személyiségét! Idézzük csak magunk elé Rippl-Rónai híres festményét, vagy Beck Ö. Fülöp klasszicizálóan tökéletes mellszobrát, vagy egy másik festményt – a költő nagyon kedvelte ezt –, a Scheiber Hugóét. Ők, a kiemelkedő művészek sem fejezték ki, nem fejezhették ki – újra mondom – a mindig változó, sokcsillogású Babits-személyiséget. Azonban éppen egyéni látásuk folytán érik el a hatást, azt a visszhangot váltva ki: – *Igen, ez Babits Mihály!* – Pedig ők is, csupán a maguk nézőpontjából a legfontosabbnak vélt vonást, vonásokat emelték ki, s tették művészi megelevenítő képességükkel „legjellemzőbbé"!

Visszatérve a Hoffmann Edithtől citált szavakhoz. Babits Mihály igazi arcának megörökítését a profilt rögzítő árnyékrajz kevéssé szolgálhatja. Azonban a róla készítettek mindenike, leginkább az, amit közreadunk, ha nem is sokrétűen, de mégis érzékelteti velünk ezt a halhatatlan személyiséget. Néhányunkban – akik még személyesen láthattuk – a mozdulatlan árnyékrajz-arcvonás szinte megmozdul, felidézi a mozgásban volt egyéniség sajátosságait. Azok számára pedig, akik már csak műveiből ismerhetik Babits Mihályt, talán az életmű élményei telítik meg a sziluettet. Csupán még annyit: Mégiscsak inspirál, irányít az árnyékrajz az eleven, az élő alkotószemélyiség megértésére, megelevenítésére.

Az eddig mondottakat figyelembe véve, s Hoffmann Edith árnyékrajzainak további sorsát szemlélve, mód nyílik az általánosításra a sziluettek és modelljeik viszonyát illetően. Nagyon leegyszerűsítve, három csoportba sorolhatók az egyéniségek profiljai, illetőleg a róluk készült, illetőleg a róluk készülhetett árnyékrajzok:

1. Vannak arcok, amelyeknek lényegét kevéssé fejezheti ki az árnyékrajz. Ezek sorába tartozik, néhány mással együtt, a Babits Mihályé.
2. Más profilok viszont szinte kínálják magukat az árnyékrajz készítésére. Ezek sorába tartozik különböző kisebb-nagyobb eltéréssel, Hoffmann Edith modelljeinek többsége.

Nem törekedve teljességre, csak példákat említve. Élen jár közöttük Kosztolányi Dezső és Szabó Lőrinc. Hasonlóan a személyiség valóságát idézi: Ascher Oszkár, Beck Ö. Fülöp, Beczássy Judit, Elek Artúr, Galamb Sándor, Gellért Oszkár, Gombocz Zoltán, Hoffmann Mária, Hóman Bálint, a műfordító Horvát Henrik, Kosáryné Réz Lola, Medgyaszay Vilma, Meller Simon, Osvát Ernő, Oltványi Imre (a sziluett készítésekor még Artinger Imre volt a neve), Petrovics Elek, Rexa Dezső, Schöpflin Aladár, a szegedi bibliofil, liberális rendőrkapitány, Szalay József, Tersánszky Józsi Jenő, a hadtörténész Tóth Zoltán, Török Sophie, de magának az árnyékrajzok készítőjének képe is.

Külön sorolom fel az eddigieknél fiatalabbak közül azokat, akiknek árnyképe jól tükrözi emberi vonásaikat. Külön felsorolásukat a következő körülmény indokolja: – Közülük a legidősebb is, alig haladta meg – sziluettjük készítésekor – a harmincadik életévet. De alapvonásaik lényege az évek, az évtizedek múltával sem változott. Úgy látszik, törvényszerű velejárója ez az emberi profiloknak?! – Következzék a névsor: – Bernáth Aurél, Genthon István, Ignotus Pál, Hevesi András, Illyés Gyula, Jékely Zoltán, Németh László, Ortutay Gyula, Pátzay Pál, e sorok írója és Vilt Tibor.

3. E csoportba tartoznak azok, akiknek egyéniségét az árnyékrajz nem képes kifejezésre hozni. A felsorolt személyeket kivétel nélkül jól ismertem. Mégis kilétü-

ket a sziluetten olvasható aláírásuk nélkül képtelen lettem volna felismerni. Ezek a következők: – A műtörténész és műkritikus Farkas Zoltán, Halász Gábor, a művészettörténész és a Franklin könyvkiadó irodalmi vezetője Péter András, hasonlóan Sárközi György, Sík Sándor, Cs. Szabó László és Szerb Antal. Közülük kettőnek, Sík Sándornak és Cs. Szabó Lászlónak az árnyékrajzon megörökített, túlságosan hátrahajló fejtartásuk folytán válnak vonásaik – különösen a Cs. Szabóé – a valóságtól idegenné. A többiek profilja egyáltalán nem volt alkalmas jellemvonásaik kifejezésére.

Hoffmann Edith fennmaradt árnyékrajzai – néhánytól eltekintve – dátumokkal és az ábrázolt személy aláírásával vannak ellátva. Az évek, a hónapok és a napok jelzése folytán nyomon követhető, hogy szűk körben kezdődött, s majd fokozatosan terjedt ki a Buday László utcai Hoffmann–Rédey lakásban az árnyékrajzkészítés szokása. A legelső két sziluett Edith legbensőbb barátnőjéről Török Sophie-ról és Babits Mihályról készült, 1923. május 2-án.[11] Csaknem fél évtized telik el, amikor újra találkozunk árnyékrajzzal, mégpedig 1928-ból. Elsőnek Hoffmann Máriáról (Január 25.), majd magáról Edithről (Február 29.) készült el.[12] Úgy tűnik, ez az esztendő a sziluettkészítés kiterjedésének kezdete is. Ugyanis, még ebből az évből további négy kép maradt fenn. Most már a szűkebb családi körön túl. Közülük néhányról – látszatra elkanyarodva a témától – hosszasabban kell szólnom. Elsőnek e sorban Reichard Piroskáról maradt fenn árnyékrajz. Piroskához – szó volt már róla – a Hoffmann–Rédey família barátsága még az egyetemi időkre nyúlik vissza. A nagyműveltségű asszonyt, aki költőnek, műfordítónak, prózaírónak és irodalomtörténésznek egyaránt ismert volt, különös szeretettel övezték a Buday László utcában. Ő is az emancipált, modern nők sorába tartozott, aki a magánéletben állandó konfliktusokkal találta magát szembe. Szinte társadalomtörténeti dokumentumszámba is mennek e tekintetben szerelmi versei.

(Kissé eltávolodva a szűkebb értelemben vett mondanivalótól, hadd váltsanak szavaim személyes hangvételre: – Reichard Piroska nevét először az egyetemen, Solymossy Sándor folklorisztikai előadásain hallottam. A legelső magyar egyetemi néprajzprofesszor a katedrán említette, hogy ez a középiskolai tanárnő a British Múzeumban lemásolta a *Telemon király széphistóriája* egyetlen fennmaradt példányát; „szakszerűen" sajtó alá rendezte és tudós doktori értekezést készített a széphistóriáról. Ugyanebben az időben a Kaffka Margittal foglalkozó Radnóti Miklóstól hallottam, hogy Piroska első versei Kaffkával együtt jelentek meg egy antológiában (*Heten vagyunk*, Miskolc, 1909), s ugyancsak az ő figyelmeztetése nyomán olvastam először Reichard fordításában Robert Browningtól, mégpedig az *Amerre a Pippa jár* (Pippa passes) című drámai költeményt. A személyesség jogán ideírom még azt is, hogy Hoffmann Edithéknél volt találkozásainknak köszönve, kaptam meg Piroskától dedikálva, *Változó napok* című, 1936-ban megjelent verskötetét.)

Mindaz, amit zárójelben leírtam, magánügy. Azonban korántsem magánügy, hogy Reichard Piroska a fasizmus végső elaljasodását megelőzve, de nyomását már nagyon is szenvedve, 1943 január 1-én meghalt. Műtéten esett át. Sokakban az az érzés lett úrrá, hogy öngyilkosságot követett el. A feltételezést támogatta, hogy elhatározásához „példa" lehetett Osvát Ernő egészen más oknál fogva, jóval korábban elkövetett öngyilkossága. Azé az Osváté, akinek sugárzó hatása az asszonyokra is kiterjedt, és Reichard Piroska számára is *nem csupán* a nagy szerkesztő volt! Mindez csak feltételezés volt. A költőnő természetes halállal halt meg, rákos daganat vitte el.[18]

Időrend szerint, a Reichard Piroskáról készített árnyékrajz elkészítése után két hónappal, 1928. szeptember 30-án szignálja Hoffmann Edith egy másik benső barátnak, a novellista, tanulmányíró, az irodalom-, és műkritikus Elek Artur sziluettjét. Nyilván a véletlen teremtette a sorrendet. A véletlen azonban akarva-nem

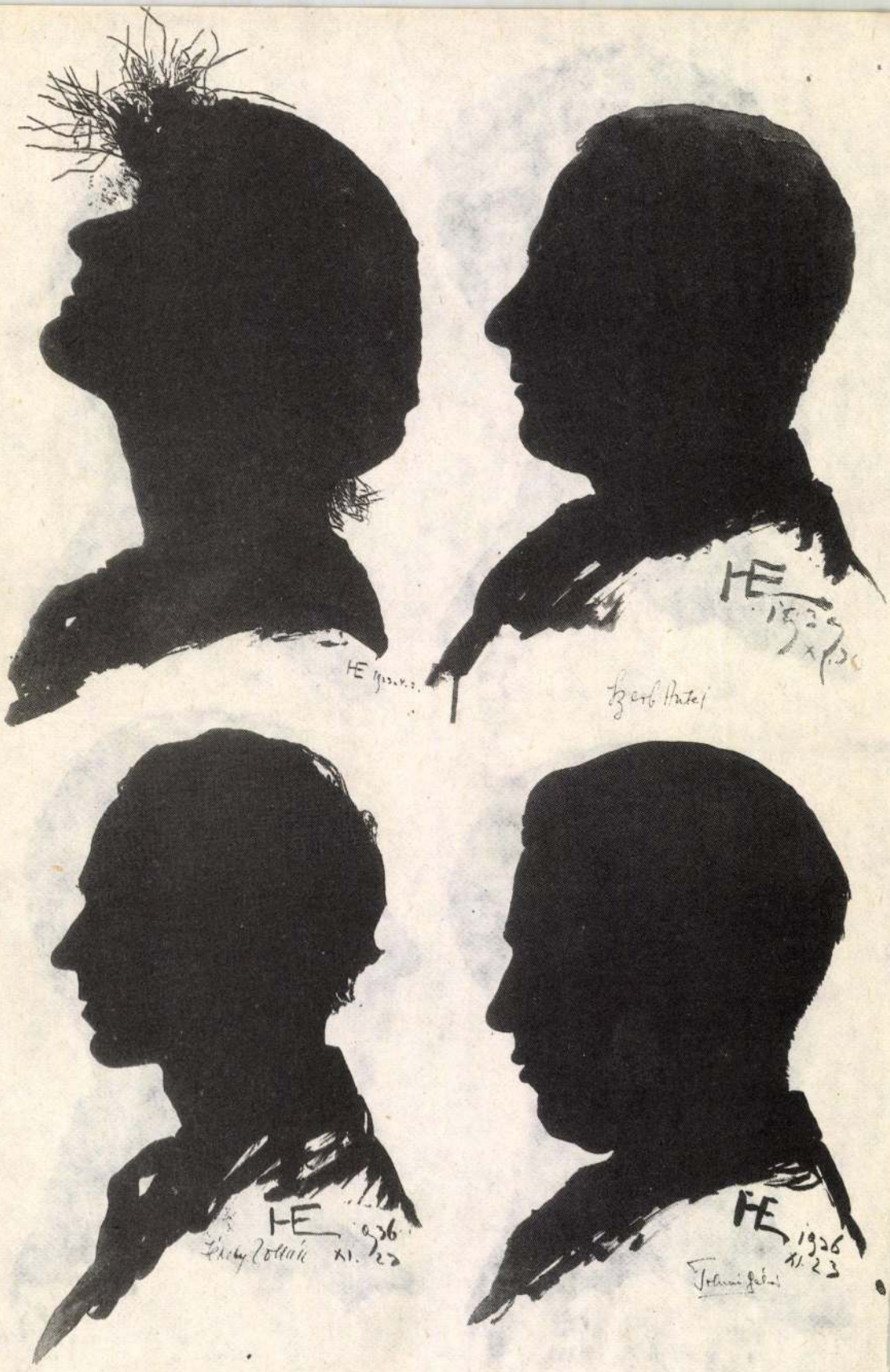

akarva összecsengésre is utal. Elek Artur, ez a választékos, finom esztéta szellem, a középiskolában Péterfy Jenőnek, az egyetemen Riedl Frigyesnek tanítványa, értője és magyarázója volt Reichard Piroska tevékenységének. Becsülte líráját, angol irodalomból készített fordításait, szépprózáját, filológiai teljesítményét és Walter Paterről, s Walt Whitmannról szóló tanulmányát. És ő volt az, aki a költőnő halálakor a Magyar Csillagban elsiratta. Búcsúztató szavait ekként fejezte be: „Akik szerették, akik barátságban és emberszeretetben valaha vigasztalást találtak, azok nélküle most nagyon szegénynek érzik magukat."[14]

Elek Artúr élete a valóságban úgy fejeződik be, ahogy az általa is megsiratott asszony váratlan haláláról hírlett. Magyarország német megszállása után egy hónappal agyonlőtte magát. Ő nyitja meg azt a szörnyű sort, ami majd a Hoffmann–Rédey család baráti körének tagjai sorából is tartogat még további, nem is kisszámú, tragikus áldozatot.

Megelevenedik most előttem Elek Artúr csalódott, meghasonlott, de panaszt sosem ejtő, önmagába zárkózott egyénisége. Szürke ruhát viselt, magasan záródó mellényt, csokorra kötött fekete nyakkendőt. Egyik lábára sánta volt. Ennek következményeként egyik cipőjének talpa többszörösen olyan vastag volt, mint a másiké. A testi hibás emberek egy részének rossz tulajdonságaiból azonban egy jottányi sem jellemezte. Éppen az ellenkezőek voltak az ő jellemvonásai. Kedves volt, szeretetreméltó és szeretetet váró. Benső jóbarátainak egyike, Móricz Zsigmond mondta róla az ötvenedik születésnapján rendezett találkozón, hogy Elek alapjellemvonását abban lehet kifejezni: „az embereket megbecsülni..." Az ő hiteles barátai, gondolkozásának társai ezek voltak: Osvát Ernő, Babits Mihály, Móricz Zsigmond, Hoffmann Edith, Fülep Lajos, Beck Ö. Fülöp, Réti István és Petrovics Elek. Miként Osvát, ő is a tiszta irodalom, a tiszta művészet hitvallója volt. És ugyancsak barátjához hasonlóan esztetikum-centrikus. Újra csak barátjához hasonlóan, erkölcsi személyiség volt. Szerény újságírói egzisztenciáját is veszélyeztetve tudott harcolni és a haladó művészet, a művészi színvonal mellett. Harcolt például – becsületsértés vádjával bíróság elé is kerülve – a Műcsarnok konzervativizmusa ellen és a Szépművészeti Múzeumot megújító Petrovics Elek mellett, amikor a reakció erősödése idején, 1935-ben a múzeumigazgatót nyugdíjazták.

Még csak annyit, egyéniségének jellemzésére: Az egymást követő mind súlyosabb kihatású zsidótörvények idején barátaitól is el-elmaradt. Az ő szavaival: nem akarta „feszélyezni" őket. Levelezés formájában is csak a Zengővárkonyban élő Fülep Lajossal tartott tovább kapcsolatot. Ezek a levelek szinte lírai alkotásszámba mennek. Az egyikben így szól: „Szomorú, hogy az emberiség előrefelé való útján visszavetődik, de majd elölről kezdődik minden. Az emberiség jövőjét nem féltem, csak a jelenét sajnálom..." (1941. július 29.) Utolsó levelét 1944. április 15-én írja Fülepnek. A levél minden sora a búcsúzás tónusával telített.

Április 25-ére virradó éjjel – miután könyvtáráról, hagyatékáról végrendelkezik – agyonlövi magát.[15]

A német megszállás folytán, az elnémított sajtóban megsiratni sem lehetett. A hír persze így is elterjedt. Gellért Oszkár a felszabadulás után megírta, hogy ő Hoffmann Edithtől tudta meg, aki rohant hozzájuk a szörnyű közléssel. 1945 után az emlékező cikkek sora jelent meg róla is. Talán a legszebb írás az, ami Gyergyai Alberttől származik. Egy-egy passzusa úgy hangzik, mint valami lírai személyiségmegelevenítés: – „Távozott olyan halkan, olyan tartózkodóan, oly aggályos szemérmességgel, hogy olykor még barátai is azt hiszik, úton van, vagy hallgat, de egyszer megint köztük terem s beszélni fog, ha faggatjuk, úti-, vagy könyvélményeiről."[16]

A 20-as évek végén – a korábban csak elszórva készült képek nyomán – már nagy számmal születnek Hoffmann Edith keze nyomán árnyékrajzok. Csak 1929-ből tizenhét kép maradt fenn; barátok, munkahelyi kollegák.[17]– Ilyen nagyszámú

árnyékrajz egyetlen esztendőben sem készült. A következő évből, 1930-ból mindössze öt képet ismerünk.[18] 1931-ből ismét nagyobb a szám. Mégpedig tíz sziluett.[19] 1932-ből hét kép maradt fenn:[20] 1933-ból mindössze egy árnyékrajzot ismerünk.[21] 1936-ból a három legfiatalabbról.[22] A legutolsó fennmaradt kép 1939-ből származik, mégpedig Szerb Antalról. A Szerbről készített sziluett keletkezésének pontos dátuma – nagyon benne voltunk már a második világháborúban – 1939. XI. 30. Hogy az elkövetkező időben készült-e, illetőleg fennmaradt-é Hoffmann Edith árnyékrajz? Az idő talán el fogja dönteni?

Kanyarodjunk vissza az árnyékrajzokon megörökített Buday László utcai kör világához. Nekünk hármunknak, a legfiatalabbaknak – bár hogy itt lehettünk, maga azt jelentette, hogy számításba vettek bennünket – különösen nagy élmény volt ezeknek a nem mindennapi férfiaknak és asszonyoknak a társasága. Jékely Zoltán, aki minden megnyilatkozásában, öltözetével, emberi tartásával, hétköznapi szavaival is költő volt; szinte áhítattal hallgatta a nagyok, az idősek szavait. Én magam még akkor tartózkodó, szerény, kevésszavú fiatalember voltam. Itt is többet hallgattam, mint beszéltem. Ortutay Gyula – talán éppen gyerekkora gátlásainak ellensúlyozására – már nagyon fiatalon igyekezett és képes is volt a középpontba kerülni. Meg volt erre a tájékozottsága is, hiszen mint rádiólektor sokakkal találkozott, s már politikai tekintetben is aktív, otthonos volt. Aktivitását támogatta a minden iránt érdeklődő háziasszony is, aki – jellegzetes vonása volt ez –, ha olyanról esett szó, amiben új dolgok hangzottak el, jobb kezére támasztott fejével, mozgékony kék szemével figyelt. A lényegre térve: – Milyen témák voltak napirenden a Buday László utcabeli váltakozó összetételű együtt léteken? – Írók, művészek, tudománnyal foglalkozó emberek és műpártolók közül kerültek ki a jelenlévők. A válasz következik a jelen voltak személyiségéből. Tehát irodalomról, könyvekről, az irodalmi élet jelenségeiről, képekről, szobrokról, kiállításokról, külföldi utazásokról folyt a társalgás. Persze politikáról nem kisebb mértékben. A mind nehezebbé váló időben a hazáról, a magyarsághoz való tartozásról –, ne szégyelljük az elcsépelt szót – az igazi hazafiságról. Vannak hiteles, személyes emlékeim a Buday László utcai témákról, egyesek konkrét megnyilatkozásairól. De jól tudván, hogy az emlékezet akarva-nem akarva alakít, átformál, stilizál, ezért az emlékezés mellett pontosító forrásanyaghoz is folyamodtam. Ezek a források nem mások, mint Hoffmann Edithnek Babitshoz, Török Sophie-hoz, Beck Ö. Fülöphöz, Gellért Oszkárhoz, Szalay Józsefhez, Szabó Lőrinchez és másokhoz írott levelei. E levelekben – egyikben és másikban – olvashatók azok a kérdések is, amelyek szerepeltek az összejöveteleken.[23]

A legtöbb Hoffmann Edith levél Török Sophie-nak íródott. Ez a töméntelen mennyiségű levél és levelezőlap külön tanulmányozást is igényelne. Két nem mindennapi asszony legbensőbb kérdései az akkori asszonyok társadalomlélektani nézőpontjából is izgalmasak. De a két világháború közti irodalom és művelődéstörténetnek is bőségesen szolgáltatnak anyagot. Ennek a társaságnak – a második világháború előtt – még nyitva volt Európa. A művészettörténésznő – egyedül, vagy Mária nővérével, gyakran sógorával, Rédey Tivadarral, vagy mással, másokkal – rendszeresen járja a világot. Párizsból, Firenzéből, Raguzából, Orvietóból, Veronából, Londonból, Bécsből barátainak lelkes hangú lapokat küld haza. – Példát idézve, Orvietóból így: „...egész elkábultam a szépségtől." (Babitséknak, 1928.) Ez a társaság elsősorban a „latin Európába" utazott, német területre ritkán. Erre nézve egy személyes emlékem tűnik fel: 1936 tavaszán történt. – Szóba hoztam, hogy a Széchényi Könyvtár főigazgatójától, a kiváló könyvtörténész Fitz Józseftől egyhónapi fizetésemnek megfelelő (75 pengő 62 fillér) ösztöndíjat kaptam, a XVIII. században és a XIX. elején Göttingában diákoskodott magyarok nyomainak kutatására. – Szavaimra Babits iróniku san jegyezte meg: – Voltak az én ifjúságomban is egyesek, akik Németországban végeztek tanulmányokat. –

Hogy Babits kikre célzott, nem szorul magyarázatra. – Arra is jól emlékszem, hogy Babits megjegyzése hallatára Edith, Mária és Tivadar – akiket Török Sophie „Szentháromság"-nak szokott volt nevezni –, egyetértően bólogattak.[24] Ez a társaság, Babits nemzedéke ugyanúgy, mint a fiatalabbak, a francia, az olasz és az angol műveltségben érzékelték Európát; a hagyományos hazai németellenesség a nácizmus sikerei idején persze csak fokozódott. A mondottakhoz még annyit: az utazásokon szerzett tapasztalatok – mint említettem – témái voltak a Buday László utcai találkozásoknak.

Megjelent irodalmi alkotások, de még kisebb cikkek, kritikai írások is napirendre kerültek körünkben. Még mielőtt megfordulhattam volna a Buday László utcában, a levelezés is tanúskodik erről. „Piroska verse tényleg nagyon szép, mindenki dicséri", írja Edith Török Sophie-nak (1927. XII. 30.).

A Piroska nem más, mint Reichard Piroska, akinek e levelet megelőzően két verse jött a Nyugatban, a *Napok-éjek* és a *Születésnapom* címűek. E kettő közül az egyikre vonatkozhatik a levélidézet. Egy másik Török Sophie-nak küldött levélben ezt olvassuk Edithtől: „Kritikád a Dady regényéről nagyon szép, legszebb kritikáid közül való." (1932. X. 4.). Kuncz Aladárnak még a *Fekete kolostor* előtt keletkezett, de már az író halála után napvilágot látott regényéről, a *Felleg a város felett*ről megjelent szép bírálatáról van szó. Török Sophie pontosan értékelve, a regény részleteiben fedezi fel a remekművű *Fekete kolostor* „felejthetetlen varázsának" rokonvonásait. A szép részletekre utal, amikor ekként fejezi be írását: „Öröm e kivételes és tragikus sorsú író hangját még egy-egy percre hallani, a nagy művészetének fényében fontos lesz minden betű, amit valaha leírt." Hasonló lelkesedéssel nyilatkozik persze művészeti alkotásokról is. Beck Ö. Fülöpnek írja: „Pár napja a temetőbe kellett mennünk, s nagy örömmel, egész váratlanul bukkant elénk a halottasháznál a *Fellner síremlék*. El voltunk ragadtatva. Így bronzban még sokkal szebb. Mondjam, hogy érdemes meghalni? Nem. Mivel én ilyet úgyse kapok, inkább még élek egy darabig." (1933. ?)

Az eddigi idézetek is talán elegendők arra – kiegészítik ezt személyes emlékeim –, hogy kifejeződjön, ennek a körnek öröme tellett abban, ha egy alkotás szépséget, értéket s igazságot árasztott; az egyik személyben lelkesedést váltott ki a másiknak a sikere. De nemcsak a siker örömében osztozott az egyik vagy a másik. A gondokban, a bajokban is segédkezet igyekeztek nyújtani egymásnak. Hadd illusztráljak erre nézve is egy Hoffmann Edith levéllel, amit ugyancsak Török Sophie-nak írt: „Éppen most telefonált Halász Gábor, hogy ma d.u. fél háromkor meghalt az édesanyja. Pár nap előtt kapott egy szívatakot, tegnap beszállították egy kis Sanatoriumba, de már ma d.e. elkezdett agonizálni, és most vége. A gyerek itt maradt egy öreg, süket és eszelős nagybácsival, akinek nincs egy krajcárnyi jövedelme sem. Az ő fizetése pedig – miután a X. f(izetési) o(sztályba) kinevezték –, valami 120 pengő lehet havonta. Mindez olyan borzasztó, hogy el sem tudom képzelni, mit fog kezdeni. Édes szívem, mondd csak, nem volna az lehetséges, hogy ő az idén megkapja a Baumgartent? Nem tudnál Te Mihállyal ezirányban beszélni? Nézd, ez a betegség és temetés oly sokba kerül, és ha egy évig egy kicsit segítenétek rajta, addig, talán előre is menne vagy be tudná magát valami keresetre állítani, de így ez most a kész éhhalál. Ha legalább az a nagybácsi nem volna, kit el kell tartania. (Az anyja bátyja.) Nagyon szépen kérlek, gondolkozzatok ezen. Azért is írok, hogyha netalán megtennétek nekünk ezt, ne ígérjétek el már gondolatban a helyeket. Ha visszajöttök, azt hiszem éppen aktuális az ügy. Úgy-e? Nagyon kérünk erre mind a hárman." (1934. X. 21.)

Halász Gábor a „Szentháromság" legbensőbb baráti köréhez tartozott a fiatalabb nemzedék tagjai közül. De ugyanilyen segítőkészséget tanúsítottak a kevésbé közelállók iránt is. Az emlékeknél biztosabb, a hiteles tanúságtevők, a levelek ugyanerről vallanak. Edithnek Beck Ö. Fülöphöz írott leveleiből is idézhetnék. Ezek

a levelek arról is tanúskodnak, hogy nemcsak a „Filippo"-nak becézett barát ügyeiben igyekezett segíteni, érdeklődött és örömmel szólt a művész gyermekeinek, a szobrász Andrásnak és a festő Juditnak a munkásságáról. Hasonlóan tanúságtevők a Gellért Oszkárhoz és mindenki máshoz írott levelek. – Mint valami családi kör – mondhatná írásom mai olvasója. Az itteni légkör ennél is több volt. A tökéletes humánum szelleme járta át ezt a társaságot, ami nemcsak a szavakban nyilvánult meg, a cselekedetekben is ugyanúgy! Külön kellene írni arról, hogy mi mindent igyekeztek tenni ezek az asszonyok és férfiak a fasizmus végső idején sorsüldözött barátaik érdekében! Persze alig lehetett olyan alkalom, amikor ne került volna felszínre a Buday László utcában a belső, illetőleg a világpolitika valamilyen kérdése. Lehetetlen lett volna még apolitikus írónak, művésznek, vagy bárkinek Hoffmann Edith társaságában, aki ne érzékelte volna, hogy például a fokozódó jobbratolódás következménye volt a Szépművészeti Múzeum kiváló főigazgatójának, Petrovics Eleknek 1935-ben Hóman Bálint által történt nyugdíjazása, s helyébe a jobboldali Csánky Dénesnek a kinevezése.

Téma volt ez is. Szó volt már arról, hogy Elek Artúr a maga szerény egzisztenciáját is veszélyeztetve állt ki a kiemelkedő múzeumigazgató mellett. Nem másként foglalkoztatta az ügy, s harcolt a „Petro"-nak becézett férfiú érdekében Hoffmann Edith. De hát – tovább lépve – lehetett volna-é nem politizálni e kör tagjainak Hitler sikerei, s az ezzel párhuzamosan járó hazai romlása kapcsán a belső helyzetnek?! Hogy milyen hangsúllyal? Úgy vélem, nem szorul magyarázatra. Mégis idézek Hoffmann Edith egyik Török Sophie-nak küldött leveléből. Egy kiállításról számol be barátnőjének, majd így fejezi be szavait: „Ebben a percben volt itt Farkas Zoltán és hozza a *Mai Nap*ot a Koppenhága elfoglalásának hírével. Gondolhatod, hogy sok nem jut már eszembe ezek után." (1940. IV. ?)

A nácifasizmus térhódításától nem függetlenül nyer teret, amit úgy szoktunk nevezni: *a nemzeti tudat bomlása*, tervszerű *bomlasztása*. Az az időszak volt ez, amikor a nácizmus befolyására a hazai nemzetiségek megmagyarosodott tagjai közül – a németségből származottakról van szó – nevüket visszanémetesítették. (Az igazsághoz tartozik, voltak, akik tudatos antifasizmussal, éppen ekkor magyarosították meg német hangzású nevüket.) A helyzet elsősorban az idegen származású, magyarrá lett értelmiség körében támasztott gondolkozásra késztető, nehéz problémákat. Mindezzel együtt járt a kérdés tudományos vizsgálata, s nem kevesek részéről személyes hangvételű állásfoglalás a magyarsághoz való tartozásról. Emlékeztetésül ideírom. Most jelenik meg a Szekfű Gyula szerkesztette *Mi a magyar?* című gyűjteményes kötet (1939), élén Babits Mihály és Szekfű Gyula kiváló elemzésével. Ugyanez időben látnak napvilágot vallomásszerű, lírai hangú írások. Ezek közül is ki kell emelni a feledésből két asszonynak az írását, Török Sophie-tól a *Miért lettem magyar?*-t[26] és Hoffmann Edithtől *Az én magyarságom*-at[27]. A két asszony cikkén kívül nem lehet nem említeni a fiatal Illyés Gyula más hangvételű, racionálisan érvelő, nem egyszer az iróniába is áthajló írását, ami *Naplójegyzetek* című sorozatában látott napvilágot.[28]

Ezek a kérdések égető korszerűségükkel ugyancsak napirenden voltak a Buday László utcai összejöveteleken. Babits megmaradt hangján is indulattal szólott erről, a *Mi a magyar?* kötet számára készülő tanulmányának készülése, a témáról való gondolkozása során. Jól emlékszem a két német anyanyelvű családból származó asszonynak, Török Sophienak (eredeti neve Tanner Ilona volt) és Hoffmann Edithnek tépelődő és ugyanakkor szenvedélyes szavaira. Török Sophie „valóságos hazaárulóknak" nevezte azokat, akik akár nevüknek visszanémetesítésével, akár más módon a náci terjeszkedés uszályába szegődtek.[29] Kettejüket egymás között is foglalkoztatta a kérdés; bizonyítják ezt Török Sophie cikkének barátnőjére utaló szavai: „Egy szintén németből asszimilált, de lelkesen magyar érzelmű s kiváló képességű barátnőmet kérdeztem a probléma felmerülésekor; miért? s hogyan lett

ő magyar? mikor számtalan oka lett volna arra is, hogy német maradjon. – Szinte csodálkozva felelt: de hát minden, amit szerettünk, magyar volt! mindenki, akit szerettünk, s mindenütt ahol jól éreztük magunkat, magyar volt! Amit megcsodáltunk, amiért lelkesedtünk: magyar volt! Magyar történelmet, magyar irodalmat tanultunk. És hát mindent összevetve egy pillanatig sem volt kétséges, hogy csak magyarok lehetünk!"[30]

Idézetek Török Sophie szép írásából: „Egy indokolatlan és igazságtalan fikció támadt ellenem! létem lényege, s gyökerei ellen... Amit az ember magában véglegesnek ismer, az kívülről úgysem változtatható, se birtokosától el nem vehető – főként nem kusza elméletekkel. Ezt a bennem egészen kicsi helyen megférő tudatot: magyarságomat egy század katona se tudná elvenni tőlem... Magyar vagyok, mert eszményeim mind magyarok volak, mert szellemem minden kincse magyar kincs; Magyar történelmet tanultam, ami nem keltett nagy lelkesedést bennem nagyanyám fajtája iránt; magyar költészetet, mely lázas indulataival és elkápráztató pompájával oly másnak s oly végtelenül nagyobbnak látszott előttem az okoskodó német költészetnél!... Magyar eszmét és magyar kultúrát az iskolában szereztem, s azt a harcias lelkességet is, mellyel minden magyar üggyel és indulattal közösnek érzem magam. Mindig hálával gondolok tanárnőmre, aki irodalmat és történelmet ebben a szellemben tanított, s kinek lelkem pilléreit köszönhetem. Én csak arról tudok vallani és emlékezni, hogy milyen légköri és kultúrai hatás folyamata változtathat át magyarrá egy német ősöktől származó embert –, de hogy ezt a magyarrá változott lényt milyen titokzatos erő képes ismét lángoló németté visszabűvölni? – erre éppen semmi magyarázatot sem tudok. Nem tudnám például megmagyarázni, hogy miféle folyamat eredményeként jelenthette ki az az akármilyen nevű *magyar egyetemi tanár*, hogy 'aki pedig azt állítja, hogy német származása ellenére is magyar –, az nem mond igazat.' ... Én, aki az ő fogalmazványának homlokegyenest az ellenkezőjét állítom, természetesen nem állok fajteoria-alapon. Én a nemzeti kultúra hatásán felül hiszek a magyar ég, a magyar föld, a magyar levegő átalakító hatásában! S mégha érzelmeim nem is köteleznének erre – becsületem követelné, hogy hűséget adjak annak a hazának, amely befogadott, nevelt és kenyeret adott. Én, ha a fajhoz nem is, de a földhöz, melyben nőttem, s ízeit szívtam, a szellemi közösséghez halálig ragaszkodni fogok... Jobb lenne, ha ilyen belső dolgainkról nem kellene többé beszélni –, bár jönne már oly kor, melyben nyugodtan művelhetnénk földjeinket és lelkünket, s nem volna soha szükség rá, hogy természetes és magától értetődő érzelmeinket magyarázgassuk!"

Török Sophie költő módján vallomásos, kiragadott szavai után idézzünk még a nem kevésbé személyes ügyben író tudós asszonytól, Hoffmann Edithtől is: „Szolgáltam ezt a hazát, úgy, ahogy helyesnek gondoltam s követtem Riedl Frigyes tanítását: *hasznosnak lenni*. Egy barátnőm egyszer ellenszenvének akart kifejezést adni, mikor ezt vágta oda nekem: 'Te a nap minden percében hasznos vagy!' Én ezt a kijelentést a legnagyobb elismerésnek fogtam fel. Igen, sokszor gondoltam magamban, mikor lemondással, küszködve végeztem a magam elé szabott, akár tudományos, akár múzeumi munkát, s láttam, hogy mások evvel szemben mily vidáman töltik idejüket, hogy amit csinálok, az ország kultúrája szempontjából rendkívül fontos és tehát nekem okvetlenül folytatnom kell. Lehet, hogy túlzás volt ekkora fontosságot tulajdonítanom munkámnak s ekkora áldozatot hozni érte, sőt sokak szemében talán nagyképűségnek vagy szerénytelenségnek tetszik, hogy így beszélek –, de én csak azt mondhatom el, ahogy én láttam a dolgokat s mindenesetre ez a hit adott nekem erőt. A magyarságomhoz való jogomat ebből merítettem, az emberségen keresztül a magyarsághoz jutni, ez volt a célom... Lehetne persze egyszerű kötelességtudásnak nevezni, de ez nálam más árnyalatot vett föl, több melegség, több gyöngédség fűtötte. Többet és több szerelemmel tettem, mint amit a rideg kötelességtudás megkíván. S ha visszanézek ma erőfeszítéseim-

re, az a nyugodt érzésem van, hogy az életemmel kiérdemeltem azt, hogy én legalább magamat magyarnak tarthassam. A többivel nem törődöm. Ezzel a válasszal tartozom annak a csodálkozó szemű szőke lánykának, aki valamikor hazáját kereste –, önmagamnak..."

Az emberség, s a vele jelentkező bátorság, amit ez a két asszony írásával kifejezett, tiszteletet váltott ki belőlünk. Valami hasonló érzés járt át bennőnket, mint amit fél évtizeddel később a mindkettejük jóbarátjának, a régi nyugatos költőnek, Gellért Oszkárnak a szavai kifejeztek: „...nem volt tréfa a fasizmus dühödt idején ... két nőíró merte megtagadni származását. Az egyik dr. Hoffmann Edith, a kiváló művészettörténész, a Szépművészeti Múzeum helyettes igazgatója, Babitsné legjobb barátja volt; a másik maga Babitsné Török Sophie ... a két nőíró merte megtagadni nyíltan a Nyugatban a 'faji' eszmét s a visszanémetesítés sötétjében tüntetően magyarnak vallani magát..."[31] Hasonlóan szólt Gellért Oszkár külön Hoffmann Edithről: „...sok tanulmánya jelent meg a szakmájába vágó kérdésekről a Nyugatban. De az én szememben ezeknél is jelentősebb volt az a cikke, melyet már a második háború kitörése után, a Volksbund garázdálkodása idején írt a maga magyarságáról. Német származása ellenére úgy vallotta magát magyarnak, hogy bátorsága bámulatba ejtett..."[32]

Néhány személyiségről szóltam csak részletesebben azok közül, akik bejáratosak voltak a Hoffmann–Rédey család Buday László utcában zajlott összejöveteleire. Nem volt szándékomban és célom sem lehetett mindenkiről szólnom, akik szerepeltek a találkozókon. Hiszen az ötvenhat árnyékrajz modelljeiről, személyiségükről, Edithtel való kapcsolatukról szólni túllépte volna tanulmányom kereteit. Az én feladatom csupán az lehetett, hogy egy nem mindennapi tudós asszonynak az alakját, akinek megvolt az a képessége, hogy maga köré gyűjtse a kor kiemelkedő egyéniségeinek jeleseit és megvalósított valamit – jobb szó híján – egy kulturális szalonéletet mondok, ami 1944-gyel, mint oly sok minden, megszűnt élni, és a felszabadulás után már nem volt mód ismét életre kelteni.

1945 elejétől a „Szentháromság" tagjai egymás után mentek el. Edith – ezzel kezdtem mondandómat – tragikus szerencsétlenség áldozata lett. Nővére Mária, húga halálakor megtébolyodott. A Balassa utcában, az idegklinikán fejezte be életét, alig egy esztendővel Edith elhunyta után. Tivadar támasz nélkül, egyedül, korai agyérelmeszesedéssel, személyiségéből kifordulva, 1953-ig tengette életét. Le kell írnom, Hoffmann Edith halálával nemcsak ő távozott el, elmúlt vele együtt egy korszak is, amelynek kivételes tulajdonságokkal rendelkező képviselője volt.

A Buday László utcai kör tagjai közül sokan áldozatai lettek 1944 borzalmainak. Elek Artúr önkéntes távozása után pusztult el: Péter András, Beck Ö. Fülöp, majd Szerb Antal, Halász Gábor és Sárközi György. A legnagyobbak, élükön Kosztolányi Dezsővel és Babits Mihállyal már korábban elmentek. Az új Magyarország megszületése utáni több mint négy évtized folyamán, az élet törvénye szerint – rajtam kívül – minden tagja meghalt a Buday László utcában megfordult ötvenhatnak.

Egyetlen túlélőként, ezzel az írással tisztelgek Hoffmann Edith felejthetetlen személyiségének emléke előtt.

JEGYZETEK

1. Bernáth Aurél, *Kisebb világok* című könyvében, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1974. 165–166.
2. *Kassainé ifjasszony*, Budapest, 1935. – *Riedl Frigyesről*, Budapest, 1923.
3. A Csillag utcában volt az Eötvös kollégium első székháza, a mai Dimitrov téren lévő vásárcsarnok szomszédságában.

4. Mohácsi Jenő (1886–1944) nemcsak külföldi írókat és költőket fordított magyarra. Írt prózát is, melyek közül a legnevezetesebb a *Lidércke*, Fráter Erzsikéről szóló regénye. (Budapest, Nyugat kiadás, 1935). Jelentősek *Az ember tragédiájá*nak és a *Bánk bán*nak tőle származó kitűnő német fordításai.

5. *Babits Misi*, Babits emlékkönyv, Budapest, Nyugat kiadó, 1941. (207–210.)

6. Rédey Tivadar tanulmányának címe: *Péterfy Jenő* (Budapest, 1909). Babits bírálata *Az irodalom halottjai* című, három részből álló tanulmányának középső része. A Nyugatban jelent meg 1910. I. 606–613, 734–743. Utóbb Babits *Irodalmi problémák* című gyűjteményében (Budapest, a Nyugat folyóirat kiadása, 1917. 179–205.)

7. *A megismerkedés és az utolsó szilveszter*, Babits emlékkönyv. Lásd 5. számú jegyzet, 210–215.

8. Az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában.

9. Ebben az időben Hoffmann Edith még nem lakott együtt Máriával, Tivadarral és az idős Hoffmannékkal. Viszont Rédeyék Riedl Frigyes szellemében maguk is tartanak *fogadónapot*, mégpedig minden szerdán.

10. Hoffmann Edithnek a 7. jegyzetben idézett cikkéből.

11. Mivel a költőről készült árnyékrajzzal Hoffmann Edith elégedetlen volt, a későbbi években újabb és újabb képeket készített Babitsról. Mégpedig 1928. február 21-én, 1929. május 22-én, 1930. május 1-én és 1931. május 19-én. A legutóbbi megjelent a Színházi Élet című képes hetilapban (1932. I. 31. 57.). Az utóbbi adatra Rózsa György hívta fel a figyelmemet.

12. Hoffmann Edith minden sziluettjét tussal írott *HE* jelzéssel látta el. *HE* jelzés olvasható az önmagáról készült árnyékrajzon is. Valószínű azonban, hogy a képet – mivel Edith nem készíthette önmagáról –, nővére, Mária örökítette meg a falra rögzített, fehér rajzlapon. Miként egy, az Edithről fennmaradt későbbi (1929. június 5-én) készített képen ez jelezve is van, még pedig HM (Hoffmann Mária) jelzéssel.

13. A halálával kapcsolatos téves hír annyira elterjedt, hogy a Magyar Irodalmi Lexikonban ez szerepel Reichard Piroska halálának okaként: „A fasizmus térhódítása idején öngyilkos lett." (*Magyar Irodalmi Lexikon*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1965. Második kötet, 582–583.)

14. *Magyar Csillag*, 1943. I. 110–111.

15. V. ö. Farkas Zoltán, *Elek Artúr emlékezete* (Fülep Lajoshoz írt levelekből is ő ad közre itt válogatást), *Irodalomtörténeti Közlemények*, 1956. 336–344. – Annak idején úgy tudtuk, hogy Hoffmann Edithnek írt búcsúlevelet Elek; rábízta kéziratos hagyatékát, s egész életében gyűjtött szép könyvtárát. Edith szobáját azonban gyújtóbomba érte, s mindene megsemmisült. Egy Elek Artúrról készült kismonográfia szerint Elek öccsének írt búcsúlevelet, s végrendeletében „több mint tízezer kötetnyi könyvtárát, egy élet gyűjtésének eredményét, különböző könyvtárakra hagyta." Majd még ezt: „A korra jellemző, hogy Csánky Dénes, a Szépművészeti Múzeum fasiszta főigazgatója a könyveket mint ellenséges vagyont nyomban lefoglalta, s azok csak a felszabadulás után kerültek az Elek Artúr végrendeletében megjelölt könyvtárak tulajdonába." (V. ö. Marianna D. Birnbaum, *Elek Artúr pályája*, Irodalomtörténeti Füzetek, 66. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1969. 24.) Annyi bizonyos, hogy a Szépművészeti Múzeum könyvtárában nagy könyvanyag található Elek Artúr hagyatékából.

16. *Magyar Mártírírók antológiája*, Budapest, Cserépfalvi kiadása, 1947. 34–36. – Elek öngyilkosságakor *E. A. halálára* címen Illyés Gyula verset írt (*Egy év* című kötetében jelent meg, Budapest, Sarló Kiadás, 1945.), Gellért Oszkár pedig a halál ötödik évfordulóján emlékezik reá *Zuhanóban* című versében (*Új versek*, Budapest, Szépirodalmi Kiadó, 1966. 21–23.

17. Ezek: Tóth Zoltán hadtörténész, *Mátyás király Fekete seregé*nek monográfusa; Szalay József szegedi bibliofil, a liberális rendőrkapitány; Schöpflin Aladár; Babits Mihály újabb képe; Gellért Oszkár; Hoffmann Edithnek nővére szignálta arcképe; Kosáryné Réz Lola az írónő; Beczássy Judit az írónő; Tormay Cecile az írónő; Hóman Bálint akkor még egyetemi tanár; Glatz Oszkár festőművész; Meller Simon a Szépművészeti Múzeum Tanácsmagyarország idején volt vezetője; Horvát Henrik a modern magyar irodalom oly sok alkotásának német nyelvre fordítója; Farkas Zoltán a művészettörténész; Gombocz Zoltán; Medgyaszay Vilma; Basch Lóránt a Baumgarten alapítvány ügyvédkurátora.

18. Az öt kép modellje: Feszti Masa, Péter András művészettörténész, a Franklin Könyvkiadó irodalmi vezetője; Szabó Lőrinc, Szabó Lőrincné Mikes Klára és Vilt Tibor a szobrász.

19. Illyés Gyuláé, Kosztolányi Dezsőé; Kosztolányi Dezsőné; Ascher Oszkáré; Sárközi Györgyé; Hevesi Andrásé; Bernáth Aurélé; Genthon Istvánné; Rexa Dezsőé és Halász Gáboré.

20. Ignotus Pálé, Cs. Szabó Lászlóé; Fruchter Lajos műgyűjtőé; Oltványi (ekkor még Artinger) Imréé; Tersánszky Józsi Jenőé; Nagy Endréé és Delmár Emil műgyűjtőé.
21. Zalánfy Aladár orgonaművészé.
22. Jékely Zoltánról; Ortutay Gyuláról és Tolnai Gáborról.
23. Babitshoz és Török Sophie-hoz írott levelek az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában találhatók; a Beck Ö. Fülöpnek írottak a szobrász leányának, Juditnak a festőművésznek birtokában vannak; a Gellért Oszkárnak és Szalay Józsefnek küldöttek a Petőfi Irodalmi Múzeumban; a Szabó Lőrincnek szólókat a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kézirattárában őrzik. – Hoffmann Edithnek írott – nagyrészt hivatalos – levelek találhatók a Szépművészeti Múzeumban. Ugyanitt őrzik Edithtől egyik Ausztriai útja során írott naplóját.
24. Török Sophie a Hoffmann–Rédey családnak 1927 (?)-ben, Firenzéből küldött – Babits is aláírta – lapjára is így fogalmaz: „Drága Szentháromság."
25. *Nyugat*, 1932. II. 222–223.
26. *Nyugat*, 1939. II. 129–134.
27. *Nyugat*, 1940. 161–167.
28. *Nyugat*, 1940. 79–84.
29. A „valóságos hazaárulás" kifejezés magyarázatra szorul. Volt annak idején a Széchényi Könyvtárban egy – nálamnál két esztendővel fiatalabb – munkatárs, Sárkány Oszkárnak hívták. Horváth Jánosnál készített doktori disszertációt, *A tájeszmény változásai a magyar költészetben Petőfiig* címen (1935.). Javaslatomra ő készítette el a *Babits emlékkönyv* számára a költő életművének első bibliográfiáját. Progresszív, demokratikus gondolkozású fiatalember volt. A Duna-medence népeinek „közös dolgai" foglalkoztatták az *Apollo* című folyóiratban megjelent tanulmányaiban *(Szlovák elbeszélők, A magyar romantika cseh visszhangja, Románia az új magyar történetírásban, Magyarok Prágában)*. Részt vett a Hont Ferenc szervezte *Független Színpad* munkájában és veszélyekkel járó bátorsággal szerepelt a Vigadóban tartott antifasiszta rendezvényeken. Az általam szerkesztett *Magyar Századok* című sorozat részére dolgozott *Mikes Kelemen főművei* sajtó alá rendezésén, valamint előkészületeket végzett egy Mikes kritikai kiadás megvalósításán. – A „valóságos hazaárulás" Sárkány Oszkár szellemes fogalmazására nyúlott vissza. A 30-as évek legvégén, majd fokozottabban a 40-es években, láthattunk plakátokat ilyen és ezekhez hasonló szövegekkel: „A suttogás hazaárulás!" – „A fecsegés hazaárulás!" „A szabotázs hazaárulás!" Az efféle plakátok láttán mondotta Sárkány: – Már minden hazaárulás, csak éppen a hazaárulás nem az. – A szellemes fogalmazás elterjedt köreinkben. Erre visszhangzott Török Sophie maga is a valóságos hazaárulás kifejezéssel. – A háromkötetes *Magyar Irodalmi Lexikon*ban az olvasható Sárkányról – 1943-ban a „keleti fronton eltűnt". Nem egyszerű eltűnésről van szó. Halálának körülményei hőssé avatták. Egy SS-tiszt agyonlőtte, mert humánusan bánt a reábízott politikai büntetőszázadbeliekkel.
30. V.ö. 26-ik jegyzet, 132.
31. *Levelezésem Kortársaimmal*, Budapest, Művelt Nép Kiadó, 1955. 30.
32. *Kortársaim*, Budapest, Művelt Nép Kiadó, 1954. 344.

Haffmann Edith

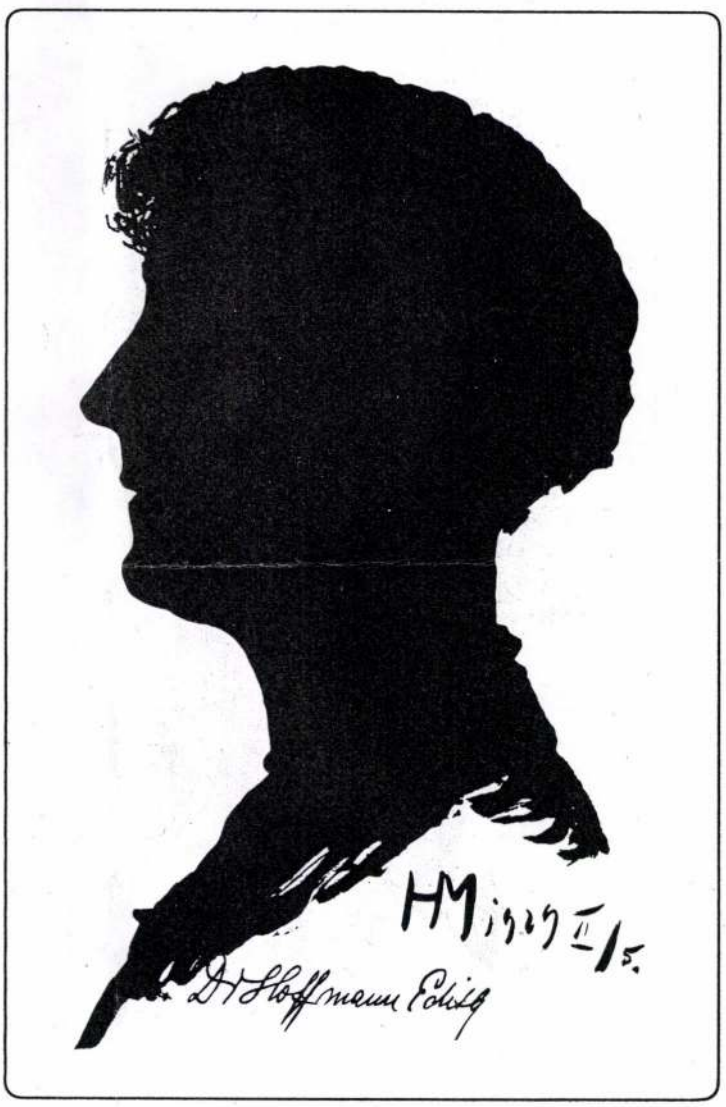

14. Hoffmann Edith

Hoffmann Edith dr.

N.U.930.V.10.

A Szépművészeti Muzeum miniaturái és olasz rajzgyüjteménye

A Szépművészeti Muzeum grafikai osztálya művészi eseményszámba menő kiállitást rendez régi miniaturákból és olasz rajzgyüjteményünk legértékesebb anyagából. A kiállitás első benyomásra is nagyszerüt nyujt, még azok számára is, akik a grafika nemes kulturájában kevésbé tudnak elmélyedni s amig nagyszerüen konzervált, 1400 körüli miniaturák bámulatos finomsága, nemes koloritja egy kevésbé ismert és méltányolt müvészeti területre hivja fel a figyelmet, addig a reneszánsz és későbbi korok olasz nagymestereinek rajzai intimus közvetlenségükkel megmutatják e gigászi nagyságok mühelytitkait, örökké aktuális zsenialitásuk lenyügöző erejét és játékos szeszélyeit. *Leonardo da Vinci, Raffaello, Bronzino, Salviati, Veronese, Tintoretto, Tiziano, Coreggio, Parmigianino, Palma Jacopo, Cambiaso, Guercino,* a *Carraccik,* a nagy bolognaiak s végül *Salvator Rossa* és *Tiepolo* lapjai előtt azzal a jóleső tudattal áll meg a müértő, hogy ime, nemzetközi viszonylatban is számottevő értékeket s egy-egy titáni mesternek egyenesen ritkaságszámba menő rajzkollekcióját hazai földön élvezheti. A muzeum kiváló főigazgatójának érdeme, hogy ezt a valóban nagyszerü kiállitást a Nemzetközi Vásár idején és a Szent Imre-ünnepségek előtt bocsátotta a magyar és külföldi közönség rendelkezésére. (A Szent Imre-ünnepségek programján is ismertetni lehetne a kiállitás helyét és idejét.) *Hoffmann* Edith dr., a grafikai osztály vezetője nagyszerüen — szerencsés és aktuális gondolat volt a hamisitványok aplikálása is —, tanulmányi szempontból is szemléltetően rendezte el az anyagot, amelyhez olyan katalogust irt, [illegible] önmagában is tudományos értékü [illegible]munkája lehet a müvészeti

(m. v.)

gondnokság alá helyezését és egyben úgy intézkedett, hogy megkeresi a budapesti árvaszéket, amely a kereset benyujtásakor eseti gondnokként Lukács Ernő nyugalmazott ezredest rendelte ki állandó gondnok kirendelése céljából. N.U. 930. V. 10

— **(A református zsinat.)** A református zsinat pénteken folytatta tanácskozását az egyház alkotmányáról és kormányzásáról. Ma az egyházközségekről és az egyházkerületekről vitáztak. Az ülést szombaton folytatják.

— **(Jövőre Budapesten lesz a nemzetközi turisztikai nagygyülés.)** A nemzetközi központi turisztikai tanács, amelyben 55 különböző nemzetiségü turisztikai egyesületnek, [illegible]bá 24 különböző nemzet kormányána[illegible]ői foglalnak helyet, az 1930. é[illegible]t Párisban tartotta a tan[illegible] *Chaix*-nak elnöklet[illegible] Gaston *Gera*[illegible] A megnyit[illegible] lés külön[illegible]

Hoffmann Edith dr

B.H.930.V.11.

Miniaturák és olasz rajzok

A Szépművészeti Múzeum grafikai osztálya legértékesebb lapjainak egymásután való kiállítását kezdte meg. Ezúttal a miniaturákat és a legnevezetesebb régi olasz rajzokat mutatja be, majd utána a német, a németalföldi és a francia rajzok kiállítása következik. Csodálatosan szép a most szereplő tizenegy pergamenre festett, aranyozott iniciáléba foglalt miniatür. Nyolc közülük XV. század elején működő, különböző cseh művész munkája, három pedig olasz mester műve. Az előbbiek az előkelő francia és olasz városokban kifejlődő késői gotika melódikus, bensőséges és elegáns stílusának hatását mutatják, amely cseh földön is visszhangra talált, viszont az olasz miniatürök közül az egyik, a zsoltáros Dávid király, már az itálai reneszánsz szellemét árulja el.

Az olasz rajzok sorozata a XV. század elejétől a XVIII. század végéig nagy vonalakban az egész itáliai stílusfejlődést bemutatja. Csupa kiváló rajz, köztük nem egy közismert remekmű, így elsősorban Leonardo da Vinci három lapja, amely a közelmultban a londoni olasz művésztörténeti kiállításon is reprezentálta a Szépművészeti Múzeum grafikai osztályát. Kettő közülük az *Anghiarii csata* kartonjához, egy pedig a *Sforza-szoborhoz* készült tanulmány. A nagy mesterek közül még Raffael, Fra Bartolommeo, Tizian, Tintoretto, Paolo Veronese, Correggio rajzaival találkozunk, de a kisebb mesterek, így Pesellino, Botticini, Ercole Roberti, Montagna, Daniele da Volterra, Bandinelli, Aristotile da San Gallo, Montelupo, Bronzino, Vasari, Salviati, Pontorno, Parmigianino, Zuccari, Luca Cambiaso, Guercino, a két Carracci, Guido Reni, Salvator Rosa, Rusconi, Ricci és Tiepolo is több kiváló lappal vannak képviselve. A anyag legnagyobb része az Esterházy-gyüjtemény megvásárlásával került a múzeum birtokába, többi részük ajándékozás és vétel eredménye. Igy nem régen *Meller* Simon, a Szépművészeti Múzeum nyugalmazott igazgatója ajándékozott az intézetnek egy Tiepolotól származó Szent Jakab-fejrajzot, amely a múzeum híres Campostalai Szent Jakab lovasképéhez készült tanulmány. A rajzok közül néhány, valamikor neves művészek tulajdonában volt. Igy egy-kettő Vasari híres gyüjteményéhez tartozott.

A rendkívül érdekes kiállítást *Hoffmann* Edith dr., a grafikai osztály vezetője rendezte finom érzékkel és az ő munkája a tudományos értékű katalógus. Több fontos meghatározás is fűződik az ő nevéhez.

B H
930
V. 11.

egy csöppet sem irigyeljük a férjeket, akik — a ruházati költséget fedezték.

Az eddig ismeretlen Gavin Gordon nevét azonnal szárnyára vette a népszerűség, mihelyt kiszemelték őt arra, hogy a *Romance* című Greta *Garbo*-filmben a férfifőszerepet játssza. Mint szokásos, az autogrammkedvelők azonnal fényképért fordultak hozzá és csaknem valamennyi levél a következő módon volt címezve: Gavin *Gordon* úrnak, Greta *Garbo* címén, Hollywood, California.

A SZINHÁZAK

	Kamara	Bérlet	Városi	Bérlet	Víg
	Az ezüst pánczél	—	Gyermekelőadás	—	Takács Alice
	Cigányok	—	Meluzina	—	Az ifjú pászto
35	Azra	—	Pillangó kisasszo	B	Az ifjú pásztor

Pénztári szám .....

kedves hangjával már első beszélőfilmjében

megélhetésemhez állást kerestem és így sikerült bejutnom a rendőrséghez, magam kértem, hogy helyezzenek az életvédelmi osztályra. Hivatást éreztem magamban arra, hogy a szerencsétlen elesett embereken segitsek.

A főkapitánysági szoba tele van kis tragédiák emlékeivel. A sarokban szekrény áll, kartotékdobozokat tartanak benne. Minden budapesti öngyilkosról nyilvántartást vezetnek. A kartotékokban szereplőket Szabóné kivétel nélkül személyesen ismeri. Sokat látott, sokat hallott szolgálata közben. Mi volt a legmegrázóbb élménye?

— Néhány évvel ezelőt történt. Rendőr állitott elő egy asszonyt a Ferenc József-hidról. A boldogtalan nő négy gyerekével együtt be akart ugrani a Dunába. Lebeszéltük, le is mondott az öngyilkossági tervéről. A főkapitányság azonban ugy döntött, hogy *a gyerekeket el kell venni tőle.* Közöltük vele, hogy a gyerekeit a menhelyen helyezzük el. Az a pillanat, amikor az aszony megtudta, hogy a gyerekeit elveszik tőle, számomra ma is a legrettenetesebb emlék. Levetette magát a padlóra, sirt, jajveszékelt, kétségbeesetten könyörgött. A főkapitányság határozatán akkor nem lehetett segiteni, a gyerekek a menhelyre kerültek. Az asszonyt férje, munkanélküli asztalos vitte el tőlünk. Azután mindennap jelentkezett az asszony, összetett kézzel könyörgött, hogy a gyerekeit adjuk vissza. A rendőrségnek az volt a véleménye, hogy az asszonynál csak akkor lehetnek biztonságban a gyerekek, ha az asztalosnak munkája van, el tudja tartani a családját. Munkát kerestünk. Találtunk is a férjnek. Azon a napon, amikor első heti keresetét megkapta, a gyerekeket visszahozattuk a menhelyről és átadtuk szüleinek. Az is felejthetetlen volt, amikor az anya magához ölelte a gyerekeit.

Hát emlék van bőven. Az a sofför például, aki gyakorcsak a Dunába akart ugrani, mert nézetelvolt, hogy nők egyetemre járjanak. Erettségi után négy év mult el, mig meg tudtam győzni a familiát arról, hogy nincs abban semmi különös. Közben a városhoz kerültem. Először a városi könyvtárba helyeztek, ott katalogizáltam, egy ideig fiókot is vezettem. Később áthelyeztek el annyira, hogy meg akart halni. És vigasztalásképpen magamról beszéltem neki. Elmondtam, menyit dolgozom, elmondtam, mi a munkám.

És azt is elmondta, mennyi a fizetése, hogyan kell beosztani a pénzt, hogy édesanyjával és kislányával megéljen. *„Hős asszony maga!"* — kiáltott fel elragadottan a fiatal szinésznő és a hallottak nyomán rögtön le is mondott az öngyilkossági tervéről.

— Nem vagyok hős, csak a kötelességemet teljesitem, hivatali kötelességemet, emberi kötelességemet. Óriási jutalma van ám a munkámnak, elképzeli-e, milyen nagy öröm azt látni, hogy elesett emberek föltápászkodnak a földről, ujra járnak, ujra ragaszkodnak az élethez.

A statisztikusnő

A Sándor-utcai régi képviselőházban vannak Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatalának irodái. Itt dolgozik *Molnár* Olga dr., az egyetlen magyar statisztikai hivatali főtelügyelőnő. Furcsán hangzik, mikor bejön a szobájába egy kis gépirónő és elfogódottan megszólitja Molnár Olga dr.-t: *„Főfelügyelő kisasszony kérem."*

Hogyan lesz egy kedves, mosolygó, vidám fiatal leányból statisztikus?

a pedagógiai könyvtárba. Három évet töltöttem ott. Megint áthelyeztek. A vegyészeti intézetbe kerültem, mint gépirónő, közben az egyetemre jártam, persze csak a délutáni előadásokat hallgathattam. *Pauler* Ákost hallgattam legszivesebben.

A vegyészeti intézetből beválasztották a statisztikai hivatalba, mint főtisztet. Nem sokkal később doktor lett.

— Nagyon elvont témáról szólt a disszertációm, majdnem az egészet latinul irtam. A cime az volt: *Az igazság fogalma Szent Ágoston filozófiájában.*

Azt mondja *Molnár* Olga dr., hogy a statisztikai hivatalban nagyon kemény iskolán ment át. Bizony, retteneles tudomány a statisztika, amig az ember nem tanulja meg.

— Idővel megláttam a számok értelmét és az egész tudomány gyönyörü lett számomra. A statisztika legmagasabb célja: kutatni az igazságot, ez pedig fölfelé viszi az embert.

1924-ben megszünt a liszthivatal, *Illyefalvy* Lajos dr., a liszthivatal vezetője, visszatért a Statisztikai Hivatalhoz. Molnár Olga dr. melléje került.

— Maga a titkárnője?

— Gyülöletes szó számomra az, hogy titkárnő. Én városszobaszolgálatot teljesitek, de ezenkivül osztályom van. Én csinálom a Statisztikai Hivatal Évkönyveit.

A legujabb Évkönyv épp itt van az asztalon, még ránézni is fárasztó, olyan vastag és annyi szám van benne. Molnár Olga dr. a budapestiek minden titkát tudja. Ha éjjel álmából fölkeltik, megmondja, hogy a lakosság különböző statisztikák szerint, hogyan oszlik meg. Ez nem is csoda, hiszen folyton statisztikával foglalkozik, reggel nyolckor a hivatalában van már, kettőig dolgozik és délután öttől ujra dolgozik nyolcig.

— Magam sem tudom, mikor volt időm megirni a könyveimet.

Mert már eddig, az évkönyveken kivül, két kötetet irt, egyet a főiskolai hallgatók szociális és gazdasági viszonyairól, egyet a női munkaerők számának a fővárosban való alakulásáról. Most dolgozik a harmadik köteten. A cime — *Molnár* Olga dr. mosolyogva mindja — *még titok.*

Mesél arról, hogy milyen fantasztikus kérésekkel lepik el állandóan a Statisztikai Hivatalt. Nemrégiben egy poloskairtó a budapesti poloskás szobák számát kérte. Egy fogkefegyáros megkérdezte, megkérdezte, mekkora a fogkefebehozatal, rentábilis lenne-e a hazai fogkefegyártásra berendezkedni. Jelentkezett egy feltaláló, aki ujszerü fürdőszoba csapot konstruált. A feltaláló a budapesti fürdőszobák száma iránt érdeklődött. Egy olasz asszony levelet irt a Statisztikai Hivatalnak, amelyben közölte, hogy ő a háboru alatt megismerkedett egy magyar tisztel. Sajnos, nincs semmi adata a tisztről, nem tudná-e a Statisztikai Hivatal megkeresni.

A főfelügyelő kisasszony naponta öt-hat órát alszik. Hivatalos tennivalói annyira elfoglalják. Azt mondja ilyen munkatempóval dolgozik, amig birja.

— És aztán következik az ugynevezett magánélet. Talán eljutok majd a szinházakba, mozikba. Imádom a muzsikát, majd a mennyországban Liszt Ferenc mellé kéredzkedem, hogy ott hallgathassam.

A főfelügyelő kisasszonyal is az történt, ami a segédhivatali igazgató kisaszonnyal: elfelejtett férjhez menni.

Az országgyülési képviselőnő

Az országgyülési képviselőnő a Rudolf-rakpart 7. számu házban lakik. A névtáblán csak annyi áll; *„Kéthly Anna"*. A szobák berendezése azonban elárulja, hogy politikus lakik az ötödik emeleti lakásban. Amerre nézünk, mindenütt politikai szemléket, folyóiratokat, politikai könyveket látunk. *Kéthly* Anna a magyar országgyülés komoly és rokonszenves tagja, épp irógép előtt ül, dolgozik.

Azt mondja, ninesen története annak, hogyan lett belőle képviselő. Iskolái elvégzése után magántisztviselő lett.

— Természetesen bekapcsolódtam a mozgalomba, mert gyerekkorom óta érdekelt, vonzott a politika. A magántisztviselők szervezete révén kerültem kapcsolatba a párttal.

Dehogyis gondolt arra, hogy valaha képviselő lesz. Hiszen abban az időben, amikor *Kéthly* Anna a szociáldemokrata párt nőmozgalmi bizottságába került, még nem is volt szociáldemokrata képviselő Magyarországon. És a nőknek nem volt abban az időben választójoguk.

— Az volt a munkám célja, hogy az embereket politikai felelősségre neveljem és világossá tegyem előttük, hogy a mindennap gazdasági kérdéseivel milyen szoros kapcsolatban van a politika. Rengeteget olvastam.

— Mit?

— Szakirodalmat. És előadásokra jártam. Tanultam.

A háboru után a nők választójoghoz jutottak. *Kéthly* Anna már 1920-ban képviselőjelölt lett volna, de a nemzetgyülési választások előtt a szociáldemokrata párt visszalépett. 1922-ben

VERS

LUKÁCS ISTVÁN RIPORTJA:

MIKOR A NŐ FÉRFI...

Emlékeznek még a békebeli fotografiára, amelyen kétméteres londoni rendőrök éppen szüfrazsetteket kergetnek szét? A szalmakalapos, ingbluzos szüfrazsettek elszántan küzdöttek a nők egyenjogositóságáért. Az volt az álmuk, hogy a politikában, gazdasági életben ugyanolyan lehetőségei legyenek a nőnek, mint a férfinak. A szüfrazsettek győztek, ma már nem csodálkozunk azon, hogy a parlamentben képviselőnő interpellál, azon sem csodálkozunk, hogy a le bourget-i repülőtéren ruzsozott ajku pilótanő ugrik ki a gépből. Az egyik chicagói kórházat sebésznő vezeti, hatalmas gyárak vannak, amelyeknek hölgyek a vezérigazgatói. Diadalmasan vonulnak be a férfiak munkaterületére az asszonyok.

Az uj esztendő előestéjén ankétra hivtuk meg azokat az érdekes budapesti hölgyeket, akiknek „legférfiasabb" jellegü a hivatásuk.

A muzeum-igazgatónő

A magyar tudományos világ egyik büszkesége *Hofmafnn* Edith dr., a Szépmüvészeti Muzeum grafikai osztályának vezetője. Ama kevesek közül való, aki önállóan *„méltóságos"*. Két esztendővel ezelőtt, amikor muzeumigazgatóvá nevezték ki, megkapta az V. fizetési osztály cimét.

Buday László-utcai otthonában, ahol könyvek és képek között él családjával *Hoffmann* Edith dr., azt kérdeztük tőle, hogyan jutott eszébe müvészettörténészi pályára menni.

— Amikor gimnazistaleány voltam — mondja Hoffman Edith dr. —, az volt az álmom, hogy *orvos legyek*. Nőorvos akartam lenni. A nővérem már egyetemista volt, *Pasteiner* Gyula művészettörténeti előadásait hallgatta és esténként (nekem) elragadottan mesélt arról, hogy *Pasteiner* milyen pompásan ad elő. Mit mondjak? Egyszerüen gusztust csinált a nővérem ahhoz, hogy az orvosi fakultás helyett a bölcsészeti fakultásra iratkozzam be. Amikor leérettségiztem, már elhatároztam, hogy bölcsész leszek. Persze, Pasteinert hallgattam a legszivesebben, szellemes, okos módon vezetett bennünket. Rajta kivül legjobban *Riedl* Frigyes előadásait szerettem hallgatni. Riedl irodalmi előadásaiba állandóan belevonta a müvészetet is, különösen a képzőmüvészetet.

Egyetemi tanulmányait a doktori diploma megszerzésével fejezte be *Hoffmann* Edith. Doktori disszertációja *A firenzei és sienai müvészet a XIV. században* cimen jelent meg nyomtatásban.

— Amikor megkaptam a diplomát, elutaztam. Bejártam a külföldi nagyvárosok muzeumait. Két hónapig tartó tanulmányut után jöttem vissza Budapestre. A Szépmüvészeti Muzeumba szerettem volna jutni, de ott nem volt hely. A Néprajzi Muzeumban helyeztek el.

Másfél évig volt a Néprajzi Muzeum tisztviselőnője Hoffmann doktorkisasszony. Népmüvészetet tanulmányozott, közben müvészettörténeti cikkeket irt. *Meller* Simon dr., a Szépmüvészeti Muzeum grafikai osztályának akkori vezetője felfigyelt az okos, szép cikkekre, kiváncsi lett Hoffmann kisasszonyra, magához kérette, beszélgetett vele. A beszélgetésnek az lett a következménye, hogy Hoffmann Edith dr.-t a Néprajzi Muzeumból áthelyezték a Szépmüvészeti Muzeumba.

(Sóhajtsunk, méltóságos asszony. De boldog világ volt az, amikor a tehetség utat talált magának. Amikor figyeltek arra, hogy egy fiatal ember mit tud és állással jutalmazták a tehetséget. Igaz?)

1913-ban került a Szépmüvészeti Muzeumhoz *Hoffmann* Edith dr. „Azóta nem történt semmi." Épp hogy megirt néhány könyvet. Itt is vannak az elegáns kiadásu kötetek, a körbefutó polcokról leszedi őket a méltóságos asszony. Könyvet irt Barabás Miklósról, a Nemzeti Muzeum kéziratairól, a régi magyar bibliofilekről, Egy nagy kötetbe gyüjtötte össze müvészeti közlönyökbe irott cikkeit.

Egyébként a muzeum élete imádandóan eseménytelen, épp hogy félévenként más és más cimszó alatt kiállitást rendeznek a muzeum anyagából. „Ezeket a kiállitásokat nagy szeretettel csinálom." A szabadságideje alatt külföldön jár, éppugy tanul, mint huszéves korában. Európának nincs olyan jelentékeny muzeuma, amelynek anyagát Hoffmann Edith dr. ne látta volna. A franciákat szereti legjobban. Az idén is kint volt Párisban. Azt mondja, olyan hatalmas élmény volt számára a francia remekmüvek nagy kiállitása, nem is lehet elmondani.

— A franciák az egész világról összeszedték a francia képeket, szobrokat. Még a szovjet muzeumaitól is kértek kölcsön, mert a szovjet tulajdonában van *Poussin* hires Tankréd-képe, *Peronneau* gyönyörü leányportréja és *Renoir* nőfeje. A charlottenburgi muzeumból, a drezdai muzeumból kértek *Watteau*-képeket. A franciák kiállitásaik részére gyakran kérnek kölcsön. Nagyon elegánsak a kölcsönkérésben, ők is küldenek „zálog" fejében olyan képet, amire pillanatnyilag nincs szükségük.

A Szépmüvészeti Muzeumban sok értékes francia kép van. Ugy látszik, azokra nem volt szüksége a kiállitás vezetőségének, tőlünk nem kértek.

Látogatja-e a közönség a Szépmüvészei Muzeumot?

— A közönség érdeklődése meglehetősen gyönge a muzeummal szemben.

— Budapesten nagyon sok külföldi jár. A külföldiek sem kiváncsiak muzeumainkra?

— Talán inkognitóban járnak ott. Az irodában nagyon ritkán jelentkezik külföldi. A mi közönségünk nagyrésze — Hoffmann Edith mosolyog — falusi ember. Mondjuk ki egyszerüen: *parasztok*. Rendkivül intelligensek, tanulni vágyóak, folyton kérdezgetnek és megmarad az agyukban az, amit hallottak. Ezt onnan tudjuk, hogy amikor ujra jönnek, már kedvesen dicsekednek azzal, amit tudnak. A budapestiek bizony nem nagyon kiváncsiak a muzeumra.

Hoffmann Edith dr. elmeséli, hogy többször járt a muzeumban *Horthy* Miklós kormányzó. Mindig a kormányzóné társaságában szemlélte a képeket. A kormányzóék nagyon szeretik a képzőmüvészetet, rendkivül tájékozottak.

— Egyszer kalauzoltam a kormányzó urat, megállt egy *Degas*-rajz előtt, azt mondta: *„En ezt a rajzot nemrégiben láttam valahol."* Kidecült, hogy előbb a Mücsarnoknak egyik kiállitásán szerepelt a rajz, ott látta a kormányzó. Pompás memóriájára jellemző, hogy ismerősként üdvözölte a rajzot, amikor a Szépmüvészeti Muzeum falán meglátta.

Hoffmann Edith muzeumigazgatónő reszortjához tartozik, hogy állandó érintkezést tartson a magyar müvészekkel. Büdzséje is van arra, hogy vásároljon grafikai munkákat.

— Mennyi a büdzsé?

— Olyan kevés, hogy hivatalos titok.

Az volna Hoffmann Edith álma, hogy ne csak a magyaroktól vehetne állandóan, hanem amikor külföldön jár, hozhasson haza is. Persze, erről nem lehet szó

— Megkérdeztük Hoffmann Edith dr.-tól, nem akadályozta-e pályáján az, hogy nő.

— Soha. Férfikollégáim is szivesen segitettek. Mindig azt éreztem, hogy munkában tökéletesen el lehet felejteni azt, hogy az egyik férfi, a másik nő.

Boldog, megelégedett ember *Hoffmann* Edith dr. muzeumigazgató.

Hoffmann Edit dr

AZ A LEÁNY

ANGOL REGÉNY

IRTA: ETHEL TURNER

FORDITOTTA: KÉMÉNDYNÉ NOVELLY RIZA

(Folyt.)

Voltak esetek, amikor együtt mentek el s ilyenkor Marie mindig valami izgató olvasmánynyal fennmaradt és hálószobájából figyelve az utolsó hajó érkezését, zajtalanul lement a lépcsőn s óvatosan beengedte őket.

Ezen a bizonyos szombat estén azonban mindkét leánynak bámulatosan fejébe szállt a bátorság, részben azért, mert ugy Mr. mint Mrs. Henderson távolléte feltétlen biztonságot látszott nyujtani, részben pedig, mert ez az esti szórakozás szerintük minden kockázatot megérdemelt.

De még Marie lélekzete is elfult kissé, amidőn a kettőt vihogva látta lefelé jönni a lépcsőn s mindenik Mrs. Henderson egyik szinházi belépőjét viselte.

Mr. Henderson tiz óra tájt jött haza s kezdetét vette a szokásos párbeszéd:

— Itthon van Lizzie — vagy melyiknek volt ma kimenője?

Marie egyszerre mintha megdermedt volna. Ez az első alkalom, amikor hazudnia kellene, amióta Claudenak megfogadta, hogy ezt nem teszi soha többé.

— Megyek és megnézem, — hebegte valósággal rászoritva az igazság megkerülésére, a kisértés tüzében.

Mialatt felment és lejött a lépcsőn, a térde ugy remegett, hogy alig birt járni. Oly tisztán látta, mintha már megtörtént volna, hogy ha csak nem hazudik vakmerően, a leányok rettentő bajba jutnak — valószinüleg elvesztik helyüket. S elképzelhető-e ilyen körülmények között, hogy Lizzie hétfőn megvarrja az ő estélyi ruháját? Mindketten, ő is, a szakácsné is, aljas árulónak, ellenségüknek tekintik majd.

Pedig bizonyos, hogy a hazugság aljas árulás! Milyen csuf, megvetésreméltó cselekedetnek tartaná Claude, ezt az összejátszást a cselédekkel, amelynek kapcsán azután időnkint kihasználja az ő ugynevezett jóindulatukat. Ő maga is belátta, hogy ez az eset sokkal alacsonyabb erkölcsi nivón áll, mint az, amikor Nellie beteg volt.

De az estélyi ruha! Az estélyi ruha! Csupán ez az egy hazugság még s megmenti a harmatcsepp ruhát! Mikor már annyi hazugság terheli a lelkét, eggyel több, igazán nem határoz... Ugy ám, de igéretet tett, ünnepélyesen igéretet, hogy nem fog hazudni többé soha!

Ezalatt ismét visszatért az ebédlőbe s halálra vált arccal állt Mr. Henderson előtt.

— Mi baj van? — kérdezte ez éles hangon.

— Nincsenek itthon, — mondta, vagyis inkább zokogta Marie.

— De hiszen féltizenegy elmult, — pattant fel Henderson mérgesen. — Itthon kell lennie, kinek volt ma szabad estéje? Miért mondta, hogy *nincsenek* itthon? Természetesen csak az egyik mehetett el?

Marie kétségbeesetten, némán állt ott.

Hendrson három izben tette föl a kérdést s ő mindháromszor csupán könyörgő tekintettel válaszolt. A férfi most megragadta őt a vállánál.

— Válaszoljon azonnal. Mind a két nő elment s teljesen magára hagyták a házat? — kiáltotta dühösen.

Marie nagyot nyelt. — Jól bezártam mindent, semmi sem történt, én jól tudok vigyázni, — rebegte, mintha a nyelve felmondaná a szolgálatot.

— Mikor jönnek haza?

Marie könyörgő pillantással nézett rá.

— Én megvárom őket. Cseppet sem vagyok álmos, — motyogta alig érthetően.

Henderson megrázta őt kissé.

— Mikor jönnek haza? — ismételte a kérdést.

— Éjfélkor!

Henderson megszoritotta a leány vállát.

— Történt ez már azelőtt is? Válaszoljon tüstént! — orditotta.

Marie bólintott. Tényleg nem birt másképpen válaszolni.

— De hiszen én mindig felküldtem magát megnézni, hogy itthon vannak-e?

Semmi válasz.

Henderson egyet lóditott rajta.

— Csak nem akarja ezzel azt mondani, hogy mindannyiszor hazudott? — kiáltotta felháborodva.

Marie igent intett s meghátrált a várt ütés elől. Igaz, hogy Henderson sohasem emelte reá kezét, de viszont haragja érthető volt s igy a gyermeg védekezve emelte jobbkarját az arca elé.

Henderson azonban elengedte őt.

— Ha fiu volna, gyönyörüséggel megpofoznám, de egy leányt csak nem üthetek meg — menjen aludni! Pah! — A megvetés, melyet a férfi hangja elárult, jó hatást tett Mariere s ismét emelt fővel ment fel a lépcsőn; legalább tudja, hogy nem szenved hiába s hogy a hazugságot, melytől Claude annyira irtózott, még ilyen ember is utálta, mint Mr. Henderson. Mikor szobá-

A legszebb és legolcsóbb ifjusági regények a «Százszorszép Könyvek» sorozatában jelennek meg.

Akadémiai jutalmat nyert az első magyar nő

A Magyar Tudományos Akadémiának a legeredményesebb művészettörténeti munka jutalmazására kitüzött dijat dr. Hoffmann Edit, a Szépművészeti Muzeum igazgató-őre kapta. Ilyen tudományos kitüntetésben most legelőször részesült Magyarországon nő és ezért felkerestük Hoffmann Editet, hogy a magyar leányvilág jó kívánságait előtte tolmácsoljuk és hogy megkérdezzük tőle: milyen ut vezetett

Dr. Hoffmann Edit

idáig, a tudományos élet legfelsőbb fórumának ehhez a megtisztelő elismeréséhez?

A Szépművészeti Muzeumban dolgozik Hoffmann Edit, ahol a grafikai osztály vezetője. Öt éve van ebben a vezető állásban, ahova bizony nem könnyen jutott el. Mert kezében volt ugyan a művészettörténeti doktorátus, de a Szépművészeti Muzeumban mégis idegenkedtek a gondolattól, hogy ott leány dolgozzék. A Nemzeti Muzeumban nem voltak ilyen szigoruak, ott beengedték a néprajzi osztályba. Igy csak szabad idejében foglalkozhatott művészettörténeti tanulmányokkal. De munkásságára még igy is figyelmesek lettek a Szépművészeti Muzeum vezetői és két és fél év mulva a grafikai osztályba került Hoffmann Edit. Ettől kezdve kedvére dolgozhatott. Rendezi a grafikai osztály állandóan változó kiállításait, most legutóbb Dürer halálának négyszázadik évfordulója alkalmával a magyar származásu nagy német mester rajzait és metszeteit mutatta be a nagyközönségnek. Tudományosan feldolgozta a muzeum grafikai anyagát, amiről főleg a muzeum évkönyveiben számol be.

Kutató munkásságának kisebb dolgozatain kivül már néhány vaskos könyv az eredménye. Megirta a magyar biedermeier legnépszerübb festőjének, Barabás Miklósnak életrajzát. Fraknói Vilmosnak, a korvinákat ismertető hatalmas munkájához ő irta a művészettörténeti részét és ezen a téren igazán uttörő munkát végzett. Legtöbbet a régi magyar kéziratok, könyvek művészi diszitésével foglalkozott.

Akadémiai kitüntetését egy korvina felfedezéséért kapta. A régi magyar bibliofilekről szóló munkájához gyüjtötte az anyagot és ezért áttanulmányozta Párizsban a Bibliothèque Nationale könyvkiállitását. Itt talált egy Ulászló király nevével jelzett könyvet, amelyen azonban ott ékeskedett Mátyás király hollója, jelezve, hogy a könyvet bizony nem Ulászló szerezte, hanem a többi korvinával együtt Mátyás királytól örökölte. A könyv képe és ismertetése igy bele is került Fraknói könyvébe, részletes ismertetéséért pedig akadémiai jutalmat kapott a szerencsés felfedező. Ennek a korvinának azért van egészen különös jelentősége, mert az egyetlen nyomtatott, illusztrált példány Mátyás király könyvtárából.

És aki erre a nagyszerü tudományos munkásságra tekinthet vissza, csak ezen a képen ilyen komoly és felnőtt. Az életben olyan szőke és mosolygós, mintha éppen most tette volna le az érettségi vizsgát.

Vágyom

Vágyom a tavaszra, fénylő napsugárra,
Vágyom egy csokor vadvirágra.
Vágyom a zöldelő mezőkön futni...
S az én nótámat elhuzatni.

Elnézném hosszan a délibábot,
Megcsókolnám a sok kis virágot,
Szeretnék dalolni, kacagni, sirni...
Szép napjaimat ujra élni!

... Vágyom felnézni a csillagos égre,
Halkan, csendesen, sokáig, imádkozni... érte...

Pókay Edvin

Előfizetett már a «Százszorszép Könyvek»-re?

Magyar Lányok 1928. 19.7.

HOFFMANN 1. *Edith*, művészettörténész, * Brassó 1888 dec. 7. Doktori oklevelet nyert 1910. 1913 óta a Szépm. Múzeumban működik, ahol jelenleg a grafikai osztály igazgató-őre. Önálló munkái: Az Iparművészeti Múzeum brüsszeli kárpitja (1915), Barabás Miklós (1923), Der künstlerische Schmuck der Corvin-codices (1925), Középkori könyvkultúránk néhány fontos emlékéről (1925), A Nemzeti Múzeum Széchenyi-könyvtárának illuminált kéziratai (1927), A Szépművészeti Múzeum néhány olasz rajzáról (1927), Henrik csukárdi plébános miniátor (1927), A Képzőművészeti Múzeum nehéz németalföldi és német rajzáról (1929), Újabb meghatározások a Rajzgyüjteményben. Szépműv. Múz. Évkönyvei, 1931, VI. A régi osztrák művészet egy ismeretlen emlékéről. Petrovics Elek-Emlékkönyv, 1934.

E.G.I 766 l

Seguin IV. 232

MAGYAR ÁRNYÉKRAJZOLATOK

Írta TOLNAI GÁBOR

Mint oly sok közhasználatban levő kifejezés, a *silhouette* is gúnynév volt eredetileg. *Étienne de Silhouette* francia pénzügyminiszter nevéből származik, aki túlzott takarékossági intézkedései következtében valósággal a zsugoriság megtestesítőjeként él a francia köztudatban. A fekete színfoltokkal ábrázoló árnyékrajzhoz is zsugorisága révén kapcsolódott neve. Étienne de Silhouette a költséges arcképfestés helyett az árnyékrajzokat ajánlotta a párizsi előkelők figyelmébe. *Portrait à la Silhouette*-nek nevezték kortársai csúfondárosan az árnyékrajzot. A gúnyos mellékíz azonban rövid idő alatt eltűnt és a silhouettekészítés közel egy fél évszázad játékos szórakozásává vált. Persze az arcképfestészetet azért nem szorította ki!

Bacsányi János árnyékrajza Szent-Jóbi Szabó Lászlóról

A tizennyolcadik század utolsó harmadában ebben lelte gyönyörűségét minden turnűrös grófnő és az előkelők szalónjainak rizsporos gavallérjai. Kedves játék volt, amely szinte a szenvedély erejével hódított mindenütt. Szerelmes fiatalemberek silhouetteeket vártak imádottjuktól és nagy muzsikusok hangversenyein, a mesterről készült árnyékrajzolatokra kértek autogrammot a nyájas rokokó kisasszonyok. Az árnyékrajz fehérbe torkolló fekete színfoltja pompásan kifejezésre hozta a rokokó dáma tornyos hajdíszeit és a férfiak előreálló, csokros kravátliját; de művészetet senki sem tudott és nem is akart ebbe a műveletbe belevinni. Hiszen az árnyékrajz egyetlen színével és a kopirozásra emlékeztető technikájával aligha lehetett érzéseket, szenvedélyeket kifejezni. Nem is akart a silhouette-kivágás magasabb igényeket kielégíteni. Az egyszerű fekete papirból és a toalettasztalról vett ollóval készített árnyékrajz játék volt csupán. Készítői, nyájas koruk könnyed szórakozását művelték vele.

Erdődy grófnő árnyékrajza Mozartról

A sötét árnyékrajzok nem fejeztek ki érzéseket, nem adtak a szemlélőnek érzelmeket és mégis a tizennyolcadik század utolsó harmadának a rokokótól lényegesen eltérő életérzésével, a szentimentalizmussal is azonosultak ezek a képek. A tizennyolcadik század végének az az embere, aki vadregényes tájakon, holdfénynél panaszkodott szerelemről és kedvese betűjét véste a kert fájába, vagy az, aki örök életre szóló érzékeny barátságot kötött társával; a keveset kifejező, de annál több «belemagyarázás»-ra alkalmat adó silhouette-ekbe is belehelyezte a maga áradó érzéseit. Szentimentális szerelmesek árnyékrajzokat adtak egymásnak s barátok, ha egy időre elváltak útjaik, búcsúzáskor silhouetteket cseréltek.

Alig van a kornak olyan kitűnősége, írója, művésze, vagy politikusa, akiről ne maradt volna fenn egy-egy árnyékrajz. Németországban virágzik legjobban, de elterjed nemsokára mindenütt, amerre csak a rokokó divatja megjelenik. A külföld előkelőihez hasonlóan, ezzel szórakoznak a magyar rokokó főurai. S ahogy Goethe és írótársai, vagy a göttingai szentimentális költők, ugyanúgy gyakorolják a századvég és a tizenkilencedik századelő magyar írói is.

Kazinczy Ferenc, aki kora magyarjának szinte az egész akkori Európa szellemi képét bemutatta, a silhouette-készítés játékában is követte a külföldet. Tőle származik a silhouette magyar elnevezése, az *árnyékrajzolat* is. A silhouette-készítésnek kétféle módja volt ismeretes. Kazinczy csak az egyiket ismerte, ami névadásából is következik. Az arcnak, vagy az egész alaknak, falrafeszített papiroson mutatkozó árnyékvonalát pontosan megrajzolták, lekisebbítették fekete papirosra,

Tükör 1936. febr. mins ced.

mikor a Szuezi-csatorna megnyitása, éppen annyira drágítja is a csatornailleték a szállítási költségeket, úgyhogy a világválság óta olcsóbb körülhajózni egész Délafrikát, mintsem via Szuez szállítani a nyerstermékeket.

Ezért vetette rá magát Anglia az utolsó öt évben a mosszuli petróleumra. Az ottani olajmezők fővárosából, Kirkukból megépítették a technika modern csodáját, a híres pipe linet, amelynek szállító és nyomócsövei keresztülszelik az egész szíriai sivatagot s a szuezi vámokat megkerülve Haifába ömlesztik a mosszuli kőolajat. A franciákkal történt megegyezés szerint a vezeték elágazik a trikolór fennhatósága alatt álló Szíria Tripolisz városába is, úgyhogy a két nagyhatalom így kényelmesen és relative békésen megosztozik a mezopotámiai petróleumon. Amíg tehát Mosszul angol kézben van, addig nem függ Reza sah kegyétől, iráni helyett iraki olajat tud szállítani a gibraltári méretekben kiépített Haifába, az angol flotta új földközitengeri flottabázisába.

A sakk eredetileg perzsa játék, amint neve is mutatja (sakk-sah). És Reza sah is jól sakkozik. Legújabb támadó lépése az, hogy a perzsa petróleumot Ankarán keresztül akarja a Földközi-tengerhez vezetni. A terv megdöbbenést váltott ki Angliában, de egyelőre még nem valósult meg. Először azért, mert az Izlám országai tőkeszegények, másodszor pedig azért nem, mert a szövetséges Ankara attól tart, hogy a petróleumot idővel követné a perzsa gyapot is, ami halálos csapást jelentene a török termelésre. Így tehát egyelőre nem kell tartania hátbatámadástól a haifai angol flottának, amely a mosszuli olajvezeték torkolatát védi. Az események azonban mutatják, hogy az életet és presztizst jelentő pipe line sorsa a Földközi-tengeri hatalmak állásfoglalásától függ s könnyen elérkezhet az időpont, amikor Anglia kénytelen visszahúzódni a második hadállásba és újra tárgyalnia kell Reza sahhal.

Befejezésül még egy romantikus kitérés a világhírű bakui olajmezőkhöz. A Kaspi-tenger partján, Zoroaszter szent öröktüzének országában, ontják az olajiszapos alabástromtornyok a földalatti aranyfolyót. Olajmocsár körülöttük a föld, olajréteg úszik a tengeren. Egyetlen égő gyufaszál negyedórára lángbaborítja a Kaspi-tenger felszínét. A rosszillatú tengervízben lehet fürödni, de nem célszerű, mert utána félóráig kell tisztálkodni a parti zuhanyozók filtrált édesvizében.

A fantasztikum földje ez a transzkaukázusi olajbirodalom. A békebeli olajmágnások gazdagsága éppoly mérhetetlen volt, mint kegyetlenségük. Musa Nagi aszerbejdzsáni olajcézár például kívül-belül aranylemezekkel borította márványpalotáját. Ugyanakkor a gyujtogatókat úgy büntették, hogy bádogtölcsért vertek az illető torkába s addig öntötték bele a nyers petróleumot, amíg a nézők idegei birták. Utána, ha még élt volna a szerencsétlen, egyszerűen felgyujtották . . .

Bakui munkás volt a világpolitika egyik szereplője is. Dzsugasvili tifliszi suszter fia évekig élt a bakui proletárnegyedben. Az egykori pópanövendék és későbbi georgiai szerkesztő ma a Szovjet ura : Sztalin . . .

A világválság nem kímélte meg a petróleumipart sem. A rendkívüli túltermelés és az új finomító eljárások okozták, hogy a petróleum ára a felére zuhant, egy tonna benzin ára pedig 60 dollárról előbb 40, majd később 20 dollárra esett vissza.

A krízis megrendítette a petróleumcézárokat, másfél év óta azonban furcsa tüneteket észlelhetünk. Háborús hírek kezdtek keringeni a levegőben, tényleges bonyodalmak támadtak, a petróleumtrösztök szemlátomást összeszedik magukat, megerősödnek, jólesően regisztrálják, sőt talán lanszirozzák is a világ minden részében a legkülönbözőbb hadikonfliktusok kísérleti léggömbjeit. Hogy miért? Mert szárazon és vizen, levegőben és a tengerben minden hadiszerszámnak szüksége van a háború fekete vérére : a petróleumra, naftára, benzinre. Tankok, repülőgépek, hadihajók, páncélkocsik és búvárnaszádok tehetetlenek volnának a földalatti aranyeső mozgató energiája nélkül.

A hadjárat sikerült. Az elmúlt évben új konjunktura nyílt meg, a termelés újra felszökkent, a kereslet óriási, a részvények emelkednek s a vén Rockefeller elégedetten hallgathatja a jelentéseket ózondús üvegházában.

Reza sah

kivágták és fehér lapra ragasztották. Ha fehér papírra kisebbítették a falon felrajzolt árnyékot, akkor csak az élvonalakat hagyták meg, esetleg utóbb befestették feketére. Ez a szó szorosabb értelmében vett árnyékrajz. De ismeretes a silhouette-készítésnek egy másik, közvetlenebb módja is, midőn az ügyes, gyakorlott kéz egyenest ollóval vágta ki fekete papirosból a fej vagy az alak körvonalait. Az első formában, be sem festve, csupán élvonalakban maradt reánk egy gazdag silhouette-gyüjtemény Kazinczy Ferenctől. (Nemrég könyvalakban is megjelent *Árnyékrajzolatok* címmel Rexa Dezső kiadásában.) Kazinczy jórészt családtagjairól és közelállóiról készített silhouette-eket. Feleségéről, leányairól, apósáról és néhány barátjáról. Készített saját magáról is egyet, Cserey Farkas erdélyi barátja kérésére, aki azzal óhajtotta megtisztelni Kazinczyt, hogy gyűrűt készíttetett, melynek kövébe barátja klaszszicizált arcképét vésette egy híres lipcsei drágakővésővel. A lipcsei véső számára készült mintának ez a silhouette. Az árnyékrajz a nyugodt, játékos szórakozás termése volt mindenütt. Játékok voltak Kazinczyéi is, családi élete békés napjaiban és irodalmi sikerei közepette. Egyetlen silhouette-je van a gyüjteményben, amely nem ebből az időből származik, hanem pályája legválságosabb időszakából, midőn a Martinovics-féle összeesküvés áldozataként Brünnben raboskodott. Ez az árnyékrajz rabtársát és jóbarátját, Uza Pált ábrázolja. Az osztrák

Konewka Pál árnyékrajza a «Szentiványéji álom»-hoz

Dr. Hoffmann Edit árnyékrajza Kosztolányi Dezsőről

börtönökben raboskodó magyar írók között, úgylátszik, ha egy-egy jobbindulatú felügyelőjük akadt, többen töltötték idejüket ezzel a szórakozással. A szabadkőmíves rabok nagy költőjétől, Bacsányi Jánostól is maradt fenn egy árnyékrajz, melyen a rabságban elpusztult költőtársát, Szent-Jóbi Szabó Lászlót örökítette meg. Bacsányi megőrizte ezt a silhouette-et és amikor kiszabadult börtönéből, kufsteini emlékként ragasztotta bele Szent-Jóbi Szabó *Költeményes Munkái* című kötetébe. Kazinczyn és Bacsányin kívül a kornak szinte minden magyar írója ismerte az árnyékrajz-kivágást. Ha valaki egyszer kutatna a magyar silhouette-ek után, bizonyára igen sokat találna. Hisz a tizennyolcadik század végi íróink levelezéseiben nagyon gyakran olvasunk a «falon levett árnyékokról».

Főuraink pompázóan gazdag, külfölddel vetekedő életével kapcsolatban, különös jelentősége van annak az árnyékrajz-sorozatnak, amelyet egy Erdődy grófnő készített és érdekességét csak fokozza az, hogy a nagy rokokómuzsikus, Mozart egyik magyarországi szerepléséhez kapcsolódik. Mozart Győrött hangversenyezett egy alkalommal. Hangversenyén a magyar főurak színe-java megjelent. A Serényiek, Esterházyak, Pálffyak, Batthyányak és mások. Mozart, az Erdődy grófnő készítette silhouette-ekre — minden bizony-

Dr. Hoffmann Edit árnyékrajza Medgyaszay Vilmáról

nyal a hangverseny után — kedveskedő, bókoló szavakat írt és mindeniket ellátta aláírásával.

A gáláns kornak ez a nőies, finom játéka a rokokóval együtt tűnik el. Az új század embere az alkotó, teremtő szenvedély lendületében él. Hogyan is illett volna hozzá ez a játékos szórakozás! A tizenkilencedik század elejének a lóverseny és a kaszinó az időtöltése. Mindkettő az időtöltésen túl hasznos szórakozás. Az egyik a lótenyésztést szolgálta, a másik pedig a társadalmi élet tempóját igyekezett fokozni. Az árnyékrajzkészítést éppúgy elfelejtik ebben a korban, mint ahogy mosolygás tárgya lesz rövid idő alatt a rizsporos paróka, a gáláns hajbókolás és az érzelmes szerelem. Már csak elvétve, kuriózumként elevenítik fel egyesek a tizennyolcadik század kedves játékát. Akadtak később olyanok is, akik a régi játékot a könyvművészet rangjára akarták emelni. Fél évszázaddal ezelőtt pl. egy Konewka Pál nevű művész árnyékrajzokkal illusztrálta Shakespeare *Szent-Iványéji Álom*-ját.

A kisérlet persze csak kísérlet maradt. De az árnyékrajzkészítés azóta is visszavisszatér. Az új magyar silhouette-ek között legérdekesebbek a kitünő művésztörténész Dr. Hoffmann Edith munkái, mai magyar írókról és művészekről.

S. O. S.

Asszonytársam, helyetted írom, helyetted mondom el,
ezek a te szavaid. Keményen és mereven koppannak
és mély sebet ütnek a szíven, tudom,
mert túlsok benne a szerelem és a lázadás.
Hiszen még fiatal vagy, érzéseid még nem méred,
nem kutatod, mesterségesen se tompítod vagy növeled
azért, hogy mondjad röviden és számítón:
csak annyit adok, amennyit nekem juttatott az élet,
— te még pazarul szórsz és szenvedésed is feneketlen.
Miért nem vagyok elég asszony neked az asszonyok
között? miért fut tekinteted egyre más után?
Élni! Élni! — miért annyit jelent neked,
hogy minden oválisra merevített és színesre
mázolt mézeskalács arcocska után fordulsz
és minden formás láb meztelen mozgása gyorsabbá
teszi benned a vér ütemét, — mondd, miért?
És mért fáj nekem ez ilyen halálos szörnyű
fájdalommal? mért nem tudom megszokni,
hogy te egy külön élet vagy és csak néha
simulunk egymáshoz, mint a kézfogásra
nyujtott ujjak és csak néha felejtjük
egymáson lüktető áramát a szívnek, s ideges
vad dobolását a szenvedélynek, — miért
csak ezen a testi érintésen át vezet
hozzádig az út? . . . hiszen én több vagyok!
Több ennél, nagyobb, mélyebb, tisztább: hiszen szeretlek!
Mondd, miért nem vagyok elég neked?

Nagy Méda.

Hoffmann Edit

Válasz 1947/4

HOFFMANN EDITH EMLÉKEZETE

Természetem azt kívánná, hogy nevét se ejtsem ki s előttem más se mondhassa ki drága nevét annak, ki megbántott halálával. De rádöbbentem, hogy el kell tiltanom magamtól a néma és meddő gyászt. Úgy érzem, vétkezném ellene. Mintha megkövezném őt, a hallgatás és feledés iszonyú köveivel, ahelyett hogy híven és nyiltan ápolnám emlékét s másnak is segítenék ebben.

Mert nem csupán az ő örök halálát jelentené a feledés, hanem mindnyájunknak igen nagy kárára lenne, ha hálátlanul elhúzódnánk gazdag egyéniségének hatása alól. Példára és világító fényre mindig szükség van. S a megemlékező visszapillantásból a multba, újabb és újabb erőt merítünk. Kiválóságaink hálája ez, hogy velük foglalkozva, magunkat értjük meg jobban, őket magyarázva és követve, magunkat emeljük egyre magasabbra.

Hoffmann Edithről megemlékezve, szinte ugyanazokat mondhatjuk el, amiket Petrovics Elek mondott Riedl Frigyesről Kisfaludy-Társasági beszédében: „Véssük jól emlékünkbe. Mert az élet zavaros hajszájában semmi sem megnyugtatóbb, mint feltekinteni olyan valakire, akiben a szellem világossága és az erkölcs tisztasága egyforma erővel fénylett." Ha Hoffmann Edithre gondolunk, elénk villan egy klasszikusan szép arcél s okos, fénylő szeme fürkészőn tekint ránk, de csak egy pillanatig. A következő percben már tovaragadja őt karcsú lába. Már itt sincs, — csak jól ismert kacagása visszhangzik sokáig fülünkben.

Igen, egy villanás, fény, derű. S most eszembe jutnak Szent Bernát himnuszának csodálatosan szép sorai: „A szeretet fut lihegve, Sohse lankad futó kedve, Egyre-egyre sebesebb". Ez pedig már felelet is a kérdésre: Miért siet olyan nagyon, hová ragadja őt futó kedve? A szeretet hajtja előre. De minek a szeretete? A múzeum szeretete? Igen. Hisz az életét adta érte. S „a Múzeum lelke" volt. De más is hajtotta. Elsősorban: a kötelesség, a becsületes helytállás szeretete, a hozzáfűzött várakozás okozta nyugtalanság, — ami neki nem volt teher, hanem öröm, — a tudós kíváncsisága és a művész rajongása. Ha még hozzáteszem fanatikus ragaszkodását az Igazsághoz, — körülbelül együtt is van ritka egyéniségének hű képmása.

Ha pedig bizonyítékot keresne a kétkedő, igen egyszerű és jól bevált módszerhez kell csak nyúlnia. Keresse meg munkásságában azokat az áruló szavakat és kijelentéseket, melyek minden író ajkát csaknem véletlenül hagyják el, de bennük rejlik az egész ember.

Hoffmann Edith visszanyul Oláh Miklós esztergomi érsek „Hungária" című munkájára, mely szerint Mátyás király Budán 30 emberből álló könyvdíszítő műhelyt tartott fenn, másolókkal és festőkkel, kiknek egy részét Oláh maga még ismerte. "Ezek a szavak, — mondja Hoffmann Edith, — minden Korvina-kutató elé izgató kérdést tárnak. Arra kényszerítenek, hogy lassú és fáradságos munkával, lépésről-lépésre haladva, rekonstruálni próbáljuk a műhely képét." S ezek után a legminuciózusabb kutatás és módszeres stíluskritika alapján feltámasztja és megeleveníti előttünk magát a műhelyt, olasz és magyar művészekkel, megtalál néhány nevet, külön választva egyéni sajátságaikat, munkakörüket s megrajzolja végül a magyar renaissance-stílus jellemző vonásait. Annyira otthon van középkori könyvkultúránk világában, hogy az 1926-iki párisi könyvkiállítás katalógusából, csupán fénykép alapján felfedezi a Korvin-könyvtár egyik remekét, egy latinnyelvű öt kötetes Aristotelést, Torrigiani híres velencei nyomdájából. Tehát nem kéziratot, hanem ősnyomtatványt, amiből az egész Mátyás-könyvtárból csak hármat ismerünk. Tartalmánál fogva pedig azért érdekes, mert Mátyás udvarának humanista légköréről tanuskodik. De legnagyobb fontossága az, hogy a magyar miniatura festés egyik legnagyobb büszkesége. A kiállítást több ezeren végignézték, laikusok és hozzáértők és nem vették észre páratlan ritkaságát és értékét.

De tovább megyek az árulkodó szavak fonalán. Mikor a Delhaes-múzeum anyagában a Biblia pauperum kéziratok egyik legkorábbi és legszebb példányát ismerte fel, így ír: „Szétboncoltuk az előttünk lévő kéziratot, hogy minden részecskét külön-külön mikroszkópi vizsgálat alá vonhassunk s evvel kapjunk az egészre nézve megbízható eredményt".

De nem vagyok hivatva Hoffmann Edith tudományos munkásságát és eredményeit méltatni. Különben is — közbe szólhatna a kötekedő laikus: Természetes, hogy talált egyetmást. De ez csak: szorgalom kérdése. Ami persze önmagában is érdem. A tudós minden-

A bioromantikus irányzat vitás problémái művészi szempontból nem sokat nyomnak a latba. Nem is ezek az árnyoldalai ezeknek az alkotásoknak. Művészi szempontból legnagyobb hiányossága a műveknek az, hogy szimbóluma fomanyelve nem érthető. Legalább is a művészettel szakszerűen foglalkozókon kívül más számára szinte hozzáférhetetlenek. Ennek a magyarázata abban keresendő, hogy pusztán folt, forma, vonal és színritmussal fejezi ki a művész magát. Hiányzanak a különböző eredetű és irányú élményekből táplálkozó szimbólikus formák. A mikróbák, az őssejtek, a csillagképek életéről nincsen közvetlen élményünk, csak ismeretünk. Érzékszerveink nem tudósítanak sejtjeink életjelenségeiről. Már pedig csak azokat a jelenségeket tudjuk értelmezni, csak abban tudjuk érzelmi életünket belevetíteni, humanizálni, amelyekről érzéki benyomásaink vannak és ezek az érzéki benyomások érzelmi hatásokkal asszociálódnak. Egy csepp víz vagy a sejtek mikroszkópikus szemlélésénél szemünk előtt nyüzsgő élet minden mozgalmassága mellett sem kelti bennünk az élet igazi, magával ragadó lendületű élményét, mert az itt kapott benyomások távolállanak ízmaink feszülésében, vérünk lüktetésében, egy tekintetből, egy gesztusból és számos más, közvetlenül, mélyen és élményszerűen átérzett életérzéseinktől.

Tévedés azt állítani, hogy a mult művészetének nagy mestereit műveik végső elemzéseiben, alkotásaikban nem a lét nagy kérdései foglalkoztatták, hogy valamilyen formában nem a világot fenntartó szellemről vallottak valamit. A különbség csupán az, hogy azok vallomását pozitív hit fűtötte, közérthető formában fejezték ki azt és a biológiai tények nem homályosították el értékítéletüket.

Tovább is folytathatnók az elemzést, de ez a végső következtetésen nem sokat változtatna. A bioromantikus alkotások érzelemmel fűtött szín és forma kompozíciójának expresszív hatása felizgathatja érzékeinket. Sajnos szín, vagy forma hatása sokáig megülheti emlékezetünket és izgathatja fantáziánk. Talán meditációra is késztethet, de egyet nem adhat számunkra, nem részesíthet bennünket az örökértékek élményében.

UJVÁRI BÉLA

A HATVANÉVES KASSÁK LAJOS

Kassák Lajos-t a munkásmozgalom nevelte, művének nagyobbik fele innen meríti ihletét, tárgyát, szempontjait. De Kassák is nevelte, emelte, gazdagította a magyar munkásirodalmat: az igazság az, hogy ennek az irodalomnak máig ő a legjelentékenyebb képviselője. Pályáján végigjárta a fejlődés európai útjait, évtizedeken át ő képviselte a magyar szépirodalomban nemcsak a társadalmi, gazdasági s politikai átalakulásnak, de a művészet, a stílusok világforradalmának legradikálisabb szempontjait. Szelleme kísérletező kalandjainak, reformvágyá lázadó s lázas lendületének emberi hitelét, tárgyilagos keménységét s szilárd belső összefüggését minden körülmények között biztosította az a közvetlen kapcsolat, amellyel életének, élményeinek legfőbb táplálójához, a magyar munkásság világához tapadt; az a jellemes, erkölcsös emberség, amely ismeri a kimondott szó súlyát, vállalja felelősségét s az a konok következetesség, amellyel Kassák útja látszólagos kitérőiben is egy cél felé irányította minden erőfeszítését.

Kassák nem „urbánus író", de jellegzetesen városi jelenség. A magyar parasztság kérdései érdeklődésének legfeljebb szélső területeit érintik — a népi írók mozgalmaiban is elsősorban a társadalmi harc izgalmai érdekelhetik. A mozgalom írói is, akikkel ő gyakran kemény vitába szállt, mindenek előtt a tiszta látás, a határozott álláspont s a helytállás erényét tisztelték s becsülték nagyra benne.

Öröm s büszkeség ott látni őt most, 60 év harcai, kínjai s diadalai után az élő magyar irodalom legjobbjai sorában, jelentékeny művek között, tisztelők seregétől körülvéve, munkája jelentőségének tudatában, de mindig új munkára készen, magánosan, s mégis együtt azokkal a milliókkal, akiknek ügyéért harcolt s akik most végre elindulhatnak a szabadság és felemelkedés útján.

KERESZTURY DEZSŐ

képpen hasznos és meg is kapja érte jutalmát. De Hoffmann Edith lénye evvel nincsen kimerítve. Ő ennél jóval több. Természetes, hogy szorgalom nélkül nincs eredmény. De anélkül tehetség sincsen. A szorgalom a tehetség levegője és Hoffmann Edith bizonyára nem dolgozott légüres térben. Csakhogy szorgalmához még hozzá kell tennünk páratlan minőségérzékét, egészen ritka emlékezőképességét, s ami fő: szárnyaló logikai fantáziáját. Mintha varázsvesszővel járná a világot, úgy bukkan rá rejtett kincsekre. Ez is a finom idegek teremtő képessége. Csak így, e tulajdonságok együttesében lehet az ő eredményeit elérni. Csak így lehet elveszett Dürer-rajzokat másolatból újra megtalálni, Michelangelo ismeretlen, hiteles portréjára bukkanni, 34 régi magyar bibliofil magángyüjteményét összeállítani, stb. S az egész grafikai anyagot olyan biztos és megdönthetetlen ítélettel feldolgozni, mint ő tette, meghatározásait a külföld tekintélyes tudósaival elfogadtatni, s evvel az egész gyüjteményt európai nívóra emelni. Így lehet töméntelen ismeretlen és elkallódott nevet felbukkantani a mélyből, viszont másokat visszasülyeszteni az őket megillető helyre. Így lehet pl. Ferenczy István sokat ócsárolt művének igazságot szolgáltatni. Itt, a Nemzeti Múzeum kertjébe, első szabadtéri szobornak szánt Kisfaludy-emlékről van szó, mely a főváros egyik legszebb szobrának készült, viszont húsz éves herce-hurca s már az elkeseredett művész halála után, Budapest legidétlenebb szobrainak egyike lett. Csakhogy ez már nem az ő műve volt, ahogy az akadémiai levéltárból kiderült. Evvel a helyreigazító komoly tanulmányával Hoffmann Edith mindjárt pályája kezdetén felhívta magára Meller Simon figyelmét, aki őt átkérette a Szépművészeti Múzeumba. Azóta ott dolgozott Meller bölcs vezetése alatt, míg 1921-ben a Grafikai osztályt át nem vette.

Az Igazságért harcolás jellemzi Hoffmann Edith egész tudományos munkásságát és a szeretetteljes, komoly odaadás. „Mindenütt visszamentem az eredeti forrásokra", — mondja, — s evvel teljesen Riedl tanítványává szegődött, mert annak szavait ismétli és követi belső meggyőződésből.

Mikor a prágai levéltárban II. Ulászló ismeretlen arcképét egy cseh nyelvü oklevélen megtalálta, ezeket írja: „A magyar miniatura történetét kutatva, alig áll értékesebb bizonyító anyag rendelkezésünkre, mint a cimeres levelek." Ebben is mintegy kezdeményező volt tehát, mikor erre az ellenőrző segédforrásra tüzetesebben felhívta a figyelmet. Mert „Teljes megbízhatóságukkal támogatják — szerinte— a gyakran hipotézisekhez menekülő konstrukció munkáját".

Evvel felötlik egy újabb erénye, melyről a tudóssal kapcsolatban már célzás történt: a hasznosság szeretete, a tanítás ösztöne. Idézzük őt magát: „A Szépművészeti Múzeum számos kiállítást rendezett már grafikai osztályának metszetanyagából és mindent elkövetett, hogy ezt az óriási mennyiségű és értékű anyagot a köztudatba bevigye; mégis a közönség legnagyobb részének még máig legcsekélyebb fogalma sincs arról, hogy milyen kincseink vannak." Így korhol a múzeum szerelmese, — érdekes, egyben fájdalmas példákat hozva fel a közönség magatartásáról, azaz reagálásáról. Mindig újra és újra visszatér annak magyarázatára, hogy mi is az az eredeti metszet. Ha eredeti, mért van több példányban? Ha metszet, tehát sokszorosítás, mért nevezi a művész eredeti munkájának? Mert igenis, van nekünk is pl. rendkívül szép és eredeti Rembrandt-anyagunk s ha valaki olyat akar látni, nem kell — szegénységünkön sopánkodva — egészen Bécsig szaladnia. De „csodálatosan makacsok vagyunk a magunk lebecsülésében" — mondja.

Komoly és lelkes pedagógus volt. A grafikai anyagból évente átlag két kiállítást mutatott be, bevezető és bőven magyarázó katalógussal, egyre inkább figyelve arra, hogy a közönség tanul-e belőle és gyönyörködik-e oly mértékben, mintahogy ő azt természetesnek találja. A szellemi tunyaságot és a közömbösséget nem bírta. Nem hiúságból, vagy zsarnokságból, hanem szeretetből. Tárgy- és emberszeretetből, s ez nála nem hamis és cukros érzelgősség vagy eszteticizmus volt, hanem tevékeny szenvedély. „Oly nagy a szeretet lángja, — mondja a himnusz, — És az égést úgy kívánja, Hogy kihúnyni sohse fog; Semmi zápor el nem mossa, S a folyóvíz el nem fojtja, Mindig csak jobban lobog". — A kiállítások rendezése körül ezer ötlete támadt, egyik szellemesebb és tanulságosabb volt a másiknál, holott feladata a háborús veszély idején egyre nehezebb lett. De „a közönség dícséretére legyen mondva" — egyre népszerübb lett a Grafikai osztály, sőt valósággal divatba jött.

látunk, a feltárt pinceajtót, amely mögött a felszín, a föld, a nap, a levegő és az ég igérgeti magát.

Az olvasó e pici szabad rést érzékelve, megkönnyebbülten sóhajt fel: Végre! Sietve csukja be ezt a kis könyvet és talán ugyanazzal az érzéssel szeretné elfelejteni, amit olvasott, gyorsan, hogy nyoma se maradjon a lélekben, mint az író kívánt megüresedni emlékeitől; a kiélő expresszionizmussal.

Déry Tibornak kényszerűség ez az expresszionizmus. Bizonyára ezért dolgoz fel ilyen megdöbbentő témát — mint az ostrom — ezzel a fülledt, szimbolikától zsúfolt s mégis szerteágazó, végig rikító stílusban.

Figyeljük csak meg az emlékezés másodlázában fogant vázlatok túlzott szubjektív érzelmiséggel telített stílusát!

Az óvóhelyen az emberi árnyékok mint bonyolult bokor gonoszság síklanak le a nedvességtől zsíros falakról s egymás tövébe nőve dermedten lapulnak meg a kövön. A távoli bombarobbanás bosszús sioni intelem és a rideg téli hajnal vaskos átka. Az érzelgősségnek csiklandó, villanyos fésűje van a nők szívén. A két öregasszonyka vékony gyertyapár táncoló lángocskája a nagyvilág meredek kupolája, huzatos sötét termében. A pince csigalépcsőjén a belövések tompa dörejei úgy peregnek le, mint gonosz fekete gyöngyszemek a konokság fonalán. A város a holdvilágban megnövekedett és fegyelmezetlenül szétburjánzott rémkép, melynek dadogásából csak egyetlen érthető hang fogható fel: egy-egy messzi puskalövés ropogása. A ködből kiváló női arc egy kérdés a gyontatószékből. Az ajtón besurranó köd fehér foszlánya a veszélyes éjszaka képleteit a levegőbe felrajzoló sirályszárny. Az aknatűz okozta magas porfelhő az események hírnöke s úgy roskad össze hirtelen a padlón elnyúlva, mint aki célba érve megtagadja önnön létét. Az emberek mérlegelő tekintete megtámasztja a derékban kettétört, kedves folyosót, ezt a kolbászról nyúzott bőrt. Az alvók egymásba gabalyodott, vastag horkolása a pince alacsony mennyezete alatt göndörhátú, riadt birkanyáj a beszegelt karámban. A gyertyafény apró sárga hullámaival — egy derűs fejtegetés szapora körmondatai — sebesen magyarázni kezdik a békésen szétváló külvilágot. Annanéni nagycsontú, hatalmas arcának pliocén rétegei vannak, melyek érinthetetlen nyugalomban őrzik Isten mintázó hüvelykujjának eredeti lenyomatát, Pliocének a nyolcvanéves aggnő életének eseményei is, melyeknek emlékezetét éppúgy megóvja, mint a föld mélyebb rétegeiben megkötve s megmerevítve őskora történelmét. A légnyomás a piros plüssbútorokat egy segítségért rimánkodó mondat vörös töredékeiként dobálja. A gonosz hiszterika a padló szürke cementjében — mint magömlésben — fürkészi egy megvalósulhatatlan világ ábrándjainak titkát!

Folytassuk-e még?! — Nincs vége a szimbolikának, hasonlat hasonlatot kerget, kép képbe torkollik; képekbe, melyek mélyén a láz miazmája, vagy bombasztja van. Káprázik belé a szem és bódul az agy. Ugy lehet, hogy az íróban az emlékezéssel újra hevenynyé vált az átélés fájdalma. Mert mi más ez a stílus, ha nem az *ostrom* lázas pszichózisa?

A pszichózis azonban még nem művészet — és már nem az. A kép a képben — különösen a túlsokat, tehát alig valamit ábrázoló kép — lázálom, zavar. Az ostrom megannyi mozzanata valóban alvilági, tehát annyira rendkívüli, szenvedő hősei is oly elevenek s jellemzetesek, hogy az írónak szükségtelen helyettük szólnia. Élőbben beszélnek minden költői alakzatnál. Tények s azokban valóságos alakok szerepelnek, elfeledhetjük talán, nemlétezőkké azonban nem tudjuk varázsolni azokat. Nem a képek s a szimbolika stílusát tagadjuk tehát, hiszen akkor tagadnók a költészetet, de a torz képek csak zavarják a szemléletet és az ostrom élményében annyi a rettenet, hogy azt a végleges expresszionizmus szimbolikájával fokozni túlzás. Több higgadt mérsékletet és lényegesebben kevesebb pózt kíván ekkora dráma s ennyi szenvedély és szenvedés.

Minél nagyobb a téma, az írótól annál több alázatot s természethűséget kíván. S a természethez való ragaszkodás, ragaszkodás egyben az ihletett költői szimbolikához.

Dénes Tibor

Antiqua Nyomdai és Irodalmi Rt, Budapest VI, Paulay Ede-u. 65.
Felelős: Wiesmeyer Emil.

A HEGYALJAI ZENDÜLŐK

Ki volt Kabai Márton?

Akárhol lapozunk történelmünk könyvében, lapjai közül kitüremkedik a nemzetünket ért sok, sok megpróbáltatás, megaláztatás.

Nézzük például a XVII. század második felét. Ezekben az évtizedekben verik ki a törököket és 150 év után véget ér az ozmán uralom és megszállás. 1686-ban felszabadul Budavára. Ám a törökök helyett ismét megkapjuk a Habsburg-dinasztiát; összesen 400 éven át ülnek nyakunkon. Az első fél évszázadban valósítja meg Lipót császár és Kollonics prímás a teljes önkényuralmat. A kamarilla, illetve a pozsonyi vésztörvényszék több száz prédikátort küld gályarabságba. Most kezdődik meg és fejeződik be Thököly Imre szabadságharca. Az állandó harcok, háborúk következtében az ország gazdaságilag tönkremegy és teljesen eladósodik. A máramarosi és főleg a zempléni rengetegek bujdosó kurucokkal, szökött katonákkal, szegénylegényekkel vannak tele. Bőven jut belőlük az ungi, beregi berekekbe, ligetekbe, a tiszai, krasznai, bodrogi nádasokba is. Ehhez jött még hosszú éveken át, öt téli hónapra, a császári zsoldosok, a gyalogsági és lovassági ezredek beszállásolása, eltartása. A német, vallon, morva katonák a magyar férfiak szeme láttára gyalázták meg az asszonyokat, leányokat.

Nem csoda, ha Thökölyék elbukott szabadságharca és a már összesűrűsödött bajok nyomán 1697 nyarára újból betelt a pohár, majd a sátoraljaújhelyi nagyvásárkor ki is csordult. A vásárra kivezényelt kevés számú zsoldost a beszivárgott kurucok, üldözöttek mind egy szálig agyonverték. Elfoglalták a várat, s utána a sárospataki és tokaji erősséget is. Történelmünknek ezt a szegényparaszti megmozdulását nevezik hegyaljai zendülésnek. Nevezik még „Tokai rebelliónak", annak kapitányáról, Tokai Ferencről, akinek alvezére Kabai Márton volt, a szabadságharc után palástjától megfosztott református prédikátor. A nép „aranyszájú"-nak is nevezte. Nemcsak prédikációi miatt, hanem mert olyan ékes szóval, szívbéli gyűlölettel rajta kívül senki még nem szidta a megszállókat, a németeket, az ország elnyomóit, a szabadság tipróit. Ahol Kabai Márton beszélt, szájából izzó parázsként ömlött a szó, majd felhangzott a könyörgő zsoltár: *Perelj, Uram, perlőimmel...*

Három hét sem telt bele s a császári zsoldosok nyílt csatában szétverték a zendülők seregét és visszafoglalták mind a három várat. Jaj lett a legyőzötteknek! A parasztok százait ültették karóba vagy törették kerékbe. Kevés volt a fogoly, azoknak is nagy része éhenhalt. Futott, ki merre látott. Az erdők, nádasok, berkek ismét üldözöttekkel, menekülőkkel teltek meg. Bőven voltak, akik Polandba vagy Havasalföldre menekültek.

De ahogy múltak a hónapok és évek, a tiszaháti, hegyaljai dermesztő csend újra neszezni kezdett. Új prédikátorok vezetésével hol innen, hol onnan már fel-felhangzott a régi zsoltár: *Te benned bíztunk eleitől fogva...*

A Kabai Mártonról folytatólagosan közölt regény másfél éven át ezzel a fejléccel jelent meg

És ekkor hímezték már a Nagyságos Fejedelem piros zászlóját is.

Dulce et decorum est pro patria mori (Édes és dicső dolog a hazáért meghalni). Mindmegannyiszor ezt a választ adta a fogságba esett Kabai Márton Vaudemont császári generálisnak. Végül a herceg nem a kegyes halált rendelte el, hanem várfogságra ítélte Kabait, azzal, hogy ha megírja a hegyaljai zendülés hiteles történetét, kiszabadul. A válasz ismét ugyanaz volt: — Édes a hazáért meghalni! És nem írt le soha egyetlen betűt sem. Röviden ennyi Kabai Márton története.

A második világháború harmadik évében, 1941 decemberében kezdte meg a regényes önéletrajz közlését dr. Szabó Lajos, a volt Szeretetszövetség lelkész-titkára. A hetenként közölt folytatólagos regény a Református Egyház hivatalos lapjában a *Református Jövőben* látott napvilágot, illetve fejeződött be 1943 márciusában. Az olvasótábor eleinte csak érezte, majd megértette a régi habsburgi abszolutizmus és a korabeli hitleri, Szálasi-fasiszta parancsuralmi politika összefüggéseit, a hasonló kiszolgáltatottságot.

A szépirodalom — nem először — ismét megelőzte a történelemírást. (Lásd Komáromi János Esze Tamásról írott könyvét). Történészeinknek még bőven van pótolnivalójuk, különösen a parasztság lázadásainak, zendüléseinek, felkeléseinek felderítésében, megírásában. Ez beletartozik nemzeti történelmünkbe.

1942. február 15-én alakult meg a Kabai Mártor Kör „Egy kis református közösség Kabai Mártont választotta névadó hősének." Ez a kis csoport, a Soli Deo Gloria Szövetség egyik munkaközössége, amely később a balatonszárszói konferenciákat rendezte.

A Kabai Márton Kör negyvenéves megalakulásának emlékünnepélyét rendezte meg a közelmúltban a Hazafias Népfront Honismereti Bizottsága. Ezen felszólalt dr. Tóth Károly dunamelléki püspök is.

— A kör Kabai Mártonnak — mondotta a püspök —, a XVII. század végi hegyaljai felkelés prédikátorának és szellemi vezetőjének a népi, forradalmi református papnak az alakjában hirdette meg forradalmi céljait.

De ezt is mondta dr. Tóth Károly:

— Le kell szögezni, hogy a negyven évvel ezelőtti konferencia református egyházi résztvevőinek mindenképpen bátor próbálkozása nem talált elismerésre és elfogadásra az akkori hivatalos egyházban, sőt később súlyos támadásnak volt kitéve miatta. Mégis volt egyházunknak egy olyan szárnya, kicsi és gyenge ugyan, amely az elmúlásra ítélt társadalmi renddel összenőtt hivatalos egyházi vezetés szándékával szemben kereste a kapcsolatot a magyar kibontakozás érdekében a német fasiszta uralommal szembeforduló nemzeti ellenállással.

Valószínűleg elkerülhette a püspök figyelmét, hogy 1941-ben a *Református Jövő* felelős szerkesztője Péter János volt, a későbbi püspök, majd külügyminiszter, aki annak idején „megrendelte" Kabai Márton regényét dr. Szabó Lajosnál. Támadás érte az egyházat, a konferenciák rendezőit és a regény szerzőjét is. Az egyik jeles egyházi férfiú 1943. harmadik negyedében így írt:

— Kabai Mártont nem sorolhatjuk hitünk hősei közé. Múltunk gazdag „örök emlékezetre méltó" férfiakban, nem kell csinálnunk hősöket, mikor példa- és tanulságképpen felidézzük a múltat.

— Az Anyaszentegyház pálcát tört felette és soha nem sorozta az „örök emlékezetre méltó" férfiak közé.

Igaza volt dr. Tóth Károly püspöknek.

Voltak, akik megértették az idők szavát. Voltak, akik nem. Voltak, akik csupán profitálni kívántak a történelmi időkből...

FUTÓ DEZSŐ

82/33

Tüla

Ady Endre

Baktay Ervin
indológus

Kedves Boriska, várom, szeretném tudni, miért hívatott? Remélem azért, hogy pompás dolgokat ígérjen a jövőre?

Dr. Baktay Ervin
Budapest, 1936. febr. 14.

Bársony István
színész

Kedves Bori! Minden, amit a feleségemnek mondott, százszázalékosan igaz volt.

mindig híve:
1931. VIII. 2. *Bársony István*

Dajbukát Ilona
színésznő

Kedves Boriska! Amit tavaly nyáron mondott, megtörtént. Aki a névtelen levelet írta, ebben a hónapban meghalt. A monogram stimmelt. Nem az, akire én gondoltam, de ugyancsak B. E. monogrammal. B. Ernő. — Döbbenetes!

Örökké híve
1931. júl. 28. *Dajbukát Ilona*

Dobay Lívia
operaénekesnő

Borikám! Szeretném, ha a most bemondottak is igazolnának Téged, amint a múltban.

1938. febr. 15. *Dobay Lívia*

Endres(z) György
pilóta (?)

Kívánom, hogy mindig igaza legyen.

Csak magánál nem!!!

Budapest, 1932. márc. 23.
Endres Gyurka

Fedák Sári
színésznő

1) Megpróbálom Borka, hátha sikerül?

Zsazsa
1931. okt. 25.

2) *1938. június 1.* Nehezebb időkben, de sikerülni muszáj, mert, Borka úgy ígéri!

Fedák Sári

Fehér Lili
színésznő

1927. dec. 27.

Drága, drága Borám!

Csak, ha a fele beválna, akkor e szegény Fehér Lili nem lessz *(sic!)* boldogtalan többé.

Fehér Lili

Ferenczi Sándor
pszichoanalitikus

Kedves Silbiger Boriska!

Kísérje mágikus rokonszenvével életünket — talán az jóra fordítja.

Babonás tisztelettel:
híve
1929. jan. 27. *Ferenczi Sándor*

Gertler Viktor
filmrendező

Borikám, igazolom az előre bemondott nagy perem sikerét. Köszönöm!

1936. okt. 20. *Gertler Viktor*

Dr. Hoffman Edit
műtörténész

Inkább írok, de azért kíváncsian várom 1932-t.

1930. jan. 19. *Dr. Hoffmann Edith*

Hoffmann Edith

Jože Hradil

Jože Hradil dolgozószobájában

BENCE LAJOS FELVÉTELE

A magyar—szlovén kulturális kapcsolatoknak gazdag múltja van. Már a századfordulón megindult az érdeklődés mindkét irányban és ennek eredményeképp már a harmincas években szlovén nyelven is megjelent Madách *Az ember tragédiája*, amelyet Vilko Novak fordított. A magyar fordítói irodalom sem maradt el a szlovén kezdeményezés mögött, hiszen 1937-ben Pável Ágoston lefordította Ivan Cankar *Jernej szolgalegény igazsága* című regényét. Ezeket az üttörő vállalkozásokat később számos más alkotás követte, mint például Illyés Gyula *Petőfi* című könyvének szlovén fordítása, amely szinte egyidőben jelent meg a franciával. Napjainkban ezt a hagyományt a Pomurska Založba Könyvkiadó Vállalat főszerkesztője, Jože Hradil folytatja. Fordítói tevékenysége sokoldalú, hiszen nemcsak a magyar irodalmi alkotásokat fordítja szlovén nyelvre, hanem nyersfordításokat is készít a szlovén irodalomból magyar fordítók számára.

— *Az anyanyelve szlovén Hogyan került kapcsolatba a magyar nyelvvel és irodalommal?*

— Apám Erdélyben született, ahonnét kilencéves korában költöztek el; azután teljesen elfelejtette a magyar nyelvet, de nagyon szépen énekelt magyarul. Mielőtt bevonult katonának, újra megtanult magyarul. Részben tőle tanultam meg a magyar nyelvet, hiszen anyám szlovén, muraszombati. Apámmal nagyon sokat énekeltünk magyarul. Germanista vagyok, és később mint angoltanár is megpróbáltam folytatni apám „művészetét": rengeteget énekeltem a diákokkal. Ha azt mondják, jó a kiejtésem, akkor azt kizárólag az éneklésnek köszönhetem. A beszédben kikerülöm a „veszélyes" helyeket; ha gyorsan kell megszólalnom, érezni, hogy szlovénről fordítok magyarra. Tudom, nagyon szegényes a szókincsem, és hogy bővítsem, 1964-ben és 1965-ben részt vettem a debreceni nyári egyetem előadásain, 1966-ban és 1967-ben pedig Budapesten az ELTE nyelvészeti és irodalmi előadásain, majd később tanfolyamokon. Itt ismerkedtem meg és kerültem kapcsolatba dr. Czine Mihállyal, látogattam érdekes és gazdag előadásait. Azt hiszem, nagyon sokat tanultam tőle, személyesen is sokat segített, és önzetlenül tanított. 1967-ben állítottuk össze az első antológiát, amely 1969-ben jelent meg. Ez volt első találkozásom a fordítói munkával.

— *Ekkor kezdődött tehát fordítói pályafutása. Hol jelentek meg fordításai és kiket fordított?*

— A muraszombati Pomurska Založba Könyvkiadó Vállalatnál jelentek meg első műveim. 1969-ben a fentebb említett *Ljubezen* (Szerelem) című antológia, amely a mai magyar prózaírók alkotásait tartalmazza. A kötetnek szerkesztője is voltam. Fordítottam többek között Lengyel József, Kolozsvári Grandiperre Emil, Thurzó Gábor, Szabó Magda, Karinthy Ferenc, Hernádi Gyula, Galambos Lajos, Galgóczi Erzsébet, Szakonyi Károly és mások műveit. Szintén 1969-ben jelent meg Jókai Mór *Velikaš* (Egy magyar nábob) című regényének fordítása, 1970-ben pedig *Velikašev sin* (Kárpáthy Zoltán). 1973-ban készítettem el Petőfi Sándor *Az apostol* című elbeszélő költeményének fordítását. A kötetben mindkét nyelven, szlovénül és magyarul is megtalálhatók Petőfi sorai. Hasonló kiadásokra később is sor került: megjelent Ady Endre *Vér és arany — Kri in zlato*, válogatott költemények tartalmazó műve 1977-ben, továbbá Oton Župancic *Ti skrivnostni moj cvet — Te titok virág* című verseskötete, 1978-ban, a költő születésének századik évfordulójára. 1977-ben jelent meg a *Madžarska lirika 20. stoletja* (A XX. századi magyar líra), amelynek Kajetan Kovičcsal együtt voltunk társszerkesztői. A kötet Ady, Babits, Juhász Gyula, Kosztolányi, Tóth Árpád, Kassák Lajos, Karinthy Frigyes, Füst Milán, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, József Attila, Zelk Zoltán, Radnóti Miklós, Vas István, Weöres Sándor, Jékely Zoltán, Benjámin László, Csanádi Imre, Pilinszky János, Nemes Nagy Ágnes, Váci Mihály, Nagy László, Simon István, Lator László, Juhász Ferenc, Garai Gábor, Csoóri Sándor, Székely Magda és Tandori Dezső verseinek fordításait tartalmazza. A Pomurska Založbán kívül más kiadónak, folyóiratnak is dolgozom. Fordítottam még többek között Gárdonyit, Örkényt és Molnár Ferencet is. Megjelent ezenkívül a szlovén modern költők *Slap — Zuhatag* című kétnyelvű antológiája, amelynek magyar műfordítását Weöres Sándor készítette. Legutolsó munkámon Vilko Novak professzorral együtt dolgoztam, Madách *Az ember tragédiája* fordításának új kiadásán, Kajetán Kovičcsal pedig Móra Ferenc *Az aranykoporsó* című művét ültettük át szlovén nyelvre.

— *Min dolgozik most?*

— A magyar—szlovén szótárt szerkesztem, amely hamarosan meg fog jelenni. A szótár ötéves munka terméke, a magyar anyagot a Tankönyvkiadó szerkesztőjével készítettük. A szótár hatszázötven oldalas lesz, és bevallom, elsősorban a magam számára készítettem, de természetesen a közönségnek is, hiszen már régi tervünk e szótár kiadása. A szlovén—magyar szótár két év múlva jelenik meg. Szerkesztői és fordítói munkám mellett még a nemzetiségi írók, költők munkájával is foglalkozom. 1979-ben jelent meg az első antológia *Összhang — Sozvocje* címmel, amely a Muravidéki, valamint Vas és Zala megyei költők verseit tartalmazta, tavaly pedig a karintiai szlovének és a Mura-vidéki magyar költők kétnyelvű kötetét adtuk ki, amelyet Bence Lajossal együtt szerkesztettem.

— *Tervei?*

— Még nagyon sokat szeretnék fordítani, hiszen Magyarországon nagyon sok remek költő él, hogy csak Weöres Sándor és Tandori Dezső nevét említsem, akiket személyesen ismerek, és baráti viszony fűz hozzájuk. Magyarországot második hazámnak tekintem több szempontból is: szeretem gazdag, világirodalmi szintű irodalmát és nyelvét, amely véleményem szerint gazdag, szép, bölcs és mondhatnám, univerzális, a közvetlen emberi érzelmek kiváló kifejezője. Terveim közt szerepel Madách Imre *Mózes* című drámájának fordítása, jövőre készítem el Kolozsvári Papp László *Az alkoholista halála* című könyvének, valamint Radnóti Miklós verseinek szlovén fordítását.

UTROSA GABRIELLA

SZŰCS IMRE

(Újvidék)

Megtartó varázslat

ág-bizakodás
lomb-igyekezet
virág-áhítat
erdővé kerekedő
gyermekkor
alulról induló
televény
magasban fölfénylő
gyümölcs
megtartó varázslat
madarak fák gyökerek
és fűszálak között
ág-bizakodás
lomb-igyekezet
szapora lélegzetű föld
égközel
és újra az ének győzelme
a mázsás horgonyú
torokból kiszakadó
kiáltás felett

Pásztortáska

Pásztortáska pásztortáska
hová tűnt el keze lába
hová tűnt el fehér lába
s kék cipőben
a bokája?

Gyermekláncfű
mondd meg nekem
hogyha eltűnt mért keresem
mért keresem fűben-fában
minden pitypang
bóbitában?

Mért keresem
mit akarok?
Tisza vizén
nem járhatok
mert ki vízen
által menne
annak csupán szárnya lenne
annak csupán szárnya lenne
s kiáltásra hívó szóra
soha semmit nem felelne.

Pásztortáska pásztortáska
érjen földet tündérszárnya
érjen földet súlyosodjon
s ha felém indul mint a sorsom
két karjában soha mást csak
tébolyító tavaszt hozzon!

Fák, századok

Lassan rakosgatják
évgyűrűiket a fák,
szinte észrevétlenül.
Aztán mégis óriásokká
terebélyesednek.
Gyökerükkel a földet,
ágaikkal az eget ölelik.
Mi meg ott állunk alattuk,
hallgatjuk, honnan zeng
az ének,
ki és mit üzen
a végtelen
időből.
Lassan terebélyesednek a fák,
de gyökerük és koronájuk:
századokba lát.

beliek közül többen észrevették, és feljelentéssel fenyegették meg Edithet, aki érthetően félt ettől. Azt is meg kell említenem, hogy Edith és Mária voltak az egyetlen látogatók, akik nem „csillagos ház"-ból jöttek. Természetesen gondoltam arra, hogy életveszély vár rám, és el fogok pusztulni. Másként történt. Mielőtt még visszaköltözhettem volna Edith szomszédságába, 1945 márciusában tragikus baleset áldozata lett. A tudós talán pótolható, az ember és a barát soha.

Fabó Kinga

A FÜL

Mintha egy szentélyhez járulnának, úgy
jönnek, jönnek a füleimhez. Még jó,
hogy szép nagy füleim vannak.
Mélyek, öblösek.
Jönnek a csípő- és kebelméretek.

Jön a magányos. Neki a férjem kell.
Jön a családanya. Ő férjezett, frigid.
Ha éppen nem jön, nyelveket
tanul, meg utazik.
A leszbikus? Ő el se jön. Pedig őt

elcsábítanám. Jobb híján a fülem
hegyezné önmagát. (Jó nagy.)
Nőies nőt elvből nem hívok meg.
Férfiakat sem. Hozzájuk
én megyek.

De nekik is csak a füleim kellenek.
És a szájak? Be nem állnak.
És a fülem? A fülem, az néma.
Csak a fülbevalómat cserélem néha.
A fülemet, azt nem hagyom.

Kuczi Tibor–Vajda Ágnes

PRIVATIZÁCIÓ ÉS MÁSODIK GAZDASÁG

Privatizáción a sajtó mindennapi szóhasználatában leginkább az állami vagyon magánkézbe adását értik. E szónak ugyanakkor létezik általánosabb jelentése is: az államival szemben a magántulajdon térhódítását jelöli; a gazdaság priváttá válásának részint irányított, részint spontán folyamatát.[1] Ez utóbbi értelmezéshez kapcsolódva tesszük fel kérdésünket: támaszkodhat-e valamilyen előzményre nálunk a privatizáció, vagy az állami tulajdon nemrég elkezdődött magánkézbe adása jelenti e folyamat tulajdonképpeni kezdőpontját?

A kérdés (ha nem is ebben a formában) régről ismerősünk, a rá adott egyértelműen igenlő választ pedig elsősorban Szelényi nevével társíthatjuk: az elmúlt húsz-harminc évben a lakosság bizonyos része folyamatos erőfeszítéseket tett a javak magánkézbe (vissza-) vételére s ezeknek az államiétól eltérő logika szerinti kiaknázására.

A mi válaszunk szintén igenlő lesz, bár eléggé bizonytalan, alkalmanként egy nemmel is felérő.

Az elmúlt évtizedekben kétségtelenül a második gazdaság volt úgyszólván az egyetlen erőforrása annak a reménynek, hogy az állam nem képes minden életesélyt ellenőrzése alá vonni, hogy van kiharcolt tere és lehetősége az önálló cselekvésnek. Jó volt tudni, hogy a redisztributív gazdaság mellett, a hatalom akarata ellenére, létezik egy *második*, amelynek a kalkuláció, a körülményekhez való racionális alkalmazkodás a vezérlő elve.

Most viszont, hogy a magántulajdon elvének megvalósulása közakarattá, a privatizáció pedig állami programmá vált, másként tekintünk a második gazdaságra. Elveszítette a szembenállás pátoszát, sőt létezése egyértelműségét is. (Tényleg: van még egyáltalán?) A tervgazdaságban volt jelentése, vajon a piacgazdaságban is értelmezhető?

Mit örökölhet a most formálódó piacgazdaság a hajdanvolt (?) második gazdaságból? A kérdésre nincs egyértelmű válasz. Nem tudjuk még, hogy valóban létrejön-e nálunk is a modern piac, vagy pedig fennmaradnak azok a személyközi viszonyok, amelyek a javak csereforgalmát kiváltságokhoz, korrupcióhoz, monopóliumokhoz kötik, s közben mindössze a legitimáció erőforrása változik meg: a politikaiakat a tulajdoni kiváltságok váltják fel. Kérdésünkre a választ az elkövetkező évek társadalmi történései adják majd meg. Annyi azonban bizonyos, hogy a kereslet-kínálat szabályozta piac a második gazdaság szereplőinek más készségeire tart igényt, mint a monopóliumokon nyugvó. Egyik esetben az ökonómiai racionalitás lehet előnyös, a másikban a gazdasági előnyök és hátrányok politikai aritmetikája.

Bárhogy alakuljanak is a dolgok, érdemes számba venni, mi az, ami a második gazdaságból hatást gyakorolhat jelenünkre? Mit öröklünk innen, örökségünknek ebből a semmiképpen sem átkos szegmenséből?

Először: a második gazdaság „személyi állományát"; a már korábban is vállalkozók, mezőgazdasági kistermelők egy része ma is a magángazdaságban keresi boldogulását. Rajtuk keresztül a feleségek, segítő családtagok népes tábora érintkezik e szférával.

szettörténész, művész és műgyűjtő ellátogatott egy-egy magyar magángyűjteménybe. Edith révén én is többször részt vehettem ilyen kora délutáni órákra időzített látogatásokon. Többször jártam például a Tigris utcai Fruchter-gyűjteményben, amelynek igen barátságos gazdája mindig szívesen látta az érdeklődőket. Arra is emlékszem, hogy egyszer Farkas István, egyszer Pekáry István volt velünk, olyan művészek tehát, akik a Fruchter-gyűjteményben nem voltak képviselve. Ezeknek a látogatásoknak talán az volt a céljuk, hogy a művészt és esetleges gyűjtőjét összehozzák. Mindez sohasem említődött, az egész megmaradt a műértő-látogatás szintjén, és ebben eltért azoktól a Bajor Gizi által sikerrel szervezett műterem-látogatásoktól, ahol egy előre kiszemelt alkotás sorsolása volt a végcél. Tehát ez esetben a művész anyagi támogatása is szerepet játszott.

Külön kell említenem Edith érdeklődését a XIX. század hazai művészete iránt. Azt hiszem, ebben főleg a magyar művészet nagyobb értékelése, az európai fejlődésbe való beágyazódása volt a fő cél. Elsősorban két olyan művész foglalkoztatta, aki Edith szerint alkalmas volt és elég közismert ahhoz, hogy hatásos példát szolgáltasson. Ez a két művész Barabás Miklós és Szinyei Merse Pál volt. Noha ez a két alkotó erősen eltért egymástól, Edith úgy érezte, hogy sok a közös bennük, sokszor és szívesen beszélt erről a nézetéről. Főleg Barabással foglalkozott sokat és sokszor. Az is érdeme, hogy elsőként tért ki a Barabással foglalkozó kritikai fogadtatásra, és először tett közzé néhány Barabás-levelet. A Barabással való foglalkozás első mélyebb eredménye az a nagyobb tanulmány, amely BARABÁS MIKLÓS címen 1923-ban jelent meg, záróköve pedig a posztumusz megjelent nagyobb kötet. Barabáson kívül nem csupán a nagyobb terjedelmű Szinyei-monográfia bizonyítja a XIX. század nagyjai iránti érdeklődését, hanem az az érdekes tanulmány is, amelyben Ferenczy István Kisfaludy Károly-szobrának eredeti kompozícióját rekonstruálta. E művészről Edith első múzeumbeli főnöke, Meller Simon írt értékes és alapvető monográfiát, lehet, hogy innen eredt Edith érdeklődése, Meller ezt a kérdést nem tárgyalta, és Edith, aki igen sokra tartotta őt, talán az ő munkáját is folytatni kívánta. Azt is hozzáteszem ehhez, hogy ezek olyan alkotók, akikről a megnyugtató igazságot – ha van ilyen – fél század után sem sikerült megtalálni.

Nem emlékszem, kinek az ötlete volt, de egyszerre csak megszületett az az elhatározás, hogy hazai műemlékek megtekintésére indulunk. Ezt dr. Delmár Emil, a neves műgyűjtő és lelkes múzeumbarát tette lehetővé, aki lelkesedett ezért a gondolatért. Az ő kényelmes autója és gyakorlott sofőrje állt rendelkezésünkre. Delmár felkérésére barátja, Csányi Károly műegyetemi professzor és az iparművészet gyakorlott szakértője csatlakozott hozzánk. Az útitervet mindig Edith állította össze, ami azért is figyelemre méltó teljesítmény, mert a harmincas évek derekán sem kis, sem nagy műemléki topográfia nem állt rendelkezésre, és a műemlék kérdése nem tartozott Edith szakterületéhez. Ez is tudásának és ismereteinek tág körét bizonyítja. Én ekkorra már befejeztem azt az „országjárást", amit a klasszicizmus építészeti emlékeinek megismerésére folytattam, és azt hittem, hogy ismerős emlékeket fogunk látni. Nem így történt: társaimat a középkor és a reneszánsz érdekelte, földrajzi tekintetben pedig a Tiszántúl és a Felvidék: tehát számomra is jórészt új területek.

Ezek a többnyire hétvégi, két-három napos utak tanulságosak és igen kedélyesek voltak. Az iparművészeti anyagra mindig Csányi professzor hívta fel a figyelmet, és nem volt olyan elrejtett tárgy, amit ő elő ne teremtett volna. A többi tudnivaló Edith fejében volt. Sajátos módon senki sem fényképezett, sőt Csányi professzor sem rajzolt, noha gyors és briliáns rajzoló volt. Igaz, az utak és a szállások egyaránt igen kényelmetlenek voltak, lassan kellett haladni, mert még sok volt a lóvontatású jármű, tehát sohasem volt elegendő idő. Mégis ezek a kirándulások mindegyikünknek sok derűs és tanulságos órát szereztek. Az egyre sötétedő politikai égbolt miatt Delmár Emil 1939-ben külföldre távozott, és ezzel a szép utak befejeződtek. Utólag derült ki, hogy nemcsak számunkra voltak hasznosak, hanem az ország műemléki anyaga számára is. Delmár Emil a háború alatt az USA-ban tartózkodott, és ott is sokat tett a hazai múzeumok és műemlékek érdekében. Így a nála lévő sokféle jegyzet segítségével felhívta az illetékesek figyelmét, hol és milyen műemlékek állnak, és ezzel elérte, hogy a bombázások során sokkal kevesebb semmisült meg, mintha ezeket az adatokat nem ismerték volna.

A Hoffmann Edith által összeállított és gépelt (mindent egyedül gépelt) útitervek sillabuszát sikerült megőrizni, és ezt a pár lapot már évekkel ezelőtt átadtam a MTA Művészettörténeti Intézete Adattárának, hogy Edith munkásságának ez a „mellékterméke" megőrződjék.

Mindezek alapján érthető, hogy én csak mint ragyogó és gazdag egyéniségre emlékszem rá. Biztosan voltak olyanok, akik másként vélekedtek róla, bár nem hallottam sok ilyen esetet. A negatív véleményű kortársak sorából jelentősége és szerepe miatt kiemelkedik Gerevich Tibor professzor, akit valamilyen ősi ellenszenv töltött el Edith iránt. Mikor és miért alakult ki ez az ellenszenv, soha nem tudtam rájönni. Gerevich professzor „vörös svábnak" titulálta Edithet, noha soha nem volt vörös, csak liberális. Amikor csak tehette, nehezítette és gáncsolta útját, és amikor a Szekfü Gyula szerkesztésében megjelent MI A MAGYAR?-kötet művészettörténet-tanulmányát írta (1939), Edithet meg sem említette. Edith soha nem beszélt erről – pedig nekem is sok bajom volt a professzorral –, de került minden találkozást vele és körével.

Szándékosan nem tárgyalom, még kevésbé értékelem Hoffmann Edithet mint tudóst. Csak azt szeretném hangsúlyozni, hogy sokkal több volt, mint valamely tudományterület tudósa. Olyan gazdag egyéniség, annyira otthonos a kultúra szinte minden területén, olyan rendkívüli munkabírással rendelkezett, hogy ezt a teljességet ritkán találja meg az ember. Kiegyensúlyozott és derűs egyéniség volt, igen egészségesnek tűnt. Biztos voltak letörései, csalódásai, de ezekről nekem sohasem beszélt, noha több ilyen „zökkenőről" én is hallottam. Öntudata, szilárd fölénye és nyugalma átsegítette a kisebb-nagyobb fricskákon. Csak egyszer mutatkozott előttem is feldúltan és szinte szenvedőn: amikor Németh László KISEBBSÉGBEN című munkája megjelent (1939). Minthogy sokan mások – így főnököm, Schöpflin Aladár is – hasonló szenvedélyességgel reagáltak, nem csodálkoztam Edith felindultságán. Nem tudom, hogyan intézte ezt el az íróval, aki baráti köréhez tartozott, de bizonyos, hogy sem ő, sem Schöpflin nem voltak többé olyan meghitt barátai Németh Lászlónak, mint azelőtt.

A német megszállás és mindaz, ami ezzel járt, nagyon izgatta Edithet. De ha ezekben a számomra különösen nehéz hetekben hozzá fordultam segítségért és tanácsért, mindig változatlan kedvességgel és segítőkészen fogadott. Amikor pedig családommal együtt „csillagos ház"-ba zsúfolódtam, ahol szinte bezárva töltöttük ezt a minden tekintetben forró nyarat, Edith és nővére kétszer is felkeresett minket. Most egy teljesen megváltozott Edithtel találkoztam, és nem csupán azért, mert feszélyezte az a helyzet, amiben minket talált: egyébként is tele volt szorongással és idegességgel, meg is említette ennek okát. A Pest környékén dolgozó munkaszolgálatosok közül azok, akik baráti köréhez tartoztak, így Halász Gábor és társai, kimenőjükkor nem saját lakásukba mentek, hanem Hoffmannékhoz: ott pihentek, étkeztek, tisztálkodtak. Ezt a ház-

Hoffmann szülők, Edith nővére, Mária, és férje, Rédey Tivadar. Az ilyen „füttyszó" azt jelentette, hogy Edith közölni kíván velem valamit: új könyv, fénykép vagy attribúció adódott, amit meg akart mutatni, talán mert így saját maga előtt is valahogyan megvilágosodott a kérdés. Vagy már beszélt a dologról a múzeumban, és azt akarta továbbvinni. Sajnos részletesen nem emlékszem ezekre a beszélgetésekre, inkább a hangulatuk maradt meg bennem. Edith ilyenkor felszabadult kedvű, otthonos külsejű volt, tornacipőszerű cipőben, agyonmosott, mindig tiszta fehér köpenyben. Nem lehetett rajta olyan régi holmi, hogy ne hatott volna elegánsnak, sőt szépnek: ez lényéhez tartozott. Ezek a kötetlen találkozások nem tartottak soká, fél óra, legfeljebb egy óra volt leggyakrabban, hiszen Edithnek ezek a délutáni órák sok mindenhez szükségesek voltak. Akkoriban a múzeum elég korán reggel indult, és ebédszünet nélkül voltak bent, de két óra után, rendszerint három óra előtt a legtöbben hazamentek. Edith odahaza ebédelt, utána lepihent, és valamikor négy óra után következtek a délutáni tennivalók, a velem való olykori találkozások is. Sokat járt színházba (Rédey színikritikus is volt), sokat volt meghíva, és barátnőivel is délutánonként találkozott.

Hoffmann Edith a „tudós nők" első generációjához tartozott, művészettörténet terén, azt hiszem, Magyarországon az első volt. Ekkor már sok nő szerzett bölcsészkari diplomát, de a legtöbb vagy pártában maradt, vénkisasszony lett, vagy családot alapított, és hátat fordított a tudománynak. Hoffmann Edith ízig-vérig nő volt, elegáns és szép jelenség, magas és karcsú alak, gyors mozgású, kék szemű, szőke hajú. Soha nem keltette magányos nő benyomását, nyilván nem is érezte annak magát. A kapcsolatairól terjedő hírek és anekdoták, azt hiszem, jórészt légből kapottak, soha nem sikerült bármelyiket hitelt érdemlően bizonyítani. Legfontosabb társa és barátja a Szépművészeti Múzeum volt, az emberek közül pedig nővére, Mária, akit mintaképének tekintett, és akivel minden vasárnap – ha az időjárás engedte – bakancsban és hátizsákkal hosszú gyalogutakra indult. Nem hiszem, hogy bárki ennél közelebb kerülhetett volna hozzá, noha igen sok barátja volt. Nemcsak kritikusokkal és műgyűjtőkkel tartott kapcsolatot, hanem a *Nyugat* különböző generációinak tagjaival is, akik szerdánként gyűltek egybe a Hoffmann-lakásban. Babits Mihály és felesége, Török Sophie, Schöpflin Aladárék éppúgy a baráti körhöz tartoztak, mint a fiatalok közül Halász Gábor, Szerb Antal, Péter András vagy Tolnai Gábor. Erről a baráti társaságról tájékoztat minket az a vonzó kis kiadvány: ÁRNYÉKBÓL SZŐTT LELKEK (Corvina, 1988), amely Hoffmann Edith árnyképeit közli, a kötethez Tolnai Gábor írt hasznos bevezetést, míg a műfajt és ezen belül Edith kis képeit Rózsa György szakavatott utószava ismerteti. Jellemző Edithre, hogy nekem sohasem említette ezeket az árnyképeit, azt hiszem, annyira a *Nyugat*hoz tartozónak érezte, hogy nekem ehhez kevés közöm lehetett.

Edithet nagy energia és hihetetlen munkabírás jellemezte. Ez minden téren megmutatkozott. Több mint harmincéves múzeumi állása alatt majd harminc kiállítást rendezett a grafikai osztály anyagából, számos új megállapítását közölve. A szerény külsejű és méretű katalógusokat is többnyire egyedül írta. Ezenkívül húsznál több tanulmánya foglalkozott a grafikai osztály anyagával, és ugyanennyi dolgozat késő középkori és reneszánsz kori kódexeink miniatúráinak művészettörténeti kérdéseivel. Sok más természetű írásán kívül elég nagy számban írt ismeretterjesztő dolgozatokat, mert a vizuális kultúra kérdése mindig foglalkoztatta, és igyekezett ennek oktatását is előmozdítani. Ha figyelembe vesszük, hogy a múzeum „osztályai" ekkor többnyire *egy* személyből álltak, időnként egy-egy fiatal gyakornok csatlakozott a tapasztalt vezetőhöz, akkor mennyiségileg is szinte döbbenetes teljesítmény.

Ezt a nagy munkabírást az is elősegítette, hogy Edith mindenben – nemcsak mozgásában – igen gyors volt. Szinte úgy tűnt, hogy mindig siet. Ha szobájából átment a grafikai kutató nagy termén át a terem végéből nyíló szobába – ahol Balogh Jolán dolgozott –, szinte repült. A csukott ajtó mögül csakhamar élénk nevetés hangzott ki, ami az akkor nagyon szótlan és komor múzeumban szokatlan, szinte idétlen volt. Edith kifejezetten jó kedélyű volt, sok humorérzékkel megáldva, és fintorok iránti érzékkel rendelkező. Közeli barátnője, Török Sophie mondta nekem egyszer, jóval Edith halála után, hogy mióta Edith nincs, nem tud nevetni, és ez nem Mihály halálával következett be.

Balogh Jolán említésekor kis kitérőt kell tennem. Ez a főleg szakmai barátság nagyon jellemző volt Edithre. Balogh Jolán jó pár évvel volt fiatalabb Edithnél, nagyon érzékeny, zárkózott, könnyen sebezhető volt fiatal korában. Két évig voltam szinte nap mint nap vele egyazon szemináriumi helyiségben, és soha nem láttam mosolyogni, noha velem is, a többiekkel is normális beszélő viszonyban volt. Mindjárt egyetemi doktorátusa után a Szépművészeti Múzeumba került. Gondolom, már előzőleg ismerték egymást Edithtel. Edith tisztában volt Jolánka természetével, és mindjárt elhatározta, hogy védelmébe veszi. Nem mintha bárki is támadta volna kollégáját, de akkor ilyen volt Jolánka természete, a későbbi márványkemény és törhetetlen energiájú kutató még csak rejtőzött benne. Edith elérte, hogy ezzel a biztos és energikus hátvéddel vértezve Balogh Jolán egyre jobban feloldódott, megszokta környezetét, és teljesen munkájának szentelhette magát. Mindezt maga Edith mesélte el egyszer nekem, és nagyon büszke volt erre a sikerére. Nem véletlen, hogy Balogh Jolánnak köszönhető az eddig leggazdagabb tartalmú összefoglalás Hoffmann Edithről, ami az általa rendezett emlékkiállítás (1948) katalógusának bevezetésében kapott helyet. Ezt követte Radocsay Dénes finom előszava a posztumusz megjelentetett Barabás Miklós-kötethez (1950).

Hoffmann Edith derűs és harmonikus kedélye részben szerencsés alkati adottság volt, részben Riedl Frigyesnek volt köszönhető. Pasteiner mellett Riedl volt Edith legfontosabb tanára, akit haláláig látogatott, összejövetelein részt vett, nekem is többször idézett. A kultúra minden területe iránti nyitottságát, a latin népek kultúrájának ismeretét, sőt előnyben részesítését a német kultúrával szemben Riedltől tanulta. Sokszor és nagy szeretettel emlegette mint mesterét. Nem véletlen és nem is a Rédey házaspárral való együtt lakás eredményezte, hogy olyan szervesen és elválaszthatatlanul hozzátartozott a legszélesebb értelemben felfogott *Nyugat*-körhöz. Azóta sem találkoztam olyan művészettörténésszel, aki annyira otthonos lett volna az élő irodalomban és színházban, aki szinte minden megjelent művet elolvasott, és véleménye is volt róla. A korszak legjobbjai voltak barátai, és nem csupán az irodalom világából. Az a gyászbeszéd, amit Bernáth Aurél tartott sírjánál, fájdalmas feljajdulásával jól érzékelteti, mit jelentett a művészek legjavának.

Itt azt is meg kell említenem, hogy nem tudom, mennyire ismerte és értékelte az élő képzőművészetet. Mint Majovszky Pál barátja, biztosan a legjavát ismerte, részt vett a *Magyar Művészet* szerkesztésében, többször írt is oda, tehát feltehetően a Szinyei Társaság művészei álltak közel hozzá. Szinyei Merse Pál személye és művészete sokat foglalkoztatta, végül egy finom és érzékeny megfigyelésekben gazdag monográfiát írt róla.

Más alkalmak is nyíltak ilyen barátságok megerősítésére. Szokássá vált, hogy valaki meghívására – Petrovics Elek, Majovszky Pál, Hoffmann Edith – néhány művé-

merev dendi, XVIII. századi magasságokat elérő gallérjával és tüntető feszességével: amiben csak az a szép, hogy mögötte egy végtelenül rezdülékeny, hangulatgazdag, lírikusan lélekelemző kedély éli a maga romantikus ábrándvilágát. Egy akadémiai összejövetel után együtt mentünk haza taxival a Benczúr utcából a dendivel: szépek életünkben a lányokkal való taxizások a Lánchídon, ahol nem látnak be a gyalogjárók: de mi az ahhoz képest, ahogy Proustot, önmagunkat, Párizst és akadémista társainkat beszéltük meg az éjféli szürketaxiban! A rákövetkező világháború után soha ilyen hittel nem fog egyetlen akadémista sem beszélgethetni emberi műveltségről, bár Sőtér már akkor is keserű biztonsággal érezte, hogy Nietzsche nemzete mire készül.

Talán épp ezért, a világvéghangulat nyomása alatt akartunk utazni, utazni mindenáron: a Mikes Akadémia át meg át van szőve tagjainak nagy utazásaival, amelyek ott élnek könyveikben: Szerb Antal az UTAS ÉS HOLDVILÁG-ban életfordító Itália-élményét dolgozta fel (kedvence volt különben is a Rilke-sor: *„ez után meg kell, hogy változzék életed"* – ahogy Füsi József vaskos Cellini-fordításokkal és Boccaccio-kommentárokkal jött haza – Képes Géza meg valahol északon pontosan ott járt, ahol még a madár sem szokott, kiejthetetlen nevű költőik fordításával akadémikus táskájában – Cs. Szabó a DOVERI ÁTKELÉS-ben az örök-izgalmas angolokról írt a többi kontinentális „izgulóhoz" méltó értelemmel – Sőtér a mi velencei és firenzei élményeinket varázsolta költészetté és iróniává a FELLEGJÁRÓK-ban – Weöres Sándor ceyloni és indiai emlékeket szőtt tovább mitologizáló képzeletében: madárfejéből kiszúró madárszeme hogy ragyogott, mikor a nagy, zöld kályha mellett egy asszír hősköltemény fordítását adta elő, vagy szanszkrit sorok ritmusát élvezte szenvedélyes ízleléssel.

Hányféleképpen szavalták műveiket költőtársaink! Jankovich Ferenc a basszusének meleg szomorúságával, bölcs jóságával – ha valami magyar lejtés volt, hát akkor *ez* az. Jékely Zoltán mindig sápadtan, soványan, átlátszóan, mint a papír, rendszerint fejfájásról panaszkodva és teát szörpölgetve, hol gunyorosan, hol meg átszellemülve, mintha legalábbis a Szentlelket játszaná egy titokzatos színdarabban. Devecseri hol Kosztolányit figurázva, hol meg az oktató verseket nagyon is oktató tanítómestert karikírozva, cigányosan rábeszélő kamaszszemmel – no és Horváth Béla? a bolgár balerinákról vagy a spanyol aszkétákról? Kitárt karral, krétafehér arccal és szénfekete szemmel, mint egy mámoros őrült komédiás: naiv emberek azt hitték, hogy ripacs, pedig csak azt fejezte ki ezzel, amit Shakespeare mondott el a MACBETH-ben az életről, hogy az nem más, mint egy nyomorult komédiás, aki végigordít egy fél órát a színpadon, és aztán már a kutya sem hallja.

Egyébként Horváth Bélának köszönhetjük tagtársaink egyik legszellemesebben megrajzolt arcképcsarnokát – nem tudom, vajon leírta-e: Egyszer egy „irodalomkedvelő" társaság vendégei voltunk Gresham-palotabeli klubhelyiségükben, és ott tartott felolvasásainkhoz bevezetőt – emlékszem, akkor mondta, hogy Szerb Antal úgy néz ki, mintha csak álmosan pislogatna a szemüvege mögött, pedig akkor találta meg VILÁGIRODALOM-TÖRTÉNET-e számára a legklasszikusabb Goethe-arcképet! Kolozsvári Grandpierre éppúgy el tudta titkolni francia pikáns viccek mögé morális és lélekelemző érzékenységét, ahogy Szerb az irodalomtörténeti éleslátását a vastag dioptriák mögé – vagy ahogy Tolnai Gábor, akivel mindig csak bizánci érsek vagy konstantinápolyi pátriárka címen telefonálgattunk kétségbeesett szerepjátszó kedvünkben, Tolnai Gábor is burleszkpátriárkasága mögött Erdély történelmét kutatta fel a legagályosabb tudományos módszerekkel: de ez volt mindnyájunk lényege: a karneváli külső mögött szolid munkával tartani az igazi európai színvonalat.

Ezt csinálta a tízéves Mikes Kelemen Akadémia, és feladata éppolyan időszerű, mint volt tíz évvel ezelőtt: szerencse, hogy tagjai munkakedve éppoly erős, mint ahogy a rá váró feladatok aktuálisak: tovább is dolgozik az értelem elsőbbségéért, éppen a művészi szenvedélyesség érdekében – önbizalma joggal van, hiszen tagjai a legkomolyabb könyveket adták az irodalomnak, nem pedig ködös célkitűzéseket és más efféle selejtjeit a terméketlen önképzőkörösöknek – kötelez bennünket az is, hogy példaképként kell szolgálnunk azon fiatal írótípus számára, amik magunk is vagyunk, kissé megöregedve ugyan a jubileum napján: és ez az az írótípus, amelyik a lehető legteljesebb európai műveltséget elengedhetetlen feltételnek érzi elemi szenvedélyének művészi kifejezéséhez.

Budapest, 1946. november 18.

Zádor Anna

ARCKÉPVÁZLAT HOFFMANN EDITHRŐL

1888–1945

Kevesen vagyunk már, akik ismertük őt, és személyes kapcsolatban álltunk vele, így nem meglepő, ha neve igen ritkán merül fel. E tekintetben nem szűkebb szakmájára gondolok, hanem a kultúra egészére, hiszen Hoffmann Edith számos más kulturális területtel állt kapcsolatban. Amikor megpróbálom felidézni azt a gazdag és rendkívüli egyéniséget, aki Hoffmann Edith volt, elsősorban nem a tudósra gondolok – ehhez nincs is kompetenciám –, hanem az emberre, erre a rendkívülien gazdag egyéniségre. Ez a felidézés elkerülhetetlenül szubjektív és elfogult lesz, hiszen noha egymástól nagyon eltérő művészettörténeti területen dolgoztunk, egyik mesteremnek, példaképemnek tekintettem.

Edith tizenhat évvel volt idősebb nálam. Ez fiatal korban nemzedéknyi különbséget jelent. Amikor megismertem, már neves tudós volt, és vezető állásban az ország első múzeumában, én meg kezdő és állástalan művészettörténész. Ezek a körülmények, meg az akkori, a maitól merőben eltérő viszony mester és tanítvány között azt eredményezhette volna, hogy áthidalhatatlan távolság, valóságos szakadék tátong kettőnk közt. Hogy ez nem így alakult, teljesen Edith érdeme.

Nem tudom, mikor és hogyan kezdődött ez a barátsággá vált kapcsolat. Talán úgy, hogy ahhoz a szakmai körhöz tartoztam (Hekler Antal, Majovszky Pál stb.), akiket Edith a barátainak tekintett. Elég sűrűn találkozott velük, főleg Majovszkyval, aki gyakran járt nála a múzeumban. Másrészt én is, mint minden valamirevaló diák, jártam a Szépművészeti Múzeum könyvtárába, amihez akkor külön és nem könnyen adott engedély volt szükséges. Nyilván az is elősegítette kapcsolatunkat, hogy alig százlépésnyire laktam Edithtől. Ha ő a Buday László utca és Kút utca sarkán álló ház második emeletének nyitott ablakából fütyült egyet, én azt meghallottam, és siettem hozzá. (Télen meg telefonált.) Mindig Edith nyitott ajtót, noha a család együtt lakott: a

Hoffmann Edith

na Szatmári-féle bővítése és purista restaurálása. (*Művészettörténet – Műemlékvédelem* 4. Horler Miklós emlékszám Bp. 1993, 187–302.)

Koppány Tibor a reneszánsz-kori Vác néhány épületét vette vizsgálat alá, és a várbeli püspöki palotán egy viszonylag nagy méretű, emeletes (!) árkádos homlokzat képét tudta rekonstruálni. Az előadásnak már teljes szövegét publikálta: A váci vár reneszánsz kőfaragványai, Váci Könyvek 7. köt., Vác., 1994. 175–204.

Az utolsó előadás (Végh János: A magyar reneszánsz építészet kutatásának jelenlegi helyzete) szövege jelen folyóirat Zádor Anna emlékszámában jelent meg (*Ars Hungarica* XXII. 1994, 36-44).

Végh János

Hoffmann Edith: Régi magyar bibliofilek.
Az előszót és az új jegyzeteket írta és a kötetet szerkesztette: Wehli Tünde.
MTA Művészettörténeti Kutató Intézet, Bp. 1992. 307 l., ebből XXXVII + 3 kép–tábla

Régi hiány pótlása ez a kötet, egyben tisztelgés Hoffmann Edith 1929-es teljesítménye előtt is. A régi–új hiányokat természetesen nem tudja mindenben pótolni, hanem felhívja rá figyelmünket, mennyi munka van még végezetlen. Wehli Tünde gondos aprómunkával összeállított kigészítéseiben kereshetünk és találhatunk számtalan fontos adatot, amelyekre eddig nem figyeltünk eléggé, ugyanakkor némi bosszankodással állapíthatjuk meg, hogy a régi és az új szerzőtől, kiegészítőtől független szűkös anyagiak mennyire képesek befolyásolni egy könyv külső megjelenését (próbáljuk meg pl. a képeket nézegetni) sőt tartalmai elrendezését is. A képeket illetően a szerző – nem a nyomda! – mentségéül fel lehet hozni, hogy szinte mindegyikről ismeretes a szakirodalomban jó felvétel is. Ergo: kiegészítésül a szakirodalmat is forgatni kell... A magyar Anjou Legendárium toulouse-i Szent Lajos legendáját megjelenítő újabban előkerült lapja (1. kép), még két másik illusztrációval együtt szerencsésen bővíti az eredeti kiadás fotóinak számát.

Wehli Tünde időrendben dolgozza fel adatait, kiegészítve a Hoffmann Edith számára még incognita részeket, így a könyv második része jellegében – mutatis mutandis! – hasonlít Balogh Jolán adattárára (A művészet Mátyás király korában. I. Adattár. Bp. 1966.).

Kettős könyv (kettőskönyv?) jött létre e kiegészített reprint kiadással. Wehli Tünde nem akarta megbontani – nem bonthatta meg? – Hoffmann Edith egységes művének corpusát, így emiatt került az 1929 óta megjelent szakirodalom avatott és biztos ítéletű értékelése hátra, a főszöveg mögé. Tehát ahhoz, hogy egy személyről és könyveiről teljes és egyben tudománytörténeti áttekintést is nyerhessünk, egyszerre kell két (vagy Hoffmann Edith jegyzeteit is hozzávéve három) helyen olvasni a könyvet. Bár technikailag nem lett volna megoldhatatlan az eredeti Hoffmann-szöveg újraszedése, és annak menetébe illesztve, mintegy beékelve, kiegészítve, jegyzet formájában bővítve lehetett volna Wehli Tünde adatait, megjegyzéseit, értékelését elhelyezni. (Pusztán zárójeles említést érdemel, hogy a „közös" tartalomjegyzék után fölösleges volt az eredeti újraközlése. Egyébként célszerűbb lett volna kerek zárójelet alkalmazni az ilyen mennyiségben előforduló, többször zavaróan ható egyenes helyett.) Wehli Tünde munkájának sokrétűsége és gazdagsága a könyv kézikönyvszerű és gyakori forgatása révén tárul föl igazán előttünk, függetlenül attól, hogy erre az 1929-es névmutató elmaradása is kényszeríti az érdeklődő olvasót... Az előszóban ugyan értesülünk a két címertáblázat és a névmutató elhagyásáról, hiányoljuk azonban ez utóbbinak indoklását. Úgy vélem magától értetődik, hogy egy bővített névmutató mindenképpen hasznos lett volna. Talán az előszóban lett volna még érdemes megemlíteni, hogy Körmendy Kinga (221–222: Uzsai János) és több alkalommal Rozsondai Marianne (232, 242, 245–246, 258–259) saját eredményeivel is találkozhatunk a leírások között.

Néhány bibliográfiai pontatlanságra szeretnők felhívni a figyelmet: a nem olyan régen ismertté vált „Isztambuli Antifonálé"-ról tartott megbeszélés anyagát az Ars Hungarica XVII. 1989, 97–110. közölte, ebben olvasható Vízkelety András (99–101) és Wehli Tünde hivatkozott cikke is (224. old.). A bécsi Schottenstift Cod. lat. 305-ös szakirodalmához Madas Edit: Esztergomi iskoláskönyv a XV. század első negyedéből című dolgozatra kívánkozik még (Művelődéstörténeti tanulmányok a magyar középkorról. Szerk.: Fügedi Erik. Bp. Gondolat, 1986. 159–175.) (228. old.)

Két alkalommal Aquinói Szent Tamás teológiai főművének egy részére utaló cím helytelenül secunda secundumként szerepel, a helyes secunda secundae helyett – lapsus scribae (239. és 243. old.), egyszeri elírás a reggiói ferences, Marchesinus biblikus glosszájának Mammotrechus írásmódja a Mammotrectus helyett (244. old.). Hadnagy Bálint könyvével kapcsolatban az RMNy I. App. 5-re és Knapp Éva cikkére kellene utalni (Remete Szent Pál csodái... Századok 117, 1983, 511–553.), bár szerintem nem mellőzhető annak figyelembevétele, hogy a kérdéses Valentinus Pannonius feliratú díszes köteséket a 16. század huszas éveinek derekán készíthették. Hadnagy Bálint pedig csak sokkal később (1532–1536) volt pálos generális perjel (245. old.). Ugyancsak, most már biztosan a pálos Hadnagy Bálint könyvénél, possessorbejegyzésének dátumát – 1511-et – érdemes beszúrni, mivel közvetlenül ezután Beckensloer János 1476-os távozásáról értesülünk, amikor a könyveket is magával „menekítette" (246. old.). Felix Ragusinus Dalmatáról Oláh Miklós nem azt írja Hungariájában, hogy „miniator prefectus(!)" – ez így nyilvánvaló elírás – lenne, hanem a latin és görög könyvek másolóinak volt, lehetett felügyelője: „praefectus his Felix Ragusinus Dalmata...". Teljesen világos, hogy személyét nem lehet összekeverni Felix Petantius Ragusinusszal. Balogh Jolánra hivatkozik Wehli Tünde, amikor megállapítja, hogy „könyvfestéssel egyik sem foglalkozott". Dalmata sem foglalkozott expressis verbis könyvfestéssel, Oláh szövege szerint azért valamennyi jártasságot az illuminálás terén is fel kell tételeznünk róla: „in ipsa quoque pictura exercitatus sedulo advertebat, ne quis error in describendis libris committeretur." (cf. Nicolaus Olahus: Hungaria. Ed. C. Eperjessy et L. Juhász. Bp. 1938. /Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum, saec. XVI./ c. V. 6–8.) (247. old.). Másfél sor Debrenthei Tamásról mindenképpen kevés (természetesen Székely Miklósról is a 282. oldalon), mert a kérdéses Vita Alexandri Magni 1466-os datálásának indokoltságáról vagy indokolatlanságáról nem tudunk meg semmit (257. old.). Kálmáncsehi Domonkos híres breviáriumával kapcsolatban hiányoljuk Kalmár Lajos cikkének (Aper historicus. Castello vadkan elleni küzdelmét ábrázoló miniatúrája a Kálmáncsehi Breviáriumban. Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei, V, 1970. Bp. 1971. 177–199.) említését, akár elfogadjuk állításait, akár nem (259. old.). Jacobus Philippus Bergomensis, vagy de Bergamo művének latin címe helyesen: De plurimis claris selectisque mulieribus opus prope divinum. Ferrara, 1497. Természetesen ettől a teljes formától eltérhetnek az egyes kiadások (260. old.). Terminológiailag pontosabbnak tartom az artium baccalaureus szakkifejezés használatát Leibici Benedekről, semmint azt, hogy a művészetek baccalaureusa (278. old.). Mezey László egyetemi könyvtári kódexkatalógusának címébe csak egy betűt kell betoldani: Budapestinensis (298. old.). A kötet végén található jegyzék: „A kötetben idézett kódexek lelőhelye (az egykori és a mai jelzetek konkordanciája)" nem világos, mivel sokszor nem közöl jelzeteket, hanem pusztán felsorolja a könyvtárakat, ahol a kéziratokat őrzik. A Biblioteca Estense (Modena) és az Österreichische Nationalbibliothek (Wien) régi és új jelzetei viszont példás rendben megtalálhatók (300–307. old.).

A művészettörténész Hoffmann Edith könyve méltó művészettörténész folytatóra lelt, és nem véletlenül hangsúlyoztam a tudományszak azonosságát. Bár bevezetőjében azt írja Wehli Tünde, hogy „a bibliofil helyét a possessor váltja föl", de könyvét végigelemezve az az érzésünk, hogy a bibliofil igények kifejezési módja a művészettörténet jellemző kutatási területe, ami mellé most, Hajnal István és Mezey László oeuvrejének ismeretében a szerény díszítettségű könyv birtokosa lép szintén jogos igényeivel. Másképp fogalmazva: a bibliofil elsősorban possessorként lesz a kutatás tárgya. Sajnos középkori kódexirodalmunk kodikológiai feldolgozása még nincs azon a szinten, hogy önállóan bele tudjon szólni sok vitás kérdés eldöntésébe, ez azonban nem is lehet célja, mivel a kodikológia és paleográfia vizsgálódási szempontjai természetszerűleg és ösztönösen kapcsolódnak más szakokhoz, melyektől segítséget remélnek, ám egyúttal segítik is azokat. Mindenképpen hálásnak kell lennünk Wehli Tündének alázatos gyűjtő- és elemző munkájáért, amivel az elmúlt hatvan év eredményeit szorgalmas „búvárlataival", mintegy kiegészítésképpen hozzáfűzte az eredeti műhöz, lemondva a monografikus, vagy esszéjellegű feldolgozási mód kísértéséről és pusztán a tényekre figyelve mutatta be a kutatás horizontjának kitágulását, egyes vitás kérdések szerencsés megoldását vagy éppen változatlan fennállását, egyszóval mindazt, amit fejlődésnek nevezünk.

Sarbak Gábor

HOFFMANN EDIT

emlitve ld. Miskolczy Erzsébet

Sifrin Györgyi: A műhely és alapitója

Uj TÜKÖR 1983.XX.évf.29.sz.16-17.o.

Hoffmann Edit.

a Petőfi Irodalmi Múzeumban portréi szerepelnek, az emlékkiállításon.

Déli Krónika, 1971. V. 15. Kossuth 12.00 | 2 | 7.

M.D.K.

Hoffmann Edit
grafikus

Kosztolányi ábrázolása

Bengenyné Nagy Zsuzsa: Magyar írók archépei - 34 l.
Művészet, 1960. augusztus.

Hoffmann Edit, grafikus MDh

Ármyképben ábrázolja Kosztolányi Dezsőt. (Magyar Írók Arcképei c. kiállítás)

Békés István: Szemtől szembe száz magyar írával

Népszabadság Bp. 1960. ápr. 17 9. C

Hoffmann Edit, művészettörténész

Beck Ö. Fülöp barátjának mondhatta Móricz Zsigmondot, Babits Mihályt, a művészetkritikus Elek Artúrt, a művészettörténész Hoffmann Editet. Eszményképe Ady Endre volt.

Kontha Sándor: Száztíz éve született Beck Ö. Fülöp. Magyar Hírek, 1983. szept. 17. 47. old.

Hoffmann Edit

Hoffmann Edith (1888–1945):
művészettörténész. A Szépművészeti
Múzeum grafikai osztályának volt a vezetője.

Mihályfi Ernő:Művészek,barátaim Bp.Corvina 1977.

Hoffmann Edit

művészettörténész

Megtisztelő feladat várt a művészeti múzeumokra a felszabadulás után, hiszen közkincsé kellett tenni értékeit, a társadalmi ízlést alakító erővé kellett válnink. Már 1919-ben, a Tanácsköztársaság hónapjaiban előadásokat szerveztek, de utána nem folytathatták munkájukat. A legjabb kutatók befelé fordultak, s feldolgozásaikkal igyekeztek szolgálni a hazai múzeológiát.

Szentlebeky Tihamér: A szépművészeti Múzeum,

Népművelés, 1977. 11.

Hoffmann Edith dr. müvénettörténész.

Magyar Nemzet.

1945. VII. 24. I., 68.

(:Nekrolog:)

MDK

Hoffmann Edith

A Magyar Exlibrisgyüjtők és Grafikabarátok Egyesületének évk. az 1937. esztendőre. Magyar Művészet 1938. 287,288.l.

MDK

Hoffmann Edith

árnyékrajzok:

Beck Ö. Fülöp
Pátzay Pál
Glatz Oszkár
Bernáth Aurél
Nemes Marcell

Szépm. Muz. Graf, Oszt. 82. kiáll.
Hoffmann E. emlékkiáll. 1948. dec.

MDK

HOFFMANN EDIT

Megjegyzések Dóczy Orbán könyvtáráról.

Gerő László:Eger. Budapest 1954.p.29.

Képzőművészeti Alap kiadása.

Hoffmann Edit

A Bécsből visszakapott magyar műkincsek kiállításának egyik rendezője.

N.U. 933.V.31.

mdk

Hoffmann Edith művészettörténész

A Kolozsvári jezsuita, ma piarista templom első baloldali kápolnajának 18. sz. első felében készült oltárképéről 1740ben metszet is készült. Minden egyes alak a lodoló felkínálás leves mozdulataival van ábrázolva.

Hoffmann Edith: A Felajánlás a Szent István ábrázolásokon

181 l

mdk

Hoffmann Edith művészettörténész

Nagyvázsonyi plébánia templom főoltárán maga az oltárkép van plasztikusan Fejdelő alakkal Madonnával kikepezve

Hoffmann Edith: A Felajánlás a Szent István ábrázolásokon

1812

mdk

Hoffmann Edith művezettörténész

A györi székesegyház kegyoltárán (Mária Terézia idejéből) a szent királyok az oltár előtt külön talapzatokon térdelve ajánlják fel jelvényeiket

6. kép

Hoffmann Edith: A Felajánlás a Szent István ábrázolásokon

181. l.

Hoffmann Edit, [grafikus?] MDK

Szilvettképei Kosztolányiról és Szerb Antalról érdekességei a Petőfi Múzeum kiállításának.

-g-: Magyar írók arcképei 290

Bn. 1960. július X/7

KÖNYVBARÁT

mak.

Hoffmann Edit

a felajánlás gondolata a lőcsei gimnázi-
rumi templom (1675) főoltárának Szent
István szobrán – levette fejéről a koronát
és párnára helyezte – érezlető először.

2. Kép.

Hoffmann Edit: A felajánlás a Szent István ábrázolá-
sokon 179 l

mdk

Hoffmann Edith művészettörténész

A felajánlási fenia a zobrászatban 1675 körül

a festészetben csak 1700 körül alakult ki

Hoffmann Edith: A felajánlás a Szent István abrázolásokon 1831

Budapest 1944

mdk

Hoffmann Edit művészettörténész

Az egerjesi Szent Miklós templom főoltárai.
(1696.) Szent István a felajánlás mozdulatával fordul a Mária felé

3. Rész

Hoffmann Edit: A Felajánlás a Szent István ábrázolásokon 1791.

Bpest 1944

MDK

dr.Hoffmann Edith és Dr.Héjjas János
müv.Tört.

rendezték a Suépm. Muz. grafikai osztályának kiállitását.

SzépmüvMuz.- Grafikai kiállitás.
A magyar rajz ötszáz éve.
Magyr Kulturszemle.1940.3.sz. 71-72.l.

Fényképész

Magyar Falu: 6933/1-5 Negatívumok

„Hoffmann Edit-emlékkiállítás"
(a Képzőművészeti Múzeumban)

Bauer

1948. XII. 18.

Neg. van

MDK

Hoffmann Edith

Kállay, Ernest: Quelques artistes de Transylvanie. Nouvelle Revue de Hongrie. 1940. okt. 328, 329. l.

M.D.K.

Hoffmann Edit művészettörténész

A lap irja, hogy igen érdekes árnyrajzgyüjteménye van. A lap bemutatja Kosztolányi Dezsőről és feleségéről készitett árnyrajzokat.

Szinházi Élet. Bp. 1931. juni 7-13. XXI. évf. 24. sz. 45. lap.

M.D.A.

Hoffmann Edit dr

Szent Imre-emlékkiállításon a Művészarmokban Magyar Egyházi Festészet vázlatait gyűjtötte és rendezte.

NM-930.VII.13.

Hoffmann Edit

rejletesebb ismertetés 1930-ban a Blockbuch-ról

Biblia Pauperorum 1966. III. o.

HOFFMANN Echts

128, 136-137, 212, 221

Oltványi 1991

s proposals. London, 1909,

endszerről. Bp, 1965, Köz-

kotmányjog. Bp, 1904, Wigand

oy.hung. des commis de
1900, Pátria

HOFFMANN Edith

90 3. 28

91 4. 10, 12

Új Művészet

Új Művészet

MDK

Hoffmann Edit dr.

A Szépm.Muzeum grafikai osztály igazgatója.Szül. 1888 Brassó,megh.1945 ápr.6.Bp.

Müvei:

A sienai és firenzei müvészet a XIV.században(1910)

Az Iparm.Muzm.Brüsszeli kárpitja (1915)

Cseh miniaturák a Szép.Muzeumban (1918)

A Colombe-mühely egy ismeretlen imakönyve a M.Tud. Akadémiában (1920)

Buletin du Musée Hongrois des Beaux -Arts.Bp.1947. No.1. 35-36 l.

Hoffmann Edith.

A Szépművészeti Muzeum új képtárában lévő grafikai gyűjtemény rendezője.

Uj Nemzedék, 1927. Okt. 31

Hoffmann Edit dr.

A Szépmüv. Muz. német rajzgyüjteményének kiáll.-á
rendezte és a katalógust összeállitotta.

M.H.932.V.8.

Hoffmann Edit dr.

A Szépmüv.Muz.-ban a német rajzok kiáll.-át rendezte és a katalógust készitette.

P.N.932.V.8.

Hoffmann Edit

M.O.931.XII.?.

Grafikai kiállítás a Szépművészeti Múzeumban

A *Szépművészeti Múzeum* karácsonyi ajándéka: gyönyörű kiállítás a grafikai teremben. »*Német rajzok 1400-tól 1650-ig*«, ez a kiállítás címe s ebben benne van egyrészt a rajzművészet egyik legragyogóbb korszaka, másrészt egy gyönyörű hiánytalan gyűjtemény, amely teljes képet ad erről a korszakról és világszerte híres büszkesége Szépművészeti Múzeumunknak. Eredeti hiteles lapokkal van képviselve *Dürer, Altdorfer, Cranach, Veit Stoss, Baldung Grien* és a nagy-műhelyek mind.

Hoffmann Edit rendezte nagy gonddal az élvezetes és tanulságos kiállítást s ő készített hozzá tudományos alapossággal katalógust.

A kiállítás december 26-án nyílik meg a nagyközönség részére, mint első része egy sorozatnak, amelynek következő része 1650-től napjainkig mutatja majd be a német grafika fejlődését. (m—i)

Hoffmann Edit dr.

M. 933. VI. 3.

* **Francia rajzok.** *(A Szépmüvészeti Muzeum grafikai osztályának kiállitása.)* A tizenötödik századtól a huszadikig a legjelentősebb francia festők, rajzolók, grafikusok munkáit állitotta ki *(Hoffmann* Edit dr. mintaszerü rendezésében) a *Szépmüvészeti Muzeum.* Rendkivül gazdag anyag. Harmadfélszáznál több lap, közöttük olyan világhiresek is, mint például *Daumier, Delacroix, Corot, Millet, Guys, Renoir, Degas, Manet, Cezanne, Gauguin, Maillol, Picasso* és *Toulouse-Lantrec* legszebb lapjai. Szemléltető hüséggel, szakadatlan sorban mutatják be a francia rajzok egymásba kapcsolódó, fejlődési vonalát. Izgató és gyönyörüséges művészi öröm ezeknek a festői vallomásoknak, legtitkosabb egyéni véleményeknek és gyors följegyzéseknek utját követni. Mühelytitkok, próbálgatások, sokszor a később elkészült festménynél jobb eredmények, friss benyomások és az alkotás első forró lázában papirra vetett tanulmányok sora kápráztatja el a szemlélőt. A *Szépmüvészeti Muzeum* rendkivül gazdag anyagából, *Majovszky* Pál, *Neményi* Bertalan, *Hatvany* Ferenc magángyüjteséből kerültek most kiállitásra a szép lapok, amelyeknek pontosan összeállitott bibliografiája a katalógusnak még külön értéke. Néhány csodaszép imádságos könyv pergamentre kézzel irott és festett oldala egészíti ki a tanulságos kiállitást. *(m. j.)*

Hoffmann Edith dr.

Est, 931. XII. 25.

— **Német grafikai kiállítás a Szépművészeti Múzeumban.** Nem lehet most felfedezni minden rajzos idők legnagyobb korát, a német renaissance-ot. Nem lehet felfedezni a Szépművészeti Múzeum grafikai gyüjteményét, amely nemzeti vagyonunk és kulturánk egyik büszkesége. Végül nem lehet felfedezni a most kiállított 150 rajzot, amelyek mindegyikének már könyvtárra menő irodalma van. Nincs más hátra, mint egyszerüen elismerni a Szépművészeti Múzeum szombaton nyiló új kiállítását. Az 1400—1650 közötti időből eredő rajzokat, *Dürer*, a *Holbeinek*, *Grünewald*, *Cranach*, *Altdorfer* és a többiek remekműveit tanulságos megtekinteni. Dr. *Hoffmann* Edithé a kitünő rendezés érdeme.

Hoffmann Edith dr.

P.H.930.V.11.

— Miniaturák és olasz rajzok kiállitása a Szépművészeti Muzeumban. A Szépművészeti Muzeum grafikai osztályának uj kiállitása néhány XV. századbeli miniaturát és közel háromszáz rajzot mutat be az olasz renaissance grafikájából. Ezen a kiállitáson nemcsak az az örvendetes gazdagság lep meg bennüket, amellyel a Szépművészeti Muzeum grafikai osztálya dicsekedhetik, hanem még ennél is inkább az olasz művészetnek a quattrocento elejétől a settecento végéig oly hasonlithatatlan bőségben patakzó rajzkulturája. A nagy és legnagyobb mesterek mellett, akik egy-egy rajzzal ennek a kiállitásnak homlokterében állanak, egész seregével találkozunk itt a kisebb mesterek grafikáinak és meglepő, hogy ezek az alig ismert, sőt legtöbbnyire csak művészetbúvárok által ismert olasz festők, apróbb-nagyobb vázlataikkal, rajzaikkal mennyivel értékesebben illeszkednek bele koruk művészi képébe, mint „nagy alkotásaikkal": ezekben az odavetett és nem is a maradandóságnak szánt rajzokban váltak maradandó értékeivé a művészet történetének. Amellett kiegészitik koruk művészi képét és önkéntelenül is a korukat dominálo nagy művészi egyéniségeket jellemzik, ahelyett, hogy önmagukat jellemeznék. Alig lehet tehát művészetbarátnak és művészetbúvárnak világosabb betekintése egy kor művészetének egységes képébe, mint amikor az ilyen kis egyéniségek rajzolják ki a

Hoffmann Edith dr.

N.U.930.V.10.

A Szépművészeti Muzeum miniaturái és olasz rajzgyüjteménye

A Szépművészeti Muzeum grafikai osztálya művészi eseményszámba menő kiállítást rendez régi miniaturákból és olasz rajzgyüjteményünk legértékesebb anyagából. A kiállítás első benyomásra is nagyszerüt nyujt, még azok számára is, akik a grafika nemes kulturájában kevésbé tudnak elmélyedni s amig nagyszerüen konzervált, 1400 körüli miniaturák bámulatos finomsága, nemes koloritja egy kevésbé ismert és méltányolt müvészeti területre hivja fel a figyelmet, addig a reneszánsz és későbbi korok olasz nagymestereinek rajzai intimus közvetlenséggükkel megmutatják e gigászi nagyságok mühelytitkait, örökké aktuális zsenialitásuk lenyügöző erejét és játékos szeszélyeit. *Leonardo da Vinci*, *Raffaello*, *Bronzino*, *Salviati*, *Veronese*, *Tintoretto*, *Tiziano*, *Coreggio*, *Parmigianino*, *Palma Jacopo*, *Cambiaso*, *Guercino*, a *Carraccik*, a nagy bolognaiak s végül *Salvator Rossa* és *Tiepolo* lapjai előtt azzal a jóleső tudattal áll meg a müértő, hogy ime, nemzetközi viszonylatban is számottevő értékeket s egy-egy titáni mesternek egyenesen ritkaságszámba menő rajzkollekcióját hazai földön élvezheti. A muzeum kiváló főigazgatójának érdeme, hogy ezt a valóban nagyszerü kiállitást a Nemzetközi Vásár idején és a Szent Imre-ünnepségek előtt bocsátotta a magyar és külföldi közönség rendelkezésére. (A Szent Imre-ünnepségek programján is ismertetni lehetne a kiállitás helyét és idejét.) *Hoffmann* Edith dr., a grafikai osztály vezetője nagyszerüen — szerencsés és aktuális gondolat volt a hamisitványok aplikálása is —, tanulmányi szempontból is szemléltetően rendezte el az anyagot, amelyhez olyan katalogust irt, amely önmagában is tudományos értékü és hálás forrásmunkája lehet a müvészeti historikusoknak.

(m. v.)

szavát, amely a kereset benyújtásakor eseti gondnokként Lukács Ernő nyugalmazott ezredest rendelte ki állandó gondnok kirendelése céljából. N.U. 930. V. 10.

— **(A református zsinat.)** A református zsinat pénteken folytatta tanácskozását az egyház alkotmányáról és kormányzásáról. Ma az egyházközségekről és az egyházkerületekről vitáztak. Az ülést szombaton folytatják.

— **(Jövőre Budapesten lesz a nemzetközi turisztikai nagygyülés.)** A nemzetközi központi turisztikai tanács, amelyben 55 különböző nemzetiségü turisztikai egyesületnek, továbbá 24 különböző nemzet kormányának képviselői foglalnak helyet, az 1930. évi VI. közgyülését Párisban tartotta a tanács elnökének, Edmond *Chaix*-nak elnöklete alatt. A megnyitó ülésen Gaston *Gerard* turisztikai miniszter elnökölt. A megnyitó ülést követő öt ülésen a közgyülés különböző, főleg vámügyi és nemzetközi

Hoffmann Edith dr.

P.H.931.XII.24.

— **Német rajzok 1400-tól 1650-ig.** *(A Szépművészeti Muzeum kiállitása.)* A Szépművészeti Muzeum grafikai kiállitásai mindig uj és uj "kincseket" hoznak napvilágra a muzeum gyüjteményének gazdag anyagából és igy egyrészt alkalmat adnak a közönségnek, hogy megismerkedjék az egyes művészettörténeti korszakok grafikájával, másrészt pedig meggyőznek arról, hogy Szépművészeti Muzeumunk birtokában micsoda aranyfedezete van a magyar művészeti kulturának. Karácsony másodnapján az 1400-tól 1650-ig terjedő időszak német grafikájának kiállitása nyilik meg: 287 rajz, ugyszólván egytől-egyig reprezentáns müremeke — kisebb vagy nagyobb — a kornak és a kéznek, amelytől származik *Schongauertól, Veit Stosson, Sebald Behamon, Düreren, Altdorferen, Hans Baldung Grienen* át, *Wolf Huberig* és *Hans Hoffmannig*. Ez a kiállitás, a grafikus művészet megvilágitásaiban, a német renaissance egész művészetének keresztmetszetét adja. Dicséret és elismerés illeti dr. *Hoffmann Edithet*, a kitünő művészetbuvárt a kiállitás anyagának kristálytiszta jellegzetességü összeválogatásáért, a mesteri rendezésért és a katalógus szerkesztéséért, amely valóságos művészettörténeti tanulmány. *(f. j.)*

Hoffmann Edith dr.

E.K.931.XII.?

Német rajz

(1400—1650)

Az Országos Magyar Szépmüv
grafikai osztályán a LXII-ik kiálli
XVI. század német rajzai kerülne
A grafikai müvészet bővérü és d
kétségtelenül Németország még
megjelöléssel Nürnberg, ahol Albr
fénykorát élte. Dürert megelőzően
fikai müvészélet zsongott Nürnber
letlen tehát, hogy a magyar Dürer
ezt a gócpontot választotta otthon
Edith dr., a grafikai osztály vezet
munkát végzett, amikor a német
az aranykorát feldolgozta s rends
hozzáférhetővé teszi. A Paul von
nürnbergi gyüjtemény ugyszólván a
got tartalmazta s ebből a gyüjte
ez a jelentőségben ma már egyedülá
amelyet *Eszterházy* Miklós vásárolt
idején. Ez a 287 darabból álló kolle
egy 150 darabot jelent. A többit *D*
festőművész hagyatékából és a muze
lyen beszerzett lapokból helyezték
Eszterházy gyüjteménybe.

A lexikon értékü kitünő katalógus
Martin iskolájából (1445 körül) szár
kal kezdődik. Itt találjuk *Stoss* Veit
lapját, egy 1400 körül élő kölni m

Hoffmann Edit

M.O.936.XI.29.

2 M.O.936.XI.29.

MESTEREK

A kontárságnak abból a zavaros, puha, ragadós mocsarából, ami általában az emberi élet, olykor *kemény és tiszta szigetek* emelkednek ki. Ilyen sziget a *Szépművészeti Múzeumnak* az a terme, ahol a grafikai osztály legszebb külföldi rajzait állította ki *Hoffmann* Edit és *Héjjas* János. Százötven lap sorakozik üveg alatt a »tárlókban« és a falakon; mind a százötven maga a nyugodt, mosolygó tökéletesség. Mintha boldog idegen bolygóról üzenne egy hozzánk valamennyire hasonló, de mégis egészen más emberfajta. A mesterek biztos szemű, biztos kezű fajtája...

Ismeretlen cseh és olasz mesterek aszkétai alázattal, áhítatos idő- és munkapazarlással remekbe készített angyali miniatűrjei mellett láthatunk például egy nagy rajzlapot, amelyre *Dürer* gyors tollvonásokkal, keresztül-kasul mindenfélét rajzolt, ami éppen eszébe jutott, Madonnát, páncélt, fegyvert, szörnyeteg madárfejet, cifra monogramot; láthatunk néhány lólábat, amelyet ólomvesszővel *Leonardo da Vinci* keze vetett a papírra; láthatjuk például *Gainsborough, Rafael, Tintoretto, Correggio, Tiepolo, Watteau, Corot, Renoir* vázlatait, műhelytitkait... Ezeket csodáljuk jobban, vagy a zárt, hajszálfinoman kidolgozott kompozíciókat? Nehéz választani.

Mesterek örök jelenlétét érezzük... Paolo *Veronese* vázlatán — *Amiensi Péter Michele Vital doge előtt* — mint a katalógus is megjegyzi, megbarnult a tinta, de az alakok, az oszlopok, amelyek néhány szeszélyes kriksz-krakszból keltek csodálatosan életre, ma is olyan tündöklően újak, mint születésük idején; *Cézanne* ceruzából és egy-két foltnyi vízfestékből termett gyümölcsei pedig oly édesen kínálkoznak, ahogy az Éden kertjének gyümölcsei kínálkozhattak... *Rembrandt* hollandi parasztházaiba hány nemzedék lelke tért be már pihenni s hány nemzedéket fognak még egyszerű, komoly méltóságo[illegible] hívogatni!

N. A.

ettel
óváros
a

vonat az osztrák fővárosba. A pályaudvaron *Miklas* köztársasági elnök feleségével, *Schuschnigg* kancellár a kormány tagjainak élén és a tábornoki kar fogadja a magas vendégeket. A keleti pályaudvartól a belvárosig vezető útvonalon 15.000 katona kettős sorfala között fog elhaladni *Horthy* Miklós kormányzó

Hoffmann Edit, [grafikus]

y Lovagja

okozódó elaljaso-
nne — csak más
környezetben ke-
ény együgyű fe-
gy a Tótfalusiról
án — amikor Cs.
idapesti rádióban
an maradt fenn.
ogy annak idején

Hoffmann Edit árnyképe Tolnai Gáborról 1936-ból

Tolnai G

14-15

KM/16

Hoffmann Edit dr. MDK

Müvei:
Jegyzetek a régi magyar táblaképfestészethez (1937)
Pozsony a középkorban (Németül is) 1938
Szinyei Merse Pál (1943)
A muzeumi rajzgyüjteményt illető tanulmanyai a Szépm.Muz.évkönyveinek IV.,V.,VI.,VII.,VIII.,és X. kötetében.

Buletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.Bp.1947
No.1. 35-36 l.

Hoffmann Edit dr. MDK

Müvei:
Barabás Miklós - 1923
Középkori könyvkulturánk nehány fontos emlékéről - 1925
Der künstlerische Schmuck der Corvin-Codices -1926
Henrik csukárdi plebános miniátor 1927.

Buletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.Bp. 1947. No.1. 35-36 l.

MDK

Hoffmann Edit dr.

Müvei:

Bibliotheca Corvina (Fraknói Vilmossal, Fogel Józsefel és Gulyás Pállal, olaszul is.) 1927

A Nemzeti Muzeum Széchényi-könyvtárának illuminált kéziratai (1928)

Régi magyar bibliofilek (1929)

Buletin du Musée Hongrois des Beaux-ARts. Bp. 1947 No.1. 35-36 l.

Hoffmann Edit, művészettörténész

Barabás Miklós festő- és grafikusművész monográfiáját Hoffmann Edit írta, ez a könyv 1950-ben jelent meg, az író 1945-ben halt meg.

Irodalmi figyelő.

1984. I. 14. Kossuth 14.40 /BÉ./

Haffmann Edith, művészettörténész

Barabás Miklósról, reformkori művészetünk vezéralakjáról utáljára 1951-ben jelent meg könyvecske Haffmann Edith tollából és azóta-néhány részlettanulmányt leszámítva-nem foglalkozott vele érdemben a szaktudomány.

Tasnádi Attila: Az újra felfedezett Barabás.
Népszava, 1984. márc. 7.

HOFFMANN Edith

ZÁDOR Anna: Arcképvázlat Hoffmann Edithről, 1888 - 1945.
= Holmi IV.évf.1.sz. 1992 93 - 98.p.

Hoffmann Egon
festo
1930-34

Iparm.Isk.Évk.
1930-34.45.l

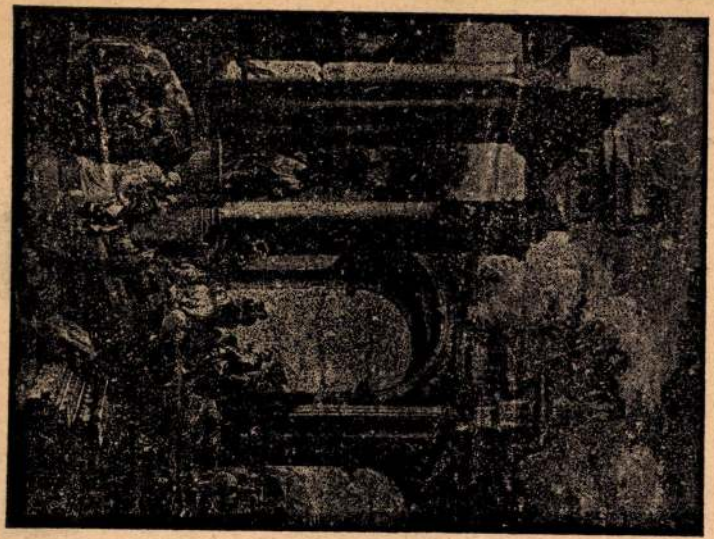

Hoffmann Egon, diszitő festő, 1937. végbizonyitványt nyert

Iparművészeti Isk. Évk. 1880-1941. Bp. 1942.
33 l.

melyeket a Tarcsai-utról vihettek.

A kripta ajtaját /ar vonatkozó rendelet értel ronttatta.

Emlités történik vé tőben állt, 2./ helye ni renc állittatta, 3./ az u gondozásában.

A templomot teljese

Jellege: Klasszicizáló,

Külseje: Téglalap alapr záródású szentélyrésszel tükörben füles, kőkeretelé félkörivü ablak. A homlok romfal közé fogott kétszs körives ablak, a felsőben órapárkány, óra nélkül, a oldalhomlokzatán szintén körives há rom ablak, mig sekrestye. Egyszerü ablak

Hoffmann Egon, épitő iparmüvész, 1937-38.
iparmüvészeti szakoklevelet nyert

Iparmüvészeti Isk. Évk. 1880-1942. Bp. 1942.
34 l.

34.

nyugati szélén emelkedő várhegy dácit
ü fennsikkal biró hegyen emelt sza-
ely egy, a hegy peremén körülfutó ké-
ettől mély árokkal elválasztott korább-
ól állott. Az északkeleti oldalon kocsi-
ut vezet hozzá.
l a csapórácsos, rusztikázott kőkeretü
ai állanak. Innen kettős falköz vezet
egyes "Uj bástyá"-hoz. Külső falában
őbe vésett, cimerbe foglalt, elmosófott

LIT
UI
GAD
2.
erint: MEL.LIT.PLIM. M. PROV. NEOGRAD.
avit Liturgus Plim. Moenibus provi-

Hoffmann Egon

végzett festő most a Weiss Manfrédgyárban kerékpár abroncsokat vonalaz.

Gergely Márta.

Valóra váltott műveszi álmok.

Szivárvány

1947. máj. 10.

MDK

Hoffmann Egon, disz.fest.

Iparm. Isk. Évk. 1934-36.

43.1.

MDK

Hoffmann Elemér és Waelder Gyula

A keresk. miniszter ugy döntött, hogy a Boráros téri hid egyes diszitő részeinek megtervezése fentiek tervei alapján és müvészi irányitásával történjék.

Miniszteri döntés a Boráros-téri hid egyes diszitő részeinek kiképzésére kiirt tervpályázat ügyében. Pesti Napló 1935. nov. 9. 10.l.

HOFFMAN Elemér

M.D.A.

1925-ben Nagybanyán a szabadiskola tagja

Réti: Nagybanya.. 337.1.

MDK

Hoffmann Elemér, festő,

részt vett a Salon National (Grand Palais) kiállításán

Ujság - 1926 V. 21. - Magyar Művészek Párisban és Németországban.

R. D. V.

HOFFMANN Elemér

1924-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya ... 336. e.

Hofmann Elemér

Nagybánya művészete (katalógus)
Magyar Nemzeti Galéria, 1996

Szöveg : 359, *363/1*, *363/25*,

MDK

Hoffmann Elemér

festő, az iskola v. növ.

Iskolatörténeti kiáll. 1954. jun. 14.1.

Eötvös József gimn. 100 éves fennállása

LEGSZŰKEBB HAZÁM

Elveszett otthonok

Tolnai Gáborral beszélget Kabdebó Lóránt

K. L. Tolnai Gábor akadémikus, évtizedeken át a régi magyar irodalom egyetemi tanára, most fejezte be emlékiratait, életének egy olyan korszakáról, amikor nem íróként, nem irodalomtörténészként, hanem politikusként szerepelt. A legnehezebb időben volt római követünk. Most, hogy ,,római korszakával'' számot vetett, azt hiszem, egy kicsit élete elmúlt időszakával is szembenézett. Próbáljuk visszaforgatni az időt a kezdetekig. Azokig az otthonokig, amelyek az időben látszólag elvesztek. Vajon elvesztek-é?

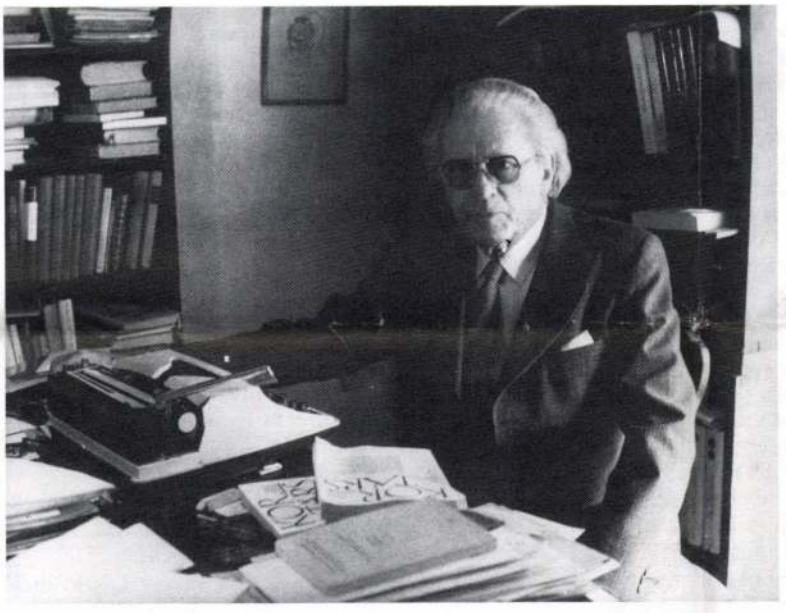

T. G. Szívem szerint hangzanak szavaid: ,,elhagyott otthonok''. Magam is arra gondolok, vajon elhagytam-é otthonaimat? Persze lakásaim változtak, az otthonaim azonban belém épültek, életemben semmi lényegeset nem hagytam el. A legfontosabb tapasztalatok, az átélt dolgok belém épültek, és bennem élnek, eleven részecskékként maradnak bennem mindaddig, amíg élnem adatik. A napoknak, heteknek, hónapoknak az elmúlt esztendőkbeli mind gyorsulóbb múlása során mind jobban és jobban ragaszkodom a régi évtizedekhez, esztendőkhöz, mióta Illyés Gyula szavaival — ,,A Semmi közelít''.

K. L. Hogy is kezdődött, honnan indultál?

T. G. Onnan indultam, hogy megszülettem az Alföldön, Kunszentmiklóson. Nyolcéves elmúltam, amikor Pestre kerültünk. Mégpedig a Tanács-Magyarország esztendejében. Pesten jártam az elemi iskola első osztályait, és Pesten végeztem a gimnáziumot, a nevezetes Lónyay utcai református gimnáziumban. A fővárosból a szegedi egyetemre mentem magyar-német szakos tanárjelöltnek.

K. L. Kezdjük talán ott, hogy megérkeztél Budapestre.

T. G. Lakásaimat, lakásainkat, ha felsorakoztatnám, ez maga lapokat tenne ki. Amikor feljöttünk a fővárosba, először a Rákóczi útról nyíló Vas utcában laktunk, egy szecessziós házban. Évtizedekkel később tudtam meg, hogy ebben a házban élt egy ideig Tóth Árpád. Vannak ilyen furcsa találkozások az életben. A Lónyay utcai gimnáziumban — nyolcadikos koromban — önképzőköri pályázatot írtak ki a *modern magyar líráról.* Amikor a pályamunkát írni kezdtem, akkor temették Tóth Árpádot. Ott voltam a temetésen. Itt láttam először az ő nagy kortársait. Babits Mihály, a jóbarát mondta a gyászbeszédet. Emlékszem piciny patakokban ömlő könnyeire, amelyek megálltak a bajuszán, és innen pottyantak a megásott sír peremére. Pályamunkámban három portrét írtam az elődökről, Vajdáról, Reviczkyről és Komjáthyról, s ötöt az Ady-generáció nagyjairól, ilyen sorrendben: Ady, Babits, Tóth Árpád, Kosztolányi, Juhász Gyula. A Tóth Árpádról szóló fejezetet elküldtem a költő özvegyének, Annuskának. Annuska egy levelezőlapon megköszönte s meg is dicsérte a gimnazistának a dolgozatát.

K. L. Említetted a Lónyay gimnáziumot. Ez is szinte kultúrtörténeti világ, forrásvilág. Századunk magyar kultúrájának nem egy nagy alakja indult el ebből a gimnáziumból. Legendás a Trefort és a fasori gimnázium, mintha a Lónyayról kevesebbet beszélnének.

T. G. Így igaz. A fasori volt evangélikus gimnáziumot elsősorban az teszi ma is emlékezetessé, hogy itt tanultak olyan világhíressé vált természettudósok, mint Neumann János, Teller Ede, Wigner Jenő s mások. A humán tárgyaknak is voltak itt kiváló tanárai. Mégis úgy tűnik — ebben nyilván közrejátszott az igazgató, maga is jelentős fizikus, Mikola Sándor személye —, a természettudományok hódítottak elsősorban a diákok körében. A Lónyay utcából — bár itt is voltak jeles tanárai a természettudományoknak — főként humán területeken működő, neves személyiségek nőttek ki. Itt tanult Molnár Ferenc. Az előttem lévő nemzedékből Halász Gábor, Cs. Szabó László, a nálam fiatalabbak közül a klasszikus filológus Szabó Árpád és Borzsák István. Ugyancsak itt tanult Devecseri Gábor, valamint Karinthy Gábor.

Egy iskolát mindig a jelentős tanáregyéniségek emelnek magasra. Számomra és sokunk számára legemlékezetesebb a tudós latin-görög tanár, Nyusztay Antal volt. Elsősorban néki köszönhettem az irodalom iránti érdeklődésem elmélyülését. Ellentmondásnak tűnhetik, de korántsem az: Nyusztay Antal latin és görög óráin tanultam meg a magyar irodalom igaz megközelítését és értékelését. Igényességre nevelt bennünket. Nem szólamokkal, hanem a műalkotások középiskolás fokon felüli értelmezésével. Görög óráin Platon-szövegeket olvastunk. Nem a tankönyvet használtuk, amit nem tartott jónak, hanem beszereztetett minden padszomszéddal egy-egy német kommentárral megjelent Platon-kiadást. Amikor már Platont eleget olvastuk, a görög biblia következett. Mégpedig Pál apostolnak a korinthusbeliekhez írt levele a szeretetről. Ha valaki elkezdené görögül idézni, talán még ma is tudnám folytatni. Mert könyv nélkül

HOFFMANN Edith művészettörténész
Budapest XXVI. évf. 1. sz. 1988

is megtanultuk ezt az egyetemes költészet legszebb darabjainak sorába tartozó alkotást. Ma is fülemben cseng — hányszor idézte Nyusztay Byron híres szavait: ,,Mindnyájan görögök vagyunk!'' S az idézet nyomán Arany Jánostól citált, egy-egy Homéroszra visszacsengő sort. Például az ismert balladából ezt: ,,Kettős pohár mézízű nedvvel, forog, forog.''

A Lónyay utcai gimnázium a 20-as években, amikor ott tanultam, liberális légkörű iskola volt. Nem is egy olyan tanár tanított bennünket, akik 1918-ban, 1919-ben — mai szóval élve — flekkesek lettek. Állami iskolában nem kaptak helyet, de a református gimnáziumban aktív tanárként működhettek. Ezek a pedagógusok másként beszéltek a közelmúltról, de a távolabbiról is.

K. L. Ebben a lónyaysta gimnáziumi időszakban merre laktál? Milyen hangulatok gyűltek beléd a városból?

T. G. Amikor a gimnáziumba beírattak, még a Nefelejcs utcában laktunk. Később különböző budai városrészekben volt a lakásunk. Albérletben éltünk a Gellérthegy utcában, majd a Kis-Svábhegy oldalába költöztünk. Akkor Hieronymi út volt a neve, ma Határőr útnak hívják. Miként a Kis-Svábhegynek sem ez már a neve. Kis-Szabadság-hegy furcsa név lett volna; ezért — ki tudja miért — Martinovics-hegynek nevezték el. Buda lett végül is igazi, kedves hely ifjúságomnak. Budának egy, mindkét említettnél ősibb városrésze, a Víziváros épült belém legmélyebben. A régi Víziárosból mára nagyon kevés maradt meg. Ha nem is tűnt el teljesen, mint ahogy eltűnt a Tabán, de ősi vonásait, régiségét néhány utcanév őrzi elsősorban. Mint Medve utca, Csalogány utca, Kapás utca, Vitéz utca, Gyorskocsi utca. Kanyargós, keskeny utcák voltak ezek, földszintes ósdi házakkal. Krúdy Gyula világa. Az egyetem elvégzése után laktam itt, a Szász Károly utcában. Előbb szüleimmel egy kicsi, kétszobás lakásban. Az előszobából faalkotmánnyal elválasztott, úgynevezett cselédszoba volt a szobám. Már a Nyugat munkatársaként itt írtam egy sor korai tanulmányomat, kritikámat. Azután albérletbe költöztem a szomszédos házba. Ebben az udvarra nyíló szobában olvastam először Proustot, és itt készült a *Régi magyar főurak* című, Baumgarten-jutalomban részesült könyvem. A Szász Károly utcából csatangoltam esténként a Víziárosban. Kerestem, kutattam a városrész múltját. Hiszen története a régi időkbe nyúlik vissza. A török kiűzése után németek telepedtek le itt. Magyar neve a német Wasserstadt fordítása. Régtől tudtam, hogy a Batthyány téri barokk templomban német nyelvű lelkészként működött Faludy Ferenc, a költő. És megtudtam, hogy a templom közelében voltak fogságban Martinovics Ignác és társai.

A Víziváros számomra a romantikus ifjúság világát jelentette. Cs. Szabó László a 30-as években írta azokat a munkáit, amelyeket úgy szoktunk emlegetni, hogy *szerelmes földrajz*. Tartozom emlékének azzal, hogy elmondjam: az ő írásainak hatására írtam 1936-ban egy esszét; a címe ez volt: *A Víziváros holdfénynél*. Nem egyedül én írtam Cs. Szabó indíttatása nyomán ilyen jellegű esszét. Nemzedékének két olyan jeles tagja, mint Halász Gábor és Szerb Antal is. Halász a napjainkra ugyancsak szinte teljességgel eltűnt, rövid életének színterét örökítette meg, *Vázlat Óbudáról* címen. És hát szintén e kategóriába tartozik Szerb Antal ironikus és önironikus stílusban fogant írása, a *Budapesti kalauz Marslakók számára*.

K. L. Beszéltél szűkebb környezetedről. Most folytassuk azzal a szellemi környezettel, azzal a szellemi otthonnal, amely az időben, de csak az időben szintén elveszett.

T. G. Amikor a fővárosba kerültem, a Széchényi Könyvtárban lettem 75 pengő 62 filléres fizetéssel úgynevezett ÁDOB-os gyakornok. A Széchényi Könyvtárban dolgozott ez időben Halász Gábor is. Elsősorban neki köszönhettem, hogy bekerültem 1934. március 15-én az ország első könyvtárába. Halász Gábor otthonos volt egy családnál, akikről mármár kezdünk megfeledkezni. A család tagjai a következők voltak: Hoffmann Edith, a kiváló művészettörténész, a nővére Hoffmann Mária, aki Rédey Mária néven könyveket is írt, és az ő férje, Rédey Tivadar, a színikritikus és színháztörténész. Ők hárman belső jó viszonyban voltak Babitsékkal. Babits Mihállyal — mint szerkesztővel — már korábban kapcsolatban voltam. De hogy Babitséknál otthonos lehettem, azt Halász Gábornak, Hoffmann Edithnek és Máriának, valamint Rédey Tivadarnak, első főnökömnek, a Széchényi Könyvtár Hírlaptára vezetőjének köszönhettem.

K. L. Hoffmann Edithről annyi közismert, hogy árnyképeket készített Szabó Lőrincről és feleségéről, Babitsról és feleségéről és a nyugatosok legtöbbjéről. Köztük Tolnai Gáborról.

T. G. Nagyon jóleső érzés erről beszélnem. Hoffmann Edith nemcsak kiváló művészettörténész volt, hanem nagy műveltségű, rokonszenves egyéniség is. Első mestere minden idők legnagyobb irodalomtanára, Riedl Frigyes volt. Edithnek valóságos hobbija volt az árnyékrajzkészítés. Több mint ötven árnyékrajza maradt fenn. Az árnyékrajzok között szinte egészében ott található a két világháború közti magyar kultúrtörténet minden jelentős alakja, élen Babits Mihály nemzedékével. De nemcsak írók és költők, hanem festők, szobrászok, mint Beck Ö. Fülöp, Pátzay Pál, Bernáth Aurél. Az utóbbinak a felesége is, a kitűnő reumaorvos, Pártos Alice. De a következő nemzedék tagjai úgyszintén. Szabó Lőrincet említetted. Árnyékrajz készült Illyés Gyuláról és Halász Gáborról, Szerb Antalról és Ignotus Pálról. És az akkor legfiatalabbak sorából, rajtam kívül, Jékely Zoltánról és Ortutay Gyuláról.

K. L. Úgy tudom, készülsz kiadni ezeket az árnyékrajzokat egy kötetben, kísérő tanulmánnyal. Elmondanád, hogyan készültek ezek a képek?

T. G. Létrejöttük színhelye a Buday László utca 14. II. emelet 2. alatti lakásban volt. Együtt élt itt az egész Hoffmann család. Hoffmann Frigyes, a papa, aki az Eötvös Kollégium első némettanára volt, aki funkciója folytán a kor sok kiválóságával barátságban volt. Ugyanitt — e nagy lakásban — lakott Hoffmann Edith, valamint nővére Hoffmann Mária, férjével, Rédey Tivadarral. Az árnyképek Edith dolgozószobájában készültek, mégpedig a következőképpen: A háziasszony a falra helyezett egy rajzlapot. A modellnek a rajzlap elé kellett ülnie profilban. A másik oldalon egy íróasztallámpa helyeztetett el, amelynek fénye folytán az árnyék rávetült a rajzlapra. A rajzlapon csupán az árnyék körvonalát kellett tussal megrajzolni. A körvonal belsejét később ugyancsak tussal töltötte ki. A Buday László utcában zajló délutáni, esti és szilveszteri összejövetelek szellemiségének inspirálója a századelő tudós irodalomtanára, Riedl Frigyes volt. Az ő tanítványaival zajlott híres teázások, kirándulások és az ezek mögött lévő törekvés nélkül nem jöttek volna létre a Hoffmann Edithék rendezte összejövetelek sem. Riedl fölismerte, hogy hazánkban a műveltség szűk kiterjedésű. Hogy vidéken művelt emberrel alig lehet találkozni. És társalogni sem tudunk. Együttléteinket a lakmározások és vele a szónoklatok töltik ki. Ezért igényelte és propagálta a francia értelemben vett zsúrfixeket; nem kis mér-

tékben azért, hogy megtanuljunk polgári értelemben társalogni.

A történelem különös kanyarokat, nehezen értelmezhető mozdulatokat teremt. A mai fiatalok körében ki tudja, ki érti, hogy Riedl szűk körben szívesen beszélt németül, s ugyanakkor öntudatos magyar volt?! És nem a német műveltség vezérelte, hanem mint kortársai többségét — elég zseniális barátjára, Péterffy Jenőre utalni — az újlatin, az olasz és a francia kultúra vonzotta. És a mester nemzedékéhez hasonlóan, a brassói német származású Hoffmann Edith köre is a latin kultúra felé tekintett. S ez a vonzalom a náci német előnyomulás következtében törvényszerűen fokozódott. A Riedl-örökség őrizését és folytatását nemcsak Hoffmann Edith, valamint nővére, Mária és Rédey Tivadar biztosította, hanem hozzájuk hasonlóan, a Buday László utcában megfordulók sorában többen, Riedl-tanítványok. És említeni kell, hogy a már régen halott Riedl Frigyes indíttatása nyomán ennek a körnek élő, vezérlő szelleme Babits Mihály volt. A váltakozó összetételű együttlevőket az ő személyisége járta át a találkozásokon, akár jelen volt, akár nem a Buday László utcában. Babits Mihály környezetében teljességgel megvalósult Riedl álma; nem lehetett szónokolni, a jó értelemben vett társalgás szelleme járt át mindnyájunkat.

K. L. Ismét Babits, ejted ki a szót, a nevet. Számunkra már irodalomtörténet, klasszikus nagyság, de általában nagy kortársaival is úgy van az ember, hogy azt hiszi, szobrok. Te Babitsot emberközelben is láthattad, társaságközelben, ahogy mondod. Sőt egyszer említetted, hogy Esztergomban, Babits már súlyos beteg volt, a Dunára is lementetek, együtt úsztatok. Milyen volt Babits, az ember?

T. G. Szavaid hallatára — hadd mondjam meg — úgy érzem magamat — Krúdy Gyula kifejezésével élve —, mint a hajdani öreg honvéd. Hiszen Babits nemzedékéből csaknem mindenkit ismertem személyesen. Babits azonban az egyetlen, az egyedülálló volt. Úgy néztünk reá, mint valami istentiszteleten a hívők a szentségre. Körülülve is szinte térdepelve tiszteltük. A te szavaid folytán most a késői, az Esztergomban tett látogatások elevenednek meg előttem. Egy-egy nyáron néha többször is megfordultam nála, odafenn az Előhegyen, különböző barátaimmal, Grandpierre Emillel, Joó Tiborral, Mátrai Lászlóval, Vas Istvánnal, Weöres Sándorral. Említettél egy *fürdést*. Nem a Dunában zajlott le, hanem az esztergomi strandon. Előtte vidáman beszélgettünk az előhegyi ház teraszán, az X lábú asztalt körülülve. Alighanem 1939 nyarán volt ez. A házigazdának már kanül volt a torkában. Még tudott beszélni, de néhány perc után elhalkult a hangja. Vidám, kacagásokkal kísért szavai során Edith, aki jól tudta, hogy Mihály — mert az ő számára, az ő számukra a régi barátság folytán *Mihály* volt Babits —, jól úszik és szeret úszni. Erre terelte a szót: — Nem lenne kedvetek lejönni a strandra? — Babits, de Török Sophie is, lelkesen fogadták a javaslatot. Előkerültek Babitsék fürdőkosztümjei. Néhány perc múlva elindultunk a teraszos kerten át, s lesétáltunk a hegyről. Pillanatok alatt levetkőztünk. A költő — a mai fiatalok kacagnának a látványon — egész testet beborító fekete, fehérszegélyű fürdőkosztümöt viselt. Nekünk, persze, ez nem volt komikus. Apáink nemzedékénél ez volt a szokás. De mégha mosolyogtunk volna is. A következő pillanatokban történtek pontosan az ellenkező hatást keltették. Lélegzetelállító jelenet következett. Babits az élet minden mozzanatát átélő férfi, a jó úszó örömével elsőnek vetette bele magát a vízbe. Nem arról volt szó, hogy megfeledkezett róla, nem is gondolt rá, hogy a légcsövébe illesztett kanül nyílásán beömlik az uszodavíz. Törvényszerűen az történt. Szerencsére a víz — ahol belevetette magát — nem volt mély. Így fel tudott állni. Arca elsápadt. Lélegzetvételét vészterhes köhögési roham kísérte. A légcsőbe beáradt víz megakasztotta a szabályos lélegzetvételt. Ugyanúgy megfulladhatott volna, mint ahogy — ki tudja, mennyi idő elteltével — visszatért az életet biztosító lélegzés. Mi, jelenlévők, dermedten néztünk feléje. Amikor túlestünk a félelmet kiváltó pillanatokon, másodperceken, Edith tüstént feltörő vidámsága, kacagása a költő jókedvét is visszaadta.

Ahogy megszűnt a fulladás izgalma, nem a „folyton rövidülő életének" légköre járt át bennünket. Ennek éppen az ellenkezője. Az élethez való legyőzhetetlen ragaszkodást éreztük. Ekkor és mind nehezebbé váló éveiben, hónapjaiban és napjaiban is mindenre figyelő „sötét, komor" szemének tekintete nézett felénk. Annak a férfinak a tekintete, akit korántsem csak az irodalom és az alkotó tevékenység foglalkoztatott, hanem minden érdekelte, ami az életben lejátszódott. Ettől, persze, elválaszthatatlan, hogy a látott, az átélt jelenségek felszívódtak, s néha csak egy jelzőben, hasonlatban vagy utalás formájában jelennek majd meg verseiben, prózai műveiben.

Jóval korábban történt. A dátumra nem emlékszem. Török Sophie naptáraiban nyilván meg lehetne találni az időpontot. Annyi bizonyos, hogy még az 1938-ban lezajlott műtétet megelőzően, ez is egy vasárnapon volt. Vasárnapon, mivel ilyenkor látogattunk mindig az Előhegyre. Ott voltunk akkor Babits távlatokat nyújtó toronymagasán, amit Tamási Áron nevezett el utóbb *világítótoronynak*. A kicsi háztól elébünk tárult az egész környék. Lent a város. Szemközt a Bazilika. Másfelől a Duna, Trianon óta a határfolyó, és azon túl már Szlovákia. Hogy miről folyt akkor a beszélgetés? Nem őrizte meg emlékezetem. De arra jól emlékszem; híre jött, hogy lent a városban, a Budapest felé vezető főutcán, két ház tetője közt kifeszített drótkötélen egy akrobata produkálja magát. Kell-é mondanom? Nem miközülünk valaki, hanem Babits, a poeta doctus, Dante fordítója, a magyarságért, az emberiségért aggódó, vívódó költő javasolta, hogy menjünk le, nézzük meg a kötéltáncost. És azután, ott lent, beleélve magát, nézte a nyaktörő mutatványt. Figyeltem, mint mindig. Fejtartásával, egész testével, két karjával szinte együtt egyensúlyozott a drótkötélen lépegető akrobatával. Szükséges a mondottakhoz kommentár? Babits Mihály azon legnagyobbak sorába tartozott, akik kimondva vagy kimondatlanul azt vallották, illetőleg akként éltek, amit fiatal korában — a két ifjúkori baráttal, Kosztolányival és Juhász Gyulával együtt — sokat olvasott költője, a norvég Henrik Ibsen így fogalmazott meg: — Mindent vagy semmit! — Ő *mindent* igyekezett átélni, majdhogynem körültapintani, az élet és a világ nagy összefüggéseit szintúgy, mint érdektelennek tűnő részecskéit is minden napnak. És alkotásaiban mindent egybefogni.

Beszélgetésünk befejezésekor halála és halála utáni napok jelennek meg emlékezetemben. Utolsó éveiben az elsötétedő Európában és a mi hazánkra fokról fokra ránehezedő időben a humánum nagy alakját tiszteltük benne, magatartásában és művében. Nem sokkal elhunyta után az akkor még fiatal Illyés Gyula máig érvényesen írta: Volt egy pillanat Európa történetében, amidőn nyugat szelleme elbillent a földrajzi nyugatról s Magyarország fölé szállt, az ő feje fölé.

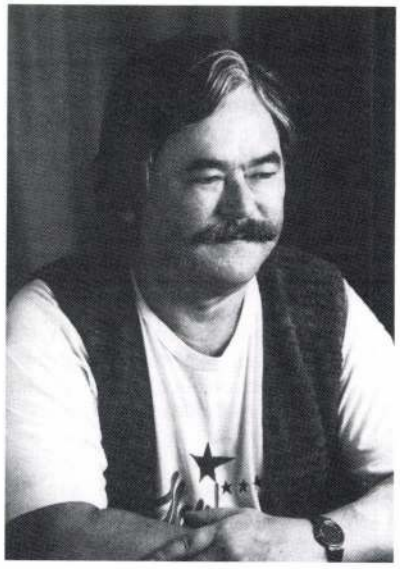

Vallomás a versekről

Harminc éve írok verseket, s most boldogan és összeszorult szívvel nézem őket. Boldogan, hogy túléltem ezt a harminc évet s összeszorul a szívem, hogy milyen gyorsan elrepült!

Fiatal koromban hihetetlen feszültségben éltem, folyton összehúzódott és ugrásra kész izmokkal, mint aki fél, hogy lemarad valamiről, elteveszti az időt és az alkalmat, hogy a nagy és nyílt tenger helyett előmelegített vizű uszodamedencébe ugrik fejest! Én ezt ma már képtelen fényűzésnek érzem, ám az ifjúság szent jogának, ma is tisztelem érte azt a fiatalembert, aki voltam, de örülök neki, hogy túléltem. Az a merev testtartás sok olyan terhet vett magára, amire nem kellett volna vállalkoznia. Na, de hát természetesen a latolgatásra is képtelen volt! Lehet, hogy túlértékelte magát, a költészet erejét, azt hívén, hogy az egész világra kell koncentrálnia, mikor verseket ír, az utcai forgalom torlódásaitól a banán meghonosításának megoldatlanságáig; a világ természetesen nem hagyja magát minden részletében magas erkölcsi szempontok szerint mérni, az ember meg kinövi a kamaszkori szertelenségeket.

És lehet-e, érdemes-e megállítani az időt, nem úgy van-e bölcsen elrendezve, hogy múlik, sebeket gyógyítva, új izgalmakat ígérve; hiszen a megállt idő a halottak ideje, a változó idő a mi közegünk, reményünk és vigasztalásunk! Úsztam benne bátran én is, vagy néha csak evickéltem, sokszor elkeseredve, de mindig reménykedve; ép szívvel és ép elmével álltam a csapásokat, s örültem az örülnivalónak! Győzelem ez is, emberre szabott. Ebben nem is akartam különbözni soha, költői célnak is elegendő volt, nagy erőfeszítésekre sarkalló, tehetséget fölszárnyazó. A versek vajon felmutatják-e az elmúlt időt vagy legalább engemet — nem tudom, nem is nagyon töprengek rajta, ennyit tehettem a világért és magamért.

Csukás István

Orr-beszámoló a Szépvölgyi út 67-től a Kolosy térig

Először a hársfák illata, mivel nyár van,
ez a jó kezdet! Hársfák közt lakom s tudom,
hogy égig ér a nyár, képzeleghetnék, hogy földön
bukdácsoló pilóta vagyok, hátamon nyár-ejtőernyővel —
de már annyit képzelegtem s túl könnyen, valódibb
dolgokra vágyom s megcsap a hársfák illata,
beszívom remegő orrsövénnyel, mint a vadászkutya
s érzem, hogy jó nyomon vagyok, új vadászmezőn,
s kiszökhetek a ragacsos költészetből, mely olyan,
mint a beszáradt lekvár, léptem ruganyos, orrcimpám
kitágult, vígan skálázik: a kerítés mögött rózsa
mély illata, asszonyosan alt, a hársfa szoprán,
s szinte brummog az üres telken a dudva, e hármas-
hangzattal búcsúzom a kanyartól. Szeszélyesebb
s kellemetlenebb
egyveleg következik: olvadó aszfalt, hánytató benzingőz,
keserű kipufogógáz, a kiszáradt patakmederből macskadög,
rothadó rongy, pálló papírzsák csap ki szinte triolában,
de nem hátrálok, azzal az anyaggal kell dolgoznom,
ami van s eszembe sincs mást kitalálni! Ha csúnya,
hát csúnya, ha büdös, hát büdös, nincs más utam
és nincs másik életem. Valamikor volt, vagy legalábbis
azt képzeltem! Ó, ifjúság! Ó, álruhás királyfi!
Micsoda röhejes alak voltam, még most is belepirulok,
ha eszembe jut. Lehajtott fejem fölrántja a kihajló
diófa, összemorzsolok egy levelet s szippantgatom, mint a
narkósok, mert azért kell valami kábulat, hogy kibírjuk.
Így érkezem a sarki cukrászdához s átrepülöm
azt a pár métert vanília-szárnyon, karamell-léghajón
málna-citrom-narancs-helikopteren, zötyögve érek
földet, síkosan landolok a kocsmaajtóban s férfiasan
beszippantom a sör-bor-pálinka-szagot, mélyén egy kis
ammóniákkal, de most nem csábulok el, közel a cél,
érzem a célt, már csak az étterem sülthagyma-pörkölt-
tengerén
kell átgázolnom, a templom tömjén-hűsébe épp csak
beszagolok,
és itt a piac, e földi csoda, e tündéri ajándék, mogorva
utcák-évek közé beszorított darabnyi gyerekkor, hová
naponta megérkezem, kopott, fáradt, boldog utazó!

Kávéházi asztal

Toldd meg léted egy arasszal —
szólít a kávéházi asztal,
s a halhatatlan papíron
eltűnődve leírom,
hogy mit akartam tenni itt,
jó, vagy rossz megfejtéseit
a nagy alkalomnak; vélt lehetőség
szigorú, elképzelt hősét
okítom, mert egyszer testet ölt s teremt
a meztelen lelkiismeret,
s mint ahogy felküzdöttem én
magam, sorsom példa még lehet,
s szándéknál több a költemény.

Véres katonai zendülés Görögországban

Venizelosz hívei több nagyobb városban felázították a helyőrségeket — A kormánycsapatok leverték a lázadást — Repülőgépek a zendülő hajók ellen

Ostromállapot egész Görögországban

Athén, március 2.
(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

Görögországban péntek este katonai zendülés tört ki, amelyet véres tűzharcok után a kormány levert.

A miniszterelnök kiáltványa

Kaldarisz miniszterelnök a következő kiáltványt intézte a görög néphez:

— A tengerészeti fegyverraktárban a gárdagyalogezred két századában és az egyik katonaiskolában *néhány meghibbanteszű ember fellázadt az ország törvényes kormányzata ellen.* A kormány az ország fegyveres erejével, amely hűséggel és odaadással küzdött, leverte a hazafiatlan kísérletet és teljesen ura a helyzetnek. A görög nép teljes mértékben nyugodt lehet. A kormány, miután két éven át mindent elkövetett, hogy a reakciót visszaszorítsa, most kénytelen teljes szigorral fellépni az izgatók ellen, hogy mindenkorra biztosítsa az ország rendjét és a görög állampolgárok nyugalmát. Kegyelettel tartozunk e harc halottainak és sbesültjeinek és elismeréssel kell megemlékeznünk az ország fegyveres erőiről.

Este hét óra tájban egyszerre tört ki a lázadás Athénban és más nagy helyőrségi városokban, úgyszintén Szalamisz hadikikötőjében. Az előre megszervezett zendülés titkos jelre egyidőben robbant ki. Athénban a Mariani kaszárnya volt a lázadás fészke. Itt vannak a testőrcsapatok. Résztvettek a lázadásban az athéni hadiiskola tisztjei is. A zendülésben Plasztirasz volt hadügyminiszter és Venizelosz hívei vettek részt.

A lázadók hatalmukba kerítik a hajóhadat

Athénban a forradalmárok kemény harc után elfoglalták a fegyvertárt. Miután a legtöbb tengerésztiszt távol volt, a forradalmároknak *sikerült hatalmukba keríteniök a hajóhadat és a hajókon elindultak Kréta és Szaloniki felé. A parti ütegek parancsot kaptak, hogy lőjenek a hajóra, ha a felkelők nem adják meg magukat.* A hajókon tartózkodó forradalmárok, akiknek Kollialexisz altengernagy és Demesztichasz tengernagy a parancsnokuk, szikratávíróη közölték, hogy a végsőkig folytatják az ellenállást. *Athénban kihirdették az ostromállapotot.*

Véres uccai harcok Athénben

Közben véres uccai harcok játszódtak le Athénban. A forradalmi csapatokat Sarafisz ezredes vezette. Ötven csapattiszttel az egész gárdaezred teljes hadi felszerelésben megindult, hogy elfoglalja a középületeket. A kormányhoz hű csapatok szembeszálltak a lázadókkal. Az első jelentések szerint úgy a kormánycsapatok, mint a lázadók oldalán többen elestek. Mintegy tíz felkelő halt meg.

Sikerült a lázadókat visszaszorítani, akik azonban még mindig nem adták meg magukat és visszavonultak a Mariani-kaszárnyába. A kormánycsapatok négy óra hosszat ágyúzták a kaszárnyát, míg végre sikerült a lázadást leverni. A zendülő tiszteket Sarafisz ezredessel együtt letartóztatták.

Mialatt az uccai harc folyt, repülőgépek vették üldözőbe a hadihajókat, amelyeken a lázadók egy része elhagyta Athént. A repülőgépekből bombákat dobtak a lázadó hajórajra. Egy bomba robbanása következtében az Avarov nevű cirkáló megsérült.

Ostromállapot

Ugyanakkor, amikor Athénban kirobbant a zendülés, *Szalonikiban, Szalamiszban és Larissában is fellázadtak Plasztirasz és Venizelosz hívei.* A kormány hű ezredei rövid idő alatt leverték a zendülést.

A legszigorúbb ostromállapot van egész Görögországban és ma reggel a haditörvényszékek már megkezdték a tárgyalást, hogy ítélkezzenek a lázadó tisztek felett. A legszigorúbb cenzura lépett életbe, sőt az ellenzéki lapok megjelenését betiltották.

A zendülés vezetője, Plasztirasz tábornok volt hadügyminiszter a görög határhoz közel tartózkodik és onnan irányította a hadműveleteket. Minden jel arra vall, hogy Venizelosz áll a forradalom hátterében.

Hogyan készítették elő Venizeloszék a lázadást?

A görög kormány már körülbelül két hónappal ezelőtt tudomást szerzett arról, hogy elbocsátott tisztek, akik a Venizelosz-párthoz tartoznak és Plasztirasz volt tábornok rendelkezéseit követik, *zendülő mozgalmat készítenek elő.* Ugyanakkor a Venizelosz-párti sajtó heves sajtóhadjáratot indított a kormány ellen és élénk izgatást fejtett ki az úgynevezett »köztársasági líga« is. Egyes lapok már azt is közölték, hogy Plasztirasz titokban a görög-bolgár határra érkezett, úgy találta azonban, hogy az előkészületek elégtelenek, mire visszafordult és Cannesba utazott.

A legutóbbi napokban Venizelosz hívei árhanyatlásra játszva tömeges eladásokat végeztek a tőzsdén.

A tegnapi zendülés elsősorban a szalaminei arzenálban ütött ki, ahol rövid harc után harminc elbocsátott tiszt és tengerésztiszt feljutott öt hadihajó fedélzetére.

A hadügyminiszter és a tengerészeti miniszter nyomban szigorú megtorló intézkedéseket rendelt el. Csapatokat küldtek a tengerpartra és az arzenállal szemközt emelkedő domboldalra. Két ágyúüteget vontattak fel, amelyek készen állottak, hogy tüzet zúdítsanak a lázadókra.

Ugyanebben az időben Athénban miniszertanács ült egybe, amely elhatározta, hogy *ostromállapotot hirdetnek az ország egész területén.* Athénban ugyanakkor néhány embert letartóztattak. A rendszabályok puszta elővigyázatból történtek, mert valamennyi polgári és katonai hatóság azt a jelentést küldte, hogy a helyőrségnek a városokban mindenütt hívek maradtak a kormányhoz és mindenütt teljes a nyugalom.

Három zendülés

Ezek után az előzmények után az *athéni katonai iskolánál újabb zendülési kísérlet történt.* Mintegy tizenkét elbocsátott tiszt a »köztársasági líga« több polgári tagjának kíséretében behatolt a katonai iskolába. A csapatok felvonulására az illetők kénytelenek voltak csakhamar megadni magukat.

A harmadik és utolsó zendülési kísérlet egy athéni kaszárnyában történt. Itt mintegy tizenöt Plasztirasz-párti tiszt felhasználta azt az alkalmat, hogy a zászlóalj tisztjei távol voltak és rajtaütéssel megszállta a kaszárnyát. A zendülők a kaszárnyába bezárkózva harcba akartak bocsátkozni a helyszínére küldött csapatokkal. A kormány, a fegyverek letételére hívta fel őket, de ellenállást tanusítottak, mire a tüzérséggel is megerősített csapatok megnyitották a tüzet. Éjfél után félkettőkor a lázadók itt is megadták magukat. A lövöldözés során három ember életét vesztette, tizenkét ember megsebesült.

Repülőgépek a zendülő hajók ellen

Reggel hét óra tájban *a kormánycsapatoknak sikerült az arzenált visszafoglalniok, az öt felzendült hadihajónak azonban sikerült kijutnia a nyilt tengerre.* Ezidőszerint repülőgépek üldözik a hadihajókat.

Megállapítható, hogy az egész hadsereg hű maradt a kormányhoz.

Az ostromállapot ellenére Athén megőrizte rendes külsejét és mindenki háborítatlanul végzi napi munkáját.

A felzendült hadihajók üldözésére kiküldött repülőgépek az egyik torpedózúzót harcképtelenné tették. A megrongált hadihajót vontatókötélre fűzték.

A kormány elrendelte, hogy a repülőgépek mindaddig bombázzák a többi felzendült hajót, amíg azok nem adják meg magukat vagy el nem pusztulnak.

Még mindig válságos a helyzet

Belgrád, március 2.
(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

Noha ideérkezett athéni jelentések szerint a görög kormánynak sikerült levernie a péntek esti katonai zendülést, megbízható értesülések szerint *Görögországban még mindig nagyon válságos a politikai helyzet.* Venizelosz volt miniszterelnök hívei és a többi ellenzéki pártok a kormánnyal szemben *engesztelhetetlen gyűlöletet* tanusítanak és a legerélyesebb harcra vannak elszánva Caldarisz miniszterelnök ellen. Diplomáciai körökben úgy tudják, hogy a pénteki zendülés csak kezdete volt annak a nagyszabású hadjáratnak, amelynek során az ellenzék akár a legszélsőbb eszközök alkalmazásával is meg akarja dönteni Görögországban a mostani uralmat.

Hivatalos helyen alaptalan és célzatos koholmánynak mondják azt a külföldön terjesztett hírt, mely szerint Plasztirasz tábornok, a pénteki katonai zendülés értelmi szerzője és szellemi vezére jugoszláv földön tartózkodik. *(T.)*

Haditörvényszék elé állítják a zendülőket

Athén, március 2.

Félhivatalos lapjelentések szerint a zendülőket haditörvényszék elé állítják.

Délután az Alkotmány téren nagy tömeg tüntetett a zendülés értelmi szerzői ellen és a kormány mellett.

Hivatalos közlés szerint a Venizelosz táborá-

Epe- és májbetegségeknél, elsősorban epehólyagkatarrus, epekőképződés és sárgaság eseteiben a mindig enyhe hatású természetes **»Ferenc József«** keserűvíz a hasi szervek funkcióit élénkebb tevékenységre serkenti.

Olcsó ajánlat

Szép, jó és megbízható árukat ajánlunk Önnek aprópénzért!

Női kabát	divatos új tavaszi fazónok	12.80-tól
Elegáns doublkabát		25.—-tól
Női ruha	gyapjúkelméből, fess fazón	14.80-tól
Női ruha	legújabb impriméből	13.80-tól
Női blúzok	csodaszép mosóanyagból	1.90-tól
Női aljak	fess tavaszi modelek	5.80-tól
Pongyolák	virágos műselyemből	5.50-tól
Női blúzok	műselyem sarmőz trikóból	5.90-tól
Kötött blúz	igen divatos szép minták	2.50-tól
Kötött ruha	fess tavaszi model	7.80-tól
Női kelmék	jó gyapjúanyagból	2.90-tól
Imprimé	csodaszép Crepe de Chineből	3.90-tól
Műselymek	ruha és pongyolára, kitűnő minőség	1.48-tól
Kabátkelmék	140 szélességben	3.50-tól
Marokén	egész nehéz ruhaanyag	2.90-tól
Mosó műselyem	ruhára, blúzra, fehérneműre	—.95-tól
Flokon imprimé	gyűrhetetlen müselyem	1.85-tól
Puplin	férfiing-anyag	1.65-tól
Függönykelme	színes művészminták	—.98

Gólya ÁRUHÁZAK

Király ucca 52.

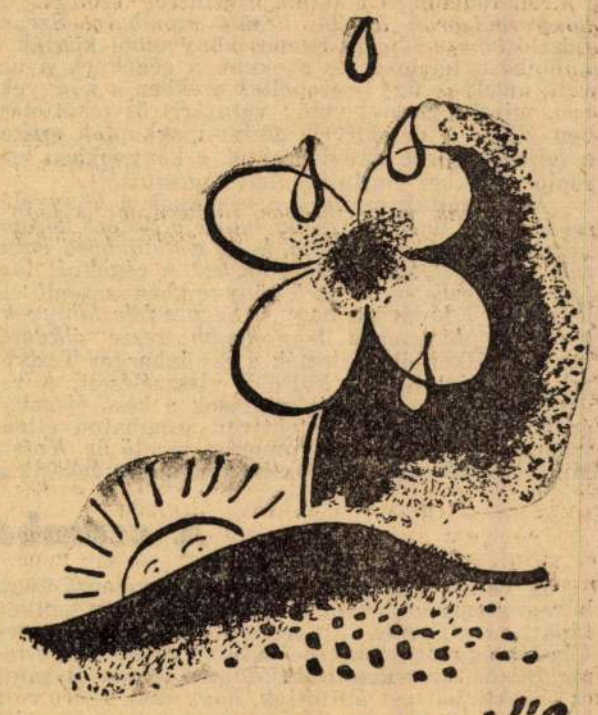

karmatcseppтől üde a virág — TARPAN cseppтől üde a haja!

A Tarpan hajcsepp olyan hajtápszer, amely megerősíti a fejbőrt és koncentráltan tartalmazza a haj növése, táplálása, egészséges megmaradása szempontjából nélkülözhetetlen tápanyagokat.

Férfiak és nők naponta használják. Nem rontja a frizurát, nem bántja az ondulált hajat. Gyermekeknél ajánlatos korpa és hajhullás megelőzésére használni.

Két hónapra elegendő csomagolás ára P 3.60

hoz tartozó katonai személyiségek Athénból jeladást vártak, a küldöncöt azonban a hatóságok elfogták. A venizelista irányú lapok megjelenését felfüggesztették.

Az utóbbi időben kifejlődött harcoknak *3 halottja és mintegy tíz sebesültje* volt. A hadsereg és a katonai léghajózás minden embere hű maradt a kormányhoz.

A hadihajók még mindig a lázadók kezén vannak

Szaloniki, március 2.
(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

A görög kormány minden ellentétes híreszteléseellenére a *katonai zendülést még nem sikerült teljes mértékben leverni.* Az Averos, Psara és Helli cirkálók és a Nike torpedóromboló változatlanul nyilt tengeren tartózkodnak és egész nap folytak velük a tárgyalások, hogy adják meg magukat. Egyes hírek szerint az Averost egy bombavető repülőgép telitalálata érte. Mikor a hajót megadásra szólították fel, parancsnoka visszaüzent, hogy *addig harcol, míg hajója el nem süllyed.*

Ksipaldos admirális ajánlatot tett a kormánynak, hogy közvetít a kormány és a zendülők között, a kormány azonban kijelentette, hogy csak feltétel nélküli megadást fogad el. A felkelők hajóinak fél óra időt adnak, hogy döntsenek, elindulnak-e a görög hadikikötők felé.

Venizelosz a krétai Caniában van. A hadügyminiszter véleménye szerint nincs része Plastiras tábornok zendülésében, de meg kell várni, hogy a felkelőknek a tengeren cirkáló hajói Kréta szigete felé veszik-e útjukat, amiből Venizelosz részessége kiviláglik.

A kormány szombaton kiáltványt intézett a lakossághoz, amelyben kijelenti, hogy a zendülést sikerült leverni, a népet nyugalomra inti és hangsúlyozza, hogy a bűnösök el fogják venni méltó büntetésüket. Athénban a kormány hivatalos büntetést rendezett a zendülés ellen. *Valamennyi ellenzéki lap megjelenését betiltották, szerkesztőik legnagyobb részét őrizetbe vették.* Az egész országban minden nyomdatermékre szigorú cenzúrát mondtak ki. A telefónhivatalokat katonaság foglalta el és megtiltották a külfölddel minden beszélgetést. *(T.)*

A valutaügyészség Szepes-nyomozása felgöngyölíti a budapesti síberfrontot

A detektívek és revizorok együttes munkájának három eredménye: újabb gyanúsítottjai vannak a Szepes-ügynek; a bejelentettnél sokkal nagyobb összegek vannak a svájci titkos folyószámlákon; Szepes már 1932 óta síbol

(Saját tudósítónktól.) Szombaton a valutaügyészségen a tanuk egész sorát kérdezték ki. Ezek a tanuk kivétel nélkül informatív szempontból kerültek az ügyészség lipótkörúti helyiségébe, mert hiszen a detektívek csupán *Szepes* László károsultjainak névsorát akarták megállapítani. A károsultak nem panaszkodnak, mert nagyon jól tudják, hogy abban a pillanatban, amint megszólalnak és panaszt tesznek: a panaszra választ nem kapnak, előbb egy kérdés következik: »*Milyen engedéllyel került pénzük ki Svájcba?*«

Tizennégy házkutatás

Pénteken és szombaton tizennégy helyen tartottak házkutatást a fővárosban a detektívek. Könyvek és iratok garmadáját foglalták le. *Szombat reggel a Nemzeti Bank könyvrevizorait is sorompóba állították.* A revizorok egész nap tételről tételre vizsgálták a feljegyzéseket. Azokat a tételeket keresték, amelyek svájci frankokról, dollárokról, fontról és hollandi forintról szóltak. *A könyvrevizorok kezébe került szombaton Szepes László könyvelése is.* Szepes könyveiből kiírták a különböző tételeket és azoknak a cégeknek a neveit, amelyek úgy szerepeltek ezekben a könyvekben, mintha Szepes velük valutáris összeköttetésben állna. A detektívek, amint megkapták ezeket a feljegyzéseket a revizoroktól, a könyvekben szereplő cégekhez fordultak felvilágosításért.

Átvizsgálták ezeknek a cégeknek a könyvelését is, hogy megállapítsák: *igaz-e a Szepes könyvvezetésének az az állítása, hogy a különböző valuták és kifizetések ide folytak be?* A cégeknél tartott nyomozás során az ő könyveikben szereplő ellentétekből kiderült, hogy *a Szepes-féle könyvekben szepeplő kontók legnagyobb része álkontó.* Ezek az álkontók leplezték a Schönberger Testvérek cég előtt Szepes külföldi visszaéléseit. A revizori munkák és a házkutatások a késő éjszakai órákba nyultak. A detektívek szombaton étlenszomjan dolgoztak. A nyomozást vezető dr. *Kotsis* Miklós ügyészségi alelnök lázas betegen fekszik a lakásán, de negyedóránként kap értesítést a nyomozás különböző fordulatairól dr. *Tóth* Sándor detektívfelügyelőtől. Az ő utasítására detektívek utaztak vidékre és külföldre is. *Az egyik utódállam nagy városában dolgoznak a budapesti detektívek.* Nemcsak a valutabűnügy szálait próbálják kibogozni, hanem foglalkoznak a sikkasztás ügyével is, mert bár a magyar hatóságok előtt ilyen feljelentés nem fekszik, a valutabűnügyet másképmegoldani nem lehet, minthogy a sikkasztások titkát kell feltárni. A nyomozás első eredménye:

A külföldi cégek már felmondtak minden üzletet az illegális arbitrázs terén.

Ujabb 450.000 pengős sikkasztás?

A detektívnyomozást nagy érdeklődés kísérte nemcsak a budapesti pénzpiacon, hanem úgyszólván az egész budapesti társadalomban is. Sok álhír és rémhír terjedt el a városban. Az elterjedt hírek szerint egy nagy iparvállalattól 450 ezer pengőt sikkasztott egy futár, aki azt a megbízást kapta, hogy a hatalmas összegnek megfelelő értéket juttasson ki külföldre. Állítólag ez a futár nem adott magáról életjelt. *Ugyanakkor azt is híresztelték, hogy Szobnál a valutaügyészség detektívjei őrizetbe vettek két másik kurirt,* akik fixkamatozású kötvényeket és egyéb részvényeket akartak az országba csempészni, holott ez az új síberrendelet életbelépése óta szigorúan tilos. A *Pesti Napló* munkatársa utánajárt a hírnek és megállapította a valutaügyészségen, hogy *ilyen őrizetbevétel nem történt,* ez is egyike azoknak a rémhíreknek, amelyekkel tele van a tőzsde és környéke.

Szombat este különben a valutaügyészség is értesítést kapott az állítólagos 450 ezer pengős sikkasztásról. *Tóth* Sándor detektívfelügyelő tekintet nélkül arra, hogy meg lehet-e állapítani az igazságot, nyomozást rendelt el, mert az a gyanú, hogyha nincs is ilyen nagy összegről szó, valami visszaélés lehet a háttérben.

A szombati nyomozás

A valutaügyészség szombati nyomozásának három szenzációja van. Emlékezetes, hogy amikor kipattant a Szepes-ügy, bizonyos helyeken Szepes Lászlót úgy állították be, *mintha kontremín fantáziájának szerencsétlen áldozata lenne.* Barátai és érdektársai azt állították, hogy csak azért volt kénytelen az idegen pénzhez nyúlni és azért volt kénytelen valutát síbolni, mert a kontreminben hatalmas veszteségei voltak. *Ezzel a híreszteléssel szemben a nyomozás minden kétséget kizáróan megállapította, hogy a megszökött gabonabizományos a valutavisszaéléseket 1932 ősze óta űzi.* Az errevonatkozó levelezés és könyvvezetés, amely döntő bizonyíték Szepessel szemben, már a valutaügyészség birtokában van. Szó sincs tehát arról, hogy a kontremín fedezése miatt síbolt volna, az igazság az, hogy több mint két éve Szepes László egyik legkomolyabb üzletága a valutasíbolás volt.

A bejelentettnél sokkal nagyobb összegek...

A másik rendkívül érdekes megállapítás szintén súlyosan gyanúsítja Szepest és még erősebb nyomozásra serkentette a valutaügyészséget a háttérben álló síberek ellen. Megállapították ugyanis, hogy *sokkal nagyobb összegek feküdtek a három svájci banknál titkos kulcsszámú folyószámlákon, mint amilyen összegek külföldön való tartására a Nemzeti Bank engedélyt adott.* A Nemzeti Bank ugyanis 1931 júliusában, amikor a devizakorlátozó-rendelkezések életbe léptek, megengedte, hogyha az addig külföldön heverő pénzek felét a pengő ellenértékben befizetik a Nemzeti aBnknál, a másik rész kint maradhat külföldön. A bejelentési blanketták a tőkések birtokában vannak, de a szombati nyomozás megállapította, hogy a *bejelentésen szereplő összegeket sokszorosan meghaladják a svájci folyószámlák összegei.*

Most azt keresik az ügyészség detektívjei, hogy kik azok, akik a bejelentési listákon még csak nem is szerepelnek. A gyanú szerint ugyanis *Szepes László ügyfeleinek egyrésze még ezt a bejelentési kötelezettséget is elmulasztotta és anélkül, hogy a Nemzeti Bank tudott volna róla, a gabonabizományos útján súlyos összegeket síbolt ki Svájcba.*

Több előállítás várható

A nyomozás harmadik fordulata: a valutaügyészség már részben ismeri azokat, akik részt vettek *Szepes* László üzelmeiben, illetőleg *akik károsultjai ugyan az ügynek, de mert a károsodás bevallása súlyos visszaélésről rántaná le a leplet, erről hallgatnak.* Tekintettel arra, hogy ezek a szereplők kevés kivétellel ismert emberek, akik fontosabb társadalmi állásokat töltenek be, a valutaügyészség a legnagyobb körültekintéssel, óvatossággal nyomoz az ügyben. *Szombat délután még úgy volt, hogy az esti órákban több előállítás fog történni. Este mégis úgy döntöttek a nyomozás vezetői, hogy ezektől az előállításoktól egy időre eltekintenek.*

A detektívek ehelyett azt az utasítást kapták, hogy a szombat esti házkutatások során kerítsenek elő olyan bizonyítékokat, amelyek megdönthetetlenek. Hétfőn és kedden történnek meg azok a fontos intézkedések, amelyekről már szombat délután szó volt. Vasárnap a detektívek nem hallgatnak ki senkit, nem tartanak házkutatást, hanem az eddigi anyagot dolgozzák fel a könyvrevizorokkal. *Hétfőn és kedden fogják levonni az eddigi nyomozás konzekvenciáit, és akkor már néhány őrizetbevétel is várható.*

Kik a feljelentők?

Szombaton egyébként kiderült, hogy nem a svájci bankok tették meg Szepes ellen a feljelentést, hanem dr. *Beckhardt* zürichi ügyvéd dr. *Glücksthal* Andor ügyvéd nevében. Dr. *Rónai* Sándor ügyvéd kijelentése szerint szombaton a *Schweizerische Bankverein a maga részéről csatlalkozik Glücksthal ügyvéd feljelentéséhez.* Dr. *Rónai* Sándor a feljelentés ügyéről ezt mondotta:

— Pénteken azt az értesítést kaptam Zürichből, hogy a bankok tettek feljelentést, — mondotta az ügyvéd — ezért állítottam én is ezt, szombaton pedig csak azt tudtam mondani, amit Zürichből hallottam. Biztosan nem jogi viták voltak az ügyvédek és a bankok között.

— Honnan tudja ügyvéd úr, hogy Glücksthal Andornak az az aláírása, amely azon a levélen szerepel, amelynek értelmében a svájci bankok a kontók állásáról szóló értesítést Bécsbe Szepes Lászlóhoz küldték: hamis? — kérdeztük.

— Amikor sógorom, Glücksthal Andor Zürichben két héttel ezelőtt megállapította a sikkasztásokat, fotokópiát készíttetett az aláírásokról. *A fotokópiát Budapestre hozta és én mint laikus is könnyen meg tudtam állapítani, hogy azok hamisak.* A fotokópiát sajnos nem tudom megmutatni, mert az sógoromnál van. Ha megérkezik, valószínűleg vasárnap délelőtt, meg lehet tekinteni. Jelenleg sógorom Bécsben van *Párkány* Frigyes ügyvéddel és azt hiszem velük van *Beckhardt* svájci ügyvéd is.

— *Mekkora az az összeg,* — kérdeztük ezután az ügyvédtől — *amelyet a Glücksthal-iroda ügyfelei nevében bejelentettek a Nemzeti Banknál?*

— *Nem mondhatom meg,* — mondotta az ügyvéd, azzal a zsebébe nyult és egy összehajtott papírlapot vett elő. — *Itt van a bejelentés a ekzemben, de ezt nem mutathatom meg senkinek.*

A nyilvánosság, a hatóságok és a Nemzeti Bank érthetően feszült érdeklődéssel várják a Szepes-ügy nyomozásának befejezését, amelytől remélik a *budapesti síbervilág titkainak leleplezését.*

Megkerült Perczel Zita briliánsgyűrűjének — zálogcédulája

(Saját tudósítónktól.) Szombat reggel a *Pesti Naplóban* megjelent *Bonyhádi-Hoffmann* Elemér festő arcképe. Kora reggel Perczel Attilánét felhívta telefónon egy Rákóczi úti ékszerész. Elmondta, hogy látta a *Pesti Naplóban* Perczelék festőművész tolvajának fényképét. Ekkor jutott eszébe, hogy *néhány nappal ezelőtt megjelent nála az a fiatalember,* akit a kép ábrázol. *Egy zálogcédulát akart eladni egy briliánsgyűrűről.* A fiatalember nem akarta magát igazolni, de arra hivatkozott, hogy ő ismert festőművész, most éppen *Perczel Zita művésznőről készít festményt.*

Az ékszerész a festővel elment egy akácfa-uccai zálogházba, ahol megnézte a gyűrűt. Nem vette meg, de *Bonyhádi-Hoffmann* Elemér mégis nála hagyta a zálogjegyet azzal, hogy majd másnap jelentkezik. Másnap azonban a *Pesti Naplóban* már megjelent a 2500 pengős gyűrű ellopásáról szóló közlemény, úgy hogy a piktor többet *nem jelentkezett.* Perczelné közölte értesülését a rendőrséggel, detektív ment az ékszerészhez, s *lefoglalták hivatalosan a zálogjegyet.*

A főkapitányságra egyébként szombaton *egész sereg feljelentés érkezett a festő ellen.*

PANTHEON
MÁRCIUSI UJDONSÁGAI

1. A Jó Könyvek sorozatban:
Gergely Márta:
Én Máthé Erzsébet
Egy fiatal szövőmunkáslány története. 1934. évi Mikszáth-díjas fiatal írónő új regénye
ÁRA FŰZVE 1.50 P, KÖTVE 2.40 P

2. Pantheon Propaganda sorozatban:
Németh Andor:
A párisi kommün (1871)
KÖTVE 2.80 P

E. R. Burroughs:
Tarzán és az opar kincsei
A világhírű Tarzán sorozat magyarul még meg nem jelent új kötete
FŰZVE 1.90 P, KÖTVE 2.90 P

Kapható Az Est könyvkereskedésében, Budapest, VII., Erzsébet körút 18–20 és minden könyvkereskedésben

— **Hóman kultuszminiszter ma Bécsbe utazik.** *Bécsből* jelentik: *Hóman* Bálint kultuszminiszter szombat délben kétnapos tartózkodásra Bécsbe érkezik. A miniszter bécsi tartózkodása idején a magyar és osztrák kulturális közeledés ünnepségei fognak lefolyni. Megnyitják *a magyar népművészeti kiállítást*, amelyről hangosfilm készül, majd a bécsi kulturális szövetség bankettet rendez Hóman tiszteletére. Vasárnap este *díszelőadás lesz az operában* és hétfőn a kancellári hivatalban *Hóman* miniszter és *Schuschnigg* kancellár aláírják a magyar-osztrák kulturális egyezményt.

— **MacDonald érdeklődik Lloyd George újjáépítési tervei iránt.** *Londonból* jelentik: *MacDonald* miniszterelnök levelet intézett *Lloyd Georgehoz* és abban kijelenti, hogy a kormány készséggel hajlandó megvizsgálni Lloyd George újjáépítési és közmunkaterveit, amelyeknek célja a munkanélküliség megszüntetése. »Legutóbbi cikkéből örömmel értesültem, — írja levelében MacDonald — hogy Ön befejezte terve részleteinek kidolgozását. A kormány most hasonló célú és természetű javaslatokat mérlegel, de szívesen fogadna bárminő egyéb javaslatokat is. Ha tehát közölné velem számításait és előirányzatait, akkor *a kabinet sürgősen és a legalaposabban megvizsgálná azokat*«. Lloyd George nyilatkozatában kijelentette, hogy *távbeszélőn azonnal értesítette a miniszterelnököt, hogy legkésőbb hétfőig közli vele részletes terveit;* addig is érintkezésbe lép szakértőivel a végső simítások elvégzésére.

— **Súlyos influenzajárvány Debrecenben.** *Debrecenből* jelentik: Az influenzajárvány súlyos méreteket öltött. A református tanítóképző intézetet be kellett zárni, mert *191 növendéke közül 151 megbetegedett.* Báró *Vay* László főispán felesége súlyos beteg.

— **Elhalasztotta a HÉV igazgatósága a döntést a tarifakérdésben.** A HÉV tarifáit le akarják szállítani, amivel kapcsolatba hoznák a Beszkár-viteldíjak fölemelését. A Beszkár igazgatósága a döntést a polgármesterre hárította. Pénteken a HÉV igazgatósága foglalkozott a tarifakérdéssel. A tarifaleszállításhoz az angol kisebbségi részvényesek képviselője még nem kapta meg megbízóinak hozzájárulását, ezért dönteni csak a legközelebbi ülésen fognak.

— **Az Angliában élő sziámi király néhány nap mulva dönt, megtartja-e trónját.** *Londonból* jelentik: A Press Association szerint *Prajadhipok*, Sziám királya a Surrey megyei Cramleighban lévő vidéki kastélyában most határoz *a trónról való lemondás feltételeiről.* Döntését, amely 2—3 napon belül várható, Sziám londoni követsége útján fogja közölni a bangkoki kormánnyal. A király lemondása esetén elveszti történelmi rangját és címeit, mint: »Az apály és dagály ura«, »A nagy Buddha leszármazottja«, »A 24 napernyő tulajdonosa«. Az uralkodó lemondása esetén a telet Angliában fogja tölteni, júniusban pedig Svájba megy üdülésre.

— **Meghalt Babcock professzor, a Carnegie-alapítvány középeurópai helyettes igazgatója.** *Párizsból* jelentik: *Babcock* egyetemi tanár, a newyorki egyetem volt dékánja, a Carnegie-alapítvány középeurópai intézetének helyettes igazgatója, a neuillyi amerikai kórházban hirtelen *meghalt.* Az elhúnytnak három héttel ezelőtt — könnyebb természetű műtét után — *hirtelen meghalt a felesége.* Ez annyira megrendítette, hogy maga is ágynak dőlt.

— **Letartóztatták Prágában a Völkischer Beobachter levelezőjét.** *Prágából* jelentik: A rendőrségi sajtóiroda jelenti: A rendőrség pénteken letartóztatta *Borstendörfer* Adolf németbirodalmi állampolgárt, a *Völkischer Beobachter* prágai levelezőjét, mert *megsértette a köztársaság védelmét szolgáló törvényt.* Borstendörfer összeköttetésben állott *Maixner* Milossal, a Narodni Stat (Nemzeti Szocialista Állam) című lap kiadójával, akit már február 25-én *kémkedés gyanúja miatt letartóztattak.* A vizsgálat folyik.

Beküldött hírek

Szombat. Előadások. A Goethe Társaságban dr. *Lukács* György, dr. *Bardócz* Árpád, *Medveczky* Mária, dr. *Földessy* Gyula, E. *Kramer* Rózsi és *Vikár* Béla ad elő. 5 órakor. Akadémia. — A Nemzeti Demokrata Pártban *Bozzay* Margit és dr. *Vázsonyi* Vilmosné: Függetlenség és a nő. 9 órakor. Andrássy út 12. — A szarvasi öregdiákok márciusi ünnepén dr. *Raffay* Sándor és dr. *Szuchovszky* Lajos ad elő. 8 órakor. Vilmos császár út 38., Alkotmány-étterem. — *Különfélék.* A Baross Öregcserkészcsapat *estélye.* 9 órakor. Bástya u. 5. — A II. kerületi általános közjótékonysági egyesület *jótékonycélú teadélutánja.* 7 órakor. Rajna-park. — Az Actio Catholica budapesti szervezete központi végrehajtó bizottságának *ülése* 5 órakor. Lant u. 2. — Feministák Egyesületének *vidám zsúrja.* 5 órakor. Veress Pálné u. 16. — A Máramaros Vármegyei Egyesület *táncos társasvacsorája.* 8 órakor. Egyetem u., Erzsébet-szálló. — A 82-es »székelyek« *bajtársi összejövetele.* 8 órakor. Kisrabló-étterem. — Az arad-kevevárai volt cs. és kir. 28. tábori vadászzászlóalj *tiszti összejövetele.* 8 órakor. Vadászkürt-szálló. — A lugosi volt cs. és kir. 21-es, később 17-es tábori tüzérezred tisztjeinek *ezredtalálkozója.* 11 órakor. Emlékmise. 9 órakor. Vacsora. Keszey-étterem.

A jól bevált, kedvelt hashajtó
DARMOL
Enyhe, biztos ártalmatlan

Apácaszappan állandó használata megvédi arcbőre természetes frisseségét

— **Bonyhádi-Hoffmann Elemér festőművészt lopás miatt körözik.** A főkapitányság szombaton rádiókörözést adott ki *Bonyhádi-Hoffmann* Elemér festőművész ellen. Ez az a fiatal piktor, aki *Perczel* Zitáéknál több értéktárgyat ellopott. A rendőrség megállapította, hogy a fiatalember jó családból származik, szülei vagyonos emberek, de őket is meglopta már, sőt be is tört hozzájuk, ekkor kitagadták. Külföldre utazott, megfordult minden nagyvárosban, legutóbb *Zürichben nyolc hónapi fogházra ítélték lopás miatt.* Kóborlásai után tért vissza Budapestre és bár feltűnő volt kapcsolata bizonyos férfikörökkel, mégis a legjobb társaságokban is fogadták. A Wekerle Sándor ucca 19. számú házban lakott legutóbb. *Itt meglopta háziasszonyát és annak rokonait is.* Nemrég egy amerikai úr társaságában látták s amikor a festőművész eltűnt, a gazdag amerikai úr sem jelentkezett többé a dunaparti szállodában levő lakásán.

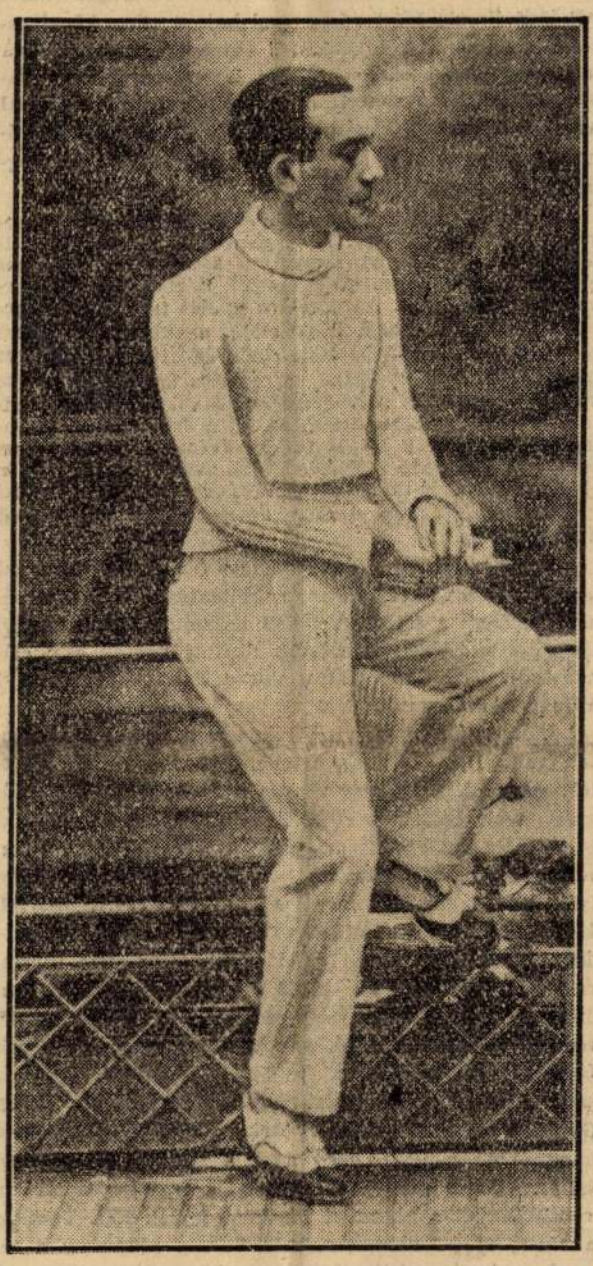

Bonyhádi-Hoffmann Elemér festőművész

— **Ismét szabad külföldi rádiópropagandaelőadásokat hallgatni.** A mult évben a kereskedelmi miniszter rendeletben megtiltotta, hogy a rádiósok a külföldi rádióállomások által terjesztett propagandaelőadásokat hallgassák. *Fabinyi* Tihamér kereskedelmi miniszter ezt a rendelkezést most *hatályon kívül helyezte.*

= **Neuman Miklós** (VII., Rákóczi út 64.) új áruházának kirakatai megkapó képet nyujtanak a világhírű magyar gyártmányú férfi- és nőikelmék, selymek és divatcikkek szebbnél szebb különlegességeiről és olcsóságáról.

Szabad választások lesznek Jugoszláviában?

Zágráb, március 1.

(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

A Jutarni List Zvelimir Popovics feltűnést keltő nyilatkozatát közli, amely szerint a *kormány egyetlen olyan választási listát sem akadályoz meg a választásokon való részvételben, amely a fennálló törvényekkel nem ellenkezik.* Minden olyan hír hamis, amely szerint a kormány az ellenzéket nem engedi részt venni a választásokon. Pénteken Zágrábban röpcédulákat osztottak, amelyen ismételten közlik, hogy a *horvát parasztpárt a szerb demokrata párttal* és a *szerb parasztpárttal* együtt Macsek listájával indul a választásokon. *(T.)*

Csendőrök és horvát diákok véres harca

Csütörtökön dr. *Starcsevics* Antal, híres horvát politikus halála 39-ik évfordulóján, sok százan zarándokoltak el a Zágráb közelében fekvő Sesztine faluba Starcsevics sírjához. Egy 80 főnyi diákcsoport, miután koszorút tett le a horvát politikus sírjára, Zágrábba visszatérőben *lármásan tüntetett a kormány és a jugoszláv egység ellen.* Többen éltették dr. *Pavelics* horvát emigránsvezért is. A tüntetés hírére Zágrábból gépkocsikon rendőrök és csendőrök siettek Sesztine felé és útközben *összeütköztek a diákokkal.* Két diák csendőrszuronyoktól *súlyosan megsebesült. Kilenc tüntetőt letartóztattak,* a többiek elszéledtek. *(T.)*

— **A független demokraták Buda jobb közlekedéséért.** A II. kerületi független demokratapárt nevében *Sós* Endre főszerkesztő, *Román* Ernő műépítész, dr. *Weisz* Károly ügyvéd és *Perl* Jenő kereskedő péntek délben felkereste dr. *Thorday* Gábor II. kerületi előljárót, aki előtt rámutattak, hogy *sem a Rózsadombnak, sem a Pasarétnek közlekedése nem kielégítő s tűrhetetlen, hogy a Marcibányi tér autobuszközlekedés nélkül maradjon.* Rátértek a kereskedők s az iparosok sérelmeire is, a *Belső-Víziváros rendezésére, a gyermekjátszóterek hiányaira és a dunaparti füsire.* Az előljáró válaszát a küldöttség *megnyugvással* vette tudomásul.

— **Nyelvük leharapásával fenyegetődznek a marseillei vádlottak.** *Marseilleből* jelentik: A marseillei királygyilkossággal vádolt három forradalmár horvát, akiket napokon át vallatott Simonovics belgrádi rendőrfőnök, félelmükben, hogy három nap mulva elszállítják őket Belgrádba, mindannyian értesítették a fogház gondnokát, hogy öngyilkosságot követnek el inkább, de nem hajlandók Belgrádba menni. Különös módon akarják végrehajtani az öngyilkosságot, azt mondják, le fogják harapni nyelvüket. *Debons* ügyvéd közbelépésére a marseillei merénylet ügyének kivizsgálásával megbízott vizsgálóbíró elhatározta, hogy a kihallgatásoknál eddig alkalmazott horvát tolmácsot horvátul beszélő francia állampolgárral cseréli ki, akiben a felperes és a vádlottak egyaránt megbízhatnak.

— **Előadás a rajz és egyéniség viszonyáról.** A *Magyar Irástanulmányi Társaság* előadássorozata keretében *Füzessy* Árpád *Rajz és egyéniség* címmel előadást tart este 7 órakor a Berzsenyi Dániel reálgimnázium előadótermében.

— **Lengyelországban elfogták Szabó Jenőt, az unruhstadti gyilkost.** *Unruhstadtból* jelentik: Lengyelországban letartóztatták a 23 éves magyar származású *Szabó* Jenőt, aki fogolytársával az unruhstadti börtönben az elmult vasárnap meggyilkolta az ugyancsak ott vizsgálati fogságban levő *Hoyer* Pált. A lengyel rendőrség Szabót, akinek sikerült a határon át Lengyelországba menekülnie, *Lissában* fogta el és beszállította az ottani fogházba. Kölner Sándor, aki szintén magyar állampolgár és társa volt Szabónak a gyilkosságban, még *szökésben van.*

— **A pestkörnyéki verklisek gyülésen üdvözölték Izellák Károlyt, aki ötven éve kintornás.** Pestszenterzsébeten gyülést tartottak *a pestkörnyéki verklisek,* amelyen a kintornások nehéz helyzetét tették szóvá és azt kérték, hogy *délelőtt 10 órától este 6 óráig házalhassanak.* A kintornások üdvözölték *Izellák Károlyt, aki ötven éve verklis.*

Koestlin Tejszín-maláta
Egy csomag 20 fillér. köhögés ellen

Az idő (*Az esőzés folytatódik.*) Hazánkban az időjárás a csütörtökön megindult esőzések következtében mindenütt meglehetősen csapadékos volt, úgyhogy péntek reggelre az egész ország kapott kisebb-nagyobb mennyiségű esőt. A legtöbb azonban 6—8 milliméternél nem volt nagyobb. Ez a csapadékmennyiség is inkább csak az ország északi részeire terjeszkedett ki. A péntekre virradó éjszaka a hőmérsékleti viszonyok kedvezőek voltak, amennyiben a borulás következtében a lehülés csak mérsékelt volt és a fagypontot alig haladta meg. A délelőtt folyamán az ország nagy részén tavasziasra fordult az idő, a délután folyamán azonban az ország nyugati részei felől újabb borulás következett be és ezután indult meg az esőzés. A csapadékmennyiség azonban az esti órákig sem volt lényeges. Az Óceánról érkező csapadékfrontok még szombaton is éreztetik majd hatásukat, de lehetséges, hogy a hőmérséklet kissé süllyedni fog. Általában a szombati nap időjárása hazánkban változékonynak ígérkezik és még sokhelyütt számíthatunk esőkre. Ami a hegyekben levő hóviszonyokat illeti, a Dobogókőn, a Mátrában és a Bükkben helyenként még van sielésre alkalmas hómennyiség, de ennek a minősége nagyon rossz, ami már csak abból is következik, hogy a Dobogókőn a legmagasabb nappali hőmérséklet pénteken +8 fok volt, sőt a Kékesen is 9 fokra emelkedett és az esti órákban is 4—6 fok között váltakozott. Így vasárnapra az a hómennyiség is, amely eddig megmaradt, majdnem teljesen használhatatlanná válik. *Dr. Massány Ernő* m. kir. főmeteorológus.

A Meteorológiai Intézet jelenti: Budapesten este 9 órakor a hőmérséklet 8 Celsius fok. Várható időjárás a következő 24 órára: Élénk szél, sok helyen eső, egy-két helyen esetleg zivatar. A hőmérséklet — legalább is a Dunántúlon — kissé csökken.

— **Vízállás.** A Duna Bécsig és Budapest—Mohács között apad, máshol árad. Pozsonyig alacsony, Oroszvár—Baja között közepes, lejjebb magas vízállású. Dunai vízállások: Passau 338, Struden 323, Stein 59, Bécs 48, Pozsony 249, Komárom 386, Budapest 357, Paks 288, Baja 400. Mohács 428, Gombos 495, Újvidék 420, Zimony 499. A Dráva Barcsnál 11. A Tisza Tiszabecsnél apad, lejjebb árad. Tiszabecsig alacsony, lejjebb magas vízállású. Tiszai vízállások: Tiszabecs 118, Vásárosnamény 460, Tokaj 525, Tiszafüred 452, Szolnok 470, Csongrád 426, Szeged 410. A Szamos Csengernél 270. A Körös Békésnél 630, Gyománál 638. A Balaton Siófoknál 92. A Velencei tó Agárdnál 19. A Tiszán Vásárosnamény és Szolnok között jégzajlás van, máshol a meder jégmentes.

— **Megalakult az egységes párt fővárosi frontharcos csoportja.** Csütörtök délelőtt ünnepélyes keretek között alakult meg az egységes párt fővárosi szervezetének frontharcos csoportja. Az alakuló ülést *Zsilvay* Tibor nyitott meg és meleg szavakkal üdvözölte a frontharcos városatyákat, valamint a kerületek kiküldötteit. Beszédében rámutatott arra, hogy a magyar frontharcosok eddigi fegyelmezett szervezési munkájukkal méltán rászolgáltak arra, hogy a politikai élet keretei között is megkapják képviseleteik útján a megillető helyet. Ezután *Zsilvay* Tibor javaslatára megválasztották a tisztikart, elnök gróf *Takách-Tholvay* József nyugalmazott altábornagy, társelnök vitéz *Barczy* Gábor és vitéz árvátfalvi *Nagy* István. Gróf *Takách-Tholvay* köszönetet mondott a megnyilvánuló bizalomért.

— **Elpusztult a DoX.** *Berlinből* jelenti tudósítónk: A német repülők büszkesége, a DoX óriásrepülőgép a Keleti tengeren kényszerleszállás közben súlyosan megrongálódott, úgyhogy csak néhány motorát sikerült gyorsan leszerelni és megmenteni. Az óriásgép roncsai elmerültek a tengerben.

— **Öngyilkosságot kísérelt meg ifj. Kollarits Béla.** A Svábhegyen revolverrel mellbelőtte magát ifj. *Kollarits* Béla 28 éves gazdász, *Kollarits* Bélának, a Kun uccai kórház főorvosának a fia. A fiatalembert a mentők könnyű sérülésével az Uj Szent János kórházba vitték.

— **Megmérgezte magát és a sanreméi kórházban van dr. Wieder Béla.** Pénteken megoldódott dr. *Wieder* Béla ügyvéd eltűnésének titka. Kiderült, hogy Wieder, aki Monte Carlóból írt búcsúlevelet feleségének, *San Remóban megmérgezte magát és most az ottani kórházban fekszik.* Az ügyvéd már túl van minden veszélyen. Néhány nap mulva elengedik a kórházból s akkor minden valószínűség szerint visszatér Budapestre családjához.

— **Tizennégyévi fegyházra ítéltek egy pécsi rablógyilkost.** *Pécsi* tudósítónk jelenti: Még január 27-én hajnalban Pécsen *holtan találták Hallbich* fuvarozó vállalkozót. A rendőrség megállapította, hogy *a gyilkosságot Csókási András követte el*, akinek bűntársa *Csupor* Júlia volt. A holttestet *kifosztották*. A pécsi törvényszék *Szabó*-tanácsa pénteken Csókási Andrást egyrendbeli rablással párosult halált okozó súlyos testi sértésért *tizennégyévi fegyházra*, Csupor Júliát egyrendbeli rablásért *húszhónapi börtönre* ítélte. Az ítélet *nem jogerős.*

— **Megőrült egy öttagú család Tortonában.** *Rómából* jelentik: Mint a lapok Tortonából jelentik, *egy öttagú családon egyszerre tört ki a dühöngő őrültség.* A családtagok összerombolták házuk bútorzatát. Elkeseredett küzdelem után a rendőrségnek sikerült megfékeznie az elmeháborodottakat, akiket azután őrizetbe vettek.

— **Gandhi tiltakozik egy 13 éves lány házassága ellen.** *Bombayból* jelentik: *Gandhi* táviratot intézett az indiai kongresszus vezetőihez, s abban tiltakozott egy *Kanjala* nevű gazdag hindu házassága ellen. Kanjala ugyanis *egy 13 éves fiatal leányt akar feleségül venni.*

— **Közlekedési rendőr a levegőben.** *Londonban a Scotland Yard rendőrsége merész újításra szánta el magát. A forgalom némely vidéken olyan óriási, hogy a közlekedési rendőr nem tudja annyira áttekinteni az utakat, hogy kellően irányíthatná a járműveket és a gyalogosokat. Újabban olyan autogyro repülőgéppel kísérleteznek, mely néhány óráig is majdnem egy helyen tud megmaradni. A rendőr a magasból jól áttekintheti az egész környéket és rádiójelekkel értesíti a lent álló közlekedési rendőröket. Az autogyro ugyan még nem tökéletes, de úgylátszik, ilyen helyi szolgálatra máris igénybevehető.*

— **Jugoszláv és spanyol hajók katasztrófája a tengeren.** *Londoni* jelentés szerint két hajó járt szerencsétlenül a tengeren. Az egyik a *Bosanka* nevű jugoszláv tehergőzös, amely az Atlanti óceánon segélykérő jeleket adott le. A hajón harminc ember tartózkodott. A másik szerencsétlenül járt hajó az *Ursula* nevű spanyol halászgőzös, amely Kasablanca közelében hajótörést szenvedett. A katasztrófának 14 halálos áldozata van. — *Casablanca* kikötőjében a vihar tovább dühöng és a tegnapi tengeri dráma utolsó felvonása még nem ért véget. Tegnap délelőtt a város kikötője előtt a Sao-Paulóból jövő Ursula II. nevű spanyol hajó a vihar következtében elsüllyedt. A kikötőből a Marechal Lyautey nevű mentőhajócska a szerencsétlenül járt spanyol hajó utasainak mentésére sietett. A házmagasságú hullámokkal azonban a mentőhajócska sem tudott megküzdeni és miután a spanyol hajó hajótörőttei közül kettőt már megmentett, szintén elsüllyedt.

— **Kedden nyilik meg az izraelita kongresszusi szervezet országos gyülése.** A magyarországi izraelita hitfelekezet kongresszusi szervezete jövő héten *országos gyülést tart*, amelyen megszervezik a kongresszusi szervezet autonómiáját. Az országos gyülés tagjai: az izraelita felekezet felsőházi képviselője, a rabbiszeminárium rektora, nyolc községkerületi elnök és kétszáz választott tag. Az országos gyüléssel kapcsolatos ünnepségek sora: vasárnap 5 órakor a Zsidómúzeumban kiállítás megnyitása, hétfőn 11 órakor istentisztelet a dohányuccai templomban, ½12-kor a Hősök emlékművének stb. megkoszorúzása, a hitközség intézményeinek megtekintése, ½2-kor ebéd a hitközség kórházában stb. *Az országos gyülést kedden délelőtt ½10 órakor nyitják meg* a hitközség dísztermében.

— **Szagos terem.** Óriási nagy terem az egyetemi kémiai intézet auditóriuma; a hallgatónak az emeleten, az előadónak a földszinten kell bemennie, olyan nagy, lépcsőzetes. Ebben a teremben tartott péntek este előadást dr. *Száhlender* Lajos, akit a Természettudományi Társulat kért meg, tartson népszerű előadást *az illatokról, illatszerekről.* Nagyon sokan vannak a teremben, tele van. Urak, hölgyek, öregek, fiatalok — mind eljöttek, szagolni. S ha már nem is szagolni, legalább hallgatni, amit beszélnek róla. A szagról. Az előadó, aki beszél róla, magas, finom, ősz úr, Krúdy Gyulára hasonlít. Künn esik a tavasz előtt járó eső, idebenn tégelyek, kis üvegek közt beszél a kémikus költő az illatról. Megmagyarázza a tömjént, az ámbrát, a mósuszt, mindent. Ventillátor is van az előadóasztalon, mert illusztrálják az előadást. Az előadó famulusa odalép, megindítja a ventillátort, s szele szárnyán szétfecskend a teremben tömjént, ámbrát, mósuszt. Az orrok boldogan facsarognak, vadásznak az óriás teremben egy kis szagra. Óriási orr az óriási szála. A kémikus, aki Krúdy Gyulára hasonlít, szünetet tart. Kicsit ünnepélyes a hangja, azt mondja, hogy most a rózsaolajról fog beszélni. Mielőtt még beszélne róla, a famulus szétszórja ventillátorból a rózsaolaj illatát a fejünk fölé. Terjeng a rózsa, rózsa, rózsaszag, szédítő szép rózsaszag a teremben. A rózsa lelke. Mintha — künn még esik az eső — mintha mingyárt, nemsokára teljes rózsát szagolnánk. *(Rma.)*

MOST JELENT MEG

TÖRÖK ELEMÉR

A LEVEGŐ SZABÁLYOZÁSA

A fűtés, hűtés, szellőztetés stb. stb. elméleti és gyakorlati kérdései.

Fűzve 8, kötve 10 P

ATHENAEUM KIADÁS

— **»Az árjaelmélet összeférhetetlen a keresztény államfelfogással«.** A Katolikus Szemle előadássorozatában dr. Kovrig Béla egyetemi magántanár »*Katolicizmus és nemzeti szocializmus*« címmel előadást tartott. Azt fejtegette, hogy nem a nyelv, a faj, a gazdasági érdek vagy a vallás a nemzetalakító tényezők, mert a nemzet a történelem műve, az örömnek és fájdalomnak, hagyománynak és vérnek dicsőségteljes közössége. A keresztény nem tompítja, nem mérsékli az emberi természetből eredő keresztény nacionalizmust, de szembeszáll a pogány nacionalizmussal és a látszatnemzetek imperializmusával. Amíg a germánság önmagát a legfelsőbbrendű nemzetnek mondja, addig a nacionalizmus pogány, nem pedig keresztény szellemi. *Az előadó ezután visszautasította azt a német fajelméletet, amelyből a magyarság alacsonyabbrendűsége következik.* Az árjafaj célját szolgáló totális állam is összeférhetetlen a keresztény államfelfogással. Az előadó annak megállapításával fejezte be beszédét, hogy a szabadság és megkötöttség nem egyenrangú elv, mert az utóbbi csupán eszköze a minél teljesebb szabadság elérésének.

— **Meghalt Berlin püspöke.** *Berlinből* jelentik: *Bares* Miklós, Berlin püspöke, pénteken este *meghalt.*

— **Orvosszakértői kinevezések.** Az igazságügyminiszter a 2260/1934. M. E. számú rendelet 2. §-a értelmében *a táppénzigénylők keresőképessége érdekében működő döntőbizottságba* 1935 július 1-től kezdődőleg három év tartamára *orvosszakértőkül* a következőket nevezte ki: dr. *Benczur* Gyula egyetemi címzetes rendkívüli tanárt, egészségügyi főtanácsost, dr. *Dvorák* József gyakorló orvost, dr. *Schaffler* József egyetemi magántanárt, dr. *Arady* Kálmán gyakorló orvost, dr. *Matolay* György egyetemi címzetes rendkívüli tanárt, dr. *Klimkó* Dezső egyetemi magántanárt, dr. *Tóthfalussy* Imre egyetemi magántanárt és dr. *Pintér* Károly klinikai tanársegédet.

— **2255 ügyvéd közül eddig 2019 szavazott le az ügyvédkamarai választásokon.** Péntek volt az utolsóelőtti napja az ügyvédi kamarai tisztikari választásoknak. Szombaton délután 2 órakor ugyanis berekesztik a szavazást és nyomban megkezdik a leadott szavazatok összeszámlását. Pénteken délután 2 óráig *2019 ügyvéd adta le szavazatát. Összesen 2255 szavazó van.*

— **Popov bolgár ügyvivő estélye.** *Popov* Iván bolgár királyi ügyvivő Andrássy-úti lakásán estélyt adott, amelyen a magyar társadalom számos előkelősége volt hivatalos. Az estély résztvevői nagy élvezettel hallgatták Zolotovics Milkovának, a szófiai Operaház Budapesten időző művésznőjének énekét, aki zongorakísérettel bolgár népdalokat adott elő. A társaság tagjai ezután a büféhez vonultak, majd tánc fejezte be az estélyt, amelynek rendezésében Andreev követségi titkár működött közre.

— **Különös vádak egy »tengerészkapitány« ellen.** Vitéz *Vass* Lajos törvényszéki bíró előtt *Káli-Nagy* Adorján ült a vádlottak padján. Kereskedelmi tengerészkapitánynak mondta magát. Azzal vádolta az ügyészség, hogy földbirtokosnak, császári és királyi kamarásnak adta ki magát, azonkívül mint gróf *Haller* István is szerepelt, kétszázezer koronát csalt ki különböző emberektől, mindezenkívül 28 rendbeli csalás büntettével, hat csalás vétségével és egyéb bűncselekmények tömegével vádolták. A vádak szerint házasságszédelgéseket és egyéb kalandos bűncselekményeket követett el. Bizonyos gyanúokok szerint: *kalózkodott is.* Egész kalandos történetet adott elő védekezése során. Arról beszélt, hogy a *pápa* és *Mussolini* is fogadta őt, soha nem csapott be senkit. Végül is a törvényszék több tanu kihallgatása céljából a tárgyalást elnapolta.

— **Meghalt Ortner bécsi orvosprofesszor, Ferenc József volt háziorvosa.** *Bécsi* szerkesztőségünk jelenti: Dr. Robert *Ortner* udvari tanácsos, a legismertebb bécsi klinikai orvosprofesszorok egyike, aki *Neisser* tanítványa, majd utódaként *Ferenc József* háziorvosa volt, pénteken itt 70 éves korában meghalt.

— **1899-ben elsüllyedt bárkát találtak a tengerfenéken — 17 csontvázzal.** *Londonból* jelentik: Az amerikai *Tacoma* körül a tengerfenéken dolgozó búvárok *megtalálták az Andellana angol bárkát, fedélzetén 17 csontvázzal.* A bárka még 1899 január 19-én rejtélyes módon legénységével együtt *nyomtalanul* eltűnt.

— **Megalakult a mandzsukuói japán hadsereg »észtröszt«-je.** *Hszinkingből* jelentik: *Minami* tábornoknak, a kvantungi japán hadsereg főparancsokának elnöklésével megalakult *a kvantungi japán hadsereg »észtröszt«-je*, amelynek az lesz a feladata, hogy gondoskodjék Mandzsukuo társadalmi és közművelődési kérdéseinek megoldásáról. Az »ész-tröszt« tagjai szakemberek, akik alaposan ismerik Mandzsukuo politikai, társadalmi és közművelődési problémáit.

— **Belügyminiszteri elismerés.** A belügyminiszter *Németh* István nagykanizsai önkéntes tűzoltó-rajvezetőnek több esetben tanusított önfeláldozó és bátor magatartásáért elismerését fejezte ki.

— **Nemzeti szocialista tüntetés Bécsben.** *Bécsből* jelentik: Ma az esti órákban sok nemzeti szocialista tüntető sétát rendezett a Belvárosban. Minthogy itt-ott tüntetésekre került sor és ezek folyamán a Deutschland- és a Saar-dalt énekelték, a rendőrség, amely széleskörű intézkedéseket tett, beavatkozott és megakadályozta a tüntetések elharapódzását. Hír szerint több mint 100 tüntetőt őrizetbe vettek. Egyes kerületekből jelentik, hogy propagandacédulákat szórtak szét.

40 éve a világot uraló eredeti angol **The Champion** kerékpárokat havi P **20.**— és saját készítésű kitűnő **Royal Star** kerékpárokat **180.**— P-ért havi **16.**— P részletre, **kerékpáralkatrészeket** rendkívül olcsó, leszállított gyári árban **LÁNG JAKAB ÉS FIA,** kerékpárnagykereskedés, **Budapest, VIII, József körút 41.** — Kérjen ingyen nagy képes árjegyzéket.

Megkezdődött a nagy véderővita az angol alsóházban

„Le kell mondani a nemzeti öncélúságról és a világközösség irányában kell haladni!" — mondotta Attlee őrnagy, az angol munkáspárt megbízottja bizalmatlansági indítványában

Béke és háború kérdése „az angol parlament legfontosabb ülésén a világháború befejezése óta"

London, március 11.

Zsúfolt házban, roskadásig telt karzatok előtt *kezdődött az alsóház véderővitája*, — a Press Association szerint *a parlament egyik legfontosabb ülése a háború óta.* Ülés előtt a parlament közelében lévő egyik templomban a békeegyesületek és a baloldali szervezetek békeistentiszteletet tartottak, amelyek befejeztével a gyülekezet küldöttséggé alakulva a parlamentbe vonult és elárasztotta a folyosókat, hogy a képviselőket a fegyverkezés elleni állásfoglalásra bírják.

Az ülés elején *Attlee* őrnagy előadta *a munkáspárt bizalmatlansági indítványát*, amely szerint a Fehér Könyv ellentétben áll a Népszövetség szellemével, árt a kollektív béke és a leszerelés kilátásainak, nemzetközi versengéshez, bizonytalansághoz és háborúhoz vezet.

— Siralmas dolog, — mondotta indokoló beszédében a képviselő — hogy éppen a Németországgal kezdődő barátságos tárgyalások előestéjén jelent meg a Fehér Könyv. Anglia állítólagos egyoldalú leszerelése ellenére *nem kevesebb, mint 1500 millió fontot költött fegyverkezésre és sohasem támogatta őszintén a leszerelési értekezletet. Le kell mondani a nemzeti öncélúságról és a világközösség irányában kell haladni.*

Felkiáltások a kormánypárton Ostoba beszéd!

Kollektív biztonság helyett — elrettentés

Baldwin, aki az ágybanfekvő beteg Ramsay *MacDonald* miniszterelnök helyett válaszolt, kijelentette, hogy *a kormány nem hajlandó Canosszát járni a Fehér Könyv miatt, amelyet döntő fontosságú okiratnak tekint.* A Népszövetség ma még nem teljes szervezet, ennélfogva kollektív békerendszer sem lehet tökéletes. A mai viszonyok között még olyan méretű leszerelést is alig lehet remélni, amilyet néhány évvel ezelőtt várhattunk.

— Amíg a kollektív biztonságot nem lehet megvalósítani, *legalább elrettentő eszközöket kell keresni a támadások elhárítására* Európa egyikmásik részében, — folytatta Baldwin. — Simon külügyminiszter körülbelül két hét mulva Berlinbe látogat el és remélhetőleg most már mindenki hajlandó komolyan tárgyalni.

A magyar-jugoszláv viszály elintézése

Baldwin a továbbiakban hangoztatta, hogy minden egyes országnak meg kell tennie a magáét, azoknak is, amelyek a jelenleg érvényes szerződések bizonyos módosítását kívánják, épúgy, mint azoknak, amelyek beleegyezését kérik ezekhez a módosításokhoz. Ha az előbbi csoportba tartozó országok elvárják, — amit senki sem kifogásolhat — hogy megértsék az ő álláspontjukat és azokat az indokokat, amelyek alapján a mostani helyzet módosítását kérik, viszont az utóbbi csoporthoz tartozó országok éppen olyan joggal követelhetik, hogy fáradozásaikat olyan biztosítékok kísérjék, amelyek a béke és a biztonság fenntartásához szükségesek.

A béke érdekében tett angol erőfeszítések között felemlítette Baldwin, hogy *az angol kormánynak köszönhető a Magyarország és Jugoszlávia között támadt aggasztó nehézségek megoldása, mert nagyon veszedelmes helyzet állott elő azoknak a vádaknak a következtében, amelyeket Jugoszlávia, királyának meggyilkolása alkalmával, Magyarország ellen emelt.*

Az angol fegyverkezés

Baldwin ezután részletesen foglalkozva a fegyverkezés kérdésével, a következő indokolásokat fűzte beszédéhez:

1. *Haditengerészet.* Az Egyesült Államok haditengerészeti költségvetése, amely 1933-ban 350 millió dollár volt, az idén 492 millió dollárra, a jövő pénzügyi évben pedig 580 millió dollárra emelkedik. Hasonló a helyzet a japán és az olasz haditengerészet tekintetében. Angliának minél előbb modernizálnia kell hajóegységeit, légi támadás elleni védelemmel kell felszerelni a nagyobb hadihajókat és ha nem jön létre új haditengerészeti egyezmény, új csatahajókkal kell majd az elavultakat pótolni.

2. *Szárazföldi haderő.* Az Egyesült Államok szárazföldi és légi haderejének előirányzata az idén 29 millió dollárral emelkedett. Az angol szárazföldi hadsereg, ha ma nagyobb műveletre kellene küldeni, nincs kellőképpen felkészülve.

3. *Légi haderő.* Az angol kormány nem javasolja sem a tengeri, sem a szárazföldi haderő növelését, ami pedig a légi haderőt illeti, Anglia itt sem törekszik egyenlőségre a legnagyobb, hanem csak azzal a légi haderővel, amely olyan távolságban van, hogy az angol partokat fenyegethetné.

4. A Fehér Könyv politikája nem ellenkezik a békével, sőt annak biztosítását szolgálja, mert annak az országnak, amely nem hajlandó a védelemre felkészülni, nincs kellő erkölcsi és anyagi ereje, hogy szavát érvényesítse a világban.

Baldwin végül kijelentette, hogy a Fehér Könyv csak a valódi tényállásra hívja fel a belföld és a külföld figyelmét. Kéri a Házat, hogy amennyire lehet, egyhangúságot megközelítő bizalmi szavazattal ajándékozza meg a kormányt. Reméli, hogy a Ház nevében sok szerencsét kívánhat a kormány képviselőinek, hogy két-három hét mulva a siker minél nagyobb kilátásával indulhatnak el a különböző európai fővárosokba és közelebb hozzák a világot a hőn óhajtott biztonsághoz.

A hódítás vagy bosszú háborúja

A szabadelvű ellenzék álláspontját az alsóház vitájában Herbert *Samuel* fejtette ki. A Fehér Könyvet sajnálatos okmánynak nevezte, amelyre Németország sok mindent válaszolhat. A Fehér Könyv mit sem szól arról, hogy a szövetséges hatalmak nem szereltek le. A szónok végül megkérdezte, vajjon mi történt volna a fordított esetben, ha a német külügyminiszter londoni látogatása lett volna esedékes és Berlinben adtak volna ki hasonló hivatalos okmányt. — Azt mondottuk volna, — jegyezte meg a szónok — hogy ez már megint jellemző a német diplomáciára és hogy képtelen a mi lélektanunkat megérteni. *Esetlenebb diplomáciai okmány, mint amilyen a brit Fehér Könyv, eddig még nem készült.*

Az alsóházban Sir Herbert Samuel szabadelvű ellenzéki vezér módosító javaslatának előterjesztése után Sir Austen *Chamberlain* a konzervatív párt nevében a következő módosítást javasolta: A Ház híven népszövetségi tagságán alapuló kötelezettségeihez és kívánva a fegyverkezési versenyek korlátozását, belátja, hogy nem lehet ezt a célt egyezerű leszereléssel elérni s helyesli azt a politikát, amely szükséges az angol érdekek megvédéséhez és a nemzetközi kötelezettségek teljesítéséhez.

A volt külügyminiszter módosító javaslatát megokoló beszédében hangsúlyozta, hogy a *legsúlyosabb veszedelem az a háború, amelyre valamely nemzet tervszerűen készül hódítás vagy bosszúállás végett.* Ez ellen a Népszövetség nem védhet meg, hanem csakis az nyujthat oltalmat, ha a támadó féllel megértetik, hogy olyan megsemmisítő túlerővel fog szembenállni, hogy semmi kilátása sem lesz a győzelemre.

A szovjet meghívta Eden angol főpecsétőrt Moszkvába

Moszkva, március 11.

A Havas-iroda moszkvai tudósítója megkérdezte *Litvinov* külügyminisztert, vajjon a szovjetkormány meghívta-e *Eden* lord pecsétőrt, hogy látogasson el Moszkvába. Litvinov a következőket válaszolta:

— Mihelyt a szovjetkormány megtudta, hogy a brit kormány azzal a gondolattal foglalkozik, hogy Eden lord pecsétőrt elküldi Moszkvába, nyomban tudomására adta Londonnak, hogy *örömmel venné Eden látogatását és meghívja őt Moszkvába.*

Litvinov hozzátette, hogy az utazás időpontját *még nem állapították meg.*

Simon berlini útja

Párizs, március 11.

Az *Intransigeant* londoni tudósítója úgy értesül, hogy Sir John *Simon* angol külügyminiszter *március 24-én utazik Berlinbe.* London külképviseleti köreiben arra számítanak, hogy a berlini látogatás *három napig tart* és az angol külügyminiszter *március 27-én* visszatér Londonba.

Álhír egy német támadási tervről

Berlin, március 11.

Az Echo de Paris londoni jelentés alapján azt állítja, hogy az angol Fehér Könyvre bizonyára befolyással volt az a hír is, hogy *Epp* tábornok rövid idővel ezelőtt támadási tervezetet terjesztett Hitler elé, amelyben a belga és a holland Limburg megszállásáról és *Hollandián és Belgiumon keresztül az Északi tenger partja felé irányuló általános támadási vonalról volt szó.*

Ezzel kapcsolatban illetékes helyen a következőket jelentik ki: Ilyen fantasztikus állítással szemben elég csak arra utalni, hogy ez a jelentés már hónapokkal ezelőtt felmerült egyes németellenes lapokban és már akkor kijelentették, hogy ***nem egyéb rosszakaratú kitalálásnál.***

Franciaország válaszolt a német jegyzékre

Hajlandó-e Németország lemondani az osztrák annexiós politikáról?

Párizs, március 11.

Laval külügyminiszter átadta a párizsi német nagykövetnek *Franciaország válaszát* arra a jegyzékre, melyben Berlin felvilágosítást kér a január 7-iki francia-olasz jegyzőkönyvről. Laval ebben a jegyzékében elsőrendű fontosságúnak tartja, hogy *hajlandó-e Németország lemondani Ausztriával szemben az annexiós politikáról.*

234 orosz halász az úszó jégtáblákon

Moszkva, március 11.

Mint Asztrakánból jelentik, az úszó jégtáblán maradt halászok száma nem 119, hanem 234. Eddig körülbelül 100 halászt meg tudtak menteni, azt hiszik azonban, hogy *több jégtáblán jóval több mint 234 halász úszik a tengeren.* A szovjetkormány intézkedésére nyolc repülőgépet rendeltek ki, hogy tegyenek kísérletet a halászok megmentésére. Négy repülőgép már ma felszállott, azonban csak élelmiszereket és meleg ruhákat tudtak ledobni a jégtáblákon hányódó halászoknak.

Hogyan menekültem meg az északrhodesiai dzsungelből, miután repülőgépemmel kényszerleszállást hajtottam végre

A Pesti Napló számára írta: LADY YOUNG, az északrhodesiai kormányzó felesége

(Lady Young útban hazafelé repülőgépével lezuhant az afrikai Dél-Rhodesia elhagyott vidékén.)

Gokwe (Dél-Rhodesia), március.

Dr. *Kerby* és én március 7-én déli egy órakor érkeztünk ide, fáradtan, de a legjobb hangulatban. Azért tévedtem el a levegőben, mert *az iránytűm hibás volt és így teljesen hibás irányban repültem.* A látási viszonyok igen rosszak voltak, úgyhogy mikor a Karribi hegytorok fölé értem, a Zambézit összetévesztettem a Kafue folyóval. Minthogy *a benzinem fogytán volt,* elhatároztam, hogy leszállok.

A talajviszonyok azonban olyan rosszak voltak, hogy mikor gépem földet ért, *nekivágódott a talajnak és felborult.* Dr. Kirby és én szerencsére *sértetlenül másztunk ki a gép roncsai közül.* Valamivel később találkoztunk egy magányos benszülöttel. Sebtében pár sort vetettünk egy papirosra és a benszülöttet elküldtük vele, hogy az üzenetet *adja át az első fehér embernek, akivel találkozik.* A pársoros üzenetben megmagyaráztuk, mi történt velünk és azt kértük, bárkinek kezébe is jusson, siessen azonnal segítségünkre.

Levelünket G. W. *Cameron, egy fehér kereskedő kapta először kézhez* és miután üzenetünket benszülött futárokkal *Gokwebe* továbbította, elindult, hogy felkeressen bennünket.

Mikor Cameron megtalált bennünket, hordszéket készített számomra, amelyben benszülöttek vittek napokon keresztül a vidéken át. Ezalatt Cameron és útitársam, dr. Kirby mellettem gyalogoltak.

Egész úton attól féltem, hogy üzenetünk nem ért el Gokwebe és csak amikor Gokwebetől 22 mérföldre végre *találkoztunk az autóval, amelyet elénk küldtek,* nyugodtam meg.

Mikor Kokwebe értünk, *első kívánságom a fürdő volt.* Azután kezdtem törni a fejemet, *hogyan juthatnék Lusakába,* Észak-Rhodesia fővárosába. Szerencsére megtudtam, hogy *repülőgépet küldenek értem.* Így azután rövid várakozás után, délután három órakor megérkezett a gép és azonnal elindultam Lusakába.

(Copyright by the Pesti Napló and Nana.)

JELMEZBÁL A HÁMORI SAVOYBAN

Eredeti tudósítás

Irta: KARINTHY FRIGYES

Lillafüred, március.

Az ember nem hisz a szemének: valóság ez, nem ravasz színpadi díszlet, legfeljebb »külső felvételt« imitáló műtermi berendezés holmi hollywoodi monstreüzem üvegcsarnokában, mesterséges égboltozat alatt, mesterséges fenyveserdők és hegyek közt, eredeti méretekben (mi az Zukoréknak!)? Fönt a pompás Palotaszálló »távlatban« s mégis oly közel, hogy a kanyargó szerpentinen öt perc alatt értél ide, még az alagúton is átjöttél, lent a hámori tó, patak, vízesés, pisztrángtelep, cseppkőbarlang, viadukt, kilátótorony, tél és tavasz és nyár egyhelyben, egyidőben, éppen csak a pálmaerdő, a dzsungel meg néhány jéghegy hiányzik, esetleg egy tenyérnyi szaharasivatag, meg néhány kölyökpiramis, hogy minden együtt legyen. És az egész nagyszerűség elfér akkora területen, hogy félóra alatt körülsétálhatod: íme, ez Lillafüred, olyan tiszta, gusztusos, frissen mosott légkörben, hogy a lenyugvó napról is azt hiszed, idetartozik, külön, sajáttelepű világítási berendezés, a szomszéd hegy mögé szállt csak alá, félóra mulva a túlsó oldalon, a Létráshegy peremén, újra felbukkan a szállóvendégek szolgálatára és mulatságára. S az egészben a legédesebb ez a kis falu, a parányi völgyben, Hámor: mintha skatulyából rakták volna ki reggel, hogy estére megint visszarakják. Ami azt illeti, fenti hasonlat ugyan ráhibázott: Hámort, ha nem is ma reggel, de csakugyan úgy »rakták« ide át a szomszéd hegyről, mikor a Palota épült — a hegy csúcsát szépen lefaragták s a rajta kuksoló falucskát álmában óvatosan átemelték s ide tették le, a töltés alá, óvatosan, mint a sanssouci »historische Mühle«-t — másnap arra ébredt, hogy mesebeli Csipkerózsika lett belőle, a kacsalábon forgó kastély tövében. Nem volt nagy eset, tizenöt vagy huszonöt ház ez az egész Hámor, de azért megvan benne minden, ami...

*

Hogy mást ne mondjak, például jelmezes táncmulatság van, a községi csárda »összes termeiben«, beleértve a pincét is, ahol a ruhatár rendezkedett be. Mint fővárosi tudósító, civilben jelenek meg (zsűritag lévén, persze szabadjeggyel) s az öltözőben éppencsak az út porát verem le s vándorbotomat nyujtom át, miután gyalogosan tettem meg az utat a civilizáció fényűzésének pazar központjából, ide, ötpercnyi távolságba, az ősi néplélek primitív szülőföldjére, egy új Vámbéry, egy új Stanley, ami vagyok, őshazakutató, orientalista, folklorista, vagy amit akartok, hogy a népszokásokat eredeti környezetükben tanulmányozzam.

Odabent már áll a bál és pörög a tánc. Istenbizony, álarc van mindenkin, szabályos álarc s alatta a »nagy díjért« (pezsgő, csemegekosár) versengő jelmezek: matyóruha, pojácaplundra, lányokon bajusz, legényeken szoknya. Csak éppen a Ritzben rendezett jelmezbálok jellegzetes figurái, a parasztmenyecske és parasztlegény hiányzik: itt, nagyon logikusan, fordított a sorrend — az egyik kislányon pesti nagyságaruha van, a másikon Juci-szobalányjelmez, partnere sofőrnek maszkirozta magát, szomszédja grófnak s ezt éppenolyan mulatságosnak, groteszknek és szellemesnek érzik s éppenolyan jól mulatnak rajta, mint a Hatvany Lili farsangi jelmezestélyén mulatott (hallom) az arisztokrácia s a művészvilág elitje a kedves ötleten, hogy A. gróf iparoslegényt alakított, B. művésznő pedig helyes kis szolgálólányt. Ilyenformán mindkét estély ragyogóan sikerült, utóbbi sikerét személyes tapasztalatok alapján igazolom s egyben leszögezem a tanulságot, hogy a jókedv és boldogság nem valamely társadalmi osztályhoz való tartozásunkon, hanem azon a képességünkön múlik, hogy a másik társadalmi osztályt kifigurázzuk és nevetségesnek tartsuk a magunkéhoz képest. Ellentétben Rousseau és Marx egyoldalú és kissé száraz felfogásával, nemkülönben Lord Beaconsfield arisztokratizmusával.

*

Díjkiosztás végeztével — egy matyó legény s egy matyó lány kapják a díjat »le az álarccal« kiáltással — magam is »elvegyülök« a nép közé, hogy újdonsült filozófiámat közvetlen érintkezésben terjesszem. Kitűnő barátom, Fessl Jóska igazgató úr unszolására (s némi poharazás után) bolond fejjel »lekérek« egy roppant helyes barna kislányt táncosa karjáról; éppen csárdást húznak, a hangulat megfelelően ihajcsuhaj. Óvatosan megkezdett társalgással próbálom kitapasztalni hölgyemet, vajjon nem fedezett-e fel rangrejtvém mögött, (vagy hogy fordítsam újmagyarra az »inkognitómat« kifejezést), csakhamar kiderül, hogy sejtelme sincs róla, ki vagyok, lehet, hogy a szomszéd Omassa község benszülöttjei közé számít, aki ujságíró-, illetve írójelmezben pályázik a közönség mulattatására. Ettől nagyon megnyugodva, enyelegni kezdek barnakislányal, ahogy népszínművekben és Petőfitől tanultam, hogy így-úgy, eszemadta, szedtevette és más népszerű és más népművészeti tárgyakat említek, a fityeg ityegése iránt is érdeklődöm, továbbá megjegyzem, hogy három a tánc és hogy van-e már szívecsücske itt a legények közt, mert én azt a Gonosz Pistát menten bicskám elé állítom, kihívom a csárda elé, hadd lássuk, ki a legény, a kiskésit, azt a kirúgott csárdafalát neki. Barnakislány vállát vonogatja s hogy most már, sarokbaszorítva, egyenesen megkérdem, minek tart, milyen mesterséget folytatok, az ő különleges ember- és karakterismeretére hivatkozva, hogy ugyan ki fia-borja lehetek — sémi népies barkochbázás után kiböki, hogy véleménye szerint ujságkihordó lehettem valamikor, de igazság szerint csakishogy szakácsnak néz, a szomszéd szállodában szolgálok biz én, ne is mondjam, mingyárt kitanálta: ugyi!

Hát ha ugyi, legyen ugyi.

A társalgás kissé bágyadtabbá ernyedvén közöttünk, gyorsan átadom egy ajánlkozó legénynek, magam kimegyek a levegőre, de csak úgy egyedül, borongani és merengeni. Azzal vigasztalom magam, hogy barnakislány, a népdalok modorában, jelképesen óhajtotta csak közölni velem, mennyire megtetszettem neki, bizonyára azt akarta mondani, hogy a szívek szakácsa vagyok, aki ebben a minőségben máris megfőztem őt, mint egy csirkepaprikást.

Kis csacsi... sóhajtom elnézően, a vígszínházi bonvivánok modorában.

*

Visszamenet, a terembe, remek filmötletem támad (copyright!) — itt, a helyszínen, meg kellene csinálni Petőfi pompás »Helység kalapácsát« — az Isten is erre teremtette Hámort, házaival, templomával, kocsmájával: valamennyi figurája együtt van, maga a Kalapács, aztán a Helybeli Lágyszívű Kántor, Szemérmetes Erzsók, a Fondor Lelkületű Egyházfi, a Tiszteletes Hétpejcsikajának jókedvű Abrakolója, a Béke Barátja Bagarja s a Szelídlelkű Tiszteletes maga is.

*

Utóbbival később a Palotában személyesen is találkozom, Grusz plébános úrnak hívják. Népiesen kezdem, de öt perc mulva, legnagyobb meglepetésemre Chesterton legújabb cikkénél tartunk, ami a London News-ban tárgyalja a neokatolicizmus problémáit.

Mindegy.

A filmet mégis meg fogom csinálni.

Elfogták és őrizetbe vették Bonyhádi-Hoffmann Elemér festőművészt

(Saját tudósítónktól.) Hétfő este hosszas nyomozás után sikerült elfogni *Bonyhádi-Hoffmann* Elemér festőművészt, akit *Perczel* Attiláné, Perczel Zita, a Nemzeti Színház művésznőjének anyja és mások jelentettek fel lopások miatt. Előkelő ajánlólevelekkel férkőzött Perczelék bizalmába a magát világlátottnak mondott fiatal művész, aki Perczel Zitát lefestette. Amikor egyedül maradt Perczelék lakásában, értéktárgyakat lopott el. Perczel Attiláné felelősségre vonta, mire a piktor azzal védekezett, hogy ő kleptomániás és megígérte, hogy visszaadja az ellopott tárgyak közül a legértékesebbet, egy 2500 pengőt érő briliáns gyűrűt.

Amikor nem jelentkezett, Perczelék a rendőrséghez fordultak. A *Pesti Napló* annakidején közölte a festőművész fényképét, amelynek alapján egy Rákóczi úti ékszerész segítségével sikerült megtalálni a briliánsgyűrű elzálogosításáról szóló zálogjegyet. A zálogcédulát lefoglalták, Bonyhádi-Hoffmann Elemért pedig rádión kereste mindenfelé a főkapitányság bűnügyi osztálya. A személyleírás alapján hétfőn a késő esti órákban egy detektív elfogta a tolvaj festőművészt és előállította a főkapitányság központi ügyeletére. A rendőrségen az éjszaka folyamán nem hallgatták ki Bonyhádi-Hoffmannt, őrizetbe vették, kedd reggel 9 órakor vezetik az ügy nyomozó rendőrtisztje, *Szerednyey* László rendőrfogalmazó elé.

Lasker és Capablanca nagy harca Moszkvában

(Saját tudósítónktól.) A moszkvai versenyen az elsőség kérdését talán Flohr és Botwinnik párharca dönti el. A győzelmi pálmát így az ifjúság szerezheti meg. Nem kevésbé izgalmas azonban az öregek versenyfutása sem. Még egyszer és talán utoljára állott egy verseny Lasker és Capablanca találkozásának jegyében. Moszkvában a két exvilágmester mérkőzésével egy darab sakktörténelem zárult le: a klasszicizmus kora. Mintha álmodnánk: egy évtized semmit sem változtatott Laskeren. Egy neves pszichológus Laskerről mint »orvosi csodá«-ról beszél. A 68 éves nagymester olyan szívóssággal és lelkesedéssel küzd, mintha fiatalon akarná a világmesteri címet visszaszerezni, melyet 15 évvel ezelőtt Havanában nem annyira Capablanca ereje, mint a kedvezőtlen éghajlat és a kor vett el tőle. Azóta Lasker és Capablanca csak két játszmát váltott: 1924-ben Newyorkban Lasker vesztett ugyan, de a versenyt meggyőző stílusban nyerte, az 1925-ös moszkvai versenyen a torna kezdetén szalónremisben egyeztek meg. Vajjon így történik-e most is — ez a kérdés vonzott többezer nézőt a nevezetes találkozóhoz.

Az első órákban a játszma nyugodt mederben folyt, de alig történt 20 lépés, megnyilvánult, hogy Lasker kitér a remisváltozatok elől és támadásra játszik. Kemény küzdelem fejlődött ki, Lasker mindinkább előnyhöz jutott s a nézők izgalma fokozódott, mikor helyzeti előnyét anyagivá változtatta; vezért nyert bástya és futár ellen. Ötórai játék után egyórás szünet következett. Lasker egymás után itta a feketekávékat. Capablanca ásványvízzel frissítette magát. Szünet után folytatódott a küzdelem, amely most két órán át tartott. Az állás ugyan keveset változott, de Lasker gyalogost nyert és arra törekedett, hogy a játszma függőben maradjon. Capablanca, aki átlátta szándékát, rezignáltan mondta az ujságíróknak: »Lasker a függőnapon megnyeri a játszmát«! Öt világrész sakkozói várták izgalommal a mérkőzés kimenetelét, Buenos Airesbe minden lépést megkábeleztek.

Három nap mulva, amikor a függőjátszmák lebonyolítására került a sor, Capablanca küzdelem nélkül adta fel a játszmát. Háromnapos otthoni elemzése meggyőzte arról, hogy állása tarthatatlan.

Francia játszma. Dr. Lasker—Capablanca. 1. e4, e6. 2. d4, d5. 3. Hc3, Fb4. 4. He2, d×e4. 5. a3, Fe7. 6. H×e4, Hf6. 7. H2c3. Hbd7. 8. Ff4, H×e4. 9. H×e4, Hf6. 10. Fd3, 0—0. 11. H×f6†, F×f6. 12. c3, Vd5. 13. Ve2, c6. 14. 0—0, Be8. 15. Bad1, Fd7. 16. Bfe1, Va5. 17. Vc2, g6. 18. Fe5, Fg7. 19. h4, Vd8. 20. h5, Vg5. 21. F×g7, K×g7. 22. Be5, Ve7. 23. Bde1, Bg8. 24. Vc1, Bad8. 25. B1e3, Fc8. 26. Bb3, Kf8. 27. Vh6†, Bg7. 28. h×g6, h×g6. 29. F×g6!, Vf6. 30. Bg5, Ke7. 31. Bf3, V×f3. 32. g×f3, Bdg8. 33. Kf1, B×g6. 34. B×g6, B×g6. 35. Vh2, Kd7. 36. Vf4, f6. 37. e4, a6. 38. Vh4, Bg5. 39. Vh7†, Kd8. 40. Vh8†, Ke7. 41. V×f6, B5. 42. Vg7†, Fd7. 43. Ke2, Kc8. 44. Vh8†, Ke7. 45. Vh2†, Kc8. 46. Vd6, Bh5. 47. Ke3, Bf5. 48. Ke4, Bh5. 49. Vf8†, Ke7. 50. Vf4†, Ke8. 51. Vd6, Bf5. 52. Ke3, Bh5. 53. Kd3, Bf5. 54. Ke2, Bh5. 55. Kd2, Bf5. 56. Ke3, Bh5. 57. Vf8†, Ke7. 58. Vf4†, Ke8. 59. Vd6, Bf5. 60. Vg3, Bh5. 61. Vg4, Bf5. 62. Vg8†, Ke7. 63. Vg3†, Ke8. 64. Vg6, sötét feladta.

A tizenhatodik forduló

A tizenhatodik forduló napon a függőjátszmákat bonyolították le és egy-két függőjátszma kivételével valamennyit be is fejezték, úgy hogy a verseny utolsó szakaszának megkezdése előtt világos kép alakult ki a verseny állásáról. A tizenhatodik forduló után a cseh *Flohr*, aki *Laskerrel* együtt idáig megőrizte veretlenségét, utólérte az eddig egyedül vezető *Botwinnikot* és a két fiatal nagymester egyformán jogos aspiránsa az első helynek. Kettejük küzdelme a tizennyolcadik fordulóban lesz és valószínűleg ez a játszma sorsdöntő lesz az első hely kérdésében. De még mindig beleszólhat az elsőségbe *dr. Lasker* is, akit csupán egységnyi távolság választ el a két fiatal nagymestertől. *Botwinniknak Lilienthal-Ligetivel, Flohr*-ral és *Rabinovits*-csal, *Flohrnak Rjuminnal, Botwinnikkal* és *Alatorzevvel, Laskernek* pedig *Lizicynnel, Ragozinnal* és *Pirccel* kell megküzdenie. A végküzdelem tehát igen nagy izgalmakat ígér.

A függőjátszmák lebonyolítása során *Lizicyn* könnyűszerrel győzött a Moszkvában igen gyöngén játszó *Pirc* fölött. Rendkívüli fontosságú volt a *Flohr—Romanovszky* játszma kimenetele. A végjátékban könnyű tisztek küzdöttek egymás ellen és *Flohr* mintaszerű játékvezetéssel a 69. lépésben a maga javára döntötte el a játszmát, ezzel pedig beérte *Botwinnikot*. A *Lilienthal-Ligeti—Rjumin* közti játszmában először a moszkvai bajnok szerzett előnyt, minőséget nyert és győzhetett volna. Azonban a folytatást többször elhibázta, *Ligeti* egymásután két gyalogost nyert és így anyagi túlsúlyba került. A végjátékban aztán a magyar mester szabadgyalogosának érvényesítésével győzött és így értékes pontot szerzett, amely már veszendőben volt. *Kan* lépésismétléssel döntetlenné tette játszmáját *Alatorzevvel* szemben a 61. lépésben és *Alatorzev* csupán döntetlent tudott elérni a *Bogatircsuk* elleni bástyavégjátékában is. Döntetlenül végződött a *Lizicyn—Stahlberg* játszma is.

A verseny állása a 16-ik forduló után: Botwinnik, Flohr 11½, Lasker 10½, Löwenfisch 10, Capablanca 9½, Ragozin, Spielmann 9, Lilienthal-Ligeti, Romanovszky 8½, Kan 8 (1), Alatorzev és Rjumin 7½, Lizicyn 7 (2), Goglidze 7 (1), Stahlberg 6½, Bogatircsuk és Piro 6, Csehover 5, Menchik kisasszony 1½.

Gyakran visszatérő székszorulás, rossz emésztés, vastagbélhurut, felfuvódás, oldalfájás, légzési zavar, szívdobogás, fejnyomás, fülzúgás, szédülés és lehangoltság esetén a természetes »**Ferenc József**« keserűvíz gyorsan megélénkíti a gyomor és a belek működését, az emésztést rendbehozza, megszabadítja az embert a kellemetlen érzésektől s tiszta fejet és nyugodt alvást teremt. Számos kiváló orvos a **Ferenc József vizet** bélféregűzőkúráknál is igen jó eredménnyel alkalmazza.

Seidner Jakab szomorúan jelenti, hogy 53 éven keresztül jóságos hitvese:

Seidner Jakabné

szül. Wiederkehr Berta

ma, 71 éves korában meghalt. Temetése e hó **12-én**, kedden délután négy órakor az újpesti izr. temető halottasházából.

Gyászolják gyermekei: **Szücs Aladár** és neje **Stern Mariska, Szücs János** és neje **Schreiber Olga, dr. Szücs András** és neje **Tauber Erna**, leánya: **Margit** és férje **Vadász Imre**, testvére **özv. Feuer Henrikné**, unokái és az összes rokonság.

40 éve a világot uraló eredeti angol **The Champion** kerékpárokat havi P **20.**— és saját készítésű kitűnő **Royal Star** kerékpárokat **180.**— P-ért havi **16.**— P részletre, **kerékpáralkatrészeket** rendkívül olcsó, leszállított gyári árban **LANG JAKAB ÉS FIA**, kerékpárnagykereskedés, **Budapest, VIII, József körút 41.** — Kérjen ingyen **nagy képes árjegyzéket.**

Március 7-én utazik Berlinbe az angol külügyminiszter

Anglia tízéves fegyverkezési szünetet javasol — A keleti szerződés új alakban — Schuschnigg párizsi látogatása óta módosult a dunai egyezmény terve — Sir John Simon Párizsban

Párizs, február 28.

Sir John *Simon* külügyminiszter ma — 62. születésnapján — Londonból Párizsba repült, hogy megtartsa ott előadását az angol parlamenti rendszerről.

A mai angol-francia tárgyalások bevezetéseképpen *Potemkin* párizsi szovjetnagykövet a délelőtti órákban felkereste *Laval* külügyminisztert és nyomatékosan utalt előtte arra, hogy a szovjetkormány nézete szerint *a keleteurópai egyezményt a londoni nyilatkozatban foglalt többi javaslattal egyidőben kell megvitatni.*

Sir John Simon a le bourgeti repülőtéren az ujságírók előtt *nem tett politikai kijelentést.*

Délben az angol nagykövetségen szűkkörű ebéd volt, amelyen csak *Flandin* miniszterelnök és *Laval* külügyminiszter, továbbá Sir John *Simon*, Sir George *Clerk* párizsi angol nagykövet és *Campbell* párizsi angol ügyvivő vett részt.

Az ebédet diplomáciai tárgyalások követték. A *Paris Soir* tudni véli, hogy Sir John Simon mindenekelőtt ismertette a tegnapi *angol miniszertanácson* lefolyt vitát. Az angol kormány többsége helyeselte azt a tervet, hogy Sir John Simon Berlinből *Moszkvába, Varsóba* és *Prágába* is ellátogasson. Ezzel szemben az angol kormány egy része súlyos érvekre támaszkodva hangoztatta, hogy a keleteurópai körút *megfosztaná a berlini látogatást jelentőségétől* és hatásos voltától. Hitler megalázva érzehetné magát, hogy a látogatás nem csupán neki szól. Amellett rámutattak arra is, hogy a *keleteurópai körút a berlini tárgyalások eredményétől függ.* Az angol kormány nem közölte a végleges döntést ebben a kérdésben és Sir John Simon a francia kormány vezetőivel ezt az ügyet, valamint a keleti egyezmény kérdését is megvitatta.

A *Liberté* értesülése szerint Sir John Simon külpolitikai téren nem ért egyet Baldwinnal, aki azon a véleményen van, hogy *Angliának csatlakoznia kell a francia kormány egyezménypolitikájához.* Sir John Simon ezzel szemben attól tart, hogy ez az állásfoglalás veszélybe sodorja a berlini tárgyalások sikerét. E tárgyalások egyik főcélja az, hogy *Németországot visszavezessék a Népszövetségbe és a leszerelési értekezletbe.* Laval ismét hangoztatta Sir John Simon előtt, hogy a francia kormány teljes mértékben ragaszkodik eredeti felfogásához és *a biztonságot a kölcsönös segélynyujtási egyezmények rendszerével akarja megszervezni.*

Sir John Simon és Laval megbeszélése csütörtökön délután félnégy órakor ért véget.

Francia-angol összefogás a demokráciáért és a parlamentarizmusért

Sir John *Simonnak* az angol parlamenti rendszerről tartott előadóestjén *Flandin* miniszterelnök elnökölt. Sir John *Simon* hangsúlyozta, hogy ez az összejövetel Franciaország és Nagybritannia között baráti kapcsolatok szorosabbrafűzésének újabb megnyilvánulása. Franciaországnak és Angliának kölcsönösen tanulmányozniok kell intézményeiket, mert Európa nagy nemzetei közül *csak ez a kettő* az, amely a mai korban, amikor új kormányrendszereket vezettek be és amikor a parlamenti intézmények népszerűsége a jelek szerint hanyatlik, *megőrizte a kormányzat demokratikus és parlamenti jellegét.*

Párizs, február 28.

(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

A csütörtöki francia-angol tárgyalásokról kiadott hivatalos kommüniké hangsúlyozza a teljes egyetértést az angol és francia álláspont között. Mint értesülünk, Sir John Simon *jövő csütörtökön utazik Berlinbe.* A berlini út hivatalos időpontját csak az angol külügyminiszter Londonba való visszatérése *után* teszik közzé.

Csütörtök este politikai körökben különféle angol kezdeményezésekről beszélnek. Igy állítólag Anglia a fegyverkezésre kimondandó *tízéves kötelező szünetet* javasol, valamint a keleti paktum olyan formuláját, amely tekintettel van Lengyelország és Németország ellenállására. Eszerint Szovjetoroszország, Lengyelország, Németország, Csehszlovákia, a Balti államok és esetleg Románia kötnének általános megnemtámadási szerződést, amely aláíróinak lehetőséget biztosítana egymás kölcsönös megsegítésére kötött szerződések létesítésére. Hogy ezek a javaslatok mennyiben egyeznek meg a francia kormány nézeteivel, nehéz megállapítani. Saint-Brice a *Journalban* tudni véli, hogy Laval és Flandin Sir John Simon előtt kijelentették, hogy *Franciaország sem a paktumokon, sem az igazságos erőviszonyokon alapuló garanciákról nem hajlandó lemondani. (T.)*

Párizs, február 28.

Az *Oeuvre* értesülése szerint az osztrák kancellár párizsi látogatása óta a középeurópai egyezmény Rómában kidolgozott terve *több lényeges módosuláson* ment keresztül. Ezeket a módosulásokat azonban valamennyi érdekelt állam — kivéve Németországot — *kedvezően* fogadja.

A lap értesülése szerint az egyezményterv körül folyó tárgyalások a következő sorrendben zajlanak le: Mihelyt Franciaország és Olaszország a keleti egyezmény módosított tervére nézve megegyezésre jutott, *valamennyi érdekelt hatalomhoz jegyzéket juttatnak el.* Ezek a hatalmak a jegyzék alapos áttanulmányozása után közlik majd Rómával és Párizzsal megjegyzéseiket és javaslataikat. Akkor *hosszas diplomáciai tárgyalások* korszaka nyílik majd meg s e tárgyalások során a végleges szöveg önmagától fog kialakulni. Ezután sor kerülhet arra, hogy *az egyezményt aláíró hatalmak közös értekezletre üljenek össze.* Ettől az eredménytől azonban — írja a lap — még távol vagyunk, mert a kisantant ragaszkodik ahhoz, hogy *a jövendőbeli egyezmény szövegébe illesszék bele a Habsburgok visszatérése ellen szóló szakaszt.* Ez a kérdés a lap szerint továbbra is *súlyos nehézségeket* vet fel.

Moszkva, február 28.

Itteni politikai körökhöz érkezett hírek szerint az angol kormány elhatározta, hogy Sir John Simon moszkvai útjáról *csak később dönt* véglegesen.

Franciaország katonai helyzete minisztertanács elé kerül

Párizs, február 28.

(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

A jobboldali politikai körökkel szoros összeköttetésben álló *Jour* behatóan foglalkozik *Franciaország katonai helyzetével és a szolgálati idő fölemelésének kérdésével.* A lap föltétlenül megbízható forrásból azt közli, hogy Louis Marin egészségügyi miniszter, a befolyásos szélsőjobboldali politikus közbenjárására a kormány *a legközelebbi minisztertanácsok egyikének napirendjére kénytelen volt kitűzni ezt a kérdést.* A legutóbbi minisztertanácson Marin nagyon erélyesen sürgette a kérdés tárgyalását és emiatt szóváltásba keveredett *Flandin* miniszterelnökkel. Marin azzal az érvvel szorongatta a miniszterelnököt, hogy *Németország nyilvánvalóan megteszi az összes előkészületeket avégből, hogy néhány hónap mulva bármilyen eshetőséggel szembeszállhasson.*

(T.)

Párizs, február 28.

A képviselőház kereskedelmi tengerészeti bizottsága meghallgatta *Pietri* miniszter tájékoztatását tengerészeti munkatervéről. A tengerészeti miniszter kijelentette, hogy Olaszország 35.000 tonnás hadihajót építtet, ezért a haditengerészeti minisztérium úgy vélekedik, hogy *Franciaországnak is építtetnie kell egy 35.000 tonnás páncélos hajót,* amelynek építését még a folyó évben megkezdik.

Az irodalmi és művészeti tanács első kötelessége: „a tehetségek megmentése és felkarolása"

Megtartotta alakuló ülését az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács

Az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács csütörtök délután öt órakor tartotta alakuló ülését a Magyar Tudományos Akadémia heti üléstermében. Az alakuló ülésen megjelent *Hóman* Bálint közoktatásügyi miniszter, *Petri* Pál és *Szily* Kálmán közoktatásügyi minisztériumi államtitkár és báró *Wlassics* Gyula helyettes államtitkár is.

Tihamér Lajos miniszteri tanácsos mint a tanács ügyvezető igazgatója bejelentette, hogy a kormányzó a tanács elnökévé *Ugron* Gábort, társelnökeivé *Herczeg* Ferencet, *Hubay* Jenőt és *Zala* Györgyöt, alelnökeivé pedig *Balló* Edét, *Dohnányi* Ernőt és *Horváth* Jánost nevezte ki. Ezután *Ugron* Gábor megnyitotta az ülést, majd Tihamér Lajos ügyvezető igazgató az irodalmi és művészeti tanácsról szóló törvény felolvasása után részleteiben ismertette a szervezeti szabályzatot.

Ezután *Ugron* Gábor elnök nagyszabású beszédben ismertette a tanács minden részletre kiterjedő, átfogó programját.

A tanács célkitűzéseit ismertetve hangoztatta, hogy annak az állam tanácsadó és véleményező szervének kell lenni, de javaslatokat is tesz az államnak, figyelemmel kíséri az irodalom és művészet jelenségeinek időszerű kérdéseit, művészeti kiállításokat rendez és a művészeti oktatás kérdéseiben véleményt mond. Legelső kötelessége a tanácsnak a *tehetségek megmentése és felkarolása.*

Az *irodalomra áttérve* a szerzői jogvédelem és az írók szociális biztosításának fontosságát emelte ki. Rámutatott arra, hogy milyen fontos az elszakított részek irodalmával való kapcsolat fenntartása. A tanács egyik feladata az, hogy harcot indítson a ponyvairodalom és a selejtes irodalmi művek ellen.

A *képzőművészeti ágnál* az első feladat szintén a szerzői jogvédelem, valamint a *kontárság és hamisítás* elleni küzdelem. Szervesen meg kell oldani a vidéki képkiállítások és képtárak kérdését. Minden vármegyei székhelyen kulturális bizottságot kell alakítani. A rádió az irodalom és művészetek körül nagy szolgálatokat tesz és tehet nemcsak a zene, hanem az irodalom terén is. A rádió a tervszerűen megrendezett szabadiskolákkal kapcsolatban egészen új korszakot teremthet a vidék életében. Igy a Budapesten koncentrált művészet is piacra találhat. Rámutatott arra, hogy tárgysorsjátékok rendezésével, a megbízások vételek alkalmával szakértői tanács igénybevételével javítani lehetne a művészek helyzetén. Hangoztatta az építészet nehéz helyzetét, amely az építkezések szünetelés miatt következett be. Ezzel kapcsolatban kiemelte, hogy az épületek művészi kiképzését mennyire elhanyagolják.

Az iparművészettel foglalkozva rámutatott a közönség nevelésének fontosságára, arra, hogy az iparművészettel az élet minden jelensége kapcsolatban van.

Végül a *zeneművészettel* foglalkozott. A zenészek jobban vannak megszervezve, — mondotta Ugron Gábor — mint a többi művészek. Szerzői jogvédelmük jobb és a nemzetnek olyan produkciója van zenészekből, amely a világon bárhol megállja helyét. Szükség volna azonban a vidéki városok zenei életének fejlesztésére. Fontos feladata a zeneművészetnek ezenkívül a népi zene kincseinek konzerválása.

Ugron Gábor beszédét a következő szavakkal fejezte be:

— *A magyar írók, festők, szobrászok és zenészek a magyar kultúra úttörői.* A magyar kultúrának e téren csodálatos a gazdagsága. Ezt a gazdagságot biztosítani kell. Elő kell segíteni a meglevő megőrzése mellett az eljövendő fejlődést. Meg kell menteni az aranyat, elválasztva a salaktól és szét kell szórnunk a világ négy tája felé bizonyságául a magyar tudásnak, képességnek és tehetségnek, a magyar kultúrának és a magyar élniakarásnak.

Bevonták a francia lobogót a Saar-vidéken...

Saarbrücken, február 28.

Knox főmegbizott még ma este átadta a hatalmat Albisi bárónak. Ma este 18 óra 20 perckor jókora néptömeg jelenlétében, minden zavaró eset nélkül *bevonták a kincstári bányaigazgatóságon kitűzött francia lobogót.*

A Havas-iroda értesülése szerint a Saar-vidéknek Németországba való újbóli bekebelezése *fokozatosan fog végbemenni.* A Saar-vidék külön közigazgatási terület marad, amelynek igazgatását Bürckel birodalmi kormánybiztos fogja ellátni. Politikai tekintetben a Saar-vidék a nemzeti szocialista párt birodalmi szervezetének új tagjaként fog szerepelni. Gazdasági szempontból a Saar-vidéket még hat hónapon át elzárva tartják a Birodalom többi részétől. Ez az állapot abból fog állani, hogy *a németországi ipari és kereskedelmi vállalatoknak megtiltják, hogy utazókat küldjenek a Saar-vidékre, viszont a saarvidékieknek is tilos lesz a birodalom többi részébe bizonyos árukat szállítani.* Ami az adóztatást illeti, a Saar-vidék legalább is hat hónapon át mérsékeltebb adózásnak lesz alávetve, mint a birodalom többi része.

A Saar-vidék visszacsatolása alkalmából a birodalmi kormány *általános közkegyelmi törvényt bocsátott ki a Saar-vidékre vonatkozóan.* Azoknak a büntetését, akiket egy évet meg nem haladó fogházbüntetésre ítéltek, elengedik, s az olyan bírói eljárásokat, amelyekben a várható büntetés ennél nem nagyobb, beszüntetik. Nem esnek a közkegyelem alá azok, akik súlyosan büntetett előéletűek, vagy akiket fegyházbüntetésre ítéltek.

Gyógyszertárakban kapható.

A messzebb jövő bírái

*

Megint törvény készül a bírói függetlenség biztosításáról; hogy miért, azt mi, laikusok nem tudhatjuk. Bizonyos azonban, hogy ebben az országban hosszú évek óta nem akadt egyetlenegy ember sem, aki azt merészelte volna mondani, hogy a bíró nem tökéletesen független. Mi, akik vádlottak szoktunk lenni, sohasem mondtuk egy szóval sem, hogy nekünk függetlenebb bírák kellenének. A mi némaságunk ellen a lehető legcsekélyebb kifogást sem lehet tenni.

Bár élénk figyelemmel kísértem az új törvényjavaslat bizottsági tárgyalását, sajnos, e figyelem ellenére semmivel sem lettem okosabb. Azt mondják, hogy megjavították a jogrendet és fokozták a bíróság függetlenségét például azzal, hogy a bíró ellen a jövőben nyugdíjazási eljárást nem lehet indítani testi vagy szellemi *fogyatkozása* miatt, hanem csak *fogyatékossága* miatt. Ez annyit jelent, hogy a testi vagy szellemi fogyatkozás még nem baj, a fogyatékosság azonban baj. De hogy e kettő között mi a különbség, azt nem tudom.

Általában az egész dolgot nem értem. Minden bíró azt mondja erre igen bölcsen, hogy »ha maga is bevallja, hogy nem érti, akkor miért olyan ostoba, hogy mégis beszél róla«? Azonban erre én, a megrögzött vádlott jogosan védekezem: »Kérem, itt nemcsak rólam van szó, hanem millió meg millió emberről, akik szintén nem értik ezt a dolgot, — és engem azért fizetnek, az a mesterségem, hogy mikor olyasmit cselekszenek, amit az adófizető állampolgárok milliói képtelenek megérteni, olyankor nyissam ki a számat!«

Nagyságos, méltóságos és kegyelmes bíró urak, a bíróságok függetlensége oly abszolút, hogy már nem is fokozható. A bíróság és a bíró azonban egymástól megkülönböztethető. Természetesen nem akarok ebből az ügyből kifolyólag vádlott lenni (hiszen úgyis lesz még ily szomorú szereplésre egyéb alkalmam elég), — eszemben sincs tehát azt mondani, hogy a bíró nem eléggé független. Igenis a bíró roppant nagy mértékben független, mert a kormány felelősségre nem vonhatja és nem büntetheti. Én csak azt az egy kicsiny, mellékes és jelentéktelen dolgot nem nagyon szeretem, hogy a bírót a kormány jutalmazhatja és előléptetheti.

Ez a körülmény természetesen nem érintheti a bíró függetlenségét, mert feltételezni sem lehet, hogy a bírót függetlenségében a megbízatás, beosztás vagy előléptetés gondolata csak egy pillanatra is befolyásolhatná. Különben is igen minimális bölcsesség kell annak a belátásához, hogy a bírák előmeneteléről valakinek végre is intézkednie kell és ez az intézkedő tényező alkotmányos államban nem lehet más, mint maga a parlamentnek felelős miniszter. Azonban az a minimális bölcsesség, mely ennek belátásához szükséges, énbelőlem, fájdalom, hiányzik. Bölcsességek számára, sajnos, nem vagyok berendezkedve, mert nekem csak közönséges, természetes eszem van, mint azoknak a közönséges milliósoknak, akik minden reggel az előtt a probléma előtt állnak, hogy »hát a mai napon ugyan miből fogunk megélni és családunkat ugyan miből fogjuk fenntartani«? Ennek következtében a mi egész felfogásunk és egész gondolkodásunk másfajta.

Nem titkolom el azt a véleményemet, hogy a viszonyok igen lényeges megváltozására való tekintettel népünk és országunk számára másfajta állami szerkezetet, s a másfajta állami szervezetben egészen másfajta bíráskodást óhajtanék, mint aminőt most élvezünk. Természetesen nem gondolok semmiféle felforgatásra, sőt minden reformban az alkotmányosságnak még sokkal nagyobbfokú respektálását óhajtanám, mint aminőt például 1920-ban láttunk. Ha politikus volnék, gyakran rámutatnék az akkoriban elkövetett nagy közjogi hibák következményeire.

Jelenleg a magyar állam, úgyebár, azon az alapelven nyugszik, hogy a szuverenitás egyedül a nemzeté, melynek nevében a szuverenitást az országgyűlés, mint a törvényhozás egyetlen tényezője gyakorolja. Az új alkotmány előtt a magyar állam a megosztott szuverenitás alapelvén nyugodott, — két szuverén volt itt: a király és a nemzet, s e kettőnek egybehangzó akarata volt az állam akarata. Azonban a megosztott szuverenitás idején is megtámadhatatlan elv volt, hogy a királyi szuverenitás is a nemzettől ered, a nemzet a maga szuverenitását megosztotta királyával. Minden jognak, még a királyi jogoknak is a nemzeti akarat volt az ősforrása. A bíráskodás joga is azért volt királyi jog, mert a nemzet így akarta; a nemzet adta át a bíráskodás jogát a királynak, azaz a bíráskodás joga eredetileg a nemzeté, vagy ami ezzel egyértelmű: a népé. A legősibb időkben így volt ez minden népnél.

Én ismerek egy nagyon értelmes, nagyon gazdag és nagyon hatalmas népet, mely a bíráskodás jogát a mai napig sem adta ki a kezéből, és azt hiszem, meg is fogja tartani a maga kezében az idők végéig. Én az amerikai nép állameszméjét, államszerkezetét és ennek keretében egész bíráskodási rendszerét igen jónak tartom s annak a népnek a jobb boldogulását a helyesebb berendezkedésnek tulajdonítom. Persze, nem mondom, hogy az a berendezkedés tökéletes; annak is vannak hibái; semmi sem tökéletes, amit emberek csinálnak vagy művelnek. Csak ostoba ember hirdethet olyan politikát, melynek célja *a legjobb* eredmény elérése; az értelmes ember törekvése mindig csak *a lehető legjobbra* irányul.

Bizonyos nagyobb dolgokban ítélkezzék az esküdtbíróság, az esküdtbíróság elé nem való ügyekben pedig a nép által határozott, de nem hosszú időre választott bíró, kit a népakarat — megfelelő formák között — időelőtt is fölmenthet megbízatásától, sőt — megfelelő szerv által — vád alá helyezhet és meg is büntethet.

Nem mondom, hogy erre a rendszerre a magyar nemzet már megérett. Sok, sok nevelő munkát kellene előbb végezni, előbb a koponyákat sokkal világosabbakká kellene tenni, és tudom azt is, hogy Magyarországon nincsen talán száz ember se, akit meg ne lehetne riasztani azzal, hogy »az igazságszolgáltatást nem lehet a választási korteseknek kiszolgáltatni«. Ismétlem, nincs talán száz ember se, aki erre azt mondaná, hogy »a választásnak nem okvetetlenül muszáj ostobának és korruptnak lennie«. A kor nem érett még sok olyan eszme számára, melynek érvényesülése szükséges a társadalom új szerkezetének megteremtéséhez, abból a célból, hogy az egyén minél több és minél jobb életlehetőséget találjon azon a földön, melybe előző nemzedékeinek pora elvegyült.

Perczel Zita színművésznő anyja feljelentést tett egy 2500 pengős gyűrű eltűnése ügyében

A rendőrség mindenütt keres egy festőművészt

(Saját tudósítónktól.) Kínos ügyben tett feljelentést *Perczel* Attiláné, *Perczel* Zitának, a Nemzeti Színház művésznőjének anyja a főkapitányságon. A feljelentés középpontjában egy érdekes gyűrű áll, amely Perczelék Prohászka Ottokár-uccai lakásáról *eltűnt.*

Elmondotta az úriasszony a rendőrségen, hogy néhány héttel ezelőtt jó ajánlólevelekkel megjelent náluk egy fiatal festőművész. Engedélyt kért, hogy a művésznőt lefesthesse. Perczel Zita többször ült modellt. Munka közben elmondotta a rokonszenves festő, hogy éveket töltött külföldön. Alig van európai város, ahol nem járt. Tizenkétszer volt már Afrikában. A müncheni festőművészeti akadémián tanult. Egy évig *Juszupov* orosz herceggel Indiában is volt. Hivatkozott Emil *Ludwigra*, a neves német íróra és André *Gide*-re, akiknek baráti köréhez tartozott nemrég. Elmondta, hogy barátság fűzi *Tildenhez*, a tenniszbajnokhoz és *Lifarhoz*, az orosz táncművészhez. Regényes eseteket mesélt el életéből. Közben elkészült a festmény, amellyel a Perczel-család nagyon meg volt elégedve.

Miután a kép elkészült, a 34 éves festőművész már nagyon jól érezte magát a Perczel-család körében, ebédeken, uzsonnákon vett részt. Néhány nappal ezelőtt *eltűnt egy 2500 pengőt érő gyűrű az egyik szobából.* Perczel Attiláné kutatott: hol lehet a gyűrű, ki vihette el. Megállapították, hogy csak a festőművész volt akkor a szalónban, amikor a gyűrű eltűnt. Természetesen gyanúsítani sem merték. Aztán valamit gondoltak.

Kedd délután egy ezüsttárcát helyeztek el az előszobában. Amikor a festő elbúcsúzott, nem kísérték ki, amikor télikabátját magára vette, senki nem volt az előszobában. De lesben állott a szobalány, aki látta, amikor a piktor távozása előtt zsebébe süllyesztette az ezüsttárcát. Ebben a pillanatban fellármázta a házat. Perczelék az előszobába siettek, a festőművész dadogott, hebegett, de tagadni nem tudott, mert a tárca a zsebében volt. Ezt *visszaadta*, mire kérdőre vonták: hol a gyűrű? *Zavartan ismerte be, hogy azt is ő vitte el*, de azzal védekezett, hogy *kleptomániás.* Bevallotta még a háziak előtt azt is, hogy az utóbbi időben több értékes tárgyat vitt el. Először *ezüst evőeszközöket*, amelyeket Perczelék a háztartási alkalmazottakon kerestek. Később egy ezüsttel díszített *teknőc-fésűt*, majd Perczel Zitának egy *brilliáns kis aranygyűrűjét.* Perczelné ekkor kijelentette, hogy semmiféle következménye nem lesz az ügynek, *ha 24 órán belül visszaadja a gyűrűt.*

A határidő lejárt, a festőművész azonban nem jelentkezett. Erre jelent meg Perczelné a rendőrségen és megtette feljelentését a festőművész ellen. A főkapitányság bűnügyi osztályán megindult a nyomozás, mindenfelé keresik a színésznő kleptomániás festőművészét.

Fináczy Ernő halálára

Meghalt egy nagy tanár, kiváló pedagógus, a régi tanári gárda egyik legtiszteletreméltóbb tagja, a becsületességnek, kötelességteljesítésnek, munkaszeretetnek, szorgalomnak, jellemszilárdságnak, fenkölt, liberális, elfogulatlan gondolkodásmódnak korunkban szinte páratlan példaképe. Mint fiatal tanár, a klasszika-filológiát művelte és kitűnő pedagógusunknak, *Kármán* Mórnak odaadó, hűséges követője volt. Abban a szellemben, amelyben Kármán tanított, *Szilasi* Móriccal együtt könyvet is írt, ami akkoriban, amikor még ezeket az elveket nem fogadták be szívesen, nagy feltűnést keltett. Tanári működését a pancsovai gimnáziumban kezdte, de hamarosan Budapestre került a Klauzál uccai kitűnő gimnáziumba, ahol majdnem kizárólag modern pedagógiai szellemtől áthatott tanárok működtek. Csak rövid ideig dolgozott is, mert *Klamariknak*, a középiskolai ügyek vezetőjének figyelmét felkeltette a fiatal, lelkes, nagykészültségű tanár Maga mellé vette a minisztériumba, ahol akkoriban az 1883. évi középiskolai törvény végrehajtása rendkívüli munkát igényelt.

Másfél évtizednél tovább működött Fináczy a minisztériumban és működésének hatása meg is látszott az iskolán. Az a szellem, amely az akkori intézőket áthatotta, a tudomány és tanítás szeretete, az adminisztráció becsületessége és elfogulatlansága, a törvények tisztelete, a rendszeretet, az igazi érdemek felkutatása és elismerése iskoláink szellemében is megnyilvánult. Örök érdeme Fináczynak, hogy e nehéz időkben Klamarikkal és a megértő miniszterekkel együtt megalapozták *az új magyar középiskolát.*

Már minisztériumi működése alatt foglalkozott behatóan pedagógiával, különösen gyakorlati pedagógiai kérdésekkel. Párizsi tanulmányútja alatt alaposan megismerkedett a francia közoktatásüggyel, amelyről kitűnő munkát írt, éleslátásának, pedagógiai érzékének kiváló jelét adva benne.

A minisztériumból harminchárom évvel ezelőtt *az egyetemre* került a pedagógiai tanszékre. A buzgó, a lelkiismeretes, a pontos, a tárgyáért rajongó tanár mintaképe volt; a pedagógiai tudománynak legtermékenyebb művelője, aki nemcsak az elméletet, hanem a gyakorlatot is alaposan ismerte. A stílus nagymestere volt. Írásai a leggondosabb, a legpontosabb magyar írások közé tartoznak. A Pedagógiai Társulatban tartott elnöki beszédei, pedagógiai irodalom kincsei, a fenkölt gondolkodás, igazságos, liberális felfogás hirdetői. A közoktatási tanács elnöki székében önérzetes, gerinces őre volt a pedagógiai hagyományoknak és egyben a modern haladást is pártfogolta. Nagy tanár volt, nagy tudós és főkép igaz ember volt élete minden szakában és minden körülmények között. Aki közelébe juthatott, az szeretettel és hálával őrzi emlékét. **B. M.**

*

Fináczy Ernőt nagy gyászpompával temették el csütörtökön az Akadémia márványcsarnokából. A gyászszertartást *Baranyai* Jusztin, a Tudományegyetem hittudományi karának dékánja végezte fényes papi segédlettel és az Operaház énekkarának közreműködésével. A búcsúbeszédet *Kornis* Gyula mondotta. A gyászmenet késő délután indult meg a farkasréti temetőbe, ahol a fővárostól adományozott díszsírhelyen temették el Fináczy Ernőt.

— **A velszi herceg Londonba érkezett.** *Londonból* jelentik: A velszi herceg csütörtökön este középeurópai kéjutazása befejeztével visszaérkezett Londonba. A Victoria pályaudvaron alig vették észre érkezését, pusztán az állomásfőnök és a herceg néhány bizalmasa üdvözölte az érkező trónörököst. A herceg egészséges, napbarnított arcáról és általános frisseségéről látszott, hogy igen jót tett neki a középeurópai pihenés. Ugyanazt a barna utazóruhát, szürke köpenyt és piros-fehér sált viselte, amelyben Budapestről elutazott. Mosolyogva szállt le a vonatról és azonnal jókedvűen beszélgetni kezdett társaságával. Néhány utas kalaplevéve üdvözölte a herceget. A velszi herceg a pályaudvarról gépkocsiján a Szent James-palotába hajtatott.

SZÍNHÁZ • FILM

Szeptember első napjaiban nyitják meg a kolozsvári Nemzeti Színházat

Dr. *Vitéz Haász* Aladár, dr. *Juhász* Andor, az Operaház főtanácsosa és *Táray* Ferenc, a *Nemzeti Színház* művésze, Kolozsvárra utazott, hogy *tárgyalásokat folytasson az illetékes körökkel a kolozsvári Nemzeti Színház művészi ujjászervezéséről. Haász* Aladár miniszteri tanácsos útjáról az *Esti Kurir* munkatársának a következőket mondotta:

— Kolozsvári Nemzeti Színházat az az együttes nyitja meg, amely az utolsó két évtizeden át az idegen uralom alatt önfeláldozó művészi munkával látta el hivatását Kolozsvárott. Nem is lehet ezt másképp elképzelni. Ugyanekkor a budapesti Nemzeti Színház és Operaház együttese is ellátogat majd Kolozsvárra, hogy szereplésével emelje a Kolozsvári Művészi Hetek fényét. Tavasszal már megindulnak az előkészítő munkálatok és a kolozsvári együttes játékával szeptember első napjaiban megnyitják a Nemzeti Színházat.

— A művészi személyzet összeállításánál elsősorban természetesen a művészi szempont lesz irányadó, de mindenek előtt az erdélyi színészek jöhetnek számításba, de azért az anyaországból is hozunk majd színészeket. Ami a kolozsvári Nemzeti Színház operaegyüttesét illeti, itt az az irányelv vezet, hogy felfigyeljünk a most felnőtt nemzedék tehetségeire, akik között sok komoly igéret van.

Film készül Mátyás királyról, Beatrixről és Szép Ilonkáról

Ácsolják már a vérpadot Hunyadi László számára...

A magyar filmgyártás tempója mind erősebb iramot vesz, nincs olyan producer, akinek legalább egy-két kész témája ne lenne az asztalfiókban, várva a percet, hogy bevonulhasson a műterembe. A *„rekorder"* azonban mégis csak *Bolgár* Géza, azaz írói nevén *Csörögby* Géza, aki még be sem fejezte a régit s már kezdi is az újat.

Egy Kövér Lajos-utcai gyártelep géptermeiben és irodáiban éppen most folynak az *„Akit elkap az ár..."* külső felvételei. *Bolgár* Géza rendezőjével és operatőrjével: *Rodriguez* Endrével és *Vass* Károllyal éppen *Simor* Erzsi menekülő jelenetét állítják be. Itt a felvételek szünetében kérünk részleteket *Bolgár* Gézától új filmjéről, amelynek szerződését tegnap írta alá a *Hunniában.*

— Most már nyugodtan beszélhetünk róla — mondja —, a szerződés itt van a zsebemben. Hamarosan műterembe megyünk a filmmel, amelynek forgatókönyvén még dolgozom dr. *Asztalos* Miklóssal. A monumentális témát igyekszünk úgy megeleveníteni, hogy az semmiképpen se legyen *„szegényes." Az előirányzott költség 400.000 pengő, ebből 120.000 pengőt szánunk csak a statisztériára.*

— A film meséje *Hunyadi* László kivégzésével kezdődik, lenn az udvaron ácsolják a vérpadot, fenn pedig az udvar mulat. Egyébként éppen az éjszaka számoltam össze: *nem kevesebb, mint százegynehány könyvet rágtam át, hogy minél több színes epizódból varrhassuk össze Mátyás király film-portréját.*

— A szereposztás is már majdnem teljes. Egyedül *Mátyásunk* nincs még. *Beatrixot* Simor Erzsi játssza, *Borbála,* a szép boroszlói polgárlány szerepét pedig, amely végigvonul az egész történeten, *Hidvéghy* Vali kapja. *Szép* Ilonka pedig tényleg *Szép* Ilonka lesz, így hívják ezt a szép és tehetséges fiatal színésznőt. *Podjebrádnak Kiss* Ferencet kérjük fel és nagy szerepe lesz még *Somoggi* Nusinak, meg *Földényi* Lászlónak is. Szóval az állandó együttesem játszik majd a *Mátyás*-ban, ugyanazok, akik az *«Akit elkap az ár...»* izgalmas kémtörténetét viszik nagy sikerre, mint ahogy őszintén remélem.

JEGYÜZÉREK az Andrássy Színház előtt

Vasárnap este mozgalmas volt a Paulay Ede-utcában az Andrássy Színház környéke, mert a rendőrség jegyrazziát tartott.

A jegyüzérek, akik a hét folyamán összevásárolták a jegyeket és vasárnap este méregdrága áron adták tovább, hamarosan kézrekerültek. Hármat közülük előállítottak a VI. kerületi kapitányságra.

Névjegy

Elragadtatással olvastunk egy könyvecskét. Címe: «Névjegy», írta: Mezey Mária. Ritka őszinteséggel megírt életrajz a «Névjegy», ráadásul olyan érdekes, hogy egy szuszra vagyunk kénytelenek elolvasni, a végén pedig sajnáljuk, hogy nincs több belőle.

Egy értékes színész és értékes ember önvallomása a könyv. Szerelemről, színházról szól és persze, magáról az életről... Meglepetve fedezzük fel, hogy Mezey Mária nemcsak kitűnő színésznő, hanem kitűnő író is. Az író Mezey Máriának ugyanazok az erényei, mint a színésznőnek: közvetlen, egyszerű és a szívekhez szól.

Kicsi a regény, de nagy a sikere.

A „Gyergyói bál" harmadik jubileuma

A *Magyar Színház* és testvérszínháza, az *Andrássy Színház,* ki nem fogy a jubileumból. Csak nemrégiben is *egy héten három jubileumi előadást ünnepeltek.*

Március 2-án, vasárnap este a *Magyar Színházban* ismét ünnepi előadásra kerül a sor: *hetvenötödször adják a «Gyergyói bál»-t. Huszka Jenő és Szilágyi László daljátékát.*

Merle Oberon — énekes szerepben

Kis párisi lányt játszik Merle *Oberon* a *«Visszanyert élet»* című új filmjében, egy művészkávéház tulajdonosának lányát, aki a vendégek szórakoztatására énekel. A mese később egyre feljebb viszi és végül is a párisi *Nagyopera* színpadán duettet énekel John *Garrick*-kal, a londoni *Operaház* ünnepelt tenoristájával.

A *Broken Melody* című híres slágert adják elő.

* **Relle Gabriella estje.** A *Zeneakadémia* nézőterét szombaton este zsúfolásig megtöltötte a közönség, hogy meghallgassa *Relle* Gabriellát, a kitűnő énekesnőt, akinek nevéhez forró operaházi sikerek fűződnek. Áriáit és dalait meleg szívvel és teljes átérzéssel énekelte. A közönség szűnni nem akaró tapsokkal jutalmazta egy-egy ária vagy dal elhangzása után *Relle* Gabriellát, akinek ismétléseket is kellett adnia. Az ünneplésből kivette részét partnere, *Lionstadt* Konstantin és kísérője, *Dankó* Aladár is, aki néhány *Liszt-* és *Chopin*-darab mesteri előadásával is szerepelt a jólsikerült esten.

MOZIMŰSOR

Sz. = szombat, V. = vasárnap, H. = hétfő.

ADMIRAL (Tel.: 358—707): **Ifju Edison.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
ALKOTÁS (T.: 353-374): **Oz, a csodák csodája.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
ANDRÁSSY (T.: 124-127): **Oz, a csodák csodája.** (¾4, ¾6, ¾8, ¾10, v. és ü. ¾10, ¾12, 2, 4, 6, 8, 10.)
ATRIUM (Telefon: 153—054 és 154—124): **Tokaji asszu.** (½6, ½8, ½10, sz., v. és ü. ½4-kor is.)
BELVÁROSI (T.: 384—533): **Igen, vagy nem.** (4, 6, 8, 10, v. és ü. jobbt.: 2-kor is. balt.: ¾3, ¾5, ¾7, ¾9.)
BELVÁROSI HIRADÓ (Telefon: 181—214): **India és Szám. — Julián barát útja. — Tisza Istvánt vitézzé nyilvánították. — Víg fiókák. — Híradók.** (Folyt. előadások 10—24 óráig. Páholyok elővételben is.)
BODOGRAF (T.: 149—510): **Vigyázat! Kém!** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü.: ½2-kor is).
BROADWAY (Tel.: 422—722): **Hazajáró lélek.** (½4, ½6, ½8, ½10, sz., v.. ü. ½2-kor is.)
BUDAI APOLLO (T.: 351—500): **Az örömapa.** (½5, ¾7, 9, v., ü. ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.)
CAPITOL (T.: 134—339): **Szerelem és vérpad.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
CASINO (Telefon: 383—102): **Árvíz Indiában.** (½6 ¾8, ¾10, sz., v. és ü. ½4-kor is.)
CITY (Telefon: 111—140): **Tokaji asszu.** (¾6 ¾8 ¾10 sz., v. és ü. ¾4-kor is.)
CORSO (Tel.: 122—078): **Nem gyerekjáték.** (½6 ½8, ½10, sz., v. és ü ½4-kor is.)
CORVIN (Telefon: 158—988 és 189—584): **Zárt tárgyalás.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
DAMJANICH (T.: 425—644): **Irland zsarnoka.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. 2, 4, 6, 8, 10.)
DÉGI (Telefon: 125—992 és 121—343): **Alipang, a fekete szultán.** (½6, ½8, ½10, sz., v és ü ½4-kor is.)
ELIT (Tel.: 114—502): **Ismeretlen ellenfél.** (4, 6, 8, 10, v. és ü. 2-kor is.)
FORTUNA (Tel.: 235—238): **Rózsafabot.** (4, 6, 8, 10, v. és ü. 2-kor is.)
FORUM (Telefon: 139—543 és 139—747): **Vissza az úton.** (½6, ½8, ¾10, sz., v. és ü. ¾4-kor is.)
GLORIA (Telefon: 427—521): **Igen vagy nem.** (½5, ¾7, 9, sz. ½4, ½6, ½8, ½10, v és ü. ½2-kor is.)
HIRADÓ FILMSZINHÁZ (Telefon: 222—499): **Amerikai őserdők. — Julián barát útja. — Tisza Istvánt vitézzé nyilvánították. — Mesrálom. — Híradók.** (9—24 óráig.)
HOLLYWOOD (Tel.: 225—008): **Menekülő asszony.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
HOMEROS (T.: 286—178): **Stanley, a riporterek királya.** (¾5, 7, ½10, sz. ½4-től v. és ü. ½2-től folyt.)
IPOLY (Tel.: 292—626): **Hulló csillagok.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
JÓZSEFVÁROSI (T.: 134—644): **Igen, vagy nem.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
KAMARA (Telefon: 423—901): **Tóparti látomás.** (11, 2, 4, 6, 8, 10.)
KULTUR (Telefon: 326—193): **Kismama.** (5, ½8, ½10, v. és ü. ½2, ¾4, ¾6, ¾8 ½10.)
LLOYD (Tel.: 111—934): **Schubert-szerenád.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
NYUGAT (Tel.: 121—022): **Hyppolit a lakáj.** (½5, 7, ½10, sz. 4, 6, 8, 10, v., ü. 2-kor is.)
ODEON (Telefon: 422—785): **Igen, vagy nem.** (½5, ¾7, ½10, sz. ½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
OLYMPIA (Tel.: 423—128): **Igen, vagy nem.** (11, 2, 4, 6, 8, 10.)
OMNIA (Telefon: 130—125): **Tokaji asszu.** (5, ½8, ½10 sz., v. és ü. 4, 6, 8, 10.)
ORIENT (Telefon: 114—93d): **Rózsafabot.** (½5, ¾7, ½10, v. és ü. ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.)
OTTHON (Tel.: 146—447): **Vigyázat! Kém!** (¾4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
PALACE (T.: 221—222): **Notredámei toronyőr.** (11, 2, 4, 6, 8, 10.)
PÁTRIA (Tel.: 145—673): **Kacagó eszék.** (4, 6, 8, 10, v. és ü. 10, 12, 2-kor is.)
PHÖNIX (Telefon: 223—242): **Vigyázat! Kém!** (11, 1, 3, 5, ½8, ½10.)
RÁDAY (T.: 382—581): **Mimi, a gazdag ember leánya.** (½5, 7, ½10, v., ü. 2, 4, 6, 8, 10.)
RÁDIUS (Telefon: 122—098 és 120—581): **Egy asszony három élete.** (½5, 7, ½10, sz., v. és ü. 2-kor is.)

A KEGYELMES ÚR ROKONA SIMOR ERZSI

„Szerelmes vagyok, mint még soha!"

REX (Telefon: 228—020): **Maradj!** (½5, ¾7, 9, sz. ½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
RIALTO (Tel.: 224—443): **Igen, vagy nem.** (11, 1, 3, 5, ½8, ½10, v. és ü. 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.)
ROYAL APOLLO (T.: 322—002): **Hatosfogat.** (½6, ½8, ¾10, sz., v és ü. 3-kor is.)
ROXY (Telefon: 226—224): **Párbaj semmiért.** (3, ½6, ½8, ¾10, v. és ü. ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.)
SAVOY (Telefon: 146—040): **Kacagó eszék.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½10, ½12, ½2-kor is.)
SCALA (T.: 114—411): **A Manderley-ház asszonya.** (½5, 7, ½10, sz., v. és ü. 2-kor is.)
SIMPLON (Telefon: 268—999): **Gyáva hős.** (½4, ½6 ½8, ½10 v és ü. ½2-kor is.)
STUDIO (Telefon: 225—276): **Csata.** (11, ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.)
TIVOLI (Tel.: 225—602): **Vigyázat! Kém!** (11, ½2, ¾4, ¾6, ¾8, ¾10, v. és ü. ¾10, ¾12, ½2, ¾4, ¾6, ¾8, ¾10.)
TURÁN (Telefon: 120—003): **Igen, vagy nem.** (11, ½2, 4, 6, 8, 10, v. és ü. 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.)
URÁNIA (Telefon: 146—045): **Jud Süss.** (3, ½8, ½10 sz., v. és ü. ¾8-kor is.)
VESTA (Telefon: 222—402): **Tip-Top Follies.** (11, ½2, ½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. 11, 2, 4, 6, 8, 10.)

* **Akadémisták vizsgája.** A *Színművészeti Akadémia* növendékei tegnap délelőtt a *Nemzeti Színházban* vizsgaelőadás keretében színrehozták *Harsányi* Zsolt vígjátékát, a *Zenélő órát*-t. Kitűnő volt *Lányi* Ágnes, aki özvegy Tahy Gáspárnét játszotta megkapó erővel és már kibontakozott tehetséggel. *Zsilley* Margit, akit «komoly» színielőadásokról ismerünk, Miska csaposlegény szerepében brillirozott és nagyon megnyerte a közönség tetszését a tehetséges *Vágó* Éva is. A többiek is, *Sipos* Ilona, *Rédey* Katalin, *Bodor* Tibor, *Torday* Gábor, *Turgonyi* Pál, *Szakács* Miklós, *Fábry* Zoltán, *Várady* Györgyi, vitéz *Márton* Sándor, *Csákányi* László, *Horváth* Tivadar és *Győző* László mind komoly képességről tettek tanuságot.

(*) **Nagy érdeklődéssel** tekintenek szakkörökben *Karin Borg,* a széphangú énekesnő első budapesti fellépése elé március 2-án, *Szabó* Kálmán szerzői estjén a Zeneakadémiában.

SPORT

Óriási küzdelem után 3:2-re győzte le a Ferencváros az Elektromost

Az összes drukkolók formájuk teljében mutatkoztak be a tavaszi idénynyitáson.

Az Elektromos-pályán 10.000 néző akadt, akik közül többen olyan hangerővel járultak hozzá az ügy sikeréhez, hogy a szezón derekán sem tehették volna különben. A játékosok csak nehezen tudták követni a drukkolók szenvedélyes utasításait, mert a talaj nehéz volt és sprinteket kivágni nem volt könnyű feladat. Ennek ellenére — el kell ismerni — a játékosok nagy teljesítményt nyujtottak.

Ami az ügy érdemét illeti, a Ferencváros óriási küzdelem után 3:2-re győzött az Elektromos ellen, de az Elektromos egyenrangú ellenfél volt, sőt *a mérkőzést kevés szerencsével két góllal is megnyerhette volna.*

A mérkőzésre az is jellemző, hogy igen sok szép kapu előtti akció akadt mindkét oldalon, csak éppen a gólok nem voltak szépek, kivéve az Elektromos második gólját.

A kapusok mindkét részről bravurosan látták el feladatukat, a védőjátékosok jó helyezkedési érzékükkel tűntek ki, a Ferencvárosban a két Sárosi és a két szélső a legjobbak. Az Elektromos csatárok jól kombinálnak, de a kapura lövések elmaradnak. Ez a csatárjáték csak akkor érvényesülhet, ha az ellenfél védelme megengedi, hogy a kapu torkáig vigyék le a labdát.

A csapatok állitólag „angol" és „olasz" rendszerben játszottak, szerencsére a közönség mindebből nem vett észre semmit.

A Törekvés a WMFC ellen fölényben játszott, a vezetést is megszerezte és ha csatárai gyorsabbak, a mérkőzést gólokkal megnyerhette volna. — Az Ujpest Kispesten 3:1-re nyerte a félidőt, de a finisben a Kispest kerekedett felül és 4:4 lett az eredmény.

Egyéb bajnoki eredmények: *Diósgyőr—BSZKRT 3:1, Tokod—Salgótarján 4:3, Gamma—Haladás 3:3, Szolnok—Szeged 3:0.*

Jelmezes évzáró ünnepség a Ligetben

Tegnap utoljára futott végig a reflektorfény a székely falu házai előtt: *a jégen népszerű záróünnepséget tartottak, amelyen a benfentesek apraja-nagyja megjelent. Az esemény családias jellege okozta, hogy a futók felengedtek merevségükből és többen meglepő könnyedséggel és elegánciával adták elő táncaikat. Dillinger* Rezső tréner kitűnő tanítványai közül *Erdős* Klári tökéletes zenei felfogásával és bravúros technikájával keltett feltűnést. Hallatlan könnyedséggel keltett tetszést *Király* Ede, akinek méltán jósolnak nagy jövőt a szakértők. Úgy spanyol-szólója, mint páros száma pompás volt. Az «öregek» közül *Terták* mutatott kitűnő formát. A tehetséges Saáry-növérek sikerét elősegíti a zeneszámok helyes megválasztása. *Réti Éva filmre is felvett Vihartánca ezúttal került a legjobb kivitelben a közönség elé,* a tegnapi előadás kihangsúlyozta mindazt, ami ebből a számból kihozható. A fiatalok közül *Pajzs* Magda és *Bódy* Marika szereplése is emlékezetes marad. A «nagyok» közül az ízléses Popp Márta a hangulatból ítélve nagy népszerűségnek örvend a Műjégen.

A Hungária Turista Egyesület a most megtartott tizedik jubiláris közgyűlésén az egyesületnek megalakulása óta tiszteletbeli elnökét, dr. P. *Ábrahám* Dezső volt szegedi miniszterelnököt egyhangú lelkesedéssel elnökké és dr. *Blum* Simon volt elnököt tiszteletbeli elnökké választották.

Külföldi ellenfelet kap Moreyon

Cheo Moreyon kubai néger bajnok tegnap Szolnokon vendégszerepelt. Fellépését a MÖSz *propagandának szánta,* mert a szolnoki boxversenyen egyébként amatőrök szerepeltek.

Moreyonnak is érdekében állott a mérkőzés annyiban, mert ez a pénteki mérkőzés előtt előkészületül szolgált. Moreyon nagy fölénnyel dolgozott István ellen. Eredményt nem hirdettek.

A népszerű havannai szerecsen menedzserei most külföldi ellenfelet keresnek. *Pospischil,* a cseh védnökség ökölvívója, akit Budapesten a régebbi versenyekről jól ismernek, továbbá a nálunk még nem szerepelt *Wiburak,* vagy a jugoszláv *Stelcer* és *Dawrics* közül fog a kubai ellenfele kikerülni.

Ma este a MÖSz bizottsága előtt osztályozó mérkőzés lesz, utána Dobránszky szövetségi tréner és a profiosztály kijelölik a keretprogramban szereplő magyar hivatásos ökölvívókat.

*

A vérbeli boxrajongók közül sokan megjelentek a Royal Varietében, ahol a MÖSz első európabajnoki előkészítő versenyét tartotta, az eredmények a következőképpen alakultak: *Darai* (Debrecen) legyőzte *Sampást.*

Szelezsán a pehelysúlyban indult Podányi kiütötte. Podányinak nem szabad a pehelyben indulni, előbb-utóbb teljesen elveszti önbizalmát!

Daróczi (Kolozsvár) győz *Patyi II.* (Érsekujvár) ellen. *Strincz* (BSZKRT) meglepetésre győzött *Vojnovits (B. Vasutas)* ellen. Welterben a kis *Torma* nem jelent meg és így *Bene* állt ki és győzött Korányi ellen.

RÁDIÓ MŰSOR

Állandó műsorszámok. Budapest I. 6.40: Ébresztő, torna. 7.00: Hirek, közlemények, étrend, banglemezek. 10.00: Hirek. 11.10: Nemzetközi vizjelzőszolgálat. 12.00: Harangszó, Himnusz, időjárásjelentés. 12.40: Hirek. 1.20: Időjelzés, időjárás- és vizállásjelentés. 2.30: Hirek. 2.45: Műsorismertetés. 3.00: Árfolyamhirek, piaci árak, élelmiszerárak. 4.45: Időjelzés, időjárásjelentés, hirek. 5.00: Hirek szlovák és ruszin nyelven. 7.00: Hirek magyar, német és román nyelven. 8.40: Hirek, időjárásjelentés. 9.40 és 12.00: Hirek.

Hétfő, február 24.

BUDAPEST I. 3.20: Heinemann-tánczenekar. **4.15:** Diákfélóra. **5.15:** Hanglemezek. **5.35:** Magyar önismeret. **6.00:** „A villanyfényes Budapest". **7.20:** Keringők. **7.40:** Színészstréfák. **8.10:** Operaházi Zenekar. (Vezényel: Dohnányi.) **10.00:** Cigányzenekar. **11.30:** Tánclemezek.

BUDAPEST II. 8.30: Német nyelvoktatás. **7.40:** Brahms: E-moll zongora-gordonka szonáta. **8.00:** Hirek. **8.10:** Tűzoltózenekar. **9.15:** Előadás Balzacról. **9.35:** Időjárásjelentés.

Kedd, február 25.

BUDAPEST I. 10.20 és 10.45: Felolvasások. **12.10:** Votisky Emmi zongorázik. **12.35:** Ritter Irén énekel. **1.50:** Cigányzenekar. **3.20:** Hanglemezek, közben „Mit főzzünk?" **4.10:** Gyermekdélután. **5.15:** Tánczenekar. **6.15:** Jancsin Ferenc hegedül. **7.20:** Előadás zenekisérettel. **8.15:** Magyar önismeret. **10.00:** Farsangi tánczene. **10.10:** A rádió szalonzenekara. **10.40:** Táncklemezek. **11.35:** Cigányzenekar. **11.55:** A rádió szalonzenekara. **12.00:** Cigányzenekar. **3.10:** Táncklemezek. **3.25:** A rádió szalonzenekara. **3.45:** Kétzongorás jazz. **9.55:** Cigányzenekar.

BUDAPEST II. 5.30: Ruszin műsor. **6.00:** Francia nyelvoktatás. **6.30:** Mezőgazdasági félóra. **7.00:** Postászenekar. **8.00:** Hirek. **8.10:** Hanglemezek. **9.00:** Hoffmann Edit dr. előadása. **9.30:** Időjárásjelentés.

Színházak műsora:

Operaház (3, ½8). Hétfő: Nincs előadás, kedd: Az álarcosbál (A 16), szerda: Don Juan, csütörtök: Mária (B 16), péntek: A tenor (C 16), szombat (½7): Walkür (Rendk. vendégciklus, A 3), vasárnap d. u.: Pillangókisasszony, este: Denevér.

Nemzeti Színház (½4, ¾8). Hétfő: Elnémult harangok (II), kedd: Elnémult harangok (III), szerda: Elnémult harangok (IV), csütörtök: Négy asszonyt szeretek, péntek: Elnémult harangok (VI), szombat: Elnémult harangok (VII), vasárnap d. u.: Gyurkovics-lányok, este: Elnémult harangok.

Nemzeti Kamaraszínház (½4, ¾8). Minden este és vasárnap d. u.: Keland.

Madách Színház (½4, ¾8). Csütörtök kivételével minden este és vasárnap d. u.: Négy asszonyt szeretek, csütörtök: Nincs előadás.

Magyar Művelődés Háza. Hétfő (7): Honvédest, kedd délután (3): Ifjúsági előadás, este (½8): Strauss-hangverseny, szerda d. u. (3), csütörtök d. u. (3) és péntek d. u. (3): Ifjúsági előadás, szombat: Nincs előadás, vasárnap d. e. (½11): Cyrano, d. u. (3) és este (8): Cserkészelőadás.

Vígszínház (½4, ¾8). Hétfő: Féltékenység (G), kedd: Szökékkel, szerda: Féltékenység (S), csütörtök: Féltékenység (K), péntek: Szökékkel, szombat: Féltékenység, vasárnap d. u.: Szökékkel, este: Féltékenység (R).

Magyar Színház (½4, ¾8). Minden este és vasárnap d. u.: Gyergyói bál.

Andrássy Színház (½4, ¾8). Minden este és vasárnap d. u.: Ne játssz a szerelemmel.

Pódium a Pesti Színházban (½5, ½9). Minden este és vasárnap d. u.: Tekintettel arra...

Fővárosi Operettszínház (½4, ¾8). Minden este és vasárnap d. u.: Gül Baba.

Komédia Orfeum (½5, ½9). Minden este és vasárnap d. u.: Kassner, a varázsló.

Kamara Variété. Minden este ½9, szombat 8, 9, vasárnap ½4, ½7, 9: Tabáni álom.

Royal Variété (½5, 9). Minden este és vasárnap délután: Royal-bál.

EK 1941 febr 24

Sikkasztásért háromhónapi fogházra *ítéltek egy festőművészt*

Hoffmann Elemér festőművész ellen az ügyészség *lopás bűntette* címén adott ki vádiratot. A vád szerint *Hoffmann* albérletben lakott dr. *Gál* Sándor orvosnál. Az orvos megkérte *Hoffmannt*, engedje meg, hogy albérleti szobájában lévő szekrénybe ruháit betehesse.

Hoffmann visszaélt az orvos bizalmával és a ruhákat elvitte és értékesítette.

A büntetőtörvényszék a vádtól eltérően *sikkasztás bűntettében* mondotta ki bűnösnek *Hoffmann* Elemért.

A bíróság ezért háromhavi fogházra ítélte.

Az ítélet *nem jogerős.*

HATHÓNAPI BÖRTÖN villamosjegycsalásért

Aranyos Károly 63 éves magánhivatalnok tavaly télen a Nagykörút és Rákóczi-út sarkán *felvett a földről egy eldobott átszállójegyet, azzal felszállt egy kocsira, átadta a kalauznak, aki kezelte a jegyet.*

Polgári ruhás ellenőrök megfigyelték az esetet, leszállították Aranyos Károlyt a kocsiról s jegycsalásért feljelentést tettek ellene.

A büntetőtörvényszék előtt megtartott főtárgyaláson a vádlott beismerte a terhére rótt cselekmény elkövetését s azzal védekezett, hogy *beteg volt, egy fillérrel sem rendelkezett s hosszú utat kellett megtennie.* A büntetőtörvényszék *csalás kísérletének* minősítette a vádlott cselekményét, mert valójában *nem utazott a jeggyel,* mivel hamar leszállították a kocsiról. Ezért *egyhónapi fogházra* ítélték el. A tábla azonban befejezett cselekménynek minősítette az esetet, mert a vádlott a kalauzt, aki a jegyet kezelte, *átlyukasztotta, megtévesztette s figyelemmel arra, hogy Aranyos csalásért már kétszer volt büntetve, cselekménye büntettnek minősül.*

Így a tábla az enyhítő szakasz alkalmazásával hathónapi börtönre ítélte el.

Ezt a büntetést a királyi Kúria *Szolnok* tanácsa, dr. *Kéler* Béla koronaügyészhelyettes felszólalása után jogerőre emelte.

Változások a budapesti Ügyvédi Kamara névjegyzékében

A *Budapesti Ügyvédi Kamara* választmánya legutóbbi ülésén a következőket vette fel tagjai sorába: *Balkányi* Andor, *Bartók* András, *Borbély* Gyula, *Brunyánszky* Béla, *Bucser* Lajos, *Diner* Gábor, *Drippei* Miklós, *Forgó* József, *Gesmay* Lajos László, *Györgyei* József, *Keéky* István Béla, *Kovács* János Ferenc, *Köpe* János, *Mannó* Sándor, *Rubovszky* György, *Sándor* Géza, *Sándory* Mihály, *Schne* Sándor, *Sipos* Károly, *Szántó* Sámuel, vitéz *Szentannay* Félix, *Tarján* Leó, *Valki* László, *Várkonyi* István és *Zrinyi* László. Önkéntes lemondás folytán törölték *Medvigy* Gábort, munkaképtelenség folytán *Szilágyi* Lajost. Saját kérelmére munkaképtelenség címén meghatározott időre felfüggesztették: *Beck* István, *Ehrenfeld* Jenő és *Falk* Pál ügyvédek tagságát. Az ügyvédjelöltek névsorába felvették *Agh* László, *Fülöp* György, *Győrbíró* Károly, *Kaszap* Béla, *Lóczi* Béla, *Révész* János, *Salló* János és *Tarnóczi* B. György ügyvédjelölteket.

Kulcsár és Huppert *a finom ruhák tisztítója*

Magzatelhajtás miatt *másfélévi börtönre ítéltek — egy magántisztviselőt*

Példa nélkül áll az a bűnper, amely ma foglalkoztatta a büntetőtörvényszék *Krayzell-tanácsát.* A vádlottak padján egy érettségizett magántisztviselő ült *tiltott műtét bűntettével* vádolva.

A magántisztviselőről kiderült, hogy soha orvosi tanulmányokat nem folytatott, ennek ellenére — a vádirat szerint — vállalkozott az életveszélyes operációra.

Vádlottja az érdekes ügynek *Gaál* Lajos Sándor, aki a vádirat ismertetése után tagadta bűnösségét.

— Én nem értek az ilyesmihez — folytatta. — Vállalatok ügyvédi dolgait intézem. *Amit a vádirat a terhemre ró, azzal nem foglalkoztam.*

Székely Gyula dr. ügyészségi alelnök a vádlott bejelentése alapján kérte a jelen ügy befejezése után az iratok visszaküldését, azzal, hogy *eljárást kíván indítani Gaál ellen zugírászat címén is.*

A bíróság lefolytatta a bizonyítási eljárást. Rendkívül súlyos valomások hangzottak el arra vonatkozólag, hogy *elkövette a terhére rótt bűncselekményt.*

A törvényszék a perbeszédek elhangzása után bűnösnek mondotta ki Gaál Lajos Sándort magzatelhajtás büntettében és másfélévi börtönre ítélte.

A vádlottat nyomban letartóztatásba helyezte a törvényszék. Az ítélet nem jogerős.

Tömött pénztárca

A *Fővárosi Operettszínház* tegnap esti előadásának első felvonás utáni szünetében az egyik jegyszedőnő *többezer pengőt tartalmazó pénztárcát talált az előcsarnokban.* A jegyszedőnő a pénztárcát *átadta az ügyeletes rendőrnek.*

A nagy összeget tartalmazó pénztárca tulajdonosa *ma délig még nem jelentkezett.* A rendőrség ezúton hívja fel az illetőt, hogy kellő igazolása mellett *jelentkezzék a főkapitányságon.*

KACAGÓ ESTÉK
SAVOY
PÁTRIA

HÍREK MINDENFELŐL

DR. TORSTEN AMUNDSON svéd orvos végrendeletében 300.000 koronát adományozott svéd orvosi kutatások céljaira és 120.000 koronát a börtönből kiengesztelt fegyencek új foglalkozáshoz való segítésének céljaira.

A GENFI NEMZETKÖZI MUNKAÜGYI HIVATALBAN eddig Winant képviselte Amerikát. A hivatal elnöke az ugyancsak amerikai Carter Goddrich most körlevelet intézett a tanács tagjaihoz, amelyben közli Winant lemondását.

KONOYE HERCEG japán miniszterelnök meghűlt és február 10. óta szobájában tartózkodik.

MADRIDBAN beomlott egy ház. Eddig 10 halottat emeltek ki a romok alól.

EL PANZO texasi repülőtéren repülőszerencsétlenség történt. Egy Angliának szánt repülőgép, amely éppen Kanadába indult, lezuhant és két pilótája meghalt.

AZ «UNITED PRESS» jelenti Bécsből, hogy havonta öt-tizenkét szállítmánnyal Lublinba szállítják a bécsi zsidóvallású lakosokat. Bécsben az amerikai hírszolgálati iroda jelentése szerint 5000 zsidó vallású lakos él, akik közül eddig ilyen módon 1100-an hagyták el Bécset. Pénteken 96 bécsi lakos indult útnak. A hatóságok értesítették azokat, akik a gyűjtőhelyeken meghatározott időben jelentkezni kötelesek. A csoportok minden tagja 100—100 kilós csomagot vihet magával, pénzét azonban zlotyra kell átváltani. A főgyülekezőhelyeket a Leopoldstadt iskolaépületeiben rendezték be.

MILANOBÓL JELENTIK: Azt a tilalmat, amely a magánautók vasár- és ünnepnapi használatára vonatkozott, a benzinpótló anyagokkal: metannal és fagázzal is hajtott motorokra is kiterjesztették.

ODIC tábornokot nevezték ki az afrikai egyesült francia repülőerők parancsnokává.

A NEUE ZÜRICHER ZEITUNG jelentése szerint rendeletben meghatározták azokat a délolasz városokat, amelyekbe külföldiek a további intézkedésig nem utazhatnak.

A SZOVJETUNIÓ déli országaiban hirtelen jelentékenyen felmelegedett az időjárás és beállt a legszebb tavasz. Turkméniában már virágzanak a mandulafák.

FEBRUÁR 26-ÁN tartja első ülését a kínai nemzeti kormány most megalakított nagy haditanácsa, amelynek feladata lesz, meghatározni a Japán ellen folytatott háború irányvonalait.

A SVÁJCI HATÓSÁGOK most vették számba az ország területén tartózkodó politikai menekülteket. A közzétettt számadatok szerint 7300 emigráns tartózkodik Svájcban, ezek közül azonban 5900 csak ideiglenes tartózkodási engedéllyel rendelkezik. Ezek kénytelenek lesznek Svájc területét azonnal elhagyni, amint elutazásuk más országokba vagy a tengerentúlra lehetővé válik. Állandó tartózkodási engedélyt csupán 1400 politikai menekült kapott, akik közül számosan túl vannak már a 60 éves korhatáron. Az állandó tartózkodási engedéllyel felruházott menekültek számára az újabban szerzett jó tapasztalatok alapján munkatáborokat rendeznek be. A munkatáborokban a fiatal korosztályokat elkülönítik az idősebbektől.

AZ AMERIKAI VÖRÖSKERESZT képviselője átnyujtotta a portugál kormánynak az USA-ban működő Vöröskereszt-szövetség 10.000 dolláros adományát. Az adományt a legutóbbi napok viharai által okozott károk jóvátételére szánták. Az eddigi adatok szerint az időjárási katasztrófák során Portugáliában 400 ember pusztult el és több mint 1500 a súlyos sebesültek száma.

A SVÉD LAPOK hírt adnak arról, hogy Svédország és Finnország között folyamatban levő gazdasági tárgyalásokat félbeszakították és a finn bizottság Helsinkibe indul Stockholmból, hogy egyes felmerült vitás kérdésekre vonatkozóan újabb utasításokat kérjen kormányától. A svéd lapok ezzel kapcsolatban hírt adnak arról is, hogy a fennálló gazdasági szerződések alapján rövidesen tárgyalások indulnak meg Finnország és Spanyolország között.

TÖRÖKORSZÁG egész területén ünnepélyes külsőségek között ülték meg az ország városaiban és községeiben kilenc évvel ezelőtt még Kemal Atatürk kezdeményezésére létesített népotthonok fennállásának évfordulóját. Ebből az alkalomból Izmet Inönü államelnök vasárnap délután 3 órakor beszédet mondott az ankarai rádióban.

TELEKI PÁL SZEGEDI BESZÉDE az árvízkérdésről, a fegyverkezésről és a felszabadult területek helyreállításáról

Teleki Pál gróf miniszterelnök és *Varga* József ipar- és kereskedelemügyi miniszter vasárnap Szegeden résztvettek a MÉP szegedi pártválasztmányának ülésén.

Teleki Pál gróf miniszterelnök hosszabb beszédet mondott. Először az árvízkérdéssel foglalkozott. *Az árvizet részben az idegen megszállás okozta, amely a forrásvidékeken pusztította az erdőket, részben azonban az a kicsinyesség, hogy mindenki csak a maga érdekeivel törődött és egyik a másikra eresztette a vizet.*

Ennek az állapotnak most végetvetünk. A vízkérdést egységesen és országos szempontok szerint rendezik.

— A megoldáshoz természetesen pénz kell — mondotta ezután a miniszterelnök. — *De vannak még más munkák is, amelyekhez sok pénz kell.* Ilyen a visszatért területek helyreállítása és a hadsereg fejlesztése az európai háború tapasztalatai alapján.

Az újonnan kipróbált fegyverekből sok már két év múlva elavul. Reméljük, a háború már nem tart túl soká, mert nem igen lenne módunkban felszerelésünket cserélgetni.

— Alig volt még korszak, amikor egyszerre ennyi feladat tornyosult volna elénk. *A feladatok megoldása fokozatosan és megfelelő gyorsasággal halad előre.* Jobban élünk ma ebben az országban, mint Európa országainak talán nem is nagyobb része, hanem majdnem azt mondhatnám, összessége.

A miniszterelnök ezután arról beszélt, hogy az utóbbi időben a kormánypárt megerősödött az országban.

Végül köszönetet mondott Szegednek, hogy fegyelmezetten fogadta Varga miniszter lemondását a szegedi mandátumról s megígérte, hogy Varga miniszter pártfogó gondoskodását Szeged iránt ezután maga a miniszterelnök, a város másik képviselője vállalja magára.

Varga miniszter beszédében *a nyersanyaggazdálkodás kérdéseivel foglalkozott,* majd megígérte Szegednek, hogy továbbra is a város érdekében fog dolgozni és az alföldi gondolat harcosa marad.

Serédi hercegprímás ma délelőtt *nagy pompával szentelte fel* báró Apor Vilmos győri püspököt

Békés megye székhelye, Gyula városa, ahol báró *Apor* Vilmos, az új győri püspök 23 éven keresztül végezte a lelkipásztori teendőket, nagy örömmel készült a hétfői püspökszentelésre. Vasárnap délután 5 órakor ünnepélyesen fogadta a város a püspökszentelés végzésére odaérkező Serédi Jusztinián biboros-hercegprímást. Este 6 órakor nagyszabású fáklyásmenet indult a plébániához, leventék, cserkészek, tűzoltók, különböző testületek és a város vezetősége részvételével. A fáklyásmenet innen a megyeházához vonult és ott szerenádot adott a biboros-hercegprímásnak.

A püspökszentelés szertartása ma délelőtt 10 órakor kezdődött a zsúfolásig megtelt plébánia-templomban. Ezen többek között résztvettek: *Lindenberger* János debreceni apostoli kormányzó, *Schriffert* Béla prelátus, nagyváradi apostoli kormányzói helynök, a kultuszminisztérium képviseletében *Stolpa* József államtitkár, Erdélyből *Gyárfás* Elemér a Katolikus Státus elnöke, Győrből *Mentes* Mihály, *Saly* László és *Pokorny* Miklós kanonokok, *Jankovich* József püspöki irodaigazgató, *Telbisz* Miklós alispán vezetésével a világi hívek nagy küldöttsége, Komáromból *Alapy* Gáspár polgármester, továbbá a püspök több rokona, valamint Gyula város és a vármegye vezetősége.

A felszentelés szertartását nagy papi segédlettel a biboros-hercegprímás végezte, Glattfelder Gyula csanádi és Czapik Gyula veszprémi megyéspüspökök közreműködésével.

Az ünnepélyes bevonulás után felolvasták a pápai iratokat, majd megkezdődött a mise, amelynek keretében történt meg a püspökszentelés.

A misét az új püspök részben a maga külön oltáránál, részben a főoltárnál együtt végezte a felszentelő biboros-hercegprímással.

Offertoriumkor aranynyal s ezüsttel befuttatott kenyeret és címerével ékesített két hordóeskában bort ajánlott fel felszentelőjének az uj püspök.

A mise végén átadta neki a hercegprímás a püspöki jelvényeket, azután a főoltárnál trónszékbe ültette, ahonnan felállva, *teljes püspöki díszben vonult végig az új püspök a felszentelésben segédkező két megyéspüspökkel a templomon és a Te Deum hangjai mellett áldást osztott.* A mise végén első ünnepélyes főpapi áldását adta az egybegyültekre, majd a szokásos *„Ad multos annos!"* üdvözléssel köszöntötte felszentelőjét: *Serédi* Jusztinián biboros-hercegprímást.

Lindberger János debreceni apostoli kormányzó, akinek joghatósága alá tartozott kinevezéséig az új püspök, kedves szavakkal búcsúzik tőle idei I. számú pásztorlevelében. Dr. *Ragats* Rezső győri káptalani helynök külön pásztorlevélben jelentette be a győri egyházmegye papságának az új főpásztor felszentelését.

A Dunába ugrott egy férfi

Tegnap éjjel két órakor a *Lánchíd* járókelői arra lettek figyelmesek, hogy *egy jól öltözött férfi átveti magát a híd korlátján s a Dunába ugrik.* A járókelők azonnal értesítették a partmenti mentőőrséget. A motoros reflektorfénnyel kereste az öngyilkos férfit, akit azonban *nem tudtak megtalálni.*

Az öngyilkossági ügyben a rendőrség megindította a vizsgálatot, de *eddig még azt sem sikerült megállapítani, hogy ki volt az illető, aki a Lánchídról a Dunába vetette magát.*

— **Előadás.** A Dolgozó Nők Klubjában (Mérleg-u. 2.) ma, 24-én este fél 9 órakor dr. *Scheiber* Mária «Népművészet a visszatért területeken» címmel vetítésekkel kísért előadást tart.

— **Elismerés.** Dr. *Morvay* Jenő székesfővárosi üzemi főtisztviselő kiváló szolgálatai elismeréséül hadtestparancsnoki dícséretben részesült.

x **Új tavaszi képes főárjegyzékünk** megjelent és azt bárki kívánságára ingyen és bérmentve megküldjük! Magyar Magtenyésztési Rt. Monori Magkereskedése, Budapest, VIII., Rákóczi-út 7.

9-kor nyit
2-kor zár
Megnyilt a
Kis-Kárpátia
étterem
I., Czakó-utca 1-3. Naphegy-utca 65.
Telefon: 155—247.
SUKI TÓNI
muzsikál

Bonyhádi Hof-
man Elemér

laid

t. 1904 BP

Hofman Elemér

alatt

1930-as évekre
arcképfestő
bentarte
turosát

Képe Forisk
München akad
~~Párisban is kiáll~~
1926.

Kleptománia
morfinin
korlátolt
beszámítható

Fobbszor
börtön

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 853.

— **Parabellum-revolvereket csempésztek Franciaországba.** *Párizsból* jelentik: Az *Echo de Paris* lillei jelentése szerint a francia-belga határon feltartóztattak egy Belgiumból jövő háromkerekű gépkocsit, amely *benzintartályában elrejtve kilenc valóságos golyószórónak beillő parabellum-revolvert*, egy ismétlőfegyvert, egy hétmilliméteres pisztolyt és *négyezerháromszáz töltényt akart bevinni Franciaországba*. A gépkocsinak a vezetőn kívül még egy utasa is volt, de az a határ előtt *kiszállt a gépkocsiból*. A gépkocsivezető nem akarta elárulni társának kilétét.

— **Egy szerelmespár — védőőrizetben.** *Berlinből* jelentik: A regensburgi rendőrség »védőőrizetbe« vett egy zsidó diákot és egy fiatal árja nőt, akik szerelmi kapcsolatban álltak egymással. Az utóbbi időben a városban olyan heves agitáció folyt a szerelmespár ellen, hogy a rendőrség, *»személyi biztonságuk érdekében«* letartóztatta és külön-külön internálótáborba szállította őket.

— **Sziám királya bebiztosította magát — lemondásra.** *Londonból* jelentik: A *Daily Express* bangkoki jelentése szerint csak most tudódott ki, hogy *Prajadhipok* király az egyik londoni biztosító társaságnak *180.000 fontot fizetett, hogy ezzel az összeggel évi 10.000 font életjáradékot biztosítson magának*. Az életjáradék *a trónról való lemondás aláírásának napján válik esedékessé*. A lemondást Sziámban rövidesen várják.

— **Megbuktak a »Göbbels-görlök« Londonban.** *Londonból* jelentik: Az előkelő May Fair Hotelben tegnap *német divatbemutatót tartottak. Göbbels* propagandaminiszter már régebben megszervezte a német divatirányító-intézetet, amelynek az a célja, hogy az elegáns női divatot Párizs diktatúrájától megszabadítsa. Ugy látszik, a *Göbbels*-féle divatdiktatúra az egész világra ki akar terjeszkedni. Ezért ment a 12 »Göbbels-görl« Londonba. Nyilván az a céljuk, hogy az angolokat is meghódítsák a német divatnak. A tizenkét csinos lány a legkülönbözőbb tavaszi divatujdonságokat mutatta be az előkelő közönségnek. A megjelent szakértők megállapították, hogy ruháikban nincs semmi új és semmi németes. Divatjamult párizsi modeleket mutattak be némi átalakításokkal.

— **Kik a szabómesterek ipartestületének tagjai?** *Az Est* február 26-iki számában *»Ipertestületi harc a férfiszabómesterek és szabómunkások között«* című cikkünkkel kapcsolatban pótlólag annak közlését kérik, hogy az ipartestületnek otthon dolgozó kisiparos *munkás* tagjai nincsenek; az ipartestületnek csak önálló, iparigazolvánnyal rendelkező tagjai lehetnek.

— **Az Iparművészeti Társulat jubileuma.** Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat most ünnepli 50 éves fennállásának jubileumát. Ebből az alkalomból a társulat folyóirata, a »Magyar Iparművészet« az új évfolyam első számát a jubileum megünneplésének szolgálatába állította. A gazdag tartalmú folyóirat, amely *Szablya-Frischauf* Ferenc szerkesztésében most jelent meg, beszámol a társulat sikeres működésének minden mozzanatáról. A Magyar Iparművészetbe ünnepi cikket írt József Ferenc főherceg, *Hóman* Bálint kultuszminiszter, *Ugron* Gábor, ezenkívül több művész és esztétikus írt hangulatos visszaemlékezéseket.

CLAUDETTE COLBERT
AZ
ASSZONY A VONATON
Premier hétfőn
DÉCSI KAMARA

Elvágták a telefondrótot!

Ezt az általános népgyűlési tilalmat, a politikának ezt az általános, titkos, sőt nyilt és egyenlő hallgatáskényszerét némelyek helyeselik, még többen nem helyeselik, csak éppen megérteni nem lehet. Azt mondják, hogy a gyűléstilalmat a politikai nyugalom és béke érdekében rendelték el. Veszélyeztette valami a politikai nyugalmat? Mit kerteljünk sokat! — igenis a demagógia veszélyeztethette volna. De akkor *a demagógiát kell betiltani, nem pedig a gyülekezési szabadságot*, amelyre ép a demagógia ellen való küzdelemhez is szükség van. Minden demagógiának: a szabadság az ellenmérge. És ha — vegyünk egy konkrét esetet, csak éppen példának okáért — ha a szentesi népgyűlés vadításaira a másik párt szentesi népgyűlésén adnak méltó és komoly választ, a demagógia sokkal rosszabbul járt volna, mint így, amikor — legalább a szentesi piacon — mégiscsak az övé maradt az utolsó szó. Szentesen a demagógia a telefonba beszélt — mire a hívott fél válaszolhatott volna, a kapcsolás megszünt, a telefont kikapcsolták. A készülék nem működik.

Igen ám, de ez a készülék nemcsak egy pártpolitikai helyközi forgalomra szól, Szentes és Szentes közt, a független kisgazdapárt és az egységespárt közt. Ez a készülék, ez hozzátartozik az egész magyar közélet instrumentumához. Minket nem érdekel, kié maradt a zárszó Szentesen — minket a gyülekezési szabadság érdekel. S a gyülekezés szabadságára szükség van — annál nagyobb szükség, minél kisebb szükségét látták a képviselőház sűrű összehivásának. De ezen a téren a pihenés — a nyugalmat követte, a csend — a hallgatást, egyik vakáció a másikat. Egy egész válságfejezet maradt volna el belpolitikai életünk történetéből, ha a Ház együtt van — rengeteg félreértést lehetett volna megspórolni. Mit csináljunk? Megtörtént. De most már ezt a hibát ne egy másik hibával javítsuk ki — *a parlamenti ülések gyakori hiányát ne a népgyűlések hiányával*. Egy refompolitikát, amely történelmi rendje szerint nem igen lehet más, mint szabadságpolitika, nem lehet egy általános népgyűléstilalom nyitányában megindítani.

— **A velszi herceg a párizsi Üdvhadsereg menhelyén.** *Párizsból* jelentik: A velszi herceg, aki Budapestről hazamenet Párizsban töltött egy napot, itt tartózkodása alatt inkognitóban *elment az Üdvhadsereg menhelyére*. Bement az ebédlőbe, ahol már megterítettek a menhely lakói számára. *Minden teriték mellé egy ötfrankost és egy doboz cigarettát tett a herceg*, azután gyorsan eltávozott, nehogy a megérkező szegények ott találják és leleplezzék inkognitóját.

Agyvérlödulás, szívszorongás, nehéz légzés, félelemérzet, idegesség, fejfájás, lehangoltság, álmatlanság, gyengeségi állapotok, munkaképtelenség a rendkívül enyhén ható természetes Ferenc József keserűvíz használata által igen sokszor és gyorsan megszüntethetők.

PRAKTIKUS NŐI KALAPVISELET ESŐBEN

(Ferke István rajza)

— **Férjhezment a barátnője helyett.** *St.-Louisból* jelentik: Miss Virginia Zimmer elhatározta, hogy ezentúl, ha házasodik, személyesen szerzi meg a szükséges diszpenzációs okiratot. A következő történt ugyanis: A törvény úgy rendelkezik, hogy a házasulandó felek *személyesen kell, hogy megjelenjenek* a hatóság előtt, amikor átveszik a diszpenzációs okiratot. Miss Virginia Zimmer azonban nem kapott szabadságot a főnökétől s így *megkérte egyik barátnőjét*, menjen el a vőlegényével a városházára és vegye át az ő nevében az okmányt. A barátnő azonban kissé túlbuzgónak bizonyult. Elment a vőlegénnyel a városházára, átvette a diszpenzációt, majd egyenesen bement az anyakönyvvezetőhöz, aki *öt percen belül összeházasította a kellőképpen »felszerelt« feleket*. Miss Virginia Zimmer, aki azóta sem a vőlegényét, sem a barátnőjét nem látta viszont, kijelentette, hogy az a körülmény a legbosszantóbb az egész ügyben, hogy hűtlen barátnője *az ő nevében ment feleségül vőlegényéhez*.

Egy hét Budapest életéből

Az 1935 február 17-től 1935 február 23-ig terjedő héten

1. Születések száma	350 (292)
2. Halálozások száma	342 (353)
3. Öngyilkos lett	6 (10)
4. Házasságkötések száma	171 (167)

(Zárójelben a multheti adatok)

EGYSZERŰEN!

Napok óta olvasunk az új gáztarifáról, az új villanytarifáról, az új HÉV-tarifáról. Számok, számok, számok — hegyláncai, erdői és szakadékai a számoknak, amelyekhez azonban egy gyakorlott idegenvezetőt, vagy matematikai szakelőadmányt kellene mellékelni, hogy az egyszerű ujságolvasók is megértsék. Most itt van a Gázművek tarifatervezete. Szerepel benne a »blokktarifa« és szerepel benne a »tőfogyasztás«, csak a világosság nem szerepel benne; csak az egyszerűség nem szerepel benne. Valósággal üzemesített komplikáltsága a számoknak, akár csak az új villanytarifánál! Hát mindenekelőtt nem lehet ideális egy olyan tarifa, amely rengeteg magyarázatra, illusztrációra, tájékoztatásra, útmutatásra szorul. Hiszen nem mondjuk, hogyha a fogyasztónak nem volna más dolga, ha a legalaposabb matematikai műgonddal, »logarléccel« tanulmányozhatná egész nap ezeket a számokat, ezeket a kombinációkat, a gáz önköltségi árától a gázszámláig és a tőfogyasztástól a blokktarifáig! Sajnos azonban, a fogyasztó nem töltheti idejét matematikai játékdélutánokkal, számtani atlétikai viadalokkal. A fogyasztónak bizony — termelni is kell a fogyasztásért, a fogyasztóval — hiszen az idő is pénz — tömondatban kell beszélni, tömondatban: a tőfogyasztásról is. Mit vár a fogyasztó, mit vár a nagyközönség és mit vár magának a fővárosnak érdeke a tarifáktól? Villanytarifától, gáztarifától, villamostarifától? Egyszerűen azt, hogy olcsóbbak legyenek és amellett azt is, hogy *egyszerűen* legyenek olcsók. A villany- és gázüzemről, két elismerésreméltóan jól vezetett üzemről van szó. Hát legyenek olyan olcsók, amilyen — jók.

RUBINSTEIN ERNA
M I M I
Royal Revüszínház (Royal Orfeum)

Újdonságok Az Est-lapok színházi jegyirodájában

Az új hét is egész sereg ragyogó színházi ujdonságot igér. *Az Est-lapok* színházi jegyirodájában (Erzsébet körút 18—20) és fiókjaiban a legnagyobb sikerű darabokhoz nyujtunk olvasóinknak kedvezményes, olcsó színházi jegyet.

Hunyady Sándor új vígjátéka: »A három sárkány« a Vígszínházban, a Terézkörúti legfrissebb müsora, a Komédia-kabaré, valamint az Andrássy-úti Színház francia csemegéje: az »Egyszer vagyunk fiatalok« — rákerült színházi jegyirodánk gazdag műsorára. A régi sikerek közül az »Én és a kisöcsém«, »Viki«, »A vallomás«, a »Százhuszas tempó«, a »Mimi« és a »Főúr, fizetek!« tart számot az emlitésre.

A teljes műsort és fiókjaink pontos címét naponta közöljük a három *Az Est-lap* színházi rovatában.

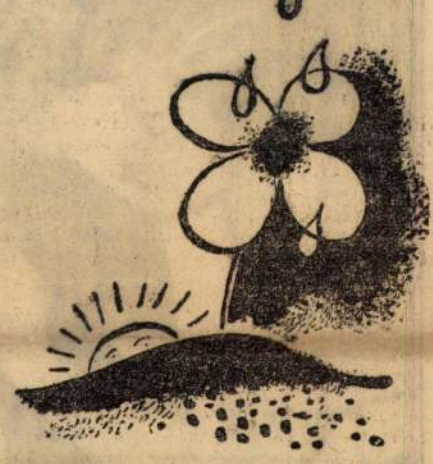

A Tárpan hajcsepp olyan hajtápszer, amely megerősíti a fejbőrt és koncentráltan tartalmazza a haj növése, táplálása, egészséges megmaradása szempontjából nélkülözhetetlen tápanyagokat.

Férfiak és nők naponta használják. Nem rontja a frizurát, nem bántja az ondulált hajat. Gyermekeknél ajánlatos korpa és hajhullás megelőzésére használni.

Két hónapra elegendő csomagolás ára P 3.60

EZT A FESTMÉNYT KÉSZÍTETTE *Perczel* Zitáról, a Nemzeti Színház művésznőjéről *Bonyhádi-Hoffmann* Elemér festőművész és közben — meglopta a fiatal művésznőt. A festmény mellett áll *Perczel* Zita

HORE-BELISHA angol közlekedési miniszter London westminsteri kerületének polgármesterével — akinek lánc van a nyakában — *felavat egy új közlekedési jelzőkészüléket*

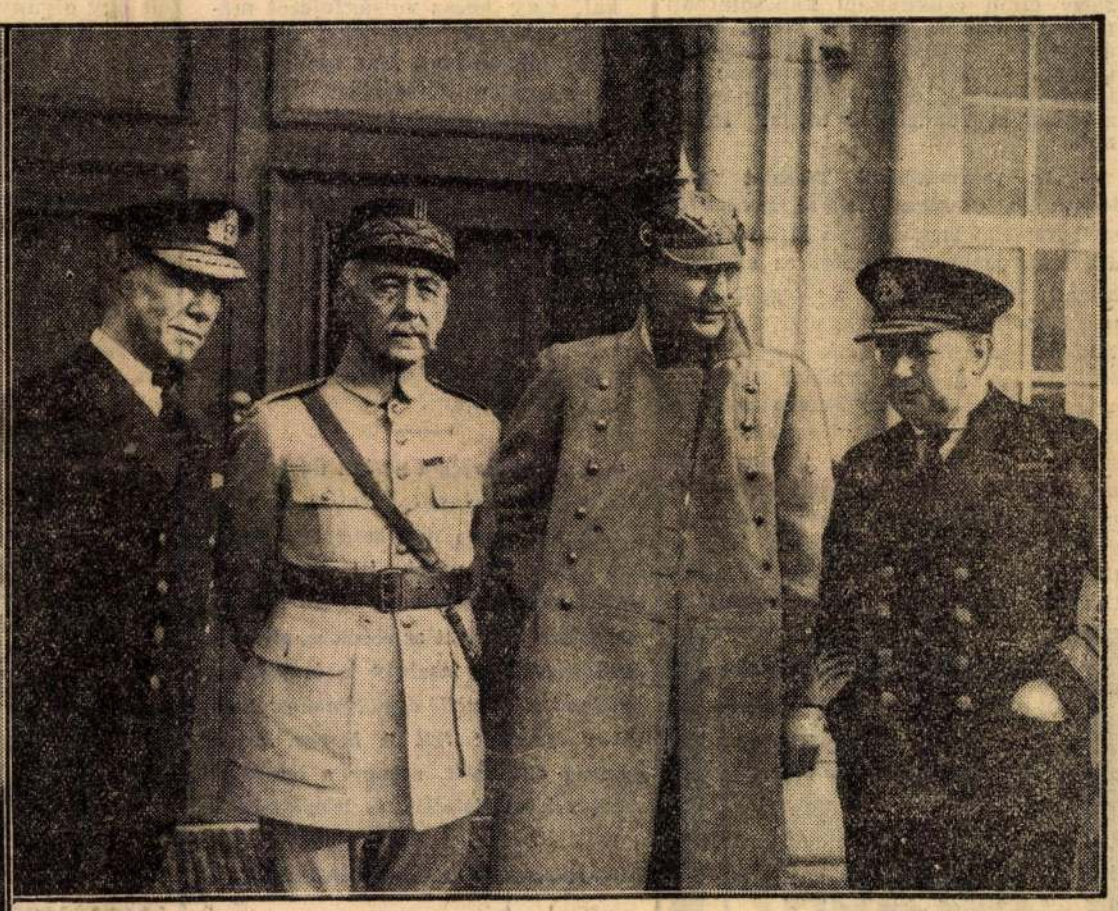

HUSZONÖT ÉV VILÁGTÖRTÉNELME FILMEN. *Az angol királyi pár* uralkodói ezüstjubileumára készítik ezt a rendkívül érdekes filmet. A film legnagyobb része természetesen a *világháborúban* történik. A baloldali képen *Foch* marsall alakítóját maszkirozzák, jobboldalt a világháború híres alakjait: *Hope* admirálist, *Foch* marsallt, *Winterfeldt*-et és *Wemyss* admirálist személyesítik meg a színészek

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT 1935. október hó 19-én (szombaton) délután fél 6 órakor a Magyar Nemzeti Múzeum Baross-utcai előadótermében (VIII., Baross-utca 13.) tartandó

SZÉKELY BERTALAN-EMLÉKÜLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

Elnöki megnyitó.

Dr. SZENTIVÁNYI GYULA: Székely Bertalan emlékezete. (Vetített képekkel.)

Utána választmányi ülés.

Gerevich Tibor
elnök.

Vendégeket a Társulat szívesen lát.

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

Kik indulnak a nagy küzdelemben?

— *Az Est tudósítójától* —

Az ország minden részéből egymásután érkeznek be azok a jelentések, amelyek *a különböző választókerületekben* újabb és újabb *jelölésekről számolnak be. Az Est* ma megkísérelte egy teljes és hiteles jelöltlista összeállítását, *már amennyire ez pillanatnyilag lehetséges.* Megnehezítette ezt a munkát az a körülmény, hogy hivatalos jelöltnévsort *csak a Nemzeti Egység pártja és a Keresztény Gazdasági Párt adott ki,*

a Független Kisgazdapárt eddig megmagyarázhatatlan taktikával dolgozik és jelöltjeinek névsorát nem teszi közzé.

A kisgazdapárt vezetősége azon az állásponton van, hogy a kerületek úgyis tudják, ki a jelöltjük: ez teljesen elegendő és a vármegyékből érkező jelentések alapján — akit érdekel — *összeállíthatja a kisgazdapárti jelöltek névsorát.* Egyes kerületekből nem érkezett még híradás a helyi jelöltekről sem és *így listánk ebben a vonatkozásban is hiányos lehet.* E pillanatban azonban *Az Est* alább közlendő jelöltnévsora látszik a legvalószínűbbnek.

Rövidítéseink: Nep. = Nemzeti Egység Pártja, Fkg. = Független Kisgazdapárt, Pk. = Pártonkívüli, Nem Hiv. Egysp. = Nem hivatalos nemzeti egységpárti. Nemz. Népp. = Nemzeti Néppárt. A kerület neve után zárójelben az eddigi képviselő.

A különböző pártállású jelöltek névsora vármegyénként és kerületenként:

ABAUJ-TORNA VÁRMEGYE

Garbócbogdány: *(Melczer Lilla)*
Melczer Lilla **Nep.**
Göne: *(Baross Gábor)*
Bárczay János **Nep.**
Melczer Béla **Fkg.**
Szepsi: *(Báró Perényi Zsigmond)*
vitéz Szalay László **Nep.**
Gróf Vay Artúr **Nemz. Népp.**
Szikszó: *(Farkasfalvi Farkas Géza)*
Dr. Krész Károly **Nep.**
Torna: *(Bárczay János)*
Vitéz Árpád **Nep.**
Gróf Serényi László **Fkg.**

BÁCS-BODROG VÁRMEGYE

Bácsalmás: *(Sauerborn Károly)*
Dr. Alföldy Béla **Nep.**
Sauerborn Károly **Fkg.**
Jánoshalma: *(Marschall Ferenc)*
Marschall Ferenc **Nep.**
Ifj. Willmann János **Fkg.**
Regőce: *(Mojzes János)*
Gróf Teleki János **Nep.**
Mojzes János **Fkg.**
Tompa: *(Korodi Katona János)*
Báró Vojnits Miklós **Nep.**

BARANYA VÁRMEGYE

Dárda: *(Schmidt Miklós)*
Schmidt Miklós **Nep.**
Mohács: *(Mihályffy Vilmos)*
Mihályffy Vilmos **Nep.**
dr. Beck Alajos **Fkg.**
Petrovics Károly **Nemz. népp.**
Schmidt Lajos **nem hiv. egys. p.**
Pécsvárad: *(v. Keresztes-Fischer Miklós)*
Bodó János **Nep.**
Czirják J. Antal **Fkg.**
Perlaky György **nem hiv. egys. p.**
Marovich Andor **nem hiv. egys. p.**
Kovács Antal **nem hiv. egys. p.**
Sásd: *(Feniczy Ignác)*
Szily Márton **Nep.**
Schaff Károly **Fkg.**
Siklós: *(Simon János)*
Béldi Béla **Nep.**
Nagy Ferenc **Fkg.**
Hideg János **nem hiv. egys. p.**
Szalánta: *(Brogly József)*
Brogly József **Nep.**
Szentlőrinc: *(Patacsi Dénes)*
Patacsi Dénes **Nep.**
dr. Naranesik József **nem hiv. egys. p.**
dr. Buzsákics József **nem hiv. egys. p.**

BÉKÉS VÁRMEGYE

Villány: *(Heckenberger Konrád)*
Heckenberger Konrád **Nep.**
Riesz Imre **Fkg.**
Békés: *(Szakács Andor)*
Angyán Béla **Nep.**
Békéscsaba: *(Bud János)*
Bud János **Nep.**
Gyoma: *(Zeke Antal)*
Rubinek István **Nep.**
Andaházy-Kasnya Béla **Fkg.**
Gyula *(gróf Pongrácz Jenő)*
gróf Pongrácz Jenő **Nep.**
Orosháza: *(Csizmadia András)*
Csizmadia András **Nep.**
Ravasz Antal **Fkg.**
Szarvas: *(Tóth Pál)*
Tóth Pál **Nep.**
Szeghalom: *(Temesváry Imre)*
Temesváry Imre **Nep.**
Tildy Zoltán **Fkg.**
Tótkomlós: *Lányi Márton)*
Lányi Márton **Nep.**

BIHAR VÁRMEGYE

Berettyóújfalu: *(Molnár Imre)*
Molnár Imre **Nep.**
Biharkeresztes: *(Takách Géza)*
Nyiry István **Nep.**
Biharnagybajom: *(Létay Ernő)*
Létay Ernő **Nep.**
Cséffa: *(Mártonffy Gyula)*
vitéz dr. Sebestyén Kálmán **Nep.**
Szabó Pál **Fkg.**
Derecske: *(Pekár Gyula)*
Miskolczy István **Nep.**
Nagyszalonta: *(gróf Almássy Lajos)*
vitéz Öry Árpád **Nep.**
Szalárd: *(Leszkay István)*
Hunyady Ferenc **Nép.**
Székelyhíd: *(Fráter Jenő)*
vitéz Miskolczy Hugó **Nep.**

BORSOD—GÖMÖR—KISHONT VÁRMEGYE

Edelény: *(Farkas Gyula)*
Báró Radvánszky Kálmán **Nep.**
Váczy József **Fkg.**
Mezőcsát: *(Eckhardt Tibor)*
Nagy Iván **Nep.**
Farkas Olivér **Fkg.**
Fodor Lajos **Pk.**
Mezőkeresztes: *(Melczer Béla)*
v. Martsekényi Imre **Nep.**
Melczer Béla **Fkg.**
Mezőkövesd: *(Zsóry Lajos)*
Zsóry Lajos **Nep.**
Ónod: *(Lukács Béla)*
Lukács Béla **Nep.**
Ózd: *(Biró Pál)*
Nep. nem állít jelöltet
Biró Pál **Nem Hiv. Egysp.**
Soltész János **Fkg.**
Sajószentpéter: *(Dezseőffy Antal)*
Ronkay Ferenc **Nep.**
dr. Bukovszky Vilmos **Nemz. Rad. Párt**
Feled: *(Krudy Ferenc)*
Krudy Ferenc **Nep.**
Orbán Zsigmond **Radik. párt.**
Putnok *(Putnoky Móric)*
Putnoky Móric **Nep.**
vitéz Rácz Gábor **Nemz. Radik. párt**
Gundelfinger József **Pk.**

CSANÁD—ARAD VÁRMEGYE

Battonya: *(br. Urbán Péter).*
Vásárhelyi Sándor **Nep.**
Makó: *(Makay Petrovics György).*
Görgey István **Nep.**
Nagylak: *Héjj Imre).*
Dr. Jégváry József **Nep.**
Héjj Imre **Nem hiv. egys. p.**
Elek: *(Rubinek István).*
Br. Urbán Péter **Nep.**
Nagyszentmiklós: *(Lakatos Gyula).*
Lakatos Gyula **Nep.**
Dr. Csorba János **Fkg.**
Róna Imre **Pk.**
Törökkanizsa: *(Bodó János).*
v. Bánsághy György **Nep.**
Szovát Lajos **Fkg.**
Rózgonyi Sándor **Fkg.**

CSONGRÁD VÁRMEGYE

Csongrád: *(Krüger Aladár)*
vitéz Várady László **Nep.**
dr. Ulain Ferenc **Fkg.**
Kiskundorozsma: *(Fabinyi Tihamér)*
Szeder János **Nep.**
Dénes István **Földműv. p.**
Mindszent: *(Andaházy Kasnya Béla)*
gróf Károlyi Viktor **Nep.**
Andaházy Kasnya Béla **Fkg. (?)**
Agócs Sándor **Nemz. Népp.**
Szentes: *(Lázár Andor)*
Lázár Andor **Nep.**

FEJÉR VÁRMEGYE

Adony: *(gróf Zichy János)*
Haám Artur **Nép.**
Elek István **Nem Hiv. Egysp.**
gróf Wimpffen Ferenc **Nem Hiv. Egysp.**
Makoldy Andor **Nemz. Népp.**
Hercegfalva: *(Farkas Elemér)*
Farkas Elemér **Nep.**
Lovasberény: *(Simon András)*
vitéz Hadnagy Domonkos **Nep.**
Salzgruber József **Fkg.**
Simon András **Pk.**
Cserty József **Pk.**
Mór: *(gróf Hunyady Ferenc)*
Czermann Antal **Nep.**
Sárbogárd *(Huszár Dezső)*
Jurcsek Béla **Nep.**
Füredi Jenő **Fkg.**
vitéz Vértessy László **Pk.**
Vál: *(Andreetti Károly)*
gróf Pálffy-Daun József **Nep.**
Vasady Balogh György **Pk.**
Andreetti Károly **Pk.**
Hardi Dréher Béla **Pk.**

GYŐR—MOSON—POZSONY VÁRMEGYE

Győrszentmárton: *(Csikvándy Ernő)*
Csikvándy Ernő **Nep.**
gróf Pálffy Fidél **Nem hiv. Egysp.**
Öttevény: *(Turi Béla)*
Fricke Valér **Nep.**
Turi Béla **Ker. p.**
Magyaróvár: *(Pintér László)*
Kühne Lóránd **Nep.**
Nezsider: *(Láng Lénárd)*
vitéz Bittera Miklós **Nep.**
Láng Lénárd **Fkg.**
Zurány: *(Neuberger Mihály)*
Pintér László **Nep.**
báró Kray István **Fkg.**
Somorja: *(Gallasz Ágost Rudolf)*
Nep. nem állít jelöltet
Gallasz Ágost Rudolf **Fkg.**
Hortobágyi Ernő **Nemz. Népp.**

HAJDÚ VÁRMEGYE

Hajdúböszörmény: *(Uzonyi György)*
Uzonyi György **Nep.**
Kálmán Ferenc **Fkg.**
Hajdúnánás: *Madai Gyula)*
Madai Gyula **Nep.**
Szakács Andor **Fkg.**
Hajdúszoboszló: *(vitéz Hadházy Ferenc)*
Tasnádi Nagy András **Nep.**
Gályássy János **Fkg.**
Nádudvar: *(Petri Pál)*
Metzner Károly **Nep.**
Hegymegi Kiss Pál **Fkg.**

HEVES VÁRMEGYE

Eger: *(Petro Kálmán)*
Nep. *Nem állít jelöltet*
Petro Kálmán **Pk.**
Gyöngyös: *(Hodossy Gedeon)*
Winchkler István **Nep.**
Hatvan: *(Szinyei Merse Jenő)*
Szinyei Merse Jenő **Nep.**
Heves: *(Gáspárdy Elemér)*
Plósz István **Nep.**
vitéz Szabó Sándor **Fkg.**
Gáspárdy Elemér **Pk.**
Kápolna: *(Mayer János)*
Mayer János **Nep.**
dr. Soltész János **Fkg.**
Pásztó: *(Ivády Béla)*
Ivády Béla **Nep.**
Cseresznyés Aladár **Fkf.**
Pétervására: *(gr. Keglevich Gyula)*
Beniczky Elemér **Nep.**
Milassin Kornél **Fkg.**
Terstyánszky Rezső **nem hiv. Nep.**
Bell Miklós **Gazdasági reformpárt**
Tiszafüred: *(vitéz Bobory György)*
vitéz Bobory György

JÁSZ-NAGY-KUN-SZOLNOK VÁRMEGYE

Abádszalók: *(vitéz Gömbös Gyula)*
vitéz jákfai Gömbös Gyula.
Jákóhalma: *(Czettler Jenő)*
Nep nem állít jelöltet.
Czettler Jenő **Ker. gazd. párt.**
Jászapáti: *(Hegedüs Kálmán)*
Hegedüs Kálmán **Nep.**
Jászberény: *(Antal István)*
Antal István **Nep.**
Jászladány: *(Nagy Emil)*
vitéz Sefcsik György **Nep.**
Somogyi István **Nemz. Népp.**
Karcag: *(vitéz Kenyeres János)*
vitéz Kenyeres János **Fkg.**
Kunhegyes: *(vitéz báró Hellenbach Gottfried)*
vitéz báró Hellenbach Gottfried **Nep.**
Mezőtur: *(báró Urbán Gáspár)*
báró Urbán Gáspár **Nep.**
Szolnok: *(Kenéz Béla)*
Kenéz Béla **Nep.**
Tiszaföldvár: *(Erődi Harrach Tihamér)*
Erődi Harrach Tihamér **Nep.**
Törökszentmiklós: *(Brandt Vilmos)*
Brandt Vilmos **Nep.**
Kunszentmárton: *(dr. Mezey Lajos)*
dr. Mezey Lajos **Nep.**

KOMÁROM és ESZTERGOM VÁRMEGYE

Nagyigmánd: *Péntek Pál).*
Dr. Matolcsy Mátyás **Nep.**
Vásárhelyi Géza **Nem hiv. egys. p.**
Csehszombathy László **Fkg.**
Tata: *(Fellner Pál).*
Fellner Pál **Nep.**
Pákh János **Fkg. (?)**
Tatabánya: *(Kocsán Károly).*
Dr. Surgoth Gyula **Nep.**
Kocsán Károly **Ker. gp.**
Komárom: *(Zsindely Ferenc)*
Zsindely Ferenc **Nep.**
Dorog: *(Kosztics Milán).*
Knob Sándor **Nep.**
Kosztics Milán **Ker. p.**
Esztergom: *(Mátéffy Viktor).*
Nep. nem állít jelöltet.
Dr. Gróh Lajos **Ker. p.**
Lukács György **Fkg.**

NÓGRÁD és HONT VÁRMEGYE

Balassagyarmat: *(Scitovszky Béla)*
Tahy László **Nep.**
Rétság: *(vitéz Kresztes Fischer Ferenc*
Gróf Almásy Imre **Nep.**
Huszár Elemér **Nemz. Népp.**
Salgótarján: *(Sztranyavszky Sándor)*
Veress Zoltán **Nep.**
Török Gáspár **Fkg.**
Szécsény: *(br. Orosdy Fülöpné)*
vitéz Mikolay József **Nep.**
Br. Orosdy Fülöpné **Ker. P.**
Szirák: *(Kohut Adorján)*
Sztranyavszky Sándor **Nep.**
Ipolyság: *(v. Tabódi Tibor)*
Kohut Adorján **Nep.**
Gr. Zichy János **Ker. gazd. párt**
Ipolyszalka: *(Karafiáth Jenő)*
Karafiáth Jenő **Nep.**

PEST-PILIS-SOLT-KISKUN VÁRMEGYE

Abony: *(Niamessny Mihály)*
Ilovszky János **Nep.**
br. Berg Miksa **Fkg.**
Kiss László **Fkg.**
Nádas Zoltán **Nemz. Népp.**
Albertí: *(v. Marton Béla)*
v. Marton Béla **Nep.**
Alsódabas: *(Dinnyés Lajos)*
v. Szécsy János **Nep.**
Dinnyés Lajos **Ell. kisg.**
Szirmay Ödön **Nemz. Népp.**
Aszód: *(Sárkány Jenő)*
Sárkány Ernő **Nep.**
Bia: *(F. Szabó Géza)*
Temple Rezső **Nep.**
Griger Miklós **Nemz. Népp.**
Tóth József **Fkg.**
Thier Szabó Emánuel **Fkg.**
Cegléd: *(Erdélyi Aladár)*
Preszly Elemér **Nep.**
Dunavecse: *(gr. Teleki Sándor)*
Törley Bálint **Nep.**
Acsay Tihamér **Fkg.**
Gödöllő: *(Endre Zsigmond)*
Endre Zsigmond **Nep.**
Szabó Zoltán **nem hiv. Nep.**
Páczner Jenő **Fkg.**
dr. Szacsvay József **Nemz. Népp.**
Gyömrő: *(Söpkéz Sándor)*
Meskó Rudolf **Nep.**
Kalocsa: *(Szabóky Jenő)*
Szabóky Jenő **Nep.**
Gajáry Kálmán **Fkg.**
Kiskőrös: *(Meskó Zoltán)*
Pető Jenő **Nep.**
dr. Mózes Sándor **Fkg.**
Kiskunfélegyháza: *(Kiss István)*
Staub Elemér **Nep.**
Horváth Zoltán **Fkg.**
Sallay János **Nemz. Népp.**
Kiskunhalas: *(Musa István)*
gr. Teleki Mihály **Nep.**
Musa István **Fkg.**
Kiskunmajsa: *(Temple Rezső)*
Pintér József **Nep.**
Kunszentmiklós: *(Kelemen Kornél)*
Kelemen Kornél **Nep.**
Lajosmizse: *(Hoffer László)*
Hoffer László **Nep.**
Deme László **Nemz. Népp.**
Monor: *(Máriássy Mihály)*
Máriássy Mihály **Nep.**
Nagykáta *(Magyary Kossa Péter)*
Nemrey Sándor **Nep.**,
Klées Ferenc **Fkg.**
Nagykőrös: *(gr. Ráday Gedeon)*
Nep. nem állít jelöltet
dr. Milotay István **pártonkívüli**
Gesztelyi Nagy László **nem hiv. Nep.**
Pilisvörösvár: *(Scheuer Róbert)*
Baross Endre **Nep.**
Scheuer Róbert **Pk. ellenzék**
Abt Albin **Nemz. Népp.**
Pomáz: *(Almásy László)*
Almásy László **Nep.**
Vértes István **Nemz. Népp.**
Ráckeve: *(Dénesfay-Dinich Ödön)*
Mocsáry Dániel **Nep.**
Dénesfay-Dinich Ödön **Fkg.**
Somlyódy László **Nemz. Népp.**
Soroksár: *(Fitz Artúr)*
Krüger Aladár **Nep.**
Krump József **Ker. p.**
Rodrigez Endre **Nemz. Népp.**

Szabadszállás: *(Váry Albert)*
Pap Sándor **Nep.**
Pongrácz Aladár **Fkg.**
Törökbálint: *(Szalóki Navratil Dezső)*
Marasztony László **Nep.**
Tura: *(Kálmán István)*
Varga Vince **Nep.**
Borbély Andor **Nemz. Népp.**
Vác: *(Kornis Gyula)*
Kornis Gyula **Nep.**
Borrovicini Aladár **legit.**

SOMOGY VÁRMEGYE

Bares: *(dr. Ulain Ferenc)*
Vitéz Faragó Endre **Nep.**
Dr. Ulain Ferenc **Fkg.**
Csurgó: *(báró Inkey Pál)*
Bárczay Ferenc **Nep**
Igal: *(Bánó Iván)*
Bánó Iván **Nep.**
Bárkány József **Nemz. Népp.**
Előry Szabó Dezső **Fkg.**
Kaposmérő: *(Tankovics János)*
Vitéz Csicsery Rónay István **Nep.**
Németh József **Nemz. Népp.**
Kaposvár: *Ugron Gábor)*
Bornemisza Géza **Nep**
Petracsek Béla **Fkg.**
Lengyeltóti: *gróf Jankovich Bésán Endre)*
Ifj. Temple Rezső **Nep**
Gróf Jankovich Bésán Endre **Ker. p.**
Gaal Olivér **Fkg.**
Bethlen András gróf **Pk.**
Marcali: *(Strauss István)*
Horváth Lajos **Nep.**
Strauss István **Pk.**
Nagyatád: *(Berki Gyula)*
Nep. nem állít jelöltet
Berki Gyula **Pk.** ellenzék
Szecsey Lajos **Fkg.**
Nagybajom: *(Igmándy Aladár)*
Vitéz Balog Gábor **Nep.**
Dr. Vincze József **Fkg.**
Igmándy Aladár **Pk.**
Neubauer Ferenc **Nem Hiv. Egysp.**
Szigetvár: *(Báró Biedermann Egon)*
Gróf Festetics Dénokos **Nep.**
Magda István **Fkg.**
Báró Biedermann Egon **Pk.**
Tab: *(Turchányi Egon)*
Hertelendy Miklós **Nep.**
Bakó Béla **Fkg.**

SOPRON VÁRMEGYE

Csepreg: *(Flandorffer Ignác)*
Nep. nem állít jelöltet
Flandorffer Ignác **Ker. p.**
Csorna: *Grigor Miklós)*
Vitéz Somogyváry Gyula **Nep.**
Pető Sándor **Nem. Néppárt**
Kapuvár: *(Rakovszky Tibor)*
Bársony Kálmán **Nep.**
Rakovszky Tibor **Fkg.**
Lövő: *(Ötvös Lajos)*
Nep. nem állít jelöltet
Ötvös Lajos **Ker. p.**
Sopronkörnyék: *(Östör József)*
Vitéz Kő József **Nep.**
Rakovszky Tibor **Fkg.**
Henez Károly **Nemz. Néppárt**

SZABOLCS és UNG VÁRMEGYE

Gáva: *(Mikecz István)*
Ujlés József **Nep.**

Kemecse: *(Kállay Miklós)*
Nep. nem állít jelöltet
Kállay Miklós **Pk.**
Kisvárda: *(Osváth Pál)*
Szentpály László **Nep.**
Osváth Pál **Fkg.**
Nagykálló *(Nándssy Andor)*
Gergelyffy András **Nep.**
Nyirbátor: *(Bedő Sándor)*
Thuránszky Pál **Nep.**
Vékony István **Ker. P.**
Nyiregyháza: *(Éber Antal)*
Nep. nem állít jelöltet
Éber Antal **Pk.**
Tiszalök: *(báró Vay Miklós)*
Báró Vay Miklós **Nep.**
Nagykapos: *(Fenyő Miksa)*
Makay János **Nep.**
Fenyő Miksa **Pk. ellenzék**
Nagykároly: *(Illés József)*
Vitéz Ujfalussy Gábor **Nep.**

SZATMÁR-UGOCSA-BEREG VÁRMEGYE

Cseneger: *(Vitéz Mecsér András)*
Vitéz Mecsér András **Nep.**
Fehérgyarmat: *(Gaál Endre)*
Kölcsey István **Nep.**
Mátészalka: *(Péchy László)*
Péchy László **Nep.**
Beregszász: *(Vitéz Bajcsy Zsilinszky Endre)*
Vitéz Bajcsy Zsilinszky Endre **nemz. rad.**
Mezőkászony: *(Tomcsányi Vilmos Pál)*
Tomcsányi Vilmos Pál **Nep.**

TOLNA MEGYE

Bonyhád: *(Gratz Gusztáv)*
Pekár Gyula **Nep.**
Schwetz Elemér **Nemz. Néppárt**
Dombóvár: *(Gróf Pallavicini György)*
Temesváry László **Nep.**
Pallavicini György **pártonkív. legitim.**
Rajniss Ferenc **Fkg.**
Gyönk: *(Pesthy Pál)*
Pesthy Pál **Nep.**
Dr. Bajusz Péter **Fkg.**
Paks: *(Vitéz Téglássy Béla)*
Petainek József **Nep.**
Gömbös Miklós **Fkg.**
Vitéz Téglássy Béla **Pk.**
Szekszárd: *(Őrffy Imre)*
Őrffy Imre **Nep.**
Dr. Durin Jenő **Fkg.**
Tamási: *(Dencz Ákos)*
Dencz Ákos **Nep.**
Vitéz Makray Lajos **pártonkív. legitim.**
Tolna: *(Klein Antal)*
Dr. Lendvai Béla **Nep.**
Klein Antal **Fkg.**

VAS VÁRMEGYE

Celdömölk: *(Jánossy Gábor)*
Radó Lajos **Nep.**
Szabó Károly **Fkg.**
Körmend: *(gróf Sigray Antal)*
dr. Tornyos György **Nep.**
gróf Sigray Antal **pártonk. legitimista**
Hess Aladár **nemzeti rendpárt**
Kőszeg: *Lékay Albin)*
Németh Imre **Nep.**
dr. Freiberger Jenő **nemzeti néppárt**
Martini Róbert **nemzeti rendpárt**
Csekonies Iván **Ker. párt**
Őriszentpéter: *(Beck Lajos)*
Asztalos Miklós **Nep.**
Beck Lajos **Pk.**
Berzétey Dénes **Fkg.**
Sárvár: *(Huszár Mihály)*
Előry Vilmos **Nep.**
Huszár Mihály **Ker. p.**
Szentgotthárd: *(Szentlászlói Vargha Gábor)*
gróf Thakách-Tholvay **Nep.**
Vargha Gábor **Ker. p.**
dr. Pásztory István **Pk.**
Szombathely: *(gróf Csekonics Iván)*
Kozma Miklós **Nep.**
gróf Csekonics Iván **Ker. p.**
Boross Imre **Fkg.**
Vasvár *(gróf Apponyi György)*
Vitéz báró Bosneer István **Nep.**
Vargha Gábor **Ker. p.**
Nyékhegyi Géza **Nemz. Rad. p.**

VESZPRÉM VÁRMEGYE

Devecser: *(Schandl Károly)*
Schandl Károly **Nep.**
Enying: *(Gróf Festetics Sándor)*
Dr. Vitéz Nagy István **Nep.**
Gróf Festetics Sándor **nyilaskeresztes.**
Nagyvázsony: *(Zsigmond Gyula)*
Nirnsee Pál **Nep.**
Hladovács József **Pk.**
Nacsády József **Nemz. Népp.**
Pápa: *(Angyán Béla)*
Vitéz Barczy Barczen Gábor

Perczel Zita tolvaja bujdosása alatt újabb szélhámosságokat követett el

— Az Est tudósítójától —

Beszámolt *Az Est* arról, hogy *Perczel* Attila ezredes felesége panaszt tett a főkapitányságon *Bonyhádi-Hoffmann* Elemér festőművész ellen, aki értékes holmikat lopott el a lakásból, mialatt *Perczel* Zita színművésznőt festette.

Bonyhádi-Hoffmann Elemér eltűnt a fővárosból. Az egész országban keresték. Mindennap másik városban bukkant fel. Járt Szombathelyen, Sopronban is. Az utóbbi napokban a rendőrség bizalmas úton megtudta, hogy

visszatért Budapestre.

Egy este az egyik étteremben vacsorázott, a pincérekkel angolul beszélt, angolnak tüntette fel magát. A főpincérnek egy ötfontos utazócsekket adott át, mert mint mondotta, magyar pénze nincs. Egyik ismerősétől az egyik dunaparti szállóban lakó

Dunne amerikai ujságírótól, ellopott 5 darab utazócsekket és 2 darab 5 fontos bankjegyet.

Az egyik Károly körúti ruhaüzletben ruhát akart csináltatni magának. Amikor tegnap ismét megjelent az üzletben próbálni, *Bardócz* Lipót detektív várta.

Bonyhádi-Hoffmann a főkapitányságra került. Az éjszakát az őrizetes cellában töltötte. *Szerednyey* rendőrfogalmazó ma részletesen kihallgatta a bűncselekményekről. *Bonyhádi-Hoffmann beismerte Perczelék megkárosítását*, azt is, hogy az utazócsekkeket, a bankjegyeket ellopta az amerikai ujságírótól.

— *Ellenállhatatlan lelkikényszer hatása alatt tettem, amit tettem* — mondotta.

Ma délben rendőrorvos vizsgálja meg.

Ugod: *(Frühwirth Mátyás)*
Dr. vitéz Téglássy Béla **Nep.**
Uukár Béla **Fkg.**
Fitz Artúr **Ker. p.**
Veszprém: *(Dréhr Imre)*
Vitéz Benárd Ágoston **Nep.**
Griger Miklós **Nemzeti néppárt.**
Zirc: *(Holitscher Károly)*
Valla Ferenc **Nep.**
Holitscher Károly **Pk.**

ZALA VÁRMEGYE

Alsólendva *(Némethy Vilmos).*
Vitéz Biró György **Nep.**
Némethy Vilmos **Fkg.**
Balatonfüred *(Darányi Kálmán).*
Darányi Kálmán **Nep.**
Keszthely: *(Rakovszky Iván).*
Oettl Pálffy Dénes **Nep.**
Dr. Meisler Károly **Ker. p.**
Kiskomárom: *(gróf Somssich Antal).*
Dr. Usszovszky Lajos **Nep.**
Letenye: *(Vitéz Somogyi Béla).*
Nagy István **Nep.**
Vukics István **Nemz. Népp.**
Nagykanizsa *(Kállay Tibor).*
Gyömörey György **Nep.**
Gróf Bethlen István **Pk.**
Paesa: *(Farkas Tibor).*
Petres József **Nep.**
Bosnyák Zoltán **Fkg.**
Tapolcza: *(Gróf Esterházy Móric).*
Nep. nem állít jelöltet.
Gróf Esterhúzy Móricz **Ker. p.**
Zalabaksa: *(Hajós Kálmán).*
Dr. Zsidó Sándor **Nep.**
Némethy Vilmos **Fkg.**
Zalaegerszeg: *(Báró Kray István).*
Vitéz Árvátfalvi Nagy István **Nep.**
Zalaszentgrót: *(Gyömörey Sándor).*
Nep. nem állít jelöltet.
Gyömörey Sándor **Ker. p.**

ZEMPLÉN VÁRMEGYE

Királyhelmec: *(báró Láng Boldizsár)*
báró Láng Boldizsár **Nep.**
Wagner Károly **Pk.**
dr. Artinger Imre **Fkg.**
Kertész János **Nep.**
báró Hennyey István **Pk.**
Megyaszó: *(gróf Serényi László)*
Törs Tibor **Nep.**
gróf Serényi László **Fkg.**
Orbán Zsigmond **Radikális Párt.**
Farkas Antal **Pk.**
Sárospatak: *(Bessenyey Zénó)*
dr. Rátz Kálmán **Nep.**
dr. Szentiványi Lajos **Fkg.**
Csajka Imre **Pk.**
dr. Siska István **Pk.**
Sátoraljaújhely: *(Görgey István)*
Baross Gábor **Nep.**
Payer Sándor **Pk. Ellenzék**
Tokaj: *(Lázár Miklós)*
Nep. nem állít jelöltet
Lázár Miklós **Pk. Ellenzék**

VIDÉKI TÖRVÉNYHATÓSÁGOK ÉS MEGYEI VÁROSOK

Baja: *(Walko Lajos)*
Reményi-Schneller Lajos **Nep.**
Mészáros Sándor **Fkg.**

Debrecen: *(volt képviselők: gróf Bethlen István, Hegymegi-Kiss Pál és Györki Imre)*
Nemzeti egység pártja: Lázár Andor, *Kolozsvári-Borcsa* Mihály, *Balogh* István.
Független kisgazdapárt: Eckhardt Tibor, *Hegymegi Kiss* Pál, *Öry* István.
Szociáldemokrata párt: Györki Imre, *Kéthly* Anna, *Kállay* Sándor.
Nemzeti szocialista párt: gróf *Festetics* Sándor, *Konkoly* Géza.

Győr: (volt képviselők: Ernszt Sándor és Malasits Géza).
Keresztény gazdasági párt: Ernszt Sándor, dr. *Horváth* József.
Szociáldemokrata párt: *Malasits* Géza, *Udvaros* István.

Hódmezővásárhely: (volt képviselők: Ernyey István, Kun Béla).
Nemzeti egység pártja: *Tasnádi-Nagy* András, *Csáky* Lajos.
Pártonkívüli lista: *Kun* Béla, *Bodroghy* Sándor.
Nemzeti néppárt: *Griger* Miklós, *Mónus* Sándor.
Szociáldemokrata párt: *Takács* József, *Posztós* Sándor.

Kecskemét: (volt képviselők: *Zsitvay Tibor és Sándor István.)*
Nemzeti egység pártja: Zsitvay Tibor, Sárközy Jenő.
Független kisgazdapárt: Sándor István, Farkas Ignác.
Indul egy lista Héjjas Iván vezetésével is Régi Gárda néven.

Miskolc: (volt képviselők: *Milotay István* és *Reisinger Ferenc.)*
Független kisgazdapárt: Eckhardt Tibor, Csik József.
Szociáldemokrata párt: Reisinger Ferenc, Rónai Sándor.
Nemzeti radikális párt: vitéz Bajcsy-Zsilinszky Endre, Rupert Rezső.
Nemzeti néppárt: Griger Miklós, őrgróf Pallavicini György, első pótképviselőjelölt: Ajtay József.

Pécs: (volt képviselők: *Vargha Imre* és *Esztergályos János.)*
Nemzeti egység pártja: Fabinyi Tihamér, Makay István.
Szociáldemokrata párt: Esztergályos János, Györki Imre.

Sopron *(volt képviselő: Herrmann Miksa)*
Pinezits István **Nep.**

Szeged: (volt képviselők: *Rassay Károly, Körmendy Mátyás, Kéthly Anna)*
Nemzeti egység pártja: vitéz jákfai*Gömbös* Gyula, *Shvoy* Kálmán, *Hunyadi-Vass* Gergely
Nemzeti szabadelvűpárt: *Rassay* Károly, *Papp* Róbert, *Fodor* Jenő
Szociáldemokrata párt: *Kéthly* Anna, *Szakasits* Árpád, *Szeder* Ferenc

Székesfehérvár: (volt képviselő: *Hóman Bálint)*
Hóman **Bálint Nep.**

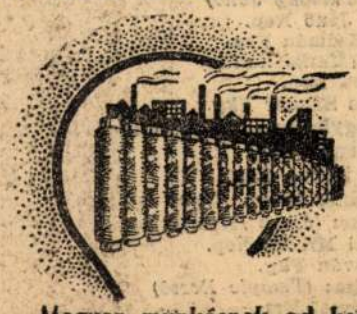

Magyar munkásnak ad kenyeret

Laborita
Varróselyem

Öt előnye:
1. Az orsó ára 10 fillér
2. Ezer árnyalat
3. Rugékony, tehát tartósabb
4. Egyenletesen finom fonal
5. Magyar munka

Gütermann

Esőköpeny?
Természetesen
Wimpassing-Reithoffertől
VI., Andrássy út 8. szám.

A magyar királyi titkos tanácsosi méltóság adományozásával több kitüntetési mód megszűnt

A régi belső titkos tanácsosok megtartják rangbeli elsőbbségüket a magyar királyi új titkos tanácsosokkal szemben — Az I. osztályú Magyar Érdemrend kitüntetettjei is megkapták a titkos tanácsosságot

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A kormányzó a mult év december 19-én kéziratot bocsátott ki, amelyben a magyar királyi titkos tanácsosi méltóságot alapította, és pedig azért, hogy a változott időknek megfelelő eltérésekkel *visszaállítsa azt a könnyen áttekinthető rendet*, amelyet rangviszonyok tekintetében annakidején a belső titkos tanácsosi méltóság biztosított. *Megszüntette* egyidejüleg a jövőre nézve a kormányzó azt az intézkedést is, amely a belső titkos tanácsosi méltóság pótlására létesítette a II. fizetési osztály, továbbá a bírói VI. fizetési csoport jellegének adományozását és az I. osztályú Magyar Érdemrenddel a nagyméltóságú címzést kötötte össze. Most, amikor a kormányzó az elmult tizenhat év jellegekkel és I. osztályú Magyar Érdemrenddel kitüntetettjeinek a magyar királyi titkos tanácsosi méltóságot adományozza és ezzel ezeket a kitüntetési módokat a gyakorlatban törölte, a régi rendhez való visszatérés befejezést nyert. *A régi belső titkos tanácsosok, mint például gróf Bethlen István volt miniszterelnök, Szmrecsányi Lajos egri érsek, báró Wlassics Gyula volt miniszter, báró Perényi Zsigmond koronaőr, stb. természetesen — egyes kivételektől eltekintve — megtartják rangbeli elsőbbségüket a mai magyar királyi titkos tanácsosokkal szemben.*

Ujabb titkos tanácsosi kinevezések

A kormányzó a haza szolgálatában szerzett kiváló érdemeik elismeréséül *Kánya* Kálmán felsőházi tag, m. kir. külügyminiszternek, dr. *Walko* Lajos nyugalmazott magyar királyi külügyminiszternek, *Drasche-Lázár* Alfréd a II. fizetési osztály jellegével felruházott nyugalmazott rendkívüli követ és meghatalmazott miniszternek, dr. *Vértesy* Sándor kabinetirodai főnöknek, dr. *Ladik* Gusztáv és dr. *Fáy* Aladár, a II. fizetési osztály jellegével felruházott nyugalmazott államtitkároknak, dr. *Ráth* Zsigmondnak, a királyi ítélőbírák és királyi ügyészek részére megállapított VI. fizetési csoport jellegével felruházott nyugalmazott kúriai másodelnöknek, dr. *Juhász* Andor felsőházi tag, a magyar királyi Kúria nyugalmazott elnökének, *Vargha* Ferencnek, a kir. ítélőbírák és kir. ügyészek részére megállapított VI. fizetési csoport jellegével felruházott koronaügyésznek, dr. *Börcsök* Andornak, a királyi ítélőbírák és királyi ügyészek részére megállapított VI. fizetési csoport jellegével felruházott Országos Földbritokrendező Bíróság másodelnökének, vitéz bádoki *Soós* Károly felsőházi tag, nyugalmazott magyar királyi honvédelmi miniszter, nyugállományú gyalogsági tábornoknak, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Bud* János nyugalmazott magyar királyi pénzügyminiszter, egyetemi nyilvános rendes tanár, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Tánczos* Gábor nyugállományú lovassági tábornok, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. báró *Wimmersperg* Frigyes, a II. fizetési osztály jellegével felruházott nyugalmazott államtitkárnak, dr. *Rakovszky* Iván nyugalmazott magyar királyi belügyminiszter, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Félix* Antalnak, a királyi ítélőbírák és királyi ügyészek részére megállapított VI. fizetési csoport jellegével felruházott nyugalmazott ítélőtáblai elnöknek, gróf *Csáky* Károly nyugalmazott magyar királyi honvédelmi miniszter, nyugállományú lovassági tábornok, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, gróf *Ráday* Gedeon felsőházi tag, nyugalmazott magyar királyi belügyminiszter, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Pesthy* Pál nyugalmazott magyar királyi igazságügyminiszter, országgyűlési képviselő, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Mayer* János nyugalmazott magyar királyi földmüvelésügyi miniszter, országgyűlési képviselő, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Varga* Imrének, a magyar királyi legfőbb állami számvevőszék elnökének, *Ludvig* György nyugállományú m. kir. gyalogsági tábornok, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Belitska* Sándor nyugalmazott m. kir. honvédelmi miniszter, nyugállományú gyalogsági tábornok, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, gróf *Ambrózy* Lajos nyugalmazott rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Scitovszky* Béla nyugalmazott m. kir. belügyminiszternek, az I. osztályu Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Herrmann* Miksa nyugalmazott m. kir. kereskedelmi miniszter, egyetemi nyilvános rendes tanár, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Degré* Miklós felsőházi tag, a királyi ítélőbírák és királyi ügyészek részére megállapított VI. fizetési csoport jellegével felruházott budapesti ítélőtáblai elnöknek, dr. *Olchváry* Zoltánnak, a királyi ítélőbírák és királyi ügyészek részére megállapított VI. fizetési csoport jellegével felruházott nyugalmazott ítélőtáblai elnöknek, dr. *Wekerle* Sándor nyugalmazott m. kir. pénzügyminiszter, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Zsitvay* Tibor nyugalmazott m. kir. igazságügyminiszter, országgyűlési képviselő, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Röder* Vilmos nyugállományú m. kir. gyalogsági tábornok, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Rubido-Zichy* Iván báró nyugalmazott rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, vitéz *Tövisházy-Ferjentsik* Ottó nyugállományú m. kir. gyalogsági tábornok, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Somssich* László gróf felsőházi tag, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület elnökének, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Pekár* Gyula dr. nyugalmazott miniszter, országgyűlési képviselő, az I. osztályú magyar érdemrend tulajdonosának, *Khuen-Héderváry* Sándor gróf, a II. fizetési osztály jellegével felruházott rendkívüli követ és meghatalmazott miniszternek, *Petri* Pál dr., a II. fizetési osztály jellegével felruházott nyugalmazott államtitkárnak, *Osvald* István dr.-nak, a Magyar Királyi Kúria elnökének, *Halász* Lajos dr.-nak, a királyi ítélőbírák és királyi ügyészek részére megállapított VI. fizetési csoport jellegével felruházott nyugalmazott koronaügyésznek, *Szeőke* István dr.-nak, a királyi ítélőbírák és királyi ügyészek részére megállapított VI. fizetési csoport jellegével felruházott nyugalmazott kúriai tanácselnöknek, *Glattfelder* Gyula dr. felsőházi tag, csanádi püspöknek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, gróf *Teleki* Tibor felsőházi tag, koronaőrnek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, báró Radvánszky Albert felsőházi tag, ágostai hitvallású evangélikus egyetemes egyházi és iskolai felügyelőnek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Masirevich* Szilárd rendkívüli követ és meghatalmazott miniszternek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, gróf *Széchenyi* László nyugalmazott rendkívüli követ és meghatalmazott miniszternek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Tahy* László miniszterelnökségi államtitkár, országgyűlési képviselő, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, vitéz *Kárpáthy* Kamillő nyugállományú gyalogsági tábornoknak, a magyar királyi honvédség volt főparancsnokának, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Haller* Károlynak, a II. fizetési osztály jellegével felruházott nyugalmazott legfőbb állami számvevőszéki alelnöknek, dr. *Czettler* Jenő volt képviselőházi alelnök, egyetemi nyilvános rendes tanár, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Puky* Endre felsőházi tag, a magyar királyi Közigazgatási Bíróság elnökének, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Ilosvay* Lajos felsőházi tag, a II. f. o. jellegével felruházott nyugalmazott államtitkárnak, dr. báró *Prónay* György felsőházi tag, a II. f. o. jellegével felruházott nyugalmazott államtitkárnak, dr. *Baltazár* Dezső felsőházi tag, a tiszántúli református egyházkerület püspökének, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, gróf *Mikes* János püspöknek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Sztranyavszky* Sándor, a II. fizetési osztály jellegével felruházott nyugalmazott államtitkárnak, a magyar országgyülés képviselőháza elnökének, *Séthy* Antal, a II. fizetési osztály jellegével felruházott nyugalmazott államtitkárnak, dr. *Magyar* Istvánnak, a királyi ítélőbírák és királyi ügyészek részére megállapított V. fizetési csoport jellegével felruházott nyugalmazott koronaügyésznek, dr. *Ernszt* Sándor nyugalmazott magyar királyi népjóléti és munkaügyi miniszter, országgyűlési képviselő, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Ivády* Béla nyugalmazott magyar királyi földmüvelésügyi miniszter, országgyülési képviselő, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, báró *Villani* Frigyes rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, vitéz dr. *Keresztes-Fischer* Ferenc nyugalmazott magyar királyi belügyminiszter, a Pénzintézeti Központ elnökének, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Kenéz* Béla dr. nyugalmazott magyar királyi kereskedelmi miniszter, nyilvános rendes tanár, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Rott* Nándor dr. felsőházi tag, veszprémi püspöknek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Darányi* Kálmán dr.-nak, a miniszterelnöki teendők ideiglenes ellátásával megbízott magyar királyi földmüvelésügyi miniszternek, *Scholtz* Kornél dr.-nak, a II. fizetési osztály jellegével felruházott nyugalmazott államtitkárnak, *Karafiáth* Jenő dr. nyugalmazott magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter, országgyűlési képviselő, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, vitéz *Purgly* Emil nyugalmazott magyar királyi földmüvelésügyi miniszter, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Wolff* Károly országgyűlési képviselő, a királyi ítélőbírák és királyi ügyészek részére megállapított VI. fizetési csoport jellegével felruházott nyugalmazott magyar főudvarnagyi bírósági elnöknek, *Hóry* András dr. rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Herczeg* Ferenc dr., felsőházi tag, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Mayer* Károly dr.-nak a II. fizetési osztály jellegével felruházott nyugalmazott államtitkárnak, *Imrédy* Béla dr. felsőházi tagnak, a Magyar Nemzeti Bank elnökének, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Samarjay* Lajos, a II. fizetési osztály jellegével felruházott államtitkárnak, a magyar királyi Államvasutak igazgatósága nyugalmazott elnökének, *Széll* Józsefnek, a királyi ítélőbírák és királyi ügyészek részére megállapított VI. fizetési csoport jellegével felruházott magyar királyi közigazgatási bírósági másodelnöknek, *Huszár* Károlynak, az Országos Társadalombiztosító Intézet nyugalmazott elnökének, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Fabinyi* Tihamér magyar királyi pénzügyminiszternek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Kállay Miklós* nyugalmazott magyar királyi földmüvelésügyi miniszter, országgyűlési képviselő, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Hóman* Bálint magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszternek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Lázár* Andor magyar királyi igazságügyminiszternek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, gróf *Hoyos* Miksa földbirtokosnak, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Tomcsányi* Vilmos Pál nyugalmazott magyar királyi igazságügyminiszter, országgyűlési képviselő, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Chorin* Ferenc felsőházi tag, a Gyáriparosok Országos Szövetsége elnökének, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, báró *Feillitzsch* Berthold nyugalmazott főispánnak, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Eckhardt* Tibor országgyűlési képviselőnek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, *Vogt* Waldemár nyugállományú magyar királyi gyalogsági tábornoknak, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Schober* Béla felsőházi tagnak, a Magyar Nemzeti Bank nyugalmazott vezérigazgatójának, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Hubay* Jenőnek, az Országos Magyar Királyi Liszt Ferenc zeneművészeti főiskola tiszteletbeli örökös elnökének, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Erney* Károly felsőházi tag, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület vezérigazgatójának, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Uray* Istvánnak, a II. fizetési osztály jellegével felruházott államtitkárnak, a kormányzói kabinetiroda főnökhelyettesének, dr. *Tormay* Géza és dr. *Blaha* Sándornak, a II. fizetési osztály jellegével felruházott nyugalmazott államtitkároknak, *Hanauer* Á. István felsőházi tag, váci püspöknek, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Geduly* Henrik felsőházi tag, a tiszai ágostai hitvallású evangélikus egyházkerület püspökének, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Ravasz* László felsőházi tagnak, a dunamelléki református egyházkerület püspökének, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Balogh* Elemér felsőházi tagnak, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának, dr. *Szily* Kálmán II. fizetési osztály jellegével felruházott nyugalmazott államtitkár, egyetemi nyilvános rendes tanárnak, végül báró *Sennyey* Miklós földbirtokosnak, az I. osztályú Magyar Érdemrend tulajdonosának a magyar királyi titkos tanácsosi méltóságot adományozta.

Gyakran visszatérő székszorulás, rossz emésztés, vastagbélhurut, felfuvódás, oldalfájás, légtési zavar, szívdobogás, fejnyomás, fülzúgás, szédülés és lehangoltság esetén a természetes »Ferenc József« keserűvíz gyorsan megélénkíti a gyomor és a belek működését, az emésztést rendbehozza, megszabadítja az embert a kellemetlen érzésektől s tiszta fejet és nyugodt alvást teremt.

Megszállták a Boszporuszt a török csapatok

Isztanbul, július 21.

Miután éjfélkor a szirénák búgása tudomásul adta az új tengerszorosegyezmény aláírását, ma a kora reggeli órákban *megkezdődtek az első csapatmozdulatok.* A Boszporusz mindkét partján gyalogságot, tüzérséget és gépesített csapatokat indítottak el, amelyek reggel felé *elérték a Felső-Boszporusz helységeit.* A lausannei szerződés értelmében használhatatlanná tett régi erődítményeket a katonaság *megszállotta.* A csapatok egy részét kis Boszporusz-gőzösökön helyezték el.

A török flotta legnagyobb része *már útban van a Dardanellák felé.*

Csoda a hegyek között!

A természet csodái — csodálatosan olcsó áron. Kéthetes autocarutazás a felsőolaszországi tavakhoz, Svájcon, a Dolomitokon, a Grossglockneren, Salzkammerguton keresztül, augusztus 2.—16., augusztus 16.—30. Részvételi díj utazásonként..... P 294.—

Felvilágosítást nyujt a »Világjárás« r.-t. és az OMIKE tanulmányutazási osztálya IX., Üllői út 11. Tel.: 1-877-11

(M. N. B. 437. sz. eng.)

Néhány szó a Toborzóról

*

Érdekes minden ötlet, mely új és eredeti; igen érdekelt tehát vasárnapi vezércikkünknek az az ötlete, hogy az 1938. évi Szent István ünnepségekre hívjuk haza külföldről a magyar tehetségeket; de lelkesedésem csak rövid ideig tartott, aminek lélektani magyarázatával szolgálhatok. Általában hívő ember vagyok, de azt gondolom, hogy az a hit a legerősebb, melyhez a kételkedés útján jutott el az ember. Tehát ami nekem megtetszik, abban ösztönösen elkezdek kételkedni és ami a kételkedés tüzpróbáját már kiállotta, csak az válik bennem megingathatatlan hitté.

Tehát elkezdtem a Toborzóban is kételkedni, ilyenformán:

— Maga az eszme jó; mert jó, ha sok tehetséges ember van itt. De nem lenne-e még jobb, ha ahány tehetséges embert hazahívunk, elküldenénk ugyanannyi tehetségtelent? A Haza szempontjából ez lenne az igazán jó üzlet!

Azután meg ez jutott az eszembe:

— Hívjuk haza a tehetséges magyarokat? Jó. De kettőn áll a vásár, — hátha nem jönnek? Például László Fülöp akármilyen nagy művész is, jelenleg Magyarországon egy év alatt semmi esetre sem keresne annyit, mint amennyit Angliában egy hónap alatt keres.

Persze, a hazafiság kérdésébe nem szabad rút anyagi érdekeket belekeverni; fel kell tételeznem, hogy a külföldön minden magyar ég a vágytól, hogy hazajöhessen, még akkor is, ha ez anyagi áldozatába kerül. Azonban, de azonban... (Az ilyen »kételkedés után hivő« ember kifogyhatatlan az ellenérvekben!) Azt gondolom tehát:

— Hogy a külföldi tehetség haza jöjjön, az nemcsak neki és a Hazának ügye; kérem, ebben a kérdésben érdekelve vannak azok a magyar tehetségek is, akik nem mentek külföldre, hanem szépen itthon maradtak. Ezek vajjon mit szólnak majd, ha hazahozzuk a nyakukra a külföldi magyar tehetségeket?! Hiszen a tehetséges emberek minden téren majd felfalják egymást, olyan nagy már a konkurrencia! Mi lesz például a magyar arcképfestőkkel, ha hazajön László Fülöp és itt elkezd dolgozni, a pesti árakon? Hát jó, hadd jöjjön az a László, de a Fészek Klubban ne menjen, mert ott esetleg mérget tesznek a feketekávéjába az itthonélő magyar tehetségek...

Ez is szempont, vagy nem? De, persze, léteznek még más szempontok is. Példának okáért:

— Tegyük fel, hogy Sir Aurel Stein otthagyja az angolokat és Indiát és letelepedik Budapesten. Mit fog itt csinálni? Ki ad neki pénzt, ha kutató útra akar indulni például a Pamir fensikra vagy a Gobi sivatagba? Ha itt akarja közzétenni munkáit, ki fog vállalkozni a kiadásra? Sir Aurel magyarországi helytartója, Halász Gyula mind a két lábát tövig lejárhatja, míg kiadót talál Sir Aurélnak egy új archeológiai könyvére s tegyük fel, hogy a könyv megjelent, ki fogja azt elolvasni? Hogy megvenni ki fogja, arról még álmunkban se beszéljünk...

Ámbátor lehet, hogy mindezekben a dolgokban tévedek, hiszen ezek nem a hit és erkölcs dolgai és így ezekben még a pápa is tévedhet. De van, amiben nem tévedek, ez pedig a következő tény:

— Magyarországon léteznek még emberek, sőt társadalmi intézmények, politikai pártok és ujságok, melyek tele vannak faji és politikai elfogultsággal. Mi lesz, ha egy külföldi magyar tehetségről kisütik, hogy zsidó? Vagy azt mondják és írják róla, hogy »nem igazi tehetség« vagy kereken kimondják rá, hogy »maradjon ott, ahol van«!

Magam is érzem persze, hogy ez az észrevételem gyenge. Ugyanis ha Hitler az Olimpiász idejére felfüggesztette Németországban az antiszemita gyalázkodásokat, akkor nálunk is fel lehetne függeszteni a Szent István ünnep idejére és így azok, akiket egyesek nem tartanak kívánatos elemeknek faji vagy felekezeti szempontból, egész bátran hazajöhetnének.

— Hazajöhetnek, ha akarnak. De hátha nem akarnak? Nem egy, de sok országban tapasztaltam, hogy azok a tehetséges magyarok, akik külföldön hírnévre és jólétre tettek szert, hálásak az ország iránt, melyben boldogulásuk útját megtalálták. Hogy mindnyájan haza vágyakoznak, az lehet; de ezt nem mindnyájan mondják, sőt előttem sokan határozottan tagadták.

Nem lehet előre tudni, hogy ki hajlandó hazajönni és ki nem?

— Az azonban kétségtelen, — gondolom tovább — hogy a világon ma a tenger legjobb festője Mendlik Oszkár. Láttam őt dolgozni az Északi-tenger partján, és nem győztem csodálni színeit és óriási perspektíváját. Őszintén gyönyörködtem a munkájában és nem azért, mert a vendége voltam. De nem tudom elképzelni, hogy mit csinálna, ha ideültetnők a Duna partjára és azt mondanók neki, hogy ezután ezt a szép csendesen folydogáló, sárgás-szürke vizet pingálja...

No hiszen mindezekről nincs is szó; csak azt ajánlja a Toborzó, hogy »*látogatóba*« jöjjenek haza a magyar tehetségek, az ünnep tartamára. Hadd lássa a világ, hogy nekünk milyen sok tehetséges emberünk van!

Hát kérem, nekem ettől is keserű a szájam, mert ez olyan, mint amikor az embernek van ugyan díszmagyarja, de a zálogházban; váltsuk ki az ünnepre és azután küldjük vissza a zaciba?

De ne tessék csak azt hallgatni, amit a rossz nyelvem mond, hanem azt is, amit a nyelvemnél mindenesetre jobb szívem súg: nincs a világon még egy nemzet, melynek ennyi kiváló fia élne idegen országban. Hajdan sok tehetséges embert kaptunk más nemzetektől, most mi adunk a többi országoknak nagy tehetségeket. Ezekről ott, ahol élnek, többé-kevésbé tudják is, hogy magyarok, s ha mi néha itthon egyetmást balkézzel csinálunk is, ők védik a hírünket-nevünket, azzal a tekintéllyel, amelyet környezetükben élveznek. Hogy a Toborzó erre a tényre ráterelte a közfigyelmet, — ez a nemzeti ünnep előkészületeinek szerencsés bevezetője volt, s akár megvalósul az ötlet, akár nem, mindenesetre még beszélni kell róla.

Perczel Zita festőművész-tolvajának furcsa pere a színésznő ellen

Egy kalandoséletű festő regénye a főhercegi palotától a fegyházig

(Saját tudósítónktól.) A magyar judikatúrában szinte példa nélkül álló eset került most a központi járásbírósság elé. Nem kevesebbről van szó, mint hogy *a tolvaj nemcsak meglopta áldozatát, de betetőzésül még pert is indított ellene.*

A komikus ügy előzményei a mult év tavaszára nyúlnak vissza, amikor nagy feltűnést keltett, hogy a rendőrség lopás bűntette címén letartóztatta *Hoffmann* Elemér festőművészt, az ismert arcképfestőt. A festőművész ellen a feljelentést *Perczel* Zita, a Vígszínház művésznője, illetve szülei tették meg, azt adva elő, hogy *Hoffmann* a színésznő arcképét festette, több alkalommal megjelent a lakásban *és óvatlan pillanatokat felhasználva, különböző ékszereket ellopott.* A hiányzó ékszereket nagyrészt meg is találták a festőművész lakásán, akit letartóztattak és lopás bűntettével vádolva került a büntetőtörvényszék *Schirilla*-tanácsa elé. A 30 éves, sápadtarcú fiatalembert fogházőr állította a bíróság elé. Nemcsak a *Perczel* Zita kárára elkövetett lopásért vonták felelősségre, hanem más bűncselekmények miatt is vádiratot adott ki ellene az ügyészség.

A tárgyaláson *Hoffmann* elmondta, hogy *Európa nagyrészét bejárta,* majd így folytatta:

— Sajnálom, hogy mindez megtörtént. Különös egyéni indítóokaim voltak. Lehet, hogy elkövettem valamit, lehet, hogy nem. *Biztosan nem tudom, de lehetséges, hogy bűnös vagyok.*

Védője kérte elmeállapotának megvizsgálását, amit a bíróság el is rendelt. A következő tárgyaláson, amikor az elnök megkérdezte tőle, hogy jólkereső festő létére miért követte el a bűncselekményeket, így válaszolt:

— Magam sem tudom. *Az a pár nap teljesen érthetetlen periódusa életemnek.* A mult év októberében, amikor a szerb királygyilkosság történt, Spalatóban tartózkodtam. Mint kémgyanúsat elfogtak, s rettenetes módon bántak velem. Súlyos betegen kerültem haza. *Naponta kétszer morfiuminjekcióval kezeltek.* Talán ez okozta, hogy megtörtént velem a dolog... *Nem voltam rászorulva...* Havonta 3—400 pengőt is kerestem, hiszen *előkelő embereket festettem le.*

— Kiket? — kérdezte az elnök.

— József főherceget is. Őfensége megmondhatja, hogy milyen beteg voltam. *A palotában morfiuminjekciókat és szívborogatásokat kaptam, mert csak így tudtam dolgozni.* Nem akarom szépíteni azt, amit elkövettem, de magam sem tudom megmagyarázni... tárta szét kétségbeesetten karját a fiatal festő, aztán lerogyott fegyőre mellé a vádlottak padjára.

A tanukihallgatások során kihallgatták *Perczel* Zita édesanyját is, aki többek közt ezeket vallotta:

— Leányom arcképét festette *Hoffmann* és eközben követte el a lopást. *Körülbelül 800—1000 pengő értékű ékszert vitt el.* Nekünk József Ferenc főherceg levelét mutatta és azt állította, hogy nagyon előkelő emberekről készített portrékat. Szerintem azonban *Hoffmann* tehetségtelen, mert a lányomról festett kép értéktelen. A megbüntetését nem kérem.

Az elmeszakértő orvosprofesszor előterjesztette véleményét, amely szerint *a festőművész bár korlátozottan, de beszámítható.* Ezek után a törvényszék kihirdette ítéletét, amelyben *Hoffmann Elemért kétévi fegyházra ítélte.* Ezt az ítéletet a tábla jogerőre emelte, *a festőművészt darócba öltöztették és kivitték a gyüjtőfogházba büntetésének letöltésére. Hoffmann* Elemér azóta is a gyüjtőfogház lakója.

Néhány nappal ezelőtt a festő üzent ügyvédjéért: dr. *Seres* Dezsőért, akinek megbizást adott, hogy *a Perczel Zitáról készült portréért indítson pert a művésznő, illetve édesapja: Perczel Attila nyugalmazott tábornok ellen,* mert a festményért honoráriumát mindeddig nem kapta meg. Így született meg az a furcsa kereset, amelyet dr. *Seres* Dezső *Hoffmann* Elemér megbízásából nemrég nyujtott be a központi járásbíróságon.

A keresetben *Hoffmann* Elemér elmondja, mint kapott megbízást a színésznő szüleitől a portré megfestésére. A kép el is készült, de mire az utolsó ecsetvonásokat elvégezte, letartóztatták. Munkájáért 500 pengőt kért.

— Miután előzetes honorárium nem volt kikötve, 500 pengőben állapítom meg munkadíjamat, — írja keresetében. — Ebből az összegből azonban 50 pengő levonásba hozható. Igaz, hogy loptam Perczeléktől, de a káruk majdnem teljesen megtérült, mert a lopott tárgyakat megkapták. Mindössze 50 pengő káruk származott Perczeléknek, s *hozzájárulok, hogy ezt az összeget levonják honoráriumomból.*

A kegyes gesztus után így folytatja:

— Tulajdonképpen nem is loptam, mert nem eltulajdonítási szándékkal vittem el egyet-mást Perczeléktől, hanem *csak kedves emléktárgyakat akartam magamnak szerezni.* Ezért pedig már keservesen megbűnhödtem. Az 500 pengős honorárium nem sok, mert ismert, jónevű festőművész vagyok, aki külföldön is szép sikerrel működtem. Előkelő közéleti emberekről, magas közjogi *méltóságot betöltő urakról készítettem portrét,* valamennyien meg voltak velem elégedve s dícsérően nyilakoztak művemről. *Egyik igen magas helyről jövő megbízatásnak éppen ezen sajnálatos ügyem miatt nem tudtam eleget tenni.* A művésznőről készített festmény művészi értéke magasan felette áll annak, amit érte kérek.

A furcsa kereset ügyében a járásbíróságon már ki is tűzték a perfelvételi tárgyalás napját. Így tehát rövidesen eldől, miképpen cserélődhetnek a szerepek, hogy *a tolvaj perli áldozatát, de eldől az is, árt-e a mű értékének, ha a készítője tolvaj?*

H. E.

Özv. dr. Józsa Jenőné szül. Tihanyi Mária úgy maga, mint Judit kisleánya és az összes rokonság nevében fájdalomtól megtört, de Isten akaratában megnyugodva tudatja, hogy forrón szeretett férje, illetve Édesatyja

dr. Józsa Jenő

kórházi igazgató-főorvos

hosszas betegség után e hó 20-án értékes földi életét befejezte.

Temetése e hó 22-én, szerdán délután 4 órakor a rákoskeresztúri izr. temetőben lesz.

Áldás és béke poraira!

„AZ EGÉSZSÉG ISKOLAJA" sorozat legújabb kötete

ERWIN LIEK

RÁK BETEGSÉG GYÓGYÍTÁS MEGELŐZÉS

című szenzációs munkája ÁDÁM LAJOS egyetemi tanár előszavával

Ára fűzve 3.60 P, kötve 4.80 P

A rák évente 14.000 embert öl meg Magyarországon és egy milliónál többet az egész világon.

A világhírű sebésztanár új magyarázatát adja ennek a rettenetes bajnak.

Rendkivül komoly és bátor kísérlete egy tudósnak a legaggasztóbb orvosi probléma megoldására. Rákmegelőző tanácsaival megszünteti azt a pánikot, ami oly sok képzelődő embert ma kínoz

Kapható Cserépfalvi kiadóvállalatnál, IV., Váci utca 10 és Az Est könyvkereskedésében, VII., Erzsébet körút 18—20

Perczel Zita tolvajának, a viharos multú festőművésznek bűnpere

— *Az Est tudósítójától* —

Alacsony, vézna, sápadt arcú fiatalembert vezetett ma a fogházőr a büntetőtörvényszék *Riedl*-tanácsa elé, *Bonyhádi Hoffmann* Elemér 31 éves festőművészt, aki személyi adatainak felvétele során elmondta, hogy Münchenben végezte el a képzőművészeti főiskolát. Ezzel szemben az elnök azt ismertette, hogy a fiatalember

már számtalanszor volt büntetve Európa különböző városaiban:

Bázelben, Párizsban, Berlinben, Londonban, Zürichben, Rómában, Messzinában lopások, csalások, sikkasztások miatt.

— Ez a priusz tévedésen alapszik — jelentette ki a fiatal vádlott. Egyszer valahol elvesztettem az útlevelemet és úgylátszik *valaki ennek alapján nevemben követ el különböző bűncselekményeket.* Csak egyetlenegyszer voltam megbüntetve: *Zürichben tíz hónapra ítéltek*, de ezt sem kellett kitöltenem, mert ideggyógyintézetbe vittek.

Treutler Endre védő zárt tárgyalást kért, Boronkay ügyészségi alelnök azonban ellenezte ezt és *a törvényszék nem is adott helyt* a védő indítványának, hanem nyilvános tárgyalást folytatott le.

Ismertették a vádiratot, amely szerint

többrendbeli lopás, sikkasztás és csalás bűntettével vádolja az ügyészség Bonyhádi Hoffmann Elemér festőművészt,

aki ezeket a bűncselekményeket ez év telén és tavaszán követte el. *Klein* Malvintól és *Perczel* Zita édesanyjától különféle *értékes ezüstneműeket, ékszereket* lopott, egy *Dunn* John nevű amerikai állampolgártól 10 angol fontot és öt darab 5—5 fontról szóló csekket, ezenkívül *télikabátot, ruhát, ékszereket* csalt ki kereskedőktől, előkelő éttermekben pedig *ingyen vacsorázgatott.*

— Bűnösnek érzem magam — ismerte be *Hoffmann* Elemér — már nem emlékszem jól arra, hogy mi mindent csináltam, tessék felolvasni azt, amit a detektiveknek vallottam. Az helyes. Mikor Perczelné felelősségre vont az ellopott tárgyakért, felkerestem Dunn John amerikai hirlapírót, akivel már korábban megismerkedtem. *Kártalanítani akartam Perczelnét, ezért loptam el Dunntól a fontbankjegyeket és a csekkeket.*

— De ezeket nem arra használta fel, — jegyezte meg az elnök — hanem egy előkelő étterembe ment, nagyszerűen bevacsorázott és

úgy szerepelt ott, mint angol lord, azután a lopott csekkel fizetett.

A fiatalember azt is *beismerte*, hogy a lopott csekkekkel bement egy előkelő belvárosi ékszerüzletbe, ahol pár nappal azelőtt akkor a velszi herceg is megfordult. Mint angol ember mutatkozott be és úgy csinált, mintha a velszi herceg megbízásából vásárolna ezüst szelencét és két arany inggombot, azután a lopott csekkel fizetett. A harmadik csekkel egy kereskedőnél öltönyt vásárolt magának.

— Miért csinálta mindezeket a dolgokat? — kérdezte az elnök.

— Nem tudom, kérem szépen... — felelte halkan a vádlott — mert *ez a néhány nap teljesen érthetetlen szakasz az életemben.* Talán azzal tudom megmagyarázni, hogy a mult év októberében, amikor a szerb királygyilkosság történt, *Spalatóban tartózkodtam és ott mint kémgyanust lefogtak, rettenetes módon kezeltek.* Hetek mulva olyan betegen érkeztem haza, hogy naponta morfiuminjekciókat kaptam. Nem tudom, talán ennek hatása alatt történt... Én kérem

József Ferenc főherceget is festettem, őfensége is megmondhatja, hogy nála is állandóan szívbántalmak gyötörtek,

állandóan injekciókat kaptam és borogatást raktak a szívemre, csak így tudtam dolgozni.

— Hiszen maga szépen keresett, havonta 300—400 pengőt! Édesanyja, aki legutóbb egy gyárigazgatóhoz ment feleségül, *dúsgazdag asszony.*

Ezután a tanukat hallgatták ki. Az első tanu *Klein* Malvin volt, aki így kezdte vallomását:

— A vádlottnak, sajnos, rokona vagyok. Itt lakott nálam és az volt a hála, hogy meglopott. Illetve elvitte azokat az ezüstneműeket, amelyeket egy barátnőm bízott rám. Mikor felfedeztem a lopást, elájultam.

A következő tanu Perczel Zita színésznő édesanyja.

— *A vádlott leányom arcképét festette, közben mindent ellopott, ami a kezéhez fért.* Körülbelül 800—1000 pengő értékű ezüstneműt és ékszert lopott el tőlünk. *Nekünk József Ferenc főherceg köszönőlevelét mutatta.* De a kép, amelyet lányomról festett, teljesen értéktelen. Nincs kérem ennek semmi tehetsége.

Perczelné egyébként *nem kívánta* a vádlott megbüntetését.

Ezután a további károsultakat és tanukat hallgatta ki a törvényszék.

Államköltségen temetik Marinkovics volt jugoszláv miniszterelnököt

Belgrád, szeptember 19

Marinkovics, a tegnap elhúnyt volt miniszterelnök és külügyminiszter temetését államköltségen rendezik péntek délelőtt tíz órakor. Sztojadinovics miniszterelnök tegnap este személyesen kereste fel az elhúnyt özvegyét, hogy a maga és a kormány nevében részvétét fejezze ki.

Rajtavesztett két szovjetfutár

Párizs, szeptember 19

Strasbourgból jelentik a *Journal*nak, hogy az ottani rendőrség *érvénytelen útlevelek felmutatása miatt* őrizetbe vett két személyt. Megmotozásuk során kiderült, hogy a rendőrség igen jó fogást csinált, mert az útlevelek szabálytalansága következtében *két szovjetfutárt* fogott el. Az egyik *Nilsen* Dániel dán állampolgár, a másik egy *Sackereuter* nevű német nő. A szovjetügynököknél megtalálták a Franciaországban titokban működő szovjetügynökök névjegyzékét, továbbá a franciaországi propagandára szánt nagy pénzösszeget.

Az Élelmiszerüzem új vezérigazgatójának programja

— *Az Est tudósítójától* —

Hónapokon át betöltetlen volt a Községi Élelmiszerüzem vezérigazgatói széke. Tegnap *Szendy* polgármester *Baitz* Józsefet, a Frigor hűtőház, továbbá a Magyar Élelmiszer- és Áruszállító Rt. volt igazgatóját — — akinek az élelmiszerszakmában ismert neve van — nevezte ki az Élelmiszerüzem vezérigazgatójává. Az új vezérigazgató néhány nap óta *ágyban fekvő beteg.*

BAITZ JÓZSEF

Az Est munkatársa telefonon beszélt *Baitz* vezérigazgatóval és megkérdezte tőle a programját.

— Tizenkét év óta dolgozom az élelmiszer-szakmában — válaszolta kérdésünkre — és *messzemenő terveim vannak az Élelmiszerüzemmel kapcsolatban.* Természetesen mindaddig, míg a polgármester úrral ezekről a tervekről beszélni nem tudok, semmit sem mondhatok, annyit azonban már most kijelenthetek, hogy a Községi Élelmiszerüzem *fejlesztésére megvan a lehetőség.* Ennek a fejlődésnek azonban

a magángazdaság sérelme nélkül

kell megtörténnie. *Sem a henteseknek, sem a mészárosoknak nem kell tehát attól tartaniok, hogy az ő rovásukra kibővítik az Élelmiszerüzem munkakörét.*

Más oldalról úgy értesülünk, hogy az új vezérigazgató tevékenysége elsősorban arra fog irányulni, hogy *a magyar élelmiszerek számára külföldön új piacokat teremtsen.* Ezzel a céllal kapcsolatban áll az élelmiszerfelhozatalnak jobb megszervezése. Esetleg az élelmiszer-nagyvásártelepet és a vágóhídi hűtőházat is bekapcsolják ebbe a munkába, sőt szó lehet arról, hogy az Élelmiszerüzem *a szövetkezetekkel is kapcsolatba lép.*

Lemondott az angol munkáspárt harmadik vezetője

London, szeptember 19

Sir Stafford *Cripps* lemondott a munkáspárt nemzeti végrehajtó bizottságának tagsági tisztségéről. Lemondását a *Daily Mail*-ben közzétett levelében ugyanazzal az állásponttal indokolja, mint amivel Lord *Ponsonby* megokolta tegnap lemondását a felsőházi munkáspárt vezetéséről. *Lansburyvel*, a munkáspárt vezérével együtt egyikük sem ért egyet a végrehajtó bizottságnak az esetleges büntetőintézkedéseknek kérdésében hivatalosan vallott politikájával.

Halálos autógázolás

— *Az Est tudósítójától* —

Ma délelőtt negyedtíz órakor a Budafoki úton *halálosvégű autógázolás* történt. A Műegyetem garázsából robogott a Gellért-szálló felé a *DIT 32.223 rendszámú német autó*, amelynek volánjánál *Puskás* László, a Műegyetem garázsának egyik szerelője ült. Az autó a tegnap Budapestre érkezett és a Gellért-szállóban megszállt *Káner* Miksa frankfurti gyáros tulajdona, aki tegnap este autóját a Műegyetem garázsába állította be és onnan *ma reggel féltízre* rendelte a szálloda elé.

A Budafoki úton, közel már a Gellért szállodához, Puskás László *előzött egy háromkerekű biciklit* és mint kihallgatásakor elmondotta, most sem tudja hogyan, az autó *felcsapódott a jobbjárdára*, ahol elütötte *Kleve* Mártonné 64 éves mosónőt. A mentőorvos megállapította, hogy az asszony *azonnal meghalt.* A rendőr előállította Puskás Lászlót a XI. kerületi kapitányságra. Egyelőre ott tartották.

HÍREK

— **Oktatófilm készül Kelet-Afrikában.** *Rómából* írják: *De Feo*, a nemzetközi oktatófilmek igazgatója, elutazott Kelet-Afrikába, hogy az ottani filmfevételeket vezesse.

— **Mire ad jogot az amerikai békekötvény?** *Newyorkból* jelentik: Az amerikai *háborúellenes nemzeti tanács* a békemozgalom költségeinek fedezésére *egymilliódolláros békekötvénykölcsönt* bocsát ki. Az egyszáz dollár névértékű kötvényeket *nem készpénzben* váltják be és *nem hoznak kamatot.* A szelvények csak arra jogosítják a kötvénytulajdonost, hogy véleményt nyilváníthat különböző békekérdésekről, mint semlegesség, leszerelés, hadianyaggyártás ellenőrzése, Népszövetség stb. Az első kötvényt Jeanette *Rangin*, a washingtoni törvényhozás első női képviselője adta el *Nye szenátornak*, a washingtoni szenátus hadiiparvizsgáló bizottsága elnökének.

— **Tengerbe zuhant egy román repülőgép.** *Bukarestből* jelentik: A constanzai repülőtérről felszállott egy katonai repülőgép. A gépet a tenger fölött *üzemzavar* érte. A repülőgép *a tengerbe zuhant.* A gépen ülő két repülő, továbbá egy hadnagy és egy műszerész súlyosan megsebesült. A rádióstiszt a tengerbe fult. A repülőgép elmerült.

— **»Magasabbra« vágyott, börtönbe került.** *Egerből* jelenti tudósítónk: *Tóth* László cipészsegéd volt Füzesabonyban. Rendkívül elegánsan öltözködött. Sűrűn szerepelt műkedvelő előadásokon is, mint hősszerelmes. Kerülte az iparostársaságot, verseket írt, dalokat komponált, az egyik rádióújság versenypályázatán *dalaival elismerő oklevelet is nyert.* Szégyelte a mesterségét, ezért elhatározta, hogy *érettségi bizonyítványt* szerez. Egerben az érseki liceum épületében betört a felsőkereskedelmi iskola igazgatói szobájába, ellopta a körpecsétet és elvitt öt darab érettségi bizonyítvány űrlapot is. Kiállított magának egy érettségi bizonyítványt és ráütötte a körpecsétet. Kérvényt adott be a MÁV-hoz és a postához, nevezzék ki gyakornoknak, mint érettségizett fiatalembert. A kinevezés azonban nem érkezett meg. Személyesen akarta megsürgetni Pesten. A mezőkövesdi állomásról *ellopott egy teljes jegyfüzetet*, amelynek felhasználásával sűrűn utazgatott.

Eddig nem is lett volna baj, *de pénzre volt szüksége*, értékesíteni akarta a még birtokában lévő érettségi űrlapokat. Irt ismerősének, *Kiss* Györgynek Bedő községbe, nem akarna-e érettségi bizonyítványt, *100 pengőért* ad neki. Kiss azonban nem állt kötélnek és Tóth levelét átadta a csendőrségnek. Igy pattant ki a dolog. Tegnap tárgyalta Tóth László bűnügyét az egri törvényszék Hollós-tanácsa. *Niemtschik* Ferenc ügyész vád- és *Fischer* Lajos védőbeszéde után az utolsó szó jogán Tóth László ezeket mondotta:

— Nem vagyok züllött, *költői tehetség vagyok, csak az volt a bűnöm, hogy magasabbra vágytam.*

A törvényszék *nyolchavi börtönre* ítélte a költő-susztert, közokirathamisítás miatt. Az ítélet jogerős.

— **Ferenc kereste az eltünt Lászlót, aztán ő is eltünt.** Egy kétségbeesett asszony, *Csontos* Mihályné jelent meg ma reggel a főkapitányságon és bejelentette, hogy még szeptember 17-én eltünt Munkácsy Mihály ucca 35. számú házban levő lakásáról *13 éves fia, Csontos László.* A fiút mindenütt keresték. Legjobban kereste 12 éves öccse, Ferenc. Tegnap délután *Csontos Ferenc is eltünt.* A rendőrség keresi őket.

Asszonyom

Önt bizonyára érlekli:

hogy a zsidó nagyünnepekkel egyidejüleg szokott megjelenni a birsalma és a mézédes »hénigli« szőlő. Az idén is megjelent mind a két cikk és ma már a birsalmát a nagyvásártelepen 35—40 fillérért, a hénigli szőlőt 26 fillérért árusították;

hogy a halárak ismét emelkedtek egy kissé, amiben része van a holnapi pénteknek is. A ponty a fogyasztó számára 1.40—2.—, az élő harcsa 3—4, a süllő 2.80—3.60, a csuka 1.40—2.—, a kecsege (a pesti közönség az apró kecsegét mozinak hívja) 2.80—4.— pengő, a fogas 5—6 pengő;

hogy a zöldségfélék áraesett, a vegyes zöldség csomója 8—10 fillér, ugyanennyibe kerül egy köteg zeller is, a cékla kilója 16—20 fillér, a magyar torma 50—60 fillér, a nemesített édes torma 80—90 fillér kilónként, a vöröshagymát 15—16 fillérért, a fokhagymát 95—100 fillérért adják.

— **35 millió ember hallgatja az angol rádióközvetítést Budapest gyógyfürdőiről.** Rendkívül érdekes és újszerű annak a helyszíni közvetítésnek a lebonyolítása, amelyet a napokban fog *a londoni rádió a budapesti gyógyfürdőkből adni.* Az angol rádióriporter részletes helyszíni tanulmány után Budapest fürdővárosról fog 35 millió ember számára riportot mondani a mikrofonba, *80 rádióállomás* fogja Budapest dícséretét a világűrbe sugározni, *10 millió anyaországi és 5 millió dominiumi angol, valamint 20 millió amerikai hallgató számára.* A londoni riporter ismertetni fogja a budapesti iszapkezelést is és ezzel kapcsolatosan interjut fog csinálni a Szent Lukács gyógyfürdőben *az egyik éppen kezelésben részesülő angol beteggel.* Beszélni fog a Szent Gellért-fürdőkről, *a velszi herceg látogatásáról* és helyszíni közvetítést fog adni a Margitszigetről is. A különösen idegenforgalmi szempontból jelentős helyszíni közvetítést a gyógyhelybizottság irányítása és a magyar rádió hathatós támogatása mellett Eric *Maschwitz*, a londoni rádió külföldi igazgatója fogja vezetni.

— **Orvosi hír.** Dr. *Részegh* József belgyógyász és fogorvos szabadságáról visszatért. Rendel 3—5-ig. Rottenbiller ucca 6/a. sz. Telefon: 38—3—10.

Dr. *Vadász* Pál belgyógyász szabadságáról visszatérve rendelését újból megkezdte. V., Géza ucca 3. I. 2. T.: 203—55. R.: 4—½6.

Dr. *Szold* Endre egyetemi tanársegéd, sebész-urológus, szabadságáról megérkezett és újból rendel. V., Szalay ucca 3.

Hunyady Sándor

Az ötpengős leány

Az Athenaeum novellasorozata

Ára 1·60 pengő

Öten és százmilliók

— *Nem vagyok sivataggyüjtő* — mondta Mussolini az ötös bizottság javaslatára és elutasította ezzel a mondattal, amelynek rövid és lesujtó elméssége teljesen födi az ő egyéniségét. A stílus az ember. Két sivatagot, egy kő-, egy sósivatagot ajánlottak fel Olaszországnak, amely iszonyú áldozatok árán férfiakat és fegyvereket gyüjtött Afrikaban. Igazán nem vagyunk háborúspártiak. Sőt! Minden komoly ember látja az afrikai konfliktus mögé rejtőzött europai veszedelmet. Emberek százmillióiról van itt szó. Életükről, épségükről, hajlékukról. És most a százmilliók sorsa fölött öt ember felállít egy formulát, megszerkeszt egy írást, amit Mussolini egyetlen mondattal semmivé tudott zúzni. Kicsit több komolyságot. Százmilliók megérdemlik, hogy azt a fogalmazványt átírják, az elégtelen házidolgozatot kijavítsák. Mert így ez frivolitás. Túlkönnyen intézik az emberiség legnagyobb ügyét, a béke és a háború ügyét. Előbb írtuk a békét, mert a béke előbb való, a béke mindenekelőtt való, a háború pedig nem megoldás, hanem katasztrófa. Amit nem lehet elintézni pár gépírt oldalra szóló tanulmánnyal. Hanem ami fölött érdemes kicsit a fejet törni. Öt fejet arról, ami belekerülhet sokszázmillió fejbe.

— **Új, olcsó motor.** *Londonból* jelentik: A *Gardner & Sons* manchesteri gyár új Diesel-rendszerű olajmotort készített, amely másfél tonna súlyú gépkocsit *mérföldenként negyedpenny üzemköltséggel* hajt. A gyár, amelyet rengeteg megrendeléssel árasztottak el, kiskocsik számára is hasonló rendszerű motort fog készíteni.

— **478 új gyár Angliában.** *Londonból* jelentik: Angliában 1934-ben a kereskedelemügyi minisztérium kimutatása szerint *478 új gyárat* alapítottak, amelyek összesen 37.200 munkást foglalkoztatnak. A legtöbb új gyár (146) a ruhaiparra jut, ezt követi a szövőipar 85, a porcellán, üveg és téglaipar 39 és az élelmiszeripar 38 új gyárral.

— **Dr. Lakatos** személyesen vesz fel vendégeket abbaziai és badeni szanatóriumaiba, Cariton szálló, 88—9—70.

— **Megmérgezte magát, mert félt, hogy elbocsátják.** Egy gyógynagykereskedés Zrinyi uccai helyiségében tegnap délután *összeesett a cég egyik alkalmazottja, Fermann* Gizella. A mentők megállapították, hogy a 21 éves lány *hipermangánnal megmérgezte magát.* Miután eszméletre térítették, elmondotta, hogy azért akart meghalni, mert *összekülönbözött az egyik cégfőnökkel és félt az elbocsátástól.* Egyébként is zaklatott lelkiállapotban vot, mert *a közelmultban vesztette el nővérét és édesapját.* A Rókusba szállították.

x **Kékes Szálló, 1000 m, vadászat nagyvadra.**

x **Ma mutatták be az első magyar színes, hangos, rajzos trükkfilmet,** amely a Diana sósborszesz egy diszkrét reklámját tartalmazza s amely tárgyánál, valamint technikájánál fogva a közönség körében teljes sikert aratott.

x **Nem érdemes élni,** ha fáj a gyomra egy jó pörkölt elfogyasztása után. Ha azonban egy szeletke »*Savolt*« csokoládét eszik utána, elmúlik a gyomorfájás, mint egy álom. Pár fillérért minden gyógytárban beszerezhető.

x **A mosás, a tisztítás problémája** valóságos rémként jelenik meg, valahányszor sor kerül rá. Megváltást jelent az új csodamosó: az első lúg- és szappanmentes gyorsmosó *Tax.* Jó müselyem, selyem, harisnya, kesztyű, stb. mosásához nélkülözhetetlen. A Tax használata által az anyag valósággal felfrissül, visszanyeri látszólag kifakult színét és a szálak is kuszálatlanok maradnak.

ma húsz éve

Ezen a napon a *Stampa* című olasz lap elküldötte egyik munkatársát Szentpétervárra, hogy kihallgatást kérjen a cár feleségétől. A cárné fogadta az ujságírót. »Istenem, milyen szörnyű a háború...« — mondotta a cárné — »...Csupa szenvedés és fájdalom minden, különösen nekem, mert mindkét részen rokonaim küzdenek.« Elmondotta még a cárné, hogy abban a teremben, ahol az ujságírót fogadta, a háború kitörése előtt nyolc nappal háromszáz gárdatiszt nagy ünnepséget rendezett. »Virágai voltak hadseregünknek... Egytől egyig meghaltak — Hindenburggal szemben.« A németek nagy napja volt 1915 szeptember 19-ike. Az *Eichhorn* hadsereg *Vilna* ellen intézett átkaroló támadása teljes sikerrel járt, *Vilna* elesett, az ellenség kétségbeesetten menekült. Az osztrák-magyar hadak frontján különösebb esemény nem történt. *Bernben* — a legnagyobb titokban — ülést tartottak Európa szocialista vezérei. Elhatározták, hogy manifesztummal fordulnak a küzdő nemzetekhez. A király ezen a napon elrendelte, hogy a vezérezredesek egyenruhájának a gallérján arany babérkoszorú fonja körül a csillagokat. Dr. *Bányai* Elemér (Zuboly) harctérről hazahozott holttestét eltemették, a gyászszertartást *Prohászka* Ottokár püspök végezte. Az elesett ujságíró temetésén a kormány képviseletében báró *Hazai* Samu honvédelmi miniszter is megjelent. *Rapid*, a bécsi bajnokcsapat ma húsz éve Budapesten mérkőzött az FTC-vel, a mérkőzés azonban nem fejeződött be, mert a *Rapid* egy bírói intézkedés ellen tüntetve, a második félidőben levonult a pályáról. Egy húsz év előtti apróhirdetés: »Felkérem azon hölgyet, aki tegnap este a K.-étteremben töltöttkáposztát és túrósgombócot evett vacsorára, adjon alkalmat *Gyerekarcú hadnagy*-nak a megismerkedésre. Jelige: Két hét mulva visszamegyek a frontra.«

— **Kosztümtisztítás!** Kulcsár és Huppert.

— **Jules Cambon meghalt.** *Veveyből* jelentik: Jules *Cambon*, Franciaország volt nagykövete meghalt.

— **Jubiláris kutyakiállítás lesz vasárnap.** A Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesülete jubileumi kiállítást rendez vasárnap, szeptember 22-én a Nemzeti Lovardában. A Foederation Cinologique Internationale számos vezetőségével képviselteti amgát, a foxterriereket a genfi báró *Van der Hoop*, a vadászkutyákat T. W. *O'Breen*, a kiváló vadász és vadászati szakíró fogja bírálni. Idegenforgalmi jelentősége is van a kiállításnak, mert a nevezések 80 százaléka külföldi. A külföldi kutyagazdák, tenyésztők kísérik értékes kedvenceiket. Nemzetközi súlya, híre van már a magyar foxterrier tenyészetnek. Franciaországban, Hollandiában, Németországban és Amerikában egyaránt vásárolnak tőlünk díszpéldányokat. Az airedale terrierek tenyésztése is egyre jelentősebb. Nemrég egy görög diplomata felesége a »forrongó Athénba« vitt Budapestről az Orient Express hálófülkéjében egy magyar kennelben született kis kölyköt. Vasárnap a kiállításon jubiláris díjat ad a MEOE *a kiállítás legjobb kutyájának.* Az összes bírák tanácsá alakulva jelölik ki a legérdemesebbet, a legszebbet.

Passió szabadtéri színjátékok Budaörsön

(Magyar nyelven szeptember 22 és 29-én d. u. 5 órakor)

200 szereplő és énekkar közreműködésével.

Kedvezményes jegyek 80 fillértől 2.- pengőig kaphatók **Az Est-lapok** jegypénztáránál, VII., Erzsébet körút 18—20.

MA: ÉLJEN A CSÁSZÁR

XIII. évfolyam
51. szám

10 fillér

ESTI KURIR

Budapest, 1935 — Főszerkesztő: RASSAY KÁROLY — március 2, szombat

Nagy megdöbbenést keltett a kormány legujabb gyülés-tilalmi rendelete

Március 5-re összehivták a Házat
Megtartják-e az élharcosok március 25-re tervezett gyülését?

Ma miniszterelnöki rendelet jelent meg, amely további intézkedésig *megtiltotta a politikai gyülések tartását.*

A gyüléstilalmat a közvélemény megdöbbenéssel veszi tudomásul. *Mit akar a kormány, mi felé igyekszik akkor, amikor a közszereplő férfiakba belefojtja a szót* és a néprétegeket megakadályozza, hogy ne hallgathassák meg egymás mellett és egymás után a különböző javaslatokat és felfogásokat a magyar élet sulyos problémái és az éppen a kormány által hirdetett és beigért „reformok" ügyében? Miért volna baj, ha a gyülések egymásutánjában tisztázódnának a mai összezavart fogalmak, megmutatkoznának a különböző reformtervek s *kiderülne végre-valahára, hogy ki mit akar és ki mit nem akar.*

Igaz, hogy a felelőtlen demagógia, a féktelen személyeskedésbe átcsapó politikai harcmodor, az igéretek vérmes meglobogtatása nagyon elburjánzott az utóbbi idők során a magyar életben. A közönséget felzaklatták, kiváncsiságát felajzották, a politikai érdeklődésü közvéleményt különös találgatásokra hangolták, a gyanakvást, a rejtelmes, sötétben bujkáló ellenségekre való célozgatást egész pszichózissá terebélyesitették. *Mi is ugy érezzük, hogy ez ellen kell valamit tenni. De mindent inkább, mint elhallgattatni azokat, akiknek szavaiból lassanként mégis csak kibontakoznék a valódi helyzet képe. Mindent inkább, mint mesterséges csendet teremteni, nyugtalanitó fülledtséget,* melyben a közönség tovább találgathatja — s most majd azután minden iránytü nélkül — hogy ki mit akar, ki kivel tart, ki ki ellen harcol, ki mire törekszik . . .

Különösen groteszkká teszik a tiltó intézkedést azok az előzmények, amelyek erre a legutóbbi hetekben alkalmat adni látszottak. Tudjuk, hogy a kormánypárt ellen némely vidéki gyülésen sulyos és heves támadások — bár a miniszterelnök és szorosabb politikai köre iránt való bizalmi nyilatkozattal kőritett támadások — hangzottak el. *Eddig volt legalább is akkora szólásszabadság, hogy ezek a támadások elhangozhassanak. Most nem lesz annyi sem, hogy a megtámadott hasonló módon védekezhessék. Vajjon önmagát akarja-e a védekezéstől a kormánypárt eltiltani? Szokatlan politikai öncsonkitás volna ez . . .* Ugyanolyan szokatlan, mint az az argumentáció, hogy a parlament most összeül, tehát nincs szükség a közvéleménynek arra a fórumára, amelyet a gyülések jelentenek.

Hogy a parlament összeül, azt csak helyeseljük, sőt sürgetjük már régóta, mert mi is hisszük, hogy a parlament még abban a kevéssé megnyugtató összetételében is, amilyenné Magyarországon a nyilt szavazásos rendszer s a képére teremtett monopolisztikus hatalmi berendezkedés csonkitja, *legilletékesebb fóruma a közvéleménynek, legfontosabb kerete az alkotmányos életnek s a különböző óhajok, javaslatok, panaszok, társadalmi vélemények megnyilatkozásának.*

De a parlament éppen a legparlamentárisabb országokban majdnem mindig együtt ül — *s ez nem szokott jogcim lenni arra, hogy az összeüléstől, a véleménynyilvánitástól, az eszmecserétől eltiltsák az egyszerü polgárok tömegeit.*

A mai kusza, bizonytalan helyzet orvoslása *csak az a szabadság lehet,* amelyben minden vélemény őszintén nyilatkozhatik meg és amely ellenzéket és kormánypártot egyaránt arra kényszerithet, hogy *ne költői képekkel kihimezett talányok, hanem félreérthetetlen, komoly állásfoglalások alakjában mutassa meg a maga törekvéseit.*

A kormány gyüléstilalmi rendelete

Váratlan szenzációval szolgált a hivatalos lap ma reggeli száma:

a kormány elrendelte a gyüléstilalmat.

A mindenfelé nagy feltünést keltő rendelet, amelynek a mai rendkivül kiélezett politikai helyzetben fokozott jelentőséget tulajdonitanak, szóról szóra igy hangzik:

«A m. kir. minisztérium 2300/1935. M. E. számu rendelete. A gyülekezési jog korlátozásáról szóló 4980/1931. M. E. számu rendeletet módositó 6070/1933. M. E. számu rendelet hatályon kivül helyezése.

A m. kir. minisztérium gyülekezési jog korlátozásáról szóló 4980/1931. M. E. számu rendeletet módositó és kiegészitő 6070/1933. M. E. számu rendeletet

hatályon kivül helyezi.

Ennek megfelelően az idézett 4980/1931. M. E. számu rendelet értelmében

a politikai jellegü népgyülések, felvonulások, körmenetek stb. tartása további intézkedésig tilos.

Megtartásukat karhatalommal is meg kell akadályozni. Ez a rendelet azonnal hatályba lép.

Budapest, 1935. évi február hó 28-án.

Vitéz Gömbös Gyula s. k. m. kir. miniszterelnök.»

A tilalom csak politikai gyülésekre vonatkozik

Beavatott helyen ennek a rendeletnek az indokolásául a kora délelőtti órákban a következőket jelentették ki:

— A miniszterelnök legutóbbi beszédében hangoztatta, hogy az országnak a mai külső és belső politikai helyzetben feltétlenül nyugalomra van szüksége.

Mivel pedig az utóbbi időben megindult szélsőséges politikai agitáció alkalmas arra, hogy a nyugalmat megzavarja,

a kormány szükségesnek tartotta a gyüléstilalomnak átmenetileg való elrendelését.

Az 1931-es rendelet, amelyre a most kibocsátott rendelet hivatkozik, *Károlyi* Gyula gróf miniszterelnöksége alatt jelent meg és *beszüntetett mindenféle politikai gyülést.* Ennek a rendeletnek a módositását Gömbös miniszterelnök 1933-ban adta ki és *elrendelte, hogy az országgyülésen képviselt pártok zárt helyen tarthatnak engedély alapján politikai gyülést,* az általános tilalom alól tehát ezt a kivételt tették. Az uj helyzet most az, hogy

a gyüléstilalom korlátozás nélkül ujból életbe lépett.

Jól informált helyen ezzel kapcsolatban hivatkoznak a képviselőház küszöbön álló összeülésére is és azt hangoztatják, hogy *mivel a politikai küzdelmeknek tulajdonképpeni fóruma a képviselőház, ennek összeülésével kapcsolatban egyáltalán nem kivánatos, hogy agitációs népgyüléseken zavarják meg a társadalom nyugalmát.*

A déli órákban beavatott helyen a következőket mondották még az *Esti Kurir* munkatársának:

— A kormány az ország belső politikai nyugalmának megóvásához füződő nagy érdekekre való tekintettel

kivánatosnak és a társadalmi béke érdekében állónak tartja azt, hogy a gyüléstilalom egy időre ujra életbelépjen.

(Folytatás a 2-ik oldalon)

ÉVFORDULÓ

Mi tizenöt éve, hogy a magyar nemzetgyülés kormányzóvá választotta Horthy Miklóst. A mérhetetlen fontosságu alkotmányos aktusra visszaemlékezve, a nemzet összes rétegei hódolattal köszöntik a férfit, aki az elmult másfél évtized alatt a magyar államfőhöz illő méltósággal, emelkedettséggel és törvénytisztelettel töltötte be történelmi felelősséggel járó posztját. Sajnáljuk, hogy a mohó ünneplői buzgalom elébe tolakodott a nagy alkotmányos tény évfordulójának és a kicsinyes szempontokat a nemzeti társadalom egyetemes szempontjai fölé erőszakolva, az államfő személyét hónapokkal ezelőtt belevonta olyan ünnepélyekbe, amelyek a mai nap jelentőségének kiemelésére hivatott erőket előre igénybe vették és abszorbeálták. Emiatt nincs meg ez ünnepi visszaemlékezésnek az a külső fénye és diszes kerete, amelyet a nemzet közelmult történetében betöltött jelképes és egyszersmind tényleges fontosságánál fogva megérdemelne. Vigaszunkra szolgál azonban — és vigaszára mindenkinek, aki a nemzetnek az államfő iránt érzett tiszteletében egyesül —, hogy a társadalom érzéseinek mélysége és bensősége pótolja az elmaradt külsőségeket, s hogy az államfő és társadalom érzületének az az egysége, mely a csendes ünneplésben megnyilvánul, biztositéka a magyar alkotmányos lét szilárdságának és a fejlődés folytonosságának.

Végtelenül sulyos idők, bomlott és zilált állapotok voltak azok, amelyeknek közepette Horthy Miklós vállalkozott az ország első közjogi méltóságának betöltésére. Idegen területről lépett annak a magyar közéletnek a csucsára, amelyben akkoriban maguk a politikai tényezők, maguk a különböző társadalmi rétegek képviselői is végletes idegenséggel, ellenséges gyanakvással és a forradalmi és ellenforradalmi idők pszihózisából sarjadzott, ijedt tanácstalansággal tekintettek egymásra. Hogy a kavargó indulatokból, az állami lét roncsaiból mégis kijegecesedett a nyugalomnak és a törvényességnek az a társadalmi egysége, amely nélkül a nemzetnek a gazdasági és kulturális fejlődésbe vetett minden reményét el kellett volna veszitenie — ebben hatalmas érdeme van a bölcs megértésnek és tapintatnak, amelyet az államfő tanusitott a megpróbáltatásos idők minden szakaszán. Az elmult tizenöt esztendő kormányzati tényei ellen lehetnek kifogások, de ezekért a felelősség nem hárulhat másra, mint a felelős miniszterelnökökre és miniszterekre, és mély tisztelet és elismerés illeti meg az államfőt, aki a törvényhozó testületek többségi akaratának érvényesülését mindenkor lehetővé téve, magát a történelmi alkotmány legfőbb őrének tartotta.

S most, amikor a tizenöt év előtti dezoláltság szomoru jelenségei hol itt, hol ott ismét feltünnek a magyar közéletben, most, amikor ujból kikezdik a polgári rendbe, a történelmileg kialakult alkotmányos rend folytonosságába és fejlődésébe vetett bizalmat a jobb- és baloldali bolsevizmus szólamai, — az államfő személyét nemcsak hódolattal köszöntjük, hanem azzal a ragaszkodással is, amelyet a magyarság a benne testet öltött, nemes és bölcs alkotmányos szellem iránt tanusit.

Elmarad-e a március 25-iki élharcos felvonulás?

(Folytatás az 1-sö oldalról)

Kormánypárti körökben emlékeztetnek a gyüléstilalom életbeléptetésével kapcsolatban arra, hogy

a társadalom nyugalmát tulajdonképpen a független kisgazdapárt sorozatos népgyülései zavarták meg,

valószinünek tartják tehát, hogy *a szentesi, csongrádi és gyöngyösi népgyülések befolyásolták a kormány mostani elhatározását.*

A tilalom természetesen kizárólag politikai gyülésekre vonatkozik

és nem vonatkozik az egyházak, egyesületek és intézmények gyüléseire. Egységespárti körökben viszont rámutatnak arra is, hogy a független kisgazdapártnak és elsősorban *Eckhardt Tibornak a kormánypárt és Bethlen István gróf ellen intézett támadásai Szentesen, Csongrádon, majd Gyöngyösön háborítatlanul hangzottak el,* mig az egységespártnak március 10-re kitüzött szentesi és csongrái népgyülését, amelyen a legenergikusabban akarták visszautasitani az Eckhardt-féle támadásokat, most már a gyüléstilalomra való tekintettel

nem lehet megtartani.

Ugyancsak el kell maradnia *Bethlen István gróf debreceni beszámoló beszédjének is,* amelyet tavasz elején ünnepies külsőségek között kivántak megrendezni. Végeredményben tehát azt hangoztatják egységespárti körökben, hogy

a most elrendelt gyüléstilalom tulajdonképpen az Eckhardt-féle sulyos támadásoknak méltó formában való visszautasitását teszi lehetetlenné.

Kérdés viszont, hogy *a március 25-re kitüzött élharcos felvonulást politikai jellegü népgyülésnek tekintik-e és az uj rendelet alapján*

gondoskodnak-e ennek leintéséről.

A gyüléstilalom elrendelése ilyen körülmények között nemcsak hogy nem járult hozzá a politikai élet nyugalmának helyreállításához, sőt ellenkezőleg,

csak fokozta az izgalmakat,

vonják meg a hozzászólás jogát. Eddig sem volt Magyarországon valami nagy gyülekezési szabadság,

szomorunak és megdöbbentőnek tartjuk, hogy most ezeknek a jogoknak a maradványait is elkobozzák.

Ha felmerülnek igazi rendbontások, ezeknek megfékezésére a Gömbös-kormánynak megvan a hatalma. De a nép megnyilatkozásának megakadályozását

alkotmányellenesnek és diktatórikus módszernek tartjuk,

amely ellen a leghatározottabban tiltakozunk.

Keddre összehivták a Házat

Mindenesetre fokozott érdeklődés előzi meg a képviselőháznak legközelebbi ülését, amelyet az egységes párt vezetőségének elhatározásához képest keddre összehivtak.

Erről a M. T. I. utján az alábbi jelentést adták ki:

A képviselőház március 5-én, kedden délután öt órakor ülést tart.

Ezen az ülésen

Bethlen István gróf személyes megtámadtatás cimén szólal fel és visszautasitja Eckhardt vádaskodásait.

Az egységes párt tulnyomó része arra készül, hogy ebből az alkalomból *tüntető ünneplésben részesiti Bethlen István grófot* és ennek a demonstrációnak az éle *Eckhardt* Tibor és pártja ellen fog irányulni. Annyi bizonyos, hogy a képviselőház legközelebbi ülése páratlan izgalmakat és viharokat igér. Erre az ülésre minden oldalról nagyszabásu előkészületeket tesznek, ugy hogy az ülés eseményei minden bizonnyal döntően fogják befolyásolni a rendkivül kiélezett politikai helyzet további alakulását.

Elvi és gyakorlati szempont-helytelenitem a rendeletet

A kormány legujabb rendeletével kapcsolatban az *Esti Kurir* kérdést intézett

Apponyi György grófhoz,

aki véleményét az alábbiakban fejtette ki:

— Most, amikor a politikai életben döntő fontosságu események küszöbére érkeztünk és rendkivül fontos kérdések hosszu sorában kell állást foglalnunk, mint például a választójog, a többi alkotmányjogi javaslatok és a telepités ügyében,

sokkal fontosabb volna, mint bármikor máskor a közvéleménynek ezekben a kérdésekben való megfelelő kialakulása.

Már pedig a közvéleményt kialakitani leginkább népgyüléseken, képviselői beszámolókon lehet. *Fokozott szüksége van ilyenkor annak is, hogy a képviselők megadják választóiknak a szükséges tájékoztatásokat.* Ilyen körülmények között

nemcsak elvi szempontból helytelenitem a gyüléstilalmi rendelet kibocsátását, hanem a mostani helyzetre való tekintettel gyakorlati szempontból is.

Ami azt illeti, hogy a gyüléstilalmi rendelet kibocsátására egyesek látszólag okot szolgáltattak, olyanok, akik nagy hanggal hirdették eddig a demokráciát és a tisztességes választójogot különböző «elgondolásokkal», *ezek mindenesetre osztoznak a felelősségben.* Bármennyire hibáztatom tehát a kormányt a gyüléstilalmi rendelet kiadásáért, *nemcsak ő benne látom a bünöst, hanem azokban is, akik visszaélve a szólásszabadsággal, a tárgyilagos ellenzéki kritika mezejéről a személyeskedés terére léptek.*

Friedrich István

igy nyilatkozott:

— Én nem csodálkozom a kiadott kormányrendeleten. El voltam rá készülve. *Nem is fejlődhettek máshová az állapotaink.* Alparlamentünk van, amely odakünn az országban ál-csendet igényel.

A meglevő ál-parlamenthez megteremtjük tehát az ál-csendet.

Hogy mi lesz mindennek a vége, arról jobb nem is beszélni.

Ötvös Lajos

a következőket mondotta:

— A szabadságjogok rendültelen hiva vagyok és igy természetesen

nem helyeslem a kormány gyüléstilalmi rendeletét.

Az ország nyugalmát nem lehet gyülésbetiltásokkal biztositani, mert nem a népjogok elvonása, hanem ellenkezőleg azoknak tiszteletbentartása biztositja a köznyugalmat. Meg kell azonban állapitani azt is, hogy a mértéktelen kritika teremtett egyes országokban olyan állapotokat, amelyeket mi, alkotmány- és szabadságszerető és tisztelő emberek csak elitélünk. *A közelmultban, sajnos, nálunk is történtek olyan események,* amelyek alkalmat adhattak a kormánynak arra, hogy megvonja azt az alkotmánybiztositékot, amelyet a gyülekezési jog és a szólásszabadság jelent.

Buchinger Manó,

a Szociáldemokrata Párt állásfoglalásáról a következőket mondotta:

— A Szociáldemokrata Párt *a legnagyobb megdöbbenéssel vette hirül a gyülésbetiltásra vonatkozó rendeletet és azt csak kárhoztatni tudja.* A választójogi reform és más természetü reformok intencióit csak akkor tartjuk őszintének, ha a néptől nem

Elfogatóparancsot adtak ki Bonyhádi Hoffmann Elemér festőmüvész ellen

Beszélgetés Perczel Zitával a háromezer pengős gyürülopásról

A Nemzeti Szinház társalgójában találtuk meg *Perczel* Zitát, az ifju müvésznőt, hogy tőle magától tudjuk meg a lakásán történt *gyürülopás* részleteit. *«Az utolsó szerep»* második felvonását próbálják és amig őreá kerül a sor, a kiskapuban elmondja, *hogyan kárositotta meg Bonyhádi Hoffmann Elemér festőmüvész őt és édesanyját, közel háromezer pengő erejéig.*

— Őszintén szólva csak sajnálni tudom a szerencsétlen fiatalembert, aki erre az utra tévedt... De várjon csak,

elmondom az egészet

— mondja kedvesen —, csak megeszem ezt a kis szőlőt, aztán leülünk ide a padra, a kiskapu bejárata elé.

A Nemzeti Szinház ifju müvésznője kicsit álmos, de azért jókedvü. Reggelig ugyanis egy báli mulatságon táncolt.

— Én nem vettem tulságosan szivemre az ügyet, különben is a mama intéz mindent...

Most *Kiss* Ferenc érkezik a szinházhoz. Mielőtt belépne a kapun, ő is megszólitja a müvésznőt:

— Ó, kis károsult, remélem, nem bánkódik tulságosan? Egyelőre, a külső kép után itélve, ugy látom, nincs semmi baj...

Portré — lábtól derékig

— Szó sincs róla, — mondja *Perczel* Zita, — ezt még kibirjuk valahogy. Egyetlen komoly szomoruságom, hogy reggel nem tudtam aludni, pedig milyen jó lett volna. De hát istenkém. A kötelesség az első... Hát szóval ugy történt, — folytatja, — hogy megismerkedtem ezzel a fiatal festővel, aki bejáratos lett a házunkba. *Tudtuk, hogy nagyon szegény fiu, éppen ezért támogattuk* és próbáltuk egyengetni az utját. Azzal állt elő, hogy le akar festeni. Jó, gondoltam magamban, fessen le, bár igazán kevés időm van portréhoz modellt állni. A fiatal festő szerényen viselkedett, rendszerint a déli órákban jött el hozzánk és nálunk is ebédelt. Néha még este is elvittük magunkkal, gondoltuk, szegény fiu hadd szórakozzon kicsit. *A portré azonban nem készült el,* egész téves ez a hir, *csak a fele kész.*

— Hogy-hogy a fele?

— Ugy, hogy én csak egész keveset ültem neki, mire ő *előre megfestette a ruhámat derékig, a cipőt és a lábat,* a felső testre csak most került volna sor. Szóval, pontosan

a fele van meg.

Helyesebben, az alsó fele. Egy napon azután észrevettük, hogy *egy ezüst tárgy eltünt a lakásból.* Legközelebb azután *meginf egy ezüst tárca tünt el,* de ekkor már biztosak voltunk abban, hogy az értékeket *nem vihette el más, mint a festőmüvész.* Anyám felelősségre is vonta őt s a rettentő kinos jelenet közepette *beismerte, hogy az ezüsttárgyat, sőt a cigarettatárcát is ő vágta zsebre.*

A müvész szemrehányást tesz

— Valóságos drámai jelenetet rögtönzött a fiatalember — folytatja —, könnyek között mondta el, hogy *valami ellenállhatatlan kényszer hajtja, hogy lopkodjon.* Szóval azt akarta ezzel igazolni, hogy kleptomániás. Végül

még ő tett szemrehányást nekünk.

Azt mondta, hogy *nem szép tőlünk, hogy direkt értékeket teszünk ki,* amikor már gondolhattuk, hogy ő ilyen sulyos kleptomániás betegségben szenved, mert ezzel alkalmat adtunk neki a lopásra. A továbbiak során aztán kiderült az is, hogy nemcsak ezeket a kisebb értékeket tulajdonitotta el, hanem *két gyürüt is.* Egyik az enyém, egy kisebb értékü gyürü, kis rubintkővel, nem is annyira értékes, mint inkább *emlék.*

— Anyám gyürüje azonban cirka *2500 pengőt ér.* A festő, hogy ugy mondjam, „töredelmes vallomást tett" és *megfogadta, hogy másnap mindent visszahoz. Persze ebből nem lett semmi,* azt hiszem, *a gyürümet már nem igen fogom viszontlátni.* A fiatalember különben azzal diceskedett, hogy külföldön járt és több előkelő embert lefestett. Legutóbb *a svéd királyt festette, dehát persze ezt nem kellett elhinni.* Jóindulatuan tudomásul vettük ezeket a kis füllentéseket. Egyelőre tehát

eltünt a festőmüvész, eltüntek a gyürük s megmaradt a fél portré.

Elég drága mulatság volt, azt hiszem, ezért a pénzért akármelyik hires müvész is lefestett volna.

Megszólal a csengő, a fiatal müvésznőnek menni kell a próbára, mert kezdődik a Zilahydarab harmadik felvonása.

— *Beszéljen a mamával* —, mondja bucsuzóul — ő biztosan tudja, hogy *a rendőrségen mi történt* az ügyben...

A főkapitányságon *Perczel* Attiláné, Perczel Zita édesanyja *megtette büntető feljelentését Bonyhádi Hoffmann Elemér festőmüvész ellen.* A fiatalember különben régi ismerőse a rendőrségnek. Jó családból származik, de rossz társaságba került s emiatt özvegy édesanyjának igen sok keserüséget okozott. Festészetet tanult,

elég tehetségesnek is bizonyult,

rendesen azonban soha nem dolgozott, inkább a könnyü pénzszerzés módjait kereste. Jelenleg *három büntető följelentés van ellene a főkapitányságon, hasonló ügyek miatt.*

Perczel Attiláné brilliáns gyürüje *nyolcas alaku foglalatban két köből áll.* A kövek foglalata platina, a gyürü maga pedig arany. A tolvaj festőmüvész egyébként *nyomtalanul eltünt Budapestről.* Utoljára egyik budai kávéházban látták, ahol azt mondta egy ismerősének, hogy külföldre utazik, mert egy előkelő urhoz meghivást kapott protréfestésre. *Megmutatta a tárcáját, amelyben sok bankjegy volt,* köztük valuta is. Nincs kizárva, hogy Bonyhádi Hoffmann Elemér

a lopott gyürü árával külföldre szökött.

A főkapitányságon ma délben *elfogató parancsot adtak ki ellene.*

k. p.

— **A „Gondolat"** cimü társadalomtudományi folyóirat második száma gazdag és magasszinvonalu tartalommal megjelent. A *Nemes* Lajos által szerkesztett folyóirat közli *Nagypál* István, *Gombossy* Sándor, *Szentmiklóssy* Lajos, *Kelemen* János, *Bálint* György, *Pálóczi Horváth* György, *Veres* Péter és mások fejtegetéseit a magyar és a külföldi élet nagy aktuális kérdéseiről, irodalmi és irodalomtörténeti, közgazdasági, pszichologiai és szociológiai problémákról, s a könyvpiac egyes jelentékeny ujdonságairól.

ANTÓNIA
LENGYEL MENYHÉRT
ÁBRAHÁM PÁL
MARCELLE CHANTAL
zenés vigjátéka
MA PREMIER!
FORUM

Sziciliai utazásunk létszáma betelt:
ujabb jelentkezéseket nem fogadunk el.
SESTRIÈRESBE
ahonnan ma ismét a legkedvezőbb hójelentést kaptuk * 230 cm hómagasság, porhó, ragyogó verőfény, 35 C° meleg * Még néhány helyünk van * Jelentkezni érvényes utlevéllel és foglaló lefizetésével
legkésőbb szombat déli 2 óráig
lehet az „ESTI KURIR" utazási irodájában, Vilmos császár-ut 34. Telefon: 25—4—05

Lopott fontcsekk beváltása közben fogták el a kettős életü Bonyhádi-Hofmann Elemér festőművészt

Perczel Zita tolvajának ujabb büncselekményei bujdosása közben – Meglopta angol barátját is

Közel két hétig tartó nyomozás után tegnap kézre került *Bonyhádi-Hoffmann* Elemér festőművész, *Perczel* Zita, a *Nemzeti Szinház* müvésznőjének *tolvaja*. Mire azonban a viharos multu, világotjárt fiatalember ide ért, a Perczel-család feljelentésén kivül *még hat hasonló ügyben tettek ellene feljelentést* a budapesti kapitányságon.

Bonyhádi-Hoffmann Elemér — mint ez a nyomozás során kiderült — évek óta *kettős életet élt. A frakkos, elegáns világfi, aki kitünő modorával a legjobb társaságokba fészkelte be magát*, ugyszólván *kamaszkora óta rendszeres lopásokat követett el*, éppen ott, ahol mint kifogástalan uriembert vendégül látták, vagy munkát biztositottak a számára.

A feketehaju, magas, villogószemü, karcsu fiatalember, mint néhai *Hofmann* Adolf ismert lipótvárosi textilnagykereskedő fia, kitünő *családi körülmények között nőtt fel*. Fivérével együtt Budapesten végezte középiskoláit, majd a képzőmüvészeti főiskola tanulója lett.

Közben azonban *Hofmann* Adolf, az apa *elvált feleségétől és az ismert, hires szép asszony az egyik legnagyobb magyar gépgyár igazgatójának lett a felesége*. A házastársak között történt szakadás természetesen a *gyermekeknél is éreztette hatását*. A két fiu külföldre ment; *Elemér, az idősebb* — már mint Bonyhádi-Hoffmann a müncheni festőakadémián folytatta tanulmányait.

A *Hofmann-fiuknak* azonban külföldi tartózkodásuk alatt sem volt gondjuk. Apjuk rendszeresen gondoskodott róluk és *Bonyhádi-Hofmann* Elemér már mint festő is ismert nevet szerzett magának.

Hofmann Adolf, az apa, azonban néhány év előtt *meghalt és Bonyhádi-Hofmann Elemér minden támogatás nélkül maradt. Az energiás fiatalember ebben az időben kezdte meg kalandos pályafutását, amelyet nem egyszer rövidebb-hosszabb börtönbüntetés szakitott félbe*. Az érdekes megjelenésü fiatalember ugyanis *külföldön olyan férfiak társaságába került, akik maguk is a rendőrség megfigyelése alatt állottak* és az ő neve is bekerült a berlini, londoni és zürichi rendőrség nyilvántartásába.

A jómódban felnőtt fiatalembernek mindig *ujabb és ujabb pénzforrások után kellett néznie* és valahányszor *egy-egy előkelő házba mint portréfestő beférkőzött*,

távozása után néhány értékes tárgy eltünését fedezték fel.

Végül is *Zürichben feljelentést tettek a magyar piktor ellen*, s a svájci törvényszék *Bonyhádi Hofmann Elemért nyolchónapi börtönre itélte*, amit az előkelő családból származó fiatalember *ki is töltött*.

Ujabb utazások következtek: *Bonyhádi-Hofmann Elemér Londontól Athénig bejárta Európa* minden nagyobb városát, uri házaknál portréfestést vállalt és mindenütt ujabb *büncselekményeket követett el*. Hosszu és kalandos pályafutása után érkezett vissza nemrégiben Budapestre, ahol rövidesen kitünő ajánlólevelekkel felszerelve, a *legelőkelőbb arisztokrata és bőpénzü társaságok központjába került*. Igy mutatták be *Bonyhádi-Hofmannt Perczel Attila ezredes feleségének, Perczel Zita édesanyjának is*, azzal, hogy a fiatal festő *szivesen lefestené Perczel Zitát*.

Perczelék szivesen fogadták az ajánlkozást, hiszen

a legelőkelőbb emberektől volt ajánlólevele.

és arról még Pesten nem tudnak, hogy Bonyhádi Hofmann külföldön már hónapokat töltött börtönben, s néhány hónapi budapesti tartózkodása alatt is különböző büncselekményeket követett el anélkül, hogy a károsultak feljelentést tettek volna ellene.

Perczel Zitáéknál azután — mint ismeretes — *előbb a fiatal müvésznőnek tünt el egy értékes gyürüje, majd Perczel Attiláénak egy finom karperece*. Az első felfedezés után *Perczelék ismeretlen tettes ellen tettek feljelentést*, de mikor a második lopás után *Bonyhádi már nem is jelentkezett náluk*, kétségtelennek látszott, hogy

az ékszereket a fiatal festőművész vitte el.

Később *Perczel* Zita gyürüjét meg is találták olyképpen, hogy *Bonyhádi-Hofmann azt elzálogositotta és a zálogcédulát egy ékszerésznél akarta értékesiteni*.

Mire azonban *Perczelék* feljelentése alapján megindult a nyomozás, *Bonyhádi-Hofmann Elemér már eltünt Budapestről*. Mint ez mára kiderült, előbb *Sopronban*, majd *Szombathelyen tartózkodott* és még meglévő pénzéből néhány napig

költekező életet élt.

Mikor azonban már a *Perczel*-féle ékszerek értékesitéséből származó pénz is elfogyott, *Bonyhádi-Hofmann egy régebbi lopásának «anyagához» nyult*.

A fiatal festőművész ugyanis szökése előtt Budapesten rendkivül *közeli barátságba került egy John Dunn nevü amerikai urral, aki az egyik dunaparti szállodában lakik*. John *Dunn annyira megszerette Bonyhádi Hofmannt, hogy*

állandó vendégül látta,

autóján *beutazták együtt egész Magyarországot* és éppen *hosszabb külföldi utra készültek*, mikor Dunn észrevette, hogy *ruhaszekrényéből eltünt öt darab ötfontos utazási csekkje és két darab ötfontos bankjegye*, — amelyeket *kizárólag barátja, Bonyhádi Hofmann vihetett el. Dunn* emiatt *nem tett feljelentést* egészen addig, mig a *Perczel Zitáéknál* elkövetett lopás nem került a lapokba.

De ugyanakkor jelentkezett a *harmadik károsult* is; egy előkelő *vidéki földbirtokos*, aki néhány hétre ugyancsak vendégül látta *Bonyhádi-Hofmannt* dunántuli kastélyában. *Bonyhádi-Hofmann* rövid tartózkodás után innen is

különböző ékszereket és egyéb értéktárgyakat lopott el.

Mikor a lopást felfedezték, a fiatalember *térdre esett és összekulcsolt kézzel könyörgött a házigazdának, hogy ne tegyenek ellene feljelentést, ellenállhatatlan kényszer alatt követi el a lopásokat, mert mint ezt már külföldi orvosok megállapitották róla,*

kleptomániában szenved.

Ez a magyarázata annak, hogy *ez a vidéki ur is csak most tett feljelentést Bonyhádi ellen*, aki *többezer pengő értékü holmiját vitte el*. Ugyanekkor feljelentést tett *még három pesti károsult is*, akiktől a festőművész *portréfestés örve alatt több értéktárgyat vitt el „emlékül"*.

Szerednyey Béla rendőrfogalmazó, aki *Bonyhádi Hofmann* ügyében a nyomozást vezette, ugyszólván az *egész országot tüvé tette, hogy a kalandos életü festőművészt kézrekeritse*. Néhány nappal ezelőtt a rendőrség bizalmas értesitést kapott arról, hogy az *egyik elegáns pesti étteremben megjelent egy magas, fekete fiatalember, aki angolul beszélt és vacsoraszámláját ötfontos bankjeggyel egyenlitette ki*. Néhány nappal később ugyanez a jómegjelenésü fiatalember a Károly-körut 19. számu házban lévő ruhaüzletben *ugyancsak mint angol utazó mutatkozott be és átmeneti kabátot vásárolt*. A kabátot *nem fizette* ki, ellenben

egy ötfontos csekket adott azzal, hogy néhány óra mulva majd visszatér, a csekket átveszi és a kabát árát kiegyenliti.

A ruhaüzlet tulajdonosa eközben már *értesitette a főkapitányságot*, ahonnan *Bardócz* Lipót detektivfelügyelő ment ki a Károly-körüti bolt elé, hogy az *„ismeretlen angol ur"* visszatérését megvárja. A nyom helyes volt: rövidesen meg is érkezett az *„angol ur"*, *Bonyhádi Hofmann* Elemér, aki a *John Dunn*-től lopott angol csekkek és angol fontok értékesitéséből élt az utolsó napokban.

A tolvaj festőművész nem is ellenkezett, mikor a detektiv felszólitotta, hogy kövesse. *Egykedvüen, lehajtott fejjel ment be a főkapitányságra, ahol kihallgatása után hatrendbeli lopás és egyéb büncselekmények miatt kihirdették előtte a letartóztatást.*

Tombol a rémuralom Havannában

London, március 12.

A hadiállapot kihirdetése ellenére

Havannában az elmult huszonnégy órában tovább tombolt a rémuralom.

Az utcákon egész éjszaka bombarobbanások és gépfegyverkattogás hangzott és a fegyveres járőrök már az első felszólitás után tüzeltek minden gyanus alakra. Hajnal felé több forradalmi vezér holttestét találták az utcák kövezetén, akiket nyilván katonák lőttek agyon, köztük Henrique *Fernandez* volt közoktatásügyi államtitkárnak, az Autentico-párt vezérének holttestét. Ismételten kiujultak a guerilla-harcok a katonaság és a háztetőkön rejtőző forradalmárok között. Az elfogott forradalmárok rögtönitélőhadbiróság elé kerülnek. Carlos Hevia, aki 1934-ben rövid ideig Kuba elnöke volt, a floridai Miamiba érkezett és azt állitja, hogy a hét vége óta folyó harcokban legalább

kétszáz embert mészároltak le,

az utcákon hullahegyek tornyosulnak és az egész szigeten leirhatatlan a felfordulás. Az utcák forgalma és az üzleti élet teljesen megbénult, a szinházakat, mozgóképszinházakat, vendéglőket és üzleteket bezárták, a táviró- és távbeszélőösszeköttetés megszünt, a tej- és husellátás megakadt, a pékmühelyekben sztrájktörő katonák sütik a kenyeret, s a viz- és villamosmüveket csapatok őrzik. *Mendieta* elnök kijelentette, hogy semmi körülmények között nem mond le és kiméletlen eréllyel elfojtja a forradalmat.

Madrid, március 12.

(Az Esti Kurir tudósitójának távirata.) A legujabb kubai véres forradalomról érkező jelentések Spanyolországban nagy nyugtalanságot okoztak, mert — mint ismeretes, — a kubai köztársaságban igen sok spanyol alattvaló él. A spanyol kormány a Kubában élő spanyolok élet- és vagyonbiztonságának biztonságára csatahajót küldött a kubai vizekre. A «Miguel de Servantes» cirkálóhajó parancsot kapott, hogy teljes gőzzel hajózzon Havanna kikötőjébe.

Lassu hőemelkedés

A Meteorológiai Intézet jelenti március 12-én délben 12 órakor:

A Földközi-tenger nyugati medencéjéből nagy esőzést és több helyről zivatarokat jelentenek. Európa többi vidékein általában derült az időjárás és nagy különbségek vannak a nappali és az éjszakai hőmérséklet között.

Hazánkban éjjel a hőmérséklet a talajmenti rétegben többhelyen minusz 10, Zircen minusz 17 Celsiusig szállott le. A nappali felmelegedés a magasabb hegyeken is elérte az olvadáspontot és igy megkezdődött a hótakaró eljegesedése.

Hóvastagságok ma reggel: Budai hegyek: Svábhegy 8, Jánoshegy 15; Pilis: Dobogókő 36; Bakony: Farkasgyepü 5; Mecsek: Misinatető 24; Mátra: Galyatető 41, Kékestető északi oldala 69, déli oldala 40 cm.

Budapesten 12-én délben a hőmérséklet plusz 6 Celsius-fok, a tengerszintre átszámitott légnyomás 776 milliméter, gyengén süllyedő irányzatu.

Várható időjárás a következő huszonnégy órára: A nappali hőmérséklet lassan tovább emelkedik. Az ország délnyugatti és keleti szélein esetleg kissé felhősebb. Egyéb változás nem lesz. Az éjjeli lehülés még erős marad.

Rintelen védőjének betegsége miatt maradt el a mai tárgyalás

Bécs, március 12.

Klee Alajos dr. *Rintelen* védője közölte ma *Oberweger* vezérőrnaggyal, a katonai törvényszék elnökével, hogy a mai napon még nem tud résztvenni a tárgyaláson. A per folytatását ezért *holnap délelőttre halasztották, amikor tekintet nélkül Klee dr. egészségi állapotára, minden körülmények között megtartják a tárgyalást*, mert ha *Klee* dr. állapota nem javul, akkor a vádlott által megnevezett *Rabenlechner* dr. veszi át a védelmet.

— **Kassák Lajos előadása a PTOE-ban.** A *Pénzintézeti Tisztviselők Országos Egyesületében* (V., Mérleg-utca 2. félem. 8) *csütörtökön, március hó 14-én este 7 órakor Kassák* Lajos „Irodalom és társadalom" cimen előadást tart.

— **Epekő-, vesekő- és hólyagkőbetegek,** valamint azok, akik hugysavas sók túlszaporodásában és köszvényben szenvednek, a természetes **„Ferenc József"** keserüviz használata által állapotuk javulását érhetik el.

— **Fizetési zavarok.** *Tauszig* Béla (Rombach-utca 4) kötött-szövött- és rövidárukereskedő ellen a törvényszék megindította a kényszeregyességi eljárást. Vagyonfelügyelő *Farkas* Zoltán dr. ügyvéd. Követelések bejelentése március 30-ig az OHE-nél.

Kézbesitésre vonatkozó reklamációkat, cimváltozásokat közvetlenül a kiadóhivatallal közöljünk, levelezőlap, vagy telefon utján.

Gondolkozott-e már azon...

...mi mindent kell kibirni fogainak?

15.000 kefemozdulat nyomását, 36 órán keresztül — egyetlen esztendő alatt! Nem kell-e itt mindent elkövetnie, hogy fogápolása kiméletes legyen?

3 ELŐNY SZAVATOL a Kalodont fogkrém mellett:

1. Habja tisztítja a fogakat, még ott is, ahová a kefe nem jut el.
2. Finom anyaga a fogzománcot kiméletesen fényesiti.
3. A dr. Bräunlich-féle Sulforizin-oleat fokozatosan eltávolítja a veszélyes fogkövet és megakadályozza annak újraképződését.

EZÉRT LEGYEN FOGÁPOLÓSZERE

KALODONT

FOGKŐ ELLEN

KÉT ÚR AZ UTCÁN

— Nos, remélem végighallgatta az első programbeszédeket és most már tisztában van mindennel.

— Mindennel: az tulzás. Tisztában vagyok olyan pártokkal és politikusokkal, akik világos és érthető célokért küzdenek. Nem vagyok tisztában viszont olyanokkal, akik ködös kijelentések erejével akarnak engem — mert fel kell tételeznem, hogy engem, egyszerű polgárt akarnak — megszerezni hivükké.

— Például?

— Például olvastam Zsitvay Tibornak, a kormány egyik budapesti listavezetőjének nyilatkozatát, amelyben azt mondja: szükség van arra, hogy Árpád óta először a megmozduló magyar föld magyar kézbe kerüljön.

— Ez csak elég világos és érthető.

— Önnek, akinek a hatalom által kuliszszával bekent ablak is elég világos és átlátszó. De nekem nem. Mert nem értem, kire gondol Zsitvay Tibor, amikor arra célzott, hogy Árpád óta mostanáig a megmozduló föld nem került magyar kézre. Amennyire én értesülve vagyok, a legtöbben azok közül a kiváló férfiak közül, akik ma a kormányt földbirtokkal a hátuk mögött támogatják, legtöbben Árpád óta jutottak a földhöz. Ha nem csalódom, a legutóbbi földreform szintén nem idegeneknek juttatott kisebb-nagyobb birtokot. Ha azonban Zsitvay Tibor burkolt kijelentése az antiszemitizmus szellemében fogant, akkor szerintem azt is meg kellene mondani őszintén és nyiltan. Nem volna szabad megengedni, hogy Lédermann Mór ur neve a listán akadályozza Zsitvay Tibort abban az egyenes, őszinte, férfias nyiltságban, ami tudvalevően egyik legszebb és legelőkelőbb jellemvonása a magyar léleknek. Ajánlom magam.

Budapest, 1935 március 12.

Kedves szerkesztő úr,

régi panasza a sportolóknak, hogy egyes villamoskalauzok magukalkotta zavaros „szabályokat" alkalmaznak a siléccel utazókkal szemben. Legutóbb például az egyik villamoskalauz kifogásolta, hogy az üres villamosperronon egy sportoló, nagyobb biztonság okából, lefektetve helyezte el a siléceit. A kalauz azt állitotta, hogy siléceket csak álló helyzetben szabad szállitani a villamoson, s kijelentette, hogy ameddig az utas siléceit fel nem állitja, nem is inditja el a kocsit. A siléces utas történetesen Kassovicz Artur dr. szövetségi turavezető volt, aki figyelmeztette a kalauzt, hogy ilyen utasitása az ő tudtával a kalauzoknak nincs, de hogy jobb bizonyosságot szerezzen, meg fogja kérdezni a Beszkárt igazgatóságát is. A sielők tájékoztatására érdekesnek tartom közölni, hogy a Beszkárt igazgatósága a kalauz eljárását szabálytalannak találta és a panaszost értsitette, hogy a kalauzokat ily értelemben ujraoktatásban részesitették. Igaz, hogy ez most már egy kicsit későn történt s igy talán nem árt kérnünk, hogy a jövőben idejében alkalmazzák a megfelelő kioktatást — esetleg más felmerülő kérdésben is.

U. S. A.

Az apa: Már felajánlottam huszezer dollárt a gangstereknek, ha elrabolják, de nem állnak kötélnek.

(Ric et Rac)

A főváros Kalevala-ünnepélye

Nagyszámu közönség körében ülte meg a Székesfőváros Népmüvelési Bizottsága *Kalevala-ünnepélyét. Liber* Endre alpolgármester méltatta a Kalevala nemzeti jelentőségét s meleg szavakkal üdvözölte Finnország budapesti követét, Onni *Talas* meghatalmazott minisztert. J. A. *Nyyssönen* finn követségi tanácsos a Kalevala jelentőségéről tartott előadást, *Kosztolányi* Dezső pedig a Kalevala őséposz szépségeit fejtette ki. *Vikár* Béla előadása közben *R. Simonffy* Margot előadóművésznő olvasott fel részleteket a Kalevalából.

— **Asztma és szivbetegség,** mell- és tüdőbaj, görvély- és angolkór, a bőr megbetegedései és furunkulózis eseteiben a mindig kellemes hatásu természetes **„Ferenc József"** keserüviz az emésztőcsatornát alaposan kitisztitja s a gyomor és belek müködését kitünően szabályozza.

Nagy sikkasztás a botosani adóhivatalban

Bukarestből jelentik: A botosani adóhivatalban megtartott rovancsolás alkalmával sulyos visszaélések derültek ki. Megállapitották, hogy az adóhivatal *Zabraceanu* nevü főnöke *1,300.000 lei sikkasztott.*

Marina hercegnő utja

Londonból jelentik: A gloucesteri herceg, az angol király harmadik fia, aki hónapokon keresztül Ausztráliában és Uj-Zélandban járt, a Panama-csatornán át Jamaikába utazik. Itt találkozik öccsével, *György* kenti herceggel, aki feleségével, *Marina* hercegnővel együtt a gyönyörü középamerikai szigeten tölti meghosszabbitott mézesheteit. A két herceg és a hercegasszony áprilisban együtt tér haza Angliába.

Autó és sinautobusz katasztrófája

Rómából jelentik: Livorno és Róma között borzalmas autószerencsétlenség történt. A sinautobusz egy vasuti átjárónál elkapott egy automobilt, amely a sorompóőr vigyázatlansága következtében a sinpárra jutott. Az autó három utasa szörnyethalt.

A főpolgármester betöltötte az ötödik tanácsnoki állást

Sipőcz Jenő főpolgármester ma délelőtt a még üresedésben lévő tanácsnoki állásra *Balogh* Hugó főjegyzőt, a X. kerületi anyakönyvi hivatal vezetőjét behelyettesitette. A fővárosnál összesen öt tanácsnoki állás volt üresedésben s ezek közül négyet választás utján töltött be a multheti közgyülés, az ötödik tanácsnokság most a főpolgármesteri behelyettesitéssel dölt el. *Balogh* Hugó rendkivül érdemes tagja a tisztviselői karnak és közvetlen *nyugdijazás előtt áll,* Hosszu közpályáján szerzett érdemei elismeréseül nevezte ki a főpolgármester tanácsnokká, *uj központi beosztást azonban nem kap,* mert rövidesen ugyis nyugalomba vonul.

Száz letartóztatás a berlini játékbarlangokban

Berlinből jelentik: Nem kevesebb, mint nyolc játékbarlangot sikerült a berlini rendőrségnek egyszerre lelepleznie. A játékbarlangokban, ahová igen nagy számban hurcolták áldozataikat a hivatásos ügynökök, ráadásul csaknem mindig cinkelt kártyákkal és eltorzitott kockával játszottak. A közönség a legszegényebb néposztály tagjaiból került ki, mégis gyakran többszáz márkás tétekben folyt a játék: Nem egyszer előfordult, hogy a mindenéből kifosztott játékostól óráját, sőt a kabátját és sapkáját is elszedték. Sok munkanélküli e lebujokban játszotta el a segélyt. A rendőrség a nagyszabásu bünüggyel kapcsolatban *több mint száz embert tartóztatott le.*

Halálos lavinaszerencsétlenség érte egy bécsi sitanfolyam kilenc tagját

Grác, március 12.

Tegnap délután öt óra tájban borzalmas lavina-szerencsétlenség történt a Tauernhegységben. A bécsi Südmark egyesület si-tanfolyamának 25 résztvevője tegnap délután gyakorlatokat tartott, mikor egy hirtelen leszakadt hótáblából támadt görgeteg a tanfolyam tizenhárom tagját elragadta. Négy embert sikerült megmenteni, kilenc azonban meghalt.

A si-tanfolyam résztvevői a Jung Wien bécsi cserkészcsapat tagjai. A szerencsétlenség hirére Schladmingből azonnal mentőexpedició indult a katasztrófa szinhelyére. Az expedició kedden délig még nem érkezett vissza és igy nem lehet még tudni, hogyan történt a rettenetes szerencsétlenség.

A borbélyverseny győztese

Ma hozták nyilvánosságra hivatalosan a vasárnap lezajlott fodrász- és borbélyverseny győzteseinek névsorát. Ebből kiderül, hogy 34 másodperces európai rekorddal *Herskovics* Sándor borbély győzött a borotválóversenyen. *Herskovics,* aki különben egy Aggteleki-utcai borbélymühelyben dolgozik, már meg is kapta a diszes aranyérmet.

A hadirokkant kérése

Varga József százszázalékos hadirokkant törzsőrmestert nagy szerencsétlenség érte. *Elvesztette összes iratait* s most ujakkal kellene pótolnia. Kéri ezért azokat a bajtársait, akik 1911-ben vele rukkoltak be a 86-osokhoz Szabadkára s 1914-ben vele vonultak be Szerbiába, ahol megsebesült, vagy ismerik őt az orosz frontról, hogy közöljék cimüket vele. Az ő cime: *Pesterzsébet,* Török Flóris-u. és János-tér sarkán.

Köpenytisztitás!
Kulcsár és Huppert

Genf nem gondoskodik légi védelméről

Genfből jelentik: A Népszövetség székhelye mindenáron a béke városa akar lenni. A genfi városi tanács szocialista többsége Nicolsnak, a két év előtti véres zavargások vezérének inditványára elhatározta, hogy nem teljesiti a szövetségi kormány utasitásait és nem gondoskodik a város lakosainak légi védelméről. A határozati javaslat indokolása ugy szól, hogy Genf a béke városa és nem vehet részt harci készülődésekben.

Nagy influenzajárvány a vidéken

Nyiregyházáról elentik: Nyiregyháza területén olyan nagy mértékben teredt el a náthalázjárvány, hogy nyolc napra bezárták az összes iskolákat.

Bonyhádi jelentés szerint Bonyhádon könnyebb lefolyásu náthalázjárvány lépett fel, ugyhogy a *reálgimnázium 300 növendéke közül 200 betegen fekszik.* Hatósági orvosi rendeletre a gimnáziumot egy hétre bezárták. A lakosság körében is sok a beteg.

A KMAC idei bajnoki versenyei

A *Királyi Magyar Automobil Club* Nemzeti Sportbizottsága Motorkerékpár Szakcsoportja az Automobil Club helyiségében legutóbb ülést tartott, amelynek napirendjén a magyar motorkerékpár-bajnokság szabályzatának megállapitása szerepelt.

Az elfogadott szabályzat értelmében *az 1935. évi magyar bajnokságot négy csoportban irták ki:* 250—350 és 500 kcm szóló motorkerékpárok és oldalkocsis gépek számára. Az oldalkocsis motorkerékpárok részére egy bajnokságot (tekintet nélkül a gépek nagyságára) állapit meg a szabály.

Az 1935. évi bajnokság alapgondolata értelmében azon a bajnokság elnyerésének reményével részt vehet minden olyan motorkerékpáros, akinek vezetői képességei kiválóak és aki rendes, normális tura-, vagy sportgéppel rendelkezik. Tekintettel arra, hogy *a bajnoki futamok megbizhatósági és gyorsasági versenyekből állanak, a vezetők képességeit megbizhatóság és gyorsaság szempontjából egyaránt felülvizsgálják.*

Bajnoki futamokul a Nemzeti Sportbizottság a következő versenyeket jelölte ki: *KAC Reznicsek Turaut május 5. Orsz. Frontharcos Szöv. Turautja május 27—28. FTC Futárversenye junius 30. TTC Turaut október 6. KMAC Megbizhatósági turaut (és holtverseny esetén befejező sebességi próba) október 26—27.*

Malacban sült sonkáskocka

A budapesti vendéglősök népszerüvé vált *magyaros vacsoraversenyének* sorában egy kedves ki sdohányutcai vendéglő, ifj. *Suhajda* György vendéglője állt starthoz, hogy megmutassa: nemcsak az *éttermek,* hanem a *vendéglő* is tud eredeti, izes magyar ételsort nyujtani a fehér asztal barátainak. A magyarosan diszes asztalok főhelyén a hivatalos birálóbizottság foglalt helyet, élén *Gundel* Károly elnökkel, továbbá dr. *Pertik* Béla székesfővárosi főjegyző, iparhatósági biztos, *Magyar* Elek szerkesztő, *Malosik* Ferenc és *Németh* Aladár vendéglősök, *Somogyi* Ottó, a rendezőbizottság titkára és a sajtó képviselői, végül a nagyszámu érdeklődő közönség, mely szintén kapott szavazólapokat. Az *ételsor,* vagyis menü a következő volt: *Kecskeméti étvágycsináló, Bácskai ürüleves, Süllőszelet kemencében sütve,* tejfeles kapormártással és juhturós burgonyával, *Rozsdás bélszinpecsenye alföldiesen,* gombás tarhonyával és vegyes salátával nemzetes asszony módra, *Malacban sült sonkáskocka.* Az ürüleves már meglepetés; általános sikert arat. *Gundel* Károly elmondja, hogy a hasonló eredeti kreációkat, melyeket a versenyző kisebb vendéglők mutattak be, az előkelő nagy éttermek már müsorra vették. Igy gazdagszik a magyar konyhamüvészet. A halételnél diadalmasan száguld a hir a drukkoló vendéglőshöz: *a zsüri repetáll* Valóban, a *juhturós burgonyából* ismételten kértek a birálóbizottság tagjai. Jó jel. Az elismerés a *malacban sült sonkáskockánál* éri el tetőpontját; ez a logikus ételtalálmány nemcsak logikus, hanem sajátságosan jó is. A közönség, mint a szinházi premieren, *a szerzőt kivánja látni,* mire megjelenik a szinen a vendéglő főszakácsa, *Lepsics* Andor, ki eredeti kreációival neves személyiség a szakmában. Fehér szakácsfövegét emelgetve köszöni az ovációt. Elmondja, hogy a malacban sült sonkáskockához egy születésnapi malac adta az ötletet. Büszke rá. Méltán. A versenyben számukra biztos a nagy esély.

— **Áldott állapotban levő nők,** ifju anyák és többgyermekes asszonyok az enyhe, természetes **„Ferenc József"** keserüviznek már mérsékelt adagokban való használata által is könnyü és hig ürülést, ugyszintén rendes gyomor- és bélmüködést érnek el.

Zágráb lemondott az asztali-tennisz-világbajnokságról

Mint *Zágrábból* jelentik, a *jugoszláv asztali tennisz szövetség kimondotta, hogy a londoni kongresszus által neki itélt világbajnokságot nem rendezi meg.* Mint legutóbb jelentettük, a londoni világbajnokságokkal kapcsolatban megtartott tanácskozások során *Németország nem mutatott határozott hajlandóságot a világbajnokság megrendezését illetően, s ezért a világbajnokságot Zágráb kapta, amely azonban most ugyancsak elháritja a megtiszteltetést. Miután az 1937-es világbajnokságot már Csikágó vállalta és rendezi is meg a legszélesebb keretek között — az 1936-os évre még vállalkozó szellemü rendezők kerestetnek!*

Tüz egy kórházban

Belgrádból jelentik: A pozsareváci közkórházban az elmult éjszaka heves tüzvész pusztitott. *A betegeket sikerült még idejében biztonságba helyezni.* A tüz csak anyagi károkat okozott.

Hoffmann Erika, [ ]

L.: Zoltán Éva

Sz. A.: Restaurátorok ... 7.

Népszabadság, Bp. 1976. szept. 3.

HOFFMANN FERENC udvari asztalosmester. Egerben 1881-ben az érseki palotában mai is őrzött klasszicista irószekrényt - amelyet egy pesti asztalos készitett - javitja. /Voit kézirat 1958./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

Hoffman Ferenc, festő,

1774, Pozsony.

Pressburger Zeitung

1774, 35. sz.

Hofman Ferenc, festő,

1791. Pozsony.

Pressburger Zeitung

1791, 38. sz.

Hofman Ferenc, festő,

1791. Sopron.

Pressburger Zeitung

1791, 88. sz.

N.D.A.

HOFFMAN Fanni

1927-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Rédi: Nagybánya.... Bp. 1954 336.l.

Pozsony. Hoffman (Hofman) Ferenc,
festő, 1774, 1791.

Pressburger Zeitung
1774, 35. sz., 1791, 38. és 88. sz.

MDK

Hoffmann Emma, XVIII. sz.

Szt. István

Ernst Muz. aukç. 53.sz. 1936. máj. 15 l.

Hoffmann Erika (festő)

1975. ápr. -ban a Wiener Neustadtban kiállítása volt Kutas László val.

Népszava, 1975. ápr. 7. 103. erf. 80 m. 8 p.

Hoffmann Ferenc

Cacilhias c. tájképe
repr.

Művészet. 1941. 37 n. 15. l.

Hoffman József

Hoffmann Ferenc

Nul. 1864 szept. 19.
Rk. 1 polgari.
1882/83 II. - vendéglatz
1883/84 I. fametszö ontág

M. Kuvárt. 1940-41
Cacilhias, of

~~II 87~~

Hammerschmiedt József, ify.

1903 XI. 24.

Budapest

Miniszterhez. ~~Felterjesztés~~ Javaslat a pápai ev. ref. főiskola gyűjteményeinek állami felügyelet alá helyezése tárgyában

(466/903)

D Hoffmann Ferdinand

öräs Nagyszombat

1830 k

l

Namzeti Szalon IV. anke.

38. l.

215 IPOLYI—STUMMER, ARNOLD VON: träge zur mittelalterlichen Siegel Ungarns. (Klny. *Mittheil. d. Central-Commission.* Wien, 1859.

216 DERCSÉNYI, id. m. 30. l. — GE PÉTER: A somogyvári Szent (Aegidius) monostor-templom ma nyai. *Arch. Közl.*, XX. 1897.

217 DIVALD KORNÉL: Magyarország szeti emlékei. Budapest, 1927. — HORVÁTH HENRIK: A köz Pest-Budának helyszínen maradt kei. *Magyar Művészet*, 1932. (A töredék korát a XII. sz teszi). — *U. a.:* A magyar szo kezdetei, id. m. 20. l. (XI. szá Budapest művészeti emlékei, 69. l. (XII. század eleje.) — V. CSEMEGI JÓZSEF: A tabáni K relief. *A Magyar Mérnök- és Egylet Közlönye*, 1935. 345. l.

218 V. ö.: SZŐNYI OTTÓ: A pécsi múzeum kőtára, id. m. 139. csillagra figyelő pásztorok e hasonló tarisznyát visel. U alapján EITELBERGER (*Mittelal denkmale d. österr. Kaiserst* 77. l.) magyar pásztoroknak r és ennek alapján az egész d vet magyar munkának tar

Hofmann Emil

festő

Oravicáról, 1856-ban

16 éves.

Hofmann Emil, festő, Oravicáról, 16 éves korában, 1856-ban iratkozott be és 1860 máj.-ig a fest. előkészítő szakosztály hallgatója volt.

lásd Fleischer Bées 52. 1.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Hoffmann Emil,

festö oravičai

l.

Lykanemzromantika

88. l. 115. l

144. l.

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi utca 36. IV. 1.

Hoffmann Emil

Mnvárost 1912

180

SEXTVS bélyeggel ellátott római
agyagmécses VI. 280.

Hofmann Emil

geb. in Oravica

15 Jahr.

1855-56

Bècsi akadèmia
Ujhàzy

München V. 190.

HofmannEmil /oraviczai/ F.M.19.2.

(?)1856 müncheni ak.ról jön bécsire./Ly.N.r.115/
hivatalnok fia. /Ly.88/
(?)1858 münch. ak. (Ly. N.r. 144./

Hoffmann Emil, festő; szül. 1840-ben Oraviczán, hol atyja pénzügyi hivatelnok volt. ~~1858-ban~~ Előbb ca évig a müncheni ~~képzőművészeti akadémián tanult~~ aztán 1856-60. a bécsi képz. akad-n tanult

Somogyi Miklós: Magyarok a müncheni képzőművészeti akadémián. Művészet. 1912. 180. l.

HOFFMANN Ferenc festő

Stációképeket ajándékozott a Hermina kápolnának 1926-1927??

BUZA Péter: Herminamező, fejezetek egy városrész történetéből. Bp., 1992
~~86~~ 85.

Hoffmann, Franz, kályhásmester MDK.

1764 jan 1-én 4 kályháért 156 frtot vett fel Rádaytól .Nem valószinü hogy elkészitette. De 1766-ban és 1769ben több kályhát is készit Rádaynak.

263 és 264. o.

Zsindely Ferenc: A péceli Ráday-kastély.
Müv. Ért. 1956. V. Évf. 4. sz. 253- 276.o.

M.D.K.

HOFFMANN Ferenc festő

Rácz Samuel orvos arcképe

Garas XVIII. sz. 141. 223. l.

M. D. K.

HOFFMANN Ferenc festő

szül. Pozsony

1791-ben iratkozik be a bécsi Képző-
művészeti Akadémián

Garas XVIII. 17. 223. l.

M. D. K.

HOFFMANN Ferenc szobrász

1794. kihálytolva, ev. templom, oltár
proféta- és angyalszobrokkal

Aggházy: Barokk szobrászat... Bbr. 1959
I. 146., 2 14. II. 174. l.

D Hoffmann Ferenc

antalos

l.

Roth Sieb Alt

216. l.

: első német kitelepitő vonat az ameri-
ágba. Ittmaradnak azok a német származá-
rsa magyar, vagy akik igazolják, demok-

•

iparának 90%-át átállitották a béketer-

)•

delemügyi miniszter bejelentette, hogy
ra szükség van. A ~~fénnyel~~ Szénnel való takarékos-
okat kell életbeléptetni.

)•

Hofman Franz

1765. Nov. 5. Franz Hofman, Hafner zu Saldo seiner Arbeith 412 f
Az 1765 iki átalakítás alkalmából.

Fleifeltorony i kasa

153. l.

BUDAPEST
934 JUL -6 19
sa 62 sa

Hoffmann Franz

Modellierer

XVIII. 27

l.

Schirek Holitsch

117. l. 118. l.

Kiadásért felelős: Csath András

Körösvidék Részvénytársaság nyomdája, Békéscsaba. Felelős nyomdavezető: Svecz András

KEREK

Van egy darabka hegyes-völgyes Magyarország, ahol többnyire sekélyek és soványak a földek, s ahol kegyetlenül szívósnak kell lenniük az embereknek, ha élni akarnak. Sokan el is költöztek innen az utóbbi évtizedekben, s más tájakra húzódtak, főleg a borsodi iparvidékre. Néhány apró falu már-már gyógyíthatatlanul sorvadozik. Fent a hegyek között még a víz is kevés, s bajos a megélhetés. Ki erdei munkával keresi kenyerét, ki mezeivel, ki ezzel is, azzal is, a régi nagy erdőségekből azonban sokat kiirtottak az elmúlt időkben, s helyükön kevés termékeny talaj maradt. Karsztos, kopár vidék ez, ahol gyakran a gyepek is gyérek, nemhogy a vetések.

Ismerjük a karsztos tájak természetét. A termőtalaj könnyen lekopik a mészkőhegyek ormairól, lejtőiről, s itt is, ott is előbújnak az alapkőzet fehér sziklái. A rejtve maradt kőzetrétegek meg a talajba szivárgó csapadékvizet nyelik el, s közben maguk is oldódnak: résekké, járatokká, üregekké, barlangokká, támadnak bennük. Aggtelek, Jósvafő gazdag szépségeit rejti e tájon a föld mélye, de a föld színe kevesebb gyönyörűséget kínál, kivált az itt élőknek.

Legjobb talán még lónak lenni ezen a vidéken. No, nem húzós lónak, csak itt nevelkedőnek. Tág téren száguldozhatnak, fickándozhatnak itt a fürge lovacskák, s vígan falhatják a késő tavaszi, kora nyári legelők füvét. Mert ilyenkor itt is dús a fű, inkább csak nyár derekán ég ki a gyep.

A felnövő lovak az embereket is élni segítik persze, akárcsak a Bódva vizén úszkáló kacsák és a vize alatt úszkáló halak (bár ez utóbbiak már nagyon megfogyatkoztak).

Sok minden megfogyatkozott. Még a reménység is. Némelyik kis falu lakói mintha maguk is partra vetett halak volnának őseik földjén.

A Bódva mentiek talán kevésbé. Ott több még a fiatal, több a gyerek. S több a reménység is, hogy az ezer éve itt élő nép továbbra is boldogulhat, nemzedékről nemzedékre előbbre juthat anélkül, hogy kiszakadna a maga múltjából, sorsa mély gyökereiből.

VARGA DOMOKOS

ASZTALOS ZOLTÁN (MTI) FELVÉTELEI JÓSVAFÓN KÉSZÜLTEK

Egy cseresznyefáról

1. Félszázada – férfikorom határán – könnyedén föl-
kúsztam akkor is vén cseresznyefánk csúcsára: –
nem a csattanó bogyókért, de hogy a dombtetőről
tágabb legyen a láthatár: a Földközi-tenger
Homérosz-kék ege alatt, kertek közt, rétek, szaletlik
lengtek; ápolt domblejtőkről egy kortynyi Dunántúl
hozta föl ifjúkorom. A géptelen táj alig értett
csöndjét diófák kesernyés árnya szőtte be, néha a tenger
zúgását kapdosta a szél, vagy a kristály fény ragyogott.
Itt nőtt nagyra fánk: a Nap s a Magma lángja között,
a hártyavékony, hűs földkéregben gyökerezvén;
mert ide vettetett, hol a kert erdőbe torkollt, akár
oly ősvilágba, melyben az istenek gyanútlan baljós,
mély derűjét csak a repdesők zaja törte meg.
Harkály, rigó, méh, lepke volt elég, – ökológia még
nem kellett a színes lombnak, ízes levegőnek.
A fa oly könnyű lett mint napfényben egy szitakötő:
zöld, remegő láng: ég, de nem éget; igéz csak.
Páráskék hegyek takarták Pestet; a Vár puha csipke-
rajza szegte a tért be, hol szinte növényként
éltem, alig sejtve mi jöhet?; hiszen csatatérnek
nem volt jó a völgység. Innen a Nagyvezér is
visszafordult már: sorsára hagyva Budát.

2. Mégis harc helye lett: hadak, tankcsordák járták; az ég
s föld kavargott: vak hullámverés vagy egybehangolt
fölvonulás: iszonyún szép ostrom, hydraölés? Így
lett tanú vén fánk: akna tépte; sztálingyertyákkal
lángolt az éj; frontok meginogtak, a ház állt;
átvonuló katonák, partizánok, szökött hadifoglyok
ki s kirabolták; de kivirult a fa, vitaminnal etette
a pincelakókat; s látta, hogyan építjük a nyári
otthont; hogyan fordul fölszínre gyümölcsfát
ültető ásónk alól pár döglött akna, gránát.
A sebét benőtt fa hazárdul szórta ezernyi
magvát: nem maga kedvére, de a folytatódás
ős törvénye szerint. Együtt láttuk bolydúlni a várost:
Nagybudapest elnyelte Árkádiánkat. Dől a gépzaj.
Lankák házsűrűjén túl paneltornyok sorfala. Fény-
oszlopok állnak föl Kelenföld sínlabirintusából.
Nincs bársonyos éj. Termesz-bolyok füzérét
sodorva nő a vihar: homokot vagy inkább
száraz lomb-töreket kavar s hord ránk, öregekre.
Fánk megroppant ága terem még, én pedig csak
törzséhez dölvén érzem vaksin a mézsűrű fényt, a
csontig ivódó nyirkot, esőt; és látom
lomhán fölvonúlni a tél jeges hadihajóit.

3. Ki kellett vágnunk mégis: útban lett. Az ősz magába
mosta, a tél hóval födte a fákat. A tavasz döntött.
Vagy ő is csak parancsra mozdul?; a növények fakadnak,
teret keresnek, élni akarnak; a gyökerek téli harca
zsengezöld sarjadásba könnyül: észrevétlen növekedésbe
kezd a fény s árny közt lebegő langy szélben. Csak mi
sirattuk a fát társként, ki holtában is példa maradt.
Ami él, mind visszaporlad a földbe, mely errefelé sokáig
éltet; mivel a glaubersós vizek itt fakadnak:
nincs rák, a gyümölcs ép, könnyen kel útra
jó szélben, madarak csőrében, ember kosarában.
Bár a fölszín alatti barlang-útvesztő s a tömörre
préselt márga holt évezredeket rejt, idefönt él
az ég üvegébe takart emlék; s bár útja kitudhatatlan,
jókat igér a jövendő. Mikor a fát ki kellett
ásnunk: földar[illegible]hóját lehántva,
hogy férgek fészkévé ne legyen, – szobrot faragtunk
a törzsből, ott, hol a gyökér tövé válik, magasra lökni
az élet nedveit, – s emlékműveként fölállítottuk.
Mögéje fácska került – magunk helyett? – mert
úgy éreztük, mi nevelünk új gyökeret, törzset,
jól tudván, hogy elmúlunk bár, meg sose szűnünk.

4. Mindent megmérünk: a magunk mértéke szerint;
mert a világ megmérhetetlen: az egész azonegy csak,
a részlet nagyjából: hisz nincs egyforma perc, fa, levél, sors.
Mennyi egy életidő? Mi marad abból, amit összetörtek,
elvettek, betiltottak? A sejtve teremtett istenek is
csak szövevény-lét szőnyegébe szövődnek; a rosszrahajtó
akarat megront: testnek föltámadását vallja a vallás,
de a sors csak a végítéletet hozza, ha lesz, aki ítél.
Mi vének mondjuk: több, más is lehet; de az ifjak jobban
tudják: zavar tükre zavar, dadogásé csak dadogás: mert
a lélek mágusai, az anyaghitű, büszke technokraták
végveszélybe visznek és igaz egységet nem adnak
egyházak, szekták, ideológiák, vallástanok. Akár
farkát nyelő kígyó ítél Isten nevében a zsarnok.
Kinek s miről szólhatsz igazán? Lehet élni
kárhozva, zűrzavarban? A lét nem hull darabokra:
forr, robban s összezeng. Az ifjú írók szóljanak
agóniáról, nekem a kert súg: növök, pusztulok,
mint oly öregek, kik korhadóban, száradó
ággal is teremnek még: nem éppen friss cseresznyét,
de talán a tapasztalat aszúival édesebbet:
hogy élni türelemmel kell és jó megérve elégni,
fény lenni a végső lobbanásban is: jó emlék!

Keresztury Dezső

GRÁBÓC

Kemény, nehezen hasadó, karcsú és egyenes fa a gyertyán. Mintha tulajdonságait magukra eszményítve nevezték volna Gyertyánosnak, szerb néven Grábócnak az 1580 körül a Tolna megyei Völgységbe települt szerbek új hazájukat. Emlékezve és utódaikat emlékeztetve Crna Gora-i, dalmáciai erősségeikre... Kétszáz év alatt durván számolva is hatszor kerekedett fel ez a nép tömegesen új hazát keresni. Először a török elől menekülve jöttek át a Dráván. Aztán – a Balkánnak a Török Birodalomba olvadása láttán – sokan visszaköltöztek. Mások ugyanez időben a törökkel együtt küzdő harcosokként hozták Tolnába családjukat. A magyarországi hódoltság megszűnte után jó részük útra kelt déli irányba. Nem sokkal később azonban a bécsi haditanács kiváltságokkal kecsegtetve a szerb határőrvidékre telepítette vissza a török ellen e fegyverforgató népet. Hatodjára az ellenreformáció vallási türelmetlensége robbant közéjük: volt, aki ismét délnek vette útját, több ezren pedig Új Szerbia néven a Dnyeper mellett alapítottak hazát.

Valóban kemény, a gyertyánhoz hasonlóan saját, egységes képéből nehezen hasadóvá edződött ez a nép. Jászi Oszkár írja, hogy a beköltözött és Magyarország-szerte szóródott szerbek száma 400 ezer körül lehetett, aminek „...következtében Ó-Szerbiának majdnem egész területe néptelen lett és csak később kapott albán népességet". Ennek az állandósult vándorfolyamnak volt évszázadokon át egyházi, kulturális, nemzeti tudatot fenntartó központja, letelepedés előtti közbeeső állomása Grábóc. Az 1584-ben ide érkező görögkeleti szerzetesek így nemzedékről nemzedékre tudták átmenteni a kolostor falai között a nemzeti sajátosságokat, művészetet. Mivel a török uralom csak az egyházi szervezetet ismerte el önálló nemzeti intézménynek, a görögkeleti egyház az egész lakosság nevében léphetett fel, és szervezte a szerb közösség mindennapos gazdasági, politikai életét.

Fatemplomukat 1584-ben kőépülettel váltották fel. Ehhez Szokoli Musztafa budai pasától kértek engedélyt és támogatást, akit földijüknek tekinthettek, hiszen őt Crna Gora Szokolvici községéből rabolták el gyermekkorában a törökök, hurcolták Sztambulba, képezték janicsárrá. Török idők múltával ezt a templomot hagyták itt a szerb telepesek, s csak 1735-ben költöztek vissza. Egy évre rá a korábbinál pompásabb épületet emeltek az előző romjain, a kolostort 1787-ben kerítve mellé. Ez a mai, a képeinken látható épületegyüttes.

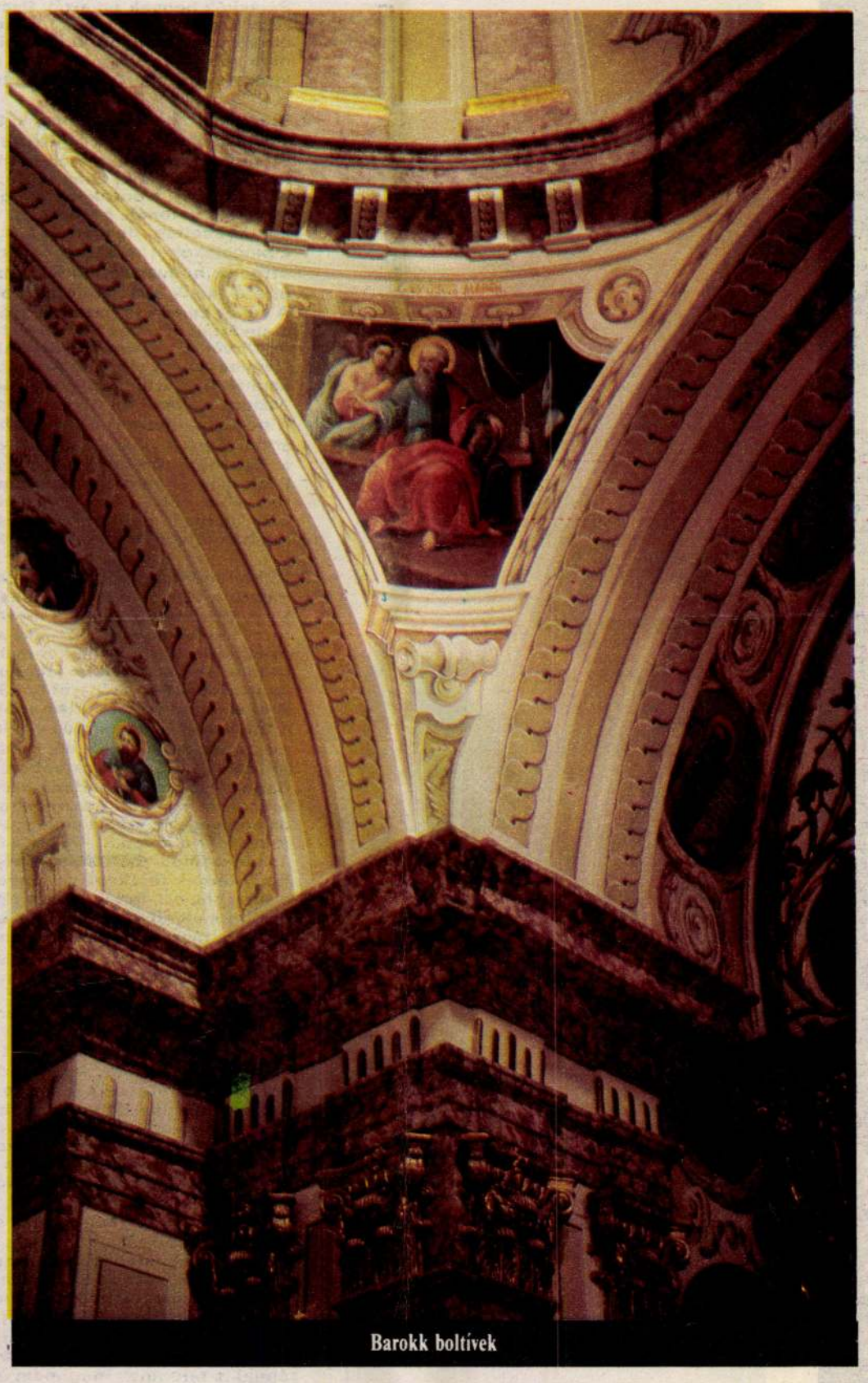

Barokk boltívek

Egyetlen bizánci jellegű barokk templom a magyar épületállományban. Egyaránt mutatja a szerb népi hagyományokat, a szerémségi kolostorépítészetet, a barokk által befolyásolt tömeg- és térformálást. Belseje a XVIII. század leggazdagabban kiképzett és berendezett belső terei közé tartozik. Falképeit – a restauráláskor előkerült szignó szerint – Andrej Obrazil és Franz Florian Hoffmann festette a bizánci ízléshez igazodó barokk modorban, 1785-ben. A falpillérei között a görögkeleti vallásnak megfelelő rendben elhelyezett bibliai alakok mellett a szerb egyház által nemzeti erkölcsi, eszmei magaslatra emelt, bíborba, bársonyba öltöztetett népi hősök láthatók, akik bizony, soha életükben nem csodálhattak ilyen köntösöket. Közöttük van Sztyepán Sztijanovics, aki szintén Crna Gorából sodródott a török ellen vívott harcokban a Szerémségbe, Szlavóniába, várparancsnokként, majd a drávai és dél-dunai szerb sajkások parancsnokaként. Sztepanov Radován, a mohácsi görögkeleti egyház mai esperese szerint Sztijanovics részt vett a Dózsa-hadak harcaiban is... Magyar parasztháború hőse szerb templom falképén!

Grábóc templomának helyreállításához a magyar állam a Pannonhalmi Főapátság, az esztergomi bazilika és a pécsi ókeresztény sírkamra restaurálásával egy időben nyújtott jelentős összeget. Az ünnepélyes átadásra a templomalapítás 400. évfordulóján került sor a jugoszláv–magyar kulturális együttműködési szerződés keretében.

A grábóci templom és kolostor a XVI. század közepétől a XVIII. század végéig működött a magyarországi szerbek egyházi és művelődési központjaként. Ezentúl – eredeti egyházi funkcióinak meghagyásával – az innen elmentett muzeális és történelmi értékeinek visszahozásával, bemutatásával az idegenforgalomba való bekapcsolódás útján válik közkinccsé. Búcsúk alkalmával tartott miséit nemcsak a magyarországi szerbek keresik fel, hanem autóbuszokkal szép számmal érkeznek Jugoszláviából is őseik magyarországi „Gyertyánosát" megtekinteni. A templom sok mérnököt, művészt, munkást megdolgoztató, gyönyörű eredményre vezető megmentésével semmiképpen sem csak a szerbek népinemzeti emlékezete lett gazdagabb, hanem mindannyiunké, hiszen a Grábóc fölött zajlott századok eseményei Magyarország történelmének kitörölhetetlen részei.

FÁBIÁN GÁBOR

KÉKESDY KÁROLY FELVÉTELEI

A torony

Az ikonosztáz

A kolostor kútháza

A bizánci jellegű barokk templom

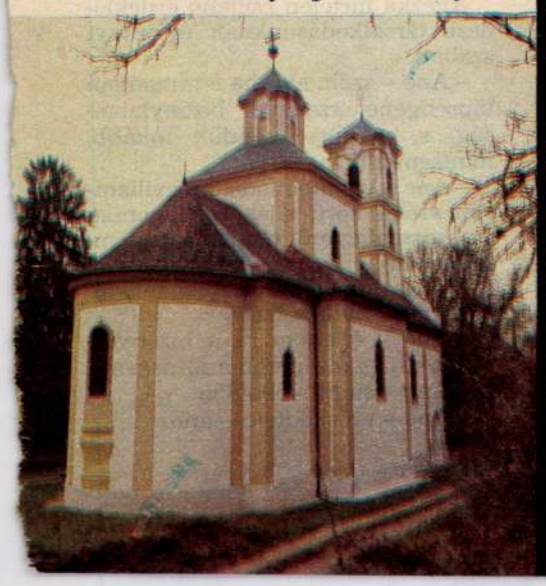

Részlet a gazdagon berendezett belső térből

HOFFMANN, Franz Florian Uj Tükör, XXV.évf.32.sz. 1988

BÉKÉS PÁL

Ano

(Részlet az ÉRZÉKENY UTAZÁSOK KÖZÉP-EURÓPÁN ÁT című regényből)

Nu Tomáse! Rég elporladt cseh szerzeteseknek torkon leiramló barna söre! Mint pezseg a társas élet e hosszú pácolt asztalok körül, melyeknek gyalult deszkáján még a korsók vastag üvege sem koppan keményen, felfogja azt a tarka kartonkarika. Óh, a földmélyi pincékben erjesztett pazar ital, melyben hatszáz év fanyar tudása, hatszázadnyi barnán mosolygó bölcsesség összesül s hirdeti korokon át s korsónként újra meg újra, hogy a summum bonum nem egyéb, mint békés kvaterkázás a hosszú asztaloknál, s töltekezés a simán gördülő kortyokkal!

Erre gondoltam, s több effélére, míg szuszogva eregettem magamba az Ágoston-rendieknek bakserét, amidőn a pincér ismét felém lavírozott a boltozatos teremnek bozsgó tengerén, s mögötte – mintha vontatókötélen – egy leány rengett zajgó habokon (mely csodás kép!).

Reápillantottam, s megkövültem. Primadonnám volt ő, a tünde alkonyi tünemény, kit előző este szólítottam meg botorul, s ki mintegy móresre tanítván engem, szemtelen legyeskedőt, úgy pöckölt el magától, mint zakónak revers-jéről szokás a porszemet. Igen, ő volt az, ráismertem nyomban, habár tegnap aranyszín lobbanással derítette az utca sötétjét, míg ma nefelejcskék szűziség burkolta (a módi diktálta színeváltozás vagy benső késztetés?) könnyű topánja hegyétől az aranyos hajat összefogó másliig. Ám külleme akármint különbözött is tegnapi önmagától, a vonások, miket villanásra láttam csupán (a tiszta homlok, bájosan ívelő szemöld, széles ajak, kétfelől édesen mélyülő grüberli, s a többi) belevésődtek idegeimbe, hiszen bizonyos arcokat elegendő megpillantani bár szemhunyásnyi időre is – feledhetetlenek.

Megvagy hát, tünde szépség! Tudtam, találkozunk még, de hogy ilyen hamar, s önként futsz utcámba, több, mint mit remélni mertem!

A pincér helyet mutatott a leánynak, épp szemközt velem, majd újabb korsót helyezvén elém, távozott, ahogy jött, szélduzzasztotta vitorlával.

Kezdjük hát, sarkalltam magam küzdelemre, s a hódításhoz hozzáfogtam legott. Mennyi habozás, mennyi félszeg szempilla-rebegtetés előz meg egy-egy oly tekintetet, mit az érző lelkű férfi végül a kiszemeltre vet! Mennyi visszafojtott kívánás, szemérem, hullámzó meremnem merem s mennyi suta félsz! A remegés a visszautasítástól, s az elfogadást követő benső lobbanás tobzódó diadalma! Óh, ez akárhányszor eljátszott, s el nem unható játék.

A nefelejcskék légiesen rímelt a baksörnek színére, s a leány fölmérte mihamar, mit jómagam is: ketten vagyunk csak zsengék, s karcsúnak mondhatók a boltívek alatt rengedező sörpocakoknak tömkelegében.

Látva láttam, hogy ha zörgetek, megnyittatik, s így a határozottabb föllépést tovább nem halogathatván, összeszedtem magam, majd mosolyogva egy rekedtes „Wie heisst du?"-t küldtem felé. A barátságosan értetlen gesztus heves agytornára késztetett, s búvárlatra rég feledett magántanuló korszakomban, minek eredményeként egy épkézlábnak tetsző mondattal tértem meg emlékezetem tengerének mélyéből, s szólottam – „Kak tyibjá zavut?" – Az értetlenség ismételt megnyilvánulása újabb erőfeszítésre ösztökélt, s fogyatkozó reményekkel tettem fel utolsó kérdésemet: – „Quo es nomimi tui? – s közben magamban nem kevés szemrehányást tettem mesteremnek: bár késztetett volna valamely a latinnál köznapibb haszonnal bíró nyelv, teszem azt (csupán a példa kedvéért) a cseh elsajátítására. A tegnap arany- s a ma nefelejcsszín tündére azt tette, mit vártam: széttárta karját s fejét rázta újólag.

Belátván, hogy a még álló s már letűnt birodalmaknak általam ismert nyelvei kimerültek, alantasabb, ám hatékonyabb eszközökhöz kellett folyamodnom. Mellemre böktem hát, s így szóltam: – András – majd ismételtem tagolva: – András.

– Ondras – ismételte ő derűsen, majd fölcsippentvén a párbeszédnek fonalát saját mellére mutatott, fölhíván mintegy figyelmem a kék textíliákon átderengő idomok ingerlő tökélyére: – Anežka.

– Óh, Anežka – leheltem, s folytattam volna, ám hiába, e ponton elakadván, nem tellett tőlem egyébre, mint hogy ismételjem átszellemülten: – Óh, Anežka.

Ő pedig bólintott:

– Ano, ano.

Mennyi lágyság egyetlen szóban! Mily ritka egysége hanghatásnak s jelentésnek! Ano, igen! Igen, ano annyit tesz: igen. S azzal fönséges, párjanincs párbeszéd vette kezdetét.

– Ano? – kérdeztem.

Habozott kissé, majd félénken biccenté szép fejét: – Ano.

– Ano-ano – helyeseltem.

Hallgattunk egy verset; tudtam, rajta most a sor, de sürgetni nem kívántam semmiképp. S valóban, Anežka összeszedte magát mihamar.

– Ano? – vetette hátra csillámló haját, kihívón igazgatván szűzi másliját.

– Ano! – lendítettem magasba korsóm, s azzal hörpintettünk jócskán.

Tekintetem félénken súrolta királynői termetét, mitől a robusztus gerendákból rótt asztal oly durva egyértelműséggel választott el. Pillantásomat elértette azonmód, ám másutt (s mi vágyaimnak netovábbja lett volna: mellette) üres hely nem kínálkozott, így hát sajnálkozva tárta szét kezét: – Ano.

Tehettem volna-é egyebet, mint amit tettem? Rábólintottam megadón: – Ano.

A beállott csöndben zavartan bámultam korsómnak mélyire, akárha ellenőrizni kívánnám a cseh Ágoston-rendieket: vajon megfelelő ideig, hőfokon, s hordóban ászkolták-e sörüket. Végre szóra nyitottam számat, s habozva firtattam azt, mi ilyes helyzetekben a formálódó viszonynak további menetét eldönti óhatatlanul, s ha a boldogító kifejletre biztosítékot nem is nyújt, nagy valószínűséggel megelőlegezi azt:

– Ano?

Anežka széles ajkán talányos mosoly derengett: – Ano.

– Ano?! – derültem fel, s számra szorítottam kezemet azonmód, mivel kiáltásom hangosabbra sikerült a szándékoltnál.

– Ano – emelte mutatóujját Anežka, hevemet hűtvén.

– Ano – visszakoztam nyomban, jelezvén, hogy körömhegynyit sem kívántam áthágni az illendőségnek határait.

Anežka hirtelen csillanó érdeklődése társalkodásunknak új irányt szabott.

– Ano – szólt, akárha fennhangon töprengene, szavából bizonytalanság, s tudvágy csendült inkább, mintsem állítás.

– Ano – vetettem oda, megvillantván széles körű tájékozottságomat, ám visszafogtam magamat nyomban: fennhéjázással frissiben megnyert bizalmát sikerült fölkeltenem.

– Ano? – tudakolta.

– Ano – feleltem rá a bizonyosságnak higgadt hanghordozásával.

– Ano – súgta kétkedőn.

– Ano – erősködtem – ano.

HEGEDŰS ISTVÁN RAJZA

Hofmann Ferenc

Pozsonyban született,
1751-ben iratkozott be.

Hofmann Ferenc, Pozsonyban született, 1751 jan. 12-én iratkozott be.

lásd
Fleischer Béla 52. 1.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Hoffmann Frigyes, cipészmester

A Pécsett müködött legjelentősebb kisiparosok adatgára. Üzletét 1910-ben adta át Pécsett Trázer Jeromosnak. 164.old

B.Horváth Csilla: Mousikok a pécsi kisipar történe téből az 1930-as években. 149.old

A Jan.Pann,Máz.Évk. XIX. 1974. Pécs

MAGYARSÁG

Melléklet a Magyarság 1938 junius 19-iki számához (115.)

vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzója, 70 éves

(Hoffmann Géza festménye)

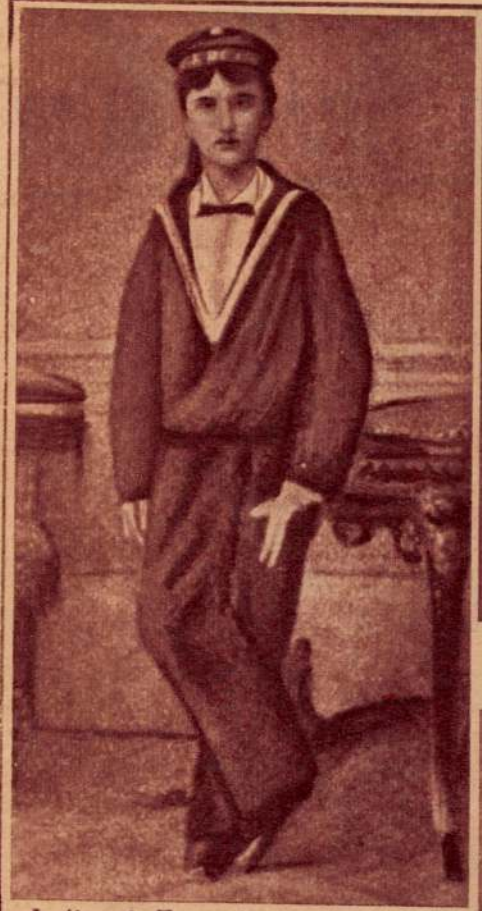

A fiumei Tengerészeti Akadémia növendéke

Megsebesülten a „Novara" fedélzetén

I. Ferenc József szárnysegéde

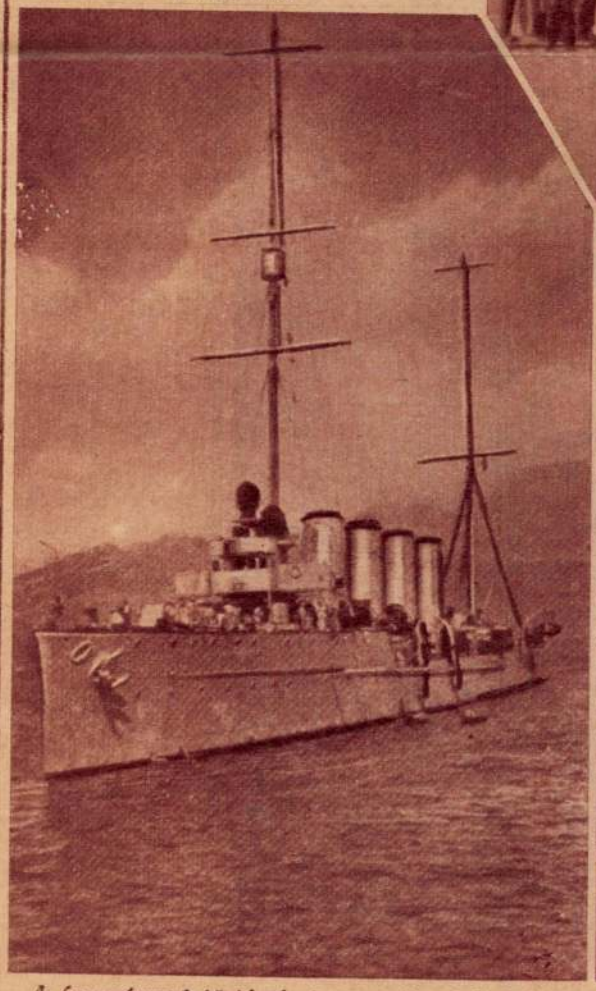

A kormányzó történelmi nevezetességü hajója, a „Novara" gyorscirkáló

Első Istentisztelet a Vérmezőn, az ország feltámadása

~~Farkas Tibor telefonált Tuzsérról (H.)~~
~~hogy sürgős ügyben hívjod fel őt.~~

Hoffmann Géza

Festő

Serédi Justinián
bíbornok hercegprímás
archépe fentiről
Pannonhalmán -

Mihályi Ernő:

Művészi élet Pannon-
halmán

Pannonhalmi Szemle
1943. 279. l.

Hoffmann Géza

festő

Wolf Károly ábrázoló olaj-

festményei reprodukciója.

Nemzeti Magazin

1932. dec. 11.

U. 2384

D Hoffmann Gusztáv

minepitész

l –

Erődi – Bodnár

212 l –

30. kép. *Telkibányai festő 1480 körül: Kris*

M. I. K.

HOFFMAN, Hans festő

(München)

1902-ben Nagybányán a Szabad-
iskola növendéke volt

Pécsi Hn. 1954. 325. l.

MDK

Hoffmann György

Rákoskereszturi r.k. templom /Pesti ut./

Épitette Rigó Márton és Hoffmann György
1894.

Benne a budapest belvárosi templom oszlopos bronz oszlopfejes márványoltára, dombormüvekkel, Hild János müve, az öt dombormü Wolfgang Sacktól, 1808.

Zakariás G. Sándor : Budapest. Bp. 1961.
188-189.l.

Ø

Hoffmann

hadnagy

1766/68

l.

Eperjessy 1929

12. l.

~~Veszeli Ludos - dülői ásatás~~

~~VIII. 195~~

Hoffmann

1770

1.

Eperjessy 1929

17. l.

Kossuth Lajos IV. 235

Hoffmann G. F.

l.

Budavinzaf. 1936

38. l.

Georg Fridrich (v. tale Franz) Hoffmann

éremvers

laid

VI. K

Glbé 601.

..... *műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....számu.....

n.

vi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Hoffmann Géza

A Kormányzó archége a Ludovika Akadémia disztermében, fentitől, repr.

Ludovikás Levente

1932. 43. l.

NYOMTATVÁNY

Hoffmann Géza
festő
Vül. 1874. Felsőrév.
Láid okv.
Ki-Kicsoda?
33/. l.

úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

HOFMANN GÉZA: XI. PIUS PÁPA ARCKÉPE

Fent: a Szent Péter-bazilika az uj vatikáni kertből. — Jobboldalt: pápai testőr. — Lent: Róma a Szent Péter-bazilika kupolájából.

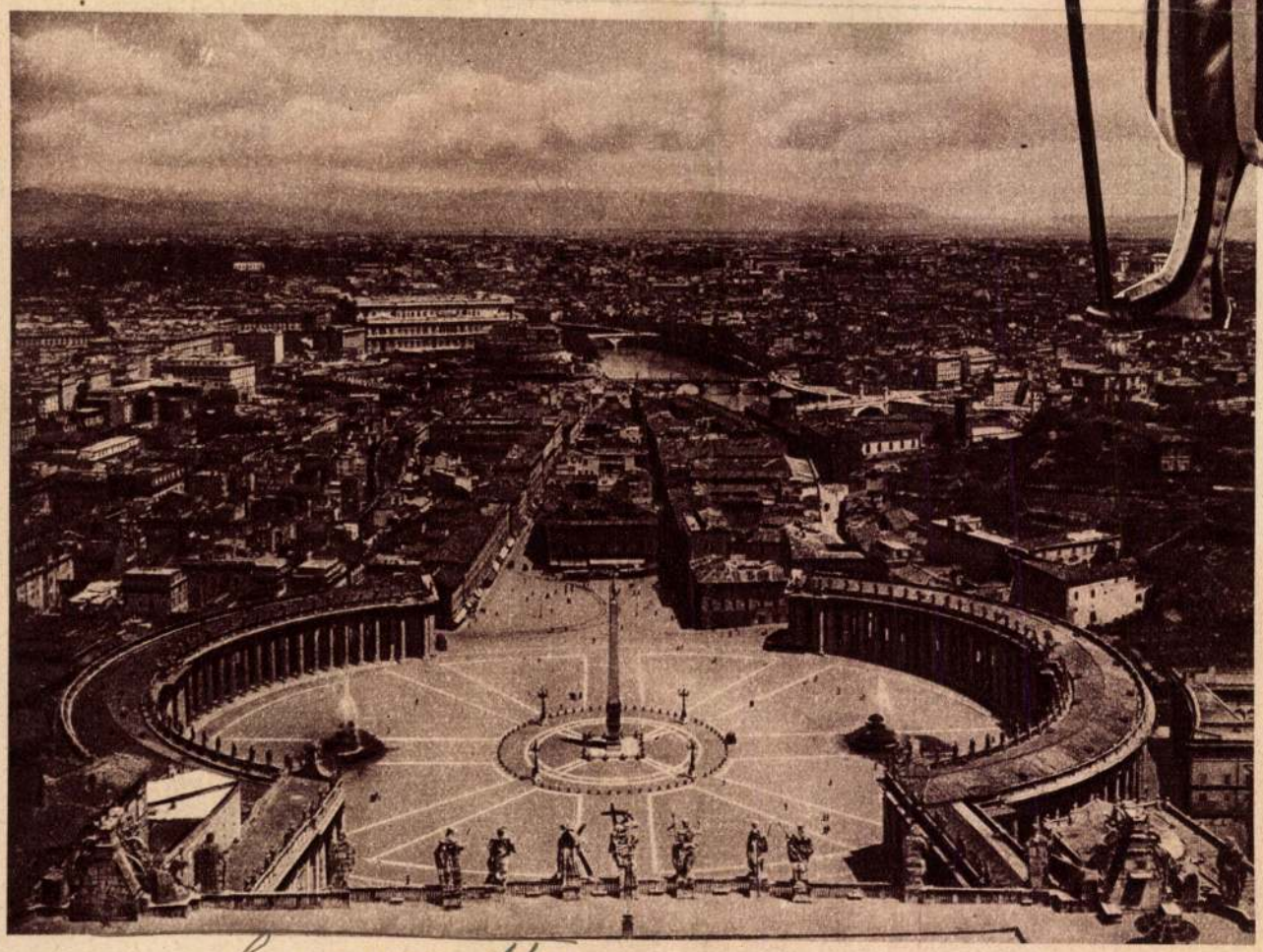

Képes Vasárnap 1937. márc. 21.

Képes Krónika

IRODALMI, MŰVÉSZETI, SZINHÁZI, TÁRSASÁGI ÉS SPORTHETILAP

XXI. évfolyam 50. szám. *Budapest, 1939 december 10*

Vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó.
Magyarország kormányzójának névnapját ünnepli ma az ország.

(Hoffman Géza felvétele)

ISTEN HOZOTT RONTÓ PÁL

Jó Kállay Miklós, Miklós-napi szerző,
Rontó Pállal nekünk nagy örömöt szerző,
Bár a daraboddal nem egyenértékű:
Legyen kritikám is éppoly versmértékű.
Kritika? Tán inkább szép szavak illessék
Azt, ki ily bőkezűen aranyozza esténk
Gazdagon csurgatva ízes szavak árját,
Amelyet szürcsölve: gyönyörűség jár át.
Csillogó rímeket szökőkútban ontó
Inkább kedv-hozó, mint kedv-rontó e Rontó,
Csupa kaland, jókedv, álom és valóság,
Szegélyezik útját nyíló mese-rózsák
S mit a szerző Jávor alakjára ráírt:
Csillagokba írja a magyar huszár-hírt!
Ritka, mint a jávor, kemény, mint a jávor,
Jávor a javából ez a java-Jávor,
Színről-színre látni őt: a néző sort áll
S a végén elbődül: — tyűh, ez a Jávor Pál!
Éppígy a színházból csak ezzel mehetsz ki:
— Milyen nagy színésznő lett a kis Szeleczky!
S fokozza jókedved és gyönyörűséged:
Tapolczay Gyula, Somogyi Erzsébet,
Ez a szép művésznő legjobb lett a jóból,
Aranyrózsává nyílt egyszerű „bogyó"-ból.
No és Juhász József! Pethes! A kis Olthy!
Nézd csak, szerepükből, hogy mind mit csiholt kil
Várkonyi, Gabányi, Rajczy, Matány, Gózon,
Hogy túlemelkednek minden földi pózon,
Oda, hol a jövőt szövi sok gonosz pók —
Mit szőnek? Úgy hívják „színházi horoszkóp"
És e horoszkópért alulírott jótáll:
— Száz előadást ér tavaszig Rontó Pál!

ENDRŐDI BÉLA

Hoffmann Géza

Horthy Miklós
kormányzó arch.
repr.

Délibáb

1940. jun. 22.

(25 sz.)

Hoffmann Géza

festő

15

Horthy Miklós Kormányzó

arcképe

repr.

Karczagmagyállam

559, 560

kép és arch.

77874 — ATHENAEUM

Felelős kiadó : Fränkel József.

Hoffmann Géza

festő

bő életr.- lásd

vezetett korában fesbetti [illegible] 1928 végéig [illegible]

Karcag magyállam

559, 560 l.

Zadar [illegible] kör

Prorenke arcképe 584. l.

kép

Cserenovi

Szeredi

H. M. (Nem. tanár, Párbo [illegible] akad.)

Chigi hg. a lateráni bazilika [illegible]

Mussolinié (Palazzo Venezia)

XI. Pius pápa (magánlakosztály)

~~Cseresnyés János~~ Heinrich Ferenc

Bethlen István Harkányi János br. (Postatakarék)

Hadik János

Károlyi Jenő

Farkas Edith Szoc. miss. Társ. [illegible]

Wolff Károly

Samassa József ének levele

VI. 146

Hoffmann

MDK

rézmetsző

"F. Mauritius Ungarus ex nobilissima et vetustissima Comitum Csáky familia..."
kassa 1693.

Megjelent az RMK II. 1736-ban.

201.o.

Cennerné Wilhelmb Gizella - Rózsa György: A Magyar Történelmi Képcsarnok rézlemezgyűjteménye.
FOLIA ARCHAEOLOGICA XI. 1959. 197-199.o.
A publikálatlan rézlemezek jegyzéke.
U.O. 199-205.o.

Hoffmann

sopron litografus

Sopron látképe

1890 körül

lásd

2

Sopron kemle

1942. 309. l.

310. l.

Hoffmann

litografus

1892. fenti és Geise
fény- és könyomdája
Sopronban.
Utóbb a Röttig
nyomdában dolgozott
Itt készítette Hauser
Károly rajza után az
1903. évi tornaverseny
díszoklevelét

Csatkörl

Molena.

lde von F. Vinea.

XIV

Hoffmann

és Madersprach (Lánchid) terveit kiállították a Fehérhajó vendégfogadóban 1838-ban.

Scheiber Mária: Novák Dániel, 8. l

Budapest, 1959

Hoffmann

és Maderspach láncon függő szerkezetű hidjait a M. Mérn. és Épit. Egyl. Közl. 1903. évf.-ban Zelovich Kornél Ismerteti. III. 45-54.

Scheiber Mária: Novák Dániel, 28. l. (Jegyzetek)
Budapest, 1959

Hoffmann

N.D.: Hidminta's virdagáj. Hasznos Mulatságok I. 252-255.

Hoffmann és Maderspach hidterveinek kiállítása a Fehér hajóban. Novák Dániel nem bírik a számításokban...

Scheiber Mária: Novák Dániel, 18. l.

Budapest, 1959

Hoffmann H. MDK

Birkanyáj az akol előtt, hózivatarban, olf.

Mücsarnok 1887. őszi kiáll.
II. sorozat

Hansjörg Hoffmann

Pichler György kőművesmester pallérja - dolgozott az egri szabadság téri Hatvani kapu építkezésén.

Voit Pál szb.: Heves megye műemlékei II.

Magyarország műemlékei topográfiája VIII. köt.

Budapest, 1972.

4051

Hoffmann H.
fotós

Hoffmann fotós készítette a
repszt kulas László Vasari em-
lékérmérő.

Vayer Lajos: Vasari nyomán.
Művészet, 1974. november - 42 lap.

mében szükségesnek ítél. Am a szociális demagógia és a mindenkit-cinkossá-tenni, mindenkit — legalább lelkileg — kegnyomorítani kívánó szenvedély mégsem mindennapi kenyere: ehhez már valóban vén ő. Annál dinamikusabb e tekintetben az a Kölcsey Ferenc Ferdinánd főherceg-re hajazó figura, aki — miközben a „wallonizmus" elavultságát szidja — felhasz-

gáról mintázta Hollós Korvin Lajos. „Modellje" az író nyugtalan, haláláig kamaszos lázalomban élő, sokoldalú alkotó volt, aki különböző műfajokban — és színvonalon korának démonjaival viaskodott. Aki akár közvetlenül, akár közvetetten, de mindig fontos kulcskérdésekről igyekezett szólni.

Antal Gábor

Hoffmann Henriette

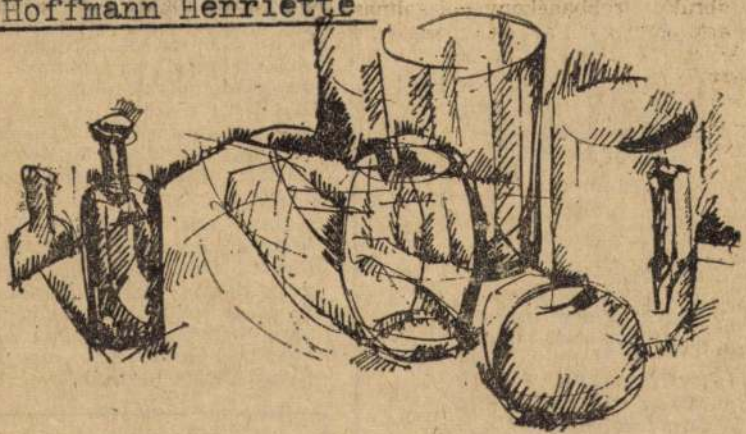

Hoffmann Henriette: Csendélet

Élet és Irodalom, Bp. 1976. juli. lo.
XX. évf. 28. sz. lo. lap.

De rászól néha Kriszta
ki málnaszörp helyett
a málnaszörpöt issza
s kedveli módfelett

Mi meg: Miklós Ilonka
(mi meg: a Zord Szülő)
azt mondjuk hogy a Gomba
esőre jön elő

Azt mondjuk hogy a Málna
és Bálna jó falat
És Krisztina és Márta
megvannak néhanap

Mert hogyha jön a Kriszta
(ki Gomba nem lehet)
a Málnát Márta issza
s kedveli módfelett

III.

Az egyik neve Kriksz
a másik neve Kraksz
Ennek az orra gipsz
Annak az arca maszk

Az egyik lába X
(És ez éppen a Kriksz)
A másik félarasz
(És az éppen a Kraksz)

Azt mondja Kraksz:
Félek hogy megharapsz

vette a jó tanácsot, de legnagyobb sajnálatára a másik elárusítóhelyen nem kapott olcsóbb izét. Így hát visszament, kérte a háromszáznyolcvanhat forint húsz filléres izét — nem a kislánytól, mert annak helyét egy fiú foglalta el. Nincsen, mondta a fiú. A vándor feje paprikavörös lett, száját ordításra nyitotta, mire a fiú felállt s előhozta az alkatrészt. A vándor pedig eltűnődött rajta, hogy micsoda filozófiai tévkövetkeztetésekre vezetett volna, ha öt perccel később érkezik az áruházba s nem az eladólánnyal beszél először. Egy tárgy a szeme láttára igyekezett magát szublimálni; a polcról átlépni, ha nem is Jean-Paul Sartre, legalább P. Howard világába.

Nem sokkal később történt, hogy a vándor javítani vitte rádióját, ám a szervizben közölték vele, hogy hozzávaló alkatrész nincs és nem is tudják, mikor lesz. A vándor, akit néha elfog a kicsinyes bosszúvágy, erre kedélyesen megjegyezte, hogy ír a rá-

Nem hiszem, hogy *hősi halálnak* nevezhető az öngyilkosság, hősiességnek az önpusztítás. Akkor se hiszem, ha jelentős sze-

Hoffmann Henriette

A Soproni Festőteremben junius 5.-ig tart nyitva Hoffmann Henriette festőművész és Kutas László szobrászmüvész kiállitása.
A Tatai Várban Mészáros Dezső szobrász kiállitása megtekinthető junius 1o.-ig.
A Nagymarosi Müvelődési Házban Holba Tivadar festőművész kiállitása május 16.-án nyilik meg.
A Csili Kiállitótermében Kárpáti Éva festőművész kiállitása május 31.-ig tart nyitva. Szegedi Gulácsy Lajos teremben Balogh András festőművész kiállitását május 2o.-n nyitják meg. A szombathelyi Derkovits Gyula teremben Papp János és Bordodi Ágnes keramikusok és Buzás Árpád textiltervező kiállitásának megnyitója május 2o.-án lesz.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. május 15. XX.évf. 2o. sz. 8. lap.

Hoffmann Henriette festőművész

A soproni Festőteremben a napokban nyílt meg a Budapesten élő művészházaspár Hoffmann Henriette festő- és Kutas László szobrászművész kiállítása.- A művész fő témája: üveg-csendéletek. (emlétve)

Klass: Képek és kisplasztikák.

Kisalföld, 1976. máj. 22.

HOFFMANN IGNÁC, üveges

Önálló iparosként élt Debrecenben, aki utódaira 1829-ben 16.303 vft. értékű vagyont hagyott. 159.old.

KOMORÓCZY GYÖRGY: A debreceni céhalpai reformkori helyzete/1820-1848/ 145.old

A Debreceni Déri Muz. Évkönyve, 1971. Debrecen, 1972

Hoffmann H. MDK

Tehéncsorda a ravon, olf.

Műcsarnok 1887. őszi kiáll.
II. sorozat

Hoffmann Géza

— **Hoffmann Géza festőművész elkészült XI. Pius pápa portréjával.** *Hoffmann* Géza, a kiváló magyar festőművész, aki néhány hete Rómában időzik, most készült el *XI. Pius* pápa arcképének megfestésével. Az arckép kitünően sikerült és a *Szent Atya* megelégedésének adott kifejezést. A festőművész a közeljövőben hozzákezd *Mussolini* portréjának megfestéséhez.

NU. 932. V. 31.

Táblakép. A pápa arcképe, Hoffmann

Pesti Hírlap. 1932. máj. 31. 9

Egy mappa fotó megfestette
a pápa arcképét

Hoffmann, festo
Párs. kiáltra tájkép.

Képzőművészeti Társulat
műcsarnok. 1868. I.
167-168. l.

Hoffmann Henriette, festőművész

Kiállítás nyílt tegnap a törökszentmiklósi művelődési központ galériájában Hoffmann Henriett festő- és Kutas László szobrászművész műveiből. – A kiállítás március 18-ig tart nyitva.

Szolnok Megyei Néplap, 1984. febr. 25.

MDK

Hoffmann

A "Stettini Müegylet"-től származó rézmetszet /Felsing J. Darmstadt müve Hoffmann után/ a Müegylet sorsolási kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864. I. IV. l. 332 o.

MDK

Hoffmann

Föv. Lapok 1864.I.IV.1. 332 l.

MDK

Hoffmann és Schott

nagyszombati részmetszők illusztrálták 1692-ben
Hevenesi művét kb. 5o képpel

IvGárCzakó 73 l.

Hoffman

Metszete ~~Zri~~ Zrinyi Miklósról

Perjés Géza: Kinek volt igaza?

Élet és Tudomány 1961 dec. 1540 l.

Hoffman,Philiph,Asztalosl egény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztalosl egé-
nyek jegyzéke:"Hoffman,Philiph,Baeel.1699". 116.old.
17.jegyz.

Batári Ferenc: Asztalosl egények Győrött a XVII.szá-
zadban - Adatok Győr város asztalosmüvességének
történetéhez 93.old

Arrabona,9. - Xantus János Múz.Győr,1967
A Győri Múz. Évkönyve

MDK

Hoffmann J. festő; XIX. sz.

Nehézlovasság. - Várson.

Jelezve.

Ernst Anz. aukc. 54. sz. - Kiáll. 1936. nov. 22-29.

Jegyz. 12. l.

MDK

Hoffmann, bécsi gróf.

Gasser Hans szobrász által készitett mellszobor vonásait Széchenyinek, köre rajzolt, némi változtatásokkal.

ifj.Vayer Lajos:Széchenyi István képmásai.

Tükör,1941.szept. 8.évf.9.sz. 423.l.

Hoffmann...

acélmetszetét (Kisfaludy K. arcképe) körli

Zolnay László: Művészet és műveltség a XVII-XIX.századi Pest-Budán. - B

Budapest, 1972.9.sz. 39-41.l.

MDK

Hoffmann

hidterv

Zuboly: M.lánczhidak és hidtervek. Vas.Ujs. 1914, 11.sz. 2o6 l.

I n d o

az 1955 évi költségvet

MDK

Hoffmann, nagyszombati részmetsző

aki Schott rézmetszővel metszette Hevenesi Gábornak a magyar szentekről és boldogokról irott könyvének képeit.

E. G. II. 426.1.

MDK

Hoffmann

Vas.Ujs. 1914.61.sz. 206.1.

Hoffmann Ferenc MDK

/~~Cit~~/ Citadella.
Bp. XI. ker.

1813-ban Pasquich János eszmei tervei szerint Boullant József és Hoffmann Ferenc kőfaragó csillagvizsgálót épitett. 1848-49-ben megsérült, lebontották és az osztrák kormány Zita Emanuel altábornagy tervei szerint Kasselik Fereccel épittette a mai erődöt.
~~Katonai~~// Katonai jellege 1899-ben megszünt, mikor a kapu feletti részt jelképesen lebontották.
1961-ben részben helyreállitották.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
176-177.1.

Hoffmann Ferenc E. MDK

Cecilhias, olf.

Mücsarnok 194o A magyar müvészetért c.kiáll.

MDK

HOFFMANN Franz, festő Pozsonyban

Franz Hoffmann, Maler 8 napos fia meghalt.
(1774, 35. szám, 8.1)

—

F. Hofman, Maler 40 éves feleége meghalt (1791, 36.1.)

—

F. Hofmann, Maler 7 éves lánya meghalt (1791, 92.1.)

Preßburger Zeitung
(Jentsch)

HOFFMANN, W (?) pozsonyi fazekasmester

N(?)H, bürgerl. Hafnermeister, 3 éves leánya meghalt. (1766, 36. szám, 4 l.)

Pressburger Zeitung

(Genthon)

MDK

Hoffmann Ferenc E.

Cecilhias, o.f.

"A Magyar Művészetért" Képzőm.Kiáll.Kat.
Műcsarnok, 1940 Dec.15 -1941 Jan.12. 8.l.

M.D.K.

Hoffmann Ferenc; festő

1791-ben leánya halt meg Pozsonyban.

Csatkai Endre: Pozsonyi képzőművészek és iparművészek 1750-1850 között
Művészettörténeti Értesítő, Bp. 1963. XII.évf. 1. sz. 22. old.

Hoffmann Géza
festőművész
76 éves
(csontvelődaganat)
†1950 XI. 23
Németvölgyi temető

Halotti főkönyv
1522 folyósz.

MDK

Hoffmann Géza, festőm.

Horthy Miklós kormányz. /71 éves/. Repr. a címlapon.

Képes Krónika. 1939. jun. 25. XXI. évf. 26. sz.

Hoffmann Géza

P H
932. V/31

— **Egy magyar festőművész megfestette a pápa arcképét.** Rómából jelentik: *Hoffmann Géza* magyar festőművész, aki néhány hete Rómában időzik, most készült el *XI. Pius* pápa arcképének megfestésével. Az arckép kitünően sikerült és a pápa megelégedésének adott kifejezést. A festőművész a közeljövőben hozzákezd *Mussolini* portréjának megfestéséhez.

P. H. 932. V. 31.

P.H. 132 I 31

Hoffmann Géza

néhány Lete Rómában időzik, mert készült el XI. Pius pápa arcképe. – A közeljövőben Mussolini portréjának megfestéséhez kezd.

Egy magyar festőművész megfestette a pápa arcképét.

P. H. 932. V. 31.

Ph 132. V 31

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Hoffmann Edith

1968 DEC 4

LOBOGÓ

művészettörténész.

1021

DECEMBER 7.

SZOMBAT

AMBRUS

A MINIATŰR FESTÉSZET és a grafika kiváló szakértője Hoffmann Edith (1888—1945) művészettörténész 80 évvel ezelőtt, ezen a napon született. Hosszú éveken át a Szépművészeti Múzeum grafikai osztályának vezetője volt. Számos ismeretlen mű szerzőjét kutatta fel és állapította meg.

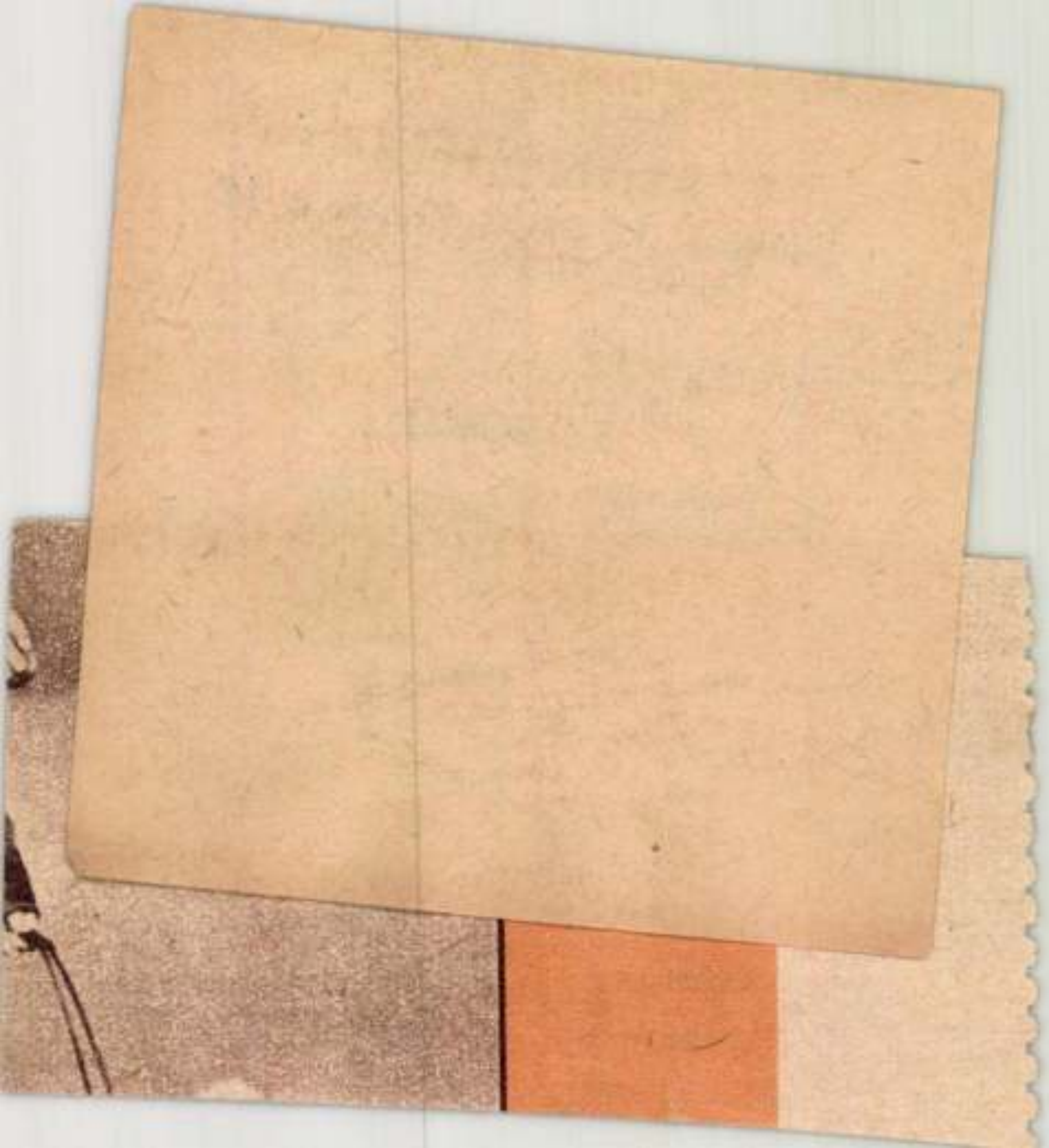

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Magyar Nemzet

Hoffmann Erika

1975 ÁPR 1

Szalonművész

— **Magyar kiállítás** nyílt meg pénteken Wiener Neustadtban. A galériában Hoffmann Erika festőművész és Kutas László szobrászművész állította ki alkotásait. A tárlat április 28-ig tart nyitva.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 JUL 10

ÉLET ÉS IRODALOM

Hoffmann Henriette

1021

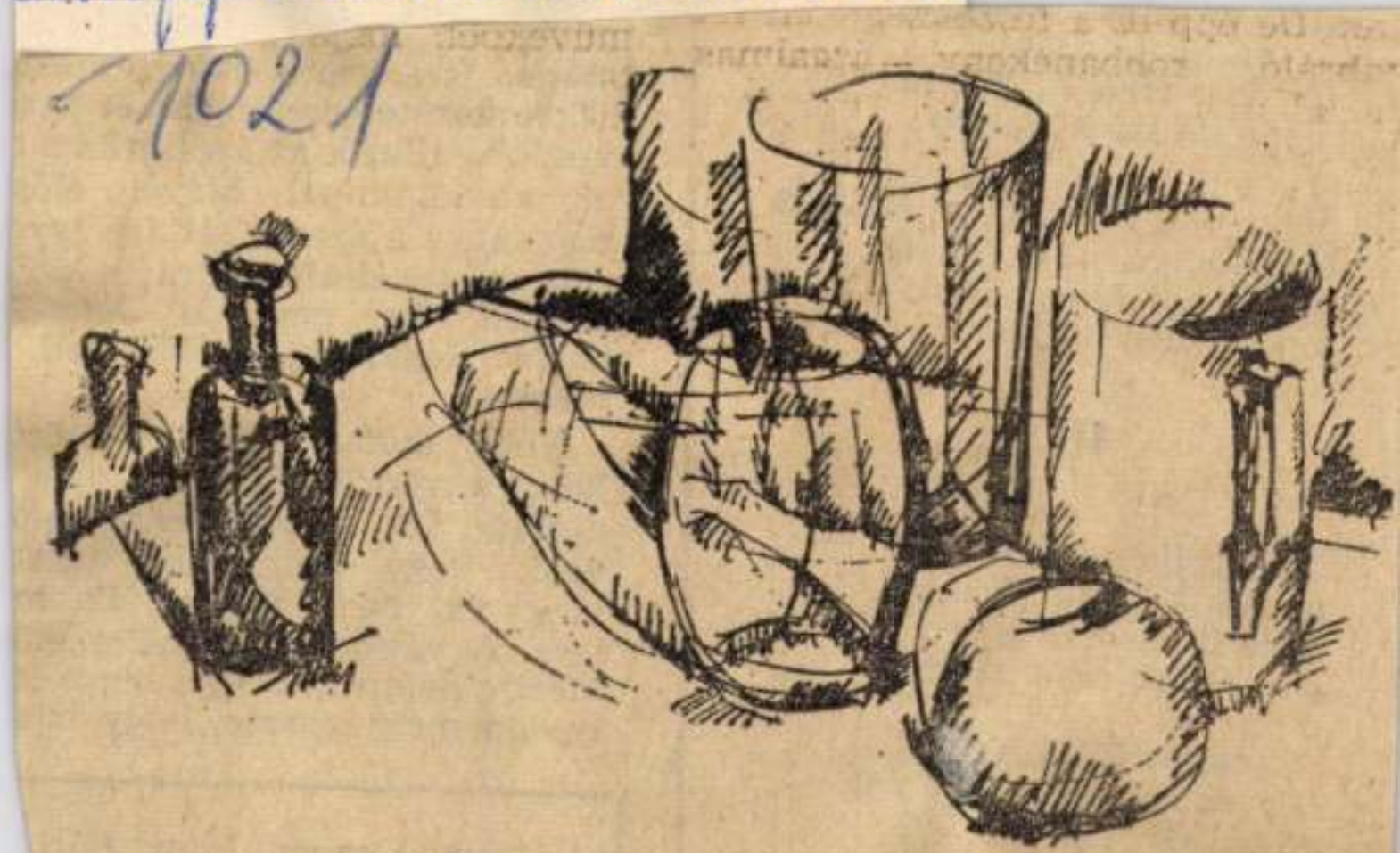

Hoffmann Henriette: Csendélet

Azt mondjak hogy
és Bálna jó falat
És Krisztina és M
megvannak néhan

Mert hogyha jön
(ki Gomba nem le
a Málnát Márta i
s kedveli módfele

III.

Az egyik neve Kriksz
a másik neve Kraksz
Ennek az orra gipsz
Annak az arca maszk

Az egyik lába X
(És ez éppen a Kriksz)
A másik félarasz
(És az éppen a Kraksz)

Azt mondja Krak-sz:

hogy a vándor javítani vitte
dióját, ám a szervizben közö
vele, hogy hozzávaló alkat
nincs és nem is tudják, m
lesz. A vándor, akit néha elf
kicsinyes bosszúvágy, erre k
lyesen megjegyezte, hogy ír a

Nem hiszem, hogy *hõsi*
nak nevezhetõ az öngyil
hõsiességnek az önpusztít

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

Hoffmann Henriette, festő

MAGYAR HÍRLAP

művész

1976 MÁJ 15

HOFFMANN HENRIETTE festőművész és Kutas László szobrászművész alkotásaiból tegnap kiállítás nyílt a soproni Festőteremben.

Hoffmann Géza Mussolini-portréja, a Magyar Revíziós Liga tulajdona

Hoffmann Géza

Nemzeti Ujság képes
mell. 1938. szept. 25

Hoffmann Géza

Nemzeti Újság 1938. jun. 12

Herceg Chigi Albani portréja, Hoffmann Géza festőművész alkotása

— Tudjátok mit? Menjünk el vacsorára a Fehér Pávába. Az egy budai kocsma, isteni libapecsenyét sütnek ott!

Sarlott szükségét érezte, hogy kidomborítsa háziasszonyi erényeit.

— Nem drága hely?

— Nem voltam még ott, de nem lehet drága, mert a klinikáról sokan járnak oda, kollégák ... volt kollégák! — igazította ki magát.

Csakugyan ott vacsoráztak. Major erőszakoskodott, hogy Homonnainé is tartson velük, de annak mára már elment az étvágya. Nem óhajtott még egyszer szembe ülni ezzel a szúrósszemű, hideg mosolyú diákleánnyal.

A libapecsenye jó volt, bár Sarlott elvi okokból nem akarta elismerni, hogy kocsmakonyhában főzni is tudjanak.

Ancinak szakadatlanul járt a szája. Meg akarta győzni az édesapját, hogy ő igen boldog, hogy holnap hazamehet. Azt mondta: úgy-e, apus, megengeded, hogy én vezessem otthon a háztartást? — És elbűvölő mosollyal fordult a bárónéhoz: — Meglátod Sarlott néni, milyen jó dolgod lesz, úgy ki fogunk szolgálni, mint egy grófnőt!

Mit akar ez? — tépelődött a báróné.

A szomszéd asztalnál jóismerős ült: Viczmándy. Bár estére csípős hideg lett, fehér flanellruhát viselt. Egy fiatal nővel volt és eperbówlét ittak. A szokott fesztelenségével átszólt Anciéknak:

— Megjártuk Bicskét, hetvenes átlaggal, pedig az út kutyarossz. Ez az őrült itt úgy visított, mint a malac.

— Érdekes! — mosolyogta Anci hűvös tartózkodással. Ő most már talpig úrileány.

Abban állapodtak meg, hogy reggel a vasútnál lesz a találkozás. Mikor Majorék kiérkeztek a Déli pályaudvar elé, már ott várta őket Anci mosolygó arca. Ez meglepő volt. Az öreg nem tudott szabadulni attól a gyanujától, hogy utolsó percben még valami komplikáció fog közbejönni. Szinte megijesztette, hogy minden az ő kívánsága szerint történt.

Elutaztak. Semmi komplikáció nem jött közbe. A gyors már túljárt Fehérváron, mikor Anci kihajolt az ablakon át és nagyot lélekzett:

— Milyen más itt a levegő, mint Pesten!

A levegő pedig füstös és szénszagú volt.

Folytatjuk

LEVÉL MINDENKIHEZ

Gyermeksírás

Körülöttem apró házak, mindenikben sok kisgyerek. Sírnak.

Nem tudom, miért kell annyit sírniok?

Vajjon a városban is ennyit sírnak a gyermekek? Lehet. Csakhogy a városban elnyeli a hangot az utca lármája és elfojtja a sírást a koravén gyermekek szomorú okossága. Ők már tudják, hogy nem szabad, nem illik folyton sírniok. Talán meg is vernék őket ... itt, a falun, közönyösen tűri mindenki, hogy a gyerek sír. Ha sír, sírjon.

De vajjon milyen ember lesz az olyan gyermekből, aki sokat sír?

És milyen ember lesz az olyan gyermekből, aki korán megtanulja elfojtani a sírását?

Miért kell, hogy a gyermek sokat sírjon?

Olyan szívtelenek a felnőttek. Elfelejtették, hogy nekik mennyire fájt a szívük gyermekkorukban, amikor sírtak.

Fogadni mernék akárkivel: hogy feleannyit sem kellene sírniok a gyermekeknek faluhelyen és feleannyit sem kellene alattomos és gyűlölködő arccal visszafojtani a sírást, ahol elhallgattatják őket, mint amennyit sírnak és amennyit magukba fojtanak és sokkal jobb embereket lehetne nevelni belőlük.

Aki gyermekkorában sokat sír, az, úgy képzelem, később nagyon nehezen fakad könnyre mások sorsán. Éppen olyan közönnyel fogja nézni mások vergődését, mint amilyen közönnyel az övét nézték. És így megy ez tovább, mindig tovább ... Amióta ez a falu áll, sok száz év óta, a gyerekek mindig sírtak, a felnőttek nyugodtan és közömbösen cipelték a vizet, meg száraz fát tovább, vezették az ökröket és cserepezték a háztetőt. Gyereksírás ... mi az? Semmi ...

És a falusi gyermek egészséges sírása még mindig nem olyan veszedelmes, mint a fojtott könny.

Vajjon nem lehetne-e sok, nagyon sok könnyet megtakarítani? És vajjon, ha sikerülne megtakarítani egy részt a gyermekek elsírt és el nem sírt könnyéből, vajjon nem lenne-e ugyanennyivel kevesebb a felnőttek keserűsége is?

De hány olyan ember van, aki, ha rosszkedvű, oldalbarúgja a közelében oldalgó kutyát? Körülbelül annyi, ahány ok nélkül megrikat egy gyereket. Az, aki az utóbbit teszi, éppen olyan durva, mint az, aki a kutyát bántja. De ez valamiképpen kevésbé felháborító, mert nem mindig vesszük észre.

Vajjon nem azokból a gyermekekből lesznek az örökké elégedetlen, örökké keserű, örökké fegyelmezetlen emberek, akiket ok nélkül hagytak sírni kiskorukban? ...

Pipacs

Imbolygó, vérszínű pipacs a szád
és mosolyog és egyre felnevet
és feldalol és egyre megremeg
és rámsusogja forró parazsát.

S ahogy dúdolgat és ahogy nevet,
Szívembe hull a messzi, drága, lengő,
szent, illatos mező-dal ... és merengő
vén bánatom örömmel hinti meg.

Úgy telizsondul örömmel szívem,
lelkemnek tiszta, bús aranyedénye
és odaomlik mosolyod elébe!

Ó, telizsondul örömmel szívem,
ha hallom feldalolni szád, ez áldott
mosolygó, zsongó szent pipacsvirágot ...

Nechanszky Lajos

Kis olasz ABC...

Asszony, itáliai asszony mondotta nekem: „A mi gyermekeinkre két szív vigyáz, a mi *anyai* szívünk, meg az egész *ország* szíve. Azt ön tudja bizonyára, hogy Itália azóta egységes szív, amióta jövőjét széjjeltörhetetlen szívvé kovácsolta a fascizmus. Ez a szív kemény és csak gyermekekkel szemben tud ellágyulni."

Bologna, Pádua, Verona, Turin, Róma és számtalan olaszországi város földön fekvő, fényes tükörré vált. Minden városban minden hajnalban nagytakarítás van. Az utolsó évtizedben Olaszország Európa leggondosabban kisöpört országa lett.

Csupán egy koldust láttam az itáliai út alatt: Turinban, a belső, városi állomás sínrengetegei fölött átívelő vashídon. Asszony volt, láb és kar nélkül. Ujságokat, képeslapokat árult. Senki el nem haladt mellette anélkül, hogy ne ejtett volna nagy szalmakalapjába nehány centesimot. Nem koldul hangosan. Könyv, illetve szótár fekszik előtte egy kis háromlábú székecskén, most angolul tanul. Az az álma, hogy öt-hat nyelv elsajátítása után helyet kapjon valami óriás-autobusz sarkában és — idegenvezető legyen. Vagy tolmács. Megkérdezem, mi adta ezt a tervet? Hittel feleli: „Az új olasz öntudat, uram!"

Derűt sugároz az ég, dalt ver vissza a föld Rádiódalt. A világ legnagyobb rádiókultusza Itáliában van bizonyára. Rengeteg, óriásportállal épült rádiókereskedés az utcákon. Rádió az éttermekben, a kávéházak terraszain, a vonaton, repülőgépen, társasautóbuszokon, nagy üzletekben, nyilvános tereken, szállodai szobákban, vásárcsarnokokban. Az olaszok a szó szoros értelmében imádják a rádiót.

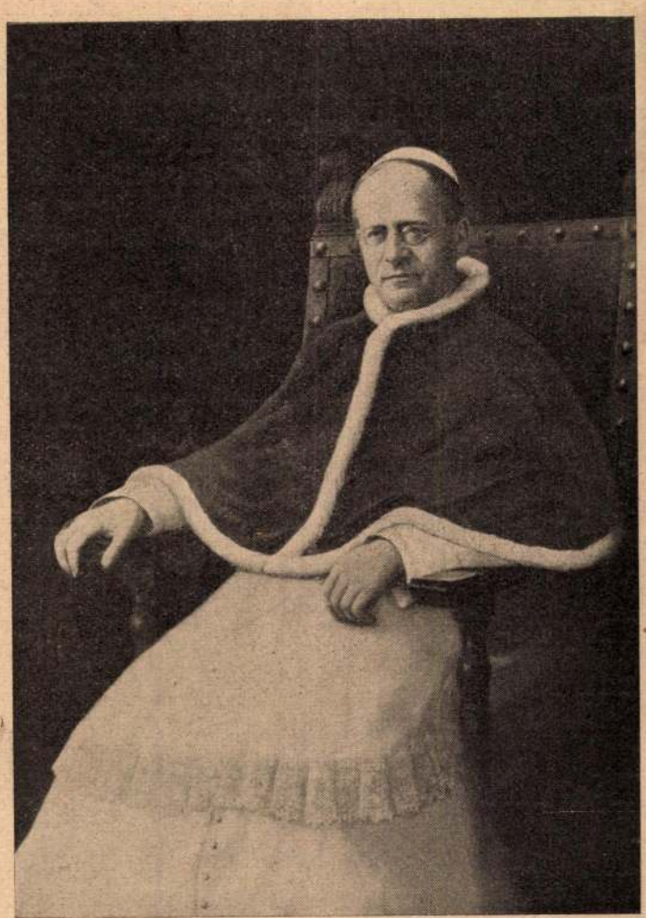

XI. Pius pápa legújabb arcképe.
Hoffmann Géza festménye a pápa magánlakosztályában

Egész Milánót 15 fillérért (50 centesimo) utazhatod végig bársonyszéken... A villamosok ruganyos ülései vörös bársonnyal vannak bevonva. Ott szállsz le, ahol akarsz: magad csengetsz a vezetőnek...

Firenzében, ha megmondod az utcai virágárusasszonynak, hogy idegen vagy, gyöngyvárost-néző: ingyen adja a liliomot... Emlékül. A városi tanács kérte fel erre a virágárusokat. Idegenforgalmi propaganda, költői gondolattal.

Garibaldi Giuseppe, a hallhatatlan szabadsághős szobra Turinban a Po partján, a Via dei Mille előtt áll. A Via dei Mille 22. számú házban lakott Kossuth Lajos. Garibaldi szobra a kétemeletes ragyogó kis Kossuth-palotára néz. Őrzi. Kossuth reggelenként a szobor előtt sétált el, tehát mindennap találkoztak. Mesélik, Kossuth mindannyiszor megemelte a kalapját, valahányszor a kardos óriás előtt elhaladt. Garibaldi bizonyára visszaköszönt, de ezt csak Kossuth hallhatta...

Hihetetlen tömegű vonat robog keresztül-kasul Olaszországon, hihetetlen tömegű utassal. Óriási a forgalom, évről-évre növekszik, mint a vasutasok mondják. Mussolini kiadta a jelszót: ismerd meg az áldott földet, ahol születtél, az északi csúcstól a déliig. Mussolini szava azt eredményezte, hogy az olasz vasútak forgalma hétszeresre emelkedett. Leginkább a *gyorsvonatoké.* Milánó kedvenc két gyorsa: *az iker-gyors,* a milánói pályaudvarról naponként este 6 órakor kirobogó bolognai és velencei gyorsok. Egy időben, egy percben, hét kilométernyi úton pontosan egymás mellett, ablak ablakkal szemben. Az utasok valamennyien az ablakoknál és átbeszélgetnek... Ez a legvidámabb terefere a világon. Megkettőzötten gyors, hisz az olasz ember nyelve is a gyorsvonat sebességével pereg.

Itália ujjászületett mozgásban. Az olasz nép felfrissült. Az a régi jelző: „a lusta", ma már a multé. Új világ felé rohan a Duce népe, gyors a mozdonya, az autója, az építkezése, a beszéde, a cselekvése s ma már a járása is. Mussolini adja a példát: ha szemlét is tart valahol, sebes ütemben léptet el az arcvonal előtt, mert azt hirdeti, hogy a kincsek között az egyik legnagyobb kincs az idő. Az idő pedig szárnyakon rohan.

Jobb jövő hite szállja meg az utast, aki Itáliában bolyong. Mert a mosolynak pedagógiája van. Olyan, mint a sírás: ráragad arra is, akinek nincs oka sírni. A mi fájdalmas hazánkban — Istenem, hiszen nem csodálni való — majdnem mindannyian lehajtott fejjel járunk. Romulus és Remus farkastejen erősödött utódai mosolyognak és felfelé vetett tekintet-

A kalifa és a költő

— Elbeszélés —

Irta: **Dánielné Lengyel Laura**

Seherezade mesélte egyik éjszaka az ő álmatlan szultánjának.

„A nagy Harun Al Rasid uralkodott pedig akkor az igazhitűek felett, Uram. A kalifa, ki nagylelkűségben, irgalomban, bölcseségben mindenképpen hasonlatos vala hozzád, én fényesábrázatú fejedelmem.

Bagdad akkori ura és parancsolója éppen úgy kedvelte a meséket és verseket, mint ahogy te nagylelkű türelemmel végighallgatod éjszakánként az én hiábavaló, hitvány szavaimat.

A kalifa, ki abban az időben Bagdad ura és parancsolója volt, egy hajnalon kihajolván ablakán, szerelmes verset hallott énekelni. Az utcai énekes, a kert előtt lévő nagy térségen dalolt és a kalifa, ki előtte való este ünnepelte a nagy Bajram szent ünnepét, jóindulatú figyelemmel hallgatta az énekes dalát.

Harun Al Rasid, a bölcs, ki mindenképpen hasonmásod volt, legkegyelmesebb Uram, éppen úgy betartotta a régi szokásokat és ünnepeket, mint ahogy betartod te is, igazhivők ura és fejedelme.

És a nagy Bajram szent ünnepén, mint ahogy az írás meghagyja, ifjú szűzet hoztak a nagy úrnak ajándékba. Az ifjú leányzót Hanumnak hívták és a kalifa azon az estén úgy gondolta, hogy soha asszonyi állat ilyen gyönyörűséget és örömet nem szerzett még neki, mint ez az ifjú leányzó, kit születése percétől kezdve óvtak, őriztek, gondoztak, szépítettek, hogy fölnevelkedvén a szultán elébe vezessék a nagy Bajram ünnepére.

Hajnal volt és a kalifa gyönyörűséggel hallgatta az utcai lantos énekeit, melyek a világ legédesebb, legártatlanabb és legtüzesebb asszonyáról szóltak.

De mentől tovább hallgatta az éneket, annál jobban elgondolkozott. Mert a vers sorai, mintha csak Hanumról, az ő legifjabb feleségéről lettek volna írva. Az asszony, akiről a kóbor énekes dala beszélt, szép volt, mint Hanum, édes, tiszta, ártatlan és mégis forró, tüzes és szenvedélyében mindig új örömökre serkentő.

És szomorú, sötét harag borult a kalifa lelkére. És mentől tovább hallgatta az éneket, annál nagyobb lett haragos szomorúsága. Pedig hiszen nagyon jól tudta, hogy ez a kóbor utcai énekes az ő feleségét sohasem ismerhette. Az ifjú szűz arcát apján kívül előtte nem láthatta férfiember. Mindenkitől elzárva nevelték fel, hogy hajadonná serdülve, a kalifáé legyen.

De hát akkor?!... És a fejedelem tovább hallgatta az éneket. Az ébenfekete hajsátor, a vérpiros ajak, a sötét lobogású szempár, igen, ez lehet más nőé is... De a költő a tüzes, a forró ölelésekről és az ártatlan, tiszta csókokról szólt. Ez pedig Hanum... Hanum csak egy van a világon, — gondolta magában a kalifa, kinek 1300 felesége és rabnője volt, de sohasem érzett ahhoz hasonlatos boldogságot, mint mikor Hanumot magához ölelte.

És a nyugtalanság tovább gyötörte a kalifát. Parancsot adott, hogy azonnal hívják be palotájába a kóbor utcai énekest.

És ott állt a minden muzulmánok ura, szemben a kopott, rongyos, sápadt költővel. A költővel, aki abból tengette nyomorult életét, hogy apró pénzdarabokat dobtak elébe, mikor verseit végighallgatták. Verseit, melyek az asszonyi szépségről, a szerelem tüzes, fájdalmas, édes örömeiről szóltak. És szóltak az élet és halál rejtelmeiről, melyek ölelés közben világosodnak meg előttünk.

Mindezek, én fényesábrázatú Uram, bűnös és hiábavaló ostobaságok lennének. De ha szépen vannak megírva, az igazi lantos énekében — úgymint minden földi hiábavalóság, minden gyász és öröm, sőt minden kárhozatos tévedés is — végeredményében Allah nagyságát és hatalmát dicsőítik. Mert hiszen Allah adta azt a képességet a hitvány asszonyi állatnak, hogy örömöt tudjon ajándékozni a dicső férfiembernek.

Mindezeket pedig elgondolván magában a nagy és bölcs kalifa, Harun Al Rasid, kegyesen megszólítá a kopott, rongyos embert, ki arcra borult a nagy úr előtt.

— Hallottam énekedet te emberfia. És gyönyörűségem telt a dalban, mit az asszonyi állatról énekeltél, ki szíved előtt kedves.

Aztán nyájasan kérdezte a nagyúr:

— Mondd csak, emberfia, hogy hívják ama szép és becses asszonyi állatot?

— Ha fenséges jelenlétedben élnem és beszélnem szabad, óh Uram, Fatimenak hívják.

— Hozd el azt a Fatimet udvaromba. Látni akarom!

A rongyos, kopott ember, aki arcraborulva feküdt a nagyúr előtt, most egész testében megremegett. A kalifa jól látta ezt a remegést. De, mert irgalmas és nagylelkű volt minden alattvalójával szemben, — ha az akár egy nyomorult utcai énekes és verscsináló is, — kegyes jóindulattal mondta:

— Nincs okod félni, szegény ember. Csak éppen látni akarom azt az asszonyi állatot, kihez tüzes, szép szerelmes dalaidat énekled. Aztán Allah nevében elbocsátlak vele együtt.

S mert a szegény nyomorult versénéklő még mindig mozdulatlanul, remegve feküdt a földön, a kalifa emelt hangon mondta:

— Allah nevére mondottam! Nem hallottad?

És felállt a rongyos, sápadt ember. És visszatért arcára az élet pirossága. És ki mert egyenesedni a nagyúr előtt, mikor felelt:

— Uram, meg fogod látni a világ legédesebb, legtüzesebb, legszebb és legtündöklőbb asszonyi teremtését: az én Fatimémet!

*

És elhozta asszonyát a kóbor énekes Harun Al Rasid palotájába. Ott álltak a trónus előtt, aztán lerogytak a nagyúr előtt. A kalifa nyájasan rájuk szólt, hogy keljenek fel. A férfi felemelkedett, felsegítette asszonyát, aztán a kalifa parancsára visszahajtotta a fátyolt az asszony arcáról.

A kalifa pedig szinte megdöbbenve bámult a nőre. Egy kis, vézna, beesettarcú, szintelenszemű, hajlotthátú asszony állt trónusa előtt. A szája hervadt, ajaka mellett két mély ránc jelezvén, hogy a nő már túl van az ifjúság korán.

A szultán egy pillanatig bámulva nézett az asszonyra. Aztán nagy harag és felindulás vett erőt lelkén...

Mert biztosra vette, hogy ez a nyomorult ember meg akarja őt csalni. Félre akarta vezetni Urát, fejedelmét, parancsolóját. Féltette tőle a feleségét és ezt a fakó, elvirágzott teremtést hozta be a virágzó, tündérszép felesége helyett. Félteni merészelte tőle asszonyát, holott ő Allah nevére fogadta, hogy egy tekintettel sem sérti meg a nőt. Csak látni a nőt, ki bizonyára nagyon hasonlít Hanumra, mert minden szó, amivel a versek dicsőítik, az ő Hanumjára illik, mintha csak róla lenne írva.

tel kopogják az élet utcaköveit. Szép vonás az is, hogy szinte sértés: mosoly nélkül köszönni valakinek . . .

Katonáik, tengerészeik, rendőreik, csendőreik, a pilóták, az utászok, a kedélyes kalapú vámőrök, Európa legszebb egyenruháiban járnak. A Napoleon-föveges olasz csendőr, ragyogó váll- és derékszíjjával, díszes kardjával, vörössujtásos sötétkék nadrágjával és előírásosan fénylő cipőjével a középkor ittmaradt súlyos dísze. Ők a felboríthatatlan rend ünnepélyes arccal járó, tábornoköltözetes közlegényei.

Lapjaik a szó szoros értelmében úgy fogynak, mint a cukor. Az olasz nép, a legszegényebb osztály is, naponként kétszer vásárol lapot. Reggel és este. A napokban, amikor Mussolini újjáalakította kormányát, Turinban például, negyedóránként gördítették a szerkesztőségek autói az ujságpavillonokhoz a napilaptömegeket. Igaz, olcsó is az ujság. A La Stampa, Turin helyi napilapja, nyolc hatalmas lepedő-oldallal 20 centesimo. Tehát hat és fél fillér.

Madárkereskedő tömegesen él Olaszországban. Nincs ház és nincs lakás, ahol madár ne csipogna. Az utcai madárkereskedések előtt állandóan gyűrűs tömeg kíváncsiskodik. Olaszországban madárkultusz van, kutyakultusz helyett. Igaz, Európa legszebb macskái is itt kapják tej-kenyerüket. Számtalan kirakatban látni békésen alvó, selyemszőrű, gyönyörű angoracicákat.

No, ne hallgassuk el azt sem, hogy a gyertyás és fagyújtós gyufa mellett még mindig a legnépszerűbb a nálunk már rég divatját múlta, úgynevezett paraszt-, vagy „büdösgyújtó". Az a lassan meggyúló, kénes, orrfacsaró gyufa. Igaz: praktikus, de kellemetlen. Nem csodálni való azonban, ha a praktikumért szívesen szenved el az olasz orr egy kis kellemetlenséget.

Olyan temetőt nem találsz Olaszországban sehol, a legkisebb faluban sem, ahol a kereszt fából lenne. A márvány hazájában márványemlék jut minden földbejutottnak. És a világ legkisebb sírjai Velencében vannak, a Fundamento Nuovéval szemben, a tengerben ragyogó kis szigeten . . . Kevés a hely s a halál itt is arat, mint mindenütt.

Róma példája meghonosodott egész Itáliában: nincs olyan város, ahol a házak falaira fel ne lenne festve Mussolini képe . . .

Suhognak, búgnak, szárnyalnak a repülőgépek a városok felett, reggeltől estig. A motorok magasban zengő búgása az ébresztő zene. Úgy szállnak a rajok a fejed felett, mint ősszel a sűrűn tovahúzó darvak. Olaszországban oly népszerű a repülőgép, mint másutt a taxi.

Talán csak az az egy, nem éppen örvendetes vonás maradt meg változatlanul az olasz népben, hogy — későnkelő . . . Reggel 8 órakor még igen csendes minden. A nagy kávéházak személyzete fél nyolckor még söpör, töröl, takarít. Igaz, hogy késő éjszakáig dalol az élet az olasz városokban. Velencében este 10 órakor még zsúfolt a forgalom a Ponte Rialto apró üzleteiben is.

Udinében mondta nekem egy olasz úr: „Itália a világ hangyája." Ragyogott és csillogott a fekete szeme, amikor így folytatta: „A mi népünk dolgozik, alkot és gyűjt. A mi öregjeink a föld legbiztosítottabb korosztálya. Itália nyugalmat és derűs végnapokat nyújt mindenkinek, aki dolgozott. A világgal is úgy vagyunk, nem kérünk, legfeljebb adunk."

Velence is, s a gyönyörű olasz városok mind, érzik a föld erszényének elszegényedését. Nagyon kevés idegen bolyong a dómok, a virágok, az emlékek hazájában. Így aztán, ezen a nyáron kissé magára maradt Itália. Úgy segít hát magán, hogy belső forgalmat csinál. Megindultak az olasz filléres gyorsok és ezrével viszik a nápolyit Majlandba, a turinit Rómába, a rómait Veronába. Egyedül a font maradt hű Itáliához. Velencében majdnem minden idegen angol.

Zengőbb, harsonásabb, bizakodóbb élet azért nincs talán sehol a világon. A szó legnemesebb értelmében született újjá ez a nemzet. És csak aki ott jár, fiai között, az látja igazán, mennyi meggyőződéssel telt szeretettel nyújtja a kezét dalos Petrarca hazája a komor Madách könnyekkel mosolygó népe felé.

BABAY JÓZSEF

Mussolini legújabb arcképe. Hoffmann Géza festménye a római Palazzo Veneziában

Az Idők 1932. XXXVIII. 32. szám

NAPI HIREK

Országos mozgalom indul felvidéki testvéreink anyagi megsegitésére

A hagyományos magyar hazafias lelkesedés és a felvidéki őslakosság megélhetéséért aggódó szeretet már eddig is kiváltotta a nemzeti társadalom áldozatkészségét. Célszerüségi szempontok megkövetelik, hogy egyetlen hatalmas mozgalom szervezett ereje minél eredményesebbé tegye a Felvidék népéért hozott áldozatokat.

Ennek a mozgalomnak előkészitése és megszervezése már megtörtént. Tényleges megindításával a legmagasabb társadalmi tényezők a nemzet történelmének egy nagy napjára várnak. Gondoskodás történt azonban arról, hogy mihelyt a várva-várt történelmi pillanatok bekövetkeznek, a helyszinen azonnal megindiuljon felvidéki testvéreink megsegitése, függetlenül attól, hogy mikor veszi kezdetét az országos gyüjtés. Igy történt már Ipolyságon is, ahol honvédségünk bevonulását azonnal követte a magyar anyagi segitség.

Mese az emberről és a légyről

Nem is tudja az ember hamarjában, minek nevezze — meglepőnek, meghatónak vagy tanulságosnak — azt a párszavas kis hirt, amelyet angol lapok közölnek. Ez a hir egy szerencsétlenül járt angol bányászról szól, aki, miután tizenhat órai küzdelem után megmentették a beomlott tárnából, elmondotta, hogy odalenn a föld alatt, amig megadóan várta a bizonytalan menekülést, vagy a biztos halált, egyetlen vigasztalása egy légy volt, amely szakadatlanul ott zümmögött körülötte.

A légy apoteózisa, — igy is nevezhetnők ezt a kis történetet, amely tudomásunk szerint az első eset, hogy valaki rokonszenvvel, sőt hálásan nyilatkozik a légyről, a Teremtésnek erről a parányi mostohagyermekéről. Ez a dolog meglepő oldala.

Ami benne megható, az egészen más, szinte azt mondhatnám: emberi. A legyet senkisem szereti a világon, kivéve talán a békákat és egyes madarakat, de ezek is inkább önző okból: nem mint „egyéniséget", csak mint táplálékot kedvelik a legyet. Ami bennünket, embereket illet, igen gyakran hajlandók volnánk akár meg is esküdni rá, hogy a legyet csak bosszantásunkra találta ki a nyájas anyatermészet. Általában szemtelennek véljük a legyet és embertársaink szemtelenségét is szivesen hasonlitjuk a légynek ehhez a tulajdonságához. Pedig lehetséges, hogy a légy szemtelenségét igazságtalanul félreértjük, mert csökönyös kitartása, amellyel bennünket körülzömmög, inkább hűség és ragaszkodás. Ez azért is valószinű, mert az embereket igen gyakran a ragaszkodás, gyöngédség és gondoskodó szeretet is idegesiti, ha ez több annál, amennyit, általában, megszoktak embertársaik részéről. Vannak emberek, akik nem birják elviselni a gyöngédségnek és gondosságnak azt az állandó éberségét, amellyel őket valaki körülzümmögi és ilyenkor a helyzet teljességgel ugyanaz, mint az ember és légy esetében. Bezzeg jólesik azután ez a „zümmögés" az élet nehéz, magányos, válságos pillanataiban, amint azt ennek az angol bányásznak és a légynek esete is bizonyitja.

Ez a furcsa és egészen rendkivüli eset, amely akár Aesopus vagy La Fontaine állatmeséi között is szerepelhetne, éppen ezért felettébb tanulságos is. Tanulságára nem is olyan nehéz rátalálni, . . . mindenki máskép okulhat belőle és mégis mindenki egyképpen . . . (—óth—)

— **A kibic közbeszól.** Amerikának egyik államából hir érkezett. Hivatalosan akarják arra szoritani az ugynevezett „kibiceket", hogy pénzbüntetés terhe alatt tartózkodjanak minden véleménynyilvánitástól. Bár általánosan elterjedt szó a „kibic", mégis még kell mondanunk, hogy kibic alatt közönségesen azt az „érdeklődő" egyént értjük, aki klubokban, kávéházakban ott ül a kártyajátékos vagy a sakkozó mögött, esetleg ott áll a billiárdasztal mellett és minduntalan beleakad a dákó. A kibic egész lelkiségével részt vesz a játékban, avagy a játékosok nyelvén: „sir és nevet!" Hol fejét csóválja, hol gunyosan mosolyog, hol becsmérlő kritikát mormol a fogai között, amiért aztán rendesen leintik. Leintés után mozdulatlanul ül, de csak egy pillanatig, aztán tovább gyakorolja változatos, de jobbára lenéző kritikáját ama játékos fölött, akit kitüntet a kibiceléssel. Kétféle kibic van: jó és rossz kibic. Jó akkor, ha nyer az, aki mögött ül, de azonnal rossz kibiccé változik, ha az illető veszliteni kezd. Ilyenkor megkérik, hogy foglaljon másutt helyet, amit a kibic sértett méltósággal azonnal meg is cselekszik. Nemcsak a játékasztalnál, az élet nagy játékában is vannak kibicek, akik figyelik: hogyan — „játszanak" a többiek? Régi, ösmert kis pesti tréfa, amely a könnyelmü, italos, játékos szinidirektorról szól, akit is, amidőn arra akart rábirni egy barátja, hogy éljen rendes, italmentes életet, azt felelte:

— A kibicnek semmise drága!

Régi kávéházakból, füstös klubhelyiségek faláról leviritott egy kép: drukkoló, szorongó kibicarc. Alatta pedig ott állott a figyelmeztetés: „Tizennegyedik paragrafus — Kibic, hallgass!" Miért éppen tizennegyedik ez a paragrafus. Éppen olyan örök titok marad ez, mint a kibic szó eredete. Csak egy bizonyos: az amerikai állam szigoru intézkedése sem fog célra vezetni, legfeljebb ugy, hogy — végleg megszüntetnek minden játékot. Mert amig játék lesz, addig lesz kibic is a világon, és okvetlenül — közbe fog szólni.

AZ IDŐJÁRÁS

A Meteorológiai Intézet jelenti október 13-án este: Európában éles időjárási ellentét alakult ki: Párizs—Berlin—Varsó vonalától északra hüvös tengeri eredetü levegő áramlik nyugatról keletre és okoz rendkivül szeles és esős időt. A hőmérsékleti csucsértékek itt igen alacsonyak voltak: Berlinben csak 15. Varsóban 12 fok volt. E vonaltól délre igen szép, meleg az idő, a hőmérsékleti csucsértékek mindenütt 20 fok felett voltak.

Hazánkban egész nap csaknem teljesen derült volt az ég és igy a hőmérséklet az évszakhoz viszonyitva 3—4 fokkal magasabb értékeket ér el. Csaknem az egész országban 20 fok volt a hőmérsékleti csucsérték, este pedig gyors lehülés vette kezdetét.

Budapesten este 9 órakor a hőmérséklet 13 Celsius fok, a tengerszintre átszámitott légnyomás 768 milliméter, alig változik.

Várható időjárás a következő 24 órára: Gyenge légáramlás. Erős éjszakai lehülés. Reggel több helyen köd. A nappali felmelegedés alig változik.

—

Vizállás. Duna: Végig apad. alacsony vizállásu. Bécs —88, Pozsony 73, Komárom 217, Budapest 155, Paks 54, Baja 132, Mohács 159. **Dráva:** Barcs —83, Drávaszabolcs 32. **Száva:** Bród 194. **Tisza:** Tiszafüredig apad, lejebb árad; igen alacsony vizállásu. Tiszabecs —36, Vásárosnamény —88, Tokaj 9, Tiszafüred 20, Szolnok 18, Csongrád —76, Szeged —28. **Szamos:** Csenger —24. **Körös:** Körösszakáll —26, Békés —56 Gyoma —40. **Maros:** Makó —27. **Balaton:** Siófok 60. **Velencei tó:** Agárd 23.

Reklám és valóság

Olvasom, hogy egy hires amerikai moziszinészt kétszázötvenezer dolláros kártéritési perbe fogtak s a pert, minden jel szerint, el is fogja veszitení. Amit elkövetett, nem volt szivrablás, nem volt szerződésszegés, de valami hasonló: illuziórombolás. Busás évi tiszteletdijért eladta a nevét és népszerüségét egy óriás üzemü cigarettagyárnak. A megállapodás értelmében a gyár bárhol és bármilyen alakban szabadon hirdethette, hogy: „X. Y. csakis az ilyen és ilyen cigarettakülönlegességet szivja." A szerződésszerinti szöveg ott viritott minden ujságban. mint hirdetés, minden utcasarkon mint falragasz, ott szökdelt fénybetükkel irva a felhőkarcolók falán; ott harsogott a hangosfilm szüneteiben, amig a szinész hangjával, ábrázatával és nevével a közönség tudatában valósággal egybeforrott. A reklámötlet bevált, a cigaretta kapós lett, a gyár megtalálta számitását. De a film és a reklám kitünő művésze egy szép napon elrontotta a dolgot. Ujságnyilatkozatot tett és a kiváncsi hirlapiró kérdéseire a dohányzásról is csevegett. Olyasmit mondott, hogy ő csak sodort cigarettát szi, a gyári készitményüt ki nem állhatja. Az amerikai ember az ilyesmiben nem érti a tréfát. „Tessék?" horkant fel a közvélemény. — „Nekünk X. Y. ur kedvenc márkáját ajánlgatja, most meg kiderül, hogy az egész csak humbug?!" Megindult a fölháborodás áradata és elsöpörte az üzleti sikert. A sztár fizetni fog az elszólásért. Pedig hát lényegében mit csinált? Magyarán mondva: vizet prédikált és bort ivott, amit a közéletben világszerte olyan sokan művelnek. Csak éppen nem fizetnek rá, sőt nagyon szépen keresnek mellette.

(—tor.)

— **Nem rosszabbodott Vilmos volt német császár állapota.** Berlinből jelentik: Doornból csütörtökön este *megcáfolták* azokat a délután elterjedt hireket, amelyek szerint *Vilmos* excsászár állapotában roszszabbodás állott volna be. Az esti jelentések szerint az excsászár a körülményekhez képest jól érzi magát és *semmi komolyabb baja nincsen.* Csütörtökön többórás gépkocsikirándulást is tett Doorn környékén. Az egykori porosz királyi ház képviselete sem tud az excsászár sulyos megbetegedéséről. Nem felel meg a valóságnak az a hir sem, hogy az excsászár hozzátartozói *Doornba* utaztak volna.

— **Háromnegyed évig egyfolytában aratnak a földön.** A különböző éghajlatok és az évszakoknak az egyes földrészeken való váltakozása folytán az aratás a föld egyes részein nagyon különböző időkben történik. De kevesen tudják, hogy ezek az aratási időszakok együttesen az évnek több mint háromnegyed részét betöltik és mindössze két hónap van az évben, amikor sehol a világon nincs aratás. A föld aratási naptára érdekes adatokat mutat: Ausztráliában, Ujzeelandban, Chile legnagyobb részében és Argentina néhány vidékén *januárban* érik be a termés. *Februárban* Kelet-Indiában kezdődik és északra haladva itt egészen *márciusig* tart az aratás. Mexikó, Egyiptom, Perzsia, Sziria *áprilisban* aratnak, mig Kis-Ázsiában, Kinában, Japánban, Tuniszban, Algirban, Marokkóban és Texasban *májusban* kezdik vágni a rendet. *Juniusban* Kalifornia, Spanyolország, Portugália, Olaszország, Görögország, Szicilia és Franciaország néhány déli megyéje kerül sorra. Mig Franciaország többi része, a volt Ausztria, Magyarország, Dél-Oroszország, az Egyesült Államok nagyrésze *juliusban* aratnak, *Augusztusban* Németország, Belgium, Hollandia és Dánia következik, *szeptemberben* Skócia, Svédország, Norvégia, Kanada és Oroszország nagyrésze. Végül Oroszország legészakibb részei, valamint Finnország csak *októberben* vághatják le a beérett gabonát. Tehát mindössze *november és december az a két hónap, amikor sehol az egész világon nem aratnak.*

— **Sulyos közlekedési baleset.** Csütörtökön este gróf *Wenckheim Sigfried* 19 éves földbirtokos gépkocsijával a Margit-rakparton elütött egy 25 évesnek látszó ismeretlen nőt. A mentők koponyaalapi töréssel életveszélyes állapotban az Uj Szent János-kórházba vitték. Gróf *Wenckheim Sigfried* ellen az eljárás megindult.

— **Két kisgyermek halálos balesete.** Ifj. Sárközi János pázmányfalui lakos traktorral két trágyásszekeret vontatott. A traktor után kapcsolt második szekér rudján ültek *Török József* és *Bellai Ida* hatéves gyerekek. A gyermekek a szekér kerekei alá estek, *Török József* a *helyszinen meghalt, Bellai Ida pedig szülei lakásán halt bele sérüléseibe.* A csendőrség megállapitotta, hogy a baleset*ért ifj. Sárközi Jánost* terheli a felelősség, mert két szekeret vontatott és egyik szekéren sem volt felügyelő, aki a gyermekek felkapaszkodását megakadályozta volna. Az eljárás megindult.

— **Öngyilkos kereskedő.** Szombathelyi tudósitónk jelenti: *Hetyei Miklós* 59 éves kereskedő szerdán felvágta kezén az ereit. Kórházba vitték, kezelés alá vették, de az éjszaka folyamán egy őrizetlen pillanatban felakasztotta magát és *meghalt.* Tettének okát nem tudják.

— **Egy kisleány szerencsés villamosbalesete.** Pestszentlőrincen, az Üllői-ut és Baross-utca kereszteződésénél, csütörtökön délután egy 42-es jelzésü villamos elütötte *Szalai Karola* tizéves tanulót. Az első kocsi *mentődeszkája eltörött,* amikor a kisleány eléje került. *A mentők a pótkocsi alól vették ki a leányt, aki csak jelentéktelen sérüléseket szenvedett.*

Villani tárgyalása Cianóval

Róma, okt. 13. Báró *Villani Frigyes* kvirináli magyar követ csütörtökön este felkereste gróf *Ciano* külügyminisztert és hosszabb megbeszélést folytatott vele.

élve és éreztetve a „börtön kinját, láncok terhét". Jön Faust, hogy megnyissa börtönét, megoldja bilincseit és kiszöktesse a tömlöcből.

Faust: Margit! Margit! — mondja a szerep szerint a hires pesti vendégszinész, majd kiesve szerepéből dörgi Izabella szinpadi nevét és szisszegve odasugja neki, a bilinccsel vesződve: „Mi az ördög van ezzel a zárral, rázd le!"

— Szoros bilincs, nem tudom kihuzni a kezemet — sugja vissza Izabella és a szinész dühöngve bibelődik tovább a lakattal. — Margit! Margit! — végre kinyilik a zár és lehull a bilincs, majd a jelenet végével a függöny is. A vendégszereplő törli izzadó homlokát és mennydörög hangja a szinfalak mögött:

— Hol a kellékes? Agyonverem!

A közönség már tódult ki a nézőtérről, a szinészek az öltözőkben maszkjuktól, jelmezüktől igyekeztek megszabadulni, hogy ujra önmagukká váljanak. A szerelmes szinész odasurrant a börtön-szinfalak közé és elállta a kifelé induló Margit útját. A szinésznő lábai előtt ott hevert a bilincs.

— Bella, miért vesződött annyit a partnered a bilinccsel? Alig birta leoldani a kezedről.

— Megszükitettem a bilincseket.

— Igen, igen, hallottam — de miért?

— Növendék koromban láttam az Operában „Carment". A partnere ugy kötözte meg a kezét, hogy csak rátette a köteléket. Folyton egymáshoz szoritva kellett tartania a csuklóit. Kinos látvány volt — mikor esik le a kötél. Tönkretette a néző illusióját az ügyetlen Don José.

— Igen, igen — szólt izgatottan a szerelmes szinész —, folytasd.

— Hát még drámai szinpadon! Láttam a Városligeti Szinkörben „A notredamei toronyőrt". Eszmeralda börtönben zizegő szalmán térdelt. Ha fölemelte kezét, a bilincs a könyökéig csuszott. Nevetnem kellett, mig ő őrjöngött a szerepe szerint. Nesze neked illuzió! és arra gondoltam, hogy miként tudja beleélni magát a szerepébe? Én ma este éreztem, hogy a bilincs szorit, borzongva éltem bele magamat a rab helyzetébe és igy a néző illusióját is teljessé tettem. Megszenvedtem érte — nézd, csuklóimon látszik a bilincs nyoma . . .

— Igazi szinész vagy! — kiáltott lelkesen Szellő Tihamér és átölelte a drámai hősnőt. Észre sem vették, hogy közben a munkások szétszedték körülöttük a börtön diszletét.

3.

Alig telt el néhány nap a Faust előadása óta, a helyi lapokban megjelent Boldogi Izabella és Szellő Tihamér házasságkötési hire és majdnem az egész szintársulat résztvett az uj pár lakodalmán. Szinészlakodalom volt, nem mulhatott el dévaj tréfa, szinpadias móka nélkül.

A vacsorán már parázslott a hangulat. Mindenki vidám volt, a derü táncolt a kedélyekben. Az első felköszöntőt követő csöndben egyszerre csak felpattant ültéből a jellemszinész és harsányan kiáltotta:

— Ide nézzetek! Bilincsen szerzett vőlegény! — és az asztal alól magasba emelte a szinpadi bilincset, majd hirtelen az ifju férj nyakába akasztotta. A lánc kétoldalt lecsüngött a frakkján. Zavartan, félszegen ült. Hahóta viháncolt a teremben. Bella elpirult, mint Margit, amikor először látta Faustot. A szerelmes szinész kényszeredetten mosolygott, mert érezte, hogy ezentul már nem Margit-Izabella lesz a rab, hanem ő. Nem is szinpadi börtönben, hanem a valóságban.

Kanton felől hatalmas kinai csapattesteket vetettek az előrenyomuló japánok elé

Riadó Hongkongban — Kanton erődítéseket emel

A Pesti Hirlap és az International News Service különtudósitójának jelentése.

Copyright by Pesti Hirlap.

Hongkong, okt. 13. A Kanton ellen inditott meglepetésszerü japán támadás *egyre nagyobb méretüvé válik. Hongkongban riadó van, a rendörcsapatokat mozgósitották.* Elkeseredett harcok folynak *Hacsang* mellett is, a *Biaz*-öbölben. A Kantonból *Hongkong* és *Hankau* felé vezető vasutak és országuták *állandó bombázás alatt állanak. Kanton felől hatalmas kinai csapattesteket vetettek a japán támadók elé.* A kinai védekezés középpontja *Vaicsonál* egy erős záróállás, amelyet a Biaz-öböltől harmincöt kilométerre, a *Keleti-folyam* völgyében épitettek fel. *Kantonban* lázas sietséggel erődítéseket emelnek.

Hongkongban nagy nyugtalanságot keltett a hir, hogy a kinaiak *el akarják torlaszolni a Kanton-folyó torkolatát,* nehogy a japán hadihajók megközelithessék *Kanton* városát. A folyó eltorlaszolása *elzárná Hongkongot a kinai szárazföldtől* és megnehezitené élelmezését.

Anglia megerősiti távolkeleti hajóhadát

London, okt 13 A délkinai japán offenziva kimenetelét az angol kormány *egyre fokozottabb figyelemmel kiséri. Sir Robert Craigie,* tokiói angol nagykövet, *állandó összeköttetésben áll a Foreign Office*-szal. Hivatalos körökben valószinünek tartják, hogy *Anglia meg fogja erősiteni távolkeleti hajóhadát.* Az erre vonatkozó utasitásokat *már a legközelebbi negyvennyolc órában várják.*

Chamberlain nem gondol a kormány nagyobbméretü átalakitására

London, okt. 13. A Press Association szerint *Chamberlain* miniszterelnök, aki hétfőn vagy kedden tér vissza Skóciából Londonba, *egyelőre nem gondol nagyobbméretü kormányátalakitásra.* A megürült haditengerészeti tárcára *Wallace* kapitány vagy *Margesson* kapitány nevét emlegetik legsürübben. A szerdai minisztertanácsra várakozó kérdések között első helyen állnak a csehszlovák válság fejleményei. Át fogja tekinteni a kormány a szudétaföld német megszállásának hatásait, továbbá a berlini nemzetközi bizottság munkáját. Feltünést keltett Londonban az a berlini jelentés, amely szerint német politikai körök választ várnak a fegyverkezések korlátozását célzó javaslatukra. *A miniszterelnök mind nagyobb sulyt helyez arra, hogy minél gyorsabban megközelithesse Európa megbékéltetésére irányuló végcéljait.*

Csizik Béla államtitkár a Nemzeti Bank kormánybiztosa

A kormányzó a pénzügyminiszter előterjesztésére dr. *Jakabb Oszkár* titkos tanácsos, nyugalmazott államtitkárt a Magyar Nemzeti Bankhoz kirendelt kormánybiztost nyugalomba vonulása következtében e tisztsége alól felmentette és a Magyar Nemzeti Bankhoz kormánybiztosul dr. *Csizik Béla* államtitkárt rendelte.

A Nemzeti Egység fővárosi pártja felavatta a kormányzó arcképét

Ha Isten adott vezért nekünk, más kötelességünk nem lehet, mint odamenni, ahová ő küld bennünket . . .“

(Felvételünk a Képes Pesti Hirlapban.)

A Nemzeti Egység fővárosi pártja Esterházy-utcai helyiségében ünnepélyes külsőségek között felavatta *Horthy Miklós* kormányzó olajfestményü képmását, *Hoffmann Géza* festőművész alkotását. Az avatóünnepen megjelentek *Karafiáth Jenő* titkos tanácsos, főpolgármester, *Szendy Károly* polgármester, *Schuler Dezső* alpolgármester, a főváros tanácsnokainak és főtisztviselőinek a kara, továbbá *Bessenyey Zénó, Usetty Béla, Árvátfalvi Nagy István* és sokan mások.

Zsitvay Tibor titkos tanácsos, a párt elnöke mondott beszédet a kormányzó arcképe előtt.

— A történelem megadta most a magyarságnak azt a pillanatot — mondotta többek közt —, hogy *olyan vezér után mehet, aki után* — azt mondhatnám — *minden meggondolás nélkül sorakozhatunk.* Most, amikor a magyar virtusra is sor kerülhet, *álljon meg a magyarság önállóan a maga lábán és legyen méltó történelméhez, elhivatottságához és őseihez.* Én ugy látom a kormányzó alakját ezekben az időkben, mint a harmadik honalapitót Szent István és IV. Béla király után. De ott az ő helye a nagy szabadsághősök triászában is: Rákóczi és Kossuth alakja mellett.

— Felszabaduló magyar véreinknek vannak modanivalói a mi számunkra. Ezt könnyes szemmel hallottuk Ipolyságról, *Salkovszky Jenő* ragyogó szavaiból. Lelkünk odaszáll a felvidéki magyarság vezéreihez, *Jaross Andorhoz* és gróf *Esterházy Jánoshoz,* akinek irányitása mellett a magyarság az elmult husz esztendőt a szebb jövőbe vetett hittel virrasztotta végig. Ne történjék semmi ebben az országban ő nélkülük. A husz éven át szenvedett magyarságtól sok tanulnivalónk van, s adja Isten, hogy mielőbb eljöjjenek s mi tanuljunk tőlük. A Felvidék minden pártja és népe egy táborba tömörült abban a pillanatban, amikor hallotta a történelem órájának hangos intő jelét. *Mi is tudjunk a történelmi pillanatokban pártokon, felekezeteken és minden más elválasztó szempontokon felülemelkedni és hinni abban, hogy ha Isten adott vezért nekünk, más kötelességünk nem lehet, mint odamenni, ahová Ő küld bennünket s ott ugy szolgálni a magyar megujhodást, ahogy azt az eljövendő magyar élet parancsolja.*

Zsitvay Tibor inditványára a párt üdvözlőtáviratot küldött gróf *Esterházy Jánosnak* Komáromba és *Salkovszky Jenőhöz* Ipolyságra. A párt egy magyar harcost ábrázoló művészi kivitelü porcellánszobrot küldött *Hornyák Ágnesnek,* aki a magyar honvédséget a felvidéki nőtársadalom nevében köszöntötte.

A szudétanémet kérdés rendezésére alakult bizottság elhatározta, hogy eltekint a népszavazástól

Berlin, okt. 13. Csütörtökön délután összeült a szudétanémet kérdés rendezésére alakult nemzetközi bizottság. A bizottság megállapitotta, hogy a Németországhoz csatolandó szudétanémet területek határának végleges megállapitása a bizottság által október 5-én megállapitott határvonal alapján történik, mégpedig olyan esetleges változtatásokkal, amelyeket a bizottság a müncheni egyezmény 6. szakasza alapján inditványozhat. *Ilyen körülmények között a nemzetközi bizottság egyhanguan elhatározta, hogy eltekintenek a népszavazástól.*

A bizottság tudomásul vette a német és a csehszlovák kormánynak azt a megegyezését, hogy a határok kiigazitását és végleges megállapitását az előbb emlitett vonal alapján azonnal megkezdik. Tudomásul vette továbbá a müncher egyezmény 7. szakaszában tervbevett német-csehszlovák bizottság megalakulását, amely az optálási jog gyakorlását rendezi. A nemzetközi bizottság végül meghallgatta a gazdasági albizottság jelentését és megelégedéssel vette tudomásul a függő kérdések megoldása során eddig elért figyelemreméltó előrehaladásokat.

Innitzer biboros bécsi jelentés szerint személyes védelmet kért

Bécs, okt. 13. (Német Távirati Iroda.) A Times jelentette *Bécsből,* hogy *Innitzer* biborost palotájában fogságban tartják. Jól értesült helyről közlik, hogy a Timesnek ez a hire nem felel meg a valóságnak. Az igazság az, hogy a biboros, tekintettel az ellene megnyilvánult népfelháborodásra, személyes védelmet kért. Kivánságára állitottak fel egy őrséget stephansplatzi palotája elé. Arról, hogy Berlinbe szándékozik utazni, semmit sem tudnak. *(MTI)*

Bonnet Ankarába utazik

Istanbul, okt. 13. *(A Pesti Hirlap tudósitójának távirata.)* Ankarai politikai körökben hire jár, hogy *Bonnet* francia külügyminiszter október 28-án látogatást tesz Ankarában és részt fog venni a török köztársaság kikiáltásának tizenötödik évfordulói ünnepén. Bonnet már egy hónappal ezelőtt készült erre a látogatásra, hogy ugyanakkor aláirja egyuttal az alexandrettei szandzsákra vonatkozó török-francia egyezményt, de a középeurópai válság miatt el kellett halasztania utazását. (Sz.)

Bilincsen szerzett vőlegény

Irta Tamás Ernő

Évekig beszéltek a szintársulat tagjai Boldogi Izabella drámai hősnő kassai esetéről, ami a szinfalak mögött „játszódott le“. Elkeresztelték Bilincs Bellának és a férjét, aki a társulat szerelmes szinésze volt, a „Csókon szerzett vőlegény“ régi énekes vigjáték cimének mintájára, maguk között „bilincsen szerzett vőlegénynek“ csufolták. A szokatlan történet két nagyratörő, vérbeli szinész szinpadi élmény-vágyából, illetve a drámai művészet rajongó megbecsüléséből származott. A bilincs — nem kell borzongani — csak szinpadi bilincs volt és láncát a „Faust“ végső szinének börtönjelenetében csörgette Boldogi Izabella a fehér csuklóira lakatolt vason. Mivel a különös eset — melynek szereplői egy ifju szinésznő, meg egy fiatal szinész — a szinpad izzó levegőjében történt, előidézésében természetesen a szerelem is ludas volt. Sok hü-hó semmiért — vagy amit akartok — mondották végül a pályatársak az esetről, szinész-szokás szerint, szindarabcimekben és szerep-idézetekben fejezve ki gondolataikat. A szerintük sok hü-hó azonban egymáshoz bilincselt két tehetséges, fiatal szinészt — mint a régi költők irták — a szerelem rózsaláncával egy egész vándoréletre.

1.

Mire az előadás véget ért és a szinészek télikabátjukba bujva, borzongva kiléptek az éjszakába, künn hó esett. A festőien szép felvidéki várost holdfényben szikrázó hóréteg boritotta el. Lépteikre ropogott a hó a cipők alatt.

A szinészek megéheznek az órákig tartó szellemi és testi munkától és előadás után szeretnek jól, bőségesen vacsorázni. Szellő Tihamér, a szerelmes szinész mégis gyorsan és idegesen kapta be a vacsoráját, hogy aztán cigarettára gyujtson és bizalmasának, a Répás Ádám jellemszinésznek nyugodt, tempós vacsoráját végigvárva, kibeszélje magát. Cigarettafüstjének kigyózásán merengve, beszélt, beszélt, nem mint a szinpadon, nem is a szinészek gyakorlott szóhasználatával. Most bizonytalanul, el-elakadva beszélt, természetesen az „isteni“ Izabelláról. Nem volt már titok a szintársulat tagjai között, hogy bolondul Izabella után, Répás pedig — mint a hősnő és a próza-bonvivánt érzelmeinek „letéteményese“, töviről-hegyire ismerte ennek a szerelemnek a problémáját. Nem ujság számára, mikor Szellő Tihamér — mint most is — felsóhajt:

— Csak tudnám, csak tudnám, hogy hivatott szinész-e ez a nő, Thália papnője-e, vagy csak az érvényesülés láza hajtja, hogy pénzt, meg autót szerezhessen. Ha tudnám, hogy olyan halálos komolyan veszi a szinpadot, mint én, feleségül merném venni. Akkor nem félnék a bonyodalmaktól. Tudod, hogy nem a szivemet, hanem a művészetemet féltem a szerelmi bonyodalmaktól, tudod, ugy-e — mondotta fellengősen Szellő Tihamér.

A jellemszinész szivarját ropogtatva hümmögött, rágyujtott a lassan elköltött jóizü vacsora után, majd nagy füstöt fujva, szólalt meg:

— Tihamér, megtudtam valamit a kellékestől, készül valami és ez a valami — látszólag semmi — ugy érzem, ugy gondolom, sorsdöntő-hatásu lehet ebben a kérdésben.

— Mondd, mondd — könyörgött Szellő kiszáradt torokkal, sóváran, szomjasan.

— Ide figyelj. Bella minap különös dologról tárgyalt a kellékessel. A Faustról van szó. A vendégszereplő „pesti nagyság“ — ezt csufondárosan hangsulyozta — felfokozta Izabellánk ambicióját. Előhozatta az öreg Jánossal a börtönjelenet bilincsét. Nézegette, próbálgatta, rátétette a csuklójára és magasba emelte a kezét. A bilincs vaspántjai a könyökéig szaladtak.

— No, nézze, János bácsi — mondta Bella a kellékesnek —, ez nevetni való. Én nem vagyok komika, ha igy fölemelem a kezemet, a könyökömig csuszik, ha leejtem a kezeimet — no látja, csörrenve a padlóra esik. Nem tudok igy játszani, nem tudom igy beleélni magamat a tragikus jelenetbe. — Hallod, azt mondta: nem tudom igy be-le él-ni magamat a szerepbe.

A szerelmes szinész izgatottan figyelt.

— Egy szó, mint száz — fejezte be szavait Répás —, elintézte János bácsival, hogy a bilincs vaskarkötőit szükittesse meg a kováccsal. Ez persze pénzébe is került.

— Hej, ha ez igaz! — kiáltott fel lelkendezve Szellő Tihamér — és aztán hosszan hallgatott. Répás élvezte a hatást. Nem is beszéltek többet ezen az estén, szótlan bandukoltak haza a fehéren villogó, havas téli éjben.

2.

Szellő Tihamér az öltözőben a festéket dörzsölte le az arcáról. Mefisztó már az előbb halálra sebezte és ő a deszkákra zuhanva, elhörögte, hogy „engem az Isten felbocsát, mint tisztaszivü katonát“. Ő már többé nem volt Bálint, a katona, de Izabella — akiért a szinpadon meghalt — még most vergődik az átlényegülés legizgalmasabb pillanataiban. Megbilincselt kezeit rázva, őrjöngi a halálraitélt, börtönbe zárt Margit lázálmait, át-

KÉPES PESTI HIRLAP

LX. ÉVFOLYAM, 191. SZAM

1938 OKTÓBER 14. PÉNTEK

Horthy Miklós kormányzó arcképe, Hoffmann Géza festőművész alkotása, amelyet csütörtökön lepleztek le a Nemzeti Egység Pártja fővárosi szervezetében.

Beck lengyel külügyminiszter első látogatása a felszabaditott tescheni Sziléziában.
Alsó kép: Lindbergh ezredes feleségével megérkezik Berlinbe a Lilienthal-kongresszusra.

Murad Sid
után távozi

Bobkovski
Bárczy Istv
zottság tagj

Hoffmann Géza

Balolldalon: Chigi herceg, a Máltai Lovagrend nagymesterének legujabb arcképe. Hoffmann Géza festőművész festménye.

Képes Pesti Hírlap
1938. jún. 15.

Hoffmann Géza

Dr. Csernoch János
hercegprímás arcképe
repr.

Rátz St. 166. l.

SOPRONI

LAPTERJESZ

VÁLLALAT

Sehr geehrter

Europa Lapterjesztő Rt.

Budapest

Rothermere u 12 III. e. 2.

Hoffmann Géza

festi

stul Főrév (Pozsony

m) 1874 ápr. 20

Révár XXI. 435. l.

Hoffmann Géza

Horthy M. kormányzó,
Csern och János herceg-
primás

Gróf Bethlen István
Gróf Hadik János
Gróf Karátsony János
archejei repr.

Szefeltlex. 164, 165. l.

Bő Életr. arck.
u. o. 679. l.

Ansicht von Pest in Ungarn.

Berlin: F. Werner. 36 x 26 cm.

Kollós Ondrás tulajdona

Kremmer ② 188.

Hoffmann Géza

N.4, 932 VIII/6

— **Mussolini kihallgatáson fogadta Hoffmann Géza magyar festőművészt.** *Rómából* jelentik: *Mussolini* miniszterelnök kihallgatáson fogadta *Hoffmann* Géza magyar festőművészt, aki bemutatta neki a *Duceról* és Arnaldo *Mussoliniről* készitett portréit. *Mussolini* a legteljesebb elismerését fejezte ki *Hoffmann* Gézának, akinek müveit hir szerint egy kiállitás keretében mutatják be a közeljövőben a római közönségnek.

NU.932.VIII.6.

Hoffmann Géza

— **Hoffmann Géza megfestette Mussolini és elhunyt fivére arcképét.** *Rómából* jelentik: *Hoffmann* Géza, az ismert nevü kitünő magyar festőmüvész megfestette *Mussolini* miniszterelnök és nemrég elhunyt fivére Arnaldo *Mussolini* arcképét. *Hoffmann* hálája és ragaszkodása jeléül mindkét képet felajánlotta a Ducenak, aki pénteken kihallgatáson fogadta a müvészt. Mussolini megköszönte a figyelmet és nagy elragadtatással nyilatkozott a felajánlott és kitünően sikerült két portréról *Hoffmann* Géza a Mussolini arcképéről festett másolatot a *Magyar Reviziós Ligának* ajánlja fel.

NU.932.VII.16.

Hoffmann Gusztáv kárpitos

lakásberendezés

Tér és Forma, 1936 IX. 53

M.D.K.

Hoffmann Henrik, ezüst- és aranyműves

1843-ban Pyrker érsek tiszteletére ezüst emlékművet készít, melyért 50 ft-t kap.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 340-341. old.

HOFFMANN Henrik ezüst- és aranymüves, akit Egerben 1837-42 között irnak össze előbb a város IV. negyedének 4. fertályában, majd az I. negyed 4. fertályában, mint vagyontalant. 1843-ban Pyrker érsek tiszteletére ezüst emlékmüvet készit és ezért a várostól 5o forint tiszteletdijat vesz fel.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

HOFFMANN Hermann /Ármin/ egri aranyműves, aki Egerben egyetlen alkalommal, 1845-ben szerepel az adóösszeirásban.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyűjtéséből. Voit

Hoffmann

H. 2. *Ilona*, férj. *Lenkeiné*, festő. * 1869. 1891—95. Deák Ebner Lajos női festőiskolájában és Münchenben tanult. 1893 óta gyakran kiállított a Műcsarnokban.

Eg. I 466 l

Louvre W. 232, 233.

Hoffmann Ilona

1891/92 – 1894/95 és 1888/89 – 1894/95
a Deák Ébner féle női fesbőiskola
növendéke

Ferkèpzomfoiskèvk

92. l.

profán épületein is fel-

Hoffmann Ilona

Lenkei Henrikné

HOFFMANN ILONA festőművésznő — Lenkei Henrik, az ismert költő felesége — október 3-án halt meg Budapesten. A Műcsarnoknak gyakori kiállítója volt, már az Andrássy-úti régi épületben is szerepeltek képei. Hoffmann Ilona Budapesten született 1869-ben, febr. 27. Tanítónőnek készült, de művészi hajlamainak engedve csakhamar komoly festői tanulmányokba fogott. A «magyar kir. festészeti tanfolyam nők számára» rendes növendéke lett, Lotz mester és Deák-Ebner Lajos vezetése alatt. Ez időből (1888—90) származik Lotznak egy róla festett nagyobb mellképe (jelenleg Lenkei Henrik birtokában). Néhány éven át Deák-Ebner női festőiskolájának várkerti műtermében dolgozott. A milleniumi kiállítás alkalmával kitüntető oklevelet nyert. Leginkább csendéleteket és arcképeket festett, amelyek közül megemlíthetjük Chorin Róza arcképét (a család birtokában), dr. Schack Béláné arcképét (dr. Schack Béla tulajdona), leánya, valamint fia arcképét, amely utolsó munkája volt (Lenkei Henrik tulajdona).

Művészet 1914. 384. l.

Hoffmann Hona

Mineral 1914. 384

(H. J. Mineralog)

Iriszüveg, zlatnói VIII. 46.

Hoffmann Ilona

festő

elismerő okl.

Közlezrkiáll

1268. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

HOFMANN Henrik egyiptia

(1837-1842)

MÉrt 1995 125. és ill

HOFMANN Hermann v. Ármin egri

aragmüve

(1845)

MÉrt. 1995 125.

M.D.K.

Hoffmann Hermann (Ármin)

egri aranyműves

egy alkalommal, 1845-ben szerepel az egri adóösszeírásban.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 341. old.

Johann Hoffmann, rézmetsző

Renner kompozícióját vesziát Zrinyi Miklós képének. 192 old 1663.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Zrinyi Miklós, a költő arcképeinek ikonográfiája. 187.o.

Folia Archaeologica. XVI.1964. Képzőművészeti Alap Kiadóváll. Bpest

HOFFMANN Hugó műgyűjtő

91 10. 7

Új Művészet

MDK

Hoffmann Hans,/München/

1902-ben az iskolában dolgozott

A szabadiskola ideje. /1902-1912./ 78.l.

A HÁBORÚ NAPJAI.

Október 1. Máramaros vármegye különböző pontjain kisebb csatározások folynak a benyomult oroszokkal. Többi harctereinkről nem érkezett ujabb jelentékenyebb eseményről hir. A nyugati hadszintéren az Albert városától északra és délre előrenyomuló túlnyomó ellenséges haderő súlyos veszteségeket szenvedve visszaveretett. Argonnes tájékán a német támadás lassan, de állandóan nyomul előre. Elzász-Lotharingiában a Közép-Vogézek táján előretolt francziákat erőteljesen visszavetették. Antwerpen előtt az ágyútűz alá vett erődök közül kettőt elpusztítottak.

Október 2. Máramaros vármegye főispánjának közlése szerint csapataink Ökörmező táján győzelmet arattak az oroszokon, a kik innen rendetlenül visszavonultak a határon. Kőrösmező környékén is harczolnak az oroszokkal. Beregmegye főispánja azt jelenti, hogy a vármegye területén nincs orosz katona. Szerbiában csapataink két nap óta támadó harczban állnak. Offenzivánk eddig a mindenütt erősen elsáncolt és drótsövénynyel védett állásokban elhelyezkedett ellenséggel szemben lassan, de eredményesen halad előre. Bosznia egyes, szerb és montenegrói katonaság, valamint irreguláris csapatok által nyugtalanított részeinek megtisztítását erélyesen megkezdtük; ezenközben egy teljes szerb zászlóaljat bekerítettünk, lefegyvereztünk és elfogtunk. A nyugati harctéren a németek szeptember 30-án kiragadták a francziák kezéből Roye és Fresnoy magaslatokat Noyontól északnyugatra. St. Mihieltől délkeletre október 1-én visszautasították az ellenség Toulból intézett támadását s nagy veszteséget okoztak a francziáknak.

Október 3. A Kőrösmezőnél betört orosz csapat elől védelmi csapatainknak, melyekhez csak most érkeztek megerősítések, Hosszumezőig kellett visszavonulniok; ennek folytán Máramarosszigetet ideiglenesen kiürítették s a vármegye közigazgatása Huszton folytatja rendes működését addig, a mig az oroszok kiűzetése után visszamehet székhelyére. A nyugati harctéren a németek nyugati szárnya elhárította a francziák ismételt áttörési kisérletét; Royetől délre a francziák ki vannak űzve állásaikból. Az Argonnes-okban előrehaladó német csapatok délfelé való előnyomulásukban lényeges előnyöket vívtak ki. A Maastól keletre a francziák Toulból erőteljes éjszakai támadásokat intéztek, melyeket a németek visszautasítottak. Antwerpen előtt Wavre, St. Catherine erődöt, Dorpweltredoutot a térközművekkel együtt a németek rohammal bevették, Woelhem erőd körül van zárva, Termonde nyugatra kitolt erőd a németeké.

Október 4. Frigyes főherczeg főparancsnok a hadsereg nevében üdvözli nevenapja alkalmából a királyt s üdvözlő iratában jelenti, hogy seregeink, vállvetve német szövetségeseinkkel, október 4-én újra fölveszik az offenzivát. A Máramarosban levő orosz csapatok nem tettek kisérletet az előrenyomulásra; a csapatainkhoz küldött erősítések már teljes számban rendeltetésük helyére érkeztek. Hindenburg tábornok serege a 3-ik szibériai hadtestet és a 22-ik hadtest részeit, melyek a Njemenen át előnyomuló orosz haderő balszárnyán voltak, két napi elkeseredett küzdelem után Augusztovnál megverik, több mint 2000 foglyot ejtenek, sok ágyút és gépfegyvert zsákmányolnak. A nyugati hadszintéren az Antwerpen elleni támadásban Lierre, Waalhem, Königshook erődök és a köztük fekvő redoutok elesnek, a németek 30 ágyút zsákmányolnak. A külső erődvonalon ütött rés megengedi a támadást a belső erődvonal és a város ellen.

Október 5. A hadműveletek Orosz-Lengyelországban és Galicziában kedvezően haladnak előre. A német és osztrák-magyar csapatok vállvetve harczolnak s az ellenséget Opatovtól és Klimontovtól a Visztula felé vetették vissza. Máramarosban az oroszok nem kíséreltek meg komolyabb előnyomulást, csak kisebb csatározások folytak, melyekben jelentéktelen orosz csapatokat a mieink visszavertek. A németek Antwerpen előtt elhallgattatták a Kessel és Broechem erődöket, elfoglalták Lierre városát és a Mecheln-Antwerpen vonal melletti vasúti erődöt.

Október 6. Az oroszokat a német és osztrák-magyar haderők orosz-lengyelországi váratlan előnyomulása úgylátszik meglepte; nagy erőket toltak ugyan Galicziából észak felé, ezeket azonban a szövetségesek akkor, midőn a Visztulán Opatov irányában az átkelést megkisérelték, a folyón át visszavetették. Csapataink a Sandomir melletti orosz hidfőt elfoglalták. Galicziában tervszerüen előnyomulunk, Tarnobrzsegnél egy orosz gyaloghadosztályt visszavetettünk. Csapataink Máramarosszigetnél offenzivába mentek át. Técsőnél nagy harczot vívnak az oroszokkal, a mely kedvezően folyik. Krácsfalvánál nagyobb ütközet volt s csapataink, melyek elővédje 2000 lengyel legionista volt, az orosz csapatokat teljesen tönkreverték. Az oroszok valamennyien elpusztultak, vagy fogságba kerültek. Az Ungmegyéből kivert oroszokat csapataink galiczai területen üldözik.

Október 7. Máramarossziget nél a betört orosz seregtestet megvertük és Nagybocskóig üldözzük. Mármarossziget várost visszavettük s a hatóságok újra megkezdték rendes működésüket. Galicziában offenzivánk itt-ott folytatott kisebb harczokban mindenütt elérte czélját. Egy Przsemiszlből vakmerő repülés után visszatért vezérkari tiszt jelentése szerint a várvédelmet a védősereg a legtevékenyebben intézi, több kirohanásban visszaszorította az ellenséges harczvonalat, számos foglyot ejtett s az oroszok valamennyi támadása a várművek tüzelése alatt rettenes veszteségek mellett összeomlott. A németek Suvalki kormányzóságban megállították az oroszok előnyomulását Kelet-Poroszország ellen. Orosz-Lengyelországban október 4-én kiverték az orosz testőr vadászdandárt Opatov és Osztroviecz közt levő megerősített hadállásaiból, 3000 embert foglyul ejtették, több ágyút és gépfegyvert zsákmányoltak. Október 5-én harmadfél orosz lovashadosztályt és az ivangorodi főtartalék részeit Radomnál megtámadták és visszavetették Ivangorod felé. A francziáknak a német jobbszárny ellen folytatott átkarolási kisérletei következtében a harczvonal egész Arrastól északra terjedt ki. Lilletől nyugatra és Lenstől nyugatra is franczia lovasságra bukkantak. Az Arras—Albert—Roye vonalon át megkezdett német ellentámadásban még nincs döntés. Egyebütt a viszonyok változatlanok.

HALÁLOZÁSOK.

A harctereken hősi halált haltak: Hill Ferencz ezredes a Rachanie mellett lefolyt harczban, a katonai érdemkereszt s a hadiérem tulajdonosa. — Nedecei Nedeczky Rezső honvédalezredes, a soproni 18. honvédnépfölkelő gyalogezred parancsnoka, a katonai érdemkereszt tulajdonosa, 45 éves korában, Lublinnál. — Wagner Félix tüzéralezredes 43 éves korában, Szerbiában, Pricinovicenél. — Pilz Engelbert kapitány, Pilz kormánytanácsos fia, a legutóbbi szerbiai harczok folyamán súlyosan megsebesült és a tábori kórházban sebeibe belehalt. — Soós János honvéd százados 32 éves korában, a lublini csatában. — Tasnádi dr. Nagy László egyetemi magántanár, az I. számu anatómiai intézet adjunktusa, tartalékos főorvos, a szerbiai harctéren. — Dr. Czagány Nándor miniszteri fogalmazó, tartalékos honvédhadnagy a déli harctéren, 31 éves korában. — Nagyseei Sey Dezső, a 32. népfölkelő-gyalogosezred hadnagya a zimonyi harczok közben. — Egan Béla, a fiumei kormányzóság segédfogalmazója, Egan Lajos mi-

Gothard Sándor

Diana Fegyver-atelier

Herény,

Szombathely mellett. (Vas megye.)

A. Jos. Decourny, Herstal és A., Leue & Co. Liège (Victoria Hammerles), világhirü és legelső rangu galamblövő és vadászfegyvereinek **egyedüli és kizárólagos** képviselete. **E. Bernard & Co. A. Defourny-Sevrin** luxusfegyvereinek állandó nagy raktára. **Mannlicher-Schönauer** Anticorro- Antinitcsövü, Mignon távcsővel szerelt fegyvereknek állandó raktára. Vadászfegyverek 160 koronától, **ejectorosak** 260 kor.-tól, Anticorro- és Antinitcsövü fegyverek 400 kor.-tól minden árban. **A kontinens leggazdagabb luxusfegyverraktára.** Minden minőség állandó nagy készletben. Teljes garanczia. Minden fegyver pontosan belőve. Legjobb minőség.

Legolcsóbb gyári árak. Utolérhetlen olcsó.

Árjegyzéket tessék kérni.

Vérszegénység, ideges fejfájás, anämia

ellen a legnagyobb orvosi tekintélyek alánlják

ROZSNYAI VILÁGHIRÜ VASAS CHINABORÁT

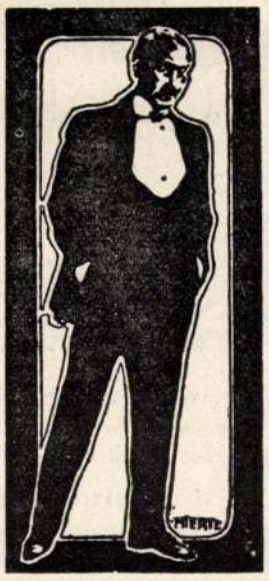

melynek kitünő voltát mindenki elismeri. Kitünő hatásánál fogva a hasonló készitményeket felülmulja. Milleniumi nagy éremmel kitüntetve! Számos kiállitáson dijazva. — Kis palaczk 2 korona 40 fill., nagy palaczk 3 korona 50 fill.

Készíti:

ROZSNYAI MÁTYÁS gyógyszertára, Arad, Szabadság-tér.

Steckenpferd-liliomtejszappan

Bergmann & Co. czégtől, Tetschen, a/Elbe.

egyre nagyobb kedveltségnek és elterjedtségnek örvend, szeplő ellen való elismert hatásánál fogva s a bőr- és szépség gondozásában való fölülmulhatatlanságáért. **Ezernyi elismerőleyél!** Sok **legnagyobb** kitüntetés! Bevásárlásnál óvatosság! Ügyeljen nyomatékosan a Steckenpferd védőjegyre és a czég helyes nevére! Darabja 80 fillérért kapható gyógyszertárakban, drogériákban, illatszerüzletekben, stb.

Hasonlóképpen kitünő Bergmann Manera liliomkrémje (70 fillér egy tubus). Kitünő szer női kezek gondozására.

Szakszerüen készitett utazási felszerelések

böröndök, táskák, szekrény- és kalap-böröndök, necessairek

megbizható minőségben, előnyösen beszerezhetők az általánosan ismert

HELLER böröndös

czégnél

Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 21.

(Astoria szálloda épületében)

A czég üzlete 20 évig Károly-köruton (Huszár-ház) volt.

XXXI-ik magyar királyi

jótékonyczélu államsorsjáték

Ezen pénz-sorsjáték remélhető tiszta jövedelme közhasznu és jótékony czélokra fog fordittatni. Ezen sorsjátéknak összesen 14885 nyereménye van, melyeknek összes értéke 475000 K-ra rug készpénzben.

Főnyeremény 200,000 korona készpénzben.

Továbbá:

1 főnyer. 30,000 K készp.
1 « 20,000 « «
1 « 10,000 « « stb. összesen 14885 nyer.
1 « 5,000 « « összesen 475,000 K készp.

Huzás visszavonhatatlanul 1914 deczember 9-én.

Egy sorsjegy ára 4 korona.

Sorsjegyek az összeg előzetes beküldése mellett a m. kir. lottójövedéki igazgatóságtól Budapesten (Vámpalota) portomentesen küldetnek, ezenkivül kaphatók valamennyi posta-, adó-, vám- és sóhivatalnál, az összes vasuti állomásokon s a legtöbb dohánytőzsdében és váltó-üzletben. Játéktervet kivánatra bárkinek ingyen és bérmentve küld

A m. kir. Lottójövedéki igazgatóság.

Lohr Mária

(KRONFUSZ)

A főváros első és legrégibb csipke-tisztitó, vegytisztitó és kelmefestő gyári intézete.

Gyár és főüzlet VII., Baross-u. 85. Telefon: József 2—37.

Fiókok: II. ker., Fő-utcza 27. sz. IV. ker., Eskü-út 6. sz. IV., Keoskeméti-utcza 14. V., Harminczad-utcza 4. sz. VI., Teréz-körút 39. VI., Andrássy-út 16. sz. VIII. ker., József-körút 2.

Saját érdekében

tegyen egy kisérletet az uj szab. amerikai impregnált

FÉMTISZTITÓ KENDŐVEL.

Előnyei: Bárminő fémtárgy gyors és egyszerü kezelésben hónapokig tartó **tükörfényt nyer.** Minden eddigi tüzveszélyes folyékony fémtisztitót fölülmul. Sohasem szárad ki, nem koptat, nem horzsol, olcsó és gazdaságos. Ára **25** fill., **50** fill., és **1** kor. **Mindenütt kapható.— Kereskedőjénél kérjen ingyen mintát.**

FŐRAKTÁR: FORSTNER JÓZSEF GYÁROSNÁL BUDAPEST, IV. KER., REÁLTANODA-UTCZA 4. SZ.

niszteri tanácsos fia, a 11. tábori vadászzászlóalj tartalékos hadnagya a kraszniki csatában. — Dr. Franck Béla államvasuti fogalmazó, a 3. honvédgyalogezred tartalékos hadnagya, az Artaszov és Kulikov közötti ütközetben. — Morócz Károly tartalékos hadnagy, Pesti Hazai Takarékpénztár tisztviselője, 29 éves korában, Szerbiában a Kuliste magaslatoknál. — Dr. Szarvady Lajos, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár tisztviselője, a 46. gyalogezrednek volt tartalékos zászlósa, az északi harctéren. — Lautner János csabai főgimnáziumi tanár, az Aurora-kör titkára, az északi harctéren. — Gebhardt István főkönyvelő, a cs. és kir. 52. gyalogezred tartalékos hadnagya Szerbiában, Krupany mellett. — Scherer Ferencz a szabadkai 6. honvédgyalogezred tartalékos zászlósa, a déli harctéren 24 éves korában. — Nemes Schmidt Gusztáv százados a gépfegyverosztályban, a cs. és kir. 26-ik gyalogezredben 36 éves korában a galezówi csatában.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Haris János 80 éves korában, Érsekujvárott. — Komáromy Lajos budapesti református egyháztanácsos, állami ny. igazgató-tanár, a Baár-Madas református felső leányiskola igazgató tanácsosa stb. hetvenegy éves korában, Puszta-Bálinton. — Vukováry Albert a «Pester Lloyd» fővárosi rovatának vezetője, hatvan éves korában, Budapesten. — Nagy Simon ref. tanító ötvennégy éves korában, Mályiben.

Özv. Schuster Jánosné, Senkey Emilia 82 éves korában. — Csikborzsovai Demeter Benedekné, szül. magyaróssi Magyaróssy Erzsébet negyvenhárom éves korában, Egerben. — Lenkei Henrik az ismert nevü költő felesége, Hofman Ilona, kiváló festőművésznő, Budapesten. — Özv. Sólyomy Lipótné szül. Horváth Gizella 82 éves korában, Orosházán.

A «Jó Pajtás», *Sebők* Zsigmond és *Benedek* Elek képes gyermeklapja legújabb, október 11-iki számába *Lévay* József és *Teleki* Sándor irtak verset, *Sebők* Zsigmond szép elbeszélést. *Elek nagyapó* apró történeteket a bolondos Gyurkáról. *Gyula* bácsi czikket a magyar Alföld kedves madaráról, a daruról, *Zsiga bácsi* mulatságos mókát; *Sebők* Zsigmond és *Krúdy* Gyula folytatják regényeiket; az előbbi *A Tamássyak*, az utóbbi *A Poprád lelke* czimmel; mindkettő a mostani új évnegyeddel indult meg s mindkettő a kiváló iróknak legjobb művei közé tartozik. Az egyes czikkeket, elbeszéléseket, regényeket szép illusztrácziók teszik még érdekesebbekké s önálló művészi képek is vannak a gazdag tartalmú számban. A rejtvények, szerkesztői izenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A «*Jó Pajtás*»-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fillér. Mutatványszámot kivánatra ingyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker. Egyetem-utcza 4.).

SAKKJÁTÉK.

2921. számu feladvány L. E. Owentől. Dorpat.

SÖTÉT.

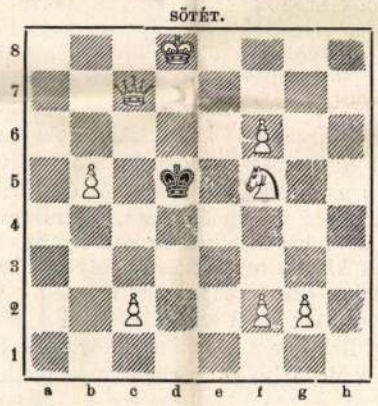

VILÁGOS.

Világos indul és a negyedik lépésre mattot ad.

A «VASÁRNAPI UJSÁG»
61-ik évfolyama.

A **«Vasárnapi Ujság»** a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap, **évenként több mint 130 íven** s több mint **másfél ezer képpel,** *legjelesebb hazai iróink és művészeink közreműködésével* jelen meg.

A «*Vasárnapi Ujság*» **szines képmellékleteket is ad,** több szinben művészileg kivitt képeket.

Előfizetési föltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 5 korona, félévre 10 korona.

A «Vasárnapi Ujság» a «Világkrónika»-val negyedévre 6 korona, félévre 12 korona.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadóhivatalába, Budapesten, Egyetem-utcza 4. szám küldendők.

EGYVELEG.

* **A csillagok**, a melyekről tudjuk, hogy változatlanul állnak az ég bizonyos pontján, még nagyobb sebességgel mozognak, mint a bolygók. Van olyan úgynevezett állócsillag, a mely másodperczenkint 500 kilométert halad, egy évben tehát 15 millió kilométert.

Szerkesztői üzenetek.

Fohász. November 1-én. Semmitmondó laposságok, teljesen költőietlen módon elmondva.

Tejeskocsi. Lehetne erről a dologról sok mindenfélét mondani, érdekeset és megragadót, de ebből a versből minden kimaradt s csak a felületen lebegő laposságok maradtak.

Levelek egy meghalt barátomhoz. Zavaros és belső forma nélküli fantaziálás, ez nem a költészet utja.

Talpra álltunk. Nagy vihar lesz, stb. A lelkesedés, a mely sugalta s a hazafias indulat minden elismerésre méltó, de az irói forma felettébb fogyatékos.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» folyó évi 38-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *A bölcs tettek nélkül, olyan mint a felhő cső nélkül.*

Felelős szerkesztő: **Hoitsy Pál.**

Szerkesztőségi iroda Budapest, IV., Vármegye-u. 11.

Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV. Egyetem-utcza 4.

Fog-Krém
KALODONT
Szájvíz

Alapitva 1865-ben.

Heckenast Gusztáv

zongoratermei

Budapest, csakis Gizella-tér 2. sz.

Telefon: 1—69.

DÖRR, IBACH, WERNER zongorák egyedüli képviselete.

Rendelésnél
sziveskedjék lapunkra hivatkozni.

„Altvater"
Gessler
Budapest.

Knuth Károly
mérnök és gyáros

Cs. és kir. fensége József főh. udv. száll.
Gyár és iroda: Budapest, VII., Garay-u. 10.
QQ

QQ

Központi viz-, lég- és gőzfütések, légszesz- és vizvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vizerőművi emelőgépek stb. — Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készittetnek.

Catch-Catch
az előkelő körök uj sportjátéka

Külföldön óriási sikert aratott! Hölgyek és urak, fiatalok és meglett koruak kedvencz, testedző és szórakoztató sportja.

Szabadban ép ugy, mint fedett helyen játszható!!

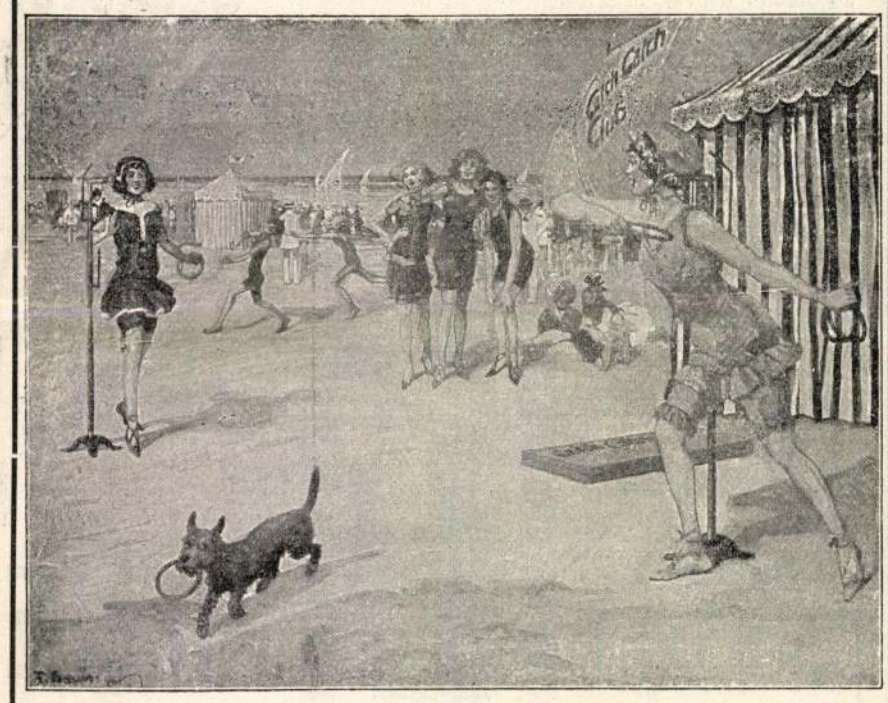

Prospektust ingyen és bérmentve küld: **Kertész Tódor,** Budapest, IV., Szervita-tér; **Késmárky és Illés,** Budapest, IV., Kossuth Lajos-utcza 12. és Dohány-utcza 22.; továbbá Temesváron: **Kecskeméti Lajos** és Fiumében: **C. Oberhofer.**

Képviseletek a külföld minden nagyobb városában.

Hoffmann Ilona

festő

Wil. Bpest 1869

+ Bpest 1914

Lenkei Henrik Eöltő

felesége.

l.

Ujv. M. Zs. L.

375. l.

zágos Bizottságától

Állatkerti-ut l. sz.

Jaszpöki palota 1 db.

zypiépostsági " 1 "

= 2 db. Jeny

ereket l. lemezlajstrom 4402 4403 Jnámák

ándéka 119/1923

alaplett. nám 50

Hoffmann Ilona MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1893/94. téli kiáll.

Hoffmann Ilona MDK

Női arckép, olf.

Mücsarnok 1894/95. téli kiáll.

Hoffmann Ilona

MDK

Gyermek, olf.

Műcsarnok 1894/95. téli kiáll.

Hoffmann Ilona
(Lenkeiné)
Spert
1896. mit Gatt
Mutsarndt

Lenkei Henriknée
festō
L. Hoffmann Ilona

Jászberényi múzeum építk. segély ügye

V. 222.

L. Hoffmann Ilona

Basch Árpád, Benczur Gyula, Bruck Miksa, Edvi Aladár, Gyárfás Jenő, Hauszmann, L. Hoffmann Ilona, Jászai, Jendrassik Jenő, Karlovszky Bertalan, Karvaly Mór, Kézdi Kovács László, Konek Ida, Koroknyai Ottó, Koszkol Jenő, László Fülöp, Ligeti Miklós, Márk Lajos, Mendlik Oszkár, Mesterházy Kálmán, Olgyai Ferenc, Peske Géza, Spányi Béla, Stark Teréz, Szlányi Lajos, Telepy Károly, Ujvári Ignác, Zemplényi Tivadar művészek nevét sorolja az Olló sign.-val közölt „Képtári Kaleidoszkop" c. kritika a tavaszi tárlatról.
L. Hoffmann Ilona nevét Stark Teréz nevével együtt említi fenti c. beszámoló:. Előbbinek dicséri gyermekképét, utóbbinak női alakot ábrázoló, tehetségesen megfestett képét.

Élet, Bp. 1895. május 5. V. évf. 32. sz. 9-10. lap.

HOFFMANN István hidmester

Tokaj

NYAKAS Miklós: A hajdukerületi székház épitésének megszervezése : Mesterek, segédmunkások, bedolgozók, anyagbeszerzők. In. A Hajdusági Muzeum Évkönyve, VII. 1990 123.p.

Hofmann István

Epitéry Versec

l.

Lykanémzromantika

223 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36

MEK

Hoffmann István és Schodl János

Tervpályázatok eredménye. A keszthelyi szálló- és fürdőépület. Építő Ipar 1912. szept. 1. 342.l.

Hoffman Iván, MDK

Benkhard Ágost tanár növendéke.

Felvidéki táj.

Az Ernst Múz. OMKK Főisk. Helyiben kiállításai.
Az OMKK Főisk Növ.Munk. kiáll. Ap.1923 márc.18-25.
Kat. 11.1.

D Hoffmann Trév

1916/17 - 1919/20 I.

Ferképzomfoiskèvk

92 l.

brüsszeli lovasszobrával éppúgy nemzeti jelentőségű művet ad, mint Ch. Auguste Fraikin (1817—93), Egmont és Hoorn grófok emlékével. Még szembetűnőbb ez a mozgalom a festészetben, ahol a klasszicizmus atyamestere, Fr. Jos. Navez uralmát a francia romantikán iskolázott hazafias festők egész sora törte meg: 1830. Gustav Wappers A leideni polgármester önfeláldozása, 1836. Nicaise de Keyser A sarkantyúk csatája, 1841. Edouard de Biefve A németalföldi nemesség kompromisszuma és Louis Gallait V. Károly lemondása c. képeikkel új, a történeti eseményeket valószerűen rekonstruáló, színes képekkel léptek ki a porondra és nemcsak hazájukban arattak diadalokat, hanem a külföldre is hatást gyakoroltak. Más irányban érvényesült a nemzeti szellem a kiváló Hendrik Leysben, aki komoly és mély képeihez a németalföldi primitíveknél keresett mintákat, míg a csapongó fantáziájú és túlhajtott ambíciójú Antoine Wiertz sajátságos képeinek egész sorával filozófiai és szociális gondolatait igyekezett kifejezésre juttatni. Mellettük még Eugéne Verhoeckhoven, korának ünnepelt állatfestője említendő. A század 2. felében inkább a szobrászok lépnek előtérbe és egész sor kiváló mester európai jelentőségre emelkedik. A realizmus nagymestere a kiváló Charles van der Stappen, akinek iskolájába egész Európából (Magyarországból is) özönlöttek a növendékek. Hatalmas lendületűek Jef Lambreaux nagykoncepciójú művei. Mellette még tanítványa, a tősgyökeres eredetiségű Jules Lagae és Victor Rousseau említendő. Valamennyit felülmúlta azonban hírnév dolgában a világszerte ünnepelt Constantin Meunier (egyúttal festő is), szobrainak és domborműveinek hosszú sorában tárgyvilág a munka és

Hoffmann Iván

1922/23, 1927/28 I.

Benkhardt

Ferkèpzomfoiskèvk

Kepr. Fóisk Sfi Miall 92. l.

1923 márc

Felvidéti Tej

MDK

Hoffman, Jacob

Rézkarc: Pugna ad Budam Ao 1684 22 July
Sign: /Jacob/ Hoffman

Allegorikus kompozitio.

76.o. 246 szám.

/dr.Kelényi B.Ottó/:Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában. 1683-1718. 86 o. 16 repr. Bp. 1937.

Jacob Hoffmann sculp

Kollonits biboros.
5 sor latin stöcj
fent jelv. Rézn. 8°.

Hoffmann, Jakab

hg. Esterházy Pál nádor rézmetszője

Herceg Esterházy Pál arckeje, rézmetszet. 1681.

Fenti műve, repr.

Angyal Dávid

Késmárki Thököly Imre. 1657-1705.

I. rész. Bp. 283. l.

előtt.

NÍTÁS ÉS FONTOSABB

TELEKKÖNYVI ADATOK

TULAJDONOS

Kü M.F.T. 312.

Hoffmann Zakal

rézm. XVII. z.

Lásd

Csatkai Endre dr.: Emlékérem Esterházy Pál nádorra. Sopron, 1935. 29. l.

HOFFMANN, Jacob reimetris

MUSZ 1996/1

206, 208

Hunyad > Bánffyhunyad
Hunyad > Vajdahunyad
Hunyad vármegye 101
Hunyadi család 16, 99, 103, 104, 1
- János, Magyarország kormányzója
105, 106, 107, 108, 109, 110, 113,
172, 189, 212, 214, 216, 237, 238,
275, 276, 288, 294, 303, 349, 364,
526, 529
- ifj. János "*miles*" 108, 109, 52
- Jánosné: Szilágyi Erzsébet 100,
- Klára: Dengelegi Pongrác György
Huszár János 411
Hühalom > Vurpód
Hühnendorf > Gainár
Hyduegh > Hídvég
Hyhalom > Vurpód
Hwnyad > Vajdahunyad

Iacobeni > Jakabfalva
Iacobeni > Szentjakabtelke
Iara > Alsójára
Iara > Felsőjára
Icafalău > Ikafalva
Icland > Ikland

Hoffmann Jacobus

verin

1697

l.

Epergessy 1929

63-l.

Hoffmann, Jacob

l.

Kel Bpgrafabr

146, 246. sz

Hoffmann Jakab

1699

Esterházy Pál herceg nádor vérmetszője

(eddig kisse bizonytalan, mert a metszet jelzése nehezen olvasható)

Esterházy Pál hg. nádor arcképe

Repr.

Kiosztiklkathillagy

222. l.

Európa.

Film, könyv, lapterjesztő és

könyvkiadó rt.

Budapest V

Rothermere iktatva 12 IV 2.

Hoffman J.

rézmetsző

Bezerédi, Adam. Trophaeum nobilissimae ac antiquissimae Domus Estorasianae in tres divisum partes. Viennae Austriae, Typis Leopoldi Voigt Universitatis Viennensis Typographi MDCC. Fol. Elöl Eszterházy Pál címere, kinek Voigt e művet ajánlja, aztán a képek Attilától kezdve és Eszterházy Pállal (1699) végezve. 165 kép. metsz Hoffman J. és Hermundt Jakab.

Majláth Béla. Hungaricak a bécsi könyvkiállításon. Magyar könyvszemle. 1882. 198. l

Hoffmann Joan.

Jacobus

rézmetsző Bécsben

Esterházy Pál hg nádor mellképe ovál keresben. Rézni.

Latin feliráttal

Majláth tört. kiáll

459. l.

Kassa szab.kir.

14197.szám.

1908. tan.

A MŰEMLÉKEK TEKI

Köszönettel vettük tudo
f.hó25-én kelt 641/908.sz. á
szerü helyreállitását Sztehl
valamint hogy a Tekintetes B

Hoffman Jak.

Művészet 1903

281

MOK

26. Hoffmann Jakab, miniatőr.

II. Ulászló idejéből.

Radó Polikárp: E. Berkovits.

Magyar Könyvszemle, 1941. 406. l.

ЛОЛ

Hoffmann, Jakob M.N.K.

Esterházy Pál/rézmetszete után Roskovics Ignác rajza repr.

Keresztury-Vécsey-Falvy: A magyar zenetörténet képeskönyve Bp. 1960. 102.l.

HOFFMANN J. orgonaépitő

Angster József orgonagyára törzsgárdájának évi fizetése /pengőben/ 1934-1942 között.

HOFFMANN J. orgonaépitő

1934-ben 63/ 1 hó/---1935 -,---1938-ban 1155/ 10 hó/---1939-ben 1200/ 10 hó/---1942-ben 1378/ 9 hó/.--145.old 26.jegyz

HORVÁTH OSILLA: Adatok az Angster orgona-és harmónium gyár történetéhez 137.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve. XVII-XVIII. 1972-73. Pécs, 1975.

HOFFMANN János Tőfaragó

Eger, 1713, Szt. Mihály-szeleszegyhai

MÉrt, 1993/3-4. 192.

Hont vármegye egyik legős
Erzsébet férje, Konkoly Th
legrégibb adományos csalá
zastársa Jeszenszky Mihál
60
lád sarja. Mária hitvese
már Borbála is házas, férj
1757-ig szolgabíró Pest me
Blaskovich Sámuel 1736-b
rendelkezik az általa ala
család vagyonának öröklé
ekkor 5331 forint, háza v
Ingatlanai, a tápiószent
mind zálogosak. Meghatároz
lajdonjoga ezután mindig t

Hoffmann János

Kőfaragómester megbízást kap az egri
székesegyház építkezési munkálatai ra. 1713.

Voit Pál, stb.: Heves megye műemléki II.
Magyarország műemléki topográfiája. VIII. köt.
Budapest, 1972.

4091

HOFFMANN JÁNOS, asztalosmester

Pesti asztalos kontár volt 1828-ban.-Terézvárosi lakos.-Helyrajzi szám: 132.-Összeirási szám: 322.- 47.old.

BARÁNI FERENC: Pest-budai asztalosok 1828-ban 89.old.

Az Iparműv.Múz.Opp Ferenc Múz.Évkönyve. XIII. 1970. Bp. 1971.

HOFFMANN János egri aranymüves. Csernely község templomának kelyhét aranyozza 1843-ban.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

MDK.

Hoffmann János

Makói kiállitáson szerepel

Csongrádmegyei Hirlap 1965 ápr.17.lap -

M.D.K.

Hoffmann Fábos György, ötvösmester

nem volt céhtag, hanem mint „Landmeister" működött Georgenbergben (Szepesszombat), a 18. sz. második felében.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18. Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4. 262. old.

MDK

Hoffmann János Károly, budai bádogosmester

1760 augusztusban kezdi el a tornysisak /Szt.Flórián kápolna/ burkolását.

Müller Flórián Kápolna. c/el. 1936. 40.sz.dolg.4-84.l. Müvtört.és Kerrég. Int.

M.D.K.

Hoffmann János, egri kőfaragó

az egri Szt. Mihály plébánia templom homlokzatán dolgozik 1713-ban, majd a hatvani kapu építésénél Pickler pallérjaként működik 1758-ban

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 341. old.

M.D.K.

Hoffmann Fáinos, ácspallér

Egerben 1780-90 között
szerepel az adóösszeírásokban

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 341. old.

M.D.K.

Hoffmann, Johann, nagyszombati órás

XIX. s. első feléből származó szekrény órája az egri érseki palota egyházügyi főelőadói szobájában található.

Heves megye műemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 341. old.

HOFFMANN János ács-pallér. Egerben 1780-90 közötti adóösszeirásokban szerepel.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

HOFFMANN János egri kőfaragó, aki az egri Szent Mihály plébánia templom homlokzatán dolgozik már 1713-ban, majd a hatvani kapu épitésénél --+ Pichler pallérjaként müködik 1758-ban.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

HOFFMANN Johann nagyszombati órásmester. Egerben található az érseki palota egyházügyi főelőadói szobájában a XIX. század első felében készitett szekrény-órája /Voit kézirat 1958./.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

Hoffmann János

Neurzeti Helon

1913 ajpr. máj

Brouz-wyilhegy X. 141.

MDK

Hoffmann János

Márciusi napsütés, of.

N.Szal. tav. tárlat, 1913, ápr. 12. 1.

MDK

Hoffmann János (festő)

1870–1957. Művei szerepeltek a Csongrád megyei Ünnepi Hetek keretében megnyílt makói képzőművészek kiállításán. Képei, főleg alföldi tárgyú, tájábrázolások, enteriőrök, portrék. Munkássága a Nemzeti galériában is képviselve van.

Varga Ákos: Négy alkotó makói kiállításáról.

Tiszatáj, Szeged, 1958. november. 10. l.

MDK

Hoffmann János, festő.

Kata nővi. 6f.

A Szegedi Képzőműv. Egy. műkiáll. - Szeged 1907. III.

Kat. 9. l.

Die besten Grüße, Freude,

Liebe meine. Ihr

Ich bringe die Hoffnung, daß wiederkehrt. Hoffnung ist
Leben.

MDK

Hoffmann János, órás

Nagyszombatból, 1805, polgárjogot nyer Sopronban.

Csatkai Endre: Néhány újabb adat a soproni műöntészet történetéhez. Magy. Művészet. 1929. - 238. l.

Hoffmann János

ácsmester

A csehtoszentiványi "Toronyrom"

1752-ben épült ujjá a templom, amelyhez tartozott, renoválták 1761- és 1767-ben.

1866-67-ben több építész és Bulcsei Pál és Gyula széchényi , valamint Filser Ferenc és Hoffmann János váci ácsmesterek nyujtottak be költségvetéseket ill. tervrajzokat a váci püspökhöz.

167.o.

Genthon: Nográd. 1954.

Johann Hoffmann, Metszetkiadó

Nürnbergben. Zimmermann metszetét vette alapúl, csak kisebb formában az 1664-8s hadieseményeket tárgyló könyvében. Rézkarc, 7.2+12.7.cm. 80.ábra. 213.o. A kép Zrinyi Miklósnak a költőnek halálát ábrázolja.

Gennerné Wilhelmb Gizella: Zrinyi Miklós a költő halálának egykorú ábrázolásai. 211.o.

Folia Archaeologica. Xx XVII. 1965. Múzeumi Ismeretterjesztő Központ. Bp.

Johann Hoffmann, metszetkiadó

Nürnbergben. Zimmermann metszetét vette alapúl Zrinyi Miklósnak, a költőnek halálát ábrázoló képén. Az kicsnyitett forma. Az 1644-es hadi eseményeket tárgyal könyvében Rézkarc, 7.2+12.7.cm. 80. ábra. fekete repr. 213.o.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Zrinyi Miklós a költő halálának egykorú ábrázolásai. 211.o.

Folia Archaeologica. Xx XVII. 1965. Múzeumi Ismeretterjesztő Központ. Bp.

Hoffmann János
rajztanár MDK

műveit kiállították
a makói József Attila Művelődési Házban.

Műterem 1958. I. évf. 12. sz. 37.o.

Hoffmann János, órás Nagyszombat

276. Gróf Kemény László esztergomi kanonon ingaórája

1770.körül

Esztergomi Főszékesegyházi Kincstár Katalogusa
Budapest, 1942.

84 lap

Hoffmann János
Kata néni, olaj

Szegedi Képzőmüv. Egyesület kiáll. 19o7. márc.
9 1.

HDK

Hoffmann J. XIX. sz.

Nehéz lovasság

Ernst Muz. aukc. 53.sz. 1936. máj. 15 1.

Hoffmann, J.

MDK

Rézkarc :Vorstellung der Haupt-Vestung Ofen...1686.
Sign.: M. Lerch et J. Hoffmann fec. et exc.

Buda látképe a vár ágyuzásának és az ostromnak ábrázolásával.

55.o. 146. szám.

/Dr. Kelényi B.Ottó/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában. 1683-1718. Bp. 1937.

K.D.K.

HOFFMANN János kőfaragó

1712. Buda, Szentháromság emlékén dolgozott

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1954.
I. 214. l.

Ø

Hoffmann, Jakob

festö

l.

Csat Frey Ösz Kunstt

XXIV. K

55. l

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
431

Ortvay Tivadar. Pozsony város története.

I - III. köt.

Pozsony, 1894.

Jbőr

3 drb.

Hoffmán János

könives

1742

l.

Bürgermeszeji

20. l.

tt termést keresztberakták, a hát-
s lombú fákkal. A felhős égboltot a
ágitják meg. Jelzése alól jobbra:

lat téli tárlatán az 1902: XII. 20-
. (907/902).

Hoffmann János

Kőfaragó Buda
XVIII

l.

Schoenszentháron

12. l.

1661-909-7
Meller-szobája

185. Könyv-szekrény.

Egy nyitott és középütt választófallal biró puhafa könyvszekrény floderozva, három polczczal és alól széles ~~nyitott~~ rácsos részszel.

Régi anyagból összerova Tikáts által. Párkánya balrol teljes, jobbról hianyzik. Folytatását lásd a következő szobában. (L. a 196 l. szót.)

Értéke.....80.00 K

Méretei: magassága 210 cm. mélysége 57 cm. szélessége 304 cm.

Hoffman János

Született 1905-ben, Budapesten. Film rendező. Tanulmányai: a Képzőművészeti Főiskolán Budapesten. Színpadi díszlet tervező. Később USA-ban telepedett le.

Fekete Morton: Prominent Hungarians

Home and Abroad, München, 1966.

334 l. 126 l.

Johann Hoffmann

műkereskedő, nürnbergi kiadó

Cennerné: A Friegi csalód 1966. 1.5.o.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Hoffmann János

épitéen

XVIII sz

l. Biró Erdkast

56 l.

Hoffmann János

nagyváradi építész

l.

Zádor - Rados

220. l.

Ürnek

Budapest IX.

Högyes Endre-u. 10.

Hoffmann János

nagyváradi építőmester
1783 tom 44.489 rh. fotos költség-
vetéssel tervet mutatott be a
debreceni városi tanácsnak
a tervezett új városházáról.
Nem valósult meg.

Zoltai Lajos dr. A debreceni
városháza négyszázéves tört.
Debrecen, 1931. 11. l.

T. 2934.

ADUM várát, honnan hadi naszá-
a háttért hegyek képezik, az
öldöz, balra pedig a törökök
ránytü van jelezve. Felirata:

VOESTVNG GRIECHISCH WEISSENBVRG,
.ANO 1527.

Die Stat. és befejezése: I. Sau

27 cm.

Hofmann János

órás Nagyszombat

szekrényóra XVIII sz.

ívod

Régi magyar órások

Csányi Múbarát

100. l. 1921

Hofman Jo.

nagyszombati órás

Lábas óra, barok paragványos Eretben vésett rézlapján „Jo. Hofman in Tyrnau")

XVIII. sz.

Div Felsőm

12. 9 -

Hoffmann János

óras Tyrnau

XVIII. r

l.

Hómtizeó

35. l.

ta érdemesnek. Ezzel ez érdekes ese-
befejezettnek is lett volna tekinthető.
gy közönség körében vannak csoda-

hogy a mi a párisi Szalonban ki volt
azt nekünk is okvetlenül ki kell állíta
hogy a képek felvételénél egyedül
művészeti szempont más legyen Pá
mint minálunk, s hogy mily művészeti
ket nyujtson a népies tárlat sajátszerű fo
annak feneketlen mélységére hatolni
nehéz.

A sokszorosító művészetek
gálatát manapság az irodalom és a tud
majdnem minden ága igénybe veszi és
sokszorosító művészet a fejlettség oly
fokát érte el, hogy a legfokozottabb igé
is képes kielégíteni, sőt mondhatjuk,
téren ma már alig van lehetetlenség. A
szés és a rézmetszés, mint a sokszo
módja a 15-ik században kezdett átaláno
lenni, mert hogy mikor és hol találták f
föltétlenül hitelesen bebizonyítani nem
Ha az akkori állapotot a maival össze
lítjuk, azt kell mondanunk, hogy száza
nak többek között egyik legjellemzőbb
a sokszorosító művészet. A történetíró

Hoffmann János

Nagyszombati órás
XVIII sz.

Lábas óra,
Hoffmann Ignác
tulajd Kőnig

Jul

Óra, Marina
Gyula tulajd
Ungvár
Jul

KASSA

Vármegyeháza

RMV 12, 104.l.

Hofman, Jo.

nagyszombati órás

Álló óra, sárga
rézzel montírozott,
feketére pácolt fatok-
ban. Számlapján
jelzéssel XIX. sz
eleje

Mihkvasznak

316-lelt-sz.

№ 6.

Joos van der Beke (J. van

4314. ~~Jan van Eyck:~~

~~Sz. Maaseyckben 1381 v. 138~~

Mária a alvó gyermek kel ~~Jézussal~~

Az előtért elfoglaló ker
ülve és ~~Madonna~~ térdig van ábrázol
zust tartja, ki jobbjával anyjának ba
alá tette. Mária fátyolt, sark
mel bélelt piros palástot vise
telen és alája fehér ~~gyolcsel~~
léki ~~[illegible]~~ derült égbolttal.

fátyolt

Fa, méretei 36.[illegible]:28.8 cm
~~Gróf Pálffy János hagyom~~
Jegyzet. Száma a törzsle

~~Jegyzet. A leltár szerin~~
~~Jan van Eyck: Maria~~
~~schlecht vergoldeten Rah~~
~~No. 16)~~

29(5)

Hoffmann János

órás Nagyszombat

1804-ben mester

Irod

Portz

54. l.

259.

lva s kissé jobbra néz. Haja, szeniöldöke
zakálla fekete, szeme barna. Atillája piros
jé szürke. ~~Felirata alá~~ Ez utóbbni négy
megolvasni. Felirata alól:

fidelis erga
t Patri-

Pethö de Gerse S. C. Rq. M. Praes:
oniensis Sup: Capitaneus Ao 1651."

5: 14·8 cm.
ú déka 1824.

Hoffman, órás

Álló óra, tölgyfaszekrényben, díszes véz szám lappal. Készítette: Hoffman, Tyrnau XVIII. sz. második felé

Árverési Csarnok aukció kat. 37. sz. 1927. márc. 2492. tétel-

ÜZET

Hoffmann János

nagyszombati órás

1770

Báró Kemény László

ingaóráját festette az

esztergomi főszékesegyházi

kincstárban –

l. Magyar Topograf.

XI.

VEGYESEK

Hoffmann János

nagyrombati írás

-53-

Méret!

RÁJA, fa, rokokó stílű, tetején három aranyozott váza. Nehezékén sugárkörös nap, drágakövek. Hoffmann János nagyszombati órás művő, 1770 körül. Mag. cm. Felül középen a kezet

Esztergomi kincstár

1770

92

V vzhezéhén zugárkörös nap, drágakővel.

Esztergomi Einestár

Gróf Kemény László ingaórája, fa, rokokó stílű, tetején három aranyozott váza. V Hoffmann János készítette Nagyszombatban, 1770-körül. Felül középen a volt tulajdonos ezüst címere.

Gróf Kemény László esztergomi kanonok (1763–1787) birtokából. — A főkáptalan Nagyszombatból hozta.

Lepold: Adatok, 32 l.

1770

Hoffmann János

vizl. Palásthon 1870
febr. 24 6 gim

1888/9 I. I osztály

1888/9 II " "

Temespaulis h. n. / V. 193

Hoffmann János festő † 1870 Palástor (Hontm.).
Rajztanári oklevelet szerzett, hosszabb ideig működött
a makói főgimnáziumban. Munkái közül említésre
méltó a Kata néni c. karakterkép (1906).

arcrk.)

~~Piligrim, passaui püspök / II. 135.~~

Hoffmann János, festő; szül. 1870 február 21-én Palástón (Hont vármegye). Az elemi és középiskolát Selmecbányán végezte. Ezután Budapestre jött s a mintarajziskolába iratkozott, hol rajztanári oklevelet szerzett. Minthogy szerény anyagi viszonyai nem engedték, hogy művészi tanulmányait külföldön folytassa, tanári állást vállalt s hosszabb ideig működött a makói állami főgimnáziumban. Jelentékenyebb munkája Kata néni cr. Karakter-képe, melyet 1906-ban Makón festett.

Hoffmann János

Kül. Palaithon 1870 Rk

6 gim

1889/90 I. II. oszt.

1890/91 I-II. III. "

1891/92 " IV "

1894/95 II. vendégl.

Központi fűtés, római V. 242.

813. SPANYOL FÉRFI ÉS NŐALA
Haas, Schlagenwald, 1842.

814. ÁLLÓFÉRFI BOTTAL, szines

llán, a talpon felirva, az egyiken „Capitain de
de 2e Regiment de Hussard." Sêvres, XIX. sz.

ıy keretü fehér mezőben koronás L. P. (Louis
rabból ragasztott.) Sêvres, 1844.

diszitéssel. Három Páris, egy Berlin, egy Bécs,

én ovális szépia-medaillonok, talpa, pereme és

s alapon, barna empire-diszités. Páris, 1820 k.

osan, aranyozva, testén elől szinesen holland

elő angyalalaku füllel. Testén aranyozott sávok
.) A talp sárgaréz. Páris, 1830 k.

irág diszitéssel. Sêvres.

s talapzaton, álló helyzetben, balvállára vetett

zással és zöld piros alapu diszitéssel. Orosz,

iros és arany szinben. Sêvres, XIX. sz.

Hoffmann János

rajztanár

főgimn. Makó

1905.

121 1934.
1934 okt. 24.

A m.kir. vallás- és közoktatá

szám alatt a keb. számvevőség

nek másolata:

Utasitom, hogy

Hoffmann János

Festo

Mil. 1870 Paláston

Kékely B. tanítványa, ~~1896~~

1896-ota rajztanár a vi-

déken

Krück. I. 502.

~~Rabcsa h. n. II. 36~~

Érkezett 1904 június 14.

387/904 (Budapest 1904 június 14)

Pákosi Herman Tibor f. kereskedelmi isk. tanár a könyvtári tanfolyamban való részvételre engedélyt kér. (Válasz 386/904 sz. a. 1904 június 16.)

Hoffmann János (Makó)

Mincs. 1906. tav.

Kata néni, of

Szegedi kép Ek. 1907 márc

k. ar

N. tal. 1913 tav

márciusi nepszitás, of

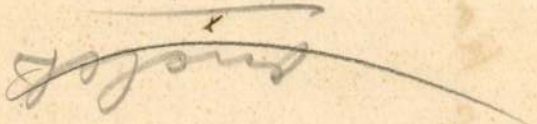

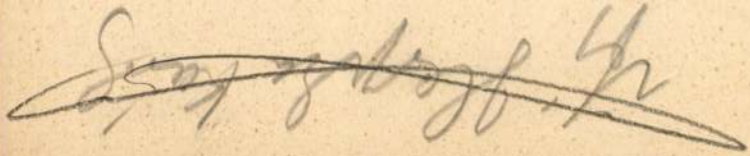

~~Brons kanálka, sómai~~

~~VI. 275.~~

Hoffmann

febr 24

Kép Fürth 1888-95

H. 3. *János*, festő, * Palást (Hont vm.) 1870. Mint rajztanár hosszabb ideig működött a makói főgimnáziumban. Munkái közül említésreméltó a Kata néni c. karakterkép, melyet 1906. a bpesti Műcsarnokban is kiállított.

G. I 467 l

Lanna-féle gyűjtemény IV. 232

Hoffmann János

1888/89 – 1891/92, 1894/95

Ferkèpzomfoiskèvk

92. l.

Бел. Документ

Hoffmann János

festő

Hoffmann, Johann, Maler, geb. 1870 in Palást, war ein Schüler Székely's und ist seit 1896 als Zeichnenprofessor und Maler in der Provinz tätig. In den Kunstausstellungen der Hauptstadt haben seine Gemälde wiederholt die Aufmerksamkeit der Kritik auf ihn gelenkt.

Krick I. 502. l

12

Börgöprund.

Benterec Nassod megye.

Hoffmann János

rajztanár

l.

Lykaköröm

116. l.

G Y Z É K

Bpest, IX. Hőgyes E.-u. 10. tel: 186-556/

tti rendeleté/a Műszaki alkalmazottak

pótdij jun. hóra 30 % Ft.	pótdij jul. hóra 30 % Ft.	összesen Ft.
162.-	162.-	324.-

Hoffmann János

Nemzet 1905. 124

Campi Giulio : Salamon király
Tétele 87 (605), 1083 (31).

Hoffmann Janos

festő

Művészi Ipar

1891. 218 l

darabsz

A kifizetést teljesítő közhivatal
neve: Magyar Nemzeti Muzeum.
Müemlékek Országos Bizottság

Jegyzék

A jegyzék sorszáma
/ a póstahivatal tölti ki/............
....

Az átadott szelvények jele	sorszáma	Az egyf értékbe váltott darabsz

Hoffmann János

ácsm.

Berethalom 17/18.

l.

Salzer

356. l.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 .... évi .... hó .... n .... napján

.....

délelőtt / délután .... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Hoffmann János

órás 1804–6. Sopron

lásd okv

Csatóráscéh

45. l.

VIRÁGCSOKOR

21. Kilátás ablakból	(73 × 60)	600 P
22. Dunai táj	(73 × 60)	500 P
23. Csendélet	(73 × 60)	650 P
24. Iróasztal	(65 × 54)	400 P
25. Zebegényi utca	(65 × 54)	450 P
26. Nyitott ajtóban	(65 × 54)	450 P
27. Viharos este	(65 × 54)	450 P
28. Mindszentek estéjén	(65 × 54)	400 P
29. Intérieur (pasztell)	(60 × 46)	400 P

***

A felvételeket Petrás István készítette.

Hofmann János

Nagytrombatból
1 ott
cloro fia ?

órás

Sopron

1805. febr. 6.

polg. eskü

Házi

tlen festő.

d elejéről.

rafordult, de szembe néz.
ravetett prémes mentével.
me és bajusza barna, arcza
kete, paszomántgallérú és
entéje kék. Tölténytáská-
ajzs van »F II« jelzéssel,
tett hármas láncz csatla-
felhőzött.

n. — Lelt. sz. 960. — Vétetett
in (563–904). — Kifizettetett

oltatott 1904 október 8-án
váhagyta az 1905 márczius
-905).
adatok. 1907: V. 37. *Isme-*
árolyi József, szatmármegyei

JOHANN HOFFMANN, rézmetsző

Nürnbergi kiadó 1663-ban és 1664-ben is megjelenteti Zrinyi Péter lovasképét. Az 1663-as portré /Katalógus V./ hátterét Schnitzer Lucas Nürnbergban megjelent, Csáktornyái és Uj-Zrinyivárat ábrázoló röpLapjától vette. A leegyszerüsitett arctipust Johann Philipp Thelot Augsburgban és Frankfurtban dolgozó metsző félalakos képmásáról vette. /Katalógus IV./.181.old

CENNERNÉ WILHELB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei
177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA, XXI. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve
1970. Bpest

JOHANN HOFFMANN, rézmetsző

Zrinyi Péter portréja. A Thelott és Hoffmann metszet szoros kapcsolatát a feliratok egyezése bizonyitja. Thelott arcképének forrásaira csak találgatásokkal utalhatunk. Abraham Aubrynak van egy hasonló kardot tartó, félalakos Zrinyi Miklós portréja. Ez a beállitásaá rokon, Zrinyi Péter ruházata, arcvonásai mintha Piccini Giacomo metszeténeк ügyetlen, egyszerüsitett részleteit idéznék. 181. ol

CENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177. old.

FOLIA ARCHAEOLOGICA, XXI. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve 1970. Bpest

JOHANN HOFFMANN, rézmetsző

A Sandrart-féle lovas ábrázolást alakitotta át a Johann Hoffmannnál megjelenő nagyméretü metszet ismeretlen müvésze/Katalógus VI./.Az öltözet gazdagabb,nyugatiasabb Buzogány helyett pisztoly.A háttér nem Csáktornya,de lovascsata.Az arc Widemann hatás.Ez a tipus Abraham Aubry metszetében Frankfurtból és ismeretlentől Németalföldről ismeretes./Katalógus VI/1.ésVI/2./.182.old

CENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei
177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA,XXI.A Magy.Nemz.Múz.Évkonyve
1970. Bpest

JOHANN HOFMANN, grafikus

Katalógus VI/1. Lovaskép a Johann Hofmann-féle portré után. Rézmetszet, 8.1+27.8 cm. 1664. Szignatúra: Franckfurt zu finden bey Abraham Aubry in der Mayntzer gassen Wien, Nationalbibliothek, Pg.129022:I./11/. 189.old

CENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA. A Magy.Nemz.Múz, Évkönyve. XXI. 1970. Bpest

JOHANN HOFMANN, grafikus

Katalógus VI/2? Lovaskép, öltözetben és fegyverzetben a Hofmann-féle, beállitásban a Sandrat-féle portré után. Zrini Miklós a költő és Montecuccoli lovasképével egy lapon. Rézmetszet, 17.9+13.9 cm. 1664. Denkmal Serinischer Höldenthaten.../S.I.1664/c.mü cimlapján. OSzK. App.H. 2071. 189.old

[illegible] GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177.o

FOLIA ARCHAEOLOGICA. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve. XXI. 1970. Bpest

Hofmann, Johann Michael

Siegel-, Eisen,- und Wappensteinschneider in Wien; Eisenschneider und Wardein der Wiener Münzstätte; geboren um 1650, gestorben 15. März 1736.

1693. H. wird vom Oberst Kammergrafen Baron Thavonath nach Kremnitz mitgenommen, um die neuen Punzen zu schneiden.

1693. 30. Okt. H. der „bey der Königl. Müntzstatt Cremnitz zu Sieben Sorten der Sülber und Goldt Müntzen die Richtung eines Neuen Werckhzeugs bestehendt in zweyhunder Groß und Kleinern Gesenkh Buntzen sambt Viellen darzue nutzbahren Documenten übergeben" hat, bittet um eine Belohnung.

Katmünzen IV. 1268.

Egjeb magy. vonatk. mizes-

Lelet, siklósi V. 182.

Hoffmann J. M.

Černovšo

Lásd

Ráth. I. 210

Hoffmann Tanio Mihály

Ércnvető

1 ásd

Ráth I. 208.

Hoffmann Johann

Győr. T.5578.

Az ütközetet feltüntető lap közepén a francziák támadását látjuk, mig az előtérben Sporck tábornok és Kusenitz csapatai szoritják a törököket vissza, jobbról pedig Sultzbach herczeg közeledik a német lovassággal. Fölül a koronás magyar czimerrel ékesitett draperián, melyet három harsonát fuvó allegorikus alak tart, térkép van az iránytü jelzésével. Felirata:

Grundrichtiger Verlauff des zwischen Herrn Gen. Monticuculi
und Türckischen Haubt
Armee an der Raab vorgegangenen Treffen, woselbst die Türcken
nach 7 Stund land wehrenden Gefecht
mit hinterlassung reicher Beuthen das Feld raumen mussen.

jelzése pedig: Zu finden bey Johann Hoffmann, Kunsthändlern in Nürnberg.

Rm., mér. a vk. 19.3: 31.5 [illegible] (?) cm.

140-995

Hoffmann Jenő

fanolvasó segéd.

Szül. 1885. Esti tanf.

mintarás

Értesítők 1903/4

93. l.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

JÚNIUS

30 nap — 24. hét

7 Vasárnap	
8 Hétfő	
9 Kedd	
10 Szerda	
11 Csütörtök	Urnapja
12 Péntek	
13 Szombat	

1664 –

Hoffmann Janos Jakab

Bécs felszabadítását
átvárdó, plagirált mennete

350. sz. jegyzet.

Ambesata. 82. l.

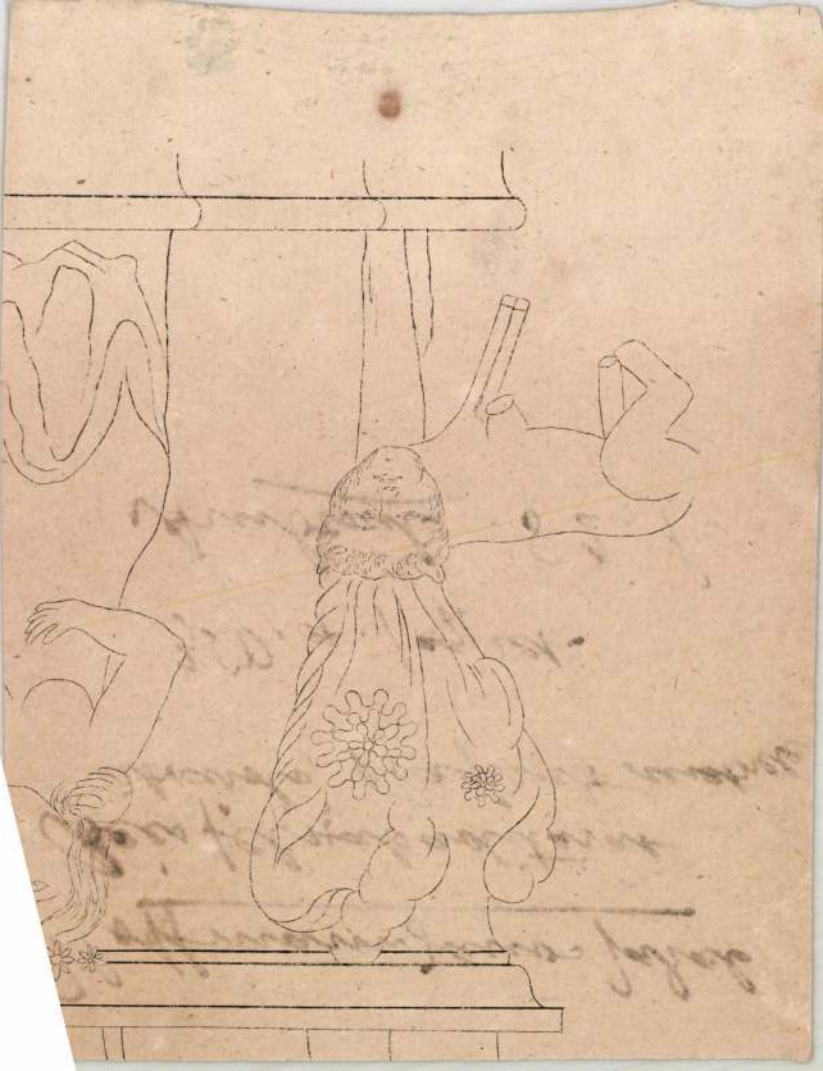

Hofmann Johann

l.

Glaser Karlsruhe

126. l.

ci 61, 472. n

Őskori csiszoló-kövek VII. 93, 95, 103, 1
- csiszolt kőbalta-töredék VII. 92, 95, (103
- csiszolt homokkődarab VII. 92
- csont-ár VII. 93, 103, 104, 108, 111, 121,
- csont karika VII. 109, 111.
- csontok, égett VII. 93
- —, megmunkált VII. 108.
- csontszerszámok VII. 92, 95, 96, 98, 108
- csontsimítók VII. 111.

Hoffmann Johan

nürnbergi (reichsig is) mükeres-
kedő
1664-ben Nürnberg-
ben kiadta

Urbinus Theopilus =
Türckisches Städt-
Büchlein c. könyvét,
szamos rézmetszettel-
köztük magyar várak
és városok képével.
Unus emlitve, hogy
a metszeteket ki ké-
zitette - 12-ed
retben

Majláth tört. kiall

14. l.

Hoffmann, Johann

nürnbergi mükeres-
kedő

(azonos a rézmetszővel 22.)

1664-ben (Nürnbergben) rézmetszetekkel díszítve kiadta

Minsicht, Christian:
Neue, und kurtze Beschreibung des Königreichs Ungarn c. 12-ed rét alakú művét.
A meteteket e. műhoz nem ő készítette.

Majláth tört. kiáll.

14. l.

Hoffmann Johann
nürnbergi könyv
és mükereskedő
1684-ben kiadta
a következő könyvet.

L. J. M.: Ungarisches
Städt-Büchlein.
Magyar vezmesszetű
vár- és városképekkel.
12-rét.

Majláth tört. kiáll
21. l.

Összesen		10839 26
		200 —
	80 —	144 —
… c'	3 20	320 —
		850 —
…ései nagyoknak c'	83 10	3882 40
…cák.		
Kiküldetési díj		5402 96
		582 70
		21 —
		0 62
		240 —
		982 23
		540 —
		79 16
		29 13

 Nyom. és kapható Joerges Ágost özv. és fiánál Selmeczbányán.

Hoffmann Johan

nürnbergi mū ei
könyvkereskedō
1685-ben Nürnberg-
ben kiadta a köv-
mūvet.

F., M.W.: Der Türkischen
Gross-Sultanen Ur-
sprung etc. Rézmet-
~~szetū~~ ektel.

Majláth tört. kiáll

26, 27 l.

achsen		8.	—	
21.	10%	—.	88	7. 20
		Mark	430.	35

Transport M.

Hoffmann, Johann

nürnbergi mü-ei
könyvkereskedő
1686-ban kiadta
a következő könyvket:

Maurer, J. U. = Donau-
Strom. etc

u. az Pannoniens
Kriegs- und Friedens
Begebnüsse etc.
und kettőt Neustadt
an der Ayschban
Drechsler J. C. nyomtatta

Majláth tört. kiall

48, 49. l.

gyes lesz.-

Egyuttal tisztelettel é
ságot, hogy miután a mi lekb
ruárra felmondásnak nincsen
vember 1-re már felmondottun
tatható helyzettel állunk sz

Ennélfogva miután Szteh
juk arra, hogy a munkálatoka
november 1-ig okvetlenül bef
hoz azt a tiszteletteljes ké
tervek felülbirálatát lehető
dőben méltóztassék foganatos
1909.évi november hó 1-én má
rosnak jelentékeny bérveszte

Fogadja a Tekintetes
fejezését.

Kassa, 1908. szeptem

G.N.E.V

Hoffmann Johann

nürnbergi mű-és
könyvkereskedő

1688-ban Nürnberg-
ben kiadta a Kö-
nivet
Das neueste von
der Zeit. 8-r. 86 l.

Majláth tört. kiáll

73. l.

talos másolat hiteleül
talos másolat másolata
előadó. [T.H.]

A leirat- és a
leül, mely hivatal
ki.

Zobjom 1908 no

Zólyomi várfelügyelőség

Hoffmann, Johann

nürnbergi mükereskedő

Ujságlap Kanizsa

ostromáról 1664.

Nagy rézmetszettel

Repr.

Széchy Károly

Gróf Zrínyi Miklós

1620–1664. V. k.

Magy. Tört. Élet.

Bp. 1902. 96. l.

után

ar.P. 3.-

120.-

-.20

ar.P. 120.20

ypengő.

M. T. I. rt. nyomdája 30626

Hofmann, Johann

nürnbergi rézm.

Zrínyi Péter lovas

arczeje, fenstől

repr.

Széchy I.

94. l. után

augusztus 31.-én a Szépművészeti Muzeum
ottság a kéréshez hozzájárult, de
n Takács Zoltán osztályigazgató utján
ri faragványt hozott el, melyekből
ályi lebontott templomból, a többi is-

drb. kő és a Szépművészeti Muzeumba
nyag került a háborus évek alatt Szom-
b., nagyobbrészt ornamentális jellegű
nyokat is, melyek az akapokból jöttek
részleteket, melyek bizonyitják egy
sz.-i relief eketis, valamint későbbi

dnak nem kell hangsulyozni a faragványok

Hofmann, Johann

reim

Z ringi Miklós

lovas arcképe

Repr.

Szécsy I.

319. P.

Hofmann, Johann
nürnbergi rézm.
Gróf Zrínyi Miklós
a költő arcképe
fametsi rézm.
Repr.
Szilágyi Sándor
II. Rákóczy György
1621–1660.
M. Tört. Életr.
Bp. 1891: 107. l.

Hoffmann János

rézm.

l.

Kilaggi: Mag. nemzet

tört.: VII. 699. l.

702. l.

M. KIR. ÁLLAMI NÖIPARISKOLA
Budapest, VIII., Rákóczi-tér 4.

BUDAPEST 1933 NOV. 14 16 M 82 M

. Műemlékek orsz. Bizottsága

tek. Elnökségének,

BUDAPEST.

VI., Aréna u. 41.

M. KIR. ÁLLAMI NÖIPARISKOLA BUDAPEST

Hivatalból
Díj átalányozva.

Gróf Zrinyi Miklós, a költő.

Hofmann, Johann
Vas. Ujs. 1891. 841. P.

Bonaparte kezeibe
ég csak tíz évre volt
alaha, most kedvező
bbítására. De *Bona-*
tkos gondolatát. Azt
azt ki. *Cambacérés*
zerepre, s gondosko-
szenátusban. Senki
akargatott terveken.
azta meg Bonaparte
meghosszabbítását.
ozott e diktatura el-
aga *Bonaparte*. De ő

szokott csillapulni. Pár nap telt el békés tárgyalások közt *Talleyrand* és *Whitworth* között. Anglia ultimátuma volt: Málta megszállása tíz évre, a batáv köztársaság és Svájcz kiürítése, ezzel szemben késznek nyilatkozott elismerni a cisalpin köztársaságot.

Nehány franczia kereskedelmi hajó elfogása angol részről, új lángra gyujtotta a kedélyeket. *Bonaparte* azzal felelt, hogy minden franczia területen utazó vagy tartózkodó angolt letartóztatott és internált. Követte ezt alig pár nap mulva csapatainak betörése Hannoverába, az angol király családi birtokába, még mielőtt Anglia védelmi állásba helyezhette volna magát. A hannoverai hadsereg meg sem kisérelte az ellenállást, kapitulált s az Elba mögé vonult. III. György király az egészet szabadságolta s letétette velök a fegyvert.

Mindez azonban még csak a bevezetés volt;

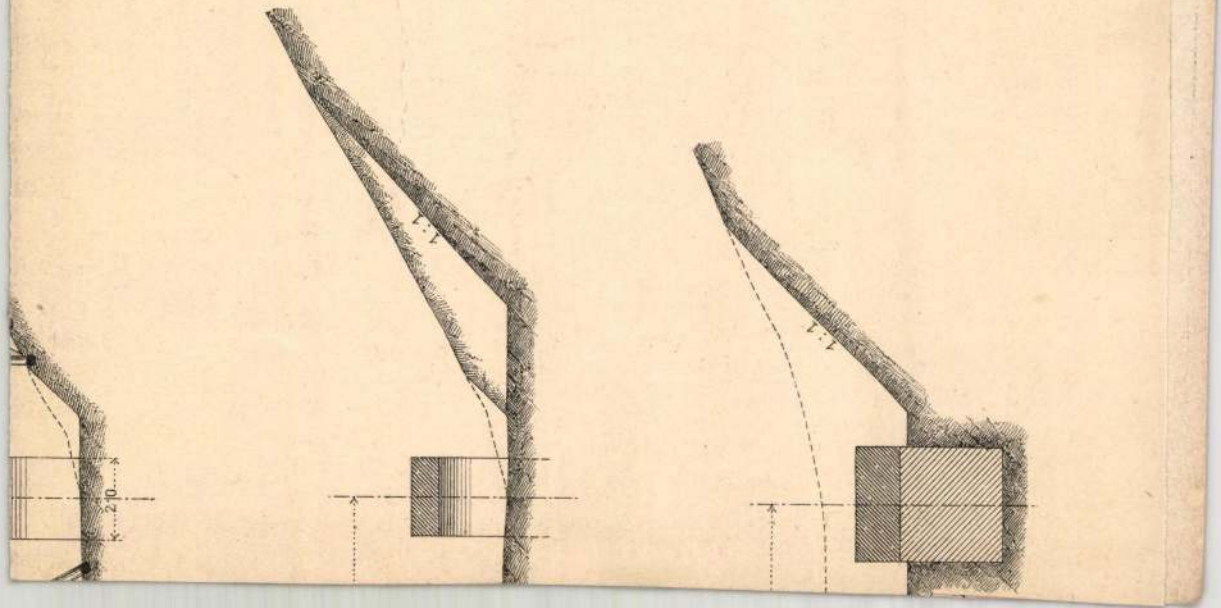

JOHANN HOFMANN, grafikus

Katalógus V. Lovaskép, balfelé ágaskodó paripán baljában pajzs, jobbjával feje mögül kardddal lesujtani készül. A háttérben Csáktornya és Uj-Zrinyivár látképe csatajelenettel Schnitzer Lucas hasonló tárgyú röplap illusztrációja nyomán. 1663. Rézmetszet, 33.7+27,3 cm. Szignatúra: Johann Hoffmann/in Nürnberg Exc. MTKcs. 9425. 189. old

GENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177. old

FOLIA ARCHAEOLOGICA. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve. XXI. 1970. Bpest

JOHANN HOFMANN, grafikus

Katalógus VI. Lovaskép, jobbra vágtató paripán, háttérben csatajelenettel. Rézmetszet, 37.8+28.5 cm. 1663/64. Szignatúra: Johann Hofmann ex. OSZK. Apponyi metszet 69. 189. old

[illegible] GIZELLA: Zrínyi Péter arcképei
177. old

FOLIA ARCHAEOLOGICA. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve. XXI.
1970. Budapest

JOHANN HOFMANN, grafikus

Katalógus VI/2. Lovaskép a Hofmann-féle portré után Rézmetszet, 29.4+33.3 cm. 1664. Szignatúra: Niclaas Mulder/ Excudit/, Pécs, Janus Pannonius Múzeum. 189.old

OEHNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrínyi Péter arcképei 177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve. XXI. 1970. Bpest

HOFFMANN, Johann Jakab rézmetsző

Galavics Művtört.Ért. 1988 3-4

Művtört.Ért. 1988 3-4

ismeretlen levéltári forrás nyomán arra is fény derült, hogy e metszeteket valóban egy tervezett *„Topographia Regni Hungariae"* darabjainak szánták. Esterházy Pál ugyanis 1680 decemberében szerződést kötött rézbemetszésükre Bécsben, de nem Matthias Greischerrel, hanem *Jakob Hoffmannal*.[20] Az ő rendelkezésére bocsátotta a metszetelőképül szolgáló rajzokat, s végül 36 lapon 51 helység ábrázolása, az Esterházy birtokok látképei el is készültek, de maradtak fönn további előkészítő rajzok is. A sorozat története meglehetősen bonyolult és szerteágazó. Nyomon követésére leginkább talán egy fakszimilekiadás nyújtana alkalmat, amelynek során művészettörténeti, ikonográfiai és történeti módszerekkel rekonstruálni lehetne a sorozatot. Tudjuk, hogy Jakob Hoffmann után, később, a több ausztriai Topographia készítésében is közreműködő *Matthias Greischer* is bekapcsolódott a metszési munkálatokba. Feltételezzük, hogy a sorozat végül is azért maradt torzó, mert közben már készült, s 1686-ban meg is jelent Burckhard von Birkenstein *„Ertz-Herzogliche Handgriffe Dess Zirkels und Linials"* című könyve, amely magyarországi vár, város és erődítmény ábrázolásaival gyakorlatilag egy, zsánerjelenetekkel kísért, Magyarország-topográfiának tekinthető.[21] S mivel Birkenstein könyvének metszője, *Justus van der Nypoort*, számos metszeténél előképül használta az Esterházy Pál által tervezett Topographia látképeit — itt például Nagyhőflány látképét említjük (15. kép)—, bizonyos, hogy ez valamilyen módon Esterházy Pál hozzájárulásával történik. Esterházy kezdeményezése tehát, noha végül is töredék maradt, mégis nagy jelentőségű, mert egyedül, kiadói háttér és gyakorlat nélkül is megkísérelte, hogy az osztrák tartományok mintájára Magyarországon is látképes topográfiát adjon ki. Hazai kezdeményezésre később sem születik hasonló típusú átfogó mű, s a 19. századi Magyarországon is csak kisebb területi egységekről tesznek közzé látképsorozatokat.

Esterházy e mecénási gesztusával is országos látóterű magyar főúrként jelenik meg. S amikor 1681-ben a soproni országgyűlésen *Magyarország nádorává* választják, közjogi méltóságként, politikusként ez lesz kötelessége is.[22] Azt, hogy az ország legmagasabb méltóságává

Esterházy Pál számára a nádori cím elnyerése egyúttal önigazolás is lehetett. Bizonyítéka annak, hogy eddigi életpályáján helyes irányt követett, s hogy uralkodója és osztálya bizalmát egyként birtokolja. Hasonlóképpen önigazolás és további program volt számára az a rézmetszet is, amelyet udvari festője, *Veit Kissler* rajzai nyomán 1682-ben udvari rézmetszője *Johann Jakob Hoffmann* készített. Ezen Esterházy Pál haditetteit 12—13 jelenetben örökítették meg, ám a két rézlemezről készült kompozíciónak csak az alsó fele maradt meg a fraknói várban őrzött rézdúcon.[24] (17. kép) Itt főként Esterházy Pál török elleni harcának emlékezetes csatái szerepeltek, de a sor kiegészült azokkal a várostromokkal, amelyekben Esterházy a Wesselényi-összeesküvés felszámolásakor vett részt. Az ajánlásban Esterházy Pál tetteit felajánlják *„az égiekért, a hazáért, a királyért, a keresztény világért"*, jelezvén e rézmetszet mecénásának tág horizontját. Ám ekkortájt nemcsak e rézmetszet tematikájának középpontjába került a *török elleni harc*, hanem Esterházy Pál életének is meghatározó eseménye lett. A következő évben, 1683-ban, mikor a török Bécs ellen vonult, Esterházy Pálnak el kellett menekülnie Magyarországról, mert nem akart a töröknek behódolni. Résztvett Bécs felmentésében, ahol meg is sebesült, s amikor 1684-ben, 8 évtized után újra Budát ostromolják, a magyar csapatok élén ő is Buda alá vonult.

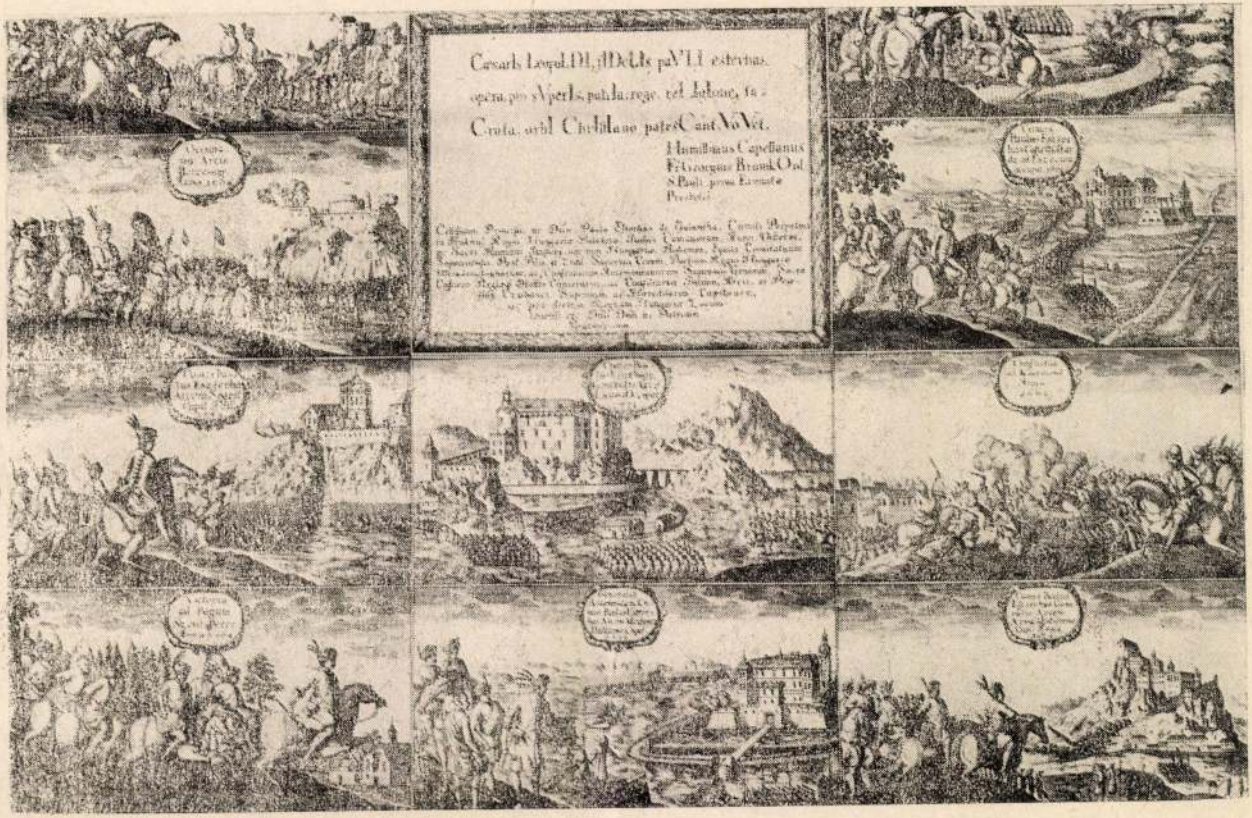

17. Veith Kissler—Johann Jacob Hoffmann: Esterházy Pál haditettei, 1682. Rézmetszet, Bécs, Graphische Versuchsanstalt

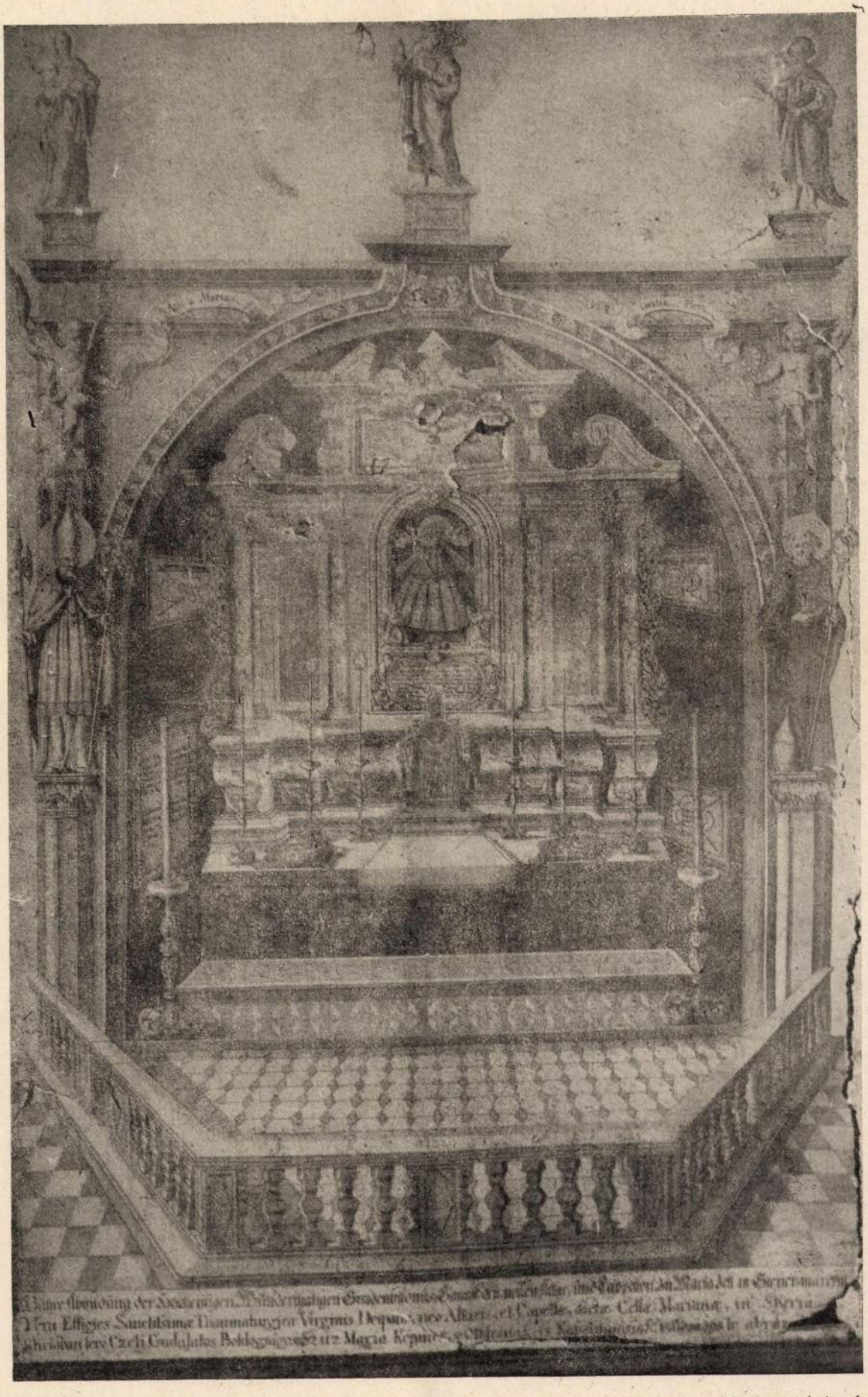

24. Johann Jacob Hoffmann: A máriacelli bazilika kegyotára, 1690. Rézmetszet.(Fraknó Folrchtenstein), vár

31 *Ebba Koch:* Das barocke Reitermonument in Österreich. Mitteilungen der Österreichischen Galerie 20. 1975/76, 48—49. A lovasszobor keletkezését régebben 1687-re tették, ám az 1691-es készülési év mellett meggyőzően szól az azévi kifizetés *Michael Filser* kőfaragónak. A számadást közli az Esterházyak fraknói levéltárából *Adelheid Schmeller-Kitt* i. m. Nr. 50.; A lovasszobor-állítás politikai aspektusaihoz *Galavics* i. m. 123—124, ugyanitt — Ebba Koch után — közli a svéd uralkodó lovasszobrának metszetét is.

32 Esterházy Pál csak ebben az időszakban adta ki munkáit nyomtatásban is: 1. Az egész világon levő . . . (Nagyszombat 1690) 2. Mennyei Korona (Nagyszombat 1696) 3. Via Lactea . . . (Viennae 1691) 4. Az Boldogságos Szűz Mária Szombattya (Nagyszombat 1691) 5. Lytaniae. Ad Beatam Virginem Mariam . . . (Viennae 1697) 6. Speculum Immaculatum (Viennae 1698) 7. Litaniae Omnium Sanctorum (Viennae 1700) 8. Litaniae de Sanctis Conversis (Tyrnaviae 1703) 9. Harmonia Caelestis (1711). Az említett litániákhoz lásd *Ballagi Aladár:* Esterházy Pál Nádor litániái. ItK II. 1893, 177—; nyomtatott műveiről összefoglalóan Mohl i. m. 49—53, és Semmelweis i. m. (mindkettő a 2. jegyzetben) Az utolsó mű, a Harmonia Coelestis rézbe metszésére Esterházy 1701. október 15-én szerződött a két rézmetszővel. Lásd *Valkó Arisztid:* A Harmonia Coelestis rézmetszőinek egykorú számadásai. Magyar Könyvszemle 75. 1959, 85—86.

33 Esterházy Pált különösen szoros kapcsolatok fűzték Máriacellhez. Ő alapította a kegytemplomban Szent Katalin oltárát 1680-ban, de ahová Szent Katalin oltárképét már 1666-ban elkészíttette *Tobias Pock*-kal. A festő számára Esterházy 1667. december 6-án fizet ki 200 forintot (O. L. P. 125 hg. Esterházy család levéltára, 696. cs., 107. köt. Nr. 10898. MKCS Levéltári Gyűjtemény, kutató Jankovich Miklós). A templomban oltárt alapított még Nádasdy Ferenc (1622), Draskovich Miklós (1670) és Szelepcsényi György is (1672). Esterházy Pál fogadalmi képe (1689) a bazilika keresztházában függ. Először *Bubics—Merényi* reprodukálta i. m. 259. — Ezekről s Esterházy Pál 1690-ben emelt főoltáráról a különböző Máriacellel foglalkozó nyomtatott vezetők tudósítanak: *Gerhard Rodler:* Geschichte und Beschreibung der Gnadenkirche: Mariazell in Steiermark. Mariazell 1907, 51—52, 57, 60.; *Othmar Wonisch:* Mariazell. München 1957, 8, 14, 47.; *Szamosi József:* Máriacelli emlékkönyv. Képes magyar kalauz. München—Zürich 1979, 13, 19—20, 24.; Az Esterházy Pál által az új máriacelli kegyoltárról készíttetett metszetet 1974-ben fényképeztem a fraknói várban. Az igen rossz állapotban lévő metszet mérete 83,5 × 57,5 cm, jelzése: *Jacob Hoffmann sculp. ac delineavit.* Az oltár tervezőjének hagyományosan a bécsi *Johann Indau*-t tartják (Wonisch i. m. 47.). Ezt az oltárt a *Joseph Emmanuel Fischer von Erlach* tervezte mai oltár 1727-ben váltotta föl, s az Esterházy Páltól készíttetett oltár további sorsa nem ismeretes. A metszetábrázolás meggyőz arról, hogy a hajdani főoltár nem azonos a ma a Lamberti kápolnában őrzött oltárral, amint ezt *Wonisch* i. m. 47. feltételezte. — Esterházy Pál 58 alkalommal zarándokolt el Máriacellbe, s 1691-ben Kismartonból mintegy 9000, főként az Esterházy udvartartásából és az Esterházy uradalmakból való zarándok részvételével vezetett búcsújárást Máriacellbe. Fennmaradt a búcsús-menet részletes rendje *(Relatio Ordinis Processionis Familiae Esterházyanae . . .)* közölve in: Mária-Czeli liliomok. Pest, 1858. 21—24.

34 *Esterházy Pál:* Az egész világon levő csudálatos Boldogságos Szűz képeinek röviden föl tett eredeti. Nagyszombat, 1690, 117 rézmetszettel, *Matthias Greischertől*, Esterházy Pál udvari rézmetszőjétől. Később Esterházy kibővítette és átdolgozta munkáját s ezt a metszetillusztrációk nélkül kiadott változatot „Mennyei Korona, az az Az egész Világon levő Csudálatos Boldogságos Szűz képeinek röviden föl tett eredeti" címmel adta ki (Nagyszombat 1696). A két munkáról, azok előzményeiről és utóéletéről lásd *Tüskés Gábor-Knapp Yva:* Utószó Jordánszky Elek: Magyar Országban . . . lévő bóldogságos Szűz Mária kegyelem képeinek rövid leírása (Pozsony, 1836) fakszimile kiadásához. Budapest 1988, 22—23.

35 A templom történetéhez lásd *Esterházy Pál:* Az egész világon . . . 65—69., és Mennyei Korona . . . 34—36. (idézve az előző jegyzetben), *J. Sebacher:* Der zum vierten Erbaute Tempel Salomon (Tirnau, 1703.), *Nagy Béni:* Herceg Esterházy Pál nádor a ferencesek jótevője. Klny. Az egri főgimnázium Értesítőjéből, 1902—03. 32.; *Horváth Athanáz:* A boldogasszonyi kegyhely története. Nezsider 1926.

36 *Jaroslav Dubinčky:* Ranobarokový universitný kostol v Trnave. Bratislava 1948, 25—28.; *Johann Erhardt Gruber* tevékenységéhez *Altbeta Güntherová:* Trnavský barok a jeho majstri. Vlastivedný Casopis XV. 1966, 163.; *Anna Petrová-Pleskotová:* Maliarstvo 18. storočia na Slovensku. Bratislava, 1983, 15.

37 Zwey Tractätlein von Berg Calvari bey Eysenstatt, Wien 1716.; *(A. Mohl—K. Várits:)* Geschichte des Kalvarienberges und Wallfahrtortes Maria-Eisenstadt. Győr 1912.; ÖKT XXXIV/1932) 98—100.; *J. Rittsteuer:* Das Heiligtum im Oberberg-Eisenstadt. Wien 1960.

38 A tézislapból egyetlen példányt ismerek, amely a fraknói várban maradt fenn. Jelzése: „*Johannas Drentwet del. — Kilian sculp.*", s az utóbbi alatt valószínűleg *Philipp* Kiliant kell értenünk. Közzétéve *Galavics* i. m. 122—123.

HOFFMANN, Johann Jacob rézmetsző

Galavics Müvtört.Ért. 1988 3'4

Amikor Esterházy Pál 1672-ben úgy érezte, hogy a kismartoni kastély kiépítését és díszítését befejezte, s erről egy építési feliratot is elhelyezett a kastélyudvarban, akkor azt is jelezte, hogy egy évtized alatt elkészült a 17. századi magyar főnemesség legnagyobb szabású barokk épülete. Az 1670-es évek magyar főnemessége azonban messze nem volt azonos az 1660-as évekbeli önmagával. A bécsi udvar politikájával elégedetlen magyar nemesség egy részét ugyanis sérelmi politikája a Wesselényi-összeesküvésbe vitte, ám a kemény megtorlás szinte az egész magyar nemességet érintette. Nádasdy Ferenc és Zrínyi Péter lefejezésével, s hatalmas birtokaik, kincseik elkobzásával két, a legjelentősebbek közé tartozó barokk főnemesi udvar szűnt meg Magyarországon, s a gyanúsítások és a vizsgálatok légköre, a kormányzói rendszer kialakítása és gyakorlata, azaz a hagyományos magyar nemesi rendi struktúra felszámolása, alapjaiban ingatta meg a magyar nemesség korábban oly eleven politikai kezdeményezőkészségét. S ez kihatott e társadalmi osztály, különösen legfelsőbb rétege, a főnemesség egész habitusára, beleértve mecénási tevékenységét is. Mindez áll azokra is, akik a Habsburgok oldalán állva fegyveresen is részt vettek az összeesküvés felszámolásában, mint például Esterházy Pál.

Ez is az oka annak, hogy a következő két évtizedben Magyarország alapproblémája, a török elleni harc háttérbe szorul Esterházy Pál mecénási tevékenységében, amelyet inkább egyfajta befeléfordulás jellemez. Főként az *Esterházy család* dicsősége, múltja és gazdagsága, saját *egyéni* pályafutásának és társadalmi rangemelkedésének mérföldkövei hívnak életre újabb és újabb műalkotásokat. Úgy tűnik Esterházy Pál számára megnő a *sokszorosított grafika* jelentősége, s az életmű egy-egy jelentős szakaszán, fordulópontjain gyakran bízza mondanivalóját erre a nem feltétlenül mindig látványos, de hatását tekintve páratlan lehetőségeket kínáló műfajra.

Ilyen az 1670 táján készíttetett hatalmas Esterházy családfametszet is. (13. kép) Megszületésében szerepet játszhatott, hogy a frissen kiemelkedett Esterházy család nem mutathatott föl olyan, több generációval korábbi kiválóságokat, főrangú tisztségviselőket, mint például a Zrínyiek, Nádasdyak, Forgáchok, és akadtak olyan főrangúak is, mint például a Thurzók, akik Esterházy Miklóssal ezt érezteték is. A dicső ősöknek azonban igen fontos szerepe volt a magyar nemesi tudatban, mert a magyar nemesi kiváltságokat a magyar nemesség szívesebben eredeztette ősei kiválóságától, mint az uralkodó kegyétől. Ez a rendi nemesi függetlenség gondolatának egyik alappillére volt. Ezért teljesen általános volt, hogy nem ismervén a valóságos, nemegyszer nem kevésbé fényes múltat, ügyes genealógusok vagy maga a család konstruált a távoli múltból dicső ősöket. Már a kismartoni kastélyhomlokzat magyar vezéralakjainak és az Esterházy mellszobroknak párhuzamba állítása is érintkezett az őskeresés gondolatával, amelynek következetes végigvitelével el lehetett jutni a hun-magyar rokonság teóriájának segítségével Attila hun királyig, s onnan egészen az első emberig, Ádámig. Ennek a gondolatnak adott képi formát Esterházy Pál udvari festője, amikor 1670 táján a fraknói vár számára egy nagyméretű olajképet festett az Esterházyak családfájáról. A festményről Esterházy egy Bécsben működő augsburgi rézmetszővel, *Tobias Sattlerrel* hamarosan egy nagy rézmetszetet készíttetett. Mindkét kompozición az előtérben fekvő Ádámtól nemcsak az Esterházyak ágas-bogas családfája terjed szét, hanem a család gazdagságának jeleként sorra feltűnnek az Esterházyak által birtokolt legjelentősebb várak látképei, Fraknótól Kismartonon át Galántáig és Lakompaktól Cseszneki[g.] [17]

17 A festett családfa ma is a fraknói várban található. A rézmetszethez fennmaradt az előkészítő rajz is, amelyre legutóbb az Országos Levéltárban akadtunk. Magáról a metszetről példányt őriz a fraknói vár, az Országos Levéltár s az Országos Széchényi Könyvtár is. E családfáról s általában az Esterházyak különböző családfáiról részletesebben *Galavics Géza*: Barokk családfák és genealógiák. in: Főúri ősgalériák, családi arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból. Katalógus, A Magyar Nemzeti Galéria kiállítása, Budapest 1988. Szerkesztette Buzási Enikő, 46–51. Az Esterházyak családfái: Kat. A 5 (*T. Sattler* rézmetszete), A 4 (rajzvázlat a rézmetszethez), A 7–A 11 további családfák.

Galavics Művtört.Ért. 1988 3-4
144-146.

13. Tobias Sattler: Az Esterházyak családfája, 1670. Rézmetszet, OSZK

SATTLER, Tobias vérmetsző

HOFFMANN, Johann Jakob

Esterházy Pál számára a nádori cím elnyerése egyúttal önigazolás is lehetett. Bizonyítéka annak, hogy eddigi életpályáján helyes irányt követett, s hogy uralkodója és osztálya bizalmát egyként birtokolja. Hasonlóképpen önigazolás és további program volt számára az a rézmetszet is, amelyet udvari festője, *Veit Kissler* rajzai nyomán 1682-ben udvari rézmetszője *Johann Jakob Hoffmann* készített. Ezen Esterházy Pál haditetteit 12—13 jelenetben örökítették meg, ám a két rézlemezről készült kompozíciónak csak az alsó fele maradt meg a fraknói várban őrzött rézdúcon. [24] (17. kép) Itt főként Esterházy Pál török elleni harcának emlékezetes csatái szerepeltek, de a sor kiegészült azokkal a várostromokkal, amelyekben Esterházy a Wesselényi-összeesküvés felszámolásakor vett részt. Az ajánlásban Esterházy Pál tetteit felajánlják *„az égiekért, a házáért, a királyért, a keresztény világért"*, jelezvén e rézmetszet mecénásának tág horizontját. Ám ekkortájt nemcsak e rézmetszet tematikájának középpontjába került a *török elleni harc*, hanem Esterházy Pál életének is meghatározó eseménye lett. A következő évben, 1683-ban, mikor a török Bécs ellen vonult, Esterházy Pálnak el kellett menekülnie Magyarországról, mert nem akart a töröknek behódolni. Részt vett Bécs felmentésében, ahol meg is sebesült, s amikor 1684-ben, 8 évtized után újra Budát ostromolják, a magyar csapatok élén ő is Buda alá vonult.

Művtört. Ért. 1988 3-4 137.

DOCUMENTATION

DEPARTEMENT DES ARTS PLASTIQUES

BULLETIN DE DEPOUILLEMENT DES PERIODI

JAROSLAV VIZDAL

PRVOTNÉ UMELECKÉ SNAŽENIA AURIGNACIENSKÉHO ČLOVEKA NA VÝCHODNOM SLOVENSKU?

Na jeseň roku 1991 sa pri povrchovom zbere v blízkom okolí Prešova - poloha Bikoš V - našli početné artefakty, patriace rámcove do stredného obdobia staršej doby kamennej (mousterien). Materiál do tohto vývojového obdobia zaradili i naši poprední bádatelia obdobia paleolitu L. Bánesz a Ľ. Kaminská. Išlo o vyše dvetisíc typologicky určených nástrojov. Povedľa nich a v tej istej polohe sa našli i dva, svojím významom nezvyčajné kamenné artefakty. Bez toho, aby sme predmetnú kolekciu a tieto dva nálezy dali do bezprostrednej súvislosti, možno uvažovať o ich niekdajšej spolupatričnosti.

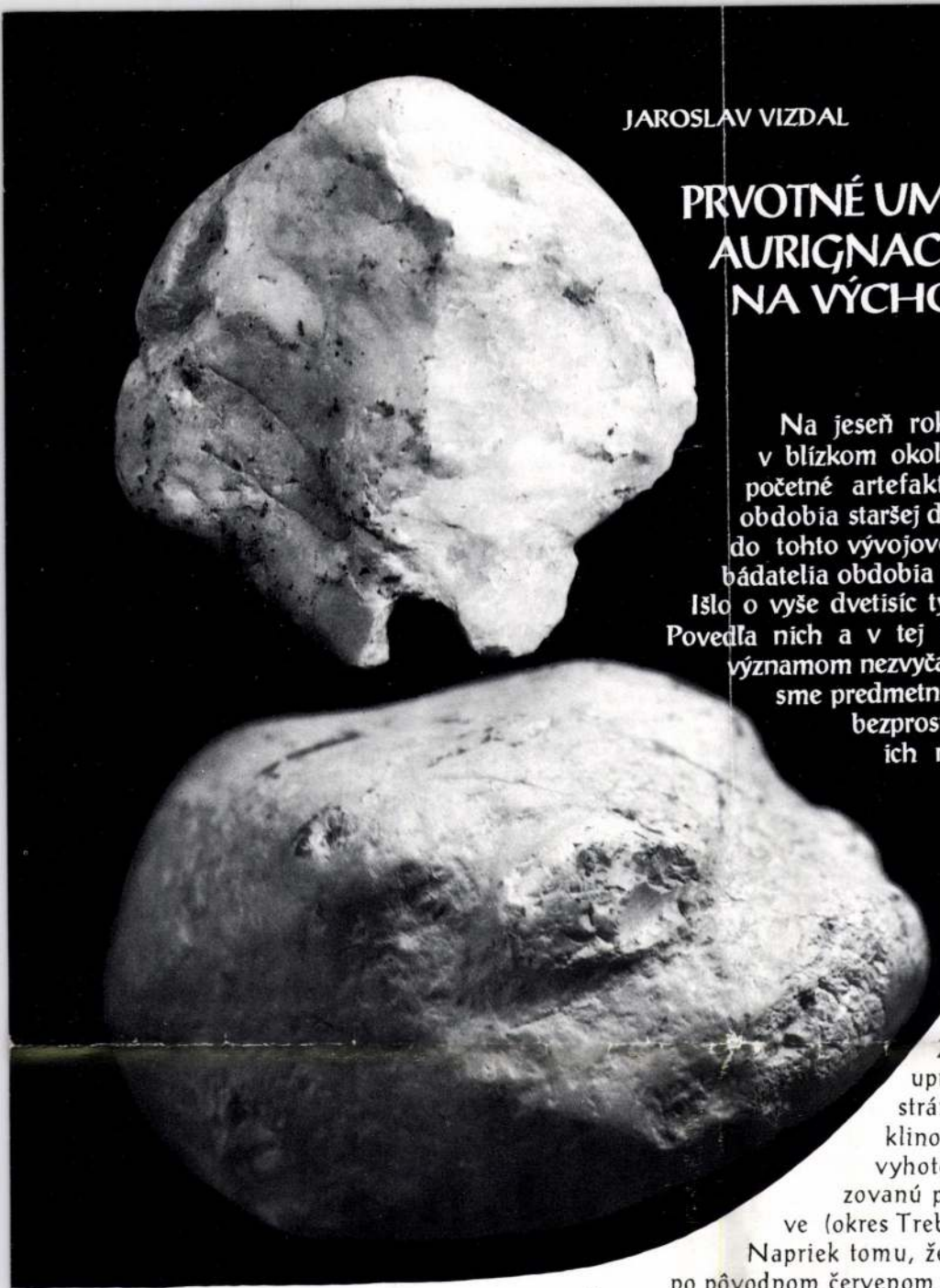

Ako prvý artefakt zvláštneho razenia sa dá hodnotiť plochý okruhliak z kremeňa zhruba štvoruholníkovitého, resp. srdcovitého tvaru s výrazne zaoblenými hranami.

Z jednej tretiny je akoby sekundárne upravený a na rozhraní dvoch »spodných strán« sa nachádza sekundárne vyrezaný klinový výrez. Predmet ako celok v takomto vyhotovení pripomína známu kamennú štylizovanú plastiku objavenú L. Báneszom v Cejkove (okres Trebišov), označovanú ako sošku plodnosti.[1] Napriek tomu, že na tomto náleze nie sú zreteľné stopy po pôvodnom červenom zafarbení povrchu ako v prípade objavu z Cejkova[2], možno azda i tento nález priradiť do okruhu umeleckej tvorby stredopaleolitického ľudu na východnom Slovensku. Vzhľadom na nálezové okolnosti (materiál z lokality bude samostatne vyhodnotený) možno považovať nález z Bikoša za druhý, svojím spôsobom svojrázny umelecký prejav paleolitického východoslovenského spoločenstva s matriarchálnou nadstavbou.

Druhým zvláštnym nálezom je objav okruhliaka z radiolaritu, ktorý pri vhodnom postavení bezprostredne pripomína tvár a hlavu pravekého človeka zo stredopaleolitického obdobia. Napriek tomu, že tento predmet vnímame ako prírodný útvar, niekdajšie sekundárne zásahy na ňom (upravenie očí, úst a uší) nás presviedčajú o tom, že aj praveký človek si uvedomoval istú tvarovú príbuznosť s ním samým. Napríklad výrazné vystúpenie nadočnicových oblúkov, náznakovito dozadu ubiehajúce čelo a vystupujúca čeľusť. Spomenuté »sekundárne úpravy« by azda mohlo naznačovať i úsilie o zvýraznenie úst a zubov.

Z paleoetnografie nie sú neznáme prípady, že v rámci kontagióznej mágie a analogických kultových praktík sa používali prírodou vytvorené konkrétne objekty pripomínajúce nadstavbové predmety. V našom prípade vzhľadom na veľmi vzdialený časový úsek sa môže uvažovať iba v podmienečných reláciách. Jednako hlava, ktorú znázorňuje upravená hľuza z radiolaritového hrubozrnného materiálu - polodrahokamu - nás jednoznačne uvádza do prostredia, v ktorom vznikli prvé psychofyziologické predpoklady pre umelecké vnímanie skutočnosti.

Na celkový význam paleolitickej lokality (Bikoš V) poukazuje skutočnosť, že medzi typickými artefaktami sa z tej istej doby vyskytli početné čepeľky, škrabadlá, drásadlá, struhadlá a iné, zväčša vyrobené z hrubozrnného radiolaritu.

Hlava stredopaleolitického človeka z okolia Prešova - poloha Bikoš V - i keď bola vytvorená v podstate prírodou, svojimi sekundárnymi úpravami zostáva umeleckým dokladom prvotných snáh nášho dávneho predka (cca 80.000 rokov pred n. l.) o stvárnenie jedinca ako objektu v okolitej prírode. Do akej miery sa uplatnili analogické výtvory v predpokladaných kultových praktikách, to sa zatiaľ, pri súčasnom stave archeologického bádania, predbežne nedalo zistiť.

1. Bánesz, L.: Paleolitický idol a vrstvy s obsidiánovou industriou v sprašovom súvrství pri Cejkove. Archeologické rozhledy XIII, 1961, s. 765-774.
2. Paulík, J.: Praveké umenie na Slovensku, Bratislava 1980, obr. 38.

① ② Kamenný štylizovaný idol z kremeňa a predmet pripomínajúci tvár a hlavu pravekého človeka zo stredopaleolitického obdobia.

HOFMAN, Jan

stí. A to všetko za okolností, keď sa presne nevedelo, čo je súčasťou slovenského fondu, keďže súpis pamiatok na Slovensku nejestvoval.

Z pohľadu síce mladého, ale v pamiatkovej oblasti dobre zorientovaného historika umenia, sa problematickým musel javiť i fakt, že funkcie vedúceho Komisariátu sa ujal renomovaný slovenský architekt Dušan Jurkovič. Otázkam záchrany a obnovy slovenských pamiatok starého umenia venoval zo svojej pozície len malú pozornosť, aj touto cestou sa snažil presadiť ako tvorivý architekt. V tomto zmysle sa Jurkovičove pamiatkárske názory, ak ich za také vôbec možno označiť, museli od Hofmanových nutne odlišovať. Kým Hofman bol neochvejným zástancom konzervačnej pamiatkovej metódy, Jurkovič „...išiel na vec bezprostredne: úrad si predstavoval ako architektonický ateliér, ktorý by navrhoval všetky prestavby i úpravy pamiatok, ako ich život kladie na stôl."

Hofman pochopil, že ťažisko problémov v práci pamiatkára na Slovensku spočívalo v absencii citovej väzby Slovákov k ich národnému dedičstvu a že Slovensko v tomto zmysle viac ako čokoľvek iné potrebuje osvetu. Preto sa v roku 1919 obracia na širokú slovenskú verejnosť s útlou knižočkou Na ochranu národného majetku na Slovensku, v ktorej okrem iného píše: „...Slovenské mestá a osady vznikli prácou predkov. Mestské chrámy i vidiecke kostoly, ich zariadenie, staré peniaze, knihy a prastaré nádobie - všetko sú pamiatky - výsledky ľudskej pilnosti... ako nikto nemohol byť dobrým synom, kto by znevážil pamiatok po rodičoch, práve tak nesmieme znevažovať ničoho z veľkého pokladu, ktorý zniesla a navŕšila pilnosť, remeselná umelosť a láska k domovine našich predkov. Našou povinnosťou je teda ochraňovať pamiatky..."[7]

Hofmanova pamiatkárska publikačná činnosť sa však neobmedzovala len na osvetovo ladené práce. Jej súčasťou boli aj odborné štúdie, napríklad Ochrana památek, ktorú Hofman knižne publikoval roku 1921. Za cieľ si v nej stanovil „podati stručný souborný výklad ochrany památek a vyložiti je co program etický, vědecký a estetický."[8] *Aj keď veľkoryso koncipovaný projekt ostal nedokončený, jeho prvá časť, syntetizujúca poznatky všetkých významných súvekých prác pamiatkárskeho charakteru, nebola na Slovensku dlho prekonaná a stala sa cennou pomôckou pre zakladateľskú generáciu našich reštaurátorov a pamiatkárov.*

Na začiatok dvadsiatych rokov sa datuje i Hofmanova aktivita na poli ochrany historického mesta a jeho pamiatok. Súvisela s vypracovávaním regulačného plánu územného rozvoja Bratislavy ako hlavného mesta Slovenska. Hofman bol spolu s Dušanom Jurkovičom iniciátorom Memoranda o ochrane pamiatok v regulačnom pláne, ktoré Vládny komisariát adresoval mestu Bratislava v snahe upozorniť, že „...plán regulačný je ... nielen problémom technickým, ale aj estetickým a umelecká stránka tohto úkolu vyžaduje rovnomerného zreteľa ako stránka technická...". Zasadil sa značnou mierou o to, aby bola na tému ochrany bratislavských pamiatok vypísaná verejná anketa. Účasť popredných bratislavských architektov, umelcov, predstaviteľov rôznych kultúrnych spolkov mala byť podľa jeho názoru zárukou, že v rámci ďalšieho územného rozvoja hlavného mesta Slovenska sa vypracujú také regulačné zásady a prijmú také stavebné postupy, ktoré rešpektujú intaktnosť solitérnych architektonických pamiatok Bratislavy a ich jedinečné historicko-urbanistické zoskupenie.

Svoje názory na ochranu bratislavských stavebných pamiatok prostredníctvom územného plánu Hofman podrobne rozpracoval a knižne publikoval roku 1929 pod názvom Stavebné dejiny mesta Bratislavy, v ktorých badať vplyv metodických zásad Klubu Za starú Prahu.[9] *Hofman tu aplikoval teóriu ochrany a obnovy jednotlivého umeleckého diela - ako ju sformovala viedenská škola dejín umenia - na konkrétny urbanistický celok Bratislavy. K bratislavskému historickému jadru pristupoval ako ku kontinuálne premenlivému súboru, ktorý je potrebné ako svojbytný historický stavebný útvar, hodnotovo rovnocenný ktorémukoľvek inému výtvarnému dielu, predovšetkým tvarovo stabilizovať.*

V slovenskej umeleckohistorickej spisbe patrí Hofmanovým Stavebným dejinám mesta Bratislavy dvojaké prvenstvo. Sú prvou prácou väčšieho rozsahu venovanou otázkam pamiatkárskeho urbanizmu a súčasne i prvým pokusom o topografický súpis jestvujúcich bratislavských stavebných pamiatok. V snahe o úplnosť pokúsil sa Hofman dokonca i o topografické zmapovanie zaniknutých pamiatok, a to v publikácii Zo zaniklej Bratislavy.[10]

Obraz Hofmanovho pôsobenia na Slovensku by zaiste nebol úplný, ak by sme nespomenuli jeho činnosť na poli muzeálnom a v neposlednom rade i jeho prácu univerzitného pedagóga. Jan Hofman bol jedným zo zakladateľov Slovenského vlastivedného múzea v Bratislave a súčasne prvým lektorom pamiatkovej starostlivosti v seminári dejín umenia profesora Františka Žákavca na bratislavskej univerzite.[11]

Nebolo v silách Jana Hofmana reagovať vždy rovnako progresívne a aktuálne. Bol presvedčeným vyznavačom pamiatkárskych princípov viedenskej školy dejín umenia a nedokázal sa ich pod tlakom nových skutočností zrieť, alebo ich aspoň modifikovať. Konzervačnú pamiatkovú metódu ako Rieglov ortodoxný nasledovník obhajoval za každých okolností a najdôslednejšie práve vtedy, keď sa v slovenskej pamiatkárskej praxi začala presadzovať už nová, syntetická pamiatková metóda. To však význam diela Jana Hofmana ako spoluzakladateľa pamiatkovej starostlivosti nijako neznižuje.

Poznámky

1. Hofman, J.: Staré umění na Slovensku, Praha 1930.
2. Wagner, V.: Dejiny výtvarného umenia na Slovensku, Trnava 1930.
3. Jan Hofman (Ješek Hofman, pseud. J. Dvořák) sa narodil 18. 1. 1883 v Prahe. Do roku 1902 študoval na pražskom klasickom gymnáziu, v rokoch 1902-1906 právo na Karlovej univerzite a v Innsbrucku. V rokoch 1907-1912 pokračoval v štúdiách na odbore dejín umenia u Karla Chytila na pražskej univerzite. Zomrel 24. 1. 1945 v Poděbradoch. Slovenský biografický slovník II., Martin 1987, s. 353-354.
4. Pozri Krása, J.: Karel Chytil. In: Kapitoly z českého dějepisu umění I., Praha 1986, s. 172 a n.
5. Podrobnejšie Hlobil, I.: Problémy ochrany výtvarních památek. K teorii památkové péče v České socialistické republice. Přerov 1977. Kandidátska dizertačná práca, obhájená na FF KU v Prahe roku 1980, s. 146. Tenže: Teorie městských památkových rezervací. Uměnovědné studie VI, Praha 1985, s. 9.
6. Vládny komisariát na ochranu pamiatok na Slovensku ako prvý samostatný slovenský pamiatkový orgán vznikol nariadením č. 155/1919 z 20. októbra 1919 ministra s plnou mocou pre správu Slovenska, dr. Vavra Šrobára. Jankovič, V.: Kapitoly z dejín pamiatkovej starostlivosti na Slovensku. Pamiatky - príroda 1976, č. 4, s. 36-37.
7. Hofman, J.: Na ochranu národného majetku, Myjava 1919. V osvetovom duchu sa niesla aj ďalšia Hofmanova knižka „O pojmu a významu ochrany památek". Praha 1921.
8. Hofman, J.: Ochrana památek. Praha 1921.
9. Hofman, J.: Stavebné dějiny mesta Bratislavy, Bratislava 1929, s. 3.
10. Hofman, J.: Zo zaniklej Bratislavy. Bratislava 1934.
11. Osobný spis Jana Hofmana v archíve FF UK v Bratislave. K Hofmanovej pamiatkárskej a muzeologickej aktivite pozri tiež Valachovič, P.: Zabudnuté výročie Jána Hofmana. Múzeum 31, 1986, s. 4, s. 54-59. Lipták, Ľ.: Múzeá a historiografia na Slovensku v rokoch 1918-1945. Zborník SNM, LXXXIII, 1989, 29, s. 212-221.

REPRO: JAN SLÁMA

Jan Hofman a slovenská pamiatková starostlivosť

INGRID CIULISOVÁ

So Slovenskom svojím životom a dielom celkom zrástol český historik umenia Jan Hofman (1883-1945). Do slovenského dejepisu umenia sa zapísal predovšetkým priekopníckou prácou Staré umění na Slovensku[1]*, dielom, ktoré spolu s Dejinami výtvarného umenia na Slovensku od Vladimíra Wagnera*[2] *možno označiť za prvý pokus o syntetický obraz histórie starého slovenského umenia, napísaný z iného ako promaďarského zorného uhla.*

Už menej je českej, ale i slovenskej kunsthistorickej obci známy ako pamiatkár. A to i napriek tomu, že práve pamiatkárska sféra bola ťažiskom jeho profesionálneho záujmu a že Hofmana možno celkom jednoznačne považovať za jednu zo zakladateľských osobností slovenskej pamiatkovej starostlivosti.

Na Slovensko prišiel Jan Hofman[3] *v polovici roku 1919 s prvou vlnou českej inteligencie, ktorá po vzniku československej republiky vypĺňala medzeru domácich odborníkov. Z možností, ktoré historikovi umenia poprevratová Bratislava ponúkala, si Hofman, nie náhodou, vybral miesto referenta na práve založenom Vládnom komisariáte na ochranu pamiatok Slovenska. Mohol tu optimálne zúročiť svoje umeleckohistorické i právnické vzdelanie a využiť aj svoj - už vtedy nie malý - rozhľad v pamiatkárskej problematike.*

Počiatky Hofmanovho záujmu o otázky ochrany a obnovy pamiatok spadajú ešte do čias vysokoškolských štúdií. Spájajú sa s menom jeho učiteľa Karla Chytila, príslušníka tej generácie českých historikov umenia, ktorí svojím nekompromisným postojom pomáhali na prelome storočí presadzovať v Čechách moderný pamiatkársky prístup.[4] *Skutočne pamiatkárske školenie však Hofman dostal až na pôde neakademickej, v prostredí „Klubu Za starú Prahu". Bola to inštitúcia, ktorá už na prelome storočí dala súvekému, emocionálne orientovanému ochranárskemu hnutiu v Čechách jasnú, racionálnu platformu a teoretický program, vychádzajúci z ideí čelných predstaviteľov viedenskej školy dejín umenia, Aloisa Riegla a Maxa Dvořáka.*[5]

Situácia na Slovensku však bola diametrálne odlišná, chýbal hlbší emocionálny vzťah k domácej umeleckej minulosti a pamiatkam. Najlepšie, ale paradoxne i najhoršie na tom boli pamiatky stredovekej sakrálnej architektúry. Hmotne zachránené, ale ideovo skompromitované maďarským nacionalizmom a jeho praktickým metodickým nástrojom, rekonštrukčnou pamiatkovou doktrínou, boli na Slovensku i za zmenených spoločensko-politických pomerov (vznik ČSR), chápané ako ideologický symbol maďarskej národnej histórie, resp. maďarského štátu vôbec. V praxi to viedlo k tomu, že jednotlivé slovenské župy či mestá nejavili o osudy našich stredovekých sakrálnych stavieb záujem a celú iniciatívu súvisiacu s ich obnovou pasívne prenechali kléru. (Týkalo sa to najmä menších gotických dedinských kostolíkov). Ten sa však v úsilí o kriesenie zašlej slávy katolíckej tradície kresťanského stredoveku aj naďalej tendenčne orientoval na prežívajúcu puristickú pamiatkovú metódu.

Za prinajmenšom zložité bolo možné v tej dobe označiť i samotné postavenie inštitúcie, v ktorej sa Hofman zamestnal. Vládny komisariát na ochranu pamiatok ako vrcholná slovenská pamiatková inštitúcia bol síce konštituovaný[6] *a disponoval pomerne značnou právnou kompetenciou, chýbalo mu však adekvátne personálne i materiálne a finančné zabezpečenie. V neprehľadnej povojnovej situácii sa zameral viac než na obnovu pamiatok na ich čo najrýchlejšie právne a hmotné zabezpečenie, najmä proti prekvitajúcemu nelegálnemu vývozu starožitno-*

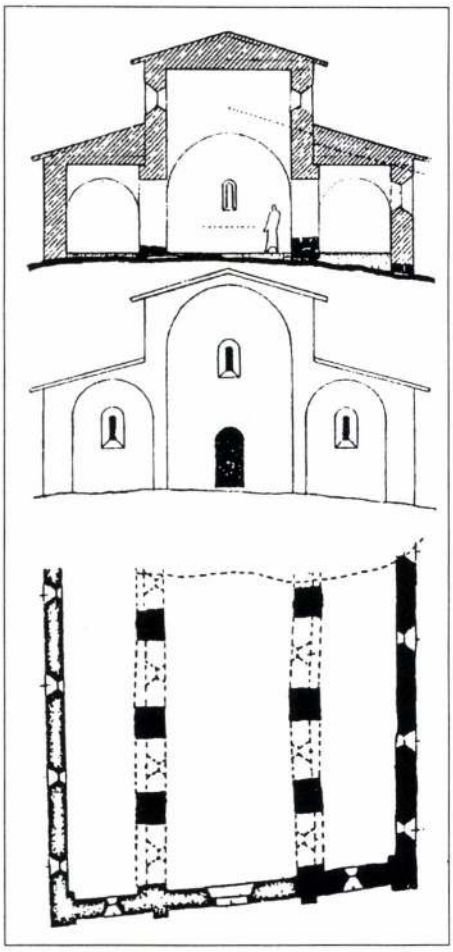

⑥ ***Veľkomoravská bazilika na Bratislavskom hrade***
Do pôdorysu nálezu pôvodného muriva (čierne) a do rekonštrukcie trojlodia vkreslené okná, rekonštrukcia rezu a priečelia s klasickým sklonom striech.

K POČIATKOM slovanského osídlenia hradného kopca sa viažu nové, zatiaľ ojedinelé nálezy. Ide o časti dvoch keramických nádob zdobených vpichmi a vlnovkami z 8. storočia. Zatiaľ čo úlomok väčšej z nich sa nachádzal v pôvodnej konštrukcii valu pod barokovým objektom pri severnom opevnení hradu a vybrali ho pri terajších stavebných prácach, časť menšej pochádza zo zásypu pred palácom.

VALOVÉ OPEVNENIE HRADU z 9. storočia, už skôr preskúmané na východnej i severnej strane, sa teraz dokázalo aj v juhozápadnej časti areálu, a to aj s neskoršími úpravami. Zásadne sa však opevnenie hradu zmenilo až v prvej tretine 15. storočia, keď val prevažne v tej istej línii nahradili moderné delostrelecké hradby. Už v roku 1958 bola pri neskoršom Leopoldovom bastióne pod terénom objavená spodná časť západnej gotickej vstupnej hradnej veže aj s južným opevnením. V roku 1988 objavili murované predbránie veže s náznakom priekopy a časť hradobného múru, smerujúceho od veže k palácu. Pri rozšírení výskumu pri veži sa bezprostredne nad úrovňou jej vstupu zistila prepálená vrstva s klincami a ohorená časť klenbového rebra podjazdu.

VÝCHODNÁ VSTUPNÁ gotická veža do hradu sa zachovala podnes, západná zanikla, najpravdepodobnejšie v roku 1527. Keď rok predtým kastelán Ján Bornemisa doviezol z Budína na Bratislavský hrad kráľovský poklad, odmietol odovzdať hrad kráľovnej Márii, podporujúcej kandidatúru svojho brata Ferdinanda Habsburského na nového kráľa. Ferdinandovi žoldnieri obsadili hrad násilím až po viacerých pokusoch roku 1527. Neskôr čiastočne v spodnej časti veže založili veľkú budovu hradnej zbrojnice, ktorej prvý inventár sa objavuje roku 1592.

NOVODOBÉ a posledné opevnenie je spojené s činnosťou cisárskeho inžiniera Jozefa Priamiho z talianskeho Rovereta, ktorý v 2. polovici 17. storočia realizoval opevnenie na Vyšehrade v Prahe. Na Slovensku je činný v Turkami ohrozenej podunajskej oblasti, kde v rokoch 1663 a 1664 navrhol opevnenia Bratislavy, Červeného Kameňa a Kolárova (Gutty). Pre Bratislavu sú známe dva návrhy. V podrobnejšom navrhol pre Bratislavský hrad korunné opevnenie na vysunutú západnú stranu, kde v polohe mimo jeho dnešného obvodu potom zaniklo. Priamo pred palácom sa podľa jeho plánu vybudoval vstupný bastión, v 18. storočí čiastočne využitý a pohltený stavbou čestného nádvoria. Bastión a jeho vnútorný strážny objekt, chrániaci prístup do paláca mostom cez priekopu, založili priamo do koruny starého valového opevnenia, zatiaľ čo nádvorie bastiónu ju iba čiastočne prekrylo.

UKONČENIE VÝSTAVBY južnej obrany hradu datuje letopočet 1674 na portáli nového opevnenia, ktoré sa zachovalo dodnes. Vtedy postavili dva veľké hrotité bastióny s delostreleckými plošinami. Západnú vytvorili vysokým násypom, ktorý na severnej strane prekryl starý val. Pri terajších stavebných úpravách sa tu medzi historickými obvodovými konštrukciami predpokladá nový interiér, kde by bolo možné val po doskúmaní a konzervovaní sprístupniť návštevníkom hradu.

Pramene

1. Bratislavský hrad, NKP, Južná časť areálu, výsledky výskumov a podklady pre spracovanie projektovej dokumentácie (A. Fiala, A. Semanko, Správa Bratislavského hradu 1989).
2. Bratislavský hrad, NKP, Čestné nádvorie, výsledky výskumov počas obnovy objektu v r. 1989 - 1991 (A. Fiala, A. Semanko, Kancelária SNR 1992).

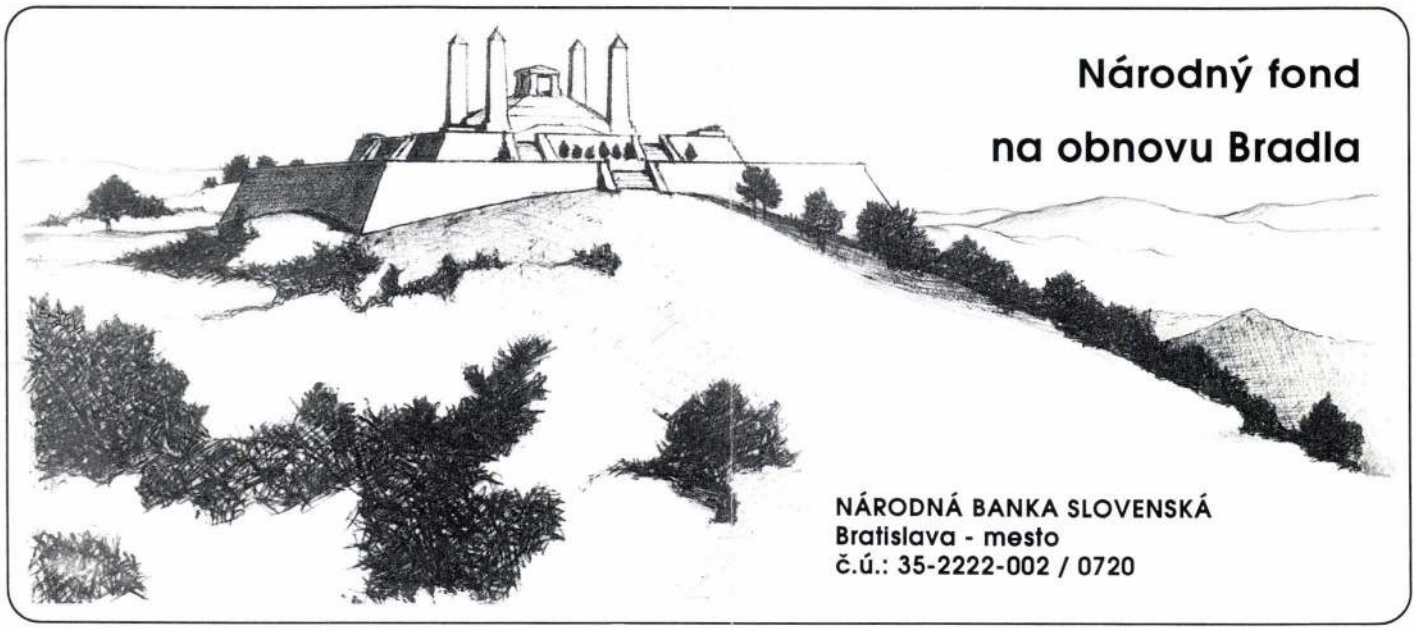

Hoffmann, Josef (1831-1904)

„Róma Törnyöki Sáj"

o.v. 31x41 S.l.j. monogrammal

Védett. Tiltáltási ár: 4000 ft.

BÁV 42.képaukció Budapest,1977.május

Hoffmann Josef

CARL JOSEF HOFFMANN, vésnök

Röviditések az erdélyi pénzeken és emlékérmeken:
B./.-Mesterjegyek:
C -H,CIH Carl Josef Hoffmann/Gyulafehérvár,1713-1738/.-69.old.

SZIGETI ISTVÁN: Röviditések az erdélyi pénzeken és emlékérmeken 68.old.

AZ ÉREM,Közlemények az éremgyüjtés köréből.
-------- XIX. 1963. 25.sz. Bp.

HOFFMANN JÓZSEF KÁROLY, éremvésnök

Jegye a szelvényben: C.I.H.-Utóda Körmöcön a/ fiatalabb Rothnak. 1714-22 között Gyulafehérvárott. Uj sárkány elgondolás, részleteiben is eredeti-A ló oldalt, vágtában, A sárkány fejét magasra emeli, a küzdelem hevességét eme emeli. Hátlapon a hajó labilitását jól adja vissza.

19./109./.old. Csak ezüstveretek ismeretesek, ezek is ritkák.

~~SZENTGALI K:~~

SZENTGALI K: A körmöcbányai Szent György-érmek

15./105./.old

AZ ÉREM, V.évf. BP. 1927. jan-jun.

Hoffmann József

"Eredei Tájkép" c. müvét dicséri Solt: "Az állandó mütárlat Pesten" c. kritikájában a juni.-juliusi kiállitásról és külön kiemeli "gyönyörü részleteit".

Divatcsarnok, Bp. 1854. aug. 5.
43. sz. 983-989. lap.

KARL JOSEPH HOFFMANN, éremművész, 1717-1738

Gyulafehérvári Pénzverdében dolgozott. Egy emlékérme egy Korsón az Iparművészeti Múzeumban. A katalógusban a 8. számú. 101. old

TASNÁDINÉ MARIK KLÁRA-HUSZÁR LAJOS: Érmekkel díszített Fedeles kupák és korsók 93. old

Az Iparműv. Múz. és a Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múz. Évkönyve. X. 1967. Budapest

JOSEPH LOSCH ?, ékszerművész

12. leírás.

KARL JOSEPH HOFFMANN, éremművész,

1717-1728 között, mint a gyulafehérvári pénzverde vésnök ke működött ott. Az Iparművészeti Múzeum egyik korsójána nak fedelébe van beillesztve egy emlékérme Gyulafehérvár erődalapitásáról 1715-ből. Az érem ott készült, a pénzverdében. Eredeti példány, nem utánöntés. 107.old

TASNÁDINÉ MARIK KLÁRA-HUSZÁR LAJOS: Érmekkel diszitett Fedeles kupák és korsók 93.old

Az Iparmüv.Múz.és a Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múz.Évkönyve. X. 1967. Bpest

Hoffmann József

"Ónrajza Schiller "Kezesség" c. balladájának egy jelenetére és Goethe Erlkönigjének egy jelenetére"készült.
A Művészet c. rovatban a "Julius-augusztusi mütárlat" c. kritika elismeri a müveket, sőt kiemeli a müvész avatott technikáját, mégis óvja az ilyen kényes és nehéz feladatoktól.

Családi Lapok, Pest. 1854. II. félév.
2. sz. 86-87. lap

Hoffmann József

"Klissura völgy Karánsebes mellett" c. müvét mind rajzában, mind szinezetében birálja a -"Február-márciusi mütárlat" c.- kritika a Müvészet c. rovatban.

Családi Lapok, Pest. 1855. I. félév.
5. sz. 228-231. lap.

Hofmann Josef

épitéo

XVIII. n.

vöd

Kap Ung Jakob

46. l.

Fácános kertet
tervez Gödöllőn
1780-as
években
tervezve
Gumaradt

~~Bazin h. n. V. 120.~~

MDK

Hoffmann József
kerttervező

" A gödöllői park fácános terve 1782-ből"
9.o. repr. 10.o. 1.kép.

ifj. Dümmerling Ödön: A gödöllői kastély.
Müv. Ért. 1958. VII. évf. 1. sz. 9- 31.o.

Ø Hoffmann József

nagyszebeni építész

A nagyszebeni körtemető
építkezések homlokrata
tervpályázatán megvétel.

Magyar Pályázatok

1906. 11. sz. 30. l.
(Lejárt pályázatok)

Hoffmann József

építész

l. Biró Nagyvárad

70. l. 79. l.

HOFFMANN József mérnök

Arva m. mérnöke, magyar térképei 1787, 1791

FODOR Ferenc: A magyar térképirás.
Bp. 1952-1954. 1-3. kötet

122, 123, 124

Ø Hoffmann ~~József~~ János

nagyszombati órás

XVIII. sz.

kéveliras

l.

Csányi vasm. kiáll

34. l.

Hoffmann József

órás, Pest XIX. sz. elje

lásd

Lay-Bpestáparnüv kiáll

47. l.

Hoffmann József

órás Pest

Prilz. 41. l.
54. l

Hoffmann József
pesti órás
Égetett díszü empire óra
1806-ból.

Pritz VIII. tabla. 33. 27.

VIII.

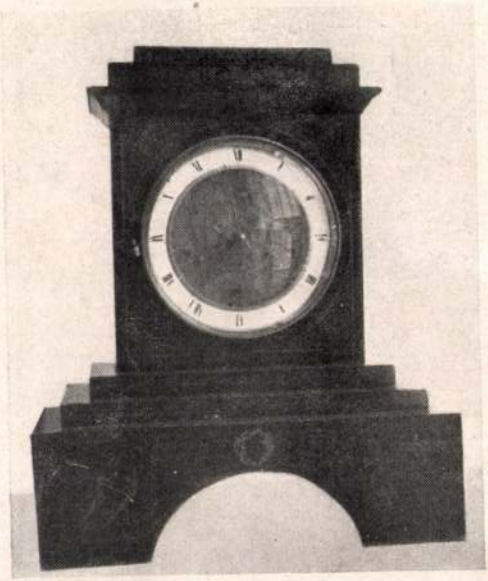

yökkel
el

Közelebbről megnézve egészen másképp fest a magyar művészet s a magyar művész helyzete. Annyi mindenesetre igaz, hogy a nagy sorsfordulatok sokszor megsemmisítették az alkotásokat és új alkotások létrejöttének anyagi feltételeit. Ennyi tehetség másutt még sokkal több, ma is látható eredményt hozott volna. De azért a folytonosság sohasem szakadt meg. A Levédiából s még távolabbról idehozott keleti örökséget a magyar nép akkor se szórta a szélbe, amikor a keresztyén kultúrával új művészi ösztönzések kincsét kapta a kezébe. A szasszanida palmetta épúgy nem száradt el, mint ahogy nem kallódott el a virág- és fonaldíszek többi keleti eleme, s mint láttuk, csorbítatlanul megmaradtak s a bolgár-török hatás, majd, évszázadokkal később a hódító török révén újra érvényesülő keleti hatás alatt fel is frissültek ezek az ősi formáló hagyományok. Amint a keresztyén vallásosságba sok értékes költői-érzelmi hagyomány szívódott fel az amúgy is magasrendű ősvallásból, úgy a nyugati mintára szerveződő művészet is zavartalanul vesz fel nedveket a pogány magyarok művé-

Hoffmann József

órás Pest. 1806.

lásd

Pritz 41. l

30 nap **NOVEMBER** 49. hét

29 Vasárnap	Ádv. 1. vas. *Noé*
30 Hétfő	András *András*
1 Kedd	Elegy *Elza*
	DECEMBER
2 Szerda	Bibiána *Aurélia*
3 Csütörtök	Xav. Feren *Olivia*
4 Péntek	Borbála *Borbála*
5 Szombat	Szabbasz *Vilma*

Hoffmann József

órás Pest

XIX. sz. eleje

ívód

z Pritz

54. l.

260.

s kissé jobbra néz. Haja, szemöl-
s szakálla fekete; szeme barna. Atil-
ri s rájta hat gomb van. Felirata

mor alterum
nium.

rdödy de Moniskerek Mont: Claudij
d: pp: Com: S. C. Rq: M. Camerarius et
50."

reteí 18·1: 14·6 cm.
ipló ajándéka 1824.

Hoffmann Józef

Orás

Pest 1806

l.

Pritz

41 l.

déssel vállalte-e el.

ügyiraton található feljegyzés

lkozó" dolgozott. Ez esetben azon-

sadalombiztositó Intézetnél a nagy-

lett volna bejelentenie.

át azt is közölni, hogy Kovács Pált

ó Intézethez ki jelentette be s mun-

an feltüntetve.

vi január hó 30.-án.

közalapitványi királyi
főügyészi helyettes.

Hoffmann József

iparművész

Üveges veranda

repr

Nádai lakás b

70 tabla

M.kir.IV.honvéd utász zlj.

146 szám.
vmk-1940.

Tudakozó iv.

Tekintetes

Szentiványi Gy

Baja,1940 évi március hó 5-én.

Utasitom,hogy emlé
városi /:járási:/ katonai

Fibula, Korongos VI. 131.

Hoffmann József

festő

Keleti Képeiből a Mü-
csarnok 1901-ben
Koll. Kiállítást rende-
zett -

art hiszem nem
magyar és nem
Kell. A Kiáll-
tárgyuntatójának
bevezetéiből sem
sem tünik ki -

Ha Kellene, a Kata-
logus magyar a Képmü-
csarnok. Kat. gyűjtemegé-
ben a Mücsarnoki Katalo-
gusok köze Eötvé -

Hoffmann Josef

München 1906. 421

Hoffmann Fedor

Művészet 1904

131

Hoffmann József

bécsi festő

l.

Műcsarnok

1901. 113. l.

Hoffmann Józef

becsi festo

~~a Szecesnió~~

~~elindítója~~

l.

Mucsarnok

1901 99. 1.

żottsága

ének

Helyben.

Üllői-út 33-37

Hoffmann József

bécsi festő

l.

Műtsamok

1901. 73. l.

Berzeviczy Albert, egyesületi elnök: Beatrix királyné utolsó évei.

Fraknói Vilmos, egyesületi alelnök: Mátyás király külpolitikája.

Csánki Dezső h.-államtitkár, az Orsz. Levéltár főigazgatója: Mátyás király udvara. (Vetített képekkel.)

Arduino Colasanti, olasz műemléki és művészeti főfelügyelő: Olasz-magyar művészeti kapcsolatok. (Vetített képekkel.)

Emilio Orioli, a bolognai levéltár h. igazgatója: A bolognai magyar-illyr kollégium.

Erődi Béla, ny. főigazgató: Petrarca és Kisfaludy Sándor.

Procopius Béla, követségi tanácsos: A pápai emlékérmek. (Bemutatásokkal.)

Vári Rezső, egyetemi tanár: A klasszika-filologia Olaszországban a XIX. és XX. sz.-ban.

Zambra Alajos, egyetemi tanár: Kazinczy és Metastasio. — Giuseppe Cassone, Petőfi olasz fordítója.

Csáky István gróf, követségi attaché: Renaissance és miszticizmus.

Fógel József, egyetemi m.-tanár: Magyar humanisták.

Lux Kálmán, műegyetemi m. tanár: Mátyás visegrádi

Hoffmann Józef

becsi fest.

8.

Müvésznök

1901. 18. f.

Hofmann József

MAGYAR MŰVÉSZET

1931. 19.

H o f f m a n n J ó z s e f
festő

Keletei Gusztáv: A képzőművészeti társulat vegyes kiállitása. Fővárosi Lapok.1869.márc.6.

CARL JOSEPH HOFFMANN, éremművész

8.leirás. Gyulafehérvár. Erőd alapitására, Emlékérem. Elől: "LVCESACRA/CAROLI?SIMILES/ALBA ACCIPIT ORTVS/IN SOLIDA PLIMVS/PONITVR ARCE LAPIS/IVLI ANA FVI?CAROLUS VIM ROBVR AVXIT/IVLIA SIN LIBEAT/NVCN CAROLINA/VOCER". Hátul: "TVTISSIMA OVIES". Erőd képe. 26 mm. Jelzetlen, de az ő műve. 1717-28 között itt működött a pénzverdében. Az 56. ill 451. ltsz.-u korsó fedelében az eredeti érem, mindkét oldala látható. 102. old

TASNÁDINÉ MARIK KLÁRA-HUSZÁR LAJOS: Érmekkel diszitett fedeles kupák és korsók 93. old

Az Iparmüv. Múz. és a Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múz. Évkönyve. X. 1967. Bpest

CARL JOSEPH HOFFMANN, éremművész

Kicsiny emléktárgy jellegü Du Paquier kupa. Aranyozott ezüst fedelében Hoffmann Gyulafehérvári pénzverdei éremművész emlékérme Gyulafehérvári erőd épitéséről. 1795-ből. Katalógusban 8 szám. 97.old

TASNÁDINÉ MARIK KLÁRA-HUSZÁR LAJOS: Érmekkel diszitett Fedeles kupák és korsók 93.old

Az Iparmüv.Múz.és a Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múz.Évkönyve. X. 1967. Bpest .

Hoffmann József

grafikus

1923-25

Éimisk 1930. 84. l.

MDK

Hoffmann József

Művészet 1906. 421.l.

Melk

Hoffmann ~~Lanós~~ József

220.

Tüzelőszert (záritott felén tragya) aruló asszonyok Bombayban (Bar a legalsó kasztlox tartoznak, mégis előkelő benyomást kellenek

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 28. l

mdk.

Hoffmann ~~Sámos~~ Sóczef

2.95:

Ágra erőd nyugati oldalu a nagy meczettel (Agrában kívétik a legszebb hinzéiskel)

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó
Tárgymutatója. Bpest 1901 3 b. l.

mák

Hoffmann József

290.

Az ajmeri fő-mecset az imandvarokkal, a Tatra völgyzorok mellett. A fanatikusok a mélységbe mennek mosakodni.

Hoffmann. J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
1901. Bpest 35. l.

mak.

Hoffmann ~~Jakob~~ József

423.

Rizsföldek Maszingnál. Java. Java szigetén a rizsmívelés rendkívüli gondos és ügyes

Hoffmann J. Kiállítási Magyarázó Tárgymutatója 1901. Paris 52. l.

mak

Hoffmann ~~János~~ József

422.

A paradeniai kertből. Liának. Ceylon.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója 1901. Bpest

52. L

Mdk

Hoffmann ~~János~~ József

420/a Lacikonyta a vásáron. Sáva.
421. Előkészületek a halászatra Óbinsziget és Singapore közt. (Esthangulat.)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. 1901. Bpest

52. l.

Mak.

Hoffmann ~~Lajos~~ József

420.

Jelző állomás a singaporei kikötőbe való bejárásnál

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója 1901 Bpest

52. l

mak

Hoffmann József

332 Folyóiratcikkek gyámol. Szőlőfürtszerű kisebb növények. Kigyók, majmok.

Hoffmann J. Kisállatok magyarázó tárgymutatója
Bp. 1901 39. l

Mdk

Hoffmann József

333.

Folyammeder Gyában

Bija növényzet

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója

Bp. 1901. 39. l

mdk

Hoffmann József

334.

A Machikaman-mecset udvarában. (Hátterben a Csar-minar)

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901 39. l.

Mdk

Hoffmann Sorsét

335.

Nép típus Heyderabadban

336. A Hymalaja lejtőjén Soknánál

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója

Bp. 1901. 39.b

mdk.

Hoffmann József

337.

A benaresi aranytemplom.

Előtérben szent. tetén sárga virág disszel.

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója

Bp. 1901. 39. l.

mdk

Hoffmann József

338. Vegetáció a Himalájan Darjeelingnél

339. Benares.

Hoffmann J. Kirándulás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901. 39. l.

Mdk

Hoffmann József

340

Lepcsák. Darjeeling lakói bőrből és fából készült edényeket árulnak mongolfaj.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatójs
Bp. 1901 39–40. l.

Mdk

Hoffmann József

343

Vegetáció. Hymalaja 1700 m. m.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901. 40. l

mdk

Hoffmann József

342

Vegetáció a Hymalája oldalán. Fenyők és Cyprusok.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901. 40 l.

mdk

Hoffmann József

341

A Hymalaja labánál. Hegyi vasut alsó állomása

Hoffmann J. Kiáltás Magyarázó Tárgymutatójs
Bp. 1901. 40. l.

mdk

Hoffmann József

344

A Kinchinjanga a Hymalajában napkelte előtt. Glecserek teljes fenyben rag/ognak.

Hoffmann S. Kiállítás Mag/arázó Targ/mutatója
Bp. 1901 40 l

mdk

Hoffmann József

345

Teaszűrel Ceylonban. A legfelső fiatal hajtatok adják a legfinomabb teát.

Hoffmann J. Kiállítási Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901. 40. l

Mdk

Hoffmann József

346.

Vegetáció Darjeelingnél 2400 m.

347. " a Hymalaja lejtőjén. Óriás bambuszok és lombos fák

Hoffmann József: Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901. 40. l

mdk

Hoffmann József

349. A benaresi kis halottégető telep.

350. Vegetáció a Hymalája oldalán

Hoffmann J. Kiáhitás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901. 40. l

mdk

Hoffmann József

31-2 Imahelyek a Ganges partján

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901

41. l

melk

Hoffmann József

35-1.)

Vegetáció Darjeelingnél. Sátor-vivök. Párás idő Nepal.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901. 40-41.l

mdk

Hoffmann József

353

A Mount Everest. Cedrus. Rhododendron.

Hoffmann J. Kiállítás-Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901 41. l

mdk

Hoffmann József

354. Erdő a Hymalája előlegjén kilátás a Gangesre és Bratmaputrára

Hoffmann J. Kiállítás magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901. 41. l

mdk

Hoffmann József

355.

Az Morai sziklatemplom Dekán nál

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901 41. L

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ Sörsef

müvei.

96. A Musky- és a Bozás utca zöglete

(Balra kút és fölötte, - mint rendesen iskola.

Hoffmann S. Kiállítás. Magparázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 15. l.

mdk

Hoffmann ~~Sunos~~ Sóczef

művei.

95. Vörös gránitból készült sírépítmény a gizely pyramisok mellett.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest, 1901 15. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

művei.

94. A Gama el Hâ-kem udvarban / Ez az egyetlen ujabb épitmény, mely átmenetül volgál a régi egyptomi épitészet tez. Ebbe az udvarba csak lábbeli nélkül szabad belépni.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 15:b

Mr. M.

mak

Hoffmann ~~Sanos~~ József

művei:

93. A Makattamon, kilátással a Nilus fennsikjára Kairó mellett.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarország Tárgymutatója
Bpest 1901. 15.l

Mein

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

művei:

91. Kasr el Sayn a Nilus mellett.

92. Rezedénjárusok a Nalazin-mecset mellett (a Kairói bazárban)

Hoffmann J. Kiállítás, Magyarázó Tárgymutatója
Budapest 1901. 15.L

mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ Sócsef

művei: 89. Sírom a Makattamon
Kairó mellett.
90. A pyramisok (balra Gizeh
helység.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 15. l

Mr. [illegible]

Mitglieder-Karte

Name: Vg. Fischer a. Mechanikermeister

Wohnort: Neuhof.

Wo: In Gefangenschaft (Italien Ostrak Lodz)

Mitglied seit: 3. Oktober 1944

Eintritt 1944 M.E.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

minvei: 87. Heluan, Kairo mellett (Egyptom egy látogatott fürdője)

88. Mia Chamsara, az egyptomi kedive egy kisebb palotája Kairoban.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 152

Dear Mr. Hoffman,

Thank you for your letter of March 12th.
We are pleased to inform you that your
application for membership has been accepted.
Please find enclosed the necessary forms.
Kindly return them by April 1st.

Yours sincerely,
M. Schneider
Secretary

mák

Hoffmann ~~János~~ József

művei:

86/a Holdas világítás Port-Saidnál

86/b Suez város és kikötője.

Hoffmann J. Kiállítás, Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 15. l

M.D.K.

Hoffmann, Joseph, grázi festő

1780-ban Pozsonyba jött.

Mária G.Aggházy: Steirische Beziehungen der ungarländischen Barockkunst.

Acta Historiae Artium,
Bp.1967. Tom.XIII. fasc.4. 338. old.

Hoffmann ~~Janos~~ József

művei: 83. A Nilus jobb partján. Nubia.

84. Helység a Nilus mellett esti világításnál

85/a. Tengeröböl Suezné

85/b. Birket el Korum Fayjubman (Exa fő alkalmasint maradványa a tengernek

Hoffmann J. Kiállítás. Magprázó. Tárgymutatója.

Bpest 1901. 14. L

mak.

Hoffmann ~~Sanos~~ József

művei. 81. a Nilus jobb-partja Felső Egyptom (az utolsó napsugarak.)

82. a és b. Esti hangulatok a Vöröstengeren

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901. 14. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

művei:

79/b Sirocco langulat a Vöröstengeren.

80. Bendrasin közelében. (a Nilus jobb-partján)

Hoffmann J.: Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901 14.2

mák

Hoffmann ~~Janos~~ József

művei 77 a. Holdas languatok Port-Saidnál.
b.) Sebzések, c.) A hajónk szenet vesz fel
78. Felső Egyptom (a Nilus jobb-partja)
79. a) Holdkelte a Vöröstengeren.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 14. l

Mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József.

művei 75. A feltö Nilus jobb partja

76. A Diána templom romjai Tagjumban

(Ezeket a romokat meg kevessé ismerik és még egyáltalán mincsenek átkutatva.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1921. 14. L.

mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

művei. 73. A déli-kereszt csillagképe amikor
döstör megpillantottam. Reggel ½ 5 kor.
74. A felső Nilus Tléba közelében

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Brest 1901. 14. l

mák

Hoffmann ~~Sanos~~ József

művei: 70/a Hegység Suezné l

70/b Az Elba fok az abessyniai parton.

71. Assuannál (a Nilus jobb partja)

72. Assuannál (a Nilus bal partján)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

mdk:

Hoffmann ~~Sinos~~ József

művei: 69. A Vilus balpartja Assuannál, (amak az angolnak a sirenlékével aki a Vilus esésén átakart uszni és szerencsétlenül járt.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. M. L

mdk

Hoffmann ~~Tamos~~ József

művei

68/a A Suez-csatornában

68/b Villamos jelzők a Suez-csatornában

68/c Bennszülöttek étkezésnél

68/d Az abessyniai tegyek napnyugtakor.

(Vörösteuger.)

Hoffmann J. Kiállítás magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 13. l

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

művei:

66. Hamam Meskutine. Bona és Constantine közt (90 R.-os forrásával Afrikának világtirü fürdőhelye.

67. A Nilus Kairo közelében.

Hoffmann J. Kiállítás: Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 13.L

Mdk.

Hoffmann ~~Sámos~~ József

művei:

04. Útközben Egyptom felé. Holdas éjjel Kréta körül

05. El Kantara helység. Constantine. Afrika

Hoffmann J. Kiállítás. Magjarazó Tárgymutatója.

Bpest 1901. 19. L

mák

Hoffmann ~~Sanos~~ József

művei. 62. Az alkirály alexandriai palotájának legszélső sorka.

63.) A constantinei Rumél-völgytorok

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 13.L

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

művei. 60. A Musky utcában (A bazár és Kairó legélénkebb utcája)

61. Egy dalabuje. (Ezeket a lajókat a mlusi utazás céljaira azok az idegenek vesztek bérbe akik csak egyedül v. barátaikkal akarják az utat meg-

Hoffmann Sanos Kiállítás. Temi.-

Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901 13.L

mak

Hoffmann ~~János~~ József

művei:

58. Bedvin sátrak Alexandria mellett.

59. A bongre-i kikoto (A látterben az Atlasz legység) Afrika

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 10.l

mik.

Hoffmann ~~Sámos~~ József

művei: 56. Régi utca Kairóban (A piros kendők azt jelzik, hogy ott lakzik ülnek.

57. A zip mecset bejárata a Rue Kleberben (Balra kül, jobbra kávéház) Algir városa.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tájékoztatója.

Budapest 1901.

10. l

M. dk

Hoffmann ~~Janos~~ József

művei:

55. Régi vár Bougienál, a látterben az Atlasz hegységgel. (Itt tartoztatlak le engem persze minden alap nélkül mint kémet)

Afrika.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901 10. L

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

Művei

53.) A finiszi bey nyári palotája. (A pökö-
kút mellett lévő erkélyről nézte a bey a ki-
végzéseket.)

54. Constantine látképe (az előtérben a ka-
tonai korház.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 10.1

mdk.

Hoffmann ~~Janos~~ József

művei:

§1. Abu Ayout (egy arab tanya) Constantine

§2. A nyeregcsinálok utcája Kairóban. A lakóházakon rendkívül szép ablakok-Mus-Arab.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901. 4. l

mdk.

Hoffmann ~~Sanos~~ József

művei: 49. Nétron-To Constantine tartomány-
ban

50. A bougie-i moló erőditések ma-
radványaival

Hoffmann J. Kiállitás. Magyarázó Tárgyumutatója
Bpest 1901. D. L

mlk.

Hoffmann ~~Janos~~ József

művei:

46. Sidnä Ham Maimun. Constantin.

47. El Kantara helység a lasonnevü oázisnál

48. Keit Bey Kalifa szijának az udvarában.

Kairó. Jobbra a szöszök.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. G. L.

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ Sorsel

nüvei. 45. Mór palotandvar Tuniszban. (Most ezekben az ejületekben leginkább steging emberek laknak. Előbbi tulajdonosaikat vagy számüzték vagy megölték.)

Hoffmann S. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901.

9. L

mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

művei. 43. Sidnä Ham Maimun kivülről nézve
Constantine. Algir.
44. Az El Kantara folyammedrében.
(Ezt az vázist livják az arabok a sivalag
szájának
Hoffmann S. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901 9. l.

mdk

Hoffmann ~~Sándor~~ József

42. Régi kávéház a funiszi bazárban
(az ottani legjobb kávéház tirében áll)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó
Tanulmutatója

Brest 1901. 9. L

mdk

Hoffmann ~~Sáns~~ József

41. Rue du 4. Septembre (Sobbra egy renaissance kapu felett a Profeta keze: jél a varázsszerek ellen) Algir.

Hoffmann S. kiállítás. Magyarázó
Tárgymutatója.
Bpest 1901 9. l

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ Sózsef

428.

A Kandy felé vezető úton. Ceylon

429. A Kandyba vezető úton (kilátás az Elefánt nevű tegyre)

Hoffmann S. kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 52,53 l.

mak

Hoffmann ~~János~~ József

426.

A Papandeyan erdeiben. (Az előtérben banánok és páfrányok.)

427. Sin-riki-cha. (Igy liv ják Colomboban azokat a kocsikat, amelyeket egy ember elbir. A Yin-riki-cha Japánból származik.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901. 52. l

mák.

Hoffmann ~~János~~ József

424. Visegrád Bandagnál. Az előtérben egy fára felkúszó liána. Java.

425. Tanjore mellől Java-szigetén.

Hoffmann János. Kiállítás magyarázó Tárgymutatója Buda 1901. 52. l

mak

Hoffmann ~~Sanos~~ József

416. Pafrányok és liánák a singaporei erdőben

417. Liánák a singaporei őserdőben.

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901. 51. l

mák

Hoffmann ~~Sáros~~ József

418.

Egy kis folyón Colombo mellett. (Kokusz is Areakapalma.

419. Erdő a Punksakon. Sáva.

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901

51. l

mdk

Hoffmann ~~Sándor~~ József

415.

Gumifák a paradeniai kertben Ceylon.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója 1901. Bpest 51. l

mdk

Hoffmann ~~Tanos~~ József

414.

Páfrányfák Sinagleyánál (Ha körülöttük az erdőt kiirtják – mint itt is, már nem tenyésznek olyan buján.)

Hoffmann J. Kiahitás. Magyarázó Tárgymutatója 1901 Bpest 5-1. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

413.

Bambusztid Banton-Toelisnél Java szigetén. (Aránylag nagyon erősek jól vannak szerkesztve)

Hoffmann J. Kiallitás. Magyarázó Tárgymutatója 1901. Bpest. 51. l

mdk

Hoffmann ~~Janós~~ József

411. Éjjel az Indiai Óceánon

412. A singaporei öserdőből. (Mimoza szerű fővíses szárú növények, ha megérintik az oriáslevelek becsukodnak)

Hoffmann J. Kiallítás. Magyarázó Tárgymutatója 1901. Bpest 51. l

mdk

Hoffmann ~~Sándos~~ József

409/a

A perampuri templom. Dél-India

410. a) Kődös nap út köz ben Hong-Kong felé b.) Tenger és levegő tangulat.

Hoffmann. S. Kiallitás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901 51. l

mdk.

Hoffmann ~~Lajos~~ József

409

A singaporei öserdőben. Különféle pátrányok. Kiszók.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901.

51. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

408.

Vízesés a Nymphák-szentélyénél, Penang szigetén

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901

51. l

mdk.

Hoffmann ~~Janos~~ József

407.

Kuszó-növények a singaporei erödben. Filodendron és Rotang-palma)

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901

51. l

mdk.

Hoffmann Lajos József

406. A krichnapallai templom sziklán épült Marko-templom belseje. (Az indus templomokban sötétség uralkodik csak akkor látni, ha már egy darabig bennük van az ember)

Hoffmann J. Kiállítás magyar ázsiai tárgyakból.
Brest 1901. 50. l

mdk

Hoffmann ~~Jakab~~ József

405.

Ideiglenes ünnepi épület. Benne őrzik ünnepségekkor az arany ezüst templomi szereket. Dél-India

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó
Tárgymutatója Brest 1901 50. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~. József

404.

Goriát közelében, Java, a láttérben Papandeyan kráterja, amelynek füstjét látni.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901. 50. l

mdk

Hoffmann János József

402.

Egy folyó mellett kandy felé út-
közben. Ceylon.

403. A klinai templom belseje Singa
pore ban. (Gazdag. modern templom)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgym.
1901. Bpest. 50. l

mdk

Hoffmann ~~Sanós~~ Sóssef

400.

A Papandeyan kráterében. (kénmező)

401. A Butenzorg mellett lévő folyón.

Bambusz. Valodi kenyérfa. Sáva.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó

Tárgymutatója Bpest 1901. 50 l.

Hoffmann József

M.D.K.

Debfecen, városháza terve, repr.

Bendeffy-Pataki: Rejtett kincsek levéltárainkban

Müemlékvédelem 1964. 1. sz. 38. 1.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

398. Pulo Way, Acsin partvidéke a látterben Sumatra északi csúcsa.

399. Ktinai templom Singaporeban. Majolika dísz.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarazó Tárgymutatója Bpest 1901. 50.l

HOFFMAYER József képfaragó

Bonchida, Bánffy-kastély 1751-52

AH 1995 99, 102

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

397.

Gyermekek Bandongban, Sava-szigetén.

Hoffmann J. Kiallitás Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901 49. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

396.

Olajpálmafasor Peradeniában Ceylon.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgyuintalója.

1901 Bpest

49.l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

395. A madurai templom belseje. Szinarany László ruddal mögötte a templom istenének a baldachinja.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója 1901. Bpest 45. l.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

394.

Nagy csarnok a Sri Rangan templomban. A bejárat oszlopait ékesítő fehér márványcsoportok után nevezték el. Indiai művészet. Érdekes rajta sphynx és Griff madár ábrázolása.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Brest 1901. 44,45. l

mdé

Hoffmann ~~Lajos~~ József

393/a

Borassuspalmak a Kovri templomnál. Dél-India.

Hoffmann I. magyarázó Tárgymutatója
1901. Berlin 44.

mdk

Hoffmann ~~Lajos~~ József

392. Kaucsukfák a paradeniai kertben Ceylon.

393. Vegetáczió Dél-Indiában

Hoffmann J. Magyarázó Tárgymutatója
Pest 1901. 44.

Berlin

Mak

Hoffmann ~~Janos~~ József

391.

Egy templomi elefánt (Homlokán Visnu isten jelképét viseli, akinek a templomot zentelték)

Hoffmann J. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest. 1901 44. l

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

390. A tanjorci pagoda mindkét kapuja. (Az előtérben a szent bika szobra) Dél-India

Hoffmann J. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 44. l

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

389. Turukulam templomziget Madurá nál. Dél-Indiá

Hoffmann J. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest, 1901. 44.2

melk

Hoffmann ~~Janos~~ József

388. A cirekalli templomcsarnok. Öskövekből épült és teljesen be van festve. Madura Del-India.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 44. l.

mdk

Hoffmann ~~Ianos~~ József

387. Gunpoint (kilatással a Coleroon folyóra) és a Shrirangam templomszigetre Trichinapalinát. India legnagyobb templomtere. Dél-India

Hoffmann J. Kiállítás magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 44. L

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

386.

A sir rangami templomtelep is templom-utca áttekintése

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 44. l.

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

385.

A trichnapulii templom-szikla délről nézve. Dél-India.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901. 44. l

Makk.

Hoffmann ~~Lajos~~ József

384.

Egy fakir a mint egy fiatal leányból kiűzi az ördögöt (Egy madurai templomcsarnokban) Dél-India.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 43. l.

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

382.

Vízesés Bombaynál.

383. A menakus-amankei templom-csarnok Madurában (Dél-India.)

Hoffmann, J. Kiállítás Magjarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 43. L

m dR.

Hoffmann ~~Lajos~~ József

381.

Kalyomandon templomcsarnok Madurában Dél-Indiá.

Hoffmann J. kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 43. l

mdk

Hoffmann ~~Sarios~~ József.

380.

Egy kis folyó mellett Colombonál. Ceylon.
(Itt minden pálmafaj képviselve van)
A pálmák árnyékában helység

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest. 1901. 43. l.

mdk.

Hoffmann ~~Janos~~ József

379. A tanjorei nagy templom kapuja (Ezen keresztül látni a baldachint a szent Tehénnel) Dél-India.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901. 43. l

Festészet, táblakép
Tájkép, Hoffmann József

Divatcsarnok, 1858.juli 6.426-428.
A budapesti Müegylet...tárlata

Hoffmann József, festő

Divatcsarnok, 1858.juli 6. 426-428.
A budapesti Müegylet...tárlata

mdk.

Hoffmann ~~Tanós~~ József

378.

A tanjórei nagy pagoda falkeritése és vízesarka

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901 43.l

Művészi díj: Köztemető homlokrata

Nagyszeben

Hoffmann József

Művészet V. évf. 1906. 421. l.

mdk

Hoffmann ~~Janós~~ József

377.

Heyderabad a Mirulam Tank (tó)
(A varós vízzel való ellátásának igen fontos telepe)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutató
Bpest 1901. 43. L.

Mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ Sózsef

376.

Templom a benaresi nagy halott égető felepen.
(Aki csak feleti ide vánszorog, hogy itt
haljon meg.) Vágyuk hogy Benaresben égettes-
senek el és a Gangesbe forják hamvaikat.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatójs
Bpest 1901. 43. L

mdk

Hoffmann ~~Janós~~ József

375.

Gopura Templomkapu, csarnokok és siremlek a madurai templomudvarban

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 42. l

Mell.

Hoffmann ~~Lajos~~ József

373.

Palmacsoport Bombaynál.

374/a Az Indiai Oceán. Út közben Penang felé déli 12 órakor. (A tenger olyan nyugodt volt, hogy a vizet alig lehetett az égtől megkülönböztetni).

Hoffmann. L. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Brest 1901 42. l

Hoffmann ~~Lajos~~ József

371. A Kinchinjánga-hegy a Darjeeling mellett levő Observation Hill-ről nézve (Reggel 7-kor.)

372. Páfrányerdő és baobabfák a Himalaya lejtőjén. Botlan

Hoffmann J. Kiállítási Magyarázó Tárgymutatója
Brest 1901.
42. l

Indik

Hoffmann ~~Lajos~~ József

369. Bejárás egy angol bungalow-jalon
(lakás) Bombayban. Lökuszpalmák.
370 a és b. Esti hangulat az Indiai-Óceánon.

Hoffmann J. Kiállítás magyarázó
Tárgymutatója. Brest 1901.

42. l

mak

Hoffmann ~~Sámos~~ József

367. Tanjore, a Lenia templom. (Kép középén India legszebb Vimanája) Dél-India

368 A Sir rangani nagy templom utcában Dél-India.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901. 42. l

Mdk

Hoffmann József

356

Vizesés a Hymalájában 15000 láb magasan. A hózona 16000 lábnyi magasan kezdődik

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901. 41. l

mdk

Hoffmann József

357 Vizesés a Hymalájánál (1400 m)

358 A Hymalája oldalán (1070 ")

Hoffmann J. Kiáltás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901 41. l

mdk

Hoffmann József

359.

Őserdő Toya helység felett 2000 m.
Hymalaja.

Hoffmann J. Kiáhitás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901 41. l

mdk

Hoffmann József

360. Öserdő Svedával 2100 m. Hymalaya
361. Raichur előtt: Dél-India

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901 41. l

mdk

Hoffmann József

361/a

Parsi család (tüzimadók) Bombayban

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bp. 1901 41. l

mdk

Hoffmann József

362.

Erdő Lyának, gyémánt kigyók az előtérben. Közép-India

362/a Részlet Heyderabad államban.

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatói

Bp. 1901. 41. l.

mdk

Hoffmann József

363

A madurai templomtó. Itt fürdenek és mosdanak a hinduk. Dél-India

364. Épületek a Tanjorai templomudvar oldalán

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó tárgymutatója
Bp. 1901 42. l

mdk

Hoffmann József

365

Kokuszpalma csoport. Dél-India

366(a és b) A Sunda-tó monszumszél mellett

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 42.l

mdk

Hoffmann József

492.

Egy klinai dzsunka (kereskedelmi hajó) égése a Bamka-szorosban.

Hoffmann J. Kiáhitás Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 58. l

mak

Hoffmann József

491.

Bambusz-alagút, melyet a folyó csinált magának. Sáva szigetén a bambusz igen magasra nő.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 5-8. L

mdk

Hoffmann József

489.
A penangi erdőből (Az előtérben kenyérfa)

490. Erdő a penangi tegyekben (Az előtérben Rotany (spanyol nád)

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.
1901. Bpest 58. l.

mdk

Hoffmann József

488.

Folyó Butenzorgnál Sáva szigetén. Sok krokodil. Ha valakit fölfal a krokodilus (mert a bennszülöttek fürödnek és mosnak benne) a pap ráolvas a folyóra, hogy a bűnös állatot büntesse meg!

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 58. L

mdk

Hoffmann József

486. A Papandayan erdejében
487 Ficus-baniane a butenzorgi botanikus kertben. (A világ egyik leghiresebb botanikus kertje)

Hoffmann József. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója 1901. Bpest 57, 58 l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

221.

A Combatta dombon Bombayban. Selzö-állomás

222. A Gallo Pordavcida Aetmedabádban.

(balra kis indus templom) Radsputana

Hoffmann. J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 28.L

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

197. Djebel a Hassan a fávolból nézve. Vörös tenger.

198. Az én ladikom Bombayban.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 22. l

mak

Hoffmann ~~János~~ József festőm.

munkái: 39. utca Constantinebau. Algir.

40. A Rumél vizesése, a constantinei völgyfordulban. Algir.

Hoffmann ~~János~~. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Pest 1901. 9. l

Mdk.

Sorset

Hoffmann ~~Sanos~~ festő m.

művei:

36. Algir, a Kleber-köz. Afrika

37. Utcák El Kantarában. (Itt vannak a legkezdetlegesebb lakóházak Afrikában. Constantine.

38.) Algir városa és a kikötő a varból nézve.

Hoffmann T. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901.

S. L

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József festőm.

művei: 35.) Kis udvar Algirban. Afrika északi partja (Falai és frizei különösen szép majolika-burkolattal voltak ékesítve. Most egy zsidó család lakik benne.)

Hoffmann ~~Janos~~. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 8.l

mdk.

Hoffmann ~~Sános~~ József festőm.

művei:

34.) Természetes kid a constantinei Rumél völgytorokban.

Hoffmann ~~Sános~~. Kiallitás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 8.L

Mdk.

Hoffmann ~~János~~ József festőm

művei:

32. Mecset-bejárat a Tunisi lisztárusok bazárjában

33. Rue Giraffe. Algir. Észak-Afrika

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901. 8.l

mdk

Hoffmann ~~János~~ József festőm.

művei:

29.) A bonai kikötőben. Afrika északi partja.

30.) A tunisi csatornában.

31.) Az egykori algiriai bey nyári palotája.

Hoffmann ~~János~~. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest, 1901. 8.l

mdk

Hoffmann ~~Tanos~~ József festőm.

művei:

27.) Algir városa (a fengerről nézve) Afrika északi partja.

28.) Tunisz legszebb mecsetje a Sidi bu Zaid utcában Északkeleti Afrika.

Hoffmann ~~Tanos~~. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 8.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József festőm.

Művei: 25.) Arab Fanya Lismilianál (Tanyajukat fövises sövénnyel vessik körül, melyen alig lehet áttatolni) Kabilia Afrika.

26. A zent sir Constantinebau. Sidna Kum Maimun

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest, 1901. 8.l

Melk

Hoffmann ~~Sanos~~ József festőm.

Művei:

211. A nagy Rumél völgytorok, mely Constantine városát három oldalról körülvesei (Ismen velették te magukat gyermekeikkel együtt az asszonyok, mikor a franciák a városba benyomultak.

Hoffmann ~~Sanos~~. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Brest 1901. 8.l

mák.

Hoffmann ~~Janos~~ József festőm.

művei

22.) Kilátás Tunisza és az öbölre, a várból nézve.

23.) A regi Karthagó. Az előtérben az Akropolise, balra a kikötő, most a Tunisi bey serail-kertje.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 7. l

Melk

Hoffmann ~~Lanós~~ József

149. Keresztény templom Abukirban a Nilus jobb partján

150. A Nilus balpartján erős eszaknyugati szél mellett. Egyptom.

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901

19. l.

Malk

Hoffmann ~~Sándor~~ József

147. Arabi helység a felső Nilus partján.
148. A Rameseum Thébában. (A földön heverő kolosszus vállszélessége 4. méter)

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901.

18. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

196. Djébel a Hassan (Ördöglegy) Aden előtt (A nap teljesen fekete pörkölte)

Hoffmann. J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901

22. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

195. Aden. Az idegenek városa; az oll uralkodó hőségmiatt az Erdőgkonyhájának hiják.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 22 l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

193. Az Apostol-szirtek a Vörös tengerben

194. Az arab-fengermelléki szigetek Adennel szemben. (Sobbra az dötér-ben elhelyezett tájók árbozai)

Hoffmann. J. Kiállítás. Magyarázó Tárgy mutatója

Bpest 1901 22. l

M dk

Hoffmann ~~János~~ József

191. Az Apostol-szintek a Vörös-Fengerben.

192. Aden délről nézve (A fulajdonképeni
város az előre nyuló dombokon fekszik.)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgy-mutatója
Bpest 1901 22. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

190. Napnyugta az abessyniai legjek mögött a vörös fengeren. Cap Elba.

Hoffmann J. Kiállítás. Magjarazó Tárgymutatója. Bpest 1901

22. l.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

188. A Perim szoros délről nézve.

189. Bab el Mandeb a Perim-szorosban.

(Fontos erősség a Vörös-Fenger kosszának fele ulján, uralkodik a hajózás felett.)

Hoffmann J. Miklós. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 22. l

Mdk.

Hoffmann ~~Louis~~ József

214. Bombay látképe a Malabar dombról a hallgatás tornyáctól nézve.

215. Brahmin család. Bombay.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó
Tárgymutatója. Bpest 1901 23. l

mdk.

Hoffmann ~~Lanós~~ József

212. Őrlő asszonyok és borbélyok Bennszülöttek.

213. Egészségügyi állomás Bombayban a tenger mellett.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutató
Bpest 1901. 37.2

Mdk.

Hoffmann Sanos József

211.

Witaba Line (utca) egy nyolvanos kúttal Bombayban. (Ezen a képen a benszülöttek utcai életet látni)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 27 l.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

217.

A lalligatás egyik tornya a Malabar dombon Bombayban (A parsik temetkezési helye)
(Keselyük által tépelik szét holttesteiket e tornyokban)

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 28. l.

Mdk.

Hoffmann ~~János~~ József

216.

Viztordó asszonyok a kőrkutnál. Ecsak-india.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 28.l.

melk

Hoffmann ~~Sámo~~ József

218. Az abu roadi pálmaligetben.
219. A Tatsali-line (utca) Bombayban a benszülöttek városrészében.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatójs.
Bpest 1901. 28.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ Sorsef festöm.

münzi:

20. Holdas éjjel a Nilusson

21/a. Déli hangulat a Földközi tengeren

21/b. Vihar éjaki széllel a Földközi tengeren

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901.

7.b

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József festőm.

Cmuvei.

19. Kávéház Algirban (Itt már mutatkozik az európai befolyás butorokon is asztalokon, melyeket a mohamedánok különben nem használnak.)

Eszak-Afrika

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901.

7

mdk

Hoffmann ~~János~~ József festőm.

művei:

17. A Marabu-sirok (zentek sirjai) a Tunuszi kikötőben. Eszak-Afrika

18. A tengerpart és az Atlaszlegység Bougie nál

(Egyike a világ legszebb partvidékeinek)

Hoffmann ~~János~~. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901 J.E

mdk.

Hoffmann ~~Janos~~ József festőm.

Művei:

15.) A Tunuszi csatorna a délkeleti Legyekkel.

16.) Ódon udvar Tunuszban egy nagyon régi szöllőtőkével.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901

7. l.

Mdk.

Hoffmann ~~János~~ József festőm.

Nagy Zöld Terem

Művei:

12.) A lisztárusok bazájában. Suck el Attarin.

13.) Köz, utcai kávéházzal a tunisi bazárban.

14.) A tunisi bazárban.

Hoffmann ~~János~~ Kiállítás Magyarázó tárgymutatója

Bpest 1901. J. L.

Mak

Hoffmann ~~Sanos~~ József festőm.

művei:

11.) Goletta kikötő város ezokkal a dombokkal, a melyeken a régi Karthagó épült. Tunisz. Afrika

Hoffmann ~~Sanos~~: Kiáhitás. Magyarazó Tárgymutatója
Bpest 1901

mdk

Hoffmann József.

484.

A bulenzorgi erdőből (banán-fajok borpálma elető Aroidea)

485. A punksaki öserdőben. (Banánák, tigrisek, majmok, pávák.)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 57.L

mdk

Hoffmann József

482.

Kilátás a Bellevue-fogadóból. Sáva

483. Kokuszpálmák a szélben, a part mellett vonuló halászbárkákkal a Lavina-foknál. Gyógyhely Colombo közelében.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 5-7. l

mdk

Hoffmann József

480.

Rotang-pálmák Sava szigetén. Sok rajtuk a tövis, veszélyes köztük a járás.

481. A Kutub Minar. (Könyv-torony) Delhinél. Csillagászati célokra készültetett.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901. 57. l.

mák

Hoffmann József

478.

A Papandeyan erdéjében. A legdusabb erdők egyike.

479. Breakwater (vitardagály a Britsk Sudia fogadonál, Colombo-ban, Ceylon.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901. 57. l

mdk

Hoffmann József

476.

Páfrányfák az erdőszélen, a Papandeyan legyen, Sava.

477. A Papandeyan erdejében. Orelideák, liánák, páfrányfák.

Hoffmann. J. Kiáhítás Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 57. l

mdk

Hoffmann József

474.
Obin-szigetén az öscrdőben.

475. Esős hangulat a singaporei kikötőben.
Singaporeban nagy esőzések vannak.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 56. l

mdk

Hoffmann József

472. Öserdő, a Vukil Thimán legy (Singapor szigetén a legmagasabb.)

473. Bales helység Sáva szigetén

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatói
Bpest 1901. 56. l

mdk

Hoffmann József

470.

Bejárat a colomboi kikötőbe. Ceylon.

471. Obin-sziget öserdejében (Egy darab érintetlen öserdő főmérdek majom, oriás-kigjó)

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901. 56. l

mdk

Hoffmann József

468.

A singaporei kikötő déli bejárata. A hát-
térben Vukil Thima a piget legszebb hegye.

469. A Bishaustreeten, a colomboi kikötőben.
Halászbarkák a hullámverésben.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
1901. Bpest 56. l

mdk

Hoffmann József.

466.

Az Elefánt nevű tegy a Kandy felé vezető úton. Ceylon.

467. Pagoda egy kis zigeten a Streets-ben. (Sunda szigetek egy része. Gyümölcstermő szigetek. Sok ananász.)

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901.

56. l.

mdk

Hoffmann József

464.

Folyó, bambuszerdővel Paradeniánál.
Ceylon. Rotangesemeték az előtérben.

465. Kocsekar, halász-falú Colombónál
Ceylon.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901 56. l

Mdk

Hoffmann József

462.

A Lady-úton, Kandy mellett (az elő-térben spanyol-nád) Ceylon.

463. Az u. n. Kapitányok kertje" Colombónál.

Ladikok" az átkeléstez. Kókuszpálmák

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója

1901. Bpest. 56.L

mdk

Hoffmann József

461.

A Lady-úton Kandynál (Vagy költséggel létesített tovaglóút, a melyet angol tovasnök számára építettek meg.)

Kitul és Arecapálmák.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 55. l.

mdk

Hoffmann József

459. Egy folyó mellett a kandy felé vezető úton. Ceylon.

460. gesztenyefák Darjeelingnél.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutató.
Bpest 1901 55. l

malk

Hoffmann József

458. Mangrova-erdő a Sirangan folyó mellett. (Azok a fobozok, melyek a Mangrovafákról lehullanak, befuródnak a mocsaras talajba s azonnal gyökeret vernek és levelet hajtanak.)

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 55.L

mdk

Hoffmann József.

456. Bambuszlid (Igen érdekesen szerkesztve. Az előtérben egy valodi kenyérfa.)

457. Sirangan, Mangrova-fák. Esteli hangulat.

Hoffmann J. Kiállitás Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 55. l

mdk

Hoffmann József

454. A Tigris-magaslaton Kandynál.

455. Falú Bandongnál Sava. (A helyszegek sürü bambusz-banána és egyéb fák közt feküsznek)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 55. L

mdk.

Hoffmann József

452/a. Tiepengtamnál. Sáva.

453. A Lady Horkensút fölött levő legyesucson. Kilátás a Kandy folyóra. Ceylon.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója 1901. Bpest. 54, 55. l.

mak

Hoffmann József

452.

A Guntur vulkán kráterjében, 1982 méter

(Zugás sistergés, kénes fojtó atmoszféra. Kitörési rettegésben tartják az egész környéket)

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.
1901. Bpest 54. l

mdk.

Hoffmann ~~János~~ József

448.

Rizsföldek Lobararnál. Java.

449. Sinangleya gyógyhely. Magasan fekszik.
(A lakosság betegség esetén bizalommal keresi fel.)

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901 54. l

mdk.

Hoffmann ~~János~~ József

450.
Erdő a Punksakon (rendkívül bujá)
451 Kis tó a punksaki őserdőben.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó
Tárgymutatója Bpest 1901.
54. l.

Mak.

Hoffmann ~~Louis~~ József

446. Kilátás a Kandy melletti lévő magaslatról a tóra. Ceylon.

447. Kilátás a hegyekre. (A Kandy felé vezető úton.) Ceylon

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Basel 1901. 5k. l

mak

Hoffmann ~~Jakob~~ József

444. Varing-fák Java szigetén

445. Siramgam, Kalászfalu Singapore szigetén.

Hoffmann J. Kiállítási magyarázó Tárgymutatója
Brest 1901. 54. l

mdk

Hoffmann ~~Lajos~~ József

442. Bejárat a singaporei kikötőbe. A világ egyik legszebb kikötőjének közepén áll.

443. Vámőrház a kikötő bejáratánál Singapore.

Hoffmann J. Kiállítás magyarázó Tárgymutatója
Brest 1901. 54. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

441.

A Vukit Thima erdejében, Singapore szigetén (balra majomkenyérfa, a gyümölcse osztott mint a narancs, sédes, keserinyés de azért kellemes ízű)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 53.L

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

440.

Kilatás a Vukit Thimáról a tengerre. (Itt volt a singaporei kormányzó villája) A kontinensről át látogatnak a tigrisek. Monsum vilarok.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 53. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

439.

Kilátás a Papandeyan második kráter-fokáról a völgybe és egy " kupjára.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901. 53. L

mak

Hoffmann ~~János~~ József

438.

Kilátás a Papandeyan legfelsőbb kráterfokáról (a talál völgye), a garinti síkra. (Jobbra szines mély tócsák.)

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 53. l.

mdk

Hoffmann ~~Lanos~~ József

436.

A forró katlan a Papandeyan kráterjében.

437. A Papandeyan kráterében (a nagy kráterfallal.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.

Brest, 1901. 53. l

mdk

Hoffmann ~~Louis~~ József

434. Pulo Rondo. (Egy korallszirtekkel övezett volt kráter, Sumatra é.nyugati csúcsa közelében.) Indiai Óceán.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Pest 1901. 53. l

Hoffmann ~~János~~ József

432.

A penangi szoros bejárata.

433. A „Vindobona" hajó látsó részének bal oldala. Útban Singapore ból Hong-Kong felé.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 53. l

mdk.

Hoffmann ~~Janos~~ József

430.

Bemszülöttek kunyhói Bandongban. Java.

431. A Japanstreet Singaporéban (A gazdagon díszített épület egy rosszlírű ház)

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901

53. L

Malk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

316.

Bambuszerdő Nagypurban. Közép-India.

317. Vegetário, Amanatyka mirnál (Átmeneti tegység Dél India felé.) Dekan.

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója

Brest 1901. 38. l

mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

314. Benares (Sindia Gtat éjjel)

315.

A nagy Gopura (csarnokkal a madurai templom udvarában) Dél-India

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 38. l

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

319. Az Advodan fő (Átmenetei Legység Dil-India felé.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Gyest. 1901. 38. l

mdk.

Hoffmann József

318.

A Triclinapalli Tänk a templomsziklával.
A tó közepén egy nymfáknak szentelt templom.

Hoffmann J. Kiállítás, Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 38. l

Malk

Hoffmann ~~Janos~~ József

320. A zörnyetegek csarnoka a madurai templomban. Dél-India.

321. Kokusz és Traveller-pálma. Dél-India

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 38. L

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

322.

Közigazgatási palota Benaresben a Mohamed mecsettel (melyet az Islam hívei a város legmagasabb pontján építettek azért hogy a kindukkal gemben való felsőbb-rendűségüket bizonyítsák)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901.

38. l.

melk

Hoffmann ~~Janos~~ József

323.

A benaresi nagy halottégető telep a Ganges mellett, éjjel.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója. Bpest. 1901 38. l

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

324.

Vegetáció a Gangés mellett Calkuttánál.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 38.

Hoffmann ~~Sámos~~ József

325.

A Ganges, napkelte előtt, Alahabad.

326. Világító torony a colombói kikötő előtt Ceylon.

Hoffmann J. Kiállítás: Magyarország Tanyamatatója
Bpest 1901 SS. 2

mdk

Hoffmann József

327. Közép indiai Tipusok.

327/a Jungal. Lakátlan vidék. Dekan.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tarqjmutatója
Bpest 1901. 38. l.

mdk.

Hoffmann ~~Sámos~~ József

32 p.

Vegetáció Kandynál, Ceylon szigetén

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 32.l

Dr. Hilz.

Medizinische Klinik Berlin

352

Vorgelegt: Herrn Prof. Curschmann

Assistent

Medizinische Dissertation

Inauguraldissertation Typus 1901. 352

MMK

Hoffmann József, ip.müv.

vert vasból való csillár, némely hibájának ellenére általában sikerültnek mondható.

Diener Béneé József: A karácsonyi kiállitás.
Magyar Iparmüvészet. 19oo.körül ? 11-2o.l.

mák

Hoffmann ~~Sanos~~ József

művei: 146. A luxori nagy pylon, a templom-
őrtökkel s a nagy obeliszkkel. (A bal-
oldali Párisban van)

Hoffmann Sanos. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest. 1901 19. l

mak

Hoffmann ~~János~~ József

144.

A karnaki templomból (Észak felé)

145. A királysírok völgye Thébánál (A Nilus balpartján, a lybiai sivatag felé eső legnagyobb leggyel.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901, 19. l

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

142. A danderai Hattor-templom nagy előcsarnoka.
(Az oszlopfejek Hattor fejeket alkotnak.)
143. Bejárat a medinet abu templomcsoporthoz.

Hoffmann J. Kiáltás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 19. l

mak

Hoffmann ~~Sanos~~ József

művei: 141. A luxori Templomból. (Holdfénynél. Az oszlopok közt a királyalakok, fejükön Felső- és Alsó-Egyptom koronájával)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Ppest 1901. 19. l

Molk

Hoffmann ~~Tanios~~ Sórsef

m: 140. A nagy Armadis Sptinos Gizelnél.
(A pyramisoknál)

Hoffmann J. Kiadtát. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901 19.e

mak

Hoffmann ~~Sámos~~ József

Művei:

138. A Horus-templom előcsarnoka (Ed fu)

139. Elefantine-sziget (Bazaltsziklák)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Brest 1961 19. I

mak

Hoffmann ~~János~~ József

137. A beni hassani sziklasírok (a középen egy természetes Sphinx fej)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 18. l

Mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

136. A karnaki templom második pylonja a templomörzökkel. (Napnyugta után)

Egyptom

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 18. l

mdk

Hoffmann ~~Sanio~~ József

134.

Medinet Abu (A vörösborna oszlopok keresztény templom maradványai)

135. A Rom ombos templomromok a Nilus bal partján.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 18. l

Malk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

nuvoi: 133

Jadaŭ sak palotája. Balra galamb-
ház. El Fayum. Egyptom.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Brest, 1901. 18. L

mdk.

Hoffmann ~~Janos~~ József

művei: 132. A Memnon kolosszus Thébánál.
(A régi Théba a Nilustól jobbra és balra szinte a hegyekig terult el. A templomcsoportok a közeli helysegek után kapták nevüket)

Hoffmann S. Kiéhitás. Magyarázó Tárgymutatója.
Brest, 1901. 18. l

mik

Hoffmann ~~Sámos~~ József

művei.

130. Ficus Banyane a kairói nagy parkban.

131. Mariet a lineves egyptolog háza a sakkarahi pyramisoknál

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 18. l

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

művei:

128. A fent-kutya barlangjánál (Hát-térben Assiut)

129. Denderában a Hatlor templom tetején

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest, 1901. 18. l

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

művei

126. Kalifasszok Kairónál. (A sivatag legyeivel a megkövesült erdőnél)

127. Medinet Abu. (Nagy templom udvar a királykolosszusokkal)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 18. L

mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

művei:

124. Kalifaszirok Kaironál a Makattammal (a látterben lajnali világítás.)

125. Djebel-en. A régi Aphroditopolis.

(Itt van a Nilus első számottevő esése.)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó. Tárgymutatója

Bpest 1901. 18. l

mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

művei.

122. A kaizói klalifaszirok egy része esti világításban.

123. Sat-fi városa a Nilus bal partján.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 18. l

mokk.

Hoffmann ~~Sándor~~ József

művei:

120. Djebel el Kassr a Nilus jobb partján vásári ikületekkel.

121. Elefantine-szigeten a Nilusban

Hoffmann S. Kiállítás, magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901. 17. l

M.dk.

Hoffmann ~~Sanios~~ József

művei:

118. Az El Callum fogadalmi mecset Kairóban kórházzal is könyvtárral.

119. A lybiai hegyjegtetején. Kilátással Hatasu királyné kertjére. (Balra a Nilus fennsíkja jobbra a lybiai sivatag.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901.

17. l

Melk

Hoffmann Sános József

művei

116. Holdas jelenet a Nelson alkonyatkor.

117. Hatasu királyné palotájának romjai a lybiai sivatag szélén. A királyné ift pompás kerteket létesített s a világ minden részéből hozatott növényeket. Férjet megölte, férfirulában uralkodott.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901, 172

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

művei:

114. Az El Callun foga dalmi mecset a kép jobb oldalán a kiblával (főoltár)

115. Djebel el Kassr a Nilus jobb partján.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 17.2

Mr. Lilja wins 3 hours!

Winner:

111 Dr. H. Gallwey wins during normal
time (Petition)

112. Lilja at Kent a Helm petition.

Hoffmann & Heitzmann Hauptstr. 70 Frankfurt/M.
Paust 1911. M. L.

mük

Hoffmann ~~Sámos~~ József

művei:

112. Vásaros Rajok a Középső Niluson.

113. A Tlália födelcetén. (ütközben Alexandria felé)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901. 17. l

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

művei

111. A mokattami rombadőlt mohamedán lovagvár (kilátással a Gizeh és Sakkarah pyramisokra)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 17. l

Mdk

Hoffmann ~~Sanós~~ Sójsef

művei

109. Ssanye helység a Nilus mellett. Az előtérben galambházak

110. A mi szállásunk a Birket el Kommnál Fayumban, a kísérő legénységgel együtt.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901

16. l

Mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

művei · 107. A beni hassani sziklasírok.
(az eddig felfedezett legjelentékenyebbek).
108. A Vilus jobb partján. Felső-Egyptom.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 16. L

Mallz

Hoffmann ~~Sanos~~ József

művei: 106 Mameluk sirok. A látterben a fellegvár a fehér alabástromból épült Mohamed Ali mecsettel.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 16. l

Berlin

Hofrat von Heuser

Meine, 105 Pfennighalf gerade. Ich bestätige es
Ihnen so gern mal in Ihrem Brief wieder
Nachsehen. Die Hochachtung.

Hofrat von Heuser Kleinstadt Hauptstraße.

M. L.

mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

művei:

105. Sek el Harid a Nilus jobb partján. (Fonn a sziklán egy kolostor áll. A barátok odaúsznak a hajóklox koldulni s a nők rémületére mezteleníl a fedélzeten Zeremnek.)

Hoffmann S. Kiáhitás. Magyarázó Tárgymutatója.
Brest 1901. 16. l

Nr. 167. Ich bin Herrn [illegible]
[illegible]
[illegible]
[

Mák

Hoffmann ~~János~~ József

művei

104. A Porta Triumphalis Kairóban.
(Bab el Naz az előterben siremlekkel.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó
Tárgymutatója Bpest 1901.

16. l

Mpfhr

Mpfhr

Mpfhr

Mpfhr

mak

Hoffmann ~~János~~ József

művei:

101. Abukir vörösa a Nilus partján

102. Djebel el Kasir a Nilus jobb partján.

103. Az ábítolagos lehj, a hol Mozest meg-találták, a nilusi vízmérő mellett. Kairó közelében.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó. Tárgymutatója
Bpest 1901

16. l.

Hoffnung stirbt

Anfang:

Ab 1 Menschen zu sehen in Reihen stehen
162. Dichter ab Mensch o Reihen geht-pendeln
163. nur Abfertigungs-Halle, o Lkw Tankwagen
Verkäufer, o Menschen Schlangen vorm Kassen Häuschen
Verkäufer.

Hoffnungen? Realitäten. Menschen: Lang-Anstehe
Hymne Ende 11.1

mdk

Hoffmann ~~Sándor~~ József

művei:

99. Napnyugta (a Nilus balpartja)

100. Fogadóterem a Mia Chamsarában (a melyet most egy kötélverő műhelynek használ). Kairo

Hoffmann J. Kiállítás: Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901.

16.2

Mainz

Stadtbücherei Mainz

Postkarte

Frau
Dr. Margarete Hoffmann
16c. Frankenthal a. Main Elisabethenstr.
(z. Zt. Mainz, Hindenburgstr. 34 bei Hoffmann)

Mainz, 3. Juli 1951

Sehr geehrte Frau Dr. Hoffmann!

Ihrem Wunsch entsprechend haben wir Ihnen

mdk

Hoffmann ~~Tainos~~ Sózsef

művei. 98. a Makattam lejtőjén Kairóban (kilátás a mameluk sírokra és a pyramisokra)

Hoffmann T. Kiáhitás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901, 16 l.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

művei

97. A kairoi egyetem udvara. (Az Iszlám uralom alatt a legnépesebb egyetem 6–10000 tanulóval.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Budapest, 1901. 15. l

Mayflower Hotel
Washington

May 4th, 1921.

Dear Mr. Hoover:

Thank you very much for your kind letter of April 29th. I am very glad to know that you are coming to Washington on May 9th, and I hope that you will be able to stay with us at the Mayflower.

Yours sincerely,

Herbert Hoover, Esq.,
Stanford University,
California.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

303. A delliz nagy mecset a bazártól nézve (Egyike a legnyozdusabb-épületeknek lárvon kapuval és csarnokokkal melyek a nagy udvart körülzárják.)

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója. Bpest. 1901. 37. l

Melk

Hoffmann ~~János~~ József

304. Egy observatorium sonjai Delli mellett.

305. 17 dellii Palli. (Domb melyről az angolok az utolsó fölkelésnél Dellit bombázták.)

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója: Bpest 1901. 3 f. 2

mák

Hoffmann József

306.

Kilátás Hajdúnánás melletti Tarakra.
Szakadozott őskőzet.

Hoffmann J. Kálmán. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 37. l.

Mdk.

Hoffmann ~~János~~ József

307. Safdar Sang sirja Delhinél (Safdar kitünö tudos volt)

308. Bazaltszikrák Adranál (Közép-India)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest, 1901. 37. l.

mik

Hoffmann ~~János~~ József

309/a.

Tengeri- és levegői kangulat az Indiai Oceánon, reggel 8 órakor.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója, Bpest 1901.

37.L

mlk

Hoffmann ~~Sanios~~ József

309/b Útközben Singapore felé (A Pulo Roso da világító torony a Malakaszorosban)

310. Végetáció Dél-Indiában

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901 3 f. L

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

311.

Kokuszpalmák és bambuszok (a Ganges egyik ága mellett Calcuttánál.)

Bengália

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 37.l.

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

312.

A Gonges egyik ága Calcuttánál (Kokusz banána, bambusz és sok más fa tenyészik itt. Sok a juta is. A levegő párás és forró). Bengália

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Brest 1901. 37. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

313.

Ven Tomaszkusz Benaresnél. Alatabad-kerület.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest, 1901 38. l

mdk

Hoffmann ~~Lajos~~ József

231.

Mohamedán sírok, egy Ficin Banjane csoport alatt. Ajmere.

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901.

29.L

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

230.

Fatipuri Sikri városa, melyet Akbar szultán a nagy építkező alapított (Vörös homokkőből épült, most csaknem feljeten, Magyatott. Néhány pap és ör lakik benne.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest. 1901. 23. l.

mdk

Hoffmann ~~Lajos~~ József

232/a

Napnyugta után az Indiai Oceánon. Éjszaki stél vízható

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 29. l

mdk

- Hoffmann ~~János~~ József

232/b

Napnyugta az Indiai Óceánon, csak-nyugati szél vártató.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó. Tárgymutatójs

Bpest 1901 29. l.

mdk

Hoffmann ~~Sándor~~ József

233.

Rani Sipáris (Egy királyné sírja, rendkívül szép márvány, ablakrostélyokkal)

Ahmedabad Radsputana

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901. 29.2

mdk

Hoffmann Sanos József

234.

A madurai templom kerítésfala a nyugati kapuval. Papok arany templomi kegytárgyat tordoznak időnkint körül.

Hoffmann J. Kiálulás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest. 1901. 29. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

235.

Siremlék a Tó partján Heyderabad mellett

Hoffmann S. Kiabitás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 29. l

mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

236.

Pulo Pera a) nyugatról. Pulo Pera b) dél-nyugatról (az Indiai Óceánban egyedül álló madárszikla.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 302

Hoffmann ~~János~~ József

238. Ajmere (A düledező) Dargali Patai mecsel. Sok papagály van benne. Nagy lármát csapnak

Hoffmann János Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatójs. Bpest 1901. 30. l

mdk

Hoffmann ~~Sanio~~ József

337.

Az Ahmedabadi vásár. (középen galamb-harak. az indusok nagyon kímélik az ahat-világot)

Hoffmann T. Kiskutás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901 30.2

ornk.

Hoffmann ~~Lajos~~ József

239/a Litközben Penang feli (Levegő-Langulat az Indiai Oceanon.)

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgy-mutatója.

Bpest. 1901.

20.l

mdk

Hoffmann ~~Louis~~ József

239/b. Szürke levegő-kangulat az Indiai Óceánon.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901

30.L

mdk

Hoffmann ~~Sanós~~ József

240. Helység Nagpurnal, Fikusz és Tamarisz-kusz fákkal. Közép-India

241/a Utkozben Singapur felé

Hoffmann P. Kiálítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901.

30.l

Blatt

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ Sóczef

241/b

Napnyugat. Ceylontol Singapore felé útközben

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó
Tárgymutatója Cpest 1901. 3.Ml.

Mak

Hoffmann ~~Sanis~~ Sózsef

241/e.

Napnyugta a Malaka szorosban.

Hoffmann S. Kiáhitás. Magyarázó
Tárgymutatója Bpest. 1901 30.l.

Mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

242. A Cacatoo-Lnie (utca) Bombayban a Tatatna Templom Kupolájával.

Hoffmann J. Kiállitás. Magyarázó Tarégmutatója Bpest 1901. 30. l

Malk

Hoffmann ~~Janos~~ József

243.

Régi utca a bomagi benszülött negjedben (Ebben a negjedben dühöngött a pestis.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1401

30. l.

mdk

Hoffmann ~~Janós~~ József

244.

Déli hangulat a Vörös-tengeren

245. A folyó partję Abu roadnál lombos fákkal.

Hoffmann S. Kiákitós Magyarázó

Tárgymutatója 1901. Bpest 30.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

246.

A parsik estéli ájtatossága a bombayi fengerpartou

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901

30. l

mdk

Hoffmann ~~Sarics~~ József

247.

Oldalbejárás az ahmedabadi meesetbe a pracon (A nép szines ruhákba öltözve) Radsputana.

Hoffmann: J. Kiállítás. Magyarázó Tárgyím.
Bpest, 1901. 31 l.

Mdk.

Hoffmann ~~Sains~~ József

248. Dél az Indiai-Óceánon

249. A folyó partja. Abn. rovatnál, datolya-pálmákkal

Hoffmann S. Kiáhitás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 31 l.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

250. A kalaram indus templom udvara.
Tatatus a prédikációs terenmel.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 31. l.

Mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

251.

Gwalior cröd kapuja belülről nézve

252. Agra cröd, balra a nagy mecsettel (a délnyugati oldalról nézve.

Hoffmann J. Kiskitás Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 31. l.

mdk

Hoffmann ~~Tainos~~ Sociéf

253/a b és c. Napnyugták Szingaporetól Hong-Kong felé útközben

254. Kút Sarai falurétl Samarisekusefákkal

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárjy-mutatója

Bpest, 1901

31.L

Mdk

Hoffmann ~~János~~ József

258/a.

Esti hangulat az egyenlítőn

258/b Komor hangulat az egyenlítőn

Hoffmann J. Kisklitás Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901

31.l

mdk

Hoffmann ~~Janós~~ József

25 f.

Koppant régi banának Ajmernél Mohamedán sirok fölött Radsputana.

Hoffmann J. Kiállitás. Magyarázó Tárgyumtatója Bpest 1901, 31. l

mdk

Hoffmann Sános József

255. A Maria Valeria gőz Lajón. Délelőtt az Indiai Óceánon.

256. A templom főbejárata a Golpura alatt Madurában. Dél-India

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgyaszentető.
Bpest 1901 31. l.

mdk

Hoffmann József

259.

A Tatatna Kalaram Templom kül-
seje Bombayban.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó
Tárgymutatója 1901. Bpest 32. L

mak

Hoffmann ~~János~~ József

260.

Ajmere kapuja (csinos magánházak a városban) Kocsik, madár árus. Cukornádat rágó bennszülöttek.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója. 1901. Bpest 32. l

Mdk

Hoffmann ~~János~~ József.

261.

Bennszülöttek a Poseidon fedélzetén. Ágyarkkal, konyhájukkal otthonosan helyezkednek el.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901, 32 l.

Melk

Hoffmann ~~Sámos~~ Sójsef

262.

Radspuťánai vadaszok egy szerocsantilopot ejtettek el. Ruházat-is fegyverzetük régi görög vizák képeire emlékeztet.

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 32. l

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

263.

A délavara-Templom (Kivülről nézve)

Itt nappal is látlat az ember figyist is leopardot.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 32.l

Malik

Hoffmann ~~Sámos~~ József

264.

A Fatihpur Sikriben (Akbar épi-
tette) Agra kerület

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó
Tárgymutatója. Bpest. 1901. 32 l

mdk

Hoffmann ~~[illegible]~~ József

328/a

Padanus-bozól Dekânban

329. Heyderabad Kilátása a ministeri palota erkélyéről Golconda felé.

Hoffmann S. Kiéhítás Magyarázó Tárgymutatói. Bpest 1901 39. l

.mdk

Hoffmann ~~Tanús~~ József

330.

Néptypusok Heyderab-adból.

331. A legszebb templom Benaresben.

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901

39.l.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

186. A lunori templom. (Részben kiásva a régi Téba egy része)

187. Jelző állomás a Suez csatornában

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901 22l

mak

Hoffmann József

185.

Dumpálma (Hyptán Argun)
Assuanban, gyümölcsével.

Hoffmann S. Kiállítás. Magjarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 22. l.

Mdk

Hoffmann ~~Sain~~ József

183.

A Shadvan-szigetek a Vöröstengerben

184. Szivattyn a Nilus jobb partján

Hoffmann J. kiáhitás. Magyarázó
Tárgymutatója Bpest. 1901. 2.2. l

Mak

Hoffmann ~~János~~ József

182. Port-Said a Szuezi csatornától a tenger felé nézve

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutató. Bpest 1901. 22. l.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

179. Bemenet Assuan felé.
180. Djebel el Hes a Nilus jobb partján
181. Suez városa a hasonnevű csatorna mellett.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutató
Bpest 1901. 22. l

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

176. Djebel el Selsele (jobb part)
177. A Rameseumból. (A régi Thébában)
178. A Vilus jobb partja

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgy-mutatója.

Bpest 1901. 21. l

mdk.

Hoffmann ~~Lajos~~ József

175. Az Isis templom nagy udvara, Philae-szigetén (jobbra az u.n. Pharao-sír)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutató. Bpest. 1901 21. l

Mdk

Hoffmann ~~Janós~~ József

173. A Sakkarah pyramis az Anas-
mistól nézve.

174. A Szent Kutya barlangjanál lévő
sírtelep

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 21. l

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

171. Az Isis-templom előcsarnoka Philae szigetén, a második pylonnal. (a kapu mellett levő lossen nyílásokban zárlórudak voltak)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Rpest 1901 21. l

Mdk.

Hoffmann ~~János~~ József

169. A Nilus csése Ptylaenál. Felső-Egyptom.

170. Dieme város maradványai a Bíket al Korūmnál (Korum-tó a Fayjum cúvisban

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 21. l

mdk.

Hoffmann ~~Sanos~~ Sósef

167. A karnaki templommaradványok a Nilus felől nézve. Felső-Egyptom.

168. A meduni pyramis. Egyptom legrégibb épitésceti emléke.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Szept. 1901. 21. C

Mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

166. A szent kutya barlangjánál
[a háttérben Assint. Fele utja Asnan felé]

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tarqmutatója
Bpest 1901 21. L

Melk

Hoffmann ~~János~~ József

164. A Nilus jobb partja, Teherlajóval, mögötte a sivatag fehér homokja.

165. A beni hassani u. n. Dianatemplom

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgy-mutatója.

Bpest 1901. 21. l.

mak

Hoffmann ~~Janos~~ József

163. Helység a Fayum oázisban. A kép közepén galambház, balra ettől palota. Egyptomban a galambokat trágyájuk miatt fartják.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó. Tárgymutatójú. Bpest 1901. 20. l.

mdk

Hoffmann ~~Sanios~~ József

162. Tamariszkus-erdő az El Korun fő mellett (fatörzseken kaktuszok kúsznak föl.)

Hoffmann S. Kiáltás. Magyarázó Tárgymutatójs. Bpest 1901. 20. l

Mik

Hoffmann ~~Janos~~ József

161. Kilátás az első nagy pylontól a karnaki nagy oszlopcsarnokra. (A régi Théba.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 20. L

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

159. Beliane (Abydos nilusi állomása.)
160 Töld víz a vörös tengeren.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 20. l

mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

158. A heliopoliski obelisk Kairó mellett. (A régi világ legnagyobb egyetemének egyetlen maradványa.)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 20. l

Mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

156. Az első dumpálmák, melyeket ütközben láttunk.

157. Abydos, Egyiptom két forrásának a fövetség temploma.

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 20. l

mdk

Hoffmann János József

154. A 2. szám király-sír, a Királysírok völgyében

155. A Barkuk szultán kalifasírjának az udvarában.

Hoffmann J. Utáltitás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest. 1901.

20. 2

mák

Hoffmann ~~Sanos~~ József

153. A kom-oboi templommaradványok a Nilus jobbpartján (Pusztulóban vannak mert a Nilus mindig elmossa egy részüket)

Hoffmann S. Kiállitas. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901 20.L.

mák

Hoffmann ~~Sámos~~ József

művei: 151. Abu Henis sírja a Nilus jobb partján
152. Szent sír a Nilus jobb partján.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901 20. l

Hochmann József vannak

5. *Frics Gyula:* A József-aknai 1888. évi vízbetörés története. A XXIII. Bányamentő Konferencia évkönyve. (Salgótarján 1979). – További részletes irodalommal
6. *Frics Gyula:* Nógrád megye részletes műemlékjegyzéke. (Salgótarján, 1987). – További irodalom feltüntetésével
7. *Dr. Gajzágó Aladár:* A salgótarjáni iparvidék. (Salgótarján, 1962). – További irodalom feltüntetésével
8. *Gretzmacher Gyula:* A Salgó-Tarjáni József-akna nevű bányamezőnek kifullasztása 1888-ban. Bányászati és Kohászati Lapok, 1889. 6–7 sz.
9. Miklós Imre visszaemlékezéseiről készült jegyzőkönyv. (Salgótarján, 1937. I. 30. – kézirat)
10. *Szabó Béla:* Salgótarján története. (Salgótarján, 1972). – További irodalom feltüntetésével
11. *Szvircsek Ferenc:* Vezető a Pothornik József Bányamúzeum történeti kiállításához. (Salgótarján, 1987)

MW 1990/4

HOCHMANN JÓZSEF BUDAPESTI VASMŰVES

A XIX. század utolsó harmadában a vasművesség egészének egy töretlenül felszálló ágává fejlődött a kovácsoltvas-művesség, és az eklektika építészetének „palazzo" homlokzatú házaira gyakran színvonalas, sőt olykor magas művészi igénnyel készült kovácsolt rácsok kerültek. A három város egyesítéséből alakult Budapesten fellendült az építkezési kedv, és ezzel egyenes arányban növekedtek nemcsak számszerűségükben, de színvonalukban is a művészi kovácsolással alakított rácsszerkezetek.

A századfordulóra egy olyan műlakatos gárda nőtt fel, amely hazánk igazi vasművesközpontjává tette Budapestet, de e művesség Európának is számottevő centruma lett. Az építészettel kapcsolatos járulékos műipar, elsősorban a műlakatosság nemcsak hogy nem kapott megfelelő ismertetést az építészet- vagy iparművészet-történeti munkákban, de gyakran teljes elhallgatásával – néhány kivételtől eltekintve – névtelenekké váltak mesterei. Az utolsó mintegy két évtizedben az iparművészet e sajátos ágának feltárására irányuló kutatás látványos eredményeket hozott, és egyre plasztikusabban áll előttünk e korszak mestereinek és műveinek sora. Ennek következtében egyre biztosabb támpontot kapunk e művességnek az európai kovácsoltvas-művességben elfoglalt helyére, és egyre inkább fel lehet rajzolni az eklektika és a szecesszió vasművességének hazai fejlődését, páratlan eredményeit. Ám a színvonalas műveknek nem csupán topografikus felsorolása szükséges, indokolt a mesterek monografikus feldolgozása is, mert az alkotók életútjának felvázolásával e művesség művelőinek változatos képét követhetjük nyomon. A kiemelkedő, a kovácsolás fáradságos munkáját művészi tökéllyel végző, és a kevésbé számottevő, az átlagigényt kiszolgáló, csupán az iparszerű mesterség szintjén termelő műiparosok monográfiájának egymás mellé helyezésével kerekedik ki egy összefüggő reális kép kovácsoltvas-művességünknek e jelentős időszakáról.

E korszak mestereinek egyike Hochmann József, akit a ma is élő szakmabeliek már nem ismernek, neve az emlékezetből is teljesen kikopott. Igaz, a sors rövid alkotó életet engedett részére, de ez is elegendő volt, hogy névjegyét letegye a magyar kovácsoltvas-művesség történetében. Páratlan életút ugyan nem jellemezte pályafutását, korának olyan magaslatán álló műlakatosok munkáinak minőségi színvonalára mint Jungfer Gyula, Árkay Sándor, Páder Nándor, vagy az előbbieknél fiatalabb Forreider József, Tiringer Ferenc stb. nem ért fel, de ő is annak a nagy mestereket többé-kevésbé követni tudó alkotógárdának érdemes tagja, amely Budapest városképének formálójává növekedett, és gazdagította e művesség sokszínű világát.

Hochmann József 1870-ben született,[1] 1896-ban szerepel első ízben a lakatosmesterek jegyzékében.[2] Műhelyét a Rózsa u. 14-ben nyitotta meg, majd 1902. aug. 1-jével Szegényház tér 4. (ma a Rózsák tere) alá helyezte át.[3] Megbízásaink nagy száma üzemének bővítését sürgette, és 1910-ben az újonnan épült ipartelepére, a Dongó u. 11. alá helyezte gyárrá fejlesztett műhelyét.[4] Itteni munkássága már csupán két évig tartott, mert 1912. ápr. 28-án 42 éves korában elhunyt.[5] Ezt követően felesége irányította az üzemet néhány évig.[6] A cég a mesterek jegyzékében 1916-ban szerepel utoljára.

A század első évtizedének végére már 150–160 fős gyára volt,[7] ennek ellenére a nagyobb szerkezeti munkák mellett a művészi kovácsolású alkotások sorát készítette, amely kezdettől fogva jellemezte üzemének-műhelyének profilját. A lakatos ipartestület is számon tartotta e műfajban végzett tevékenységét. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat 1899-ben kérte a budapesti lakatos... stb. ipartestülettől azoknak a tagoknak a megnevezését, akik iparművészeti tárgyak készítésével is foglalkoznak. Az ipartestület többek között őt is megnevezte.[8] Mesterünk 1900-ban már az Országos Magyar Iparművészeti Társulat

1. Az egykori pénzügyminisztérium palotájának kovácsoltvas kapuja a budavári Szentháromság téren

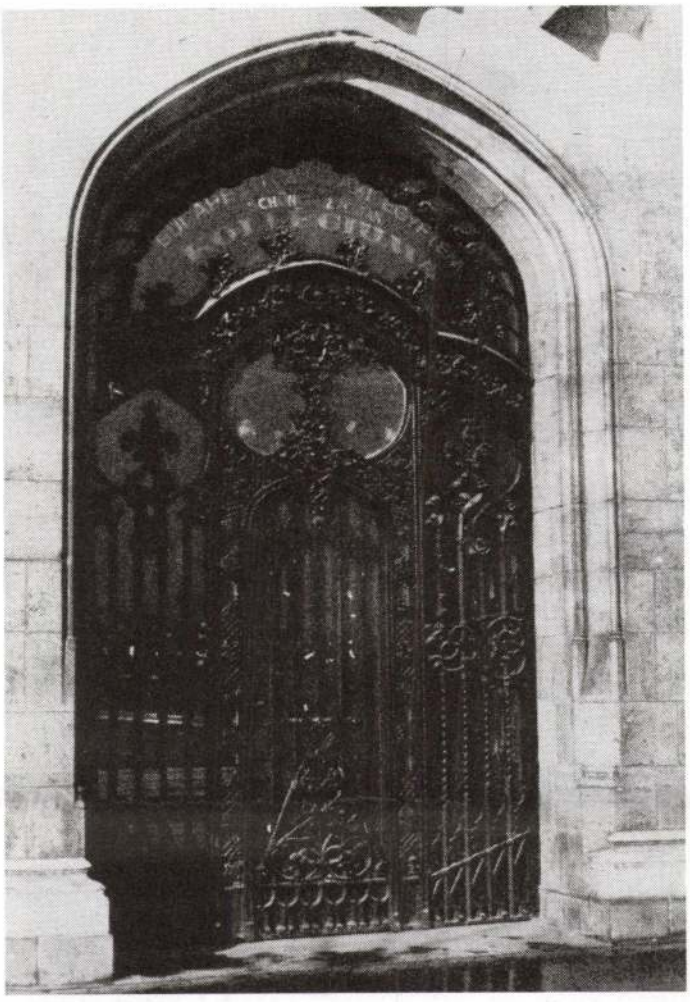

tagja,[9] és a társulat karácsonyi kiállításain műveivel rendszeresen részt vett.[10]

Mint tekintélyes mester, a lakatos közéletben is szerepet vállalt. Évekig a lakatos ipartestület elöljárósági tagja,[11] 1907-ben a lakatosok nagy seregszemléjére összehívott Lakatosmesterek I. Országos Nagygyűlése rendezőbizottságának alelnöke volt, és a Lakatosmesterek Országos Szövetségének tisztikarába az 1907. ápr. 1-jei nagygyűlésen számvizsgálónak választották.[12]

Hochmann József a gyárrá fejlesztett üzeme alkalmazottainak megtartásához tömegmunkák elvállalására is kényszerült, ám több igen kvalitatív alkotása e korszak kovácsoltvas-művességét gazdagította. Ezek érdemesítik arra, hogy munkásságának e periódusát elemezzük, jelentősebb munkáival részleteiben foglalkozunk, ezzel őt a teljes elfeledettségből kiemeljük, és helyét a XIX. századvég és XX. századelő vasművességében elfogultságtól mentesen kijelöljük. A feladat nem könnyű, hiszen a vállalkozó típusú Hochmann József sokrétű munkássága egyenetlenséget mutat, de a művei között fel-felbukkanó, a jó átlagnál nívósabb alkotásai megbecsülésre és kiemelésre érdemesek, a korszak kovácsoltvas-művességének jobb darabjai közé tartoznak.

Korai munkái közül a budavári Szentháromság téren álló egykori pénzügyminisztérium műlakatos szerkezeteit említjük. Fellner Sándor a díszes palota építésénél bő

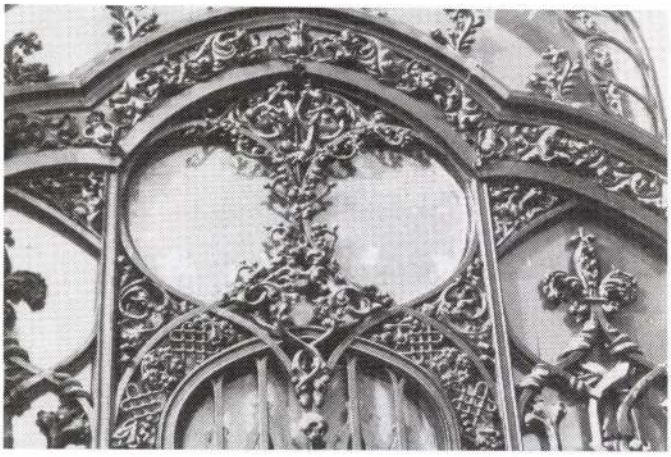

2. Az egykori pénzügyminisztériumi palota kovácsoltvas kapujának részlete

3. Az egykori pénzügyminisztériumi palota kovácsoltvas kapujának részlete

4. Budapest, a Honvéd u. 3. kovácsoltvas kapuja

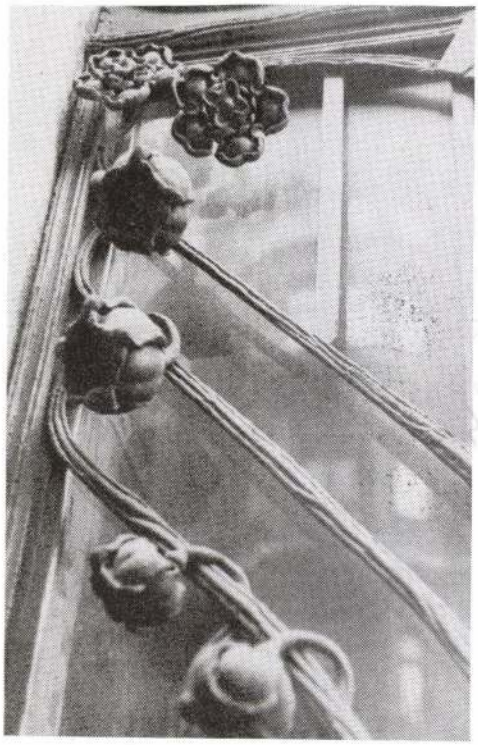

5. Budapest, a Honvéd u. 3. kovácsoltvas kapujának részlete

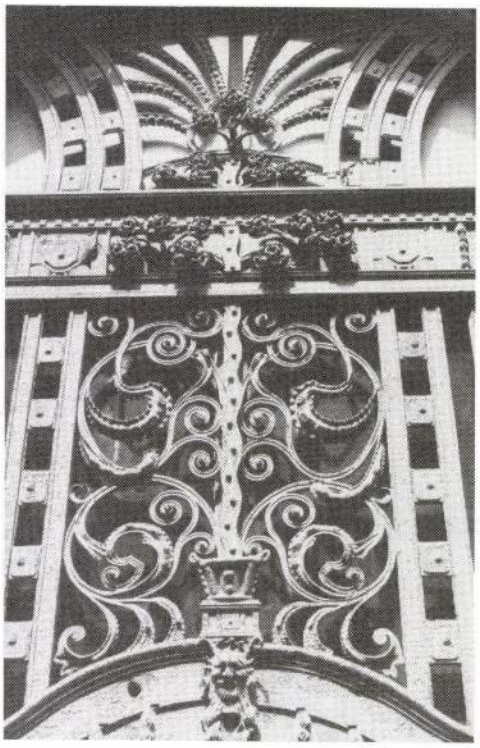

6. Budapest, a Széchenyi u. 14. kovácsoltvas kapujának részlete

szerepet szánt a díszkovácsmunkáknak. A megtartott versenytárgyaláson a kor jeles műlakatosai versengtek a megbízásért. Részt vettek ezen: Árkay Sándor, Jungfer Gyula, Hochmann József, Lepter János és Pick Ede műlakatosok.[13] A költségvetést benyújtók személye is jelzi a feladat kvalitatív jellegét, az elvégzendő munka volumenét.

A kivitelezéssel végül is mesterünket bízta meg az építőbizottság,[14] noha a legolcsóbb ajánlatot Pick Ede tette, de Árkay és Jungfer is alacsonyabb áron vállalta, mint mesterünk. Csupán Lepter János ajánlata volt magasabb. Korántsem egyedülálló eset, hogy nem a legolcsóbb ajánlattevővel kötnek szerződést. E kor gyakorlatára jellemzően nagy súllyal esik latba a mintadarab színvonala, amelynek benyújtását jelentősebb építkezés – főleg középület – esetében gyakran kikötik. A megadott árral vetik össze a mintadarab kvalitását, és döntenek a vállalkozó személyéről. Az épület lépcsőkorlátjának kivitelezése csak átlagos műlakatos képességet követelt, ám a főhomlokzat három robusztus kapuzata (ma már csak egy van meg) a századelő kovácsoltvas-művességének számottevő alkotása. A szabályosan szerkesztett gótizáló formában már a szecesszió eleganciája is érvényesül. Az erőteljes rusztikus vaspálcák és a bonyolult díszítőrendszer pontos kapcsolódása, a sujtásos motívumok precíz illeszkedése, a levelek domborítása, a vasfaragású torzfejekkel díszített kopogtató, a sárkányornamentikával kovácsolt, faragott zár mesterien formált alkotásról tanúskodik. Oromzatának csipkefinomságú ornamentikája gyakorlott kézre vall. A pompagazdag kapu alakításában nincs semmi félresiklás. A plasztikusan csapongó indák, a kapaszkodó kacsok, a stilizált levelek formai biztonsággal illeszkednek az alkotás egészébe. Artisztikus kovácsoltvasmunka született mesterünk keze nyomán, olyan, amely méltó kiegészítője, sőt – talán nem túlzás –, elengedhetetlen alkotórésze is Fellner palotájának. A tágas téren a három hatalmas

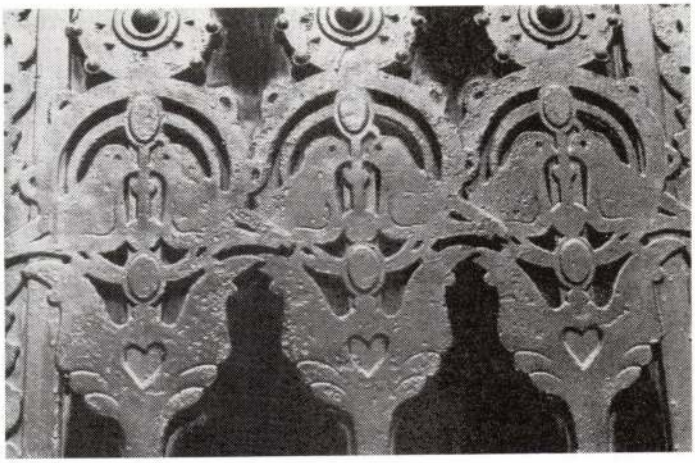

7. Budapest, a Népszínház u. 32. kovácsoltvas kapujának részlete

kapu jól érvényesült, súlyos tömegük az épület statikai biztonságának érzetét még fokozták.

A gótika vasművességében a naturalisztikusan alakított flóra – az ún. faág gótika – a szecesszióban is megjelenik, és e formálás egyik lenyűgöző műve a lipótvárosi Honvéd u. 3. kapuzata.

A göcsörtös, rusztikus, erős plasztikájú, szétágazó, egymásba kapaszkodó kacsok, ágak és az indákból kinövő virágok célszerű rendben futják kijelölt pályájukat, mégsem a szigorú szabályosság tűnik ki a kapuról, mert ornamentikája az őserdei liánokat juttatja eszünkbe. A virtuóz kovácsolási technikájú kaput 1903-ban, Vidor Emil terve szerint készítette mesterünk.[15]

Hochmann József további jeles, ugyancsak igazi művészi kovácsmunkát tanúsító műve a Lipótvárosban a Széchenyi u. 14. sz. ház 1907-ben készült hatalmas, magasságában három részre osztott, erős párkánykiülésű, alsó oromzatán ördögfejjel, felette kosárból kinövő indákkal, a felsőn csokorba rendezett vasrózsákkal díszített rusztikus kapuzata.[16] A gyalogbejárat rózsával, akantuszlevéllel ékített. A vasrózsák a Honvéd u. 3. kapujával mutatnak formai rokonságot.

A Lovag u. 20. kapuzata (1906) ornamentikájának vázát levélben végződő göcsörtös ág képezi, melyről gubók függenek alá. A Honvéd u. 3. sz. ház kapujához hasonló, felületi megmunkálású faág már kevésbé rusztikus, nem közvetíti a vassal való kemény birkózás nyomait. A kapu feletti lunettarács kompozíciójában az „M" monogram az építtető Muray Róbertnére utal.[17]

A Néphadsereg u. 7. kétszárnyú vasajtajának (1906) üvegezett részét csigába forduló virágbimbós pálcák védik, amelyeket alul csigák díszítenek, üvegezett felülvilágítóján pedig domborított akantuszlevelekből szövődik a rács.[18]

E két utóbbi munkája kevésbé látványos, virtuozitásban szerényebb alkotás, de az átlagos teljesítménynél némileg magasabb kvalitást mutat.

A József nádor tér 11. fakapujának rácsa (1902) ma már lepusztult állapotában siralmas látványt nyújt. Az életfát szimbolizáló rácsozat plasztikusan formált levelei letöredeztek, és a kóróként meredező ágak már nem is emlékeztethetnek egykori dús lombozatára, csupán két megmaradt levéltöredék alapján alkothatunk némi fogalmat a kompozíció egykori gazdagságáról.[19]

Átlagos színvonalú, rutinjellegű, csupán mesterségbeli jártasságot mutató munkái közül megemlítjük a Népszínház u. 10. domborított torzfejekkel, húzott csigákkal díszített kapuját,[20] a Népszínház u. 32. galambos, stilizált liliomos ajtaját,[21] a Bercsényi u. 10. füzérdíszes kapuját,[22] a Kazinczy u. 29–31. zsinagóga áttört rozettákkal díszített, szerény formálású kapuját, valamint a Dávid-csillaggal és héber felirattal ékített, kovácsoltvas szerkezetű esketési emelvényét,[23] a Magyar Vasúti és Hajózási Klub (Csengery u. 68.) egykori palotájának kapuit és díszvasalásait,[24] a Szondy u. 73. (Munkácsy M. u. 23.) bérpalota lakatosszerkezeteit[25] és még sok más épületre készült kovácsoltvas munkáit, melyeknek –

csekélyebb jelentőségük miatt – felsorolásától eltekintünk.

Hochmann József alkotásain a szecesszió sokfelé szétágazó hajtásából több is fellelhető. A népies ízléstől, a floreális motívumokon át a keletieskedés kicsengéséig a Styl 1900 minden áramlata felbukkan munkáin, bár az igazi tehetség invencióját művei – néhány kivételtől eltekintve – nélkülözik. Azonosított alkotásai alapján nem tudunk szigorúan pontos látleletet adni munkásságáról. Abban biztosak lehetünk, hogy Hochmann Józsefet nem az élvonalbeli mesterek között kell számon tartanunk, műveinek egyenetlensége arra méltóvá nem teszi, de a középmezőnybe mindenképpen besorolhatjuk. Néhány műve, mint pl. a budavári volt pénzügyminisztérium palotája, a Honvéd u. 3., a Széchenyi u. 14. épületek kapui a XIX–XX. századforduló hazai kovácsoltvas-művességének színvonalas, védelemre érdemes alkotásai.

Fővárosunk – a háborús romlás ellenére – még ma is gazdag kovácsoltvas kapukban, rácsokban, de a rendszeres karbantartás hiányában állapotuk egyre romlik. Némelyiket a végső enyészet fenyegeti, nélkülük arcát vesztett lesz a város, márpedig egy település nem lehet igazán vonzó otthon, ha pusztulni hagyja múltját.

Pereházy Károly

JEGYZETEK

Rövidítések:
MÉ = Magyar Építőművészet
MI = Magyar Iparművészet
LL = Lakatosok Lapja
MLL = Magyar Lakatosmesterek Lapja
MP = Magyar Pályázatok
VL = Vállalkozók Lapja

1. MLL 1912. máj. 5. p. 6. „Hochmann József temetése ápr. 30-án délután ment végbe. Alig 42 éves korában ragadta el a halál, özvegye fogja a gyárüzemet tovább vezetni." Születési idejét halála időpontjától visszaszámolva állapítottuk meg.
2. Budapesti Cím- és Lakjegyzék 1896. p. 450.
3. VL 1902. júl. 3.
4. MLL 1910. nov. 20. p. 6.
5. Lásd 1. sz. jegyzet.
6. Ua.
7. MLL 1906. 3. sz. p. 9.
8. LL 1899. jún. 16. 11. sz. p. 93.
9. MI 1900. évi május havi melléklete.
10. MI kiállítási beszámolója a századforduló után több évfolyamban.
11. Pereházy Károly: Budapest utolsó száz esztendejének kovácsoltvas-művessége és jelentősebb mesterei. Építés-építészettudomány VIII. kötet 3–4 sz. 1976. p. 355.
12. Zombory Béla: Lakatosmesterek I. Országos Nagygyűlésének Naplója. Bp. 1907. p. 30.
13. VL 1902. máj. 7. Jungfer Gyula 108607,27 K., Lepter János 129006,85 K., Hoffmann (helyesen Hochmann) József 128784,12 K., Pick Ede 91271,80 k., Árkay Sándor 96399,40 K.
14. VL 1902. aug. 6.
15. MP 1907.
16. MÉ 1908. 5. sz. p. 5.
17. MP 1908.
18. Jelzés a kapun.
19. MP 1906.
20. Jelzés a kapun.
21. Jelzés a kapun.
22. Jelzés a kapun.
23. VL 1913. okt. 1. p. 14.
24. VL 1912. dec. 18. p. 9.
25. MP 1906.

A BARANYAI GRANERKOLÓNIÁK

Modern településeinket köztudottan bizonyos uniformizálódás jellemzi. A régi patinás negyedek, utcák, házsorok vagy magányos házak külön jelentőséget kapnak ebben az építészeti háttérben. Településkultúránk ilyen karakteres színfoltjai a műemlék jellegű falurészletek, városnegyedek vagy önálló településegységek. Ebbe a sorba helyezhetők hazánk bányászkolóniái, amelyek közvetlenül a bányák közelében települtek azért, hogy a dolgozók minél közelebb legyenek munkahelyükhöz. Továbbá az üzemhez való lekötöttség célját is szolgálta, valamint az idegen nemzetiségűek letelepítésére adott lehetőséget. Pécs környékén 1871-ben például a fizikai dolgozók 69%-a volt idegen ajkú, s az összes dolgozók 45%-a lakott a kolóniákban, 1940-ben már több mint 50%-uk.

E miniatűr települések jellegzetességei közé tartozik, hogy Magyarországon a civil (tehát nem katonai) foglalkozások közül főleg a bányászság részére építettek a bányatulajdonosok ilyen zárt településeket. E kolóniák összességükben egész rendszert adnak ki. A korábbi évszázadainkban a katonáskodással foglalkozó etnikumok, illetve kisebb népcsoportok (konkrétan a besenyő határőrök, a székelyek, a hajdúk, külföldön a kozákok) építettek ilyen arculatú telepeket a határgyepűk mentén. Bár később már a kolóniák telepítése nem egyedül bányászati jelenség, mert a nagyüzemek szintén hoztak létre még a múlt században munkástelepeket. Például a kohászat Diósgyőrön, a gépipar Csepelen vagy általában a téglagyárak körül alakítottak ki munkástelepeket.

A bányászkolóniák helyrajza természetesen egybeesik bányavidékeinkkel. Dél-Magyarországon, Baranya megyében három tömb írható le. Északon Mázaszászvár és térségében már 1888-ban állott bányatelep, valamint Nagymányok területén, a Mecsek központi részein Komlón 1894-ben kezdték építeni: a Mecsek déli lejtőin Pécs város mai külső részeiben. Az egyes, nagy vonalakban megjelölt területeken belül további tagolódás tapasztalható, sőt eltérő ismérvek sora regisztrálható. A három tömb közül a Pécs vidéki (dr. Babics András kandidátus, történetkutató terminológiája) a legérdekesebb, hiszen itt maradt fönn szinte változatlanul az eredeti funkció, a korabeli beépítési mód, valamint a múlt századi díszítésbeli és formabeli megoldások sokasága. Foltszerűen még fellelhető Komlón is a vízmű mögött, az Anna-akna közelében.

A Pécs vidéki kolóniák hajdan Pécs határában állottak, mintegy 20 km hosszúságú láncolatban a Mecsek déli lejtőin. Fekvésük párhuzamos vonású, többségük délre nyíló völgyben áll, szabályos mérnöki alaprajzolatú rendszerben, az enyhe mediterrán vonásokkal színezett klíma alatt az erdők közvetlen közelségében.

Jelenleg valamennyi Pécs város kapuin belül emelkedik. Önállónak ítélhető belső életük azonban változatlan, autonóm településegységeknek, sőt néhol külön településnek tekinthetők. Létrejöttük háttere történetileg azonos a magyar nemzetállam és a magyar kapitalizmus kialakulásának eseményrendjével, hiszen több nemzeti nagyságunk személyesen döntő szerepet játszott kiépítésükben. Hazánkban a modern nagyipari kapitalizmus a 19. század első felében jelentkezett. Az osztrák birodalom egyik tőkeerős, ambiciózusan terjeszkedő részvénytársasága a Dunagőzhajózási Társaság ekkor jelent meg Magyarországon.

A Duna Gőzhajózási Társaság (DGT) lényegét tekintve kereskedelmi-hajózási vállalkozásként alakult meg, s a bejárhatóvá tett, mintegy 2000 km hosszúságú Dunát használta föl üzleti céljaira. E vállalkozás megkezdésében igen lényeges szerep jutott a magyar nagybirtokosoknak, köztük gróf Széchenyi Istvánnak. Az 1831-től működő részvénytársaság (a DGT 1831. ápr. 22-én kapta meg a koncessziót) a mediterrán világba gabonát, marhát, ipari készítményeket szállított, s onnét déli gyümölcsöket, fehérfémeket, alapanyagokat hozott a kontinens iparosodó államaiba. Kereskedelmi

tranzitvállalkozásait gőzhajókkal bonyolította le. Ezekhez kalóriadús fűtőanyag kellett. Az energiahordozó kőszenet többségében Pécs környékén termelték ki, főleg 1853-tól. E térség földrajzi helyzete több előnnyel kecsegtetett. A mohácsi kikötő mindössze 40–50 km távolságra esik innen és a hajózási útvonal középpontjában feküdt, a Fekete-erdő és a Fekete-tenger között.

A kolóniák építéstörténete hetven esztendőben jelölhető meg. A munkálatok 1855 körül indultak meg és 1924-ben fejeződtek be. Azóta csupán az esetleges szanálások, átépítések jelentenek változásokat. Például Borbála-telep, Cassián-telep, Hársas-telep részleges vagy teljes felszámolása. A két megjelölt időpont eléggé tág, természetesen a kettő között lényeges események mentek végbe.

Általános vonása a telepeknek, hogy több fázisban épültek, több periódusban nyerték el mai alakjukat, kiterjedésüket. Minden lényeges terjeszkedés vagy új telep alapítása a nagyvállalat konjunkturálisan felívelő időszakaihoz kötődik.

A legelső telepet a Gesztenyésben, majd azt folytatva a mai Pécs-bányatelep helyén emelték. A keskeny, déli irányba futó völgyben nyitották meg a DGT legelső aknáját (András-akna) 1853-ban. A monopólium terjeszkedése során minden aknáján vagy annak közelségében telepet épített. E lépéssel munkatársait helyhez kötötte. Az első aknát és telepet egyre több és több követte. Gyakorlatilag 5–10 házból álló csoportot már kolóniaként kezeltek. 1871-ben már 10 kolónia terült itt el 640 lakással és 551 munkáslakóval.

A századforduló után az egész bányavállalat nagy iramú koncentráción esett át. Az átformálódási tendencia a termelés szerkezetére és a kolóniákra egyaránt kiterjedt. A bányavállalat vezetői koncentrálni igyekeztek erejüket, munkatársaikat. A régebbi telepeket összevonták vagyis az üres helyeket beépítették, az új kolóniákat központi helyre tették. A legutolsó Pécs vidéki bányatelep, a Mecsek-telep építését 1924-ben fejezték be. A munkálatokat Engert Ádám mérnök vezette. Marsay (Marovits) Andor építési vállalkozó alkalmazásában dolgozott. Egyébként a városrész víztornyát is ő építette. Ezekkel a műszaki beruházásokkal befejeződött a múlt század óta folyamatosan haladó építkezés, amelyek során már 1859-ben vízvezeték épült a nagybányai telepen.

A kolóniák sajátosságait hosszasan lehetne ecsetelni. Részben már szó esett róla, hogy a polgári foglalkozásúak közül főleg a bányavállalkozók, illetve a gyárosok alkottak ilyen zárt rendszerű, azonos kivitelezésű, egyazon funkciójú tömböket képező településeket. Egyedi különleges vonásaik jórészt ebből a történeti-foglalkozási különállásból és hagyományrendbeli, valamint az erőteljes nyugati hatások erővonalaiból vezethető le. A német építészeti kultúra magyarországi hasonmásainak tekinthetők. Megszerkesztettségük és külső megformálásuk is azok szerint alakult. Gondoljunk a favázas szerkezetükre (Fachwerk), a magas alpesi tetőkre emlékeztető tetőtérkiképzésre, a padlástér-beépítés elterjedtségére és egyéb funkcionális és formabeli megoldásra. Nálunk a bányászok életmód tekintetében az ipari munkásság és a mezőgazdasági dolgozók határmezsgyéjén állnak. A két ágazat sajátos ágait egyesítik életmódjukban. A természeti környezetben lévő telepeik természetszerű tárgyi lehetőséget adnak e kettős kötődésű életmód kialakulásához, és permanens fenntartásához.

A telepek eredeti rendeltetésüket és építészeti alapszövetüket, külső jellegzetességeiket napjainkig szinte változatlanul őrzik! A bányászság kollektív létformájának, életrendjének hiteles építészeti hordozói, hiszen a házaknak nyitott udvarai vannak, egymáshoz közel eső bejáratai, közös kutak, közös füstölők sokaságával. Korábban minden telep külön magazinnal (bolttal), élelmiszertárral és vendéglővel rendelkezett.

A 19. században épült házak, telepek összefüggő láncolatot, laza rendszert alkotnak a Mecsek déli lejtőin. A nyugatról idetelepült mérnökök (Rücker, Cassián) tervei, formabeli megoldásai hazai emlékek lettek, hiszen a kolóniák építészete kisugárzó hatást gyakorolt szűkebb környezetére. Pécsett több helyütt (pl. a kertvárosban) fölismerhetők e kisugárzó góc hatására emelt építmények.

Mai arculatuk és várható perspektívájuk az általános történeti, életmódbeli változások, átformálódások tükörképe. A zárt bányászvilág falai megrepedeztek, hiszen már más vidékek szülöttei is vállalnak munkát a bányákban, és kapnak lakást e telepeken. A mai bányászok jó részének

lakása a város különböző pontjain helyezkedik el. Az egykor zárt világ felbomlásával hagyományai, szokásai halóványulnak, lassan-lassan szertefoszlanak. A gránerházakat korszerűsítik, sok esetben megnagyobbítják, ezzel múlt századi arculatukat elvesztik, új formát, építészeti megkomponálást nyernek.

A DGT által épített és szolgálati lakásként kezelt gránerházakat a Mecseki Szénbányák igazgatósága 1960-tól kedvezményes áron eladta alkalmazottjainak. A személyi tulajdonba került lakások azóta többször gazdát cseréltek. Az egykor pontos előírások, tervek szerint épült házsorok külső és belső elrendezésükben fokozatosan átalakulnak. A lakásokban fürdőszobát alakítanak ki és újabb helyiségekkel: verandával, előtérrel, előszobával egészítik ki. Ezáltal a múlt századi egységes „kincstári" rend megszűnik, elmosódnak az eredeti alaprajzi vonalak, a korabeli tetőmagasság, a külső kiképzések azonosságai, az épületek arányos rendszerének jellemző formái.

E változások láttán kívánatos lenne néhány jellegzetes, tehát favázas, csapott homlokzatú, padlásszobás, magas tetőzetű, vagyis esztétikai értéket képviselő építmény kiemelt védelme.

Ezek az épületek városképi, településképi szempontból rangos értéket alkotnak, a magyar településkultúra külön színfoltjai. Helytörténeti és egyéb jelentőségükről már szó esett. Nagy kár lenne, ha csupán fotók és rajzok örökítenék meg eredeti formájukat! A védelemre kijelölt építmények skanzenszerű együttest alkothatnának. Belső terük a kolónia, a bányászmúlt kiállításának lehetne otthona hamisítatlan „gránermiliőben".

Általánosságban elmondható, hogy a telepek épületállaga még jó! Pécs város jelentékenyen megnövekedett településszerkezetében – mint sajátos kiállítású kertvárosszerű lakótelepek – külön minőséget jelentenek a műemlék jellegük mellett. Bár némely részeit, például, mint már szó esett róla, a Borbála-telepet, Cassián-telepet, Hársas-telepet városrendezési okokból részben, vagy teljességgel lebontották, az építészeti emlékegyüttes egészében fellelhető!

Építészeti motívumkincsünk bizonyára ihletően hatna a tervezőmérnökeinkre. A külső megformálás mellett a szerkezeti megoldások, sajátos eljárások szintén fokozott érdeklődésre tarthatnak számot mind a szakmabeliek, mind pedig mások részéről. Nem elhanyagolható az esetleges turisztikai, általános profilú idegenforgalmi hasznosítás sem! Az elmondottakon kívül több tartalékot jelentenek a megújhodás előtt álló Pécs–Baranyában.

A javasolt közművelődési, esztétikai, idegenforgalmi és egyéb hasznosítás a rendeltetésüket újszerű formákkal, tartalmakkal telítené. E megoldás meghagyná az eredeti funkciót, a hagyományos rendet és a nagy múltú városszerkezeti egységeket.

Zóka László

JEGYZETEK

1. Babics András: A pécsvidéki kőszénbányászat története Bp., 1952. Közokt. i. K. 256 lap 1 térk. A Magyar Tört.-i Társulat kiadványa

2. *Zóka László:* A baranyai bányászkolóniák. Honismeret, 1980. VIII. évf. 3. szám 41. lap

3. *Zóka László:* Bányászkolóniák. Külváros szabadelvű lap, 1990. febr. 11. évf. 11. szám 20. oldal

4. *Zóka László:* Meszestelep. Külváros szabadelvű lap, 1990. febr. 11. évf. 11. szám 20. oldal

5. *Zóka László:* Pécs vidék gránerházai, gránertelepei. Mecseki Bányász, 1989.szept. 30. 4. 1. XVIII. évf. 39. szám

6. *Zóka László:* Honismereti munka Vasason. Mecseki Bányász, 1980. július 22. 4. 1. XVIII. évf. 30. szám

7. *Zóka László:* A vasasi gránerházak a Magyar Nemzeti Múzeum, M. Munkásmozgalmi Múzeum 1979-es pályázatán díjazott tanulmány (kézirat)

8. Adatközlők: dr. Granasztói Rihmer László, id. Tóth József, id. Szilágyi Józsefné

Az Országos Műemléki Felügyelőség, a Budapesti Műemlékfelügyelőség a VÁTI és BUVÁTI nemcsak a műemlékek helyreállításának megtervezésével, felügyeletével foglalkozott, hanem jelentős szerepet vállalt, küzdelmet folytatott azok ellen, akik a műemlékek lebontását szerették volna elérni, abból a célból, hogy reprezentatív pártházat vagy pártoktatási központot hozzanak létre.

Elérkezettnek látom az időt arra, hogy a műemlékekkel foglalkozó szervek – legtöbbször a kulisszák mögött lezajló – műemlékmentő munkáját ismertté tegyük. A műemléki szerveink ugyanis sok támadásnak voltak kitéve, ha igyekezetük ellenére képtelenek voltak ellenállni a hatalom birtokosai nyomásának. A II. világháború befejezését követő – főleg vidéki – műemlékpusztítások pótolhatatlan veszteségét tovább növelték a helyi hatalmasságok erőszakos beavatkozásai.

Most két olyan műemléket mutatok be, amelyek megmentésében az én statikai szakvéleményem döntő befolyással bírt. Kérem a műemlékes kollégáimat, hogy a kialakuló cikksorozathoz hozzanak példákat és írják meg a „Műemlékvédelem" számára cikkeiket, ha mód van rá, régi és helyreállított állapotban készült fotókkal.

1. Nagykanizsa, Szabadság tér 1. L alakú 140 m hosszú barokk épület megmentése.

Hoffmann Klára

nevét a hímzett, illetve szövött textiltechnikákkal foglalkozó iparművészek között említi

Katona Imre: Modern iparművészetünk néhány kérdése. Művtört.Írt. 1970. 4.sz. 278-283. l.

282. l.

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József festőm.

Munci:

9.) Tunisz (a Fellegvarból nézve). Eszak-keleti-Afrika.

10.) A Tunisi bazárban

Hoffmann ~~Sanos~~. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901

7. l

mák

Hoffmann ~~János~~ József festőm.

Nagy zöld ferem

művei:

6.) A régi cisternák maradványai kilátással az ó-kori Kartlagó és Goletta kikötőjére. Tunisz.

7.) Goletta kikötővaros fötere Tunisz. Afrika.

8.) Kapu a tunisi régiségkereskedők bazárjában

Hoffmann ~~János~~. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Budapest 1901. 6, 7. l

m. dk

Hoffmann ~~Sanos~~ Sóris.f festőm

mivel

5.) Stukli erőd a Hira-tónál,
a tunisi csatorna mellett.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutató
Bpest 1901. 6. L

mdk

Hoffmann ~~János~~ József festőm.

művei:

3.) Bemenet a funiszi csatornába Golettánál. Sirocco hangulat

4.) Kavékáz a funiszi bazárban.

Hoffmann János. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Budapest 1901. v. L

mdk

Hoffmann ~~Sános~~ József festőm.

Nagy Föld Terem.

művei;

1.) Vihar a Földközi tengeren

2.) A Tuniszi kikötőben

a dombokon szentek sírjai

Hoffmann Sános. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója

Budapest 1901. 6. i

mdk:

Hoffmann János József

210. Folyampart Mount Abu roadnál
(A látterben azok a legyek, a
melyeken a Dilavarra Templom áll)
Radsputana.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgy-
mutatója. Bpest 1901. 27.

mk.

Hoffmann János József

209. a Wittal Wadi-utca, egy régi palotával, faragott erkély. (Most gyapotraktár) Bombay.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Brest 1901. 27. l.

m.dk

Hoffmann ~~Janós~~ József

208.

Vízlordó és elárusító Bombaybon.
(Ugyanezekkel a szövekkel öntözik az utcákat a mi kissé furcsa, de praktikus és gyors.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó. Tárgymutató.
Bpest 1901. 27.

Mdk.

Hoffmann ~~Sanos~~ József

207. Az Ahmedabadi nagy mecset és benne Ahmed sah sírja. (Elöl egy érdekes Ficus.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója 1901. 27. l

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

206/a.

Táncosnök egy lakodalmon. (A lakodalmakat nagy fénnyel és pompával tart jak s van eset hogy 3 napig tart.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 27. l

mdk

Hoffmann ~~Sanios~~ József

205.

Partraszállító ladikok a Bombayba való megérkezésnél.

206. Kigjóbuvölök és szemfényvesztők.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901 27 l

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

204. Karie route (uten) Achmedabad bau, igen szép faragott erkélyekkel. Itt készülnek a legszebb faragott munkák

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 27.1

mak

Hoffmann ~~Sámos~~ József

202. A Hygeine-line; Bombayban (Egy félig modern utca)

203. Pandanus egy sziget Bombaynál

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901

26. L

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ József

200. Az elefantiai barlangokban kilátással a kisebb udvarra. Bombay mellett.

201. Az elefantiai barlangokban Bombaynál.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutató, Bpest 1901 26. l.

Mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

199. Az apostol szirtek a Vörös tengerben. Veszedelmes korallsziklák, melyeket számuk után neveztek el bár több van mint tizenkettő.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901 26. l

mak

Hoffmann Sándor József

265.

Mount-Abu-Road, a Dilawara templom. (Kb. 56000 láb = 1600 m magas)

Felérmárványból épült.

Hoffmann. S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901. 32. L

mlk

Hoffmann ~~Janos~~ József

266

Pandanusz egy folyó mellett

267. Vénusz planéta az Indiai Óceánon

Csodaszerű tünemény ugykat, mintha kold volna.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901. 32.1

Mdk

Hoffmann ~~János~~ József

268. Éjjeli zivatar az Indiai-óceánon

269. Mohamed szultán sirja Ahmed-abadban

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 33.L

Mdl

Hoffmann ~~Sanos~~ Sóssef

270. A maharadja egy elhagyott palotája a Gwalior erődben. (Rép majolika dipitéssel)

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója Bpest. 1901. 33. L

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

270/a

Lakóházak Saypurban. (Csáipur)

271. Ajmere az Observation hillről nézve, pompás kilátással. Radsputana.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest, 1901. 33.l

mlk

Hoffmann ~~Janos~~ József

272.

Följarat a templomhoz és a Dargah Patai mecsethez. Ajmerben. Radsputana

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 33. l

mdk

Hoffmann ~~Tanos~~ József

273.

A Tabra (Bajama) Cymerben. Völgyborok. Ismeri Lordják a város arisonyai az ivóvizet.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója

Bucst 1901.

33.2

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

274.

Anna Sager. (Modern csarnok, melyet a most élő Maharadja épitetett a népnek.)

Ajmere.

Hoffmann J. Kiéhlás Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901.

33. l

mak

Hoffmann ~~János~~ József

275.

Akbar szultán szerja Sikandarakban
Fehér marványból és sárgavörös tomokkóból
ő maga épitette. Ablakrostélyok remek mát-
ványmunkák

Hoffmann J. Kiállitás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 33. l.

Mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ Sócsef

276.

Ciszternás-Krit (Egy önbözik a mezőket is réteket; mellette egy gyümölcsesel megrakott Tamariskusz.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgym.

Bpest 1901. 33. l

Mak

Hoffmann ~~János~~ József

277

Amber kastély, latásos a tukördarabokból készült ornamentika. A japáni maharadja tulajdona. Radsputéna

Hoffmann J. Kiólutás Magyarázó Tárgymutatója.

Bpest 1901 34. l.

mdk

Hoffmann József

278. Amber Kastély. Északi oldal.

279. A jeyporei Tänk a várral. Balra a mataradja kertjei, jobbra a fakirok városa.

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 34. l.

Melk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

280.

Kilátás Djumma és Dagh felé (Az agrai erőd nagy merseljeinek erkélyéről nézve. Sehan sah mint fogoly itt. holt meg. Tekintetét felesége sírjára függesztve.)

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 34. l.

mdk.

Hoffmann József

281.

Az alwari templom. Fehér márvány-ból épült egy maharadja sírja.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója.
Bpest 1901. 34. l.

Mdk.

Hoffmann ~~János~~ József

283.

Majomtemplom Benaresben. (A majmokat is mint szenteket tisztelik s templomokat emeltek nekik.)

Hoffmann J. Kiáhitás. Magyarázó Tárgymutatójs. Bpest, 1901 35.l.

Mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

282.

Amber-kartély (Amber város romjaival)
(A lakosság a matarodja parancsára hagyta el a várost, áttelepült az újosman épített Seyposeba)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó. Tárgymutatója
Brest 1901. 34. l.

mdk

Hoffmann ~~János~~ József

284. A fatihpur-sikrii nagy mecset kapuja. Agra.

285. Gawalior erőd (A városból nézve)

Hoffmann J. Kiálutás Magyarázó Tárgymutatójs. Bpest 1901, 35.l

mdk.

Hoffmann ~~Tanós~~ József

286.

Egy befejezetlen pagoda Gwalior erődben. Előtte egy felig kiszárádt Tank (tó) Bandelekand.

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó Tárgymutatója. 1911 Bpest 35.c.

mdk

Hoffmann Janos József

288.

Gwalior erőd legfeltő kapuja (falai a legszebbek egész indiában, gazdagon díszítettek majolikával

Hoffmann J. Kiállítás Magyarázó.
Tárgymutatója Bpest 1901. 35. l

Mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

287.

Jeypore Kapuja

288. A radin ezerfelé ó-indus templom (Sacina-architektura)

Hoffmann S. Kiállítás Magyarazó Tárgymutatója. Bpest 1901. 35. l

Mdk

Hoffmann János József

291.

Az Agra erőd déli része, a kétlőrben a Bagh a Dzumma folyó mellett.

Hoffmann János Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 35. l

Mdk.

Hoffmann ~~Sam~~ József

292. Itmud Ut-Taula sírja Agránál.
Indus munkásokkal olasz építőmesterek
építettik; pompás márvány intarsiák-
kal és márvány kapukkal.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyar áró Tárgymutatója.
Bpest 1901. 35, 36. l.

mdk

Hoffmann ~~Louis~~ József

293.

Humayun sírja Dellinél.

294. Gwalior alsó kapuja díszes fallon vezető feljárással.

Hoffmann S. Kiöltés. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 36. l

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

296.

Ciszternás kút napkeltekor (A Pagh von a hátterben) Agra.

Hoffmann Sanos Kiöltés Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901. 36. l.

Mele

Hoffmann ~~Simon~~ József

297.

Az az elefánt, melyet nekem a mula-
radja az Amber kastélyhoz való kirán-
dulóshoz kiindött.

Hoffmann S. Kiállítás Magyarázó
Tárgymutatója. Bpest 1901. 36. l.

Mák

Hoffmann ~~Sándor~~ József

298. A Sasabalu-Jenyklem Gwakór erőd-ben. Eredeti nyolcszögletes építmény.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest. 1901. 36. l.

Milk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

244.

Dagh, melyet Sehane szultán fele-
segének Mimitas Mohalnak=(a palota ékes-
sége) épittetett. (Kezött öt is ide temették)
(Vagy parkban pompás épület)

Hoffmann S. Kiéhelés Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901.

36. l.

Hoffmann ~~[illegible]~~ József

300. A-Dagh falkeritése (Fehér márvány a rég-
ben vörös homokkő) Agra.

301. A Kutub-Minar Delhinel. (Sobbról ková-
csolt vas oszlop, hatalmas)

Hoffmann J. kiállítás magyarázó Tárgy mutatója.

Pj pest. 10.01

36. l.

mdk.

Hoffmann ~~Sanós~~ Sóreef

302.

Az indrapati elpusztitett erőd kapuja

Delhi mellett (Majolikával diszitve)

Itt már i.e. 1508 erővel nagy város volt

Hoffmann S. Kiáhitás. Magyarázó Tanýjmutatója

Bpest 1901. 36.b

mdk

Hoffmann ~~Sámos~~ József

228. Hunduk elégetése ($\frac{1}{2}$–$\frac{3}{4}$) óra alatt egy holttest teljesen elég és alig van zaga. A gyászólók dohányozva és fesegve ülnek körüskörül és egy egy marék hamut viszuk el emlékül. Megmosakodnak s az ünnepség véget ér.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója. Bpest 1901

28. l.

mak

Hoffmann ~~Sanos~~ József

224. Kiséretem az étkezésnél

224/a

Előkelő kasztbeli hindu asszonyok.

(homlokukon a kaszt-jelvénnyel)

Hoffmann S. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója

Bpest 1901. 28. l

mdk

Hoffmann ~~Sanios~~ József

225.

Novar Davaja rol (egen szép faragványokkal, a melyek, sajnos mind jobban tönkremennek) Admedabad.

Hoffmann J. Kiállítás, Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901. 29. l

M. Ak

Hoffmann ~~János~~ József

226. A Vénus planéta a Vörösteng[illegible]

227. A Takur-templom a Kiscsupur bazár-ban.

Hoffmann J. Kiálitás. Magyarázó Tárgymutatója Bpest 1901 29. l.

mdk

Hoffmann ~~Janos~~ Joésef

228.

Kapnépítmény a Rani Sipari sírcsulék-hez. Achmedabad.

Hoffmann J. Kiállítás. Magyarázó Tárgymutatója
Bpest 1901 29. l.

mdk

Hoffmann ~~Sanos~~ József

229.

A jaypuri leányiskola a Kissempur-bazárban

Hoffmann J. Kiáltás Magyarázó
Tárgymutatója Bpest 1901. 29.1

Hoffmann József

Terve a debreceni városházáról

Bendefy L. – Patak J. V.: Rejtett kincsek levéltárainkban

Műemlékvédelem 1964. 1m. 38. l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott: . . . . . .

. . . . . .

Mikor és hol volt külföldi tanulmányutor

. . . . . .

HOFMAN Károly József

1713 Brancovenau

Huszár Lajos: Személyi ezimet.
Bp. 1999. 18-19. Nr. 47-49.

110	Nr	465
119		506
120		507
128		547

ny vidékén

ány, a készülő „Veszprém
részlete, még ha egyes ré-
topográfia tagolódása mi-
aktualitását pedig az adja,
erkesztője éppen az ünne-

fölötti részére utal. Nem
sak azokról, melyek topo-
sok alapján rajzban és szö-
tott és azóta elpusztult, el-
vesebbet, vagy éppen sem-
foglalkozott velük. Izgal-
lló templomokba beépült,
r, Fenyőfő, Nyárád stb.),
megfejtése, melyek nyo-
ergelyi, ev. templom, Ba-
o.). Ehelyütt most nem eb-
okról lesz szó, melyek va-

HOFFMANN Károly butorgyáros

MÁRFI Attila: Szinház a millennium tiszteletére : A Pécsi Nemzeti Szinház épitéstörténetéhez. = Baranya, III.évf.1.sz.1990 79.p.

Pécs.

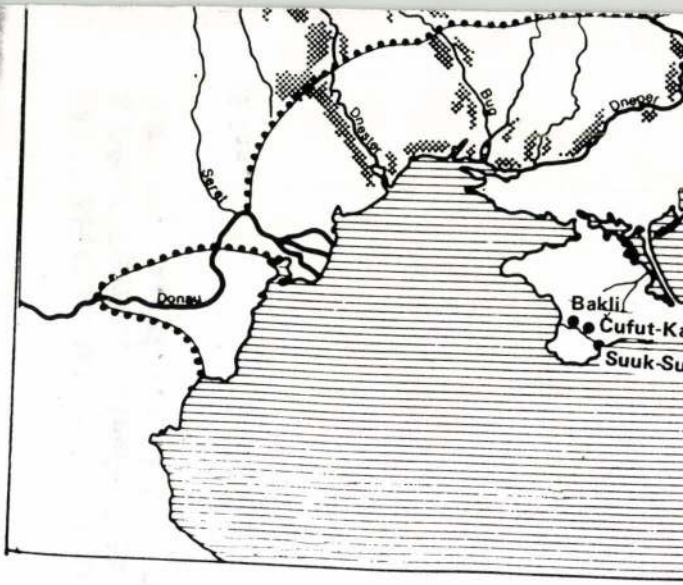

1. ábra. Dél-Oroszország területe az említett lelőhely
hely, ●|● |● = az erdőzóna egykori határa, ●●●

Abb. 1. Das Gebiet von Süd-Russland mit den erwähn
Fähre, ● |● |● / Die ehemalige Grenze der Waldzone
Fundorte

M.D.K.

Hoffmann Jos. geodéta

A gödöllői Grassalkovich-kastély fácanosterve.
1782. Grassalkovich-levéltár. XI.kép.
A gödöllői vadaskertre egy másik rajza is
vonatkozik.(42 x 38 cm.)

Zádor Anna: A Grassalkovich-Levéltár
kerttervei.

Magyar Művészet 1931. 9-10 sz. 593, 598.o.

MDK

Hoffmann József Károly éremvésző

1713-38. gyulafehérvári pénzverőben dolgozik

Huszár Lajos: A Szt.György érmék. Magyar Művészet 1932. 23, 27, 28, 44. l.

ratt. A sárkán csak ment. Ez vissza.-

fázjám a sárkán felesige:

vegyes

d. 24

1 Kōt. 4 Kr.

Engelhardt,

Conr.

Nydam Mosefund

1859 - 1863.

Med 15 Kobberstukne Plader og en del Kemitypier udförte af J. Magn. Petersen

Hoffmann Károly
műasztalos Pécs

1879. szekesfehérvári
orsz. kiáll. –
aranyérem

MMÉE közl
1879. 448 l.

72.
24
4

~~18.22~~
22.67
7.56
1.26
8.82

Próbamérl

45000	—	35296	50
3000	—		
		25000	—
67 ~~330~~ 106	26	47426	30
225		20000	—
557	77	557	77
900	—		
24825	—	17482	20
271	50	5	80
10000	—	14003	93
320	—		
5400	—		

Hoffmann Karoly

festö

l.

Ernst Külfmesterek

nem azonos!

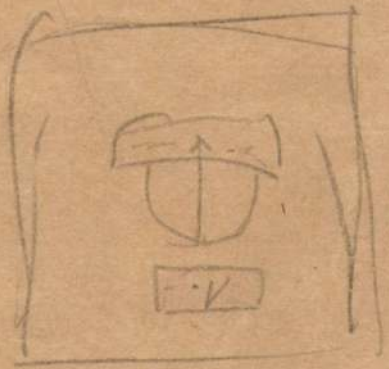

Hoffmann Károly

MAGYAR MÜVESZET

1932. 23.

Folyó szám	Az alap megnevezése	pén
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		

190..... évi ..... oszt. sz.

II.

Hoffmann Károly

Az orsz. mintarajzi iskola rovendéke 1880-ban a müstari ezüst érdemdíj elsőrendű jutalmában részesült az ekítméyes távlatban felső tanfolyamából.

A jövő művész mennedéke. Képzőművészeti szemle. 1880. 106. l.

azon bevételeknek és kiadásoknak, melyek a ..... pénzügyi kerülethez tartozó adóhivataloknál, az alapítványi alapok javára, illetőleg terhére, 190..... évi ..... hóban előfordultak.

Mozaikpadló, balaizai római

VI. 185.

Hoffmann Károly

1877/8. I. I. szakosztály

szül. Németczernyán 1860 márc. 13. Rk. 1877-ben a szegedi föreáliskolában érettségizett.

1877/8. II. I. szakosztály.

1878/9. I. II. szakosztály

1878/9. II. " "

1879/80 I. III. "

1879/80. II. III. "

MDK

Hoffmann Károly kárpitos

A párisi kiáll. jutalmak kiosztása. Vas. Ujs. 43.sz.
1878. 687 l.

908. ILLÉS János: A freskó technikája és a falfestmények helyreállítása. = Múzeumi Műtárgyvédelem, 3 (1976) 7-10.
909. IVANCSICS Jenő: Római kori építészeti kőanyag vizsgálata a Sopron, Szt. György u. 2. sz. alatti ásatásból. = Iparrégészeti és archaeometriai kutatások Magyarországon. Szerk. Gömöri János. Veszprém, MTA Veszprémi Akadémiai Bizottság, 1984 51-54.
910. JÁRÓ Márta: A falfestés előkészítése Pannoniában az eddigi vizsgálatok alapján.= Múzeumi Műtárgyvédelem, 14 (1985) 113-120. ill.
911. JÁRÓ Márta: Pannoniai falfestmények vizsgálati lehetőségei spektrokémiai módszerekkel. = Iparrégészeti és archaeometriai kutatások Magyarországon. Szerk. Gömöri János. Veszprém, MTA Veszprémi Akadémiai Bizottság, 1984 301-309.
912. KELEMEN Miklós - BALÁZSOVICH Boldizsár: A budai Várnegyed homlokzatfelújításával kapcsolatos vizsgálatok tapasztalatai. = Műszaki Tervezés, 22, 1982, 6. 5-9. ill.
913. KERTÉSZ Pál: A műemléki kőanyagok bányahelyeinek kutatása. = Építés- Építészettudomány, 14 (1981) 193-228. ill.
914. KERTÉSZ Pál: Műemléki kőanyagok meghatározása. = Földtani Kutatás, 26 (1983) 5-16. ill.
Kertész Pál: Műemlékvédelem és geológia. > 211
915. KERTÉSZ, Pál: Neogene Ornamental and Building Stones in Hungary. = Neogene Mineral Resources in the Carpathian Basin. Historical studies on their utilization. Ed. by József Hála. Bp., Hungarian Geological Survey, 1985 397-425., ill.
916. KERTÉSZ Pál - MAREK István: Kőkonzerválási kísérletek. = Földtani Kutatás, 21 (1978) 69-75. ill.
917. KISS Dezső: Gombatámadás a Bazilika ellen. = Heti Budapest, 1989. szeptember 23. 5. ill.

HOFFMAN Károly asztalos

1897, Pécs, Szerecsen patika
neorokokó berendezés

Vida 1996 67, 68
és ill

Hoffmann

H. 4. *(Hofmann) Károly József*, körmöci származású éremvéső, † 1738 nov. 21. Gyulafehérvárt, ahol a pénzverdében 1713-tól dolgozott. Művei közül emlitésreméltók a gyulafehérvári erőd alapitására készitett kétféle emlékérem, Steinville tábornok arcképes érme, Lipót főherceg születése alkalmából vert érem stb.

E-G. I 467 l

Luxembourg Museum IV. 233

Hoffmann Karl Josef

genuvers

laid

VI k.

Glbé 58 l.

..... *műhely.*

lyfőnökség!

.év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

ztam.

... évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Hoffmann Karoly Józef

gyulafehérvári
vésnök
1713–18

Lásd
z

Husz Sz. Gy.

27. l.
28. l.

A MUEMLÉKEK ORSZÁGOS

Hoffmann Károly

József

ércmvező

l.

Huszdzly

44. l.

kétner.

1.586,568.380
11080,462.642

506,105738
-19,800.000 Hl + vollens

486,305.738
-20,000.000 Varmeit Dens.

466305 7380 ?
~~520.000~~
+520.000 lager

466,825738
+10,440.000

477265738
-7249.000 v. utsiele ?

470016 738

IV. 12 [illegible]

Varmeiutsiele
7,249.000 ?

Hofman Károly

József

gyulafehérvári

érem véső.

lásd

Huszár Sajós

La maître des médailles de Constantin Brâncoveanu.

Archivum Europae Centro-Orientalis

Különlenyomat.

Bp. 1937

Művészéletrajzok

között Hofman alatt

főtitkár, VI. fiz. oszt.,

ula titkár, VIII. fiz. oszt.,

ámv. tanácsos, VIII. fiz. oszt.,

ivezető-épitőmester, VIII.f.o.,

zsőné, napidijas gépiróno,

ideiglenes szakalkalmazott és

. altiszt.

éltóságod mély tiszteletem őszin-

64. december hó 11.-én.

elnök

i n t

kir. Miniszter Urnak

B u d a p e s t .

Hoffmann, Josef Karl

1713 – 1738

hárd okv.

HuPrmagyerem

44. l. 49. l.
73–75. l.

Életrajz, szamos

Univ.

Hoffmann K. J

Mod

Hu Pr magyarem 492.

IX tabla.

X. tabla

Hofmann Karl Josef

Eisenschneider im Münzamte Carlsburg 1713–1738.

1713. H wird Münzeisenschneider zu Carlsburg mit 200 fl Gehalt ernannt.

1719. H. erhält eine Gehaltszulage von 100 fl jährlich.

1721. H. wird die erledigte Schmidmeister Stelle nebst seinem derzeit obhabenden Eysenschneider Dienst anvertraut.

1734 ben harom évre 300 frt pretesén felül 100 frt. Zulagot kap.

1738 ban dtto.

Meghalt 1738 nov. 21. Gyulafehérvárt.

Katmünzen IV. 1269. l.

Király Lajos Prometheus cz. Képe

V. 183.

Hoffmann József Károly

MAGYAR MUVESZET
1932. 28.

Hoffmann Karl Louis

l. Räth, I. 298-299.

Hoffmann Károly

gyulafehérvári éremvési

Szent György érme a

Déri Múzeumban.

Sörberető. 286. l.

283

Bognár-cék kerszója, vizines fajánsz
1798-ból

Hoffmann Karoly József

gyulafehérvári erein-

visó

Erein Belgrád bevételére

Sör Vezető 283. l.

Hoffmann Károly

Wesselényi István halálára készült ermek

Sör Vereto - 285. l.

Hoffmann Károly

Bánffy György emlékezete
1709-ből fennmaradt

Sör Veretes. 284. l.

Hoffmann Károly

Gyulafehérvári érem vése

A pragmatica sanctio

érme. 1722-ből.

Sör Verető. 284. l.

Hoffmann Károly

XVIII. sz. erdélyi pénzverő

Dobocsky Ignác Kutatott reá vonat
Kozo adatok után az 1870-es évek végén.

Az országos leveltár Kutatómak
segyzeke. Szariadok. 1879. 624. l

Hoffmann Károly

éremvésnök
Gyulafehérvár
XVIII sz

lásd
3

Szépművészet
1940. 14. l.

BUKOTT ANGYAL.

VARSÁNYI FERENC

Hoffmann, Karl Josef

Gyulafehérvár 1713–1738.

ired Hu Prmagyérem, 73. l. 74–75. l.

Művei: A gyulafehérvári vár alapítása 1714–15. 4 változat

A temesvári győzelem, 1716,

Lipot fhg születése 1716, Belgrád elfoglalása 1717 (3 változat)

1717. Auf die Wiederherstellung Daciens.

Virmondt gróf 1721,

Pragmatica ~~sanctio~~ sanctio 1722

Wesselényi István 1734.

1716.

~~Csikász Imre~~

~~meghalt~~.

Hoffmann Károly József

gyulafehérvári vésnök 1713-38

Zörött dolgozott Nagyszebenben.

Huszár Lajos: Szent György érmek

Bp. Magyar Történeti Múzeum 1940

27. old

Hoffmann Károly festő.

Ktol.Szemle.1942.148 -150.l.

HOFFMANN KÁROLY, térképész

ULBRICH könyvében Hoffmann Károly neve nem szerepel, aki Johann Bapt. Czizek után /1806-1855/15-20 évvel dolgozott Burgenlandban . 290.old

HENDREY LÁSZLÓ: Karl Ulbrich: Allgemeine Bibliographie des Burgenlandes 287.old

VASI SZEMLE, XXVIII.évf. 1974. 2.szám, Szombathely

HOFFMANN Károly asztalos

Pécs, 1880

Rovváry

Pécsi Szemle, 2003/4. 27., 30

VIVAT HERALDICA

Intenzívne heraldické bádanie v posledných desaťročiach, ktoré pozorujeme ako v zahraničí tak aj u nás, sa právom zvykne charakterizovať ako obdobie renesancie heraldiky. Toto oživenie je na Slovensku badateľné už

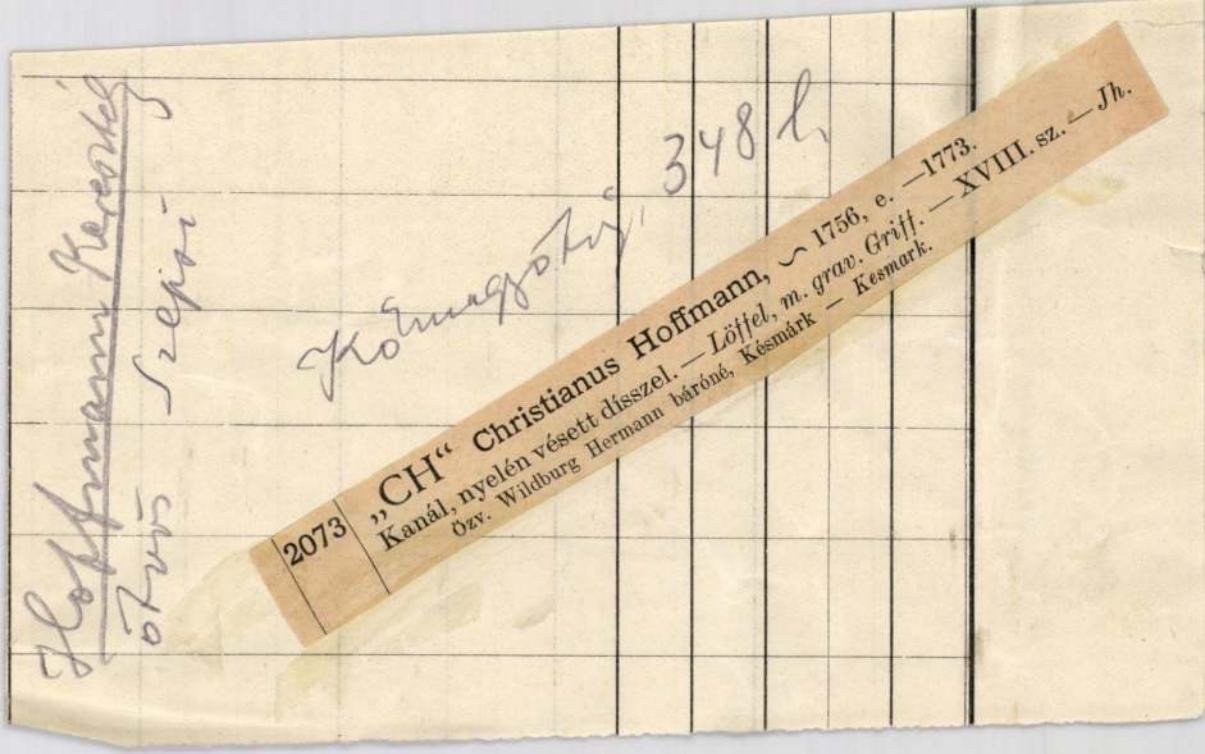
2073
„CH“ Christianus Hoffmann, ∽ 1756, e. —1773.
Kanál, nyelén vésett dísszel. — Löffel, m. grav. Griff. — XVIII. sz. — Jh.
özv. Wildburg Hermann báróné, Késmárk — Kesmark.

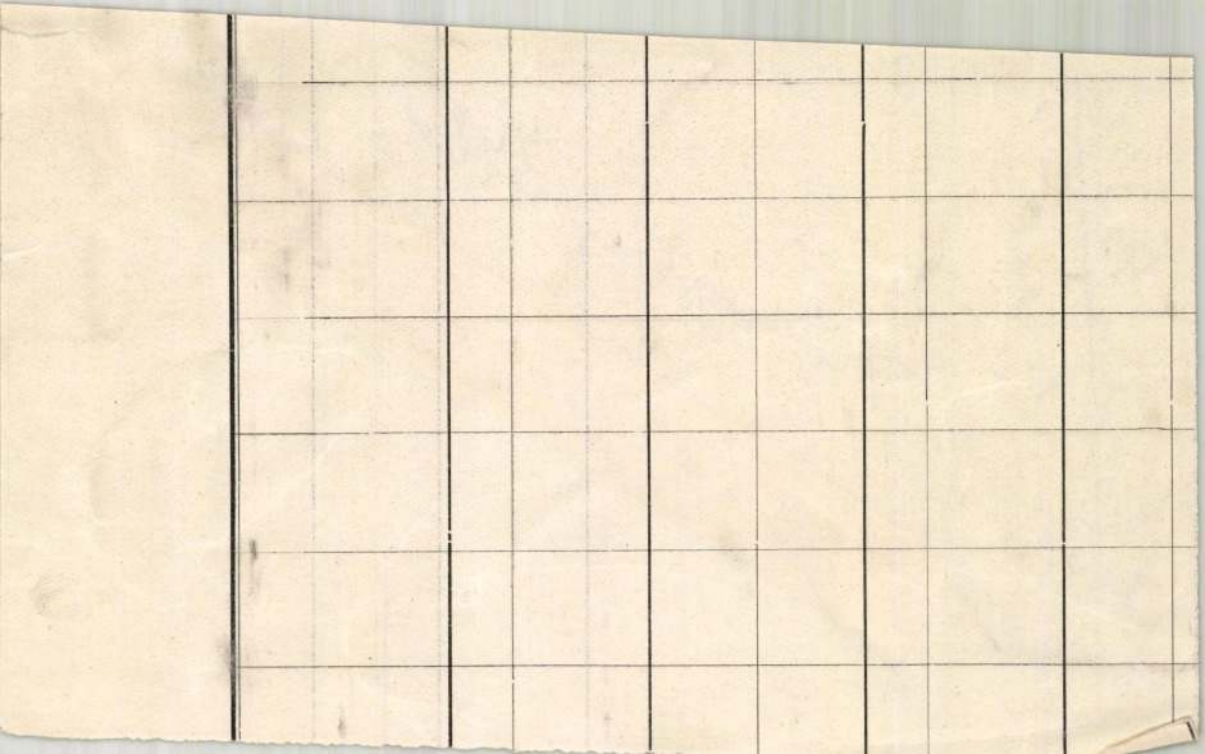

Hofmann Keresztély

ötvös

1773 Sztgjörgjhegj

Kapmagjarorszötvösök 19 l.

Lelet, nagybecskereki téglagyári

VI. 178.

Hoffmann Keresztély

(Christianus)

ötv.

l. –

Kőmagyötvj.

2073. sz.

23

5-ben. ⊥ ugyanott 1754 november 12-én
r. 21). B. Ant.

las főpap ölében, látjuk Jézust, a kin
rtartást végzi. Körülöttük hár-
égő fáklyát tart. A főpap
, kiknek egyike beszélget. Balról
és a kissé hátrább lévő nő
edig állva néz. ~~Balra~~ A háttér-
mester jelzése a széken ez: J. dülten

90
~~88.5~~ cm.
Goudstickertől 800 frton.
-én. (279/94.)
2620/95. és a 22919/95 min. számot.
és Lotz K. a vételhez hozzá-

Madonna előtt ülő férfinak

M.D.K.

Hoffmann Kerestély, ötvös

1756-1773 között Iglón
működött

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesen im 18.Jahrhundert.
Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.

301. old. 12. jegyz.

Hoffmann Klára

(Szalád c. műve /eml.)

Szerepel a „Textil folikép 69" c.
háslaton a soprom. Festőteremben

(r.): Textil a falon

Kisalföld 1969 XI. 25

Hoffman Klára

Iparművészeti kiállítás nyílt Oroszlá-
nyon, ahol Krulik Frigyessel közö-
sen mutatta be alkotásait.

Népszabadság, 1972. febr. 27.

Hoffmann Klára

Az idei évre tervezik szőnyegei kiállítását a Csepel Galériájában.

Palcsinszky Vera: A csepeliek kedvence: a galéria

Népszava, 1972. jan. 13.

Hoffman Klára
iparművén

M.D.K.

Rosit vett a tailator

Pernecsky Géza: Textil fakkeg. 68
Élet és Irodalom, 1968. okt. 5.-9 lap

Hoffman Viktória

Szerepelt az Ernst Múzeum-i kiállításon.

Textil falikép 68; Ipari Művészet, 1968. 5-6. sz. 62. l.

H.D.K.

Hoffmann Klára
iparművész

Gépikötésű faliképe szerepel
a tárlaton.

Katona Imre: Textil falikép és falszőnyeg kiállítás
művészet, 1968. december – 45 lap.

Hoffman Klára
textilművési

M.D.K.

Részt vett a tarlaton

Domanovszky György: Textilfalikép 68
Művészet, 1968. december - 46 kép.

MDK

Hoffman Klára

Textil falikép 68.

Kiáll. az Ernst Muzeumban, 1968.

Hoffman Klára, iparművén

Kiállítása nyílt meg Bronlányon.

– : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1972. febr. 27.

Hoffmann Klára

textil falikárpitból a
Csepel Galériában nyílik kiállítás

Magyar Nemzet 1972 január 29
4. old.

Hoffman Klára, ipari művész

Gyűjteményes Kiállítása nyílt meg Gyulán.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1973. szept. 15.

Hoffmann Klára

gobelinjeinek és románcképeinek a Gyulai Dürer Teremben nyílt kiállítása

Magyar Nemzet 1973 szeptember 15
4. old.

Hoffmann Klára

Krulik Frigyes felesége. Gyulán született, 1937-ben. Az Iparművészeti Főiskola textil tanszékén végzett, 1960-ban. Azóta gobelin tervezéssel és készítéssel foglalkozik, és tanít: 1971-ben részt vett a salgótarjáni zománc biennálén. Az oroszlányi városi tanács nagytermében Krulik Frigyessel közösen nyitotta meg tárlatát, melyen gobelinjei szerepelnek „Életfa" (repr.) „Egyenes repülés" (emlétve.)

Wér Vilmos: Funkció és forma egyensúlya.

Dalgozók Lapja, Tatabánya, 1972. márc. 5.

MDK

Hoffman Klára

Játékvariációk,

szövött-kötött gyapju, repr.

Textil falikép 68. Kiáll. az Ernst Muzeumban

1968.

Hoffmann Klára
Textilterveró

Egyszerre szövi és hőte a művet.

Földes Anna: Mostan szines mintákról álmodom
Nők lapja, 1968, nov - 47 szám.